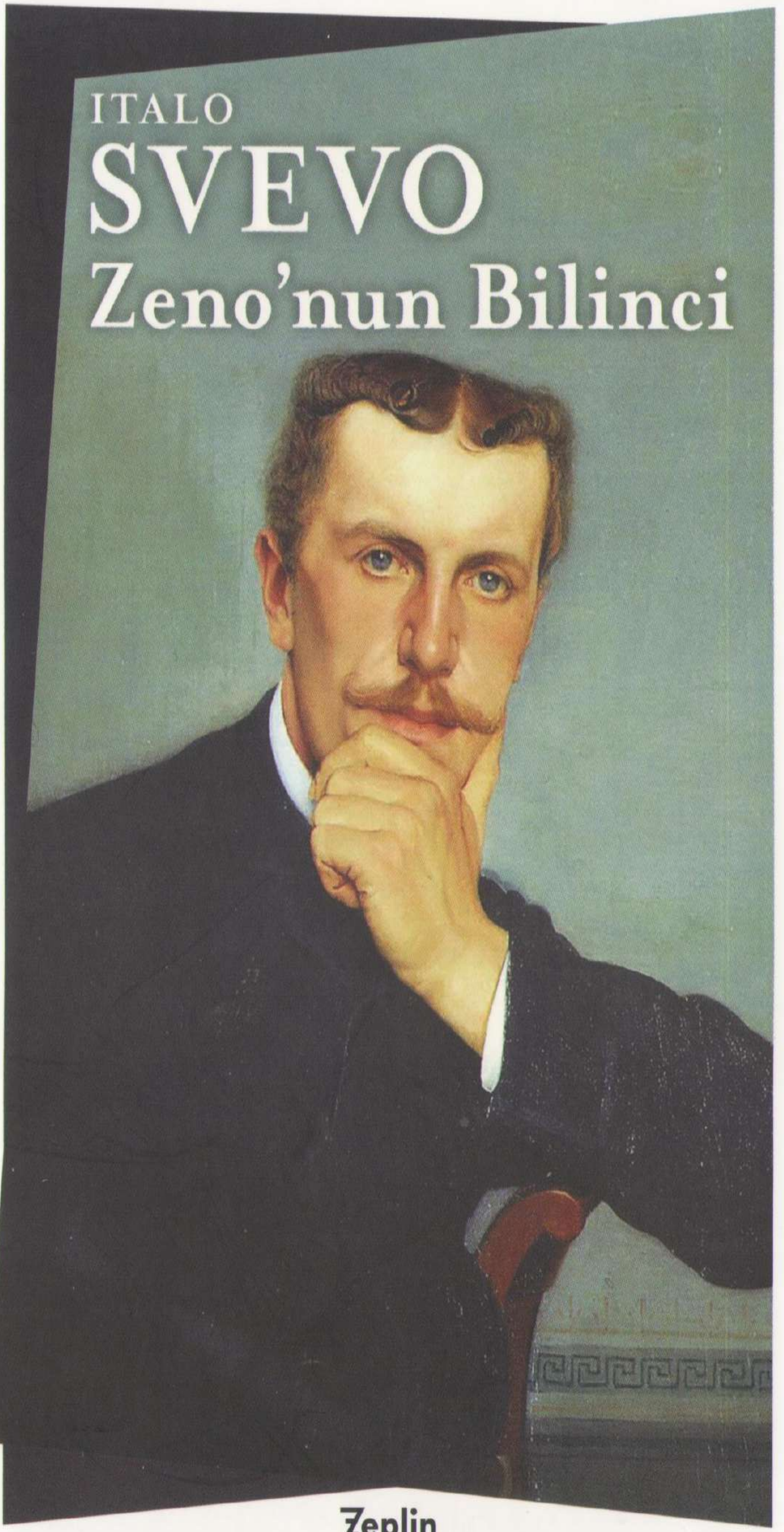
ITALO

SVEVO

Zeno'nun Bilinci

Zeplin

ITALO SVEVO (1861-1928) İtalyan edebiyatının en önemli yazarlarındandır. James Joyce, Franz Kafka, Marcel Proust gibi yazarlarla birlikte modern edebiyatın ilk temsilcilerinden sayılmaktadır. Svevo adını, Freud'dan etkilenerek yazdığı *Zeno'nun Bilinci* adlı eseriyle duyurmuştur. Eserinin James Joyce tarafından keşfedilmesi yazarlık serüveni açısından bir dönüm noktası olmuştur. Öykü, tiyatro oyunu, roman, mektup gibi pek çok türde eserler veren yazar, bir trafik kazası sonucu 1928 yılında hayata veda etmiştir.

NAZLI BİRGEN 1981'de İstanbul'da doğdu. Üsküdar Amerikan Lisesi'ni bitirdikten sonra, sırasıyla Boğaziçi Üniversitesi'nde Sosyoloji ve Floransa Üniversitesi'nde Avrupa Dilleri alanında lisans eğitimini tamamladı; Siena Yabancılar Üniversitesi'nde DITALS Yabancılar için İtalyanca Öğretmenliği Sertifikası aldı. Halen yaşadığı İtalya'nın çeşitli şehirlerinde çevirmenlik ve tercümanlık yapmaktadır.

Zeplin Kitap: Roman

©2020, Zeplin Kitap

Eserin Özgün Adı

La Coscienza di Zeno

ISBN

978-605-7775-84-9

Sertifika No

35073

Tüm hakları saklıdır.
Yayıncının yazılı izni
olmaksızın hiçbir yolla
çoğaltılamaz.

Zeplin Kitap, bir Aylak
Adam Kültür Sanat
Yayıncılık Tic. Ltd. Şti.
kuruluşudur.

Alemdağ Merkez Mah.
108. Sk. Karakoç Apt.
8-10/5 Çekmeköy İstanbul

Telefon

(0542) 586 7961

bilgi@aylakadamyayinlari.com

www.aylakadamdukkan.com.tr

Facebook: /aylakadamyayinlari

Twitter: /AylakAdamYayin

Instagram: /aylakadamyayinlari

1. Basım

2020

Yayın Yönetmeni

Gökhan Sarı

Yayına Hazırlayan

Barış Özdemir

Dizgi ve Mizanpaj

Ulaş Kantemir

Kapak Uygulama

Özkan Artaş

İç Baskı ve Cilt

İstiklal Matbaacılık Dağıtım
Paz. San. Tic. Ltd. Şti.

Adres

Maltepe Mahallesi Yılanlı
Ayazma Yolu Yıldız San. Sitesi
No: 18 Kat: 3
131/133 Cevizlibağ/
Zeytinburnu

Telefon

(0212) 481 9257

Sertifika No

45755

ZEPLİN KLASİKLER - 125

ITALO SVEVO

ZENO'NUN BİLİNCİ

TÜRKÇESİ: NAZLI BİRGEN

Zeplin

ÖNSÖZ

Elinizde tuttuğunuz kitapta kendisinden pek de övgü dolu olmayan sözlerle bahsedilen doktor, bizzat benim. Psikanaliz konusunda yetkin olanlarınız, hastanın bana karşı sergilediği derin antipatinin ne şekilde yorumlanması gerektiğini bileceklerdir.

İlerleyen sayfalarda üzerinde zaten yeterince konuşulacağından, psikanalizden bahsetmemeyi uygun görüyorum. Hastamı özyaşamöyküsünü yazmaya teşvik ettiğim için ise özür dilemeliyim; nitekim psikanaliz araştırmacılarının böylesi bir yeniliğe burun kıvıracaklarını tahmin ediyorum. Kendisi ileri yaşta olduğundan, geçmişini bu yöntemle hatırlamasını sağlamanın anılarını canlandırabileceğini, özyaşamöyküsünün psikanalize geçişte doğru bir köprü oluşturacağını umut etmiştim. Tedavi süreci boyunca gerçekten de beklenmedik sonuçlarla karşılaştım; hastam tedaviyi en can alıcı noktasında bırakmayı seçerek uzun ve sabırlı çözümlemelerimin meyvesini benden çalıp götürmemiş olsaydı, daha parlak sonuçlar elde edebileceğimi

bildiğimden, bugün dahi fikrimin doğruluğunu savunmaktan çekinmediğimin altını çizmek isterim.

Hastamın özyaşamöyküsünü ondan intikam almak amacıyla yayımlıyor ve bu durum karşısında hayli öfkelenmesini umuyorum. Buna rağmen, tedaviye kaldığımız yerden devam etmesi şartıyla bu eserden elde edeceğim tüm geliri kendisiyle paylaşmaya hazır olduğumu da bilmesini istiyorum. Oysa kendisini tanımaya nasıl da meraklı görünüyordu! Okuyacağınız sayfalarda biriken birçok yalan ve gerçek hakkında yapacağım yorumların, kendisi için ne gibi sürprizlerle dolu olabileceklerini bir bilse!..

DOKTOR S.

1

GİRİŞ

Çocukluğuma geri dönmek mi? Üzerinden elli yılı aşkın bir zaman geçmiş olması bir yana, o dönemi hayal meyal de olsa aydınlatan ışığın önü, âdeta devasa dağlar gibi yükselen bin bir türlü engelle dolu: Yaşım ve ona eklenen birkaç saat.

Doktor, çok öncesine gideceğim diye inat ederek kendimi zorlamamamı tavsiye etti. Yakın geçmişimden hatırlayacaklarımın da aynı derecede değerli olduklarını söyledi, özellikle de bir önceki geceye ait görüntü ve düşlerin. Fakat ne olursa olsun, belirli bir rota izlememiz gerekiyordu ve işin kaynağına inerek oradan yola çıkabilmek adına, bugünlerde Trieste'den[1] uzun süreliğine ayrılacak olan doktorumla vedalaştıktan hemen sonra, yalnızca işini biraz olsun kolaylaştırmak adına bir psikanaliz kitabı alıp okudum. Anlaması hiç de zor olmamasına rağmen, oldukça sıkıcıydı.

[1] İtalya'nın yirmi özerk bölgesi arasında yer alan Friuli-Venezia Giulia'nın merkezi olan ve yazarın doğup büyüdüğü liman şehri.

Öğlen yemeğinin hemen ardından, elime bir kâğıt ve kurşunkalem alarak, deri koltuğuma rahat rahat yerleşmiş oturmaktayım. Zihnimi herhangi bir şekilde zorlamadığımdan, alnımda kırışıklardan eser yok. Fikirlerim, benden uzaklaşmış haldeler. Onları âdeta görebiliyorum. Bir yükseliyor, bir alçalıyorlar... tüm yaptıkları bundan ibaret. Onlara düşüncelerim olduklarını ve dile gelmekle yükümlü olduklarını hatırlatmak adına kalemimi sımsıkı kavrıyorum. İşte tam bu anda alnım yeniden kırışmaya başlıyor, çünkü her bir kelime birçok harften oluşmakta ve ister istemez bir adım öne çıkan heybetli bugünüm, geçmişimi gölgede bırakıyor.

Dün kendimi tamamen bırakmayı denemiştim. Depderin bir uykuya dalmamla sonlanan bu deneyden, doyurucu bir istirahat ve uykum sırasında önemli bir şeyler gördüğüme dair ilginç bir his dışında herhangi bir sonuç elde edemedim. Fakat her ne gördüysem onu unutmuş, sonsuza dek kaybetmiştim.

Bugün uyanık oluşumu ise, elimdeki kurşunkaleme borçluyum. Gözümün önüne, geçmişimle uzaktan yakından bağlantısı olamayacak bazı görüntüler geliyor: Eğimli bir arazide peşi sıra birçok vagon sürükleyerek oflaya poflaya yol almakta olan ve nereden geldiğini, nereye gittiğini, neden şu anda karşımda belirdiğini kesinlikle bilmediğim bir lokomotif!

Uykuyla uyanıklık arasında, daha önce okuduğum metnin, bu yöntem sayesinde bireyin çocukluğuna, kundaklık yıllarına kadar geri gidebileceğini iddia ettiğini hatırlıyorum. Anında kundaklara sarılı bir bebek görüyorum, fakat o bebek neden ille de ben olayım ki? Bana hiç de benzemiyor; bu nedenle baldızımın birkaç hafta önce dünyaya getirdiği ve ellerinin minicik, gözlerinin ise kocaman oluşu nedeniyle bizlere bir mucize alametiymiş gibi gösterilen bebek olduğunu tahmin ediyorum. Zavallıcık! Bana çocukluğumu hatırlatacakmışsın, öyle mi! Bunu bırak, şu anda yaşamakta olduğun çocukluğunu hatırlamanın zekân ve sağlığın için taşıdığı önemi sana nasıl anlatacağımı dahi bilemiyorum. Seni iğrendirecek olaylar da dâhil olmak üzere tüm yaşayacaklarını zihnine kaydetmenin ne kadar iyi ve

doğru olacağını kim bilir ne zaman anlayacaksın? Şimdi ise tüm bunlardan bihaber bir şekilde ufacık vücudunda zevk peşinde koşarken, o şahane keşiflerin sayesinde bunu hiç istemeyenlerin bile seni tam ortasına iteceği acı ve hastalıklarla tanışacaksın. Nasıl yapmalı? Beşiğini olacaklardan korumam imkânsız. O çocuk bağrında ise gizemli bir birleşim meydana gelmekte. Geçen her dakika, birleşime bir tepkenin daha eklenmesine neden oluyor. Tüm bu dakikalar saf ve temiz olamayacağından, bir hastalığın pençesine düşme ihtimalin oldukça yüksek. Üstelik de sen, tanıdığım kişilerin kanından geliyorsun çocuk! Yaşamakta olduğun şu dakikalar saf ve temiz olsalar da, doğumunu hazırlayan onca yüzyılın hiç de öyle olmadıkları şüphesiz.

Uykuya dalışımın hemen öncesinde gözümün önünde canlanan görüntülerden bir çırpıda uzaklaştım işte. Yarın yine deneyeceğim.

2

SİGARA TİRYAKİLİĞİ

Konudan bahsettiğim doktor, çalışmaya sigaraya duyduğum eğilimin başlangıcından itibaren tarihsel bir çözümlemesini yaparak başlamamı söyledi:

"Yazın! Yazın! Kendinizi baştan aşağıya nasıl da anlayacağınızı göreceksiniz."

Sigara üzerine oturduğum bu masadan da yazabileceğimi, ille de koltuğuma yerleşmeye gerek duymayacağımı düşünüyorum. Nereden başlayacağımı bilemiyorum ve her biri şu an elimde tuttuğuma fazlasıyla benzeyen sigaraların yardımına sığınıyorum.

Unuttuğum bir şeyi bugün bir anda keşfediverdim. İlk içtiğim sigaralar artık piyasada değiller. 1870'li yıllarda, çift başlı kartal amblemli karton kutularda satılan bu sigaraları Avusturya'da bulmak mümkündü. İşte bahsettiğim bu kutulardan biri, ilişki içinde olduğum bazı insanları bir araya toplamaya ve isimlerini bana hatırlatmaya yetmesine rağmen, beklenmedik bu karşılaşmanın beni heyecanlandırmasını sağlamaktan uzak kalıyor.

Daha derinlere inebilmek adına koltuğuma geçiyorum: Önceki insanlar silikleşmeye başlıyor ve yerlerini benimle alay eden beş para etmez şarlatanlar alıyor. Cesaretim kırılmış bir şekilde masama geri dönüyorum.

Gözlerimin önünde canlanan insan figürlerinden biri, Giuseppe adlı boğuk sesli ve benimle aynı yaşlardaki genç bir adam, diğeri ise benden bir yaş küçük olan ve yıllar önce kaybettiğim erkek kardeşimdi. Bildiğim kadarıyla babasından yüklüce bir para alan Giuseppe, bu sigaraları bize hediye ediyordu. Fakat kardeşime benden daha fazla sigara ikram ettiğinden emindim. Sigara ihtiyacımı başka yerlerden tatmin etmek zorunda kalışımın nedeni buydu. Sonunda işi çalmaya kadar götürmüştüm. Babamın yazları kilerdeki sandalyelerden birinin üzerinde bıraktığı yeleğinin cebinde daima madeni paralar olurdu: O pek kıymetli kutuyu satın almama yetecek kadarını çalıyor ve hırsızlığımın başımı belaya sokabileceği düşünerek, ödülümü uzun süre elimde tutmamak amacıyla, içindeki on adet sigarayı birbiri ardına hızla içip bitiriyordum.

Tüm bunlar, vicdanımın erişilmesi oldukça kolay bir yerinde öylece duruyordu. Önceleri önemli olabileceklerini düşünmediğimden, ancak şimdi gün ışığına çıkmışlardı. Şimdi ise bu lanet olası alışkanlığımın kaynağına inebildiğime göre, belki de ondan kurtulmuşumdur bile, kim bilir? Tam da bu yüzden, denemek için yaktığım bu son sigarayı, duyacağım tiksintinin etkisiyle belki de hemen elimden atacağım.

Ardından, babamın bir gün beni elimde yeleğiyle suçüstü yakaladığını hatırlıyorum. Ben ise bugün asla sergileyemeyeceğim ve hatırladıkça hâlâ iğrendiğim (kim bilir bu iğrentinin belki de tedavimde çok önemli bir rolü vardır) bir yüzsüzlükle, yeleğin kaç düğmesi olduğunu merak ettiğimi söyleyivermiştim. Matematiğe ya da terziliğe böylesi bir ilgi duyuşuma gülen babam, parmaklarımın yeleğinin cebinde olduğunu fark etmemişti bile. Masumiyetime babamın gülüşünü bir onur meselesi haline getirerek, bir daha asla hırsızlık yapmadığımı söyleyebilirim. Yani... yapmıştım aslında, fakat bilmeden. Babam, ya-

rısını içtiği Virginia marka purolarını evin içinde masaların ve dolapların üzerinde rastgele bırakırdı. Ben ise içmeyi bitirdiği için böyle yaptığını, ihtiyar hizmetçimiz Catina'nın da hepsini çöpe attığını düşünüyordum. Hemen bir yerlere saklanıp o puroları gizlice içiyordum. Onları elime alır almaz, kendimi nasıl kötü hissedeceğimi bilmemden kaynaklanan tiksintiyle tüylerim diken diken oluyordu. Buna rağmen, alnımdan soğuk terler boşanıp midem sancıdan âdeta büzülene kadar puro içmeye devam ediyordum. Enerjiden yoksun bir çocuk olduğum söylenemez doğrusu.

Babamın beni bu alışkanlığımdan da nasıl kurtardığını en ince ayrıntısına kadar hatırlıyorum. Bir yaz günü düzenlenen okul gezisinden sonra, eve kan ter içinde ve oldukça yorgun dönmüştüm. Soyunmama yardım eden annem, beni bir bornoza sarmalayarak kanepenin üzerine yatırmış, daha sonra kendisi de aynı kanepeye yerleşerek dikiş işleriyle meşgul olmaya başlamıştı. Çok uykum olmasına rağmen, gözlerim hâlâ güneş ışıklarıyla doluydu, kendimden geçmem beklediğimden uzun sürmekteydi. O yaşlarda duyulan derin ve tatlı yorgunluk, kendi başına apayrı bir görüntüymüşçesine, sanki şu anda orada, artık hayatta olmayan pek sevgili annemin hemen yanındaymışım gibi açıkça gözlerimin önüne geliyor.

Bir zamanlar biz çocukların oyun oynadığımız, bugünlerde ise evlerde yer açma hırsına yenilerek ikiye bölünen serin ve geniş odayı hatırlıyorum. Bahsettiğim okul gezisine katılmış olduğunu, sonrasındaki dinlenme faslında da yanımda olması gerektiğini düşündüğüm erkek kardeşimin, gözümün önünde canlanan bu sahnede yer almayışına şaşırıyorum. Geniş kanepenin diğer ucunda uyuyakalmış olmasın? Bakışlarımı o yöne çevirsem de kimse yok. Yalnızca kendimi, o tatlı istirahatimi, annemi ve sözleri uzaktan kulaklarımda yankılanan babamı görebiliyorum. İçeri giren babam, orada olduğumu hemen fark etmemiş olmalıydı ki yüksek sesle bağırdı:

"Maria!"Hafif bir dudaksıl sesin eşlik ettiği bir el hareketiyle babama beni işaret eden annem çoktan uyuduğumu zannetse

de, aslında bilincim tamamen açıktı. Babamın kendisini benim için kontrol etmesi öyle hoşuma gidiyordu ki yerimden kımıldamadım.

Babam alçak sesle şikâyet etmeye koyuldu:

"Zannımca çıldırmaya başladım. Yarım saat önce şu dolabın üzerine yarım bir puro bıraktığımdan neredeyse eminim, şimdi ise onu bulamıyorum. Halim giderek kötüye gidiyor. Birçok şey dikkatimden kaçar oldu."

Keyifli bir kahkaha koyvermekten yalnızca beni uyandırmamak için kaçındığı şüphe götürmeyen annem, tıpkı babam gibi alçak sesle yanıt verdi:

"Hâlbuki öğlen yemeğinden sonra kimse o odaya girmedi."

Babam homurdanıyordu:

"İşte tam da bunu bildiğimden dolayı delirmeye başladığımı düşünüyorum ya!"

Arkasını dönerek odadan çıktı.

Gözlerimi hafifçe aralayarak anneme baktım. Ara verdiği işine geri dönmüş olsa da gülümsemeye devam ediyordu. Babamın gerçekten delirmeye başladığını tabii ki düşünmüyordu, aksi takdirde onun endişelerine böylesine gülmesi mümkün değildi. O gülümseme üzerimde öyle derin bir iz bırakmıştı ki, aynı gülümsemeyi yıllar sonra bir gün karımın dudaklarında yakalamış ve hemen tanıyıvermiştim.

Artık maddi imkânsızlıklar beni bu kötü alışkanlığımı tatmin etmekten alıkoyamayacağı gibi, yasaklı bir şey yapmanın bilinciyle içimdeki istek giderek artıyordu.

Akla gelebilecek her yere saklanarak, çok ama çok sigara içtiğimi hatırlıyorum. Bir seferinde, oldukça çocuksu kıyafetler –geçen zaman, vücutlarını zihnimden silmiş olduğundan, kendi başlarına ayakta duran iki küçük pantolon– giyiyor oldukları haricinde kendileri hakkında başka herhangi bir şey hatırlayamadığım iki çocukla birlikte loş bir mahzende yarım saatten biraz fazla bir süre kalışımı, sonrasında duyduğum derin tiksinti sayesinde gayet iyi hatırlıyordum. Elimizde bir sürü

sigara vardı, hangimizin en kısa zamanda en fazlasını yakıp bitirebileceğini görmek istiyorduk. Yarışı ben kazanmış ve bu garip eylemin üzerimde bıraktığı olumsuz etkiyi kahramanca gizlemeyi başarmıştım. Hemen ardından yeniden açık havaya, güneşe çıkmıştık. Dengemi kaybedip yere yığılmamak için gözlerimi kapatmam gerekmişti. Kendimi toparladıktan sonra, kazandığım zaferle böbürlenmeye koyulmuştum. Bunun üzerine karşımdaki iki küçük adamdan biri:

"Kaybetmeyi hiç umursamıyorum bile, çünkü nasıl olsa yalnızca istediğim kadar sigara içiyorum ben," demişti.

O anda duyduğum bu sağlıklı sözleri gayet iyi hatırlamama rağmen, sözleri söyleyen çocuğun aynı şekilde sağlıklı olduğundan emin olduğum yüzünü ise hatırlayamıyorum.

Fakat o zamanlar, sigarayı, tadını ve nikotinin üzerimde bıraktığı etkiyi seviyor muydum yoksa onlardan nefret mi ediyordum, henüz bilmiyordum. Hepsinden nefret ettiğimi anladığımda ise, işler daha da kötüye gitmeye başladı. Bunu ise, yaklaşık yirmi yıl öncesinde anladım. Bahsettiğim dönemde, beraberinde yüksek ateş de getiren şiddetli bir boğaz ağrısı çekiyordum. Doktor, istirahat etmemi ve sigaradan kesinlikle uzak durmamı söylemişti. *Kesinlikle!* deyişini net olarak hatırlıyorum. Yüksek ateş, beni o anda derinden yaralayan bu söze daha da vahim bir anlam yüklemişti: Kendimi büyük bir boşluktaymış gibi hissediyordum ve bu büyük boşluğun üzerimde yarattığı ezici baskıya karşı koyabilmek adına elimde kullanabileceğim hiçbir silah yoktu.

Doktorun gidişinden sonra beni yalnız bırakmak istemeyen babam (annem yıllar önce ölmüştü), ağzındaki puroyu söndürmeye tenezzül dahi etmeden bir süre yanımda oturdu. Odadan çıkarken bir elini alev alev yanan alnıma şefkatle dokundurduktan sonra, "Sigara içme ha!" dedi.

İçimi derin bir huzursuzluk kapladı. Kendi kendime, "Benim için böylesine zararlıysa bunu bir daha yapmayacağım, fakat bırakmadan önce son bir sigara içmek istiyorum," diye düşündüm. Sigarayı içmeye başlamamla birlikte ateşim daha da yük-

selerek, içime çektiğim her nefeste bademciklerim kızgın bir kor parçası değdirilmişçesine yanıyor olsa da huzursuzluğumdan bir anda sıyrılmıştım, kendimi rahatlamış ve özgür hissetmiştim. Sigarayı, kutsal bir ayini yerine getirir gibi büyük bir sabır ve özenle bitirdim. Her seferinde korkunç acılar çekmeme rağmen, hastalığım süresince birçok sigara daha içtim. Ağzından purosunu asla eksik etmeden odama girip çıkan babam:

"Aferin sana! Birkaç gün daha sigara içmeden durursan iyileşeceksin!" diyordu.

İşte bu cümleyi duymak, koşup sigaralarıma yeniden kavuşabileyim diye onun çabucak odadan çıkmasını tüm kalbimle istemem için fazlasıyla yeterliydi. Hatta yanımdan bir an önce uzaklaşmasını sağlamak adına uyuyor numarası yaptığım bile oluyordu.

Geçirdiğim bu hastalık sayesinde ikinci bir saplantı geliştirdim: İlkinden kurtulma hırsı. Günlerim sigara üstüne sigara içip, kendi kendime sürekli sigarayı bırakmaya söz vererek geçiyordu – ki açıkça söylemem gerekirse, ara sıra da olsa bugün bile böylesi günler geçirdiğimi kabul etmeliyim. Yirmi yıl önce şekillenmeye başlayan son sigara ayini, hâlâ geçerliliğini korumakta. Değişen ise, kendime verdiğim sözlerin giderek inanılırlıklarını kaybedişi, yaşlılığın zaafımın önünü daha da açışı. Yaşlılıkta insan, hayatı ve hayata dair her şeyi hafife almaya başlıyor. Hatta bir süredir sigara sayısını artırdığımı dahi söyleyebilirim ki bahsettiklerim son sigaralarım da değiller.

Bir sözlüğün giriş sayfasında, bizzat kendimce, oldukça güzel bir el yazısıyla yazılmış ve birkaç resimle süslenmiş şu ifadeyle karşılaştım:

"2 Şubat 1886 tarihli bu günde, Hukuk Bölümü'nden Kimya Bölümü'ne geçiyorum. Son sigara!"

Nitekim oldukça önemli bir son sigaraydı bu. Peşi sıra getirdiği tüm umutları hatırlıyorum. Bana hayattan tamamen uzak görünen o kaskatı kanunlara öfkelenmiş ve deney tüplerine indirgenmiş bile olsa yine de hayatın ta kendisi olarak gördüğüm bilime sığınmıştım. Bu son sigara, tam da içimdeki eylem

(fiziksel anlamda da) ve ölçülü, somut, huzurlu düşünce isteğini ifade ediyordu.

Hiçbir şekilde inanmadığım karbon bileşimi zincirlerinden kaçabilmek içinse, gerisin geriye Hukuk Bölümü'ne dönecektim. Buna nasıl da yanıyorum! Büyük bir hata yapmıştım ve bir kitabın içinde, bu hataya da eşlik eden bir diğer son sigaranın tarihini buldum. Bu son sigara da diğerleri kadar önemliydi; sonunda karbon bileşimi zincirlerini çözmeyi başararak, teslim olmuş bir şekilde gerisin geriye aynı kargaşasına geri döndüm. El becerisinden de yoksun oluşum nedeniyle, kimya eğitimi almaya hiç de uygun olmadığımı anlamıştım. Baca gibi tüttürmeye[1] devam ederken, hangi el becerisinden bahsedebilirdim ki?

Şimdi ise burada kendimi çözümlemeye çalışırken, aklıma bir şüphe takılıyor: Sigarayı bu kadar sevmemin nedeni, kendi yetersizliğimin suçunu ona atfetmeye çalışmam olabilir mi? Acaba sigarayı bıraksaydım, aynen umut ettiğim gibi ideal ve güçlü bir adam olabilecek miydim? Belki de bu şüphe nedeniyle kötü alışkanlığıma böylesine bağlanmıştım; gizli kalmış, gün ışığına çıkamamış bir ihtişama sahip olmanın bana hissettirdiği ihtişamla yaşamak bana daha kolay geldiği için. Gençlik yıllarımdaki zaaflarımı açıklamak adına öne sürdüğüm bu tezin doğruluğundan emin olamıyorum. Şimdi ise yaşlandığım ve kimse benden bir şey talep etmediği halde, yine de bir sigara içip bir bırakmaya söz veriyor, bir bırakmaya söz verip bir sigara içiyorum. Kendi kendime verdiğim bu sözler, bugün ne anlam taşıyorlar? Goldoni'nin[2] tasvir ettiği o ihtiyar diş temizliği uzmanı gibi, koca bir ömrü hasta geçirdikten sonra sağlıklı ölmeyi mi diliyorum yani?

Bir seferinde, öğrencilik yıllarımda kaldığım evlerden birinden ayrılırken, kaldığım odanın duvarlarını; üzerine not etti-

[1] Metnin orijinalinde, İtalyancada yaygın olarak kullanılan ve "çok sigara içmek" anlamına gelen "fumare come un turco" (Türk gibi sigara içmek) deyişine yer verilmiştir.

[2] Ünlü İtalyan tiyatro yazarı Carlo Goldoni'nin (1707-1793) Fransızca olarak yazdığı Mémoires (1784-1787) adlı eserinin 3. cildinin 30. bölümünde kendisinden bahsedilen Luigi Cornaro'ya gönderme yapılmaktadır.

ğim tarihleri kapatabilmek için, parasını bizzat kendi cebimden vererek baştan aşağıya yeni bir duvar kâğıdıyla kaplatmak zorunda kaldım. Hatta muhtemelen o odadan tam da bu nedenle ayrılmıştım, kendi kendime verdiğim sözlerin üst üste yığıldığı bir mezarlık halinde geldiği ve aynı mekânda bir tek başka söz daha vermemin mümkün olmayacağına inandığım için.

Son sigaraların tadının daha bir keskin olduğunu düşünüyorum. Diğerlerinin de kendilerine özgü bir tadı var tabii, fakat asla böylesine keskin değil. Son sigara, aromasını, insanın kendisine karşı kazandığı o zafer ile daha güçlü ve sağlıklı bir geleceğe sahip olabilme umudundan alıyor. Diğerleri ise birer özgürlük göstergesi oldukları için önemliler; bahsettiğim güçlü ve sağlıklı gelecek umudu hâlâ hayatta kalsa bile, yakılan her sigarayla biraz daha uzaklaşıyor sanki.

Tarihleri odamın duvarına kaydederken farklı renkler, hatta bazen yağlıboya kullanmıştım. Kendi kendime mutlak bir samimiyetle verdiğim her yeni söz, gücünü; bir önceki sözü ölümsüzleştiren, rengi cansız gösterişinden alacaktı. Bazı tarihleri oluşturan rakamlar arasındaki ahenk nedeniyle, onları diğerlerine tercih ediyordum. Geçtiğimiz yüzyıla ait gayet iyi hatırladığım tarihlerden birinin, bu lanet olası alışkanlığımı içine koyup gömeceğim tabutu mühürlemesi gerektiğini düşünmüştüm: "1899 yılının dokuzuncu ayının dokuzuncu günü." Ne kadar anlamlı, değil mi? Yeni yüzyılla birlikte ise, kulağa aynı şekilde ahenkli gelen başka tarihler kaydetmiştim: "1901 yılının birinci ayının birinci günü." Aynı tarihin kendisini tekrar etmesi halinde yepyeni bir hayata başlayabileceğimi bugün bile hâlâ düşünür dururum.

Fakat takvimde günler tükenmeyeceğine göre, insan hayal gücünü de biraz kullanarak her günü kendi kendine vereceği bir söze uydurabiliyor. Örneğin mutlak bir zorunluluk hissi uyandırdığına inandığım şu tarihi gayet iyi hatırlıyorum: "Saat 24, 1912 yılının altıncı ayının üçüncü günü." Her bir rakam, bir sonrakine geçerken ikiye bölünmüş gibi.

1913 yılı ise bir anlığına duraksamama neden olmuştu. O âna kadar tutturduğum ahengi devam ettirmem için gerekli olan on üçüncü ay yoktu. Fakat böyle dedim diye, son sigaralarımı anlamlı kılmak için ille de rakamlar arası bir uyum gerektiğini düşünmeyin sakın. Kitapların veya sevdiğim defterlerin içine kaydettiğim tarihlerin birçoğu, uyumsuzluklarıyla öne çıkıyorlardı. Örneğin 1905 yılının ikinci ayının üçüncü gününün altıncı saati! Aslında biraz düşününce, bu kombinasyonun da kendine özgü bir mantığı olduğunu görebiliyorum, çünkü her bir rakam diğerini izliyor gibi. IX. Pius'un ölümünden oğlumun doğumuna kadarki olayların çoğunun, hatta hepsinin tarihini kendime aynı değişmez sözü vererek zihnime kazımıştım. Nitekim ailemin tüm fertleri, gerek sevinç, gerekse hüzün kaynağı olan tüm olayların yıl dönümünü hatırlayışıma şaşırır ve beni çok düşünceli bir adam zannederler!

Son sigara saplantımın böylesine anlamsız görünmesinin önüne geçmek adına, duruma felsefi bir hava vermeye çalıştım. Harikulade bir tavırla, "Bir daha asla!" diyerek hava atıyordum. Fakat insan sözünde durduktan sonra, bu afra tafranın ne anlamı kalabilirdi? Bu tavrı ancak aynı sözü her seferinde yeniden tekrarlamam gerektiğinde takınabilirdim. Üstelik benim için zaman, üzerinde düşünülemez ve durdurulmaz bir şey de değil. Dönüp dolaşıp beni, yalnızca beni bulur zaman.

***

Hastalık bir inanç meselesidir, ben de işte bu inançla doğdum. O zamanlar beni tedavi eden doktora şikâyetlerimden bahsetmemiş olsaydım, yirmili yaşlarımda yakalandığım o hastalığa dair pek de fazla bir şey hatırlamayacaktım. Nasıl olup da hiç dile getirmediğim duygularımdan çok, ağzımdan çıkan kelimeleri hatırladığıma şaşıyorum doğrusu.

Sinirsel hastalıkları elektrik akımları yardımıyla tedavi ettiğini duyduğumdan, o doktora gitmeye karar verdim. Kanımca, sigarayı bırakmak için ihtiyaç duyduğum gücü elektrik akımlarından alabilecektim.

Koca göbekli doktorun kesik kesik nefes alıp verişi, hemen ilk seansta harekete geçirdiği elektrikli aletten – ki bu durum beni hayal kırıklığına uğratmıştı, çünkü doktorun beni inceleyerek kanımdaki zehri keşfedeceğini umut ediyordum– yükselen tıkırtıya eşlik ediyordu. Aksine doktor beni oldukça sağlıklı bulduğunu söylemiş, hazımsızlık ve uykusuzluk çektiğimi belirtmem üzerine ise midemde asit eksikliği ile peristaltik (bu kelimeyi öyle çok tekrar etmişti ki bir daha asla unutmadım) hareketlerimde bir yavaşlık olduğunu ileri sürmüştü. Üstelik içmemi ısrarla istediği asit midemi iyice mahvetmiş, o günden beri asit fazlasından çok çeker olmuştum.

Kanımdaki nikotini kendi kendine keşfedemeyeceğini anladığımda, ona yardımcı olmak amacıyla rahatsızlığımın nedeninin nikotin olabileceğine dair bir şüphe ileri sürer gibi yaptım. Geniş omuzlarını güçlükle silkerek:

"Peristaltik hareketler... asit... nikotinin bununla hiçbir ilgisi yoк!" dedi.

Tam yetmiş adet elektrik akımı seansına tabi tutuldum; bu kadarının yeterli olduğuna kanaat getirmemiş olsaydım, daha da devam edeceklerdi. Bu seanslara giderken herhangi bir mucize beklemiyor, yalnızca doktorun eninde sonunda beni sigarayı bırakmaya ikna etmesini umuyordum. Böylesi bir yasağı elde ederek, sigarayı bırakmak için kendi kendime vereceğim sözleri daha da inandırıcı kılabilmiş olsaydım, işlerin gidişatı nasıl da değişirdi kim bilir.

Doktora hastalığımı şu ifadelerle tarif ettim: "Ders çalışamıyorum; vaktinde yatmayı nadiren başardığım zamanlarda bile, sabah çanları vurulana dek gözüme uyku girmiyor. Gerek hukuk, gerekse kimya eğitimi almak konusunda tereddüt etmemin nedeni işte tam da bu; her iki dal da uygulamaya geçtikleri noktada belirli bir saatte başlayan bir işe dönüşüyorlarken, ben ise tam olarak saat kaçta uyuyup uyanacağımı asla bilemiyorum."

"Elektrik akımlarıyla her türlü uykusuzluğu iyileştirmek mümkündür," dedi, bakışlarını hastasına değil de, daima saat kadranına odaklayan Lokman Hekim.

Sonunda, başıma geleceğini karınca kararınca öngördüğüm psikanaliz evresini anlamışçasına onunla konuşmaya başladım. Kadınlar karşısında içine düştüğüm zavallı durumdan bahsettim. Ne yalnızca birisi tatmin etmeye yetiyordu beni, ne de birçokları. Tüm kadınları arzuluyordum! Sokakta yürürken duyduğum heyecanı anlatamam: Her geçen kadın, âdeta benimdi. Kendimi hayvani bir varlık gibi hissetme ihtiyacımdan dolayı, onlara saygısız bir şehvetle bakıyordum. Zihnimde üzerlerinde yalnızca çizmelerini bırakacak şekilde soyup kollarımın arasına alıverdiğim kadınları, ancak her birini gayet iyi tanıdığımdan emin olduğumda serbest bırakıyordum.

İçtenliğimi, nefesimi boşa harcamıştım işte! Güçlükle nefes alıp veren doktor:

"Elektrik akımlarının bu hastalığınızı iyileştirmeyeceğini umarım. Aman diyelim! Böylesi bir sonuç vereceğinden bir an olsun korkmam halinde, Ruhmkorff'a[1] bir daha elimi bile sürmem doğrusu," demişti.

Bir gün, kendisinin pek eğlenceli bulduğu gerçek bir hikâyeyi benimle paylaştı. Benimle aynı şikâyetlerden mustarip bir hasta, ünlü bir doktorun kapısını çalarak ona kendisini iyileştirmesi için yalvarmış; doktor ise bu talebine başarıyla karşılık verdikten sonra göç etmek zorunda kalmış, çünkü aksi takdirde hastası, yakaladığı yerde canına okuyacakmış.

"Böylesine tahrik olmam hiç de iyi bir şey değil," diye bağırıyordum ona. "Hepsi damarlarımı yakan bu zehir yüzünden."

Doktor, hüzünlü bir ifadeyle mırıldandı:

"Kimse kendi yazgısından memnun değildir zaten."

Doktoru ikna etmek amacıyla, onun yapmadığını bizzat kendim yapıp, tüm belirtilerini gözlemlemek suretiyle hastalığımı incelemeye başladım: "Dalgınlığım! O da derslerime çalışmamı engelliyor. Avusturya'nın Graz şehrinde gireceğim ilk devlet sınavına hazırlanırken, son sınavıma dek ihtiyaç duyacağım tüm

[1] Heinrich Daniel Ruhmkorff (1803-1877) tarafından üretilen ve iki elektrot arasında yüksek gerilim üreterek 30 santimetreden fazla kıvılcım yaratan bir tür transformatör.

metinleri dikkatle not almıştım. Nihayetinde sınava yalnızca birkaç gün kala, ancak birkaç yıl sonra gerekli olacak metinleri çalıştığımın farkına vardım. Bu yüzden sınavı ertelemek zorunda kaldım. Gerçi bahsettiğim bu diğer metinleri de benimle yüzsüzce cilveleşmenin ötesine gitmeyen bir komşu kızı yüzünden pek iyi çalışamamıştım ya, neyse. O kız cama çıktı mı, ne kitap kalıyordu ne de ders. Kendini bir kıza böylesine kaptıran biri salak değildir de nedir sizce?" Cama çıkan genç kızın o ufak ve beyaz yüzünü hatırlıyordum: Bakırımsı renkte havalı buklelerin sarmaladığı oval şekilli bir yüz. O beyazlığı, o kızılımtırak sarılığı yastığımın üzerine bastırmayı hayal ederek bakıyordum ona.

Lokman Hekim, mırıldanarak:

"Cilveleşmenin ardında daima olumlu bir şeyler gizlidir. Benim yaşıma geldiğinizde cilveleşmeyeceğinizden emin olabilirsiniz," dedi.

Geriye dönüp baktığımda, doktorun cilveleşmekten zerre kadar anlamadığından emin olduğumu söyleyebilirim. Elli yedi yaşındayım; sigarayı bırakmadığım ya da psikanaliz sayesinde iyileşmediğim takdirde, ölüm döşeğimden etrafa atacağım son bakıştan, hemşireme –hemşirem karım değilse ya da karım güzel bir hemşirenin benimle ilgilenmesine izin vermişse tabii!– karşı duyduğum arzunun okunacağını garanti ederim.

Günah çıkartan bir kulun içtenliğiyle, aslında kadınları bütünüyle değil, yalnızca... parça parça sevdiğimi söyleyiverdim! Güzel ayakkabılar içerisinde oldukları sürece hepsinin ayacıklarını, birçoğunun ise ister narin ister haşmetli boynuyla ufak göğüslerini seviyordum – ille de ufak olacaklardı. Kadın anatomisinin diğer parçalarını sıralamaya devam ediyordum ki doktor sözümü kesti:

"Tüm bu parçaları birleştirdiğiniz takdirde, bütünüyle bir kadın vücuduna ulaşacaksınız."

Bunun üzerine, önemli bir şey söyledim:

"Sağlıklı bir aşk, yalnızca bir kadını bütünüyle, her yönüyle sarıp sarmalayandır, kişiliği ve zekâsı da dâhil olmak üzere."

O âna kadar böylesi bir aşk yaşamadığım gibi, başıma geldiğinde ise onun bile bana sağlığımı geri getirmediğini belirtmeliyim fakat benim için önemli olan, bilge bir kişi beni sağlıklı bulmasına rağmen, hastalığımı teşhis etmiş olmam ve daha sonraları bu saptamamda haklı çıkmamdı.

Beni ve hastalığımı en iyi anlayan kişi, mesleği doktorluk olmayan bir arkadaşım oldu. Her ne kadar bu durumdan kayda değer bir kazanç sağlayamamış olsa da, hayatıma hâlâ kulaklarımda çınlayan yepyeni bir melodi getirdiğini söylemeliyim.

Bahsettiğim arkadaşım, tembelliğini edebi araştırmalar ve eserlerle süsleyen zengin bir beyefendiydi. Yazı dilinde, konuşma diline kıyasla çok daha yetersiz olduğundan, dünya onun ne denli nitelikli bir edebiyat adamı olduğunu asla bilemedi. Hem iri yapılı, hem de kiloluydu, tanıştığımızda zayıflayabilmek için var gücüyle bir rejim yapmaktaydı. Yalnızca birkaç gün içinde öylesine büyük adımlar atmıştı ki, sokakta yürürken herkes onun hastalığına kıyasla kendi sağlığının kıymetini bilmeye çalışırcasına yanına yaklaşıyordu. İstediğini elde etmeyi bilmesini kıskanıyordum, tedavisi boyunca onunla âdeta yapışık ikizler gibi yaşadım. Her geçen gün küçülen göbeğine dokunmama izin veriyordu; ben ise bir seferinde, kıskançlığın verdiği o hainlikle cesaretini kırmak istercesine:

"Peki tedaviniz sona erdiğinde tüm bu sarkan deriyi ne yapacaksınız?" diye sordum.

İyice zayıflayan yüzünü gülünçleştiren büyük bir sükûnetle:

"İki gün sonra masaj tedavisine başlayacağım," diye yanıt verdi.

Tedavisi en ince ayrıntısına kadar planlanmıştı, belirlenen hiçbir tarihi atlamayacağı ortadaydı.

Bu durum, içimde ona karşı büyük bir güven oluşmasını sağladığından, ona hastalığımdan bahsettim. Aynen doktorla olduğu gibi, ona da hastalığımı hangi kelimelerle tarif ettiğimi hatırlıyorum. Her gün içtiğim sayısız sigaradan feragat etmek, her ânımı beni tüketecek bir kararlılıkla yaşamamı gerekli kılacağından, her üç öğünümden de vazgeçmenin bana daha kolay

geldiğini açıkladım. Zihnim bende saplantı haline gelen böylesi bir kararla meşgulken başka bir şey yapmam mümkün değildi; aynı anda birçok şeyi bir arada yapabilmek, yalnızca Jül Sezar'a mahsus bir yetenekti. Mal varlığımı yöneten Olivi hayatta olduğu sürece kimse çalışmamı talep etmiyor olsa da, benim gibi bir insanın koca hayatında hayal kurmak ve hiç de yatkınlığı olmadığı halde keman tıngırdatmaktan başka bir şey yapamaması mümkün müydü?

Zayıflayan iri yarı adam, sorumu hemen yanıtlamadı. Bir yöntem adamı olduğundan, önce uzun uzadıya düşündü. Bana kıyasla bu konudaki açık üstünlüğüne layık bilgece bir tavırla, asıl hastalığımın sigara değil, sigarayı bırakma saplantısı olduğunu söyledi. Kötü alışkanlığımdan, kendi kendime herhangi bir söz vermeden kurtulmayı denemeliydim. Onun fikrine göre, geçen yıllar boyunca içimde iki farklı kişilik şekillenmişti; bunlardan biri kontrolü elinde tutuyor, diğeri ise onun âdeta kölesi gibi yaşıyor ve efendisinin otoritesi biraz azaldığı anda, özgürlük aşkıyla hemen onun isteklerine karşı geliyordu. Bu nedenle bir yandan bu köleye tam özgürlüğünü kazandırmam, diğer yandan ise kötü alışkanlığımla sanki yepyeniymiş ve daha önce onunla hiç karşılaşmamışım gibi yüzleşmem gerekiyordu. Ona karşı mücadele etmeyi bırakmalı, aksine onu ihmal etmeli, kendimi ona teslim etmeyi reddetmeli, yanımda olmaya layık görmediğim biriymişçesine umursamazca sırtımı dönmeliydim ona. Çok basit, öyle değil mi?

Bunu yapmak ilk anda bana gerçekten de oldukça kolay göründü. Üstelik kendi kendime verdiğim tüm sözleri ruhumun derinliklerinden silip atabilmemle birlikte, birkaç saat boyunca sigara içmemeyi de başardım, fakat diğer tüm tatlardan kurtulduğumda ağzımda bir bebeğin hissettiğine benzer masum bir tat hissettim, canım fena halde sigara istedi, içtikten sonra ise pişman olup kendi kendime yine o kendisinden kurtulmaya çalıştığım sözü verdim. Bu şekilde yol biraz daha uzayacak, fakat beni aynı noktaya ulaştıracaktı.

Olivi olacak o üçkâğıtçı, bir gün bana bir fikir verdi: Kendi kendime verip durduğum sözleri, bir bahisle güçlendirmeyi denemeliydim.

Olivi'nin tüm hayatı boyunca tıpkı şu anki dış görünümüne sahip olduğu hissine kapılıyorum. Bana daima aynen bugünkü seksen yaşındaki hafif kambur fakat sağlam yapılı ihtiyar gibi görünmüştür. Benim için çalışmaya uzun yıllar önce başlamış ve hâlâ da devam etmektedir; fakat kendisinin yaptığı işi benim bizzat yapmamı engellediğini düşündüğümden hiç de sevmem onu.

Nitekim bahse girdik! İlk sigara içen, diğerine para verecek, sonrasında ise iki taraf da özgür kalacaktı. Böylece babamdan kalan mirası yiyip bitirmemi engellemek adına zorla başıma dikilen bu mali müşavir, annemden kalan ve serbestçe yönettiğim varlığımı emmeye niyetlenmişti!

Bahis hayli olumsuz sonuçlar doğurdu. Kendi diğer yarımın bile efendisi olmaktan uzaklaşmış, yalnızca hiç de hoşlanmadığım o Olivi'nin kölesi halinde gelmiştim! Hemen bir sigara içtim. Sonrasında ise gizlice içmeye devam ederek onu kandırmayı düşündüm. Fakat o halde neden bu bahse girişmiştim ki? Bunun üzerine son bir sigara içmek için bahis tarihiyle uyumlu bir başka tarih aramaya koyuldum, hem böylece kendimi, bu tarihi sanki Olivi'nin saptadığına ikna edebilecektim. Fakat içimdeki isyan devam ediyor ve sigaraları birbiri ardına içeyim derken nefessiz kalıyordum. Sonunda üzerimdeki bu vicdani yükten kurtulabilmek için Olivi'ye giderek her şeyi itiraf ettim.

Gülümseyerek paraları cebine indiren ihtiyar, hemen ardından cebinden çıkardığı kocaman puroyu yakarak büyük bir şevkle tüttürmeye başladı. Onun da bahis kurallarına uymamış olabileceği bir an için dahi aklımdan geçmedi doğrusu. Diğer insanlar benden farklı bir yaradılışta olsalar gerek.

Oğlumun üçüncü yaşını doldurmasından kısa bir süre sonra, karımın aklına güzel bir fikir geldi. Kötü alışkanlığımdan kurtulmam için bir süreliğine kendimi bir bakımevine kapatmamı tavsiye etti. Teklifini hemen kabul ettim, çünkü her şeyden önce

oğlum beni yargılayacak yaşa geldiğinde, hakkımda dengeli ve huzurlu birisi olduğumu düşünsün istiyordum; bundan daha da acil bir diğer gerekçe ise, hastalanan Olivi'nin beni yüzüstü bırakmakla tehdit etmesiydi; bu nedenle her an onun yerine geçmek durumunda kalabilirdim, ne var ki vücudum böylesine nikotin doluyken kendimi bu büyük sorumluluğu üstlenmeye hiç de uygun görmüyordum.

İlk başlarda bakımevi deyince ilk akla gelen ülke olan İsviçre'ye gitmeyi düşünsek de, daha sonra Trieste'de bir yer açan Doktor Muli adlı şahsın varlığından haberdar olmuştuk. Kendisiyle görüşmesi için karımı görevlendirdiğim doktor, bana içinde kapalı yaşayacağım bir apartman dairesi tahsis edebileceğini, yanıma ise beni sürekli gözetim altında tutacak bir hemşire ve ona yardımcı olacak başka görevliler de verebileceğini söyledi. Doktorun sözlerini bana ileten karım, kâh gülümsüyor, kâh kahkahalara boğuluyordu. Beni bir yerlere kapatma fikri ona eğlenceli geliyordu; onunla birlikte bu halime ben de samimiyetle gülüyordum. Karım, bu illetten kurtulmak adına yaptığım sayısız deneme dahilinde kendisine ilk defa faal bir görev edinmişti. O âna kadar ise hastalığımı hiçbir zaman ciddiye almamış, sigara tiryakiliğinin biraz garip ve fazla sıkıcı olmayan bir yaşam biçimi olduğunu söylemişti. Arkamda bıraktığım her şeyi nasıl aradığımı gayet iyi bildiğinden, evlenmemizden beri her şeye hayıflanmakla meşgul olup da özgürlüğümü hiç aramayışımdan hayli etkilenmiş olmalıydı.

Olivi'nin bir sonraki ay görevinden kesinlikle ayrılacağını ilan ettiği gün, bakımevine doğru yola çıktık.

Evde birlikte hazırladığımız bavula birkaç parça çamaşır yerleştirerek aynı günün akşamında Doktor Muli'nin yanına gittik.

Kapıda bizzat doktor tarafından karşılandık. O zamanlar oldukça yakışıklı bir genç adamdı. Yaz ortasındaydık; ufak tefek, gergin görünümlü ve cin gibi kara gözlerini daha da parlatan güneşten kahverengimsi bir renge bürünen yüzüyle doktor, baştan ayağa bembeyaz kıyafetleriyle âdeta bir şıklık abidesiydi.

İçimde ona karşı bir hayranlık uyanıverdi; anladığım kadarıyla o da benzer duygular içerisindeydi.

Hayranlığının gerekçesini anlayarak, hafif utangaç bir tavırla:

"Ne böylesi bir tedavinin gerekli olduğuna inanıyorsunuz, ne de bu işi böylesine ciddiye alışıma, haksız mıyım?" dedim.

Doktor ise beni inciten hafif bir gülümsemeyle:

"Neden böyle düşünüyorsunuz? Belki de sigara sizin için biz doktorların bugüne kadar kabul ettiğinden çok daha zararlı bir madde. Anlamadığım şey ise, sigarayı bir anda bırakmak yerine neden miktarını azaltmaya karar vermemiş olmanız. Sigara içmenizde bir sakınca yok, önemli olan abartıya kaçmamanız," diye yanıt verdi.

Aslına bakarsanız, sigarayı bırakma saplantısına öylesine takılmıştım ki, içtiğim sigara sayısını azaltmayı aklıma getirmemiştim bile.

Gelgelelim doktorun tavsiyesi, bu noktada yalnızca kendi irademle verdiğim kararı zayıflatmaya yarayabilirdi. Mutlak bir ifadeyle:

"Madem bir karar verdim, o halde bırakınız da bu tedavi yöntemini deneyeyim," dedim.

"Denemek mi?" dedi üstünlük taslar bir havayla gülen doktor. "Bu yola bir kez baş koyduğunuza göre, tedavi başarıya ulaşmak zorunda demektir. Zavallı Giovanna'ya karşı kaba güç kullanmadığınız takdirde, buradan asla çıkamayacağınızı biliniz. Dışarı çıkabilmemiz için prosedür gereği atılması gereken adımlar öyle uzun zaman alacaklar ki, bu sırada kötü alışkanlığınızı çoktan unutmuş olacaksınız bile."

Bu konuşmayı, bana tahsis edilen ve ikinci kata çıktıktan sonra yeniden zemin kata inmek suretiyle vardığımız apartman dairesinde yaptık.

"Gördünüz mü? Oradaki kapalı duran kapı, çıkış kapısının yer aldığı zemin katı binanın diğer tarafından ayırıyor. Üstelik kapının anahtarı Giovanna'da bile yok. O bile önce dışarıya çıkabilmek için öncelikle ikinci kata çıkmak zorunda ve yalnızca

ikinci katın bizim de az önce geçtiğimiz merdiven boşluğundaki kapısının anahtarına sahip. İkinci katın sürekli denetim altında olduğunu da eklemeliyim tabii. Yalnızca çocuklar ile lohusa kadınların kaldığı bir bakımevi için hiç de fena sayılmaz, ne dersiniz?" dedi doktor.

Ve gülmeye başladı; öyle ya, belki de beni çocuklar arasına hapsettiği fikri ona eğlenceli gelmiş olmalıydı.

Giovanna'yı çağırarak bizi tanıştırdı. Yaşını kesin olarak tahmin edemeyeceğim, kırk ile altmış arasında bir yerlerde olabileceğini düşündüğüm ufak tefek bir kadındı. Koyu gri saçlarının altında, ufak fakat ışıl ışıl gözler seçiliyordu. Ona dönen doktor:

"İşte kendisiyle yumruklaşmaya hazır olmanız gereken beyefendi bu," dedi.

Bir süreliğine bana dikkatle bakan kadın kıpkırmızı kesildi, tiz bir sesle:

"Görevimi elbette yerine getireceğim, fakat sizinle dövüşmem söz konusu bile olamaz. Beni tehdit etmeniz halinde güçlü kuvvetli bir adam olan hastabakıcıyı çağıracağımı, hemen gelmemesi halinde ise nereye istiyorsanız oraya gitmenize izin vereceğimi bilmelisiniz, çünkü canımı tehlikeye atmaya hiç niyetim yok benim!" dedi.

Sonraları anladığıma göre, doktor bu görevi üstlenmesi için ona oldukça yüksek bir meblağ teklif ettiğinden, bu durum kadıncağızın korkusunu daha da artırmıştı. İlk anda ise sözlerine hayli öfkelendim doğrusu. Kendi kapanımı resmen kendi ellerimle hazırlamıştım!

"Canınızı tehlikeye atmak da neyin nesi?" diye bağırdım. "Canınıza kasteden de kim?" Doktora dönerek: "Bu kadına beni rahatsız etmemesini tembihlemenizi istiyorum. Beraberimde birkaç kitap getirdim ve kendi halime bırakılmak istiyorum," dedim.

Duruma el koyan doktor, Giovanna'yı azarladı. O ise kendisini haklı çıkarmak için bana saldırmaya devam etti:

"Küçücük iki kız çocuğum var benim, hayatta kalmak zorundayım."

"Sizi öldürmeye tenezzül bile etmem," diye karşılık verdim, zavallı kadıncağızı teskin etmekten uzak bir ifadeyle.

Üst kattan bilmem neyi almak göreviyle onu yanımızdan uzaklaştıran doktor, gönlümü almak için bana o kadının yerine başka birini getirmeyi teklif ederek ekledi:

"Hiç kötü bir kadın değildir, üstelik ona biraz daha mesafeli olmasını tembihledikten sonra size herhangi bir sıkıntı vermeyeceğinden emin olabilirsiniz."

Beni gözetim altında tutacak kişiye zerre kadar önem vermediğimi göstermek için, bu kadına katlanmayı kabul ettiğimi belirttim. Biraz sakinleşmeye ihtiyacım olduğunu hissettiğimden, cebimdeki son iki sigaradan birini çıkarıp yakarak büyük bir istekle içtim. Doktora beraberimde yalnızca iki adet sigara getirdiğimi ve o gece yarısı sigarayı tamamen bırakmak istediğimi söyledim.

Doktorla birlikte oradan ayrılan karım, bana dönüp gülümseyerek:

"Madem böylesi bir karar verdin, güçlü olmalısın," dedi.

O çok sevdiğim gülümsemesinin altında bir alay sezdim; tam o anda ruhumun derinlerinde canlanan bir his, böylesine büyük bir ciddiyetle giriştiğim mücadeleden hızlı ve feci bir yenilgiyle ayrılmam gerektiğini düşündürdü bana. Kendimi hemen kötü hissettim, fakat beni o hale getirenin gerçekten ne olduğunu ancak yalnız kaldığımda anlayabildim. Genç doktora karşı delice, zehir gibi bir kıskançlık duyuyordum! Nasıl da yakışıklı, nasıl da özgürdü! Doktorların Afrodit'i diyorlardı onun için. Neden karım ona âşık olmasındı ki? Yanımdan ayrılırlarken peşi sıra giden doktor, karımın şık ayakkabılar içindeki ayaklarına bakmıştı. Evlendiğimizden beri ilk kez kıskançlık duyuyordum. Ne büyük bir üzüntüymüş meğer! Üstelik içine düştüğüm şu sefil kölelik durumuna da çok uygun! Fakat pes etmeyecektim! Karım bana her zamanki gibi gülümsemişti; sonunda beni hayatından çıkarabilmeyi başarmanın keyfiyle benimle alay etmi-

yordu. Kötü alışkanlığımı asla ciddiye almadığı halde beni bu bakımevine kapatan oydu tabii; fakat bunu beni mutlu etmek adına yaptığı da şüphesizdi. Hem karıma âşık olmanın hiç de kolay olmadığını unutmuş muydum ne? Doktor, karımın ayaklarına bakmış olsa bile, bunu sevgilisine hangi çizmeleri alması gerektiğini anlamak için yapmış olmalıydı. Son sigaramı da hemen içip bitirdim; üstelik gece yarısına henüz bir saat vardı, bu son saat boyunca başka bir sigara içmem imkânsızdı.

Bir kitap açtım. Hiçbir şey anlamadan sayfalara bakmaya devam ediyordum ve bu da yetmezmiş gibi gözümün önüne hayal ürünü görüntüler geliyordu. Bakışlarımı diktiğim sayfada, yakışıklılığı ve şıklığının getirdiği tüm o ihtişamıyla Doktor Muli beliriveriyordu. Daha fazla dayanamayacaktım! Giovanna'yı çağırdım. Belki de biraz sohbet etmek, sakinleşmem için yeterli olacaktı.

Giovanna az sonra geldi ve bana hemen kuşku dolu bir bakış fırlattı. Tiz sesiyle bağırarak:

"Beni görevlerimi ihmal etmeye teşvik edebileceğinizi düşünmeyin bile," dedi.

Onu ilk anda biraz sakinleştirebilmek adına yalan söyleyerek, aklımdan kesinlikle böyle bir şey geçmediğini, yalnızca okumaktan sıkıldığımı, onunla iki laf etmeyi tercih ettiğimi uyduruverdim. Onu tam karşıma oturttum. O ihtiyar yüzüyle tezat oluşturan ve tüm zayıf hayvanlarınkine benzer genç ve hareketli gözleriyle beni iğrendiriyordu doğrusu. Böylesi bir varlıkla ahbaplık etmek zorunda kaldığımdan kendime acıyordum! Fakat özgürken dahi bana uygun kişileri seçmekte zorlandığımı da kabul etmeliyim, çünkü genellikle onlar seçer beni – aynen karımın yaptığı gibi.

Giovanna'ya beni biraz oyalaması için yalvardım; aklına ilgimi çekeceğini düşündüğü hiçbir şey gelmediğini söylemesine rağmen, bana ailesinden bahsetmesi için ısrar ederek, bu dünyada neredeyse herkesin en azından bir ailesi olması gerektiğini ekledim.

Bunun üzerine sonunda isteklerime boyun eğerek, kızlarını Yoksullar Yurdu'na bırakmak zorunda kalışını anlatmaya başladı.

Hikâyesini seve seve dinlemeye koyuldum, çünkü toplam on sekiz ay süren hamileliğinden göz açıp kapayıncaya kadar olup bitmiş gibi bahsetmesi beni güldürüyordu. Fakat bu kadının doğasında ille de hır çıkarmak vardı; yetersiz maaşı nedeniyle başka bir seçeneğinin olmadığından ve ailesi Yoksullar Yurdu'nda diye birkaç gün önce bu iş için iki kuronun[1] yeterli olduğunu söyleyen doktorun yanıldığından bahsetmeye başlamasıyla birlikte, sözlerini takip edemez olmuştum. Bas bas bağırarak:

"Ya gerisi? Karınlarını doyurup üstlerini giydirdiniz diye, her şeyleri tamam değil ya!" dedi. Hemen ardından da, kızları için temin etmesi gereken ve kulaklarımı tiz çığlıklarından korumak adına başka düşüncelere odaklandığımdan şu an ne olduklarını hatırlayamadığım bir sürü şeyin listesini yapmaya başladı. Yine de yeterince çekmiş olduğumu ve bunun karşılığını almayı hak ettiğimi düşünüyordum:

"Bir sigara, yalnızca bir sigara almam mümkün olamaz mı acaba? Şu an üzerimde tek bir kuruş yok, fakat yarın size bu sigara karşılığında on kuron verebilirim."

Teklifim karşısında Giovanna'nın ödü koptu. Bağırmaya başladı; hemen hastabakıcıyı çağırmak istiyordu ve yerinden kalkarak çıkmak üzere hareketlendi.

Onu susturabilmek adına hemen geri adım atarak, yalnızca bir şey söylemiş olmak ve kendime ciddi bir hava verebilmek adına, rastgele bir soru sordum:

"Bu hapishanede en azından içecek bir şeyler bulunur mu peki?"

Yanıt vermekte gecikmeyen Giovanna'nın bunu yaparken bağırmaması beni çok şaşırttı:

---

[1] Trieste'nin uzun yıllar boyunca idari ve coğrafi sınırları içinde yer aldığı Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun resmi para birimi.

"Tabii ki, ne demek! Doktor, gitmeden önce bana bu konyak şişesini emanet etti. Bakın, şişe hâlâ kapalı. Henüz kimse elini sürmemiş."

İçinde bulunduğum durumda, sarhoş olmaktan başka çare göremiyordum. Karıma güvenmek beni ne hallere düşürmüştü!

O anda, sigara tiryakiliğimin bunca zahmete hiç de değmediğini düşünmeye başladım. Yarım saati aşkın bir süredir ağzıma sigara koymadığım gibi, zihnim karım ve Doktor Muli'yi düşünmekle meşgul olduğundan bunu aklımdan geçirmemiştim bile. Yani tamamen iyileşmiş, fakat maskara olup çıkmıştım!

Şişeyi açarak sarı renkli içkiyi kadehime doldurdum. Giovanna'nın şaşkınlıkla bana baktığını görmeme rağmen, içkiden biraz da ona ikram etmekte tereddüt ediyordum.

"Bu şişeyi bitirdiğimde bir yenisini alabilir miyim?"

Giovanna, yine az önceki o pek hoş ve muhabbetkâr sesiyle bana güvence verdi: "İstediğiniz kadar alabilirsiniz! İsteklerinizi yerine getirebilmek adına kiler sorumlusu kadını gece yarısı bile olsa yatağından kaldırabilirim!"

Cimrilik asla bana göre bir şey olmadığından, vakit kaybetmeden Giovanna'nın kadehini de ağzına kadar doldurdum. Henüz teşekkür etmeyi bitirmemişti ki kadehini boşaltarak, gözlerini istekle bir kez daha şişeye dikti. Anlayacağınız onu sarhoş etme fikrini bana bizzat kendisi verdi. Fakat bunun hiç de kolay olduğunu söyleyemem doğrusu!

Birkaç kadehi yuvarladıktan sonra o saf Trieste lehçesiyle bana söylediklerini tam olarak hatırlayamıyor olsam da, o anda kendi endişelerime öylesine boğulmuş olmasaydım orada oturup yanımdaki kadını pekâlâ zevkle dinleyebilirdim.

İlk olarak tam da böyle çalışmaktan keyif aldığını itiraf etti bana. Günde birkaç saatini oldukça rahat bir koltuğa yerleşip kaliteli, insana hiç dokunmayan bir likör yudumlayarak geçirmenin herkesin hakkı olması gerektiğini söylüyordu.

Ben de sohbete katılmayı denedim. Kocası hayattayken de çalışma ritminin aynen bu şekilde olup olmadığını sordum.

Bir kahkaha koyverdi. Kocasının hayattayken onu öpmekten çok dövdüğünü, onun hizmetinde çalıştığı zamanlara kıyasla bugün yaptığı her şeyin, hatta ben tedavi olmak üzere o bakımevinden içeri adımımı atmadan önce tüm yaptıklarının bile, kendisine istirahat gibi geldiğini söyledi.

Hemen ardından yüzünde düşünceli bir ifade beliren Giovanna, ölülerin hayattakilerin yaptıklarını gördüklerine inanıp inanmadığımı sordu. Başımı hafifçe öne doğru salladım. Fakat asıl bilmek istediği, öbür dünyaya göç eden ölülerin, kendileri henüz hayattayken meydana gelen ve vaktiyle farkına varmadıkları şeyleri keşfedip keşfetmedikleriydi.

Bu soru, bir anlığına da olsa aklımı dağıtmayı başardı. Üstelik söylediklerinin ölülerce duyulmasını istemeyen Giovanna'nın daha da alçalttığı sesi, kulağıma giderek daha hoş geliyordu.

"Demek ki siz," dedim, "eşinizi aldattınız."

Bana bağırmamam için yalvararak kocasını aldattığını, fakat bunu yalnızca evliliklerinin ilk aylarında yaptığını itiraf etti. Sözlerine bakılırsa sonrasında ise dayağa da alışmış, erkeğini sevmeye başlamıştı.

Sohbeti canlı tutmak adına:

"O halde kızlarınızdan ilkinin babası diğer adam mı?" diye sordum.

Kısık sesle konuşmaya devam ederek böyle olduğunu tahmin ettiğini, aralarındaki bazı benzerliklerin de bunu doğruladığını söyledi. Kocasını aldattığına çok pişman olduğunu söylüyor, bunu söylerken ise gülüyordu, çünkü insanın içini yakarken dahi gülümseten olaylardı bunlar. Bu pişmanlığın kocasının ölümüyle birlikte ruhunu sardığını ekledi – öyle ya, öncesinde kocası aldatıldığını bilemeyeceğinden, olanların hiçbir önemi yoktu.

Ona karşı bir anlığına duyduğum ağabey şefkatiyle acısını hafifletebilmek adına, kanımca ölülerin her şeyi bildiklerini fakat bazı şeyleri zerre kadar umursamadıklarını söyleyiverdim.

"Böyle şeyler yalnızca yaşayanlara acı çektirir!" diye bağırdım yumruğumu masaya vurarak.

Yumruğun etkisiyle elim fena halde incindi – ki hiçbir şey, yeni fikirler üretmeyi tetiklemekte fiziksel acı kadar etkili olamaz. Karımın burada hapis oluşumu fırsat bilip beni aldattığı fikriyle kendime işkence etmekle meşgulken, aklımda belki de doktorun hâlâ bakımevinde olabileceği ihtimali belirmişti; eğer gerçekten de böyleyse yeniden huzur bulabilecektim. Doktorla konuşmaya ihtiyaç duyduğumu söyleyerek Giovanna'ya gidip bir bakması için yalvararak, bu hizmetin karşılığında ona bütün şişeyi önerdim. İlk başta içkiyle pek arası olmadığını söyleyerek karşı çıksa da, istediğimi vakit kaybetmeden yerine getirmeye koyulan kadının, ahşap merdivenleri sallana sallana çıkıp inziva hücremizden ikinci kata vardığını duyabiliyordum. Az sonra merdivenlerden inerken bir ayağı kaymış olmalıydı ki büyük bir gürültü çıkararak bağırmaya başladı.

"Şeytan götürsün seni!" dedim içtenlikle homurdanarak. Boynunu kırmış olsaydı, işler benim açımdan hayli kolaylaşırdı doğrusu.

İçinde bulunduğu durumda insan acıyı fazla hissetmediğinden olsa gerek, umduğumun aksine gülümseyerek bana doğru yaklaştı. Ona kötü davranmam halinde, yatmak üzere de olsa devreye girmeye daima hazır bulunan hastabakıcıyla görüştüğünü söyledi. Bunu söylerken bir elini havaya kaldırmış ve dimdik tuttuğu işaret parmağıyla kendisine yüzündeki gülümsemenin yumuşattığı tehditkâr bir hava vermeye çalışmıştı. Ardından ise daha sert bir tonla, doktorun karımla bakımevinden ayrıldığından beri geri dönmediğini ekledi. İşe bak sen, tam da o andan beri ha! Hatta bu zaman zarfında hastalardan birini muayene etmesi de gerekmiş, hastabakıcı ise onun haliyle geri döneceğini ummuştu. Şimdi ise umudunu çoktan kaybetmişti.

Yüzünü buruşturan gülümsemenin sabit, kalıplaşmış bir ifade mi, yoksa doktorun o anda hastası olan ben yerine karımla birlikte olmasından kaynaklanan yepyeni bir ifade mi olduğunu anlamaya çalıştım. Bir anda kapıldığım öfke, başımı döndürdü.

İtiraf etmeliyim ki, her zamanki gibi içimde birbirinden farklı iki kişilik çatışmaktaydı. Daha mantıklı olan ilki, bana: "Geri zekâlı! Neden karının seni aldattığını düşünüyorsun ki? Hem böyle bir fırsat yakalamak için seni bir yere kapatmasına gerek de yok," diyordu. Diğeri ise – ki sigara içmek isteyen de oydu– bana aynı şekilde geri zekâlı muamelesi yapıyor, fakat aksine, "Senin ortalarda olmayışının karın için işleri nasıl kolaylaştırdığını görmüyor musun? Üstelik de parasını senin verdiğin doktorla işi pişiriyor!" diyordu.

İçmeye devam eden Giovanna: "İkinci katın kapısını kapatmayı unuttum. Fakat o iki kat merdiveni yeniden çıkmak istemiyorum. Nasıl olsa orada daima birileri var; kaçmaya çalışmanız halinde kendinizi rezil rüsva edeceğiniz kesin," dedi.

"Aynen öyle," dedim zavallıcığı kandırmak için fazlasıyla yeterli olacağını bildiğim hafif bir ikiyüzlülükle. Hemen ardından ise ben de konyak şişesini kafama dikerek, artık elimin altında bunca içki olduktan sonra sigara içmenin zerre kadar umurumda olmadığını beyan ettim. Bu yalanı anında yutması üzerine, aslında sigara tiryakiliğinden kurtulmak isteyenin ben olmadığımı söyledim. Bunu karım istemişti. Yaklaşık on adet sigara içtikten sonra korkunç bir adama dönüştüğümü bilmesi gerektiğini ekledim. İşler o hale geldiğinde, dokunma mesafemdeki her kadın büyük bir tehlikeyle karşı karşıya kalırdı.

Kendisini bırakarak sandalyeye yığılan Giovanna, kahkahayla gülmeye başladı:

"Ve bunlara neden olan o on sigarayı içmenizi engelleyen kişi karınız, öyle mi?"

"Aynen öyle! En azından benim içmemi engelliyordu, diğerlerini ise bilemeyeceğim."

Damarlarında onca konyak dolaştığı halde hiç de aptal bir kadın değildi Giovanna. Bir anda yakalandığı bir gülme kriziyle neredeyse sandalyeden aşağıya yuvarlanacak gibi olmuştu, fakat nefesi yettikçe, kesik kesik telaffuz ettiği kelimelerle, hastalığımdan yola çıkarak harika bir tablo çizmeyi başarmıştı:

"On sigara... yarım saat... gözler saatte... sonrasında ise..."

Onu düzelttim:

"On sigara içmek, yaklaşık bir saat ister. Tam etki göstermeleri için ise bir saat daha geçmesi gerekir; on dakika az ya da fazla olmuş, önemi yok..."

Bir anda ciddileşen Giovanna, sandalyesinden fazla zorlanmadan kalktı. Biraz başı ağrıdığından yatmaya gideceğini söyledi. O likörün bir damlasını daha kaldıramayacağımdan, ondan şişeyi yanına almasını rica ettim. İkiyüzlü bir tavırla, ertesi gün kaliteli bir şarap temin etmesini istediğimi söyledim.

Fakat şarabı düşündüğü falan yoktu. Şişeyi koltuğunun altına sıkıştırmış çıkarken bana öyle bir bakış attı ki ödüm koptu desem yeridir.Kapıyı açık bırakmıştı; birkaç dakika sonra odanın tam ortasına, koşup hemen aldığım bir paket düştü. Zavallı Giovanna, yetmez kaygısıyla miktarı bol tutmayı tercih etmişti. Paketin içinde gayet alışıldık Macar sigaraları vardı. Fakat ilk yaktığımın tadı harikaydı. İçimi derin bir huzur sardı. İlk anda, çocukları hapsetmek için bire bir olduğu halde, benim için hiç de uygun olmayan o bakımevine güzel bir oyun oynadığım için kendi kendime gururlandığımı düşündüm. Hemen ardından ise aynı güzel oyunu karıma da oynamış olduğumu keşfettim; bana yaptıklarını ödetmişim gibi geldi. Aksi takdirde nasıl olur da kıskançlığım böylesine dayanılır bir meraka dönüşebilirdi ki? Orada sakin sakin oturup başımı döndüren o sigaraları tüttürmekle meşguldüm.

Yaklaşık yarım saat sonra, Giovanna'nın hizmetlerinin karşılığını beklediği o bakımevinden kaçmam gerektiğini hatırladım. Ayakkabılarımı çıkararak koridora doğru ilerledim. Giovanna'nın odasının kapısı aralıktı, hırıltılı ve düzenli nefes alıp verişinden uyuduğunu tahmin ettim. Büyük bir dikkatle ikinci kata kadar çıktıktan sonra, Doktor Muli'nin övünç kaynağı olan o kapının hemen ardında ayakkabılarımı yeniden ayağıma geçirdim. Kendimi bir sahanlığın üzerinde buldum, şüphe çekmemek amacıyla yavaş hareketlerle merdivenlerden inmeye başladım.

Tam birinci katın sahanlığına varmıştım ki, hemşirelere özgü şık kıyafetler içindeki bir genç kız, nazik bir ifadeyle:

"Birini mi aramıştınız?" diye sordu.

Genç kız hayli hoştu, üzerimde taşıdığım on sigarayı onun yanı başında bitirmek hiç de fena olmazdı doğrusu. Hafif sert bir ifadeyle gülümseyerek:

"Doktor Muli yok mu?" diye sordum.

Gözlerini fal taşı gibi açarak:

"Bu saatte asla burada olmaz," dedi.

"Kendisinin şu an nerede olabileceğini biliyor musunuz acaba? Evde onun müdahalesine ihtiyaç duyan bir hastam var da."

Nazikçe bana doktorun ev adresini verdi; ben de hafızama kaydetmeye çalışırmış numarası yaparak adresi birkaç kez tekrar ettim. Aslında oradan hemen ayrılmaya hiç de niyetim yoktu, fakat durumdan rahatsız olmuşa benzeyen genç kız, bana çoktan sırtını dönmüştü. Anlayacağınız kendi hapishanemden bile kapı dışarı ediliyordum.

Alt katta bir kadın, kapıyı açmak üzere hareketlendi. Ceplerim tamamen bomboş olduğundan, mırıldanarak, "Bahşişinizi bir sonraki seferinde vereceğim," dedim.

Başınıza gelecekleri asla kesin olarak bilemezsiniz. Benim hayatımda bazı durumlar kendilerini sıklıkla tekrar ettiklerinden, oradan bir daha geçmeyeceğim diye bir kural yoktu.

Berrak, sıcak bir geceydi. Adımlarıma eşlik eden özgürlük rüzgârını daha iyi hissedebilmek için şapkamı çıkardım. Yıldızlara hayranlıkla, sanki her birini az önce fethetmişim gibi baktım. Ertesi gün, o bakımevinden uzakta bir yerlerde sigarayı bırakacaktım. Fakat bu esnada açık bir kafeye girip kaliteli bir sigara satın aldım, çünkü tiryakilik kariyerimi zavallı Giovanna'nın o sigaralarıyla sonlandırmam asla mümkün değildi. Kafenin garsonu beni tanıdığından, sigaraları veresiye almama göz yumdu.Villama varır varmaz, zili âdeta delice bir öfkeyle çalmaya başladım. Camda önce hizmetçimiz, hiç de kısa sayılamayacak bir süre sonra ise karım belirdi. Beni karşılamasını

beklerken, büyük bir soğukkanlılıkla, "Doktor Muli burada olmalı," diye düşünüyordum. Fakat beni tanımakta gecikmeyen karımın bizi ayıran ıssız yol boyunca çınlattığı o içten kahkahası, zihnimdeki her türlü şüpheyi ortadan kaldırmaya yetmiş de artmıştı bile.

Eve girdiğimde bazı araştırmalar yapmaya koyuldum. Başıma gelenleri sorarken aslında her şeyi gayet iyi biliyormuş gibi bir hava takınan karım, maceralarımı ona ertesi gün anlatacağımı söylemem üzerine:

"Neden yatmıyorsun ki?" diye sordu.

Mazeret olarak:

"Evde olmayışımı fırsat bilip şu dolabın yerini değiştirmişsin gibi geliyor," diye uydurdum.

Hem evin içindeki eşyaların yerlerinin sürekli değiştirildiğine inandığım, hem de karımın eşyaların yerini gerçekten de sıklıkla değiştirdiği doğruydu; fakat aslında o anki tek amacım, Doktor Muli'nin ufak tefek ve zarif bedeninin nerede saklanabileceğini anlamak üzere evin her köşesini taramaktı.

Karımdan güzel bir haber aldım. Bakımevinden dönerken yolda tesadüfen Olivi'nin oğluyla karşılaşmıştı ve söylediklerine göre ihtiyar, yeni bir doktorun kendisine verdiği ilaçları kullanmaya başladığından beri büyük bir iyileşme kaydetmişti.

Uykuya dalmak üzereyken, kendimi ağır ağır tedavi etmek için istediğim kadar vaktim olduğunu fark ederek, bakımevinden ayrılmakla doğru ettiğimi düşündüm. Biraz ilerideki bir diğer odada uyuyan oğlum ise henüz beni ne yargılayacak, ne de taklit edecek yaştaydı. Aceleye hiç ama hiç gerek yoktu.

3

BABAMIN ÖLÜMÜ

Doktor şehirde değil; babamın biyografisini yazmamın gerçekten de gerekip gerekmediğinden ise emin olamıyorum açıkçası. Babamı en ince ayrıntısına kadar anlatmaya başlarsam, beni iyileştirmek için öncelikle onu çözümlememiz gerektiği sonucunu çıkarıp havlu atma noktasına gelmemiz de mümkün. Fakat korkusuzca yazmaya devam edeceğim, çünkü babam benzer bir tedaviye ihtiyaç duymuş olsaydı bile, bu benimkinden tamamen farklı bir hastalık için olurdu. Her durumda fazla vakit kaybetmemek adına, babama dair yalnızca kendi anılarımı canlandırmakta işime yarayacağını düşündüğüm şeyleri anlatacağım.

"Günlerden 15 Nisan 1890, saat 4 buçuk. Babamı kaybettim. S.S."[1] Bilmeyenler için söyleyeyim, o son iki harf, Hitler'in özel muhafızlarından oluşan *Schutzstaffel*'e değil, son sigarama atıfta

[1] Metnin orijinalinde "U.S.", yani "Son sigara"nın İtalyanca karşılığı olan "Ultima sigaretta"nın baş harfleri kullanılmış ve açıklama kısmında ise "(...) *United States*'e değil, son sigarama atıfta bulunuyorlardı" ifadesine yer verilmiştir.

bulunuyorlar. Ostwald'ın[1] büyük bir umutla saatlerce okuduğum halde anlamayı asla başaramadığım pozitif felsefe ciltlerinden birinin üzerinde bulduğum kısa bir not bu. Kimsenin buna inanmayacağını biliyorum, fakat işin görüntüsünü bir kenara bırakırsak, o kısa not hayatımın en önemli olayına işaret ediyordu aslında.

Annem, ben henüz on beş yaşındayken ölmüştü. Onun ruhunu şad etmek adına düzdüğüm şiirler gözyaşlarımın yerini asla tutamayacaklardı; duyduğum acı bir yana, içimden bir ses o andan itibaren beni oldukça ciddi, sorumlu ve çalışarak geçecek bir hayatın beklediğini söylüyordu. Ruhumu saran acının ta kendisi, daha yoğun, daha derin bir hayata işaret ediyordu. Sonrasında ise o zamanlar hâlâ baskın olan dini inançlarım, başıma gelen bu korkunç olayın acısını biraz olsun hafifleterek o dönemi atlatmama yardımcı olmuşlardı. Annem, benden uzakta da olsa bir yerlerde yaşamaya devam ediyordu ve gelecekte beni bekleyen başarılardan büyük bir mutluluk duyacaktı. Böyle düşünmek nasıl da rahattı! O anda içinde bulunduğum ruh halini çok net olarak hatırlıyorum. Annemin ölümü ve onun içimde uyandırdığı yerinde duygularla, kendimi her yönden geliştirmeye kararlıydım.Babamın ölümü ise gerçekten de korkunç bir felaket oldu. Cennete inanmayı çoktan bırakmıştım; o yıllarda otuz yaşında olan ben, tek kelimeyle mahvolmuş bir haldeydim. Ben de bitik bir adam[2] olup çıkmıştım! Hayatımın en önemli ve can alıcı dönemlerini bir daha kavuşamayacak üzere arkamda bırakmış olduğumu ilk defa o anda fark ettim. Duyduğum keder, hiç de bu sözlerden anlaşılabileceği gibi bencilce değildi. Bilakis! Hem ona, hem kendime, hem de onun ölümüyle yalnız kalışıma ağlıyordum. O âna dek yeteneklerime dair yıkılmaz bir güvenle bir sigaradan diğerine, bir fakülteden diğerine geçerek yaşamıştım. Eğer babamı kaybetmemiş olsaydım, hayatı öylesi-

[1] Wilhelm Ostwald (1853-1932): Kimyasal denge ve tepki hızı üzerine araştırmalarıyla Nobel Kimya Ödülü'ne layık görülen ünlü Alman kimyager.

[2] İtalyan yazar Giovanni Papini'nin (1881-1956) *Bitik Adam* (1912) adlı romanına alaycı bir gönderme yapılmaktadır.

ne tatlı ve keyifli hale getiren o güveni bugün dahi duyabileceğime inanıyorum. Şimdi ise babam öldüğüne göre, hayallerimin üzerine yansıtacağım bir yarınım kalmadı. Düşündükçe, birçok kez kendime ve geleceğime dair bu çaresizlik hissinin nasıl olup da ancak babamın ölümünden sonra kendisini gösterdiğine şaşıyorum doğrusu. Aslında oldukça yakın zamanda gerçekleşen bir olaydan bahsediyoruz ve ne acımı, ne de en ince ayrıntısıyla tüm olup bitenleri hatırlamak için psikanalizci beylerin istediği şekilde rüyalar görmeme gerek var. Her şeyi hatırlıyor, fakat bunu bilinçli olarak yapmıyorum. Ölümüne kadar bir an olsun babam için yaşamadım. Ona yakınlaşmak için herhangi bir çaba göstermediğim gibi, bunu kalbini kırmadan yapabildiğim her seferinde onu görmezden geliyordum. Üniversitede herkes, onu benim uydurduğum takma ismiyle tanıyordu: *Para makinası moruk Silva*. Aramızda ancak hastalığı sayesinde bir bağ oluşmuştu; hem hastalığının çok kısa sürmesi, hem de doktorun ölüm fermanını anında imzalaması nedeniyle göz açıp kapayıncaya kadar ölüp gidiverdi. Ben Trieste'deyken günde en fazla bir saat görüşürdük. Yasını tuttuğum zamana eşdeğer bir süreyi ise asla birlikte geçirmedik. Keşke onunla daha fazla birlikte olsaydım da yasını daha az tutsaydım! O zaman bu şekilde yataklara düşmezdim. Bir araya gelmemiz hiç de kolay değildi aslında, çünkü düşünsel anlamda herhangi bir ortak noktamız yoktu. Şimdi düşünüyorum da ikimizin de yüzünde aynı sevecen gülümseme vardı; fakat onunkinde geleceğim için ebeveynlere özgü bir endişe duymasından kaynaklanan bir hışım, benimkinde ise artık yaşına verdiğim zaaflarından hiçbirinin benim için herhangi bir sonuç doğuramayacağından emin olmanın getirdiği bir merhamet okunuyordu. Enerjimden ilk olarak –ve kanımca çok erken– şüphe duymaya ilk başlayan, o oldu. Gelgelelim ben ise, bu iddiamı bilimsel herhangi bir kanıtla destekleyemeyecek olsam da, onun aslında biraz da kendi tohumundan dünyaya gelişimden ötürü benden şüphe duyduğunu düşünüyordum; bu düşünce ise – ki bunu bilimselmişçesine mutlak bir ifadey-

le söylüyorum– karşılığında benim de ondan şüphe duymama neden oluyordu.

Her ne kadar babam oldukça becerikli bir tüccar olarak ünlenmiş olsa da, ben aslında tüm işleri uzun yıllardır yönetenin Olivi olduğunu biliyordum. Bizi benzer kılan ticaret zekâsı eksikliğimiz, tek ortak noktamızdı; ikimiz arasında benim gücü, onun ise zayıflığı temsil ettiğini söyleyebilirim. Yalnızca bu sayfalara kaydettiklerim bile, içimde daima aceleci bir ilerleme, iyileşme isteği – ki bu bir lanet midir, bilinmez– olduğunun göstergesi. Sürekli denge ve güç hayalleriyle yaşayışım başka hiçbir şekilde açıklanamaz. Babamın ise tüm bunlar hakkında en ufak bir fikri yoktu. Doğasına, yaradılışına tamamen uygun bir şekilde yaşıyordu ve kendini iyileştirmek için tek bir adım atmadığını tahmin ediyorum. Sabahtan akşama kadar sigara içerdi; annemin ölümünden sonraki dönemde, uyumadığı zamanlar geceleri de. İçkiden de geri kalmazdı; başını yastığa koyduğu anda uykuya dalmayı garantilemek adına bir beyefendi gibi, akşamları, yemek sofrasında içerdi. Ona göre sigara ile alkol, iyi ve yerinde ilaçlardı.

Kadınlara gelince, akrabalarımızdan öğrendiğime göre annemin kıskançlık duymak için haklı bazı gerekçeleri vardı. Hatta o yumuşak başlı kadının, kocasının dizginlerini elinden tutabilmek adına birkaç kez duruma şiddetle müdahale etmek zorunda kaldığı bile anlatılırdı. Babam, sevip saydığı eşinin, kendi hayatını yönlendirmesine izin veriyordu; fakat anladığım kadarıyla eşini aldattığına dair herhangi bir itirafta bulunmadığından, annem yanılmış olduğundan emin bir şekilde hayata gözlerini yummuş olmalıydı. Hâlbuki hayırsever akrabalarımızın anlattıklarına göre, annem, bir seferinde babamı üstelik de kendi terzisiyle neredeyse iş üstünde basmıştı. Kendisini savunan babam, dalgınlıktan ne yaptığını bilmez halde olduğunu söyleyip, bunda öylesine ısrar etmişti ki, sonunda annemi ikna etmeyi başarmıştı. Ortaya çıkan tek sonuç ise, ne annemin, ne de babamın bir daha asla o terziye gidişleri olmuştu. Babamın yerinde olsaydım muhtemelen yaptıklarımı itiraf eder, fakat sonrasında

ise biraz durakladığım her yerde hemen kök salmaya meyilli olduğumdan, terziyi terk etmeyi başaramazdım.

Babam, sükûnetini tam da bir aile babasına yakışır şekilde korumayı başarırdı. Gerek evinde, gerekse ruhunun derinliklerinde bu sükûnetini daima muhafaza ederdi. Bayağı ve ahlakçı kitaplardan başka bir şey okumazdı. İkiyüzlülükten değil, aksine içten bir inanıştan ötürü böyle yapardı: O ahlakçı vaazların gerçekten de doğru olduklarına inandığını ve kendisini erdemlere böylesine teslim edişinin vicdanını rahatlattığını düşünüyorum. Şimdi ise ihtiyarlayıp aile babası modeline giderek yaklaştıkça, ben de ahlaksızlık vaazlarının ahlaksızca eylemlerden daha cezalandırılabilir olduklarını düşünmeye başlıyorum. İnsanı cinayete aşk veya nefret; cinayet propagandasına ise yalnızca kötülük götürüyor.

Aramızda o kadar az ortak nokta vardı ki, bir gün babam bu dünyada kendisini en fazla huzursuz eden kişinin ben olduğumu itiraf ediverdi. Sağlıklı yaşama isteğim, beni insan vücudunu tanımaya sevk etmişti. O ise, o korkunç makinaya dair her türlü fikri anılarından silip atmayı başarmıştı. Ona kalsa kalbi atmıyordu; insan organizmasının nasıl işlediğini anlamak için kalp kapakçıkları, damarlar, hücre değişimi gibi şeyleri bilmeye de hiç gerek yoktu. Hareket de etmemeliydi çünkü deneyimleri, fazla hareket eden her şeyin eninde sonunda durduğunu gösteriyordu. Hatta ona sorarsanız Dünya da hareketsiz bir gezegendi ve birkaç destekle olduğu yere sabitlenmişti. Tüm bunları asla dile getirmiyordu tabii, fakat bu görüşlerini doğrulamayan herhangi bir şey söylendiğinde âdeta acılara boğuluyordu. Ona kutuplardan bahsettiğim bir seferinde, neredeyse tiksintiyle sözümü kesmişti. Baş aşağı asılı duran o insanların düşüncesi bile midesini bulandırıyordu.

Bende eleştirdiği iki özellik daha vardı: Dalgınlığım ile çok ciddi şeylere bile gülüp geçme eğilimim. Dalgınlık konusunda, hatırlamak istediği her şeyi not edip, aynı gün içinde birkaç kez baştan aşağıya okuduğu defteri sayesinde benden tamamen ayrılıyordu. Bu sayede hastalığını yendiğine inanarak acı çek-

mekten kurtuluyordu. Benzer bir defteri benim de kullanmam için ısrar ettiyse de, içine birkaç "son sigara"dan başka bir şey yazmadım.

Ciddi şeyleri küçümsememe gelince, babamın çok fazla şeyi ciddi olarak tanımlamak gibi bir kusuru olduğu kanısındayım. Alın size bir örnek: Hukuk Bölümü'nden Kimya Bölümü'ne geçip de, bizzat onun izniyle yeniden Hukuk Bölümü'ne döndüğümde, bana sevecen bir tavırla, "Velhasıl delinin biri olduğun gerçeğini değiştiremezsin," demişti.

Bu söze hiç alınmadığım gibi, bana verdiği izin için öylesine minnettardım ki onu biraz güldürerek ödüllendirmek istedim. Doktor Canestrini'ye[1] giderek kendimi muayene ettirip durumuma dair bir rapor aldım. Bu hiç de sanıldığı kadar kolay olmadı, çünkü uzun ve oldukça ayrıntılı kontrollerden geçmek zorunda kaldım. Raporu alır almaz muzaffer bir edayla babama götürsem de, o bunda gülünecek hiçbir şey bulamadı. Yaşlarla dolu gözlerle bana bakıp, kederli bir sesle, "Vah halimize! Gerçekten delisin demek!" demişti.

Sahnelediğim yorucu ve masum komedinin ödülü bu oldu işte. Babam beni asla affetmediğinden, olanlara da asla gülmedi. Şaka olsun diye doktora muayene olmak mı? Şaka olsun diye üzeri şerhli rapor hazırlatmak mı? Çılgınlığın daniskası!

Neyse işte, onun yanında ben bir güç timsaliydim; beni daha da yücelten o zayıflığın ortadan kaybolmasından sonra gücümde bir azalma olduğunu zaman zaman düşünmüyor da değilim.

Olivi olacak üçkâğıtçının babamı vasiyetnamesini yazmaya teşvik etmesiyle, bu zayıflığının nasıl da kanıtlandığını hatırlıyorum. Olivi, bana devredilecek olan işlerin kendisi tarafından yürütülmesini garanti edecek o vasiyetname için yanıp tutuşuyordu, anladığım kadarıyla da benim ihtiyarı bu acınası metni düzenlemeye ikna edebilmek için uzunca bir süre uğraşmıştı. Sonunda babam kararını verdi, fakat o geniş ve huzurlu yüzü

[1] Luigi Canestrini (1854-1926): Elli yılı aşkın bir süre boyunca Trieste Devlet Hastanesi'nin başhekimliğini üstlenen ünlü İtalyan nörolog.

kara bulutlarla gölgelenmişti sanki. Sürekli ölümü düşünüyor, bu eylemle birlikte onunla doğrudan bir ilişki kurduğunu hissediyordu.

Bir akşam bana, "Ölümden sonra her şeyin bittiğine inanıyor musun?" diye sordu.

Ölümün ardındaki gizem üzerine her gün kafa yormama rağmen, henüz talep ettiği bilgileri ona verebilecek seviyeye gelmemiştim. Hoşuna gideceği düşüncesiyle, geleceğimize dair büyük bir güven duyuyormuşçasına konuşmaya başladım.

"Zevkin bitmeyeceğine, kendisine artık gereksinimimizin kalmayacağı acının ise biteceğine inanıyorum. Bedenimizin çürümesi ise cinsel zevki andırıyor olabilir. Bu evre oldukça yorucu olacağından, hemen ardından derin bir mutluluk hissini ve istirahati getireceğinden şüphem yok. Çürümemiz, hayatın bize verdiği ilk ödül olmalı!"

Büyük bir gaf yapmıştım. Yemeğimiz bittiği halde hâlâ masadaydık. Babam, hiçbir şey söylemeden sandalyesinden doğruldu, bardağını kafasına dikerek:

"Felsefe yapmanın hiç de sırası değil, üstelik de seninle!" dedi.

Odadan çıktı. Üzüntüyle peşi sıra koşarak, onu karamsar düşüncelerinden biraz olsun uzaklaştırmak adına yanında kalmayı düşündüm. Ona ölümü ve ölümün ondan alıp götüreceği zevklerini hatırlattığımı söyleyerek, beni oradan uzaklaştırdı.

Benimle vasiyeti hakkında konuşmadığı sürece bu sabit fikirden kurtulmayı başaramıyordu. Beni her görüşünde aynı şeyleri düşünüyordu. Daha fazla dayanamayarak, bir akşam:

"Vasiyetnamemi hazırladığımı bilmelisin," dedi.

Onu bu kâbustan kurtarmak amacıyla, bu haberin üzerimde yarattığı şaşkınlığı çabucak yenip:

"Ben böyle işlere kafa yormama hiç gerek kalmasın diye, tüm mirasçılarımın benden önce ölmelerini diliyorum!" dedim.

Böylesi ciddi bir konu hakkında gülüşümden hemen huzursuz olan babam, beni hemen orada cezalandırmak isteğiyle dolmuş olmalıydı. Bu sayede ağzındaki baklayı çıkarıp, beni Oli-

vi'nin denetim ve vesayeti altına bırakmak suretiyle oynadığı oyunu bir çırpıda anlatıverdi.

Duyduklarım karşısında, tam da iyi bir evlada yakışır bir tavır sergilediğimi söylemeliyim: Babamı, ona öylesine acı çektiren o düşüncenin pençesinden kurtarabilmek adına, bu kararına kesinlikle itiraz etmedim. Son arzusu her ne olursa olsun, ona mutlak surette itaat edeceğimi belirttim.

"Kim bilir," diye ekledim, "belki de bundan sonra yapacaklarımla seni öylesine şaşırtacağım ki, son arzunu kendi istediğinle değiştireceksin." Ona uzun, hatta upuzun bir ömür biçtiğimi gördüğünden olsa gerek, bu sözlerim hayli hoşuna gitti. Buna rağmen yine de, bizzat kendisi aksini söylemediği sürece Olivi'nin yetkilerini küçümsemeyi denemeyeceğime yemin etmemi istedi. Şerefim üzerine verdiğim söze güvenmediğini gördüğümden, yemin etmekten başka şansım yoktu. O anda öylesine yumuşak başlı bir tavır sergilemiştim ki, babamı yeterince sevmemiş olmanın pişmanlığıyla kendime işkence ettiğim zamanlarda daima o sahneyi gözümün önüne getiririm. Açıkça söylemek gerekirse, koyduğu şartlara boyun eğmem pek de zor olmadı, çünkü bu şekilde asla çalışmamaya mecbur edildiğim düşüncesi o dönemde bana oldukça tatlı geliyordu.

Ölümünden yaklaşık bir yıl önce yaşadığı bir sağlık sorununu olumlu bir şekilde çözebilmesi için, oldukça istekli ve etkin bir müdahalede bulundum. Kendisini pek iyi hissetmediğini itiraf edişini takiben, ona bizzat eşlik ederek doktora gitmeye zorladım. Birkaç ilaç yazan doktor, babamı birkaç hafta sonra yeniden görmek istediğini söyledi. Fakat doktorlardan tıpkı mezarcılar kadar nefret ettiğini söyleyen babam, oraya asla gitmediği gibi, üstelik doktorları ve mezarcıları hatırlattıkları gerekçesiyle, yazılan ilaçları dahi almadı. Neyse ki en azından birkaç saat boyunca sigara içmemeyi ve şarapsız bir yemek yemeyi başardı. Tedaviyi bırakmasıyla kendisini daha iyi hissetmesi bir oldu; onu daha keyifli gören ben ise, bu durumu boş verdim gitti.Sonraları ise yeniden hüzünlendiğini fark ettim.

Fakat iyice ihtiyarlamış ve yapayalnız olduğunu düşünürsek, onu keyifli görsem şaşardım doğrusu.

***

Mart ayının sonlarında bir akşam, eve her zamankinden biraz daha geç döndüm. Başıma bir şey geldiğinden değil: Hıristiyanlığın doğuşuyla ilgili bazı teorilerini benimle paylaşmak isteyen pek saygın bir arkadaşıma takılmıştım. Daha önce kimse bu konularda kafa yormamı istememesine rağmen, arkadaşımın gönlünü yapmak adına, verdiği uzun vaazı başından sonuna dinledim. Hava soğuktu, yağmur çiseliyordu. Her şey keyifsiz ve kasvetli geliyordu, hatta arkadaşımın bahsettiği Yunanlar ve Yahudiler bile; fakat yine de tam iki saat boyunca o işkenceye katlandım. Her zamanki zaafım işte! Bugün bile direnç gösterme becerisinden oldukça yoksun olduğuma dair bahse girerim; öyle ki, biri bu yola ciddiyetle baş koysa, beni astronomi öğrenmeye bile teşvik edebilir.

Villamızı çevreleyen bahçeye girdim. Giriş kapısına varmak için kısa bir araba yolundan geçmek gerekiyordu. Hizmetçimiz Maria beni pencerede bekliyordu; yaklaştığımı duyunca karanlığa doğru:

"Siz misiniz Sinyor[1] Zeno?" diye bağırdı.

Maria, artık eşine rastlanmayan türden bir hizmetçiydi. Yaklaşık on beş yıldır bizimle yaşıyordu. İlerisini, yaşlılığını düşünerek kazancının bir kısmını her ay Cassa di Risparmio[2]'ya yatırırdı; fakat ne yazık ki evliliğimden kısa bir süre sonra, halen evimizde çalışırken hayatını kaybettiğinden, birikimleri düşündüğü amaca hizmet edemedi.

Hizmetçimiz, babamın aslında birkaç saat önce eve döndüğünü, fakat sofraya oturmak için ille de beni beklemek istediğini söyledi. Yemesi için biraz ısrar etmesi üzerine, babam onu kabaca bir tavırla başından savuşturmuş, tedirgin ve gergin bir

[1] İtalyanca orijinali "Signor" olan ve "Bay" anlamına gelen hitap şekli.

[2] İlki 12 Ocak 1822 tarihinde Venedik'te kurularak ülke çapında hızla yayılan ve özel bankalardan kâr amacı gütmeyişiyle ayrılan tasarruf bankası.

şekilde, birçok kez beni sormuştu. Maria'nın tüm bu anlattıklarıyla dolaylı yollardan vermeye çalıştığı mesaj, babamın pek iyi olmadığıydı. Söylediğine göre konuşması tutuk, nefes kesik kesikti. Babamla ikisi daima yalnız olduklarından, onun hasta olduğu fikri hizmetçinin zihnine bir çivi gibi çakılıydı âdeta. Kocaman evde bir başına yaşayan kadıncağızın ilgisini verebileceği şeylerin sayısı öylesine azdı ki –hele annemle yaşadığı tecrübenin ardından– herkesin kendisinden önce öleceği inancına boyun eğmiş halde yaşamaktaydı.

Yemek odasına girdiğimde ne olup bittiğini merak ediyordum, fakat henüz endişelenmemiştim. Oturduğu kanepeden hemen kalkan babam tarafından büyük bir sevinçle karşılanmış olsam da, yüzünde her şeyden önce bir azar ifadesi olduğunu görebildiğimden, bu sahneden hiç de bekleneceği üzere duygulanmadım. Fakat sergilediği sevinç bana hastalık değil de sağlık belirtisi gibi geldiğinden, yine de içim rahatladı. Maria'nın bahsettiği o kekelemelerden ve kesik kesik nefes alıp vermelerden eser yoktu doğrusu. Babam ise beni azarlamak yerine, dikbaşlılığı için özür dilemeye koyuldu.

"Ne yapacaksın işte?" dedi tatlı ve sıcak bir ifadeyle. "Şu koca dünyada iki başımıza kaldık, ben de seni görmeden yatmak istemedim."

Keşke tüm bunlar karşısında daha basit bir tavır sergileyebilseydim, hastalığının öylesine sevecen ve uysal kıldığı canım babacığımı kollarımın arasına alsaydım! Aksine, soğukkanlı bir tanıda bulunmaya koyuldum hemen: İhtiyar Silva böylesine uysallaşmıştı ha? Gerçekten de hasta olmasındı? Ona bir süre şüpheyle baktıktan sonra, elimden ancak onu bir çocuk gibi azarlamak geldi:

"Neden bu saate dek yemek yemedin ki? Yemeğini yiyebilir, sonrasında beni istediğin kadar bekleyebilirdin!"

Bir delikanlı gibi gülerek:

"Birlikte yemenin tadı bir başka," dedi.

Bu neşe, iştahının yerinde oluşunun da göstergesi olabilirdi: İçim rahatladı ve sofraya oturdum. Babam da ayağında her za-

manki ev terlikleriyle titrek adımlarla masaya yaklaşarak her zamanki yerine kuruldu. Önündeki yemekten yalnızca birkaç kaşık yedikten sonra, midesini bulandıran o tabağı eliyle kendisinden uzaklaştırıp, geri kalan zamanı benim yemek yiyişimi izleyerek geçirdi. Fakat ihtiyar yüzündeki o gülümseme hâlâ olduğu yerde duruyordu. Birkaç kez gözlerinin içine baktığım halde, bakışlarını benimkilerden kaçırışını daha dünmüş gibi hatırlıyorum. Oysa şimdi, bunun, genel kanının aksine samimiyetsizliğinin değil, hastalığının belirtisi olduğunu biliyorum. Hasta hayvanlar, hastalıklarını, zayıflıklarını gözler önüne serebilecek yarıklardan içeri bakmanıza izin vermezler.

Beni bekleyerek geçirdiği o saatler boyunca neler yaptığımı ona anlatmamı beklediği ortadaydı. Ben de bunu ne kadar önemsediğini görüp, yemeye bir anlığına ara vererek tüm rahatsızlığımı gözler önüne seren bir tavırla, o saate kadar Hıristiyanlığın doğuşu üzerine tartıştığımı söyledim.

Bana şüphe ve şaşkınlık dolu bir bakış attı:

"Sen de mi din üzerine kafa yormaya başladın şimdi?"

Onunla birlikte bu konu üzerine düşünüp tartışmayı kabul etseydim, bundan büyük bir tatmin duyacağı açıktı. Babam hayatta olduğu sürece savaşçı bir ruha sahip olduğumu hisseden (ki sonrasında uçup gitti bu his) ben ise, üniversite yakınlarındaki kafelerde her gün duymaya alışık olduğum cümlelerden biriyle karşılık verdim:

"Benim için din, incelenmesi, üzerinde çalışılması gereken olgulardan yalnızca biridir, o kadar."

Duyduklarına bozulduğunu gizlemeyerek, "Bir olgu mu?" diye tepki verdi. Hemen uygun bir cevap aramaya koyularak bir şeyler söylemek üzere ağzını açtı. Daha sonra duraksadı, gözlerini Maria'nın az önce getirmiş olduğu ve kendisinin hiç dokunmadığı tabağına dikti. Ağzını daha iyi kapatabilmek için dudaklarının arasında bir puro izmariti yerleştirip yaktı ve hemen sönmesine izin verdi. Böylece rahat rahat düşünebilmek için kısa bir mola vermiş oldu. Bir anlığına oldukça kararlı bir ifadeyle bana bakarak:

"Dinle alay etmeyi aklından dahi geçirmediğini umarım," dedi.

Mükemmel bir şekilde sergilediğim o her zamanki işsiz güçsüz öğrenci havamla, ağzımdaki lokmayı bitirmeyi beklemeden yanıt verdim:

"Alay etmek de nereden çıktı şimdi? İnceliyorum dedim ya!"

Tek bir kelime etmeden, tabaklardan birinin üzerine bıraktığı puro izmaritine uzun süre baktı. Bana neden böyle dediğini şimdi gayet iyi anlayabiliyorum. O bulanık zihninden nelerin geçtiğini şimdi gayet iyi anlıyor, o zamanlar ise bunu hiç ama hiç anlamamış olmama şaşıyorum. Kanımca o zamanlar, olup bitenleri anlamaya yardımcı olan o sevgiden yoksundu ruhum. Sonraları ise her şey öylesine kolay geldi ki! Babam, benim kuşkuculuğumla yüzleşmekten kaçınıyordu: O anda böylesi büyük bir mücadeleyle başa çıkamayacak olmalıydı; fakat o hasta haliyle yine de yandan hafif darbelerle düşmanını zayıflatabileceğini düşünüyordu. Konuşurken sık sık kesilen nefesinin, kelimeleri telaffuz edişini zorlaştırdığını hatırlayabiliyorum. Öyle ya, büyük bir mücadeleye hazırlanırken yoruluyor insan. Ağzımın payını vermeden gözüne uyku girmeyeceği düşüncesiyle, kendimi doğması an meselesi olduğuna inandığım bir tartışmaya hazırladım; gelgelelim yanılmıştım, tartışmadık.

"Ben," dedi, gözlerini yine çoktan sönmüş puro izmaritine dikerek, "deneyimlerim ile hayata dair bildiklerimin ne denli büyük ve önemli olduklarını hissedebiliyorum. İnsan boş yere uzun yıllar boyunca yaşamıyor ya! Ben birçok şey bilmeme rağmen, ne yazık ki tüm bildiklerimi sana aynen istediğim gibi öğretmeyi bilemiyorum. Hâlbuki bunu nasıl isterim bir bilsen! Hayatı derinlemesine tanırım ben, doğru ve gerçek olan her şeyi, hatta böyle olmayan her şeyi de bilirim."

Tartışılacak bir şey yoktu. Pek de ikna olmamış bir tavırla ve ağzımdakileri hâlâ çiğnerken:

"Evet, baba!" dedim.

Onu incitmek, gücendirmek istemiyordum.

"Eve böylesine geç dönmüş olman çok yazık. Önceleri bu kadar yorgun değildim, sana başka birçok şey daha söyleyebilirdim."

Eve dönmekte geciktiğim için üstüme gelip keyfimi kaçıracağını düşünerek tartışmayı ertesi güne bırakmayı teklif ettim.

"Tartıştığımızı söyleyen kim?" dedi, hayaller âlemine dalmak üzereymişçesine, "Burada bambaşka bir şeyle meşgulüz. Bahsettiğim, üzerinde tartışılması mümkün olmayan bir şey; ne olduğunu söyler söylemez ise sen de anlayacaksın!"

Zihnimde bir şüphe belirdi:

"Kendini kötü hissetmiyorsun ya?"

"Kendimi kötü hissettiğimi söyleyemem, fakat hayli yorgunum ve hemen yatsam iyi olacak."

Maria'yı aynı anda hem hizmetçi zilini çalarak, hem de ismini bağırarak çağırdı. Geldiğinde, odasının tamamıyla hazır olup olmadığını sordu. Aldığı yanıt üzerine hiç vakit kaybetmeden ayaklanıp terliklerini sürüye sürüye yürümeye başladı. Yanıma geldiğinde başını hafifçe eğerek, her akşamki iyi geceler öpücüğünü kondurmam için yanağını bana doğru uzattı.

Onu böylesine sarsak hareketlerle ilerlerken görmemle, zihnimde bir kez daha kendisini iyi hissetmediği şüphesi beliriverdi; ben de bunu ona sordum. Her ikimiz de aynı kelimeleri birçok sefer tekrar ettikten sonra, hasta değil, yalnızca çok yorgun olduğunu bir kez daha ısrarla söyledi. Hemen ardından ise:

"Şimdi sana yarın söyleyeceğim sözler üzerine kafa yoracağım. Seni nasıl ikna edeceklerini göreceksin," diye ekledi.

"Babacığım," dedim duygulu bir ifadeyle, "seni seve seve dinleyeceğim."Kendimi bana aktaracağı deneyimlere teslim etmeye böylesine yatkın olduğumu gördüğünden, yanımdan ayrılmakta zorlanıyordu: Ne de olsa böylesine uygun bir ânın kıymetini bilmeliydi! Bir elini alnında gezdirdi ve yanağını öpmem için uzatırken eğildiğinde destek aldığı sandalyeye oturdu. Nefesinde az da olsa bir kesiklik vardı.

"Garip!" dedi. "Sana söyleyecek hiçbir şeyim yok, tek bir şeyim bile!"

Sanki kendi içinde bulup kavrayamadıklarını dışarda bir yerlerde ararmışçasına etrafına bakındı.

"Hâlbuki öyle çok şey biliyorum ki! Her şeyi biliyorum hatta. Deneyimlerimin büyüklüğünün doğurduğu sonuç bu olsa gerek."

Kendini ifade edemeyişi ona fazla acı çektiriyor gibi değildi, çünkü kendi gücüne, kendi yüceliğine gülümsüyordu.

Doktoru neden hemen aramadığımı bilemiyorum doğrusu. Aslında keder ve pişmanlıkla itiraf etmeliyim: Babamın bu sözlerini, onda daha önce defalarca gözlemlediğim bir kibrin belirtisi olarak yorumlamıştım. Fakat zayıflığının belirtileri gözümden kaçmamıştı ve yalnızca bu yüzden onunla tartışmaktan kaçınmıştım. Zayıflığın pençesinde olduğu halde onun böylesine güçlü olduğuna inandığını görmek hoşuma gidiyordu. Üstelik ondan hiçbir şey öğrenemeyeceğimden emin olsam da, hayata dair sahip olduğuna inandığı tüm o bilgileri bana aktarma isteğini bana karşı böylesine sevgi dolu bir tavır takınarak göstermesi, gururumu okşuyordu. Ben de onun gururunu okşayıp huzur bulmasını sağlamak amacıyla, hatırına gelmeyen kelimeleri aramak adına kendisini zorlamamasını, çünkü en yüce bilim adamlarının bile benzer durumlarda fazlasıyla karmaşık olan bilgileri beyinlerinin bir köşesinde ayırdıkları depoya yerleştirdiklerini ve kendi kendilerine çözülmelerini beklediklerini söyledim.

Yanıt olarak:

"Aradığım, hiç de karmaşık bir şey değil. Aksine, tek bir kelime bulmam gerekiyor, yalnızca bir kelime ve göreceksin bulacağım da! Fakat bu gece değil, bu geceyi tek bir düşünce üzerine odaklanmadan, aralıksız uyuyarak geçireceğim," dedi.

Yine de sandalyesinden kıpırdamıyordu. Duraksadı ve bir anlığına dikkatle yüzüme bakarak:

"Şu her şeye gülüp geçme alışkanlığın yüzünden, aklımdan geçenleri sana söylemeyi başaramayacağımdan korkuyorum."

Sözlerine gücenmemem için yalvarırcasına gülümserken sandalyesinden kalktı ve ikinci kez yanağını bana doğru uzattı. Onunla tartışmaktan, onu içinde yaşadığımız dünyada gülüp geçilmesi mümkün ve gerekli birçok şey olduğuna ikna etmekten vazgeçip, sımsıkı sarılarak rahatlatmaya niyetlendim. Bu jestim ona aşırı gelmiş olacak ki kendisini kollarımın arasından kurtardığında öncekinden daha da zor nefes alıyor gibiydi, fakat göstermek istediğim şefkati anlamış olsa gerek, beni bir eliyle, dostça selamladı.

Keyifle, "Haydi yatağa!" dedikten sonra, Maria'nın peşi sıra odadan çıktı.

Yalnız kaldığımda ise babamın sağlık durumunu bir kenara bırakıp (ki bu da garip!), duygulanmış bir halde ve evlatlara özgü bir saygıyla, böylesine yüksek amaçlara yönelen bir zihnin nasıl olup da daha iyi bir eğitim almaya fırsat bulamayışına hayıflandım. Bugün bu satırları yazarken babamın o yıllardaki yaşına yaklaşmakta olan ben, insanın çok üstün bir zekâya sahip olduğu hissine kapılabileceği halde, zekâsının bu duygu hariç başka hiçbir belirtisine rastlanamayabileceğinden kesinlikle eminim. İşte bu durumda yapılacak şey, derin bir nefes alarak tüm doğayı aynen olduğu ve bize sunulduğu şekliyle kabul edip hayranlıkla izlemektir: Ancak böyle yaptığımız takdirde, Yaradılış'ın her yönüyle bizler için öngördüğü zekâyı sergilemiş oluruz. Hayatının bilinçli son zamanlarını yaşadığını görebildiğim babamın durumunda, sahip olduğu zekâya dair his, içinde aniden yer eden dini bir esinlenme sayesinde kendisini göstermiş olmalı ki, Hıristiyanlığın doğuşu üzerine tartıştığımı söylemem onu bana tüm bunlardan bahsetmeye itti. Şimdi ise o hissin, beyin ödeminin ilk belirtisi olduğunu biliyorum.

Masayı toplamak üzere odaya geri dönen Maria, babamın hemen uykuya daldığını söyledi. Bunun üzerine ben de içim rahatlamış bir şekilde yatmaya gittim. Dışarda esen rüzgârın sesi ve uğultusunu duyabiliyordum. Kulağıma ninni gibi gelen

bu sesler, sımsıcak yatağımda yavaş yavaş uykuya dalarken giderek uzaklaşıyorlardı.

Tam olarak ne kadar uyuduğumu bilemiyorum. Maria tarafından uyandırıldım. Beni çağırmaya birkaç kez odama geldiği ve hemen ardından koşarak uzaklaştığı izlenimine kapılmıştım. Derin uykumun içinde ilkin bir huzursuzluk hissettikten sonra, yaşlı kadını odanın içinde bir uçtan diğerine koşarken görünce sonunda her şeyi anladım. Beni uyandırmaya çalışıyordu; sonunda bunu başardığında, artık odamdan çıkmıştı. Rüzgârın uğultusu hâlâ bir ninni gibi uykuma eşlik ediyordu; doğruyu söylemem gerekirse beni babamın odasına götüren şey, aslında uykumun bölünmesinden duyduğum derin üzüntüydü. Maria'nın babamın her daim tehlike altında olduğunu düşündüğünü hatırladım. Bu sefer gerçekten de hasta değilse, onu fena haşlayacaktım!

Babamın fazla geniş olmayan odası, eşyalarla tıklım tıklım doluydu. Annemin ölümünden sonra acısını daha kolay unutabilmek adına odasını değiştirmiş, yalnız öncekinden daha ufak olan odaya tüm eşyalarını aynen taşımıştı. Oldukça alçak bir komodinin üzerinde duran gaz lambasından yayılan ışık, odayı aydınlatmaya yetmediğinden, içerisi neredeyse tamamen kapkaranlıktı. Maria, sırtüstü uzanmış ve gövdesinin üst kısmının bir bölümü yatağın dışına kaymış olan babamı tutmaktaydı.

Babamın kan ter içinde kalan yüzü, hemen yakınındaki lambadan yayılan ısıyla kıpkırmızı kesilmişti. Başını, Maria'nın o vefalı bağrına yaslamıştı. Acıyla inliyordu, kaskatı kesilen ağzından dışarıya akan salyalar çenesinden aşağıya damlıyordu. Hareketsiz bir şekilde karşısındaki duvara bakmaktaydı, odaya girdiğimde dahi benden yana dönmedi.

Maria, babamın iniltileriyle uyandığını ve tam zamanında odaya girerek yere düşmesini engellemeyi başardığını anlattı. İlk anlarda daha çok debelendiğini, şimdi ise nispeten sakinleşmesine rağmen yine de onu tek başına bırakmamanın daha doğru olacağını söyledi. Belki de beni uyandırdığı için özür dilemeye çalışıyordu; hâlbuki ben, onun böyle yapmakla çok

iyi ettiğini çoktan anlamıştım bile. Bu sözleri söylerken ağlıyordu, henüz onunla birlikte gözyaşı dökmeye başlamayan ben ise aksine onu sessiz olması için uyararak, zaten korkunç olan durumu kendi sızlanmalarıyla daha da kötüleştirmemesini tembihledim. Henüz her şeyi tam olarak anlamamıştım. Zavallı kadıncağız, hıçkırıklarını bastırmak için elinden geleni yapıyordu.

Babamın bir kulağına doğru eğilip:

"Neden inliyorsun babacığım? Bir şeyin mi var?" diye bağırdım.

Beni duyduğunu tahmin ediyorum, çünkü iniltileri hafiflemiş, gözlerini ise karşıdaki duvardan uzaklaştırmış olsa bile üzerime çevirmeyi başaramamıştı. Aynı soruyu kulağına eğilip bağırarak birkaç kez daha tekrarlasam da, farklı bir sonuç elde etmeyi başaramadım. O erkeklere özgü ağırbaşlılığım bir anda yok oluverdi. Babam o anda ölüme bana olduğundan çok daha yakındı; bağrışlarımla ona ulaşamayışımın nedeni de buydu. İçimi büyük bir korku sardı; ilk olarak da bir önceki akşamki konuşmamızı hatırladım. Konuşmamızdan yalnızca birkaç saat sonra, kalkıp hangimizin haklı olduğunu teyit etmeye niyetlenmişti. Gerçekten de çok ilginç! Duyduğum acıya, pişmanlığım da eşlik ediyordu. Başımı babamın yastığına gömerek, aynen az önce engellemeye çalıştığım Maria gibi, çaresizlik içinde, hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladım.

Bu kez beni sakinleştirme görevi ona düştü, bunu da oldukça garip bir yöntemle yaptı. Beni sakinleştirmek adına, gözleri fal taşı gibi açılmış halde inleyen babamdan sanki ölmüşçesine bahsetmeye başladı.

"Zavallıcık," diyordu. "Böyle ölüp gitmek ha! Bu güzel, gür saçlarla." Babamın başını okşuyordu. Haklıydı. Babamın gür, kıvırcık ve bembeyaz saçları, başını âdeta bir taç gibi süslemekteyken, aksine benim saçlarım ise henüz otuz yaşımda seyrekleşmeye başlamışlardı.

İçinde yaşadığımız dünyada doktorların da var olduklarını, bazı durumlarda şifa da verebileceklerini bir anda unutuvermiş olmalıydım. Babamın acıyla buruşan yüzünde ölümü çoktan

görmüş ve tüm umudumu kaybetmiştim. Doktordan ilk bahseden ise Maria oldu, gidip köylülerden birini uyandırarak onu şehre gönderdi.

Babamı tek başıma tuttuğum o yaklaşık on dakika, bana hiç bitmeyecek kadar uzun geldi. Kalbimi sarıveren tüm sevgi ve şefkati, tarifsiz işkencelerin pençesindeki o vücudu tutan ellerime aktarmaya çalıştım. Konuşsam da duyamayacağını biliyordum. Bu durumda onu çok sevdiğimi başka nasıl anlatabilirdim ki?

Köylü geldiğinde odama çekilerek, ona verilecek bir not yazmaya koyuldum ve beraberinde bir an önce doğru ilaçları getirmesi adına olanları doktora açıklaması gereken o birkaç kelimeyi bir araya getirmekte oldukça zorlandım. Gözlerimin önünde babamın yakın ve kesin ölümü beliriyordu, kendimi ise şu soruyu sormaktan alıkoyamıyordum: "Bu dünyada ne yapacağım ben şimdi?"

Tüm bu olanları, saatler süren uzun bir bekleyiş izledi. O saatlerin anısı, belleğimde çok ama çok nettir. Babam ilk saatten sonra tamamen kendisinden geçtiğinden, artık onu tutmama gerek kalmamıştı. İniltisi durmuş, fakat hiçbir şey hissetmez hale gelmişti. Hızla, kesik kesik nefes alıp veriyordu; ben ise neredeyse farkında bile olmadan onu taklit ediyordum. O ritme uzun süre ayak uyduramıyor, her mola verişimde hasta babamı da peşimden dinlenmeye sürükleyebileceğimi umuyordum. O ise dur durak bilmeden koşmaya devam eder gibiydi. Hastaya bir kaşık çay içirme deneyimimiz başarısızlıkla sonuçlandı. Herhangi bir müdahalemiz karşısında bilinci bir anda yerine geliveriyordu sanki. Büyük bir kararlılıkla dişlerini birbirlerine sımsıkı kilitliyordu. Bilinçsiz halde bile o yılmaz inatçılığını sergilemekten geri kalmıyordu. Şafaktan çok önce, soluğunun ritmi tamamen değişerek iki ana gruba ayrıldı: İlk gruptakiler oldukça yavaş, neredeyse sağlıklı bir insanınkini andıran bir ritimde ilerlerken, diğerleri ise hem bana, hem de Maria'ya ölüm habercisi gibi gelen oldukça hızlı bir ritimde ilerliyor, uzun ve korkutucu molalarla kesiliyorlardı. Fakat sonrasında neredeyse

hep aynı aralıklarla devam ediyorlardı; renksiz, cansız, derin bir hüzünle sarılmış müzik aralıklarıydı bunlar. Sabit bir ritimde ilerlemese de daima gürültülü o nefes alıp verişi, âdeta odanın bir parçası olmuştu. O saatten itibaren uzun, çok uzun bir süre orada kalacaktı!

Kanepeye yığılmış halde birkaç saat geçirdim, Maria ise yatağın hemen yanında oturdu. İçimi en çok yakan gözyaşlarımı o kanepenin üzerinde akıttım. Ağlamak, insanın kendi suçlarını bastırırken, hiç itirazsız kaderi suçlamasına da izin veriyor âdeta. Daima kendisi için yaşadığım babamı kaybetmekte oluşuma ağlıyordum. Fazla yanında olmayışımın ise hiçbir önemi yoktu. Daha iyi bir insan olmak için gösterdiğim onca çaba, onu tatmin etmeye yönelik değil miydi? Tüm benliğimle arzuladığım başarılar, bir yandan benden daima şüphe duyan babama karşı kazanacağım bir zafer, diğer yandan ise onun en büyük avuntusu olacaklardı. Şimdi ise o büyük ânın gelmesini bekleyecek vakti kalmamıştı ve asla üstesinden gelemeyeceğim bir zayıflığın pençesinde olduğumu düşünerek bu dünyadan ayrılıyordu. Acı mı acıydı gözyaşlarım.

Böylesine içimi burkan anıları kâğıda geçirirken –hatta işlerken diyelim–, geçmişime geri dönmeyi ilk deneyişimden itibaren benim için âdeta bir saplantı haline gelen o görüntüyle, yani peşi sıra sürüklediği birçok vagonla birlikte yokuş yukarı ilerleyen o lokomotifle, ilk kez o kanepenin üzerinde oturup babamın soluğunu dinlerken yüz yüze geldiğimi fark ediyorum. Büyük bir yük taşıyan lokomotifler de aynen böyle ilerlerler: Çıkardıkları düzenli tıslamalar önce hızlanır, hemen sonra ise kısa bir süreliğine kesilirler ki dinleyenlere hem lokomotifin hem de vagonlarının vadiden aşağıya gerisin geriye yuvarlanacaklarını düşündüren korkutucu bir moladır bu. İşe bakın! Kendimi geçmişi hatırlamak için zorlamaya başlar başlamaz o geceye, hayatımın en önemli o birkaç saatine geri dönüverdim.

Doktor Coprosich,[1] beraberinde ilaç çantasını taşıyan bir hastabakıcıyla birlikte villamıza vardığında, güneş henüz doğmamıştı. Şiddetli kasırga nedeniyle araç bulamadığından yürüyerek gelmek zorunda kalmıştı.

Gözyaşları içinde karşıladığım doktor bana öylesine şefkatli davrandı ki, bir an için içimde bir umut bile yeşerdiğini söylemeliyim. Fakat hemen söyleyeyim ki, o ilk görüşmemizden itibaren, bu dünyada bana Doktor Coprosich kadar itici gelen kişilerin sayısı oldukça azdır doğrusu. Bugün hâlâ hayatta olan kendisi, yaşlılıktan iyice çökmüş, tüm şehrin saygısı ve hayranlığını kazanmış bir adamdır. Onu tüm zayıflığıyla, hem biraz hareket etmek, hem de biraz hava almak amacıyla o titrek adımlarıyla şehrin sokaklarında yürürken her görüşümde, içimde kabaran tiksinti kendisini âdeta yeniler.

O dönemde doktor, olsa olsa kırklı yaşlarının başlarındaydı. Özellikle adli tıp konusunda uzmanlaşmıştı; her ne kadar gayet iyi bir İtalyan olarak tanınıyorsa da, Avusturya İmparatorluğu yetkililerince kendisine oldukça önemli işler verilmekteydi. Zayıf ve sinirli bir tipti; alnını iyice genişleten kelliğinin öne çıkardığı iddiasız bir yüzü vardı. Bir diğer zaafı ise ona önemli bir adam havası veriyordu: Gözlüklerini çıkardığında (ki bir konu üzerinde durup düşünmek istediğinde daima böyle yapardı), neredeyse kör olan gözleri karşısındakinin ya yanına, ya da yukarısına bakarlar ve bir heykelin renksiz gözlerinin o pek ilginç havasına bürünürlerdi – tehditkâr, ya da belki alaycı diyebileceğim bir havaya. Bakmaktan hiç de hoşlanılmayacak türden iki gözdü onunkiler. Tek bir kelime söyleyeceği anda ise gözlüklerini yeniden burnunun üzerine yerleştirirdi; işte o zaman gözleri, üzerinde konuştuğu konuyu dikkatle irdeleyen iyi bir burjuvanınkilere dönüşürdü yeniden.

Birkaç dakikalığına bekleme odasında oturup dinlendi. İlk belirtilerin görülmesinden, onun buraya gelişine kadar geçen

---

1. Doktora, Yunanca "dışkı" anlamına gelen "kópros" kelimesinden türettiği Coprosich ismini veren yazar, bu şekilde Zeno'nun ona karşı duyduğu nefretin altını çizmek istemiştir.

sürede tam olarak neler olduğunu kendisine anlatmamı istedi. Gözlüklerini çıkararak, o garip gözlerini arkamdaki duvara dikti.

Tüm bildiklerimi elimden geldiğince net ve ayrıntılı olarak anlatmaya çalıştım; içinde bulunduğum durumu düşünürsek, bu hiç de kolay olmadı. Doktor Coprosich'in, tıp bilgisi olmayan kişilerin kendilerini bilgili göstermek adına tıp terimleri kullanmalarına tahammül edemediğini de biliyordum. Bana bir "beyin solunumu" gibi gelen o şeyden bahsetmeye başlamamla birlikte, gözlüklerini takarak: "Tanımlar aceleye gelmezler. Neyin ne olduğunu daha sonra göreceğiz," dedi. Kendisine babamın garip davranışlarından, beni görmek için nasıl hevesli olduğundan, nasıl aceleyle yatmaya gittiğinden de bahsettim. Babamın garip konuşmalarına ise değinmedim: Belki de bu konuşmalara nasıl karşılık verdiğimle ilgili birkaç kelime söylemek zorunda kalmaktan korkmuştum. Yine de babamın kendisini net bir şekilde ifade etmekte zorlandığını; bana, kafasının içinde dönüp duran fakat hangi kelimelerle anlatacağını bilemediği bir şey üzerine düşünüyormuş izlenimi verdiğini de anlattım. Gözlüklerini yeniden burnunun üzerine yerleştiren doktor, muzaffer bir ifadeyle:

"Kafasının içinde dönüp duranın ne olduğunu biliyorum!" dedi.

Doktor Coprosich'i kızdırmamak adına sessiz kalmış olsam da, bunu ben de biliyordum: Ödemler.

Hasta yatağına doğru ilerledik. Doktor, hastabakıcının yardımıyla babamın o zavallı, hareketsiz yatan vücudunu çevirip dururken geçen zaman, bana sonsuz gibi gelmişti. Göğsünü dinleyip vücudunu inceledi. Hastanın ta kendisinden yardım alma denemesi ise başarısızlıkla sonuçlandı.

"Yeter!" dedi bir noktada. Gözlükleri elinde yere bakarak bana doğru yaklaştı, derin bir nefes aldıktan sonra:

"Metin olmanız şart! Durumu çok ağır," dedi.

Birlikte odama dönmemizden istifade eden doktor, yüzünü yıkamaya girişti.

Bu vesileyle gözlüklerini çıkarmıştı; yüzünü kurulamak için başını kaldırdığında ıslak başı, acemi ellerce hazırlanmış bir muskayı andırıyordu. Bizi birkaç ay önce muayene ettiğini hatırlatıp, bir daha dönmeyişimize nasıl da şaşırdığını ifade etti. Hatta kendisini başka bir doktor için terk ettiğimizi bile düşünmüş ve işte o zaman, babamın gerçekten de bir tedaviye ihtiyaç duyduğundan emin olmuştu. Gözlüklerini çıkarmış halde böylesine sitem ederken korkunç görünüyordu. Sesini yükseltmişti; bir açıklama bekliyor, gözleriyle âdeta dört bir yanda arıyordu onu.

Aslında haklıydı, azar işitmeyi hak ediyordum. Doktor Coprosich'ten böylesine nefret edişimin ardında, sarf ettiği bu sözlerin yatmadığından emin olduğumu söylemeliyim. Babamın gerek doktorlar, gerekse ilaçlardan nefret ettiğini söyleyerek kendisinden özür diledim; konuşurken bir yandan ağlıyordum; beni teselli etmek isteyen iyi ve cömert ruhlu doktor, kendisine daha önce gitmiş olsaydık bile, tıp birikiminin şu anda yaşamakta olduğumuz felaketi yalnızca geciktirmekle sınırlı kalacağını, durdurmayı ise başaramayacağını söyledi.

Buna rağmen, bir yandan hastalığın önceki belirtilerini araştırırken, diğer yandan ise beni azarlamak için yeni bahaneler bulmaya devam etti. Babamın son birkaç ayda sağlık durumundan, iştahsızlıktan ve uykusuzluktan şikâyet edip etmediğini bilmek istiyordu. Ona kesin bir bilgi vermekten geri kaldım; her gün sofraya birlikte oturmamıza rağmen, babamın çok mu, az mı yediğini bile söyleyemedim doğrusu. Tüm olanlardan sorumlu olduğum, nasıl da gün gibi aşikâr hale gelmişti; fakat doktor, sorularla beni sıkıştırmayı bıraktı. Anlattıklarımdan, Maria'nın babamın sürekli ölüm tehlikesiyle karşı karşıya olduğunu düşündüğünü, benim ise tam da bu yüzden onunla alay ettiğimi anlamıştı.

Gözlerini tavana doğru kaldırmış, kulaklarını temizlemekteydi. "Muhtemelen birkaç saat içinde bilincini kısmen de olsa yeniden kazanacak," dedi.

"O halde hâlâ bir umut var, öyle mi?" dedim heyecanla.

"Kesinlikle hayır!" dedi sertçe kesip atarak. "Fakat böylesi durumlarda sülüklerden iyisi yoktur. Bilincini kısmen de olsa yeniden kazanacağından eminim, sonrasında ise aklını tamamen kaybedecek bile olabilir."

Omuzlarını silkti, havluyu yerine koydu. Bizzat kendi yaptıklarından duyduğu bir tatminsizliğe işaret ettiğini düşündüğüm o omuz silkişi, bana konuşacak cesareti verdi. Babamın şu an içinde bulunduğu hissizlikten çıkıp da yavaş yavaş ölüşüne şahit olacağım düşüncesi, beni dehşet içinde bırakmış olmasına rağmen, doktorun o omuz silkişi olmasaydı bunu söyleyecek cesareti kendimde bulamayacaktım.

"Doktor!" dedim yalvarırcasına. "Bilincini geri kazanmasını sağlamamız kötü bir fikir değil mi sizce?"

Bir anda hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladım. Ağlayıp içimi dökme isteği, yıpranan sinirlerimin arasında en başından beri hapsolmuştu âdeta; gelgelelim şimdi kendimi böylesine bırakışımın altında ise, nasıl da gözyaşı döktüğümü gören doktorun, icraatlarına getirdiğim eleştiriyi mazur görmesini sağlamak niyeti vardı.

Derin bir şefkat ve iyi yüreklilikle:

"Haydi ama, sakin olmaya çalışın. Hastanın bilinci, asla içinde bulunduğu durumu tam olarak kavramasına yetecek kadar açık olmayacak. Siz, doktor değilsiniz. Ölüm döşeğinde olduğunu ona söylememeniz, bunu asla bilmemesi için yeter de artar bile. Üstelik başımıza daha kötüsü de gelebilir: Örneğin aklını kaybedebilir. Neyse ki her ihtimale karşı yanımda bir deli gömleği getirmeyi ihmal etmedim, ayrıca hastabakıcıyı da yanınızda bırakacağım."Öncekinden daha da ürkmüş bir halde, sülük tedavisini uygulamaması için doktora yalvardım. Bunun üzerine doktor, soğukkanlılığından kesinlikle taviz vermeden hastabakıcının tedaviye çoktan başladığından emin olduğunu, çünkü ona başlaması emrini babamın odasından çıkmamızdan önce verdiğini söyledi. Duyduklarıma öfkelendim. En ufak bir kurtuluş umudu olmayan bir hastaya böyle yapmanın, onu yalnızca bir çaresizliğin kucağına atacağını ya da deli gömleğine sokul-

ma –üstelik o tıknefes haliyle– riskiyle yüz yüze bırakacağını umursamadan, bilincini geri kazandırmaktan büyük bir kötülük olabilir miydi? İçimde barındırdığım tüm şiddetle, fakat bir yandan da merhamet dileyen gözyaşları dökmeye devam ederek, kaderi zaten çizilmiş bir kişinin huzur içinde ölmesine izin vermemenin, eşine rastlanmadık bir zulüm olduğunu belirttim.

Bu sözlerimin onu öfkelendirmesi nedeniyle nefret ediyorum o adamdan. Sergilediği tavrı affetmeyi asla başaramadım. Sinirden gözlüklerini takmayı dahi unuttuğu halde, başımın tam olarak hangi noktada bulunduğunu anlamayı başararak, o korkunç gözlerini yüzüme dikti. Babamı hayatta tutan o incecik pamuk ipliğini kesmek istediğim izlenimine kapıldığını söyledi. Aynen böyle dedi, acımasızca.

Hararetli bir tartışmaya doğru gidiyorduk. Hem ağlayıp hem bağırarak, henüz birkaç dakika önce babamın en ufak bir kurtuluş umudu olmadığını iddia edenin bizzat kendisi olduğunu söyledim. Ne evimin, ne de evimin sakinlerinin bir deneyin parçası olmalarına izin verecektim; bunun için başka yerler vardı zaten!

Büyük bir sertlik ve kendisine neredeyse tehditkâr bir hava veren bir sükûnetle karşılık verdi:

"Daha öncesinde size, tıp biliminin o an itibarıyla yapabileceklerinden bahsetmiştim. Yarım saat içinde ya da yarına kadar olacakları ise kim bilebilir ki? Babanızı hayatta tutarak, tüm olasılıkların önünü açmış oldum."

Gözlüklerini takıp, titiz bir memur havasıyla, doktor müdahalesinin ailelerin finansal kaderi için nasıl da önemli olduğu konulu, bitmek bilmeyen bazı açıklamalarda bulunmaya girişti. Bir hastanın yarım saat fazla nefes alması, mal varlığının akıbetini belirleyebilirdi.

Böylesi bir anda bu tür laflar dinlemek zorunda kaldığım için kendi kendime acıdığımdan ağlıyordum artık. Bitap düşmüştüm, tartışmayı orada bıraktım. Nasıl olsa sülükler çoktan yapıştırılmışlardı bile!

Bakmayın, bir hastanın yatağı başında bir doktorun bulunuşu aslında çok değerlidir; ben de Doktor Coprosich'e saygıda hiç ama hiç kusur etmedim. Bu derin saygıdan dolayı olsa gerek, kendisine bir uzman görüşüne başvurmamızı teklif etmeye yeltenmedim; bunu yapmayışımdan ötürü ise uzun yıllar boyunca pişmanlık duydum. Şimdi ise, bu satırlarda kendilerinden hiç tanımadığım birinin başına gelenleri anlatırcasına bir soğukkanlılıkla bahsettiğim tüm diğer duygular gibi, bu pişmanlık duygusu da ortadan kaybolup gitti. O günlere dair yüreğimde tek kalan şey ise, hayatta kalmakta hâlâ ısrar eden o doktora karşı duyduğum antipati oldu.

Daha sonra bir kez daha babamın yatağının başına gittik. Onu sağ yanına yatmış, huzur içinde uyurken bulduk. Şakakları, sülüklerin açtığı yaraları kapatsın diye bir bez parçasıyla örtülmüştü. Bilincinin yerine gelmeye başlayıp başlamadığını hemen görmek isteyen doktor, kulağına eğilip bağırdı. Hastada hiçbir tepki yoktu.

Ağlamaya devam etmeme rağmen, "Böylesi daha iyi!" dedim büyük bir cesaretle.

"Beklediğim etki kendisini göstermekte gecikmeyecektir!" diye karşılık verdi doktor. "Nefes alıp verişinin değiştiğini görmüyor musunuz?"

Gerçekten de, hızlı ve bitkin soluğunda beni o çok korkutan uzun duraklamalardan eser kalmamıştı.

Odaya giren hastabakıcı gelip doktora bir şeyler söyledi, o ise başıyla onayladı. Hastaya deli gömleğini giydirmeyi denemekten bahsediyorlardı. Kıyafeti bavuldan çıkardılar, babamı doğrultarak, yatağın üzerinde oturur konuma gelmeye zorladılar. Bunun üzerine hasta gözlerini açtı: Bakışları donuktu, gözleri ışığa henüz alışmamıştı. Gözlerini hemen etrafında gezindireceği ve her şeyi göreceği korkusuyla, yeniden hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladım. Hâlbuki hastanın başı yeniden yastığına yaslandığında, gözleri de aynen bazı oyuncak bebeklerinkiler gibi kapanıvermişlerdi.

Doktor, muzaffer bir ifadeyle:

"Âdeta bambaşka bir adam," diye mırıldandı.

Bambaşka bir adam demek! Bu sözler kulağıma yalnızca korkunç bir tehdit gibi gelmişti. Babamı hararetle alnından öptüm ve içimden şu dilekte bulundum:

"Uyu! O sonsuz uykuya dalana dek uyanma sakın!"

Böylece babamın ölmesini dilemiş oldum, fakat doktor aklımdan geçenleri tahmin edememiş olacak ki büyük bir sevecenlikle:

"Gördünüz mü işte, bilincinin yerine geldiğini görmek nasıl da hoşunuza gidiyor şimdi!"

Doktor gittiğinde, şafak yeni yeni sökmekteydi. Kasvetli, tedirgin bir şafak. Hâlâ şiddetle esmeye devam eden ve donmuş karı beraberinde havalandıran rüzgâr, bana öncesine göre biraz durulmuş gibi geldi.

Doktora bahçeye kadar eşlik ettim. Nefretimin farkına varamaması için, aşırı bir nezaket gösterisinde bulunuyordum. Yüzümden yalnızca ilgi ve saygı okunmalıydı. Ancak villanın çıkış kapısına giden patika yolda uzaklaşmaya başladığını görmüştüm, tiksintiyle yüzümü buruşturdum. Karların ortasındaki o ufak tefek, simsiyah figür, her bir güçlü esintide durarak direncini artırmaya çalışıyordu. Yüzümü buruşturuşum beni tatmin etmeye yetmiyordu, kendimi öylesine zorladıktan sonra şiddetli bir eyleme ihtiyaç duyuyordum. Patika yolda birkaç kilometre boyunca, başımı örtmeden ve diz boyu karın üzerine ayaklarımı öfkeyle vurarak yürüdüm. Fakat o hayli çocukça öfkemin doktora mı yoksa daha çok kendime mi yönelik olduğunu bilemiyorum doğrusu. Her şeyden önce kendime yönelikti, babasının ölmesini dileyen, ancak bunu dile getirecek cesareti bulamayan bu adama. Sessiz kalışım, evlatlara özgü o saf sevginin bir sonucu olan dileğimi, âdeta cinayet işlemişim gibi üzerime çöken bir suçluluk duygusuna dönüştürmüştü.

Hasta, uyumaya devam etmekteydi. Ağzından yalnızca anlamadığım iki kelime döküldü, fakat bu kelimeleri, nefes alıp vermeyi bir anlığına keserek, kısa aralıklarla, âdeta sakince sohbet edercesine telaffuz edişi, bana çok garip gelmişti. Acaba bi-

lincini yeniden kazanmaya mı, yoksa kendisini umutsuzluğun kollarına atmaya mı daha yakındı?

Maria, hastabakıcıyla birlikte yatağın yanında oturuyordu. Bana derin bir güven telkin eden hastabakıcının, böylesine abartılı bir şekilde vicdanlı davranışına üzülüyordum. Hastabakıcı, Maria'nın iyi bir ilaç olduğuna inandığı çorbadan hastaya bir kaşık içirme teklifini reddetti. Doktor çorbaya dair tek bir kelime etmemişti, hastabakıcı da böylesi önemli bir müdahalede bulunmadan önce doktorun geri dönmesini beklememizi istiyordu. Böylesi ufak bir şeye hak ettiğinden çok daha büyük bir önem yüklemişti. Ne zavallı Maria, ne de ben ısrar ettik. Fakat yüzüm ikinci bir kez tiksintiyle buruştu.

Beni el birliğiyle yatmaya zorladılar, çünkü geceyi hastabakıcıyla birlikte hastanın başını bekleyerek geçirecektim; yanında aynı anda iki kişinin kalması yeterliydi; birimiz kanepede dinlenebilirdi. Yatağa yatmamla uykuya dalmam bir oldu, bilincimi tamamen ve keyifle kaybettim, ayrıca tek bir rüyayla bile bölünmedi uykum – ki bundan eminim.

Hâlbuki bir önceki gece, dünün büyük bölümünü anılarıma geri dönmekle geçirdikten sonra, beni âdeta bir zaman tüneline sokarak o günlere geri götüren capcanlı bir rüya gördüm. Doktorla birlikte bugün, ben ve karımın yatak odası olduğundan bambaşka bir görünüme sahip olan o odadaydık, sülükler ile deli gömlekleri üzerine tartışmaktaydık. Ben doktora babamı nasıl tedavi edip iyileştireceğini öğretiyordum, o ise (ki şimdiki gibi ihtiyar ve çökmüş değil, o zamanki gibi zinde ve sinirliydi) elinde gözlükleri, gözlerini öfkeyle fıldır fıldır döndürüyor, bağırarak bazı şeyleri yapmaya değmeyeceğini söylüyordu. Aynen şöyle diyordu: "Sülükler hayata ve acıya geri çağırırlar onu ve kullanılmamaları gerekir!" Ben ise yumruğumu bir tıp kitabının üzerine vuruyor, bağırarak: "Sülükler! Sülükleri istiyorum! Deli gömleğini de!" diyordum.

Bir noktada yüksek sesle konuşmaya başlamış olsam gerek, çünkü karım beni uyandırmak suretiyle böldü rüyamı. Ne uzak gölgeler! Gözlerimizin onları seçebilmek için bir desteğe ihtiyaç

duyduklarına, onları alaşağı edenin de bu olduğuna inanıyorum.

O güne dair hatırladığım en son anı, huzur içinde uyuyuşum. Akabinde ise her bir saatin bir diğerine benzediği bazı uzun günler geçirdim. Hava iyileşmişti; söylenenlere göre babamın durumu da iyileşmişti. Odanın içinde özgürce geziniyor, nefesini açmak için yataktan koltuğa ufak koşular yapıyordu. Ara sıra kapalı penceresinin ardından güneş ışığının altındaki parıltısıyla gözleri kamaştıran kar yığınlarıyla kaplı bahçeye bakıyordu. Odasına her girişimde, bir tartışma ortamı yaratmaya ve Coprosich'in yerine gelmesini beklediği o bilinci bulanıklaştırmaya hazırdım. Babam, kendisine söylenenleri her geçen gün daha iyi işitip anlıyor olduğunu açıkça belli etse de, o bilinç daima çok uzaklardaydı.

Babamın ölüm döşeğinde ruhumu büyük bir hınca teslim ettiğimi, bu hıncın ise, duyduğum acıyı garip bir şekilde sarıp sarmalayarak âdeta samimiyetsizleştirdiğini üzülerek itiraf etmeliyim. Hıncım, her şeyden önce Coprosich'e yönelikti; bastırmak için kendimi zorladıkça daha da büyüyordu. İkinci olarak ise beni hedef alıyordu, çünkü konuyu doktora yeniden açarak birikimini zerre kadar önemsemediğimi ve babamın acı çekmesini engellemek adına için için ölmesini dilediğimi nasıl yapıp da söyleyeceğimi bir türlü bulamıyordum.

Sonunda hasta babam da hıncımın menziline girdi. Bir türlü huzur bulamayan bir hastanın yanı başında, hastabakıcılık görevini üstlenmeye uygun olmadığından yalnızca diğerlerinin yaptıklarını izlemekle yetinerek günler, hatta haftalarca kalmış olanlarınız varsa, beni anlayacaklardır. Ustelik ruhumu rahatlatmak, acımı düzenli hale getirmek, hatta belki de hem kendimin, hem de babamın acısının tadını almaya başlayabilmek için iyice dinlenmeye ihtiyacım vardı. Aksine ya ilacını içirmek için mücadele etmek, ya da odadan çıkmasını engellemekle meşgul olmak zorundaydım. Mücadele, daima hınç üretir insanın içinde.

Bir akşam hastabakıcı Carlo, babamın gösterdiği yeni bir iyileşmeyi teyit etmem üzere beni çağırdı. İhtiyarın hastalığının farkına varıp beni suçlayabileceği düşüncesiyle yüreğim ağzımda odaya koştum.

Odanın ortasında ayakta duran babamın üzerinde yalnızca iç çamaşırları, başında ise kırmızı ipekten kukuleta beresi vardı. Nefes alıp verirken hâlâ çok zorlansa da, ara ara anlaşılır birkaç kelime telaffuz etmeyi başarıyordu. Odaya girdiğimde, Carlo'ya:

"Aç!" dedi.

Pencereyi açmasını istiyordu. Carlo, dışarısının oldukça soğuk oluşu nedeniyle bunu yapamayacağını söyledi. Ve babam belirli bir süreliğine sorusunu unutuverdi. Pencerenin yakınındaki bir koltuğa doğru hareketlendi ve biraz huzur ararcasına kendisini koltuğun üzerine bırakarak yayıldı. Beni gördüğünde gülümseyerek:

"Uyudun mu?" diye sordu.

Verdiğim yanıtın ise ona ulaşmadığını düşünüyorum. Beni öylesine korkutan bilinç seviyesi asla bu değildi. İnsan ölünce, ölümü düşünmekten başka yapacak çok daha önemli şeyleri oluyor. Tüm organizması, solunumu üzerine odaklanmıştı.

Ve beni dinlemek yerine, yeniden Carlo'ya bağırarak:

"Aç!" dedi.

Bir türlü rahat edemiyordu. Koltuğu bırakıp yeniden ayaklanıyordu. Sonrasında ise büyük bir çaba göstererek ve hastabakıcının da yardımıyla yavaş hareketlerle önce bir anlığına sol yanına, hemen ardından ise üzerinde birkaç dakika dayanabileceğini bildiği sağ yanına uzanıyordu. Ayağa kalkmak için yeniden hastabakıcıdan yardım istiyor ve geri dönerek koltukta daha uzun bir süre geçiriyordu.

Yatakla koltuk arasında gidip geldiği o gün, aynanın karşısında durup kendi yansımasına baktı ve:

"Bir Meksikalı'ya benziyorum!" diye homurdandı.

O gün, koltukla yatak arasındaki o korkunç monoton koşudan kendisini biraz olsun uzaklaştırabilmek adına sigara içmeye ça-

lıştığını düşünüyorum. Sigarayı yalnızca bir kez içine çekebildi, nefessiz kaldığını hissedip ağzını dolduran dumanı hemen dışarıya üfledi.

Carlo, hastanın bilincinin yerine geldiğinin açık bir göstergesi olan bir âna şahit olmam için beni odaya çağırdı.

Babam endişeyle, "Ağır hastayım demek, öyle mi?" diye sordu. O bilinç seviyesini bir daha asla yakalayamadı. Aksine, kısa bir süre sonra bir anlığına delirir gibi oldu. Yataktan kalktı ve bütün bir gece boyunca uyuduktan sonra Viyana'da bir otel odasında uyandığını zannetti. Kupkuru ağzını ferahlatmak isteği, ona Viyana'nın o tadı pek güzel ve buz gibi suyunu hatırlatmış, bu nedenle de rüyasında o şehri görmüş olmalıydı. Hemen bir sonraki çeşmeden içeceği iyi sudan bahsetmeye koyuldu.

Bir türlü huzur bulamayan, fakat uysal bir hastaydı. Durumun farkına varıp da aniden kötüleşmesinden endişe duyuyor, bu yüzden ondan korkuyordum; yine bu yüzden, uysallığı üzerimdeki yükü hafifletmiyordu; gelgelelim babam, kendisini bu sıkıntılı durumdan kurtarabileceği umuduyla, kendisine yapılan tekliflerin her birini yine de kabul ediyordu. Hastabakıcı bir bardak süt alıp getirmeyi önerdiğinde, bunu büyük bir neşeyle karşıladı. O sütün kendisine getirilmesini nasıl büyük bir gerginlikle beklediyse, yalnız bir yudum aldıktan sonra bardağın hemen elinden alınmasını da aynı gerginlikle istedi, bu isteğinin anında tatmin edilmeyişi üzerine de ellerini açıp bardağı yere düşürdü.

Hastasının içinde bulunduğu durum, doktoru asla hayal kırıklığına uğratmıyordu. Her geçen gün bir iyileşme tespit ediyor, fakat onu bekleyen korkunç sonun giderek yaklaştığını da görebiliyordu. Bir gün arabayla geldi ve işini hemen bitirip gitmek için acele etti. Hastayı mümkün olduğu kadar uzun bir süre yatay pozisyonda kalmaya zorlamamı, çünkü bunun kan dolaşımı için en iyisi olduğunu söyledi. Aynı tembihte bulunduğu babam da söylediklerini anladı ve oldukça zeki bir havayla doktorun söylediklerini yapmaya söz verdi, fakat bunu yaparken yine odanın ortasında ayakta duruyordu ve yine başka

âlemlere dalıp gitmiş ya da benim deyişimle içinde bulunduğu sıkıntılı durum üzerine düşünmeye koyulmuştu.

Ertesi gece, geri gelmesinden hayli korktuğum bilincinin kendisini gösterme ihtimalinden duyduğum o dehşeti son kez yaşadım. Babam pencerenin yanındaki koltuğa oturmuş, camdan dışarıya bakıyor, göğü kaplayan yıldızların aydınlattığı aydınlık geceyi izliyordu. Nefes darlığı çekmeye devam etse de, yukarıda gördüklerine öylesine dalmıştı ki bu durumdan rahatsızlık duymuyor gibiydi. Nefes alış ritmine uygun olarak inip kalkan başıyla, gördüklerini onayladığını zannetmek mümkündü.

Korkuyla: "İşte, daima görmezden geldiği sorunlara adıyor kendini artık," diye düşündüm. Gözlerini tam olarak göğün hangi noktasına diktiğini anlamaya çalıştım. Belden yukarısını dimdik tutarak, fazla yüksekteki bir delikten etrafı gözetlemeye çalışan birinin çabasıyla pencereden dışarısını izlemeye devam ediyordu. Ülker yıldız kümesine bakıyor gibiydi. Belki de tüm hayatı boyunca hiçbir şeyi böylesine uzun bir süre boyunca izlememişti. Belden yukarısını dimdik tutmaya devam ederek aniden bana döndü:

"Bak! Bak!" dedi sert bir tavırla azarlarcasına. Gözlerini hemen yeniden göğe çevirdikten sonra, bir kez daha bana döndü:

"Gördün mü? Gördün mü?"

Yeniden yıldızlara dönmeye çalışsa da, bunu başaramadı: Kendisini bitik bir şekilde koltuğun arkalığına bıraktı; bana ne göstermek istediğini sorduğumda ise, ne söylediklerimi anlayabildi, ne de benim de görmemi arzu ettiği bir şey gördüğünü hatırlayabildi. Bana teslim etmek üzere azimle aradığı o sözler, sonsuza dek kaçıp gitmişlerdi.

Uzun bir gece geçirdik, fakat ne ben, ne de hastabakıcı için geceyi yorucu kılan herhangi özel bir durum yoktu. Hastanın istediğini yapmasına izin veriyorduk, o ise ölümü beklediğinden bihaber, o garip kıyafetleriyle odanın içinde bir aşağı bir yukarı yürüyordu. Bir seferinde oldukça soğuk olan koridora çıkmayı denedi. Onu engelledim, o da bana hemen itaat etti. Bir diğer seferinde ise, doktorun tavsiyesini duyan hastabakı-

cının yataktan kalkmasını engellemesi üzerine bu duruma isyan etti. Şaşkınlığını üzerinden attıktan sonra, ağlayıp küfrederek doğruldu; gördüklerimi takiben bizzat devreye giren ben ise, ona istediği gibi hareket edebilme özgürlüğünün tanınmasını sağladım. Hemen sakinleşerek, o sessiz yaşantısına, biraz huzur peşindeki o faydasız koşularına geri döndü.

Doktor geri döndüğünde kendisini muayene etmesine izin verdi, hatta tıpkı ondan istendiği şekilde derin nefes almaya bile çalıştı. Ardından bana dönerek:

"Ne diyor?" diye sordu.

Bir an için benden tamamıyla uzaklaşıp, hemen ardından geri döndü:

"Ne zaman çıkabileceğim?"

Hastanın böylesine uysal bir tavır sergilemesinden cesaret alan doktor, daha uzun bir süre yatakta kalması için kendisini zorlamasını söylememi istedi. Babam, yalnızca duymaya en alışık olduğu sesleri dinliyordu, yani beni, Maria'yı ve hastabakıcıyı. Bu tembihlerin etkin olabileceklerinden şüpheliydim, fakat yine de sesime tehditkâr bir hava vererek bana söylenenleri aynen babama ilettim.

"Tabii, tabii," diyerek söz verdiği halde, tam o anda yataktan kalkıp koltuğa geçti.

Ona bakan doktor, boyun eğmiş bir tavırla mırıldandı:

"Pozisyon değiştirmesi onu biraz rahatlatıyor anlaşılan."

Kısa bir süre sonra yatmama rağmen gözüme uyku girmedi. Geleceğimi gözlerimin önüne getirerek, kendimi daha iyiye götürme çabamı kim ve hangi amaç için devam ettirebileceğimi araştırıp bulmaya çalıştım. Çok ağladım; fakat gözyaşlarımın çoğunu, odasında bir türlü huzur bulamadan koşuşturup duran o zavallı adam için değil, kendim için döktüm.

Benim kalkmamla Maria yatmaya gitti, ben de hastabakıcıyla birlikte babamın yanında kaldım. Moralsiz ve yorgundum; babam ise her zamankinden daha da huzursuzdu.

Asla unutmayacağım ve hayatımın çok ileriki dönemlerini bile gölgeleyen, tüm cesaretimi kıran, tüm neşemi alıp götüren o korkunç sahne, tam o anda meydana geldi. Yaşadığım acıyı unutabilmek için, geçen yıllar boyunca her bir duygumun zayıflaması, güçsüzleşmesi gerekecekti.

Hastabakıcı bana dönerek:

"Yatakta kalmasını sağlayabilsek ne kadar iyi olur. Doktor bunu öyle önemsiyor ki!"

O âna kadar kanepenin üzerine rahatça kurulmuş oturuyordum. Yerimden kalkarak, böylesine zorlukla nefes aldığına daha önce hiç şahit olmadığım hastanın yatağına gittim. Kararlıydım: Babamın en azından yarım saat boyunca doktorun tavsiye ettiği istirahat pozisyonunda kalmasını sağlayacaktım. Görevim de bu değil miydi zaten?

Onu gerisin geriye itişimden kurtulmak isteyen babam, kendisini yatağın bir ucuna doğru atıp ayağa kalkmaya çalıştı. Bir yandan güçlü ellerimle omuzlarına bastırıp kalkmasını engellerken, diğer yandan ise yüksek ve buyurucu bir sesle ona hareket etmemesini emrediyordum. Oldukça korkmuş olacak ki bir anlığına bana itaat etti. Ardından ise:

"Ölüyorum!" diye bağırdı.

Ve ayağa kalktı. Koyuverdiği çığlıktan korkan ben, elimle uyguladığım baskıyı bir anlığına hafiflettim. Babam ise bu sayede benimle yüz yüze gelecek şekilde yatağın bir kenarına oturdu. O anda hareketlerinin –yalnızca bir anlığına bile olsa– engellenmesinin öfkesini artırdığını ve o otururken karşısında ayakta durarak ışığını kesen benim, o pek ihtiyaç duyduğu soluğunu da kestiğim hissine kapılmış olduğunu düşünüyorum. İnsanüstü bir çabayla ayağa kalktı, bir elini sanki ona kendi ağırlığından başka bir güç yükleyemeyeceğini biliyormuşçasına elinden geldiğince yükseğe kaldırarak yüzüme indirdi. Ardından önce yatağın kenarına, oradan da yere yığıldı. Ölmüştü!

Öldüğünü henüz bilmiyordum; fakat kalbim, can çekişmekteyken bana layık gördüğü bu cezanın yol açtığı derin acıyla sıkıştı. Carlo'nun yardımıyla onu kaldırıp yatağa yatırdım. Ağ-

layarak, tıpkı ebeveynleri tarafından cezalandırılmış bir çocuk gibi kulağına eğilip:

"Benim suçum değil! Seni zorla yatırmak isteyen, o lanet olası doktor!" diye bağırdım.

Yalan söylüyordum. Ardından, yine tıpkı bir çocuk gibi bunu bir daha asla yapmayacağıma söz verdim:

"İstediğin şekilde hareket etmene izin vereceğim."

Hastabakıcı:

"Çok geç," dedi, "öldü."

Beni o odadan güç bela uzaklaştırmak zorunda kaldılar. Babam ölmüştü; tüm bunların benim suçum olmadığını ona asla kanıtlayamayacaktım artık!

Yalnız kaldığımda kendimi toparlamaya çalıştım. Akıl yürütmeye koyuldum: Bilincini hiçbir zaman geri kazanmamış olan babamın, beni cezalandırmaya karar vererek, elini tam da yanağıma isabet edecek şekilde kusursuzca hareket ettirmiş olması, kesinlikle imkânsızdı.

Peki, vardığım bu sonucun doğru olduğundan nasıl emin olabilecektim? Bu yüzden Coprosich'e danışmayı bile düşündüm. Bir doktor olarak, bana ölüm döşeğindeki birinin karar verme ve hareket etme yeteneği hakkında bazı bilgiler verebilirdi. Solunum almasını kolaylaştırmak adına yaptığı istemsiz bir hareketin kurbanı olmuş da olabilirdim! Fakat Doktor Coprosich'le konuşmadım. Gidip de ona babamın bana nasıl veda ettiğini açık etmem düşünülemezdi bile. Hele hele beni, henüz çok önceleri babamı yeterince sevmemekle suçlayan o adama!

Aynı günün akşamında hastabakıcı Carlo'nun mutfakta Maria'ya anlattıklarını duyuşum, benim için bir diğer ağır darbe oldu: "Babası elini havaya kaldırdı ve son eylemi, oğlunu tokatlamak oldu." Olanları o bildiğine göre, Coprosich de öğrenecekti.

Morga gittiğimde, cesedi giydirmiş olduklarını gördüm. O bembeyaz, gür saçlarını ise hastabakıcı taramış olmalıydı. Ölüm, kibirli ve tehditkâr bir havayla öylece yatan o bedeni

çoktan kaskatı etmişti. İri, kudretli, düzgün elleri morumsu bir renge bürünmüşlerdi, fakat öylesine doğal bir pozisyonda duruyorlardı ki, karşılarına çıkanı kavrayıp cezalandırmaya hazır görünüyorlardı. Onu bir daha görmeyi istemedim; elimden gelmedi, başaramadım bunu.

Cenaze sırasında ise babamı, çocukluğumdan itibaren daima o zayıf ve iyi yürekli adam olarak hatırlamayı başardım; babamın o tokadı yüzüme son nefesini vermekteyken can havliyle indirdiğine, bunu isteyerek yapmadığına kendimi inandırmayı başardım. Kalbim iyilikle, şefkatle dolmaya başladı ve babamın bana eşlik eden hatırası giderek daha da tatlılaştı. Harika bir rüya görüyor gibiydim: Her konuda anlaşıyorduk, daha güçsüz olan ben, daha güçlü olan ise oydu.

Cenazeden döndüğümde, çocukluğumdan kalan dinî öğretilere sığındım uzun bir süre. Babamın beni duyduğunu ve ona suçun benim değil doktorun olduğunu söylediğimi hayal ediyordum. Yalanların hiçbir önemi yoktu çünkü artık o da aynen benim gibi her şeyi anlıyordu. Babamla sohbetlerim uzun bir süre tüm tatlılığı ve gizliliğiyle, âdeta yasak bir aşk gibi devam etti, çünkü herkesin önünde her tür inanç eylemiyle alay etmeye devam ederken, aslında –ve burada itiraf etmek istiyorum– babamın ruhunu büyük bir şevkle her gün birine emanet ediyordum. Gerçek din, bazı anlarda –nadiren de olsa– onsuz yapamayacağınız o huzuru bulabilmek için yüksek sesle ikrar edilmesine gerek olmayandır bana sorarsanız.

4

EVLİLİĞİMİN ÖYKÜSÜ

Burjuva ailesinden gelen bir gencin zihninde hayat ve kariyer kavramları birbirleriyle özdeşleşir; ilk gençlik yıllarında kariyer dendi mi akla hemen I. Napolyon'unki gelir. Fakat bunun için ille de imparator olmayı hayal etmeye gerek yoktur, çünkü çok ama çok daha mütevazı bir seviyede kalmak suretiyle de Napolyon'a benzeyebilir insan. Hayatın en yoğun anları, yok olana dek her meydana geldiği anda değişen o en ilkel sesle, yani dalga sesleriyle özetlenebilir! İşte bu nedenle ben de aynı Napolyon ve dalgalar gibi önce dünyaya gelmeyi, sonra da yok olmayı bekliyordum.

Hayatım, bazılarının imrendiği ve en ufak bir değişim geçirmeyen, oldukça yüksek fakat korkunç derecede sıkıcı tek bir notadan ibaretti. Arkadaşlarım, hayatım boyunca bana aynı şekilde hayranlık beslemeye devam etmişlerdir; ancak mantıklı düşünmeye başladığım yaşlara gelmemden itibaren, kendime dair yargılarımı pek de değiştirmediğime inanıyorum.

Bu yüzden, evlenmek fikrinin altında hep o aynı notayı çıkarmak ve duymaktan kaynaklanan yorgunluk olması mümkündür. Henüz denememiş olanlar, evliliğe gereğinden fazla bir önem yüklerler. Seçeceğiniz eş, çocuklarınıza aktaracağınız soyunuzu iyileştirmek veya kötüleştirmek suretiyle değiştirecektir; fakat böyle olmasını isteyen ve bizi doğrudan nasıl yöneteceğini bilemeyen Tabiat Ana –çünkü o anda çocuk falan düşündüğümüz yoktur– eşimizin bizi de yenileyeceği masalına inanmamızı sağlar ki bu hiçbir kitabın desteklemediği tuhaf bir aldatmacadır. Nitekim hiç değişmeksizin bir ömür birlikte yaşarız; bizden böylesine farklı olan bu kişiye karşı yeni bir antipati ya da bizden böylesine üstün olan bu kişiye karşı kıskançlık duymaya başlamamız hariç tabii.

İşin güzeli, evlilik maceramın; gelecekte kayınpederim olacak adamla tanışmam ve kendisine, evlilik çağında kızları olduğunu öğrenmemin çok öncesinde büyük bir dostluk ve hayranlıkla bağlanmamla birlikte başlaması oldu. Bu nedenle varlığından haberdar dahi olmadığım bir hedefe doğru büyük bir kararlılıkla ilerlemem diye bir durum, tabii ki söz konusu değil. Bir an için bana uygun olduğuna inandığım bir genç kızı boş verdim ve müstakbel kayınpederimin peşine takılıverdim. Kadere inanasım geliyor doğrusu.

Ruhumda yer eden yenilik isteğini, hem benden hem de o âna dek ahbaplık veya arkadaşlık ettiğim tüm insanlardan hayli farklı olan Giovanni Malfenti'nin hayatıma girişiyle tatmin ettim. İki ayrı fakülte arasında mekik dokuyuşum ve uzun soluklu aylaklık dönemim sayesinde – ki bunun oldukça eğitici olduğuna inanıyorum– yeterli bir kültür birikimine sahiptim. O ise başarılı bir tüccar, yerinde duramayan cahil bir adamdı. Gelgelelim cehaleti, onun için bir güç ve huzur kaynağıydı; onu âdeta büyülenmişçesine, kıskanarak izliyordum.

Sinyor Malfenti o yıllarda aşağı yukarı elli yaşlarında ve turp gibiydi, uzun ve geniş devasa vücudu yüz kilodan fazla çekiyor olmalıydı. Koca kafasının içinde dolaşan az sayıdaki fikri öyle net bir şekilde hayata geçiriyor, öyle bir titizlikle irdeliyor, her

gün bir yenisiyle karşılaştığı işlerine öylesine adapte ediyordu ki, âdeta onun bir parçası, bir uzantısı, karakterinin ta kendisi olmuşlardı. Bu tip fikirler söz konusu olduğunda hayli yetersiz olan ben ise, kendimi geliştirmek için var gücümle ona tutundum.

Borsayı takip etmemin ticaret işlerim için iyi bir başlangıç noktası teşkil edeceğini, ayrıca orada edineceğim birçok yararlı bilgiyi de kendisine aktarabileceğimi söyleyen Olivi'nin tavsiyesi üzerine, Tergesteo'ya[1] gittim. Müstakbel kayınpederimin tüm heybetiyle kurulduğu o masaya oturdum ve kendimi bir anda uzun zamandır aradığım bir ticaret kürsüsünde bulduğumu hissettiğimden, oradan bir daha kalkmadım.

Malfenti, kendisine duyduğum hayranlığın kısa sürede farkına vararak, bana oldukça babacan gelen bir arkadaşlıkla karşılık verdi. Acaba işlerin hangi noktaya geleceğini hemen anlamış olabilir miydi? Bir akşam, onun hayli gelişkin işlerinden bahsederken galeyana gelip de Olivi'den kurtulmak ve işlerimi kendim yönetmek istediğimi söylediğimde, bunu yapmamamı tavsiye etti; bu kararımın onu neredeyse endişelendirdiğini hissettim. Kendimi ticarete verebileceğimi, fakat onun da bizzat tanıdığı Olivi ile aramdaki bağı daima çok sağlam tutmam gerektiğini ekledi.

Beni eğitmeye oldukça meyilliydi, öyle ki, herhangi bir işin başarıya ulaşması için yeterli olacaklarına inandığı üç kuralı not defterime kendi eliyle yazmıştı:1) Çalışmayı bilmek gerekli değildir, fakat diğerlerini çalıştırmayı bilmeyenler yok olacaklardır.2) Tek ve derin bir pişmanlık varsa, o da kendi kazancını kollamayı bilememiş olmaktır.3) İş dünyasında teoriler oldukça yararlıdırlar, fakat ancak iş bittikten sonra uygulanabilirler.

Bu ve bunun gibi daha birçok teoremi ezberime almama rağmen, umduğumun aksine ne yazık ki işime yaramadılar.

---

[1] Triste Borsası'na ev sahipliği yapan ve şehrin finans merkezi olarak hizmet veren tarihi bina.

Birine hayranlık duyduğumda hemen ona benzemeye çalışırım. Bu yüzden Malfenti'yi de taklit ettim. Çok zeki olmak istiyor ve kendimi öyleymiş gibi hissediyordum. Hatta bir seferinde rüyamda ondan daha kurnaz olduğumu bile gördüm. Onun ticari organizasyonunda bir hata gördüğüm hissine kapıldım ve bunu ona hemen söyleyerek hayranlığını kazanmak istedim. Bir gün yine Tergesteo'da masada oturmuş, iş üzerine tartışırken, konuştuğu kişilerden birine kendisinin vahşi bir hayvan gibi olduğunu söylemek üzereydi ki onu durdurdum. Kurnazlığını herkese böylesine ilan etmesinin bir hata olduğunu düşündüğümün altını çizdim. Kanımca ticaret dünyasının gerçek kurnazları, renk vermeyen, sıradan görünenlerdi.

Benimle alay etti. Kurnaz biri olarak ün salmak çok önemliydi. Birçok kimse ondan tavsiye almaya geliyor ve ona taze haberler getiriyor; o ise onlara insanlığın ortaçağdan itibaren biriktirdiği deneyimin haklı çıkardığı oldukça yararlı tavsiyelerde bulunuyordu. Hatta bazen yeni haberlerin yanı sıra, bazı malları satması için uygun imkânların doğduğu bile oluyordu. Son olarak ise – ki bu noktada beni ikna edeceğine inandığı açıklamayı bulduğunu düşündüğünden bağırmaya başlamıştı– kazançlı bir alışveriş yapabilmek adına herkesin en kurnaz tüccara yöneldiğini söyledi. Renk vermeyen tüccardan ise tüm kazancından feragat etmeye sürüklenmesinden başka bir şey bekleyemezlerdi, fakat malları kurnazınkinden daima daha pahalıydı çünkü onları alırken çoktan kazıklanmıştı zaten!

Malfenti için o masada oturanlar içinde en önemli kişi bendim. Benimle ticaret sırlarını paylaştı, ben ise asla ihanet etmedim ona. Bana olan güveni öylesine yerindeydi ki, damadı olduktan sonra beni iki kez aldatmayı başardı. İlk seferinde zekâsı ve öngörü yeteneği bana para kaybına dahi mal oldu, fakat asıl aldattığı kişi Olivi olduğundan pek de içim yanmadı. Olivi, kendisinden bilgi sızdırmam amacıyla beni kayınpederime göndermiş ve ilk anda amacına ulaşmıştı. Gelgelelim aldığı haberler öyle sahte çıkmışlardı ki beni bir daha asla affetmedi ve ona yeni bir bilgi vermek için her ağzımı açışımda, bana,

"Kimden aldınız bu haberi? Kayınpederinizden mi?" diye sorar oldu. Kendimi savunmak adına Giovanni'yi de savunmak zorunda kaldım ve sonunda kendimi kandırılandan çok, kandıran taraf gibi hissetmeye başladım. Oldukça keyifli bir duyguydu doğrusu.

İkinci seferinde ise resmen salak yerine koyulmama rağmen, o zaman dahi kayınpederime karşı nefret beslemeyi başaramadım. Beni bazen kıskandırıyor, bazense güldürüyordu. Şu zavallı halime baktığımda, bana tüm ayrıntılarıyla açıkladığı prensiplerinin bire bir hayata geçtiklerini görebiliyordum. Beni aldattığını asla kabul etmeden ve başıma gelenlerin komik taraflarına gülmemiz gerektiğini söyleyerek, olanlara benimle birlikte gülmenin bir yolunu bile buldu. Bana numara yaptığını yalnızca bir kez, normalde yalnızca su içen biri olarak kızı Ada'nın düğününde-benimle değil, bir başkasıyla-o devasa vücudunu şampanyayla doldurup serseme döndükten sonra itiraf etti.

Tüm olup biteni anlattı ve konuşmasını zorlaştıran kahkahasını bastırabilmek adına bağırarak:

"Derken o kararname çıkmaz mı! Duruma hayli bozulmuş halde, bana ne kadara patlayacağının hesabını yapmaya çalışıyorum. Tam o anda içeriye damadım giriyor ve ticarete atılmak istediğini söylüyor. 'İşte iyi bir fırsat,' diyorum ona. Olivi'nin gelip de onu engellemesinden korkarak aceleyle imzayı basıyor ve iş de böylece halloluveriyor." Bana daima büyük iltifatlarda bulunurdu: "Edebiyat klasiklerini ezbere bilir. Bunu kim demiş, şunu kim demiş, hepsini bilir. Fakat gazete okumayı bilmez!"

Haklıydı! Her gün okuduğum beş gazetenin arka sayfalarında yayımlanan o kararnameyi görmüş olsaydım, böylesine tuzağa düşmezdim. Ayrıca kararnamenin içeriğini hemen anlamalı ve sonuçlarını görebilmeliydim, ki bu hiç de kolay değildi, çünkü kararnameye göre ürünlere uygulanan gümrük vergisi indirilecek ve böylece bahsedilen ürünlerin fiyatları da düşecekti.

Ertesi gün ise, kayınpederim itiraflarını yalanladı. İşle ilgili her şey onun ağzından çıktı mı kulağa bir başka geliyordu, üs-

telik o akşamki yemekten önceki tavrına geri dönmüştü. "Şarap insana neler uydurtur," diyordu istifini hiç bozmadan, üstelik bahsedilen kararnamenin bizim o işin sonuçlanmasından iki gün sonra yayımlandığı bilinen bir gerçekti. Fakat yine de o kararnameyi görmüş olsaydım, ondan yanlış bir anlam çıkarabileceğim tahminini öne sürdü. Bu sözler gururumu okşadı, fakat bana karşı gösterdiği nezaketten dolayı değil, herkesin gazete okurken kendi kazanç hesabına odaklandığını düşündüğünden. Hâlbuki ben ise gazete okurken edindiğim genel kanılar doğrultusunda değişime uğrar, örneğin gümrük vergisi indirimi haberine rastladığımda Cobden[1] ve liberalizmi hatırlarım. Ve bu düşünce zihnimi öylesine meşgul eder ki, mallarımı düşünmeye ayrılacak bir yer kalmaz orada.

Yine de bir kereliğine onda hayranlık uyandırmayı, üstelik de bunu kendi varlığım ve duruşum sayesinde, hatta bilakis en kötü özelliklerim sayesinde yapmayı başardım. Kayınpederim ile ben, kendisinden bir mucize beklediğimiz bir şeker fabrikasının hisselerini uzun bir süredir elimizde bulunduruyorduk. Aksine hisselerin değeri gün geçtikçe, yavaş yavaş da olsa sürekli düşüyordu; akıntıya karşı kürek çekmeye hiç de niyeti olmayan Giovanni, önce kendi hisselerini satıp, sonrasında ise beni de aynını yapmaya ikna etti. Kendisiyle kesinlikle aynı fikirde olduğumdan, komisyoncuma satış emrini vermeye karar verdim, o aralar yeniden tutmaya başladığım defterime de konuyla ilgili bir not düştüm. Fakat insan gün içinde ceplerini sürekli kontrol etmiyor ya; işte bu yüzden, sonraki birkaç akşam boyunca ancak yatmak üzereyken cebimde bulduğum o notu, böylesi geç bir saatte artık işime yaramayacağından unutuveriyordum. Bir seferinde işi üzüntüden bağırmaya kadar götürdüm, karıma ise durumu ayrıntısıyla açıklamak zorunda kalmamak için dilimi ısırdığımı söyledim. Bir diğer seferinde ise, böylesine dalgın oluşuma âdeta isyan ederek ellerimi ısırdım. "Ayaklarına dikkat et bari!" dedi karım gülerek. Sonrasında

[1] Richard Cobden (1804-1865): Serbest ticaret hareketinin öncülerinden olan İngiliz sanayici, siyaset ve düşünce adamı.

bu duruma alışmış olmalıyım ki başka herhangi bir keyifsizlikle karşılaşmadım. Gün içinde varlığını hissettirmek için fazla ince olan o lanet olası deftere her seferinde şaşkınlıkla bakıyor, neredeyse akşam olana kadar da bir daha aklımın ucundan geçirmiyordum.

Bir gün aniden bastıran sağanak yağış nedeniyle Tergesteo'ya sığınmak zorunda kaldım. Orada tesadüfen karşılaştığım komisyoncum, hisselerin değerinin son sekiz günde neredeyse ikiye katlandığını anlattı.

"O halde şimdi satıyorum!" dedim zafer kazanmışçasına.

Hemen koşup bu duyduklarımı hisselerin değerindeki artıştan çoktan haberdar olan ve kendi hisselerini satmış olduğuna fena halde yanan, bana aynını yaptırışını ise pek de önemsemeyen kayınpederime anlattım.

"Bırak bu ayakları!" dedi gülerek. "İlk kez benim tavsiyeme uyduğun için zarara uğradın."

Diğer işi onun tavsiyesine uyarak değil, teklifini kabul ederek bağlamıştım; ona göre bu ikisi arasında büyük bir fark vardı.

Keyifle gülmeye başladım.

"Tavsiyenize uyduğumu kim söyledi ki?" dedim. Yalnızca şansımın yaver gittiğini bilmek beni tatmin etmiyordu, bu başarıyı meziyetlerim sayesinde hak ettiğimi göstermeye çalıştım. Hisselerin ancak ertesi gün satılması talimatını verdiğimi anlattım; kendime üstün bir hava vererek onunla paylaşmayı unuttuğum bazı tüyolar aldığımı, beni tavsiyesine uymaktan alıkoyanın ise tam da bu tüyolar olduklarını söyledim.

Duyduklarına öyle bozulmuştu ki, benimle yüzüme bakmadan konuşuyordu.

"İnsanda seninki gibi bir akıl olunca, iş güç düşünemez tabii. Üstelik böylesine bir kötülük ettiğinin farkına varan insan, bunu itiraf da etmez. Daha öğrenmen gereken çok şey var senin."

Onun böylesine damarına bastığıma üzüldüm. Roller tam tersiyken her şey daha bir keyifliydi doğrusu. Dayanamayıp ona her şeyi doğrusuyla anlattım.

"Görüyorsun ya, iş dünyasında tamamıyla benimki gibi bir zekâya sahip olmak gerekir."

Keyfi hemen yerine gelmişti, benimle birlikte gülmeye başladı:

"Bu satıştan elde edeceğine kazanç değil, teminat denir. Sahip olduğun şu kafa sana zaten öylesine pahalıya patladı ki, tüm kaybettiklerini bir yerden sana iade etmesi gerekiyor tabii!"

Onunla aramda geçen anlaşmazlıkları – ki sayıları hiç de az değildir– neden böylesine uzun uzadıya anlattığımı bilmiyorum. Onu gerçekten de seviyordum, öyle ki düşüncelerini daha açıkça ifade edebilmek için avazı çıktığı kadar bağırma alışkanlığına rağmen, onunla bir araya gelmek için daima bir mazeret arıyordum. Kulak zarım, onun bağrışlarına tahammül etmeyi başarıyordu. Kendisini daha az bağırarak ifade etmesi halinde, o ahlaksız teorileri dinleyenlere çok daha ağır ve saldırgan geleceklerdi; eğer daha iyi bir eğitim almış olsaydı, böylesi bir güç gösterisinde bulunmayı aslında bu kadar da önemsemezdi. Ve her ne kadar hayli farklı iki insan olsak da, onun da bana karşı benzer bir sevgi beslediğine inanıyorum. Vakitsizce ölüp gitmemiş olsa, bundan daha da emin olabilirdim. Evliliğimden sonraki dönemde de beni eğitmeye devam etti; verdiği her dersin arasına bağrış ve hakaretler serpiştirirken, ben ise hak ettiğime inandığım bu durumu kabulleniyordum.

Kızıyla evlendim. Gizemli Tabiat Ana'nın beni nasıl da elzem bir güçle o istikamete yönlendirdiğini ise az sonra göreceksiniz. Bugün bile ara sıra gözlerimi çocuklarımın yüzlerinde gezdiriyor, onlara aktardığım o küçük çenemin – ki zayıflık belirtisidir– ve o rüyadaymış gibi dalgın gözlerimin yanı sıra, onlar için seçtiğim büyükbaba'nın o şiddetli gücünün en azından bir kısmının içlerinde yaşayıp yaşamadığını merak ediyorum.

Her ne kadar bana hiç de sevecen bir tavırla veda etmemiş de olsa, yine de kayınpederimin mezarı başında çok ağladım.

Ölüm döşeğinde, kendisi âdeta çarmıha gerilmişçesine yatağa hapsolmuşken, benim ise özgürce hareket etmemi mümkün kılan o arsız talihime hayran olduğunu söyledi. Şaşkınlık içinde ona, beni hasta yatağında görmeyi dilemesini haklı gösterecek ne kötülük yaptığımı sordum. Ve bana aynen şu şekilde yanıt verdi:

"Hastalığımı sana verip de kendimi kurtarabileceğimi bilsem bunu hemen yaparım, hatta iki kat beterini veririm! Sendeki o insancıl inanışlar yoktur bende!"

Söylediklerinde alınacak bir şey yoktu: Kayınpederim, bana değeri düşük bir malı kakalamayı başardığı o diğer iş devam etsin istiyordu. Üstelik bu sözleri gururumu bile okşamıştı; zayıf noktalarımı, bana atfettiği insancıl inanışlarla açıklaması kulağıma hiç de fena gelmemişti doğrusu.

Diğer tüm mezarlarda olduğu gibi, onunkinin de başında ağlarken; yalnızca ölen için değil, benim de onunla birlikte gömülen parçam için yas tutuyordum. İkinci babam kabul ettiğim o sıradan ve cahil adamdan, kültür birikimimi ve utangaç yapımı öne çıkaran o acımasız savaşçıdan yoksun kalmak, benim için büyük bir eksiklikti. Gerçek bundan ibaret: Utangacın biriyim ben! Giovanni'yi irdelememiş olsaydım, bunu asla keşfedemeyecektim. Burada, yanımda kalmaya devam etseydi, kim bilir kendimi nasıl daha da iyi tanıyacaktım!

Tergesteo'daki alışılageldik masasında kendisini biraz da nahoş bir şekilde gözler önüne serip eğlenen Giovanni'nin, bir konuda ise ketum davrandığını fark etmem uzun zaman sürmedi: Ailesinden zorunda kalmadıkça asla bahsetmiyor, bunu yaptığı nadir zamanlarda ise saygın, ağırbaşlı bir tavır takınıyor ve normalde biraz daha yumuşak bir sesle konuşuyordu. Ailesine karşı büyük bir saygı besliyordu ve belki de masasını paylaştığı tüm kişilerin ille de ailesiyle ilgili bir şeyler bilmeye layık olmadıklarını düşünüyordu. Oradaki sohbetlerimiz sırasında tek öğrenebildiğim, her birinin adı "A" harfiyle başlayan dört kızı olduğuydu, bunun ise çok pratik bir uygulama olduğunu düşünüyordu; çünkü bu sayede üzerine adlarının baş harfi

işlenmiş her şeyi birbirlerine aktararak kullanabileceklerdi. Adları (hepsini hemen ezberlemiştim) Ada, Augusta, Alberta ve Anna idi. Yine aynı masada, dördünün de çok güzel olduklarını duymuştum. Baş harfleri, üzerimde beklediğimden daha kuvvetli bir etki bıraktı. Adları arasındaki ahenk sayesinde birbirlerine sımsıkı bağlanan o dört kızı rüyamda gördüm. Henüz kundaklık çağındayken kendilerini bana teslim etmiş gibilerdi. O baş harf, bir anlama daha geliyordu. Adı Zeno olan ben, kendi şehrimden çok uzak bir yerden bir eş seçmek üzere olduğumu hissediyordum.

Malfentiler'in evine gidişimden önce, belki de kendisine gösterdiğimden daha iyi bir muameleyi hak eden bir kadınla uzun süren bir ilişkiyi noktalamış olmam, bir tesadüf de olabilirdi. Fakat insanı düşündüren bir tesadüf doğrusu. Ayrılık kararını ise oldukça önemsiz bir gerekçeyle verdim. Zavallı kadıncağız, beni kıskandırarak kendisine daha fazla bağlayabileceğine inanmıştı. Hâlbuki ondan en ufak bir şüphe duymam, onu sonsuza dek terk etmem için fazlasıyla yeterli oldu. Tabii ki o dönemde evlilik fikrini aklımdan çıkarıp atamadığımı ve bu büyük yeniliği onunla paylaşmam halinde bana yeterince büyük gelmeyeceğini düşündüğümden, onunla evlenemeyeceğime inanmadığımı bilemezdi.İçime düşürdüğü şüphe tohumu, böylesi şüphelerin doğmasına imkân vermemesi gereken evlilik müessesesinin üstünlüğünü kesinlikle kanıtlıyordu. Tutarsız olduğunu kısa zamanda anladığım o şüphe içimde büyüdükçe, onun gereğinden fazla para harcadığını da hatırladım. Bugün ise, yirmi dört yıllık onurlu bir evliliğin ardından artık aynı görüşte olmadığımı kabul etmek zorundayım.

Kendisini terk edişim onun için gerçek bir şans oldu, çünkü birkaç ay sonra oldukça varlıklı biriyle evlendi ve heyecanla beklediğim o değişimi benden önce yaşadı. Evlenir evlenmez ise onu evimde buluverdim; çünkü kocası, kayınpederimin bir arkadaşıydı. Sık sık karşılaşmamıza rağmen, henüz gençlik yıllarımızı yaşadığımız uzun bir dönem boyunca birbirimize muazzam bir saygı gösterdik ve ortak geçmişimize tek bir gön-

derme bile yapmadık. Geçen gün ise hiç beklemediğim bir anda, gri saçlarının sardığı o genç görünümlü yüzü hafifçe kızararak:

"Beni neden terk ettiniz?" diye sordu.

Bir yalan uyduracak vaktim olmadığından, açık sözlü davrandım:

"Hatırlayamıyorum doğrusu, fakat hayatıma dair göz ardı ettiğim başka birçok şey daha var."

"Ne yazık..." demesi üzerine önünde diz çökerek, bu sözlerle geleceğini haber verdiği iltifatı beklemeye başladım. "Şu yaşlılığımda bana çok eğlenceli bir adam gibi geliyorsunuz." Zorlanarak doğruldum. Teşekkür etmesem daha iyi olacaktı.

Bir gün, Malfenti ailesinin, yazlık kır evlerindeki hayli uzun süreli kalışlarını takiben keyif için çıktıkları bir seyahati sonlandırıp şehre döndüklerini öğrendim. Evlerine davet edilmek için herhangi bir adım atmama ise gerek bile kalmadı, çünkü Giovanni benden önce davrandı.

Neler yaptığımı bilmek isteyen yakın bir arkadaşının kendisine yazdığı mektubu bana gösterdi: Üniversiteden sınıf arkadaşım olan bu kişiye, büyük bir kimyager olmasının kaçınılmaz olduğunu anlayana kadar büyük bir sevgiyle bağlanmıştım. Hâlbuki şimdi aynı kişi umurumda bile değildi, çünkü sonunda büyük bir gübre tüccarı olmuştu; onu bu haliyle hiç ama hiç tanımıyordum. Giovanni beni tam da bu arkadaşının eski bir arkadaşı olduğum gerekçesiyle evine davet etti; ben de –anlarsınız ya– kesinlikle itiraz etmedim.

O eve ilk gidişimi sanki dünmüş gibi hatırlıyorum. Puslu ve soğuk bir sonbahar gününün ikindi saatleriydi; o sımsıcak eve adımımı atmamla birlikte ceketimi çıkarışımdan duyduğum rahatlığı dahi hatırlıyorum. Aradığım güvenli limana varmak üzereydim. Hâlâ bugün bile, o zamanlar bana geleceği görme yeteneği gibi gelen körlüğüme hayran kalıyorum doğrusu. Sağlığın, meşruiyetin peşindeydim. "A" harfi, her dört kızın birden adının anahtarı olsa da, içlerinden üçünü hemen eleyecek, dördüncüsünü ise oldukça zor bir sınava tabi tutacaktım. Katı mı katı bir hâkim olacaktım. Fakat diğer yandan onda hangi

özellikleri aradığımı, hangilerinin ise beni ondan uzaklaştıracaklarını kesinlikle bilemiyordum.

Biri XIV. Louis devrine, diğeri ise derilerin bile üzeri altın işlemeli Venedik ekolüne ait olmak üzere iki farklı tarzdaki mobilyalarda döşenmiş ve o zamanlar âdet olduğu üzere iki ayrı bölüme ayrılmış şık ve geniş salonda, Augusta'yı pencerenin önünde tek başına okurken buldum. Bana elini uzattı, adımı biliyordu; babası geleceğimi çoktan haber vermiş olduğundan beni beklediklerini söyledi. Hemen ardından koşup annesini çağırdı.

İşte, adları aynı harfle başlayan dört genç kızdan birini hemen devre dışı bırakmıştım bile. Nasıl olup da hakkında güzel diyebilmişlerdi ki? Onda ilk göze çarpan şey, gözlerinin ileri derecede çarpıklığıydı ki bir süre boyunca görüşmedikten sonra onu zihnimde canlandırmak istediğimde öne çıkan en belirgin özelliği de buydu. Sarışın olmasına rağmen, pek de gür olmayan saçları ışıltıdan yoksundu; yaşına göre biraz irice olan vücudu ise genel hatlarıyla yine de ahenkliydi. Yalnız kaldığım o birkaç dakika zarfında, "Diğer üçü de buna benziyor olmasınlar da!.." diye düşünmekten kendimi alamadım.

Kısa bir süre sonra, aralarında seçim yapacağım kızları ikiye indirmiştim bile. Annesiyle birlikte salona giren bir diğer kız, yalnızca sekiz yaşındaydı. Upuzun, parlak ve tokalarla süslü saçları omuzlarının üzerine dökülen o ufak kız nasıl da güzeldi! Hafif tombul ve tatlı yüzüyle (ağzını açmadığı sürece), Raffaello Sanzio'nun[1] resmettiği o düşünceli meleği andırıyordu.

Kayınvalidem... İşte o! Ben de onun adını gereğinden fazla rahat bir tavırla anmakta tereddüt ediyorum doğrusu! Dolaylı olarak benim de annem olduğundan, ona karşı yıllardır büyük bir sevgi besliyorum; fakat anlatacağım bu eski hikâyede bir arkadaşım olarak yer almadığından, yazdığım bu satırlarda da kendisinden yalnızca derin bir saygı ifade eden sözlerle bahset-

[1] Raffaello Sanzio (1483-1520): Rönesans'ın en ünlü sanatçıları arasında yer alan İtalyan ressam ve mimar.

meyi uygun görüyorum. Üstelik anlatacağım sahnede öylesine kısa bir rol oynadı ki, aslında yaptıklarını unutmuş bile olabilirdim: Doğru zamanda, tam da zorlukla muhafaza ettiğim dengemi kaybetmem için yeterli olacak şiddette bir hamle yaptı. Kim bilir, belki bu hamle olmasaydı dengemi yine de kaybedecektim, üstelik kayınvalidemin bunu bile bile, isteyerek yaptığı ne malumdu ki? Öylesine saygın ve iyi eğitimli bir kadındır ki, kayınpederim gibi içip içip kendini açık etmesi düşünülemez bile. Nitekim böyle bir durum asla meydana gelmediğinden, aslında tam olarak bilmediğim bir hikâye anlatmakla meşgulüm; istemediğim kızıyla evlenmemin, onun kurnazlığının mı yoksa benim frenleyemediğim hayvani içgüdülerimin mi bir sonucu olduğunu bilemiyorum doğrusu.

İlk etapta ise, o ilk ziyaretimi yaptığım yıllarda kayınvalidemin hâlâ oldukça alımlı bir kadın olduğunu söyleyebilirim. İçinde yaşadığı lüksü fazla göze çarpmadan yansıtan şık bir giyim tarzı vardı. Her yönüyle bir ahenk ve ağırbaşlılık timsaliydi.

Kayınpederim ile kayınvalidem arasındaki bağ, tıpkı hayalini kurduğum türdendi. Birlikte daima çok mutlu olmuşlardı; kayınpederim bağırıp çağırmaktan asla geri kalmamış, kayınvalidemin yüzünden ise aynı anda hem anlayış, hem de acıma ifadesi olan o gülümseme asla eksilmemişti. Kayınvalidem o koca adamı seviyordu; kayınpederim ise onu işindeki başarısıyla tavlamış ve elinde tutmayı başarmış olmalıydı. Kayınvalidem, kayınpederimle kazanç için değil, benim de ortak olduğum ve bu nedenle kolayca anlayabildiğim bir hayranlık duyduğundan birlikteydi. Kayınpederim, öylesine kısıtlı bir ortama; içine yalnızca iki rakip (alışverişin tarafları) ile bir mal sığan, sürekli farklı ilişki ve birleşimlerin doğarak keşfedildiği o kafese, hayatlarını harikulade şekilde canlandıran bir hareketlilik getiriyordu. Karısına yaptığı tüm işlerden bahsediyordu; kayınvalidem ise öylesine terbiyeliydi ki, eşini yolundan saptırabileceği korkusuyla ona herhangi bir tavsiyede bulunmaktan kaçınıyordu. Kayınpederimin tam da bu sessiz desteğe ihtiyacı

vardı; bazen hızını alamayıp eve koşar ve tek konuşan o olduğu halde kendisini karısının tavsiyelerini dinlediğine inandırırdı.

Kayınpederimin karısını aldattığını, kayınvalidemin ise bunu bildiği halde ona karşı kin beslemediğini öğrenmem, benim için bir sürpriz olmadı. Evleneli bir yıl olmuştu ki, oldukça sarsılmış görünen Giovanni kendisi için çok önemli bir mektubu kaybettiğini söyledi ve aralarına karışmış olabileceğini düşünerek, bana emanet ettiği belgelere bir göz atmak istedi. Birkaç gün sonra ise keyifle mektubu cüzdanında bulduğunu söyledi. "Bir kadından mı gelmişti?" diye sordum; o ise böylesi bir şansa sahip oluşundan gurur duyarcasına başıyla onayladı. İlerleyen günlerden birinde bazı kâğıtları kaybetmekle suçlanışım karşısında kendimi savunmak amacıyla, kayınvalidem ve karıma kayınpederim gibi bulamadığım kâğıtları kendi kendilerine cüzdanıma geri döndürecek kadar şanslı olmadığımı söyledim. Kayınvalidem öyle büyük bir keyifle kahkaha atmaya başladı ki, bahsettiğim kâğıdın ne olduğunu bildiğini ve onu yerine koyanın bizzat kendisi olduğunu anladım. Görünene göre bu durum, ilişkileri için herhangi bir önem taşımıyordu. Herkesin kendine özgü bir sevme şekli vardı ve bana sorarsanız onlarınki, hiç de ahmakça bir yöntem sayılmazdı.

Kayınvalidem beni büyük bir nezaketle karşıladı. Küçük Anna'yı peşi sıra getirişinden dolayı özür dileyerek, onu on beş dakika boyunca bırakabileceği kimsenin olmadığını söyledi. Küçük kız, yüzümü ciddi bakışlarla inceliyordu. Augusta geri dönüp de Sinyora[1] Malfenti ile benim oturduğumuz koltuğun karşısındaki ufak kanepeye oturur oturmaz, küçük kız hemen ablasının kucağına uzandı ve orada kaldığım süre boyunca gözlerini üzerimden ayırmadan beni incelemesi ilk başta beni eğlendirdi doğrusu – ta ki o küçücük kafasının içinde ne tilkilerin dönüp dolaştığını anlayana kadar.

Konuşmanın eğlenceli bir havaya bürünmesi biraz zaman aldı. Sinyora Malfenti, ilk buluşmamızda iyi eğitim ve terbiye

[1] İtalyanca orijinali "Signora" olan ve "Bayan" anlamına gelen hitap şekli.

görmüş tüm insanlar gibi hayli sıkıcıydı. Beni o aileye tanıştırdığını varsaydığı, benimse vaftiz adını dahi hatırlamadığım arkadaşım hakkında gereğinden fazla soru soruyordu.

Sonunda Ada ve Alberta da içeriye girdiler. Derin bir nefes aldım: Her ikisi de güzeldi ve salonda o âna dek eksik olan ışığı beraberlerinde getirmişlerdi. Her ikisi de esmer, uzun boylu ve ince yapılı olmalarına rağmen, birbirlerinden oldukça farklılardı. Alberta, o yıllarda on yedisini geçmemişti. Esmer olmasına rağmen, annesi gibi pembemsi ve duru bir cilde sahip oluşu, yüzüne daha da çocukça bir hava veriyordu. Üzerinde yer yer hafif bir mavimsilik seçilen kar beyaz yüzündeki ciddi bakışlı gözleri ve katı bir zarafetle taranmış gür kıvırcık saçlarıyla Ada ise, tam anlamıyla bir kadındı.

Sonraları böylesine şiddetlenen bir duygunun o ılımlı köklerini keşfetmek oldukça zor olsa da, Ada'ya karşı Fransızların *coup de foudre*[1] diye adlandırdıkları şeyi hissetmediğimden eminim. O yıldırım aşkının yerini ise, ihtiyacım olan kadının o olduğu ve beni kutsal tek eşlilik üzerinden gerek ahlaki, gerekse fiziksel anlamda sağlıklı bir hayat yaşamaya yönlendireceği inancı doldurdu. Geriye dönüp baktığımda, ona yıldırım aşkıyla vurulmayışıma ve aşkın yerini böylesine bir inançla dolduruşuma şaşıyorum doğrusu. Biz erkeklerin, eş olarak seçtiğimiz kadınlarda sevgililerimizin bir yandan hayran olduğumuz, diğer yandan ise aşağılık gördüğümüz özelliklerini aramadığımız bilinen bir gerçektir. Görünen o ki, ilk anda Ada'nın tüm o zarafeti ve güzelliğinin farkına varmamış, babasında görüp hayran olduğum, kızında ise biraz hafifletilmiş bir halini bulduğum başka özelliklerinden, ciddiyeti ve enerjisinden etkilenmiştim. Ve gördüklerimde yanılmadığıma inandığımdan (ki bundan hâlâ eminim), ayrıca Ada'nın genç kızlık döneminde bu özelliklere gerçekten de sahip olduğunu bildiğimden, iyi bir gözlemci oluşumla övünebilirim – iyi fakat kör bir gözlemci oluşumla. O ilk seferinde Ada'ya bakarken, içimde tek bir arzu vardı: Ona

[1] Fransızca tam karşılığı "yıldırım çarpması" olan bu ifade, "ilk görüşte aşk" olgusunu tarif etmekte kullanılır.

âşık olmayı diliyordum, çünkü evlenmemizin önü ancak bu şekilde açılacaktı. Kişisel bakımımla ilgilenirken daima sergilediğim enerjiyle işe koyuldum. Amacıma ne zaman ulaştığımı ise bilmiyorum; kim bilir belki de o ilk görüşmemizin kısıtlı zamanında olup bitmiştir her şey.

Giovanni, kızlarına benden bahsetmiş olmalıydı. Hatta Hukuk Fakültesi'nden Kimya Fakültesi'ne geçtiğimi, daha sonrasında ise –ne yazık ki!– ilkine geri dönüş yaptığımı dahi biliyorlardı. Açıklamaya çalıştım: İnsan kendisini tek bir fakülteye hapsettiğinde, edinebileceği bilginin büyük bir kısmı, âdeta bir cehalet perdesiyle örtülüyordu."Eğer bugün hayat, tüm ciddiyetiyle omuzlarıma çökmüş olmasa –bu ciddiyeti çok kısa zaman önce, evlenmeye karar vermemle birlikte tanımış olduğumu ise söylemedim– bugün bile hâlâ bir fakülteden diğerine geçiyor olurdum," dedim.

Ardından ise onları biraz güldürmek için, tam da sınav zamanında fakülte değiştirmeye karar vermemin ilginç olduğu esprisini yaptım.

"Yalnızca bir tesadüften ibaretti tabii," dedim, etrafındakileri yalan söylediğine inandırmaya çalışan biri gibi gülümseyerek. Hâlbuki birbirinden çok farklı mevsimlerde fakülte değiştirmiş olduğum doğruydu.

Böylece Ada'nın kalbini fethetmeye giriştim; onu ciddiyetinden dolayı seçmiş olduğumu tamamen unutarak, kendime ve yaptıklarıma güldürmeye ise devam ettim. Biraz garip oluşum doğrudur da, ona hepten dengesizin biri gibi gelmiş olmalıyım. Fakat bunda tüm suç benim değildi, öyle ki müstakbel eş seçimimde elediğim Augusta ve Alberta, hakkımda tamamen farklı bir izlenim edinmişlerdi. O zamanlar güzel gözlerini tüm ciddiyetiyle etrafında gezdirerek yuvasına kabul edeceği adamı aramakta olan Ada ise, kendisini güldüren birisini istese de sevemezdi. Gülüyordu, uzun uzun gülüyordu, fazlasıyla uzun kahkahalarla gülüyordu ve bu gülüşü, kahkahaların kaynağı olan adamı gözünde iyice gülünçleştiriyordu. Onunki bildiğiniz küçüklük, aşağılıktı işte ve bizzat kendisine zarar vermesi

gerekirken, aksine ilk başta beni yaraladı. Zamanında susmayı bilebilseydim, belki de işlerin gidişatını değiştirebilirdim. En azından ona konuşması için zaman bırakır, böylece kendisini açık etmesini sağlar ve kendimi gerektiği şekilde savunabilirdim.

Dört kız, Augusta'nın Anna'yı dizlerinin üzerine oturtmasına rağmen ufak kanepeye zorlukla sığmışlardı. Hep birlikte pek güzel görünüyorlardı. Nasıl bir hayranlık ve aşk yoluna baş koyduğumu görüp de, hissettiğim o derin tatminden anladım bunu. Gerçekten de pek güzellerdi! Augusta'nın o cansız renkleri, diğerlerinin esmerliğini daha da vurguluyordu.

Ben üniversiteden bahsettikten sonra, lise ikinci sınıfa giden Alberta da okulunu anlatmaya koyuldu. Latince konusunda hayli zorlandığından şikâyet etti. Latincenin kadınlara uygun bir dil olmadığını düşündüğümden, buna hiç şaşırmadığımı söyleyerek, kadınların henüz Antik Roma döneminden itibaren İtalyanca konuştuklarını düşündüğümü ekledim. Benim içinse Latincenin en iddialı olduğum konulardan biri olduğunun ısrarla altını çizdim. Ne var ki hemen ardından boş bulunup, Latince bir özdeyişi hatalı bir şekilde söyleyince, Alberta beni düzeltmek zorunda kaldı. Kazaya kurban gitmek diye buna denirdi! Bunun üzerinde fazla durmadım, hatta Alberta'yı üniversitede yaklaşık on sömestr okuduktan sonra Latince özdeyişler söylemekten kaçınmasının daha doğru olacağı konusunda uyardım.

Yakın zamanda babasıyla birlikte İngiltere'de bulunmuş olan Ada, orada birçok genç kızın Latince bildiğini söyledi. Ardından da, ahenkten yoksun ve onun gibi narin bir varlıktan bekleyeceğimden biraz daha kalın çıkan o ciddi sesiyle, İngiltere'deki kadınların bizdekilerden çok farklı olduklarını anlatmaya başladı. Hayır işleri düzenliyorlar, dini ve hatta parasal amaçlarla bir araya geliyorlardı. O dönemde bizim şehrimizde yaşayan genç kadınlara harikulade gelen o şeyleri tekrar tekrar duymak isteyen kız kardeşleri, Ada'yı anlattıkça anlatmaya teşvik ediyorlardı. Onları tatmin etmek isteyen Ada ise, kadın başkanları, gazetecileri, sekreterleri, kürsüye çıkıp yüzlerce insana hitap

ederken hiç kızarmayan ve sözleri kesildiğinde ya da söylediklerine tepki verildiğinde hiç takılmadan konuşmaya devam eden siyasi propagandacıları anlatıyordu. Kız kardeşlerini şaşırtmayı da güldürmeyi de amaçlamadığı ortadaydı, tek yaptığı bildiklerini tutkusuzca aktarmaktı.

Ağzımı her açışımda, aksi takdirde üzerlerinde konuşmaya değmeyeceklerini düşündüğümden insanları veya nesneleri ille de bir değişime uğratan ben ise, onun o basit anlatımını seviyordum. Kendimi bir hatip olarak tanımlamayışıma rağmen, kelimelerin âdeta tutkunuydum. Kelimeler, kendi başlarına bir oluşum teşkil ettiklerinden, başka herhangi bir oluşumun içine hapsedilmeleri mümkün olamazdı.

Fakat ben o kalleş Albion'a[1] karşı derin bir nefret besliyordum; bu duygumu ise Ada'nın bozulmasından hiç korkmadan ifade ettim; üstelik o da İngiltere'yi ne sevdiğini, ne de ondan nefret ettiğini söylemişti. Ben ise orada birkaç ay geçirmiş, fakat babamın iş arkadaşlarından aldığım referans mektuplarını yolculuğum sırasında kaybettiğimden, iyi aile evladı tek bir İngiliz'le bile tanışamamıştım. Bu nedenle Londra'da yalnızca bazı Fransız ve İtalyan aileleriyle birlikte olmuş ve o şehirdeki tüm saygın kişilerin Kıta Avrupası'ndan geldikleri sonucuna varmıştım. İngilizce bilgim oldukça sınırlıydı. Yine de arkadaşlarımın yardımıyla o ada halkının yaşayışına dair bazı ayrıntıları öğrenmiş, her şeyden önemlisi de İngiliz olmayan herkese karşı büyük bir antipati beslediklerini konusunda bilgilendirilmiştim.

Karşımdaki genç kızlara, düşmanlarla sarılı bir ortamda bulunmanın bana yaşattığı o tatsız duyguyu tarif ettim. Yine de kendimi oldukça keyifsiz bir maceranın ortasında bulmasaydım, babam ve Olivi'nin İngiliz ticaretini öğrenmem adına (ki bunu yapabileceğim tek bir yerle bile karşılaşmayışımdan anladığıma göre, gizli bir yerlerde öğretiliyor olmalı) beni mecbur ettikleri o altı aylık staj dönemine yine de dayanır, bir şekilde tahammül ederdim. Bir gün sözlük aramak adına bir kitapçıya

[1] İngiltere'nin bilinen en eski adı.

girmiştim. Dükkânın içinde, tezgâhın üzerinde yatmış dinlenmekte olan kocaman, harika güzellikte bir Ankara kedisi vardı, o yumuşacık tüyleri de insanı onu okşamaya teşvik ediyordu. Ne bekliyordum? Fakat onu şefkatle okşamaya başlamamla birlikte, bana hainice saldırıp ellerimi fena halde tırmalamaz mı! O andan itibaren İngiltere'ye daha fazla tahammül edemeyeceğimi anlayarak, ertesi gün soluğu Paris'te almıştım.

Augusta, Alberta, hatta Sinyora Malfenti bile hep birlikte içten bir kahkaha patlattılar. Ada ise şaşırmış gibiydi ve yanlış anladığı bir şeyler olduğundan şüpheleniyordu. Bana hakaret edip böylesine alınmama neden olan, kitapçının ta kendisi olmasındı? Hikâyemi yeniden anlatmak zorunda kaldım – ki buna hayli sıkıldım çünkü tekrarlandı mı bozulur hikâyeler.

En bilginleri olan Alberta, bana yardımcı olmaya çalıştı:

"Antik çağlarda yaşayan insanlar da kararlarını hayvanların hareketleri doğrultusunda verirlerdi," dedi.

Yardımını kabul etmedim. O İngiliz kedi kâhinlik etmemişti ki, düpedüz kaderimle oynamıştı!

İri gözlerini fal taşı gibi açan Ada, konuya biraz daha açıklık getirmemi istedi:

"O kedi sizin gözünüzde tüm İngiliz halkını mı temsil ediyordu yani?"

Böyle de talihsiz olunmazdı ki! Her ne kadar gerçek olsa da, için için o maceranın belirli bir amaca hizmet etmek üzere kurgulanmışçasına öğretici ve ilginç olduğunu düşünmüştüm. Aynı kedinin, aynı davranışı; tanıdığım ve sevdiğim birçok insanla dolu olan İtalya'da tekrar etmesinin üzerimde hiçbir etki bırakamayacağını hatırlamak, bunu anlamak için yeterli değil miydi? Fakat onlara bunu söylemek yerine:

"Hiçbir İtalyan kedinin böylesi bir davranış sergileyemeyeceği apaçık ortadadır," dedim.

Ada uzun, upuzun kahkahalarla güldü. Hatta öyle büyük bir başarı elde ettiğimi hissetmiştim ki, maceramı bazı ek açıklamalar aracılığıyla daha da sefil bir hale getirdim:

"Kitapçı bile diğer herkese oldukça sevecen davranan kedinin bu davranışına şaşırmıştı. Bu macera, ya özellikle ben olduğum için, ya da İtalyan olduğum için başıma gelmiş olmalıydı. *It was really disgusting*[1] ve kaçmak zorunda kaldım."

Tam bu noktada beni uyarması ve içinde bulunduğum durumdan kurtarması gereken bir olay meydana geldi. O âna dek hiç kıpırdamadan beni inceleyen küçük Anna, Ada'nın aklından geçenleri dile getirmeyi uygun görmüş olacak ki, avazı çıktığı kadar bağırarak:

"Gerçekten de deli, zırdeli bu, öyle değil mi?" dedi.

Sinyora Malfenti, tehditkâr bir ifadeyle:

"Sesini keser misin? Büyüklerin konuşmalarına katılmaya utanmıyor musun sen?" diye azarladı.

Bu tehditkâr azar, işleri daha da kötüleştirdi. Anna bağırmaya devam etti:

"Deli işte! Kedilerle konuşuyor! Hemen bir ip bulup bağlamak gerekir bunu!"

Üzüntüden kıpkırmızı kesilen Augusta, ayağa kalkıp kardeşini azarlayarak oradan uzaklaştırırken, bir yandan da benden özür diliyordu. Fakat o küçük yılan kapıdan çıkmak üzereyken arkasını dönüp gözlerimin içine baktı ve yüzünü ekşitip bir kez daha bağırmayı başardı:

"Deli gömleği giydirip kollarını bağlayacaklar senin, göreceksin!"

Öylesine beklenmeyecek bir şekilde saldırıya maruz kalmıştım ki kendimi nasıl savunacağımı anlamam biraz zaman aldı. Yine de aklından geçenlerin o şekilde dışa vurulmuş olmasına Ada'nın da üzüldüğünü fark edip, kendimi biraz olsun rahatlamış hissettim. Ufaklığın bu küstah tavrı, bizi birbirimize yaklaştırmıştı.

İçten kahkahalar eşliğinde, evde akıl sağlığımın her yönüyle yerinde olduğunu kanıtlayan, üzeri damgalı bir sağlık belgesi

---

[1] (İng.) "Gerçekten de çok iğrençti."

bulundurduğumu anlattım. Bu sayede onlara ihtiyar babama oynadığım oyunu da anlatmış oldum. Hatta işi iyice şakaya vurup, o belgeyi Annacığa da göstermemiz gerektiğini söyledim.

Artık kalkmamın iyi olacağını söylediğimde ise, buna izin vermediler. Öncelikle ellerimi tırmalayan o kediyi unutmamı istiyorlardı. Bir bardak çay ikram etmek suretiyle, beni kendileriyle biraz daha kalmaya ikna ettiler.

Ruhumun derinlerinde bir yerde, Ada'nın beni beğenebilmesi için olduğumdan biraz daha farklı davranmam gerektiğini hissediyordum; onun istediği adama dönüşmenin benim için çocuk oyuncağı olacağını düşündüm. Konuşmaya babamın ölümünden bahsederek devam ettik ve ağırlığını üzerimden hâlâ atamadığım acımı o ciddiyet timsali Ada'ya belli ederek, onu da bu duyguma ortak edebileceğini tahmin ettim. Fakat ona benzemeye çalışma çabam yüzünden doğallığımı hemen kaybettim ve ondan-anında görüldüğü üzere– uzaklaştım. Böylesi bir kaybın yol açtığı acıyı yaşadıktan sonra, yarın öbür gün kendi çocuklarım olduğunda benim ölümümden sonra benzer bir acıyı yaşamamaları adına beni daha az sevmelerini sağlamaya dahi kararlı olduğumu söyledim. Bunu sağlamak için hangi yöntemi izleyeceğimi sorduklarında ise biraz utandım doğrusu. Ne yapacaktım yani, onlara kötü davranacak ve dövecek miydim? Alberta gülerek:

"En güvenlisi onları öldürmek olur," dedi.

Ada'nın hoşuma gitmeyecek bir şey yapmamak adına nasıl da uğraştığını görebiliyordum. Bu nedenle tereddüt ediyordu; fakat tüm bu çabası duraksamanın ötesine götüremeyecekti onu. Sonunda, çocuklarımın hayatını bu şekilde düzenlemeye iyiliğimden karar verdiğime inandığını, fakat yine de ölüme hazırlanarak yaşamayı doğru bulmadığını söyledi. Ayak direyerek, hayatın gerçek düzenleyicisinin ölüm olduğunun altını çizdim. Ölüm üzerine daima kafa yorduğumu ve hayatta tek bir nedenden dolayı acı çektiğimi söyledim: Ölümün kaçınılmaz olduğunu bilmekten. Bu gerçek karşısında diğer bütün her şey öylesine önemsizleşiyordu ki hafif bir gülümseme ya da zayıf

bir kahkahayla savuşturabiliyordum onları. Duygularım beni pek de doğru olmayan şeyler söylemeye sürüklemişti, üstelik de o anda, onun yanında hayatımın öylesine önemli bir ânını yaşamaktayken. Aslında tüm bunları söylememin ardında, ona ne kadar keyifli ve rahat bir adam olduğumu anlatma isteğim vardı. Keyifli oluşum, kadınların karşısında oldum olası bir avantaj teşkil etmişti benim için.

Düşünceli ve müteredditbir tavırla, böylesi bir ruh halinin hiç de hoşuna gitmediğini söyledi. Hayatın önemini azaltmak suretiyle, onu Tabiat Ana'nın istediğinden daha belirsiz ve güvensiz bir hale getirdiğimizi düşünüyordu. Aslında bana dolaylı yollardan kendisine uygun olmadığımı söylediği halde, yine de onda düşünceli ve müteredditbir tavır uyandırışım, bana bir başarı gibi gelmişti.Alberta, hayata dair yorumları benimkilere benzeyen bir Antik Çağ filozofuna atıfta bulundu; Augusta ise gülmenin harikulade bir şey olduğunu söyledi. Babası da sık sık gülüyordu.

"Kârlı işler keyfini yerine getirir de ondan," dedi Sinyora Malfenti gülerek.

O unutulmaz ziyaret, bu sözlerle son buldu.

Tam da istediğiniz gibi bir evlilik yapmak kadar zor bir şey yoktur bu dünyada. Hele bir de benim gibi evlenme kararını müstakbel eşinizi seçmeden önce almışsanız, iyice kendini gösterir bu zorluk. Neden önce birçok genç kız görmeye gidip, sonra içlerinden birini seçmedim ki? Yok işte! Sanki gereğinden fazla genç kız görsem usanacaktım, yorulmak istemedim. Genç kızı seçtikten sonra ise onu biraz daha dikkatle inceleyebilir, mutlu sonla biten o aşk romanları gibi, hiç değilse benimle orta yolu bulmaya meyilli olup olmadığını anlamaya çalışabilirdim. Hayır efendim, ben ise kendime o boğuk ve ciddi sesli, isyankâr, sertçe taranmış saçlı genç kızı seçtim; böylesine ciddi bir havası olduğuna göre, benim gibi hiç de çirkin sayılmayacak, zeki, varlıklı ve iyi aileden yetişme bir adamı asla reddetmeyeceğini düşündüm. Daha karşılıklı laf etmeye başlar başlamaz çatlak bir ses duymuştum duymasına fakat ahenge giden yolun, çat-

lak seslerden geçtiğine inanıyordum. Hatta şöyle düşündüğümü itiraf etmeliyim: "Olduğu gibi hoşuma gittiğine göre o aynen böyle kalmalı, istemesi halinde değişecek olan ise benim." Nihayetinde oldukça mütevazı davranmıştım çünkü insanın kendisini değiştirmesi, diğerlerini yeni baştan eğitmesinden çok daha kolaydır elbet.

Çok kısa bir süre sonra, Malfenti ailesi hayatımın merkezi halinde geldi. Her akşamımı birlikte geçirmeye başladığım Giovanni, beni ev ahalisine tanıştırdığından beri bana karşı daha da sevecen ve candan davranmaya başlamıştı. Bu sevecenlikten yararlanıp, giderek evlerinden çıkmaz oldum. Malfenti ailesinin kadınlarını önceleri haftada bir, daha sonra birkaç kez ziyaret edip, sonunda ise her gün evlerine gidip öğleden sonra birkaç saatimi orada geçirmeye başladım. O eve gitmek için daima geçerli bir bahanem vardı, ki bu bahanelerin biraz da önüme sunulduğunu düşünmekte yanılmadığımı zannediyorum. Bazen kemanımı da yanımda götürüyor, evin piyano çalan tek kızı olan Augusta ile birkaç parça çalıyordum. Ada'nın piyano çalmayışına hayıflanıyor, benim kemana hiç yetenekli olmayışıma, Augusta'dan da büyük bir müzisyen çıkmayışına ise iyice hayıflanıyordum. Çaldığımız her sonatın birkaç bölümünü çok zor olduğu gerekçesiyle çıkarmak zorunda kalıyorduk, mazeret olarak da kemanıma uzun zamandır hiç dokunmadığımı söylüyordum. Piyaniste gelince, daima acemi kemancının bir adım önündedir o – Augusta'nın tekniği hiç de fena değildi, fakat ben ondan çok daha kötü bir müzisyen olduğumdan, onun bu becerisine sevinemiyor, için için "Onun gibi çalmayı bilsem, ondan nasıl da daha iyi çalardım!" diye düşünüyordum. Ben kendi kendime Augusta'yı yargılamakla meşgulken, diğerleri ise beni yargılamaktaydılar; sonraları öğrendiğim kadarıyla ise hiç de olumlu bir sonuca varmamışlardı. Augusta bu sonat seanslarımızı seve seve tekrar edecek de olsa, Ada'nın sıkılmakta olduğunu gördüğümden, birkaç sefer üst üste kemanımı evde unuttuğum yalanını uydurdum. Bunun üzerine Augusta da bir daha lafını dahi etmedi.

Ne yazık ki o evde geçirdiğim saatler boyunca Ada'yla yalnız başımıza kalamıyorduk. Kısa bir süre içinde günün tamamını birlikte geçirmeye başladık. Seçtiğim kadın oydu, bu yüzden çoktan bana aitti; hayatın bana verdiği bu ödülün gözüme daha da güzel görünmesi adına tüm hayallerimle süsledim onu. Hatta süslemekle de kalmayıp, ihtiyaç duyup eksikliğini hissettiğim tüm özellikleri atfettim ona; çünkü o, hayat arkadaşımın yanı sıra, aynı zamanda beni mücadele ve zaferlerle geçecek erkil hayatım boyunca evlat edinecek ikinci bir anne olacaktı benim için.

Başkalarına tanıtmadan önce, onu hayallerimde dahi güzelleştirdim. Aslında hayatım boyunca birçok kadının peşinden koşmuşluğum vardı, birçoğu ise kendilerine ulaşmama izin de vermişlerdi. Hayallerimde ise hepsine ulaşmayı başarıyordum. Onları vücut veya yüz hatlarını değiştirerek güzelleştirmiyorum tabii; güzel kadınların portelerini çizerken aklına başka güzel şeyleri, örneğin çok nadide bir porseleni getiren o pek ince ruhlu bir ressam arkadaşımı taklit ediyorum. Hayalini kurduğum kadınlara yeni bir güç atfeden, kendilerine doğal ışıkta bakıldığında onları güzelleştirmek için esinlendiğim meyve, çiçek ve porselenin bazı özelliklerini muhafaza etmelerine neden olan tehlikeli bir hayaldir bu bahsettiğim.

Ada'ya nasıl kur yaptığımı anlatmakta ise zorlanıyorum. İnsanı avazı çıktığınca bağırtıp isyan ettiren cinsten bir utanç duymama neden olan o aptalca macerayı unutabilmek için kendimi uzun bir süre boyunca zorladım. "Böylesine vahşice davranmış olamam ben!" Ben değildim de kimdi öyleyse? Fakat olanları inkâr ederek içimi rahatlatmayı başardığımdan, bu tavrımda ısrar ettim. Neyse ki on yıl önce, henüz yirmi yaşındayken aynı şekilde davranmamıştım! Fakat yalnızca evlenmeye karar verdim diye vahşilik etmekle suçlanmış oluşumu büyük bir haksızlık olarak görüyorum. İşi bazen neredeyse yüzsüzlüğe vuran o girişken ruhumla bin bir çeşit macera yaşamış olan ben, şimdi ise yeniden delikanlılık çağlarıma dönmüşçesine büyük bir utangaçlıkla sevgilim fark etmeden eline dokunmaya çalışıyor,

ardından ise vücudunun böylesi bir onura layık olan o parçasına âdeta hayran oluyordum. Hayatımın en saf macerasıydı yaşadığım; şu yaşlılığımda bile hâlâ maceralarımın en ahlaksızı olarak hatırlarım onu. Yersiz, zamansız bir şeydi bu yaptığım, on yaşındaki bir çocuğun aniden sütannesinin memesine yapışması gibi. Ne tiksinç!

Peki ya genç kızla açıkça konuşup, "Kararını ver artık! Beni istiyor musun istemiyor musun?" demekte böylesine uzun bir süre tereddüt edişimi nasıl açıklayacağım? O eve hayallerimden yola çıkarak gidiyordum ben; birinci kata çıkan merdivenin basamaklarını sayıyor, tek çıkarlarsa bunun beni sevdiğini kanıtlayacağını söylüyordum – sayıları kırk üç olduğundan aksi mümkün değildi.Ada'nın karşısına böylesine bir güvenle çıkıyor, fakat her seferinde bambaşka konulardan bahsediyordum. O, evlilik teklifimi reddedecek fırsatı henüz bulamamıştı, ben ise sessiz kalmaya devam ediyordum! Onun yerinde olsam ben de otuzluk o genç adamın –yani kendimin– kıçına tekmeyi basıverirdim doğrusu!

Aslında sevgilisinin boynuna atlamasını bekleyerek sessizliğini koruyan yirmilik bir âşığa pek de benzemiyordum. Böyle bir şey beklediğim falan yoktu. Sonunda dillenecektim, fakat biraz daha zaman geçmesi gerekiyordu. Harekete geçmeyişimin nedeni, kendime dair bazı şüphelerim oluşuydu. Daha asil, daha güçlü ve o ilahi varlığa daha layık olmayı bekliyordum – ki bunun olması an meselesiydi. O halde neden beklemeyecektim ki?

Büyük bir fiyaskoya sürüklenmekte olduğumun farkına vaktinde varamayışımdan utanıyorum. Karşımda oldukça sade ve mütevazı bir genç kız dururken, hayallerimin kurbanı olup onu kucaktan kucağa gezinen cilveli bir hatun gibi görmeye başlamıştım. Benimle hiç ama hiç ilgilenmediğini belli etmeyi başardığında su yüzüne çıkan o derin hıncı hak etmemişti doğrusu. Fakat hayallerimle gerçekleri birbirleriyle öylesine karıştırmıştım ki, onun beni asla öpmediğine kendimi ikna etmeyi bir türlü başaramıyordum.

Kadınları yanlış anlamanız, yeterince eril olmadığınızın kaçınılmaz bir göstergesidir aslında. O âna kadar hiç yanılmamıştım; Ada'ya yönelik olarak böylesi bir hata yapışımın ise ilişkimizi en başından beri çarpıtmamdan kaynaklandığına inanmak zorundayım. Ona evlilik niyetiyle yaklaşmıştım, kalbini çalmak için değil; fakat çok daha geniş ve çok daha rahat bu alışılagelmedik sevda yolu, ne kadar yakın görünürse görünsün hedefinden uzaklaştırıyor insanı. Bu yoldan geçerek ulaşılmak istenen sevdanın ise en temel özelliği eksik kalıyor: Kadının teslimiyeti. Bu yolu izleyen erkekler, başlarına gelecekleri bizzat kendi elleriyle, görme ve işitme de dâhil olmak üzere tüm duyularını saran bir tembellikle hazırlarlar.

Her üç genç kıza her gün bir demet çiçek götürdüm ve deli saçmalarımı her üçüyle de paylaştım; hepsinden önemlisi ise, özyaşamöykümü büyük bir rahatlık ve keyifle her gün onlara anlattım.

Bugünün daha da önem kazanmasıyla geçmişi daha büyük bir şevkle, daha iyi hatırlamak, herkesin başına gelen bir durumdur. Hatta ölüm döşeğindekilerin, hayatlarının bir film şeridi gibi gözlerinin önünden geçtiği de söylenir. O dönemde kendisinden hayli uzaklaşmak üzere olduğumu hissettiğim geçmişim, tam da bu nedenden olsa gerek vedalaşmaların beraberlerinde getirdikleri o şiddetle kollarının arasına almıştı beni. Özellikle Augusta ve Alberta'nın yoğun ilgisinden cesaret alarak – ki emin olmamakla birlikte, onlardan gördüğüm ilgi, Ada'nın ilgisizliğini örtbas etmiş olabilirdi– beni dinleyen üç genç kıza geçmişimden bahsediyordum. Tatlı yaradılıştaki Augusta kolayca duygulanıyor, Alberta ise benzer maceraları bir gün bizzat yaşama isteğiyle yanakları al al olmuş halde, öğrenciliğimde yaşadığım sefillik yıllarımı tarif edişimi dinliyordu.

Uzun bir süre sonra Augusta'dan öğrendiğime göre, üç genç kızdan hiçbiri o yıllarda anlattığım hikâyelerin gerçek olduğuna inanmamıştı. Augusta tam da bu nedenden ötürü hikâyelerimin daha kıymetli olduklarını düşünüyordu; kendi kendime icat ettiğim bu hikâyeler, kaderin karşıma çıkaracağı tüm hikâ-

yelere kıyasla daha bir benimmiş gibi geliyordu ona. Alberta ise hikâyelerimin inanmadığı kısımlarını, çok yerinde tavsiyeler içermeleri nedeniyle yine de keyifle dinlemişti. Uydurduğum yalanlara tek öfkelenen ise, ciddiyetinden taviz vermeyen Ada oldu. Tüm çabalarım sonucu tam ortasından vurmayı başardığım hedef, nişan aldığım değil, bir yanındaki oldu.

Hâlbuki anlattığım hikâyeler, büyük ölçüde gerçekti. Tam olarak ne kadarının gerçek olduğunu ise bilemiyorum, çünkü Malfenti'nin kızlarından önce birçok başka kadına daha anlattığım bu hikâyeleri, daha bir anlamlı olsunlar diye sürekli değiştiriyordum. Üzerlerinde artık hiçbir değişiklik yapmadığım, hep aynı şekilde anlatmaya başladığım noktada ise gerçek oluveriyorlardı. Bugüne bugün gerçek olup olmadıklarını kanıtlamakla uğraşmayacağım: Uydurduğum hikâyelere inanmaya bayılan Augusta'yı hayal kırıklığına uğratmak istemem. Ada'ya gelince; hikâyelerim hakkındaki düşüncelerinin çoktan değiştiğini, artık gerçek olduklarına inandığını zannediyorum.

Ada karşısındaki büyük başarısızlığım, sonunda kendisiyle açıkça konuşmam gerektiğine karar verdiğim anda kendisini gösterdi. İlk anda bu duruma çok şaşırarak inanmakta zorlandım. Ağzından benden hoşlanmadığını belli edecek tek bir kelime bile çıkmadığından, gözlerimi kapayıp fazla bir sempati ifade etmeyen o tavırlarını görmezden gelmeye karar verdim. Üstelik henüz ben de hislerimi tam olarak açığa vurmamıştım; Ada'nın ise; kendisiyle evlenmeye hazır olduğumu anlamadığı, benim gibi fazla erdemli olmayan garip bir adamın tamamen başka bir şeylerin peşinde olduğunu zannettiği için böyle davrandığına kendimi inandırabilirdim.

Aramızdaki bu yanlış anlaşılma, evliliğe dair niyetimin böylesine kesin oluşu nedeniyle sürekli daha da karmaşık bir hal alıyordu. Öyle ya, yanaklarını ısrarla daha da pürüzsüzleştirdiğim, el ve ayaklarını küçülttüğüm, vücudunu şekillendirip incelttiğim Ada'yı artık her yönüyle arzuluyordum. Hem eşim, hem de sevgilim olmasını arzuluyordum. Gelgelelim kadınlar söz konusu olduğunda en belirleyici etken, onlara karşı yapa-

cağınız o ilk hamledir.Nasıl denk geldiyse, Malfenti ailesinin evine üst üste üç gidişimde de, diğer iki genç kız tarafından ağırlanmıştım. İlk seferinde Ada'nın zorunlu bir ziyarette bulunmak üzere evden çıktığını, ikinci seferinde kendisini pek iyi hissetmediğini söylemişlerdi; üçüncüsünde ise durumdan şüphelenmeye başlayıp da açıkça sorana dek herhangi bir gerekçe göstermediler. İlk olarak hitap ettiğim Augusta, soruma cevap vermedi. Yerine, yardım istercesine bir bakış attığı Alberta söz aldı: Ada, bir teyzesine gitmişti.

Bir an nefessiz kaldığımı hissettim. Ada'nın benimle bir araya gelmekten kaçındığı ortadaydı. Bir önceki gün de yokluğuna katlanmak zorunda kalmış, hatta son anda geri gelebileceği umuduyla kalışımı biraz daha uzatmıştım. O gün ise tek bir kelime etmeden oturup biraz bekledikten sonra, ani bir baş ağrısı şikâyetiyle izinlerini isteyerek ayaklandım. Kendimi Ada'nın direnişiyle yüz yüze bulduğum o andaki ilk tepkimin öfke ve küçümseme oluşu ise ilginç doğrusu. Hatta doğrudan Giovanni ile muhatap olup kızına haddini bildirmesini söylemeyi bile düşündüm. Evlenmeye niyetli bir adam, ister istemez kendisinden önce atalarının da sergilemiş olduğu böylesi davranışlarda bulunabilir elbet.

Ada'nın üçüncü kez benimle karşılaşmaktan kaçınışı, daha öncekilerden çok daha önemli ve anlamlı olacaktı. Kaderimde yazdıklarını düşündüğüm bir dizi tesadüf eseri, aslında evde olduğunu fakat odasında gizlendiğini keşfettim.

Her şeyden önce o evde kalbini çalmayı başaramadığım bir kişinin daha varlığından bahsetmeliyim: Küçük Anna. Evin büyükleri onu sertçe azarladıklarından, diğerlerinin önünde bana düşmanca tavırlar sergilemekten vazgeçmişti. Hatta birkaç seferinde hikâyelerimi dinlemek üzere ablalarına bile katıldığı olmuştu. Fakat ne zaman oradan ayrılmak üzere ayaklansam, kapının eşiğinde yanımda sokuluyor, nazikçe ona doğru eğilmemi istiyor, parmak uçları üzerine yükseliyor ve o ağızcığını kulağımın hizasına getirerek, benden başka kimsenin duyamayacağı kadar alçak bir sesle:

"Delisin sen, gerçekten delisin işte!" diyordu.

Bu da yetmezmiş gibi, küçük düzenbaz, diğerlerinin önünde bana büyük bir saygıyla "siz" diye hitap ediyordu. Hele bir de Sinyora Malfenti oradaysa, hemen onun kollarına sığınıveriyor, annesi de kızını şefkatle okşayarak:

"Küçük Annacığım nasıl da nazik bir kız oldu! Öyle değil mi?" diyordu.

Bu duruma itirazsız katlandıkça, o nazik Anna da bana aynı şekilde deli muamelesi yapmaya devam ediyordu. Bu çıkışlarına, bir minnet ifadesiymişçesine de yorumlanabilecek çekingen bir gülümsemeyle karşılık veriyordum. Küçük kızın ailenin diğer fertlerine bu saldırgan tavrından bahsetmemesini umuyor, küçük kız kardeşinin hakkımda düşündüklerinin Ada'nın kulağına gidebilmesi ihtimalinden çekiniyordum. Sonunda o küçük kız beni düpedüz utandırmaya başladı. Diğerleriyle konuşurken onunla göz göze gelmem halinde hemen bakışlarımı başka bir yere odaklamak zorundaydım, bunu doğal bir şekilde yapmak ise hiç de kolay değildi. Şüphesiz kızarıp bozarıyordum. O çocuğun hakkımdaki yargısından benim zarar göreceğimi düşünüyordum. Ona getirdiğim hediyeler bile tavrını yumuşatmaya yetmedi. Kendi gücünün ve benim zayıflığımın farkında olduğundan emindim, diğerlerinin önünde beni meraklı ve küstah bakışlarla inceliyordu. Herkesin gerek vicdanı, gerekse vücudu söz konusu olduğunda üzerinde konuşmaktan pek de hazzetmediği zayıf ve gizli noktaları olduğuna inanıyorum. Hatta bazen ne olduklarını tam olarak bilmeseniz bile, yine de orada olduklarını bildiğiniz noktalar. İşte bu yüzden, bakışlarımı ruhumun derinlerini araştırmak isteyen o kızınkilerden kaçırıyordum.

Fakat evden tek başıma ve oldukça moralsizce ayrılmakta olduğum o gün, Anna her zamanki iltifatlarını etmek için eğilmemi istediğinde, yüzümde o anki ruh halimden dolayı gerçekten de delice bir ifade vardı; birer pençe gibi kullandığım ellerimi ona doğru uzatmamla Anna'nın bağırıp ağlayarak oradan uzaklaşması bir oldu.

Kardeşinin bağrışlarını duyup ilk koşan Ada olduğundan, sonunda onunla karşılaşmayı başardım. Hıçkırıklara boğulan küçük kız, ablasına; bana deli dediği için onu fena halde tehdit ettiğimi anlatıyordu:

"Çünkü o delinin biri ve ben de bunu ona söylemek istiyorum. Ne olmuş yani?"

Ada'nın evde olduğunu gördüğüme öylesine şaşırmıştım ki küçük kızın söylediklerini dinlemedim bile. Demek ki diğer iki kız kardeş bana yalan söylemişlerdi; hayır ikisi birden değil, yalnızca kendisini her türlü sorumluluktan kurtarmak istediğinden ablası Augusta'nın diretmesiyle bu görevi üstlenmek zorunda kalan Alberta! Bir anda her şeyi doğru tahmin ederek haklı konuma geldim. Ada'ya dönerek:

"Sizinle karşılaştığıma sevindim. Üç gündür teyzenizde olduğunuzu zannediyordum," dedim.

Hemen yanıt vermedi, önceliği, ağlayan küçük kızı eğilerek teselli etmek oldu. Hak ettiğimi düşündüğüm bazı açıklamaları duymamın böylesine gecikmesiyle kan beynime sıçrayıverdi. Doğru kelimeleri bulamıyordum. Çıkış kapısına doğru bir adım daha attım; Ada o anda konuşmaya başlamasaydı, oradan çekip gitmekte ve bir daha asla dönmemekte kararlıydım. Öylesine öfkeliydim ki artık fazlaca uzun zamandır içinde yaşadığım o hayalden vazgeçmek dünyanın en kolay işi gibi geliyordu.

Fakat tam o anda al al olmuş yüzüyle benimle konuşmaya başlayan Ada, teyzesini evde bulamadığını, yalnızca birkaç dakika önce eve geri döndüğünü söyledi.

Bu sözleri, sakinleşmeme yetti. Ağlamaya devam etmekte olan küçük kıza doğru nasıl da anaç bir tavırla eğilmişti, nasıl da tatlıydı! Vücudu öylesine esnekti ki ufaklığa daha da sokulabilmek için âdeta çekmiş, ufalmış gibi görünüyordu. Bir süre olduğum yerde kalıp onu hayranlıkla izlerken, yeniden benim olduğunu hissettim.

İçim öylesine rahatlamıştı ki az önce sergilediğim sert tavrı unutmak istercesine hem Ada'ya, hem de Anna'ya oldukça nazik davrandım. İçten bir kahkahayla:

"Deli olduğumu öylesine sık tekrar ediyor ki, sonunda ona bir delinin gerçekten de nasıl bir ifade ve davranışa sahip olacağını göstermek istedim. Affınıza sığınıyorum! Zavallı Annacık, sen de benden korkma olur mu? İyi kalpli bir deliyim ben," dedim.

Ada da bana karşı nazik, gerçekten çok nazik bir tavır takındı. Hıçkırarak ağlamaya devam eden küçük kızı azarlayıp, benden onun adına özür diledi. Şansım biraz yaver gitseydi de Anna öfkeyle koşup oradan uzaklaşmış olsaydı, Ada ile mutlaka konuşacaktım. Bulundukları ülkenin dilini konuşmayanların hayatını kolaylaştırmak adına dilbilgisi kitaplarında kendisine mutlaka yer bulduğunu tahmin ettiğim o cümleyi söyleyecektim: "Sizi babanızdan isteyebilir miyim?" Hayatımda ilk kez evlenmek istiyordum, bu nedenle de kendimi hiç tanımadığım bir ülkedeymiş gibi hissediyordum. O âna dek karşımda bulduğum kadınlarla aramda daima belirli bir samimiyet kurulmuştu. Her şeyden önce ellerimi vücutlarında gezdirmek suretiyle ablukaya alıyordum onları.

Fakat işi o birkaç kelimeyi bile söylemeye vardıramadım. Ne olursa olsun belirli bir zaman dilimine ihtiyacım vardı! O kelimelere yalvaran bir yüz ifadesi eşlik etmeliydi ki, gerek Anne, gerekse Ada ile böylesine mücadele ettikten sonra bu ifadeyi rahatça yerleştiremiyordum yüzüme; üstelik küçük kızın çığlıklarını duyan Sinyora Malfenti koridordun diğer ucunda belirmişti bile.

Bir elimi Ada'ya uzatmamla, o da kendisininkini nazikçe parmaklarımın arasına yerleştirdi.

"Yarın görüşmek üzere. Annenize de özürlerimi iletin lütfen," dedim.

Avuçlarımın içine güvenle koyuvermiş olduğunu hissettiğim o eli bırakmakta bir anlığına tereddüt ettim. Oradan o şekilde ayrıldığım takdirde, küçük kız kardeşinin hainliklerinin sebep olduğu durumu büyük bir nezaketle düzeltmeye çalışan o genç kadına karşı elde ettiğim tek fırsatı kaçırmış olacağımı hissediyordum. O ânın bana ilham vermesine izin vererek eline doğru eğilip, dudaklarımı hafifçe üzerine değdirdim. Ardından ise ka-

pıyı açtım ve dışarıya doğru hareketlendiğim sırada sol eliyle eteğine yapışmış olan Anna'yı tuttuğundan bana sağ elini vermiş olan Ada'nın, dudaklarımın temas ettiği aynı ele şaşkınlıkla ve sanki üzerine bir şeyler yazılıymışçasına baktığını gördüm. Sinyora Malfenti'nin ise bu hareketimin farkına vardığını zannetmiyorum.

Kesinlikle hesap etmeden, bir anda içimden gelerek yaptığım bu harekete kendim bile öylesine şaşırmıştım ki, merdivenlerin üzerinde bir süre kalakaldım. Geriye dönüp arkamda bıraktığım o kapıyı çalarak, Ada'dan elinin üzerinde boşu boşuna aradığı o kelimeleri söylememe izin vermesini istemek için hâlâ bir şansım var mıydı? Bana yokmuş gibi geldi! Fazla sabırsız davranarak kendi gururuma ihanet etmiş olacaktım. Üstelik ertesi gün yeniden o eve döneceğimi söyleyerek, aslında ona bazı açıklamalarda bulunmuştum bile. Artık top ondaydı, kendimi ifade etmeme imkân verecek şartları onun sağlaması gerekecekti. Sonunda üç genç kıza birden hikâyeler anlatma faslını tamamlamış ve içlerinden yalnızca birisinin elini öpmüştüm işte.

Gelgelelim günün geri kalanı oldukça keyifsiz geçti. Huzursuz ve gergindim. Bu huzursuzluğumun nedeninin, giriştiğim maceranın bir an önce açıklığa kavuşmasını büyük bir sabırsızlıkla bekleyişim olduğunu kendi kendime tekrar edip duruyordum. Ada'nın teklifimi reddetmesi halinde, sakin bir tavırla başka kadınların izini sürmeye devam edebilirdim. Ona böylesine bağlanmamın nedeni, özgürce verdiğim bir karardı ve yine aynı şekilde vereceğim bir diğer kararın onu ortadan kaldırabileceği açıktı! Aslında o anda benim için Ada'dan başka hiçbir kadının var olmadığını, tam da ona ihtiyaç duyduğumu ise henüz anlamamıştım.

Aynı günün gecesi de bitmek bilmezcesine uzun geldi bana; neredeyse tüm gece boyunca gözümü kırpmadım. Babamın ölümünden beri gece geç saate kadar uyanık kalma alışkanlığımdan vazgeçmiştim; artık evlenmeye karar verdiğime göre, bu alışkanlığa geri dönmem garip kaçacaktı. Tam da bu nedenle,

vaktin nasıl geçtiğini fark etmemenin tek çözümü olan derin bir uykuya dalmayı dileyerek vakitlice yatmıştım.

Ertesi gün, Ada'nın benim de orada olduğum her üç seferde de salonda bulunmayışına getirdiği açıklamaları, kendime eş olarak seçtiğim o ciddiyet timsali kadının yalan söylemeyi asla beceremeyeceğine olan derin inancım sayesinde körü körüne bir güvenle dinlemiştim. Fakat ne olduysa, geceleyin güvenim birden azalıverdi. Augusta'nın konuşmayı reddetmesi üzerine söz alan Alberta'nın, teyzesine gittiği bahanesini uydurduğu konusunda Ada'yı bizzat benim bilgilendirmiş olabileceğimden şüpheleniyordum. Başımın âdeta alev alev yandığını hissettiğim o anlarda ağzımdan çıkan kelimeleri tam olarak hatırlamasam da, ona bu bahaneden bahsettiğimden neredeyse emindim. Ne yazık! Hâlbuki böyle yapmamış olsaydım, belki de kendisini affettirmek için farklı bir bahane uyduracaktı, ben de yalan söylediğini anlayarak aradığım açıklamayı doğrudan elde etmiş olacaktım.

Bu noktada Ada'nın benim için ne kadar büyük bir önem taşıdığını anlamış olmam gerekirdi; çünkü kendimi sakinleştirebilmek adına beni reddetmesi halinde, evlilik fikrinden tamamen vazgeçeceğimi söylüyordum. Demek ki ondan alacağım ret, hayatımı tamamen değiştirecekti. Ve hayal kurmaya devam ediyor, belki de reddedilmemin benim için büyük bir şans olacağını düşünerek içimi rahatlatıyordum. Gerek evlenmeyi, gerekse bekarlığı seçenlerin büyük pişmanlık duyacaklarını öngören o Yunan filozofunu[1] anımsadım. Yani anlayacağınız, yaşadığım bu maceradan gülümseyerek bahsetme yeteneğini henüz kaybetmemiştim; o anda eksikliğini tek hissettiğim ise uyuyabilme yeteneğiydi.

Ancak şafak sökmeye başladığı sırada uykuya dalabildim. Uyandığımda ise öyle geç olmuştu ki Malfentiler'in evine yapacağım ziyarete yalnızca birkaç saat kalmıştı. Yani birkaç saat

[1] Antik Yunan felsefe tarihçisi Diogenes Laertios'un (M.S. 180-240) Ünlü Filozofların *Yaşamları ve Öğretileri* adlı kitabından hareketle, kendisine gönderme yapılan filozof büyük ihtimalle Sokrates'tir.

içinde, Ada'nın ruhunu çözümlemek adına ne kendi kendime hayaller kurmama, ne de başka deliller toplamama gerek kalacaktı. Fakat yine de insan, düşüncelerini fazlasıyla önemsediği bir konudan uzaklaştırmakta oldukça zorlanıyor. İnsanoğlu bunu yapabilmeyi bilse, çok daha şanslı bir hayvan olurdu doğrusu. O gün kişisel bakımımı her zamankinden biraz daha abartılı bir özenle yapıyor, bir yandan da kendimi şu soruyu sormaktan alıkoyamıyordum: Ada'nın elini öpmekle iyi mi etmiştim yoksa dudaklarından da öpmeyişim bir hata mı olmuştu?

Tam da o sabah aklıma, beni o anlaşılması güç, toy delikanlı halimle alıp alabileceğim tek eril inisiyatiften de mahrum bırakarak oldukça yıpratan bir fikir geldi. Bir fikirden çok, bana acı veren bir şüphe: Ya Ada beni sevmemesine, hatta neredeyse tüm varlığıyla benden uzak durmak istemesine rağmen, yalnızca ailesinin teşvikiyle teklifimi kabul ederse? Giovanni, Sinyora Malfenti, Augusta ve Alberta'nın, yani ailenin diğer tüm fertlerinin benden hoşlandığı ortadaydı; hislerinden şüphe duyduğum tek kişi ise Ada'ydı. Ufukta zavallı bir genç kızın ailesinin baskısıyla korkunç bir evliliğe sürüklendiği o alışılageldik halk hikâyelerinden birini seçebiliyordum. Fakat böyle olmasına izin veremezdim. Ada'yla konuşmak, yalnızca onunla konuşmak için bir gerekçem daha olmuştu. Daha önceden hazırladığım o soruyu sormakla yetinmeyecektim. Gözlerinin içine bakarak, "Beni seviyor musun sen?" diye soracaktım ona. Ve olumlu yanıt vermesi halinde ise samimiyetini hissedebilmek adına onu kollarımın arasına alarak sımsıkı saracaktım.

Böylece kendimi her türlü duruma hazırlıklı hissettim. Hâlbuki bir nevi sınav teşkil eden o karşılaşmaya, yapmak zorunda kalacağımdan henüz bilmediğim o konuşmanın metnini çalışmadan gitmiş olduğumu ister istemez fark etmek zorunda kalacaktım.

Beni tek başına karşılayan Sinyora Malfenti, geniş salonun bir köşesine buyur ettikten sonra karşıma oturarak kızlarını sormama fırsat bile bırakmadan büyük bir şevkle sohbete başladı. Bu yüzden dikkatim hayli dağılmaktaydı ve doğru zaman

geldiğinden unutmamak adına dersimi içimden tekrar etmeye koyuldum. Birdenbire âdeta bir trompet sesiyle hazır emri almışçasına dikkatimi Sinyora Malfenti'ye çevirdim. Bir giriş konuşması yapmaya başlamıştı. Kendisi ve eşi ile benim aramdaki dostluğun, ayrıca küçük Anna da dâhil olmak üzere ailenin diğer tüm üyelerinin bana karşı duydukları sevginin altını çiziyordu. Birbirimizi dört aydır her gün görüyorduk.

Geceleyin aynı zaman hesabını ben de yapmış olduğumdan, ilk ziyaretimin sonbaharda gerçekleştiğini, şimdi ise baharın ortasına geldiğimizi hatırlatarak, "Beş ay!" diye düzelttim.

"Evet! Beş!" dedi Sinyora Malfenti, hesabımı kontrol etmek istercesine kısa bir süre duraksayarak. Ardından ise azarlarcasına:

"Augusta'yı biraz zorda bırakıyorsunuz gibime geliyor," dedi.

"Augusta mı?" diye sordum yanlış duyduğumu zannederek.

"Evet!" diye onayladı Sinyora Malfenti. "Onu iltifatlara boğuyor ve bu şekilde zorda bırakıyorsunuz."

Hislerimi saf bir tavırla açığa vurdum:

"Ben Augusta'ya gözümün ucuyla dahi bakmıyorum."

Sinyora Malfenti'nin tepkisi, şaşkınlık (yoksa bana mı öyle gelmişti?), üstelik de kederli bir şaşkınlık oldu.O sırada ben ise büyük bir yanlış anlaşılmadan ibaret olduğunu tahmin ettiğim bu durumu açıklamak için kafa yormakla meşgulken, aslında ne kadar önemli olduğunu hemen anladım. O beş ay boyunca Ada'yı gözlemlemek amacıyla yaptığım tüm ziyaretleri bir bir gözümün önünden geçiriyordum. Augusta'yla birlikte keman çalmıştım, hatta beni daha istekli bir biçimde dinlediğinden bazen onunla Ada'dan daha fazla konuşmuştum; fakat aslında tek amacım, öncelikle kendi onayından geçireceği hikâyelerimi Ada'ya anlatmasını sağlamaktı. Sinyora Malfenti'yle açıkça konuşup gözümün Ada'da olduğunu söylemeli miydim? Fakat kısa bir süre öncesine kadar Ada'yla tek başına konuşup kalbinden geçenleri anlamaya karar vermiştim. Belki de Sinyora Malfenti'yle açıkça konuşmuş olsaydım işlerin gidişatını değiştirebilir,

Ada'yla evlenemeyeceğimi anlar ve Augusta'yla da evlenmezdim. Sinyora Malfenti'yle karşılaşmadan önce verdiğim kararın beni yönlendirmesine izin vererek, bana söylediği şaşırtıcı şeyleri duyduktan sonra sessiz kaldım.

Zihnim yoğun ve bu nedenle biraz da karmaşık bir şekilde işliyordu. Olanları anlamayı, olacakları tahmin etmeyi istiyordum, hem de hemen. İnsan, gözlerini gereğinden fazla açtığında, olup biteni daha az görebiliyor bazen. Beni evden atmak istedikleri ihtimalini sezdim. Fakat bu ihtimali göz ardı edebileceğimi düşündüm. Korumaya çalıştıkları Augusta'ya kur yapmam söz konusu olmadığına göre, masumdum ben. Fakat belki de asıl Ada'nın zor durumda kalmaması adına Augusta'ya göz koyduğumu iddia ediyorlardı. Çocukluk çağını çoktan geçen Ada'yı neden böylesine korumak istiyorlardı ki peki? Rüyalarımı saymazsak, onun saçının tek bir teline bile dokunmamış olduğumdan emindim. Tek yaptığım, dudaklarımı elinin üzerine hafifçe değdirmek olmuştu. O eve girip çıkmamın yasaklanmasını istemiyordum, çünkü oradan ayrılmadan önce Ada'yla konuşmalıydım. Bu yüzden titrek bir sesle:

"Kimsenin kalbini kırmamak adına ne yapmam gerektiğini siz söyleyin Sinyora Malfenti," dedim.

Sinyora Malfenti duraksadı. O anda karşımda bağırarak düşünen Giovanni'nin olmasını isterdim. Az sonra ise kararlı bir ifadeyle ve sesinden de anlaşıldığı üzere zorlama bir nezaketle:

"Bir süreliğine evimize daha seyrek gelmelisiniz; yani her gün değil, haftada iki ya da üç kez," dedi.

Bana sertçe oradan ayrılmamı, bir daha da asla dönmememi söylemiş olsaydı, verdiğim karar doğrultusunda Ada'yla aramdaki durumu açıklığa kavuşturabilmek adına en azından bir ya da iki gün daha evlerine gitmeme izin vermeleri için yalvaracağım kesindi. Hâlbuki korktuğumdan çok daha ılımlı bu sözlerden aldığım cesaretle, ne kadar içerlediğimi ifade etmeye karar verdim:

"Pekâlâ, istediğiniz buysa bu eve bir daha adımımı bile atmam!"

Yaptığım bu çıkışla umduğum sonucu elde ettim. Sözlerime kesinlikle itiraz eden Sinyora Malfenti, tüm ailenin bana karşı duyduğu büyük sevgi ve saygının altını çizerek, kendisine kızmamam için yalvardı. Ben ise ne kadar alicenap olduğumu göstermek istercesine tüm isteklerine uyacağıma söz verdim; ilk etapta dört veya beş gün boyunca o eve gitmekten kaçınacağımı, sonrasında ise belirli bir sıklıkta her hafta iki ya da üç kez uğrayacağımı, hepsinden önemlisi de ona karşı kesinlikle kin beslemediğimi söyledim.

Bunun üzerine, sözümde duracağımı kanıtlamak istercesine hemen oradan ayrılmak üzere hareketlendim. Sinyora Malfenti, gülümseyerek itiraz etti:

"Beni zorda bırakmanız diye bir şey ise söz konusu olmadığına göre, istediğiniz kadar kalabilirsiniz."

Ben bir yandan tam da o anda hatırladığım önemli bir işim olduğunu söyleyerek gitmeme izin vermesi için yalvardıkça – ki aslında tek istediğim, başıma gelen bu olağandışı macera üzerine daha iyi düşünebilmek adına yalnız kalmaktı–, Sinyora Malfenti ise kalmam için yalvarıyor, böyle yaparak kendisine kin beslemediğimi de kanıtlayabileceğimi söylüyordu. Sonunda orada kalmaya karar vererek, Sinyora Malfenti'nin artık takip etmek istemediği kadın modası, tiyatro ve baharın kendisini belli etmeye başladığı o günlerde havanın pek kuru oluşundan bahsettiği boş konuşmalarını dinlemek işkencesine maruz kaldım.

Kısa bir süre sonra ise bir açıklamaya daha ihtiyacım olduğunu fark ettiğimden, orada kaldığıma memnun oldum. Sinyora Malfenti'nin takip etmeyi çoktan bıraktığım ve kelimelerini artık anlayamadığım konuşmasını, umursamaz bir tavırla kestim:

"Beni buraya çağırma nedeninizin bana bu evden uzak durmamı söylemek olduğunu tüm aile fertleri de biliyor olsalar gerek."

İlk anda üzerinde anlaştığımız konuyu hiç de hatırlamıyormuş gibi davrandı. Ardından ise itiraz etti:

"Bu evden uzak durmak mı? Bir yanlış anlaşılma olmasın, yalnızca birkaç günlüğüne demek istemiştim. Bundan kimseye, hatta kocama bile bahsetmeyeceğim; aynı gizliliği korumanız halinde size minnettar olacağımı bilmenizi isterim."

Böyle yapacağıma da söz verdim, neden eskisi kadar sık ziyarete gelmediğimin sorulması halinde çeşitli mantıklı gerekçeler ileri süreceğime de. O an için Sinyora Malfenti'nin sözlerine güvenerek, zihnimde Ada'nın aniden ortadan kaybolusuma şaşırabileceğini ya da üzülebileceğini canlandırmaya çalıştım. Ne hoş bir görüntüydü bu!

Sinyora Malfenti gıda fiyatlarının son zamanlarda çok fazla arttığından bahsederken, ben ise yeni bir ilham dalgasıyla yönlendirilmeyi bekleyerek bir süre daha orada kaldım.

Beklediğim o ilham dalgasının yerine ise karşıma, Giovanni'nin zekâda kendisinden oldukça geri kalan ablası Rosina Hala çıkıverdi. Yine de ahlaki düşünce tarzından, kimin kardeşi olduğunu anlamak hiç de zor değildi. Her şeyden önce –istediklerini yaptırmakta kullanabileceği herhangi bir silahtan yoksun olduğundan– kendisinin hakları ile diğerlerinin yükümlülüklerine dair gülünç kaçan bir bilinci ve sesini hemen yükseltmeye meyli vardı. Kardeşinin evinde öylesine bir söz hakkına sahip olduğuna inanıyordu ki, sonraları anladığım kadarıyla işi Sinyora Malfenti'yi dışlamaya kadar götürmüştü. Bekârdı ve kendisinden daima en büyük düşmanıymışçasına bahsettiği hizmetçisiyle birlikte yaşıyordu. Müstakbel karıma, kendisi öldükten sonra hizmetçisi evden ayrılana kadar eve göz kulak olmasını tembihlemişti. Giovanni'nin evindeki herkes, yalnızca şiddetli ve saldırgan tavırlarından korktukları için ona katlanıyorlardı.

Oradan henüz ayrılmamaya kararlıydım. Rosina Hala'nın en sevdiği yeğeni Ada'ydı. Bu nedenle onun dostluğunu kazanmamın doğru olacağını düşündüm ve kendisine söyleyecek hoş bir söz bulmaya çalıştım. Hayal meyal hatırladığım kadarıyla, onu en son gördüğümde (göz ucuyla gördüğümde desem daha doğru olacak çünkü o zaman ona dikkatle bakma ihtiyacı his-

setmemiştim) evden ayrılır ayrılmaz, yeğenleri yüzünün pek bir solgun olduğu yorumunu yapmışlardı. Hatta içlerinden biri:

"Yine hizmetçiyle kavga edip kendi kendisine kanını zehirlemiştir!" demişti.

Böylece aradığım şeyi buldum. Yaşlı kadının o kocaman ve buruş buruş yüzüne şefkatle bakarak:

"Sizi çok daha iyi görüyorum hanımefendi," dedim.

Keşke bunu hiç söylememiş olsaydım! Yüzüme şaşkınlıkla bakarak:

"Hep aynıyımdır ben. Ne zamana göre daha iyiymişim?" diye çıkıştı.

Onu en son ne zaman gördüğümü bilmek istiyordu. Tam tarihini hatırlayamıyordum; bütün bir öğleden sonrayı üç küçük hanımla hep birlikte, aynı salonun o an oturduğumuz tarafında değil de diğerinde geçirdiğimizi hatırlattım ona. Tek amacım kendisiyle ilgilendiğimi göstermekti, fakat benden istediği açıklamalarla işi fazlasıyla zora sokuyordu. Sahtekârlığımın ağırlığı altında eziliyor, âdeta acı çekiyordum.

Sinyora Malfenti, gülümseyerek söze karıştı:

"Rosina Hala'nın şişmanladığını söylemek istiyor olmayasınız?"

Hay lanet olsun! Rosina Hala'nın neden böylesine içerlediğini ancak o anda anladım, tıpkı erkek kardeşi gibi oldukça iri yapılıydı ve zayıflamaya çabalıyordu.

"Şişmanlamak mı? Kesinlikle hayır! Yalnızca hanımefendinin yüzüne renk geldiğini söylemek istemiştim."

Bir yandan şefkat dolu tavrımı muhafaza etmeye çalışırken, diğer yandan ise bir küstahlık etmemek için kendimi zor tutuyordum.

Rosina Hala yine de tatmin olmuşa benzemiyordu. Son dönemde hiç hastalanmamıştı ve neden sağlıksız göründüğünü anlayamıyordu. Sinyora Malfenti de ona hak verdi:

"Aksine, yüzünün hiç değişmeyişi onun başlıca özelliklerinden biridir," dedi bana dönerek. "Sizce de öyle değil mi?"

Bence de öyleydi. Şüphe götürmez bir gerçekti bu. Hemen oradan ayrıldım. Onu biraz yumuşatabilmek umuduyla elimi büyük bir nezaketle kendisine doğru uzatmama rağmen, bana karşılık verirken yüzünü diğer yana çevirdi.

O evden dışarıya adımımı atar atmaz, ruh halim bir anda değişiverdi. Sonunda kurtulmuştum! Artık ne Sinyora Mafenti'nin gizli niyetini araştırmak, ne de Rosina Hala'ya kendimi beğendirmek için uğraşmak zorundaydım. Belki de Rosina Hala'nın sert çıkışı olmasaydı, o dalavereci Sinyora Malfenti hedefine ulaşacaktı; ben de o evden, bana karşı sergilediği nazik tavırlardan hoşnut bir şekilde ayrılacaktım. Merdivenleri koşar adım indim. Rosina Hala, Sinyora Malfenti'nin sözlerine yepyeni bir yorum getirmişti âdeta. Sinyora Malfenti, bana evlerinden birkaç günlüğüne uzak durmamı teklif etmişti. Aman da lütfetmiş hanımefendi! Ben ise onun beklediğinden de âlâsını yapacaktım; bir daha asla görmeyecekti beni! O, Rosina Hala ve hatta Ada, hep birlikte resmen işkence etmişlerdi bana! Buna ne hakları vardı? Neden evlenmek istemiştim? Artık bunu aklımın ucundan bile geçirmiyordum! Ne güzel şeydi özgürlük!

Sonraki on beş dakika boyunca bu hislerle sokaklarda gezindim. Sonrasında ise daha büyük bir özgürlüğe ihtiyacım olduğunu hissettim. O eve bir daha ayak basmak istemediğimi kesin bir şekilde ifade etmenin yolunu bulmalıydım. Veda mektubu yazma fikrini hemen bir kenara bıraktım. Herhangi bir gerekçe göstermemem halinde, onları terk edişime daha da bozulacaklardı. Böylece Giovanni ve ailesini görmeyi unutacaktım, o kadar.

Biraz düşündükten sonra, verdiğim bu kararı açık edecek saygın, nazik ve tam da bu nedenle bir o kadar alaycı davranışın ne olabileceğini buldum. Soluğu bir çiçekçide aldım; Sinyora Malfenti adına harikulade bir çiçek buketi hazırlatarak, üzerine iliştirdiğim kartvizitime yalnızca o günün tarihini yazdım. Başka bir şeye gerek yoktu. Benim için unutulmaz bir tarihti; kim bilir belki Ada ve ailesi için de öyle olacaktı: 5 Mayıs, Napolyon'un ölüm yıldönümü.

Buketi aceleyle gönderdim. Aynı gün içinde ellerine ulaşması büyük önem taşıyordu.

Peki ya sonra? Her şey hallolmuştu, her şey; çünkü artık yapılacak başka bir şey kalmamıştı! Ada, etrafı ailesinin tüm fertleriyle sarılı halde benden saklanarak yaşamaya devam edecekti; ben ise hiçbir şey yapmadan, birilerinin gelip beni bulması ve bana başka bir şeyler yapma veya söyleme imkânını sağlamasını bekleyerek yaşamak zorundaydım.

Olanlar üzerine düşünmek ve kendimi etraftan soyutlamak amacıyla yazıhaneme kapandım. İçimi acıtan sabırsızlığıma boyun eğmem halinde, hemen koşup o eve geri dönecek, hatta belki de gönderdiğim buketten daha da önce varacaktım. Nasılsa bahane boldu. Şemsiyemi orada unutmuş bile olabilirdim!

Fakat böyle yapmak istemiyordum. O buketi göndermek suretiyle takındığım o pek yerinde tavrı korumam gerekiyordu. Bu noktada yalnızca bekleyecektim, çünkü bir sonraki hamle onlara düşüyordu.

Yazıhanemde düşüncelerimle baş başa kalıp rahatlamayı beklerken, elde ettiğim tek şey, umutsuzluğumun nedenlerini daha da açıkça kavramam ve bunun sonucunda gözyaşlarına boğulmam oldu. Ada'yı seviyordum ben! Sevmek fiilini kullanmamın ise doğru olup olmadığını henüz bilemediğimden, çözümlemelerime devam ettim. Yalnızca benim olmasını değil, karım olmasını da istiyordum. İfadesi hiç değişmeyen o beyaz yüzü, o ham vücudu, ona öğretemediğim ve kendisinden artık tamamen feragat ettiğim ruhumu anlayamayan o ciddiyetiyle, bana zekâ ve çalışma dolu bir hayatı öğretecekti. Onu her yönüyle arzuluyor ve ondan her şeyi bekliyordum. Muhakemelerim sonucu, fiili doğru bir şekilde kullandığım sonucuna vardım: Ada'yı seviyordum.

Bir anda aklıma, bana rehberlik edebileceğini düşündüğüm bir şey geldi. Duraksamak buraya kadardı! Beni sevip sevmediği umurumda değildi artık. Onu elde etmek için çabalamalıydım; bu noktada son sözü ancak Giovanni söyleyebileceğine göre, ille de Ada'yla konuşmama gerek yoktu. Mutluluğa erişebilmek

ya da aksi takdirde her şeyi unutup yaralarımı sarabilmek adına durumu hiç vakit kaybetmeden açıklığa kavuşturmalıydım. Neden yalnızca bekleyip, böyle acılar içinde kıvranacaktım ki? Ada'yı tamamen elimden kaçırdığımı kesin bir şekilde öğrensem – ki bunu yalnızca Giovanni'den öğrenebilirdim– en azından zamanla mücadele etmekten vazgeçerdim; ille de benim iteklemelerime maruz kalmadan yavaşça akıp gitmeye devam ederdi zaman. Mutlak şeyler sükûnet verirler insana, çünkü zamanın dışındadırlar âdeta.

Hemen gidip Giovanni'yi aramaya başladım. İki ayrı yol izledim. İlki, atalarımız ona bu ismi verdiklerinden bizim de hâlâ Yeni Evler Sokağı olarak adlandırdığımız o sokaktaki yazıhanesinin yoluydu. Eski ve yüksek binaların gölgeledikleri deniz kıyısına oldukça yakın bu sokak boyunca, günbatımı saatlerinde oradan pek kimsenin gelip geçmeyişi sayesinde hızla ilerleyebildim. Yol boyunca, Giovanni'ye söyleyeceklerimi en kestirmeden nasıl ifade edeceğimden başka bir şey düşünmedim. Ona kızıyla evlenmekteki kararlılığımı anlatmam yeterli olacaktı. Ne gönlünü fethetmek, ne de onu ikna etmek zorundaydım. İş adamı ustalığıyla, sorumu anlar anlamaz bana ne yanıt vereceğini bilirdi. Tek endişe duyduğum nokta, böylesi bir durumda İtalyanca mı yoksa yerel lehçeyle de mi konuşmam gerektiğinden emin olamamamdı.[1]

Giovanni'nin Tergesteo'ya gitmek üzere yazıhanesinden ayrıldığını öğrendim. Ben de oraya doğru hareketlendim. Adımlarımı yavaşlattım çünkü nasıl olsa Trieste Borsası'nda onunla baş başa konuşabilmek için daha fazla beklemem gerekecekti. Cavana Sokağı'na vardığımda ise, dar sokağı tıkayan kalabalık

[1] 1861 yılında İtalya'nın Birleşmesi'ni takiben kurulan İtalyan Krallığı, Toscana lehçesini resmi dil olarak benimsemiş ve okullarda öğretilmesine karar vermiştir. Yöresel bağlamda ise yerel lehçeler yaygın biçimde kullanılmaya devam etmiş ve Toscana lehçesinde yetkinlik önemli bir vasıf, bir üstünlük olarak görülmüştür. İyi eğitimli Zeno, kız istemek gibi önemli bir toplumsal olayın resmi dilin kullanılmasını gerektireceğini bildiği halde, muhatabı Giovanni Malfenti'nin Trieste'li eğitimsiz bir tüccar oluşu nedeniyle yerel lehçeyle konuşmayı tercih edebileceğini düşündüğünden kararsız kalmaktadır.

nedeniyle daha da yavaşladım. Ve kalabalığı yarıp geçmek için itiş kakış ilerlediğim o sırada, nihayet saatlerdir aradığım o zihin açıklığını yakaladım. Malfenti ailesi Augusta'yla evlenmemi istiyor, Ada'yla evlenmemi ise istemiyordu; bunun tek sebebi, Augusta bana âşıkken, Ada'nın ise bana karşı kesinlikle böyle bir duygu beslemiyor oluşuydu. Kesinlikle diyorum çünkü aksi takdirde bizi ayırmak için araya girmezlerdi. Her ne kadar bana Augusta'yı zor durumda bıraktığımı söylemiş olsalar da, bana âşık olup da kendi kendisini zor durumda bırakan asıl oydu. O anda her şeyi büyük bir netlikle, sanki ailenin fertlerinden biri bana olanları ayrıntısıyla açıklamışçasına anladım. Üstelik Ada'nın da benim o evden uzaklaştırılmam konusunda hemfikir olduğunu tahmin ettim. Beni sevmediği gibi, kız kardeşi beni sevdiği sürece buna asla izin vermeyecekti de. O kalabalık Cavana Sokağı'nın ortasında, yazıhanemde tek başıma geçirdiğim saatlere kıyasla daha büyük bir zihin açıklığıyla düşünebilmiştim.

Bugün ise, evliliğimin yolunu hazırlayan o unutulmaz beş günü hafızamda canlandırdığımda, zavallı Augusta'nın beni seviyor olduğunu anlamamın nasıl olup da tavırlarımı yumuşatmadığına şaşıyorum doğrusu. Malfentiler'in evinden kovulmuş olan ben, Ada'yı âdeta delice bir öfkeye seviyordum. Hâlbuki Ada'nın oldukça yakınında, yani Augusta'nın kalbinde kendime bir yer edinmiş olduğuma göre, aslında Sinyora Malfenti'nin beni o evden uzaklaştırma çabalarının boşa gittiğini açıkça gördüğümde neden hiç tatmin olmadım? Aksine Sinyora Malfenti'nin beni Augusta'yı zor durumda bırakmamaya, yani onunla evlenmeye davet edişini şahsıma yapılmış bir hakaret olarak görüyordum. Beni seven o çirkin kızcağızı küçümserken, âşık olduğum ablasının ise bana karşı aynı küçümseyici duyguları beslediğini kabul etmekte zorlanıyordum.

Adımlarımı daha da hızlandırdım fakat rotamı değiştirerek kendi evime doğru hareketlendim. Artık Giovanni'yle konuşmama gerek kalmamıştı çünkü nasıl davranmam gerektiğini açıkça anlamıştım; geçmek bilmeyen zamanın dışına çıkarak

biraz olsun huzur bulmamı sağlayacak umutsuz bir netlikle hem de. Üstelik o küstah Giovanni'yle konuşmam tehlikeli bile olabilirdi. Sinyora Malfenti, Cavana Sokağı'ndan geçene kadar anlamını henüz çözemediğim şekilde konuşmuştu. Kocası ise farklı davranabilirdi. Hatta bana, "Neden Ada'yla evlenmek istiyormuşsun bakalım? Augusta'yla evlenmen daha iyi olmaz mı?" diye bile sorabilirdi. Çünkü böylesi bir durumda kendisini yönlendirmesine izin vereceği bir prensibi vardı: "Rakiplerine işini daima netlikle açıklamalısın çünkü ancak bu şekilde işi ondan daha iyi anladığından emin olabilirsin!" Bu ne anlama gelebilirdi? Demek ki açıkça aramız bozulacaktı. Ve ancak o durumda dilediği gibi akıp gidebilecekti zaman, çünkü artık yoluna çıkmak için herhangi bir nedenim kalmayacaktı: Umutsuz bir noktada kalakalmış olacaktım!

Giovanni'nin bir diğer prensibini hatırladım ve bana büyük bir umut verdiğinden dört elle sarıldım ona. Tutkumu hastalığa çeviren o beş gün boyunca kendimi onunla teselli ettim. Giovanni, kesin bir avantaj sağlanmayacağı sürece hiçbir işi tasfiye etmekte acele etmemek gerektiğini söylerdi: İnsanlık tarihi böylesine uzun olmasına rağmen dimdik ayakta kalan işlerin pek az oluşu, her işin er ya geç tasfiye edilme noktasına geldiğinin kanıtıydı. Henüz tasfiye edilme noktasına gelmeyen her iş ise, bir şekilde hâlâ avantajlı bir hale çevrilebilirdi.

Giovanni'nin bunun tam aksini ifade eden bir başka prensibini hatırlayamadığımdan, var gücümle buna sarıldım. Öyle ya, ille de bir şeye sarılmak zorundaydım. Giriştiğim bu işin benim için avantajlı bir sonuç vereceğine dair bir işaret almadığım sürece harekete geçmemek üzere kendi kendime mutlak ve değişmez bir karar verdim. Ancak işler öylesine kötü sonuçlandı ki, belki de bu yüzden başka hiçbir kararımın hareketlerime böylesine uzun bir süre boyunca eşlik etmesine izin vermedim.

Bu kararı vermemin hemen üzerine, Sinyora Malfenti'den bir kart aldım. Zarfın üzerindeki el yazısını hemen tanıdım ve açmadan önce, yalnızca kararlılığım sayesinde onu bana kötü davrandığından pişman olmaya ve peşimden koşmaya ittiğimi

düşünerek böbürlendim. Kartın içinde yalnızca "Teşekkürlerimi sunarım" anlamına gelen T.S.[1] harflerinin yazdığını gördüğümde ise, kendimi çaresizlik içinde yatağımın üzerine atıp âdeta kendimi olduğum yere çivilemek ve verdiğim kararı çiğneyerek soluğu o evde almamı engellemek adına dişlerimi yastığıma geçirdim. Nasıl da alaycı bir sükûnet ifade ediyordu o harfler! Bıraktıkları etki, kartın üzerine yazdığım tarihinkinden çok daha büyüktü, belki de bir azar niteliği taşıyordu. *Remember*[2] demişti İngiltere kralı I. Charles, boynu idam tahtasında vurulmadan önce ve aklından tam da o günün tarihini geçirmiş olmalıydı! Ben de tıpkı onun gibi rakibimi olanları hatırlamaya, olacaklardan ise çekinmeye davet etmiştim!

Özgürlüğüme, aşkım için yeniden mücadele etme özgürlüğüme giderek daha da yaklaştığımı müjdeleyen, başlangıç ve bitiş anlamına gelen şafak ve günbatımlarını saya saya beş korkunç gün ile gece geçirdim.

Kendimi o büyük mücadeleye hazırlıyordum. Sevdiğim o genç kızın nasıl bir adam olmamı beklediğini biliyordum artık. Gerek yakın zamanda aynılarını tekrar ettiğim, gerekse hâlâ sakladığım bir kâğıt parçasının üzerine not aldığımdan, o günlerde kendi kendime aldığım kararları hatırlamakta hiç zorlanmıyorum. Daha ciddi, ağırbaşlı olacaktım. Bu da dinleyenleri güldürürken beni aşağılayan ve o çirkin Augusta'nın bana âşık olmasına, Ada'nın ise beni küçümsemesine neden olan o fıkraları anlatmamak anlamına geliyordu. Ayrıca her sabah sekizde uzun zamandır uğramadığım yazıhanemde olacak ve bunu sahip olduğum haklar üzerine Olivi'yle konuşmak için değil, onunla birlikte çalışmak ve zamanı geldiğinde işlerimin yönetimini bizzat üstlenebilmek için yapacaktım. Bunun için nispeten daha sakin olduğum bir dönemi, yani özgürlüğümü yeniden elde etmeyi bekleyecektim, çünkü sigarayı bırakmaya da karar verdiğimden, o korkunç geçiş dönemini kendim için

[1] Metnin orijinalinde, açılımı "Per ringraziamento" olan P. R. harfleri kullanılmıştır.

[2] (İng.) "Hatırlayın."

daha da zorlaştırmamalıydım. Ada, mükemmel bir kocayı hak ediyordu. Bu nedenle bazı ciddi metinleri okumaya başlamak, her gün yarım saat boyunca spor yapmak, haftada birkaç kez de ata binmek gibi bir dizi karar daha almıştım. Yirmi dört saat hiç de sanıldığı kadar uzun bir zaman dilimi değildi.

O ayrılık günlerinde yanımdan asla ayrılmayan tek dostum, o acı kıskançlığım oldu. Birkaç hafta içinde Ada'nın kalbini fethedebilmek adına her kusurumu düzeltme kararım, kahramanca bir iddia taşıyordu. Peki ya bu sırada neler olacaktı? Ben kendimi böylesine ağır şartlara mahkûm etmiş beklerken, şehrin diğer erkeklerinin kendilerine hâkim olacakları ve sevdiğim kadını benden çalmayı denemeyecekleri ne malumdu? Üstelik içlerinde, Ada'nın hoşuna gitmek için böylesine uğraşmaya gerek duymayacak biri de olabilirdi. Ada'nın beklentilerine uygun bir adam bulması halinde ona âşık olmayı beklemeksizin razı olacağını biliyor, bildiğime inanıyordum. O günlerde karşılaştığım iyi giyimli, sağlıklı ve huzurlu her adamdan, Ada'nın onu beğenebileceği korkusuyla nefret ediyordum. O günlere dair en açıkça hatırladığım şey, hayatımın üzerine bir sis bulutu gibi çöken kıskançlığımdır.

İşlerin nasıl sonuçlandığını bildiğimize göre, başka bir erkeğin Ada'yı gözlerimin önünde benden alıp götürebileceği şüphesinin gülünecek hiçbir yanı da kalmıyor. Tutku dolu o günleri her düşünüşümde, olacakları bir müneccim gibi öngören ruhuma hayran olup kalıyorum.

Birkaç sefer, geceleyin o evin pencerelerinin altından geçtim. Görünüşe göre benim de aralarında olduğum zamanlardaki gibi eğlenmeye devam ediyorlardı. Saat gece yarısına geldiğinde ya da az öncesinde salonun tüm ışıkları sönüyordu. O sırada evden ayrılan bir ziyaretçinin beni görebileceği korkusuyla kaçıveriyordum.

Fakat o günlerin her bir saatini sabırsızlıktan kıvranarak geçirdim. Neden kimse beni sormuyordu? Giovanni neden harekete geçmiyordu? Beni ne evinde, ne de Tergesteo'da görmemesine şaşırması gerekmez miydi? Yoksa o da evden uzaklaştırıl-

mam konusunda hemfikir miydi? Birilerinin beni sormaya gelip gelmediğinden emin olmak adına gerek gündüz, gerekse gece yürüyüşlerimi sık sık yarıda kesip eve koşuyordum. İçimde bir şüphe olması halinde gözümü uyku tutmuyordu ve zavallı Maria'yı uyandırıp sorguya çekiyordum. Bana en kolay ulaşılacak mekân evim olduğundan, saatlerce hiç dışarı çıkmadan beklediğim bile oluyordu. Fakat kimse gelip beni sormadı; ben ise sonunda bizzat harekete geçmeye karar vermemiş olsaydım, bugün hâlâ bekâr olacaktım.

Bir akşam kumar oynamaya kulübe gittim. Babama verdiğim söze duyduğum saygıdan dolayı yıllardır ayak basmamıştım oraya. Babam böylesine acılar içinde kıvranacağımı ve kafamı biraz dağıtmaya böylesine ihtiyaç duyacağımı öngörmüş olamayacağından, verdiğim sözün geçerliliğini kaybettiğini düşünüyordum. İlk başlarda şansım yaver gitti ve kazandım, fakat aşktaki hüsranımı telafi ettiğini düşündüğümden bu durum bana acı verdi. Ardından ise kaybetmeye başladım, bu durum daha da derin bir acı verdi bana, çünkü kumarda da tıpkı aşkta olduğu gibi yenik düşmekteydim. Çok geçmeden kumardan tiksindim: Ne bana, ne de Ada'ya layık değildi. Bu aşk nasıl da arındırmıştı beni!

O günlere ait acımasız gerçekliğin, aşka dair düşlerimi yakıp kül ettiğini de biliyorum. Düşlerim değişmişler, başkalaşmışlardı. Aşkı değil, zafer kazanmayı düşlüyordum. Bir seferinde Ada'nın bir ziyareti sayesinde güzelleşmişti uykum. Gelinlik giymişti ve yan yana mihraba doğru yürüyorduk, fakat herkes ayrılıp da baş başa kaldığımız zaman bile sevişmedik. Artık kocası olmuş, "Bana böyle davranılmasına nasıl izin verebildin?" sorusunu sorma hakkını elde etmiştim. Diğer haklarımı ise hiç umursamıyordum.

Çekmecelerimden birini açtığımda; Ada'ya, Giovanni'ye ve Sinyora Malfenti'ye yazdığım mektupların müsveddeleri çıkıveriyorlar karşıma. O günlerden kalma mektuplar. Sinyora Malfenti'ye uzun soluklu bir yolculuğa çıkmadan önce kendisine veda ettiğim yalın bir mektup yazmışım. Fakat gerçekten de

böyle bir niyet taşıdığımı hatırlamıyorum doğrusu: Kimsenin gelip beni sormayacağından emin olmadıkça şehirden ayrılmam mümkün değildi. Gelip de beni bulamamaları nasıl da korkunç bir talihsizlik olurdu! O mektupların hiçbirini göndermedim. Yalnızca düşüncelerimi kâğıda dökebilmek için yazmış olduğumu düşünüyorum onları.

Yıllardır kendimden çok etrafımdakilere çektiren bir hastalığın pençesinde olduğuma inanıyordum. Beni hayli mutsuz eden, pek keyifsiz fiziksel duyumlardan ibaret olan "ağrılı" hastalığı böylece tanımış oldum işte.

Her şey şöyle başladı: Gözümü bir türlü uyku tutmadığından gece saat bir sularında kalkıp evden çıktım; o dingin karanlığın içinde dış mahallelerden birine doğru yürüyerek, daha önce hiç gitmediğim ve dolayısıyla içeride tanıdık kimseyle karşılaşmayacağım – ki bu tam da istediğim durumdu çünkü Sinyora Malfenti'yle yatakta başlayan tartışmama kimse araya girmeden devam etmek istiyordum– bir kafeye vardım.

Sinyora Malfenti, bana bazı yeni sitemlerde bulunmuştu. Kızlarına "oyuncak muamelesi" yaptığımı iddia ediyordu. Her şeyden önce, haklı olsa bile bunu yalnızca Ada'ya karşı yapmıştım. Malfentiler'in evinde artık bana bu tip suçlamalar yöneltildiğini düşünmek bile soğuk terler dökmeme neden oluyordu. Bizzat orada olmayanı haksız göstermek hep daha kolay olduğundan, yokluğumu fırsat bilip bana karşı birleşmiş de olabilirlerdi. Kafenin parlak ışıkları altında kendimi daha iyi savunuyordum. Birkaç seferinde bir ayağımla Ada'nın ayağına dokunmak istediğim, hatta bir seferinde onun da rızasıyla bu amacıma ulaştığımı tahmin ettiğim doğruydu. Fakat sonunda dokunduğumun masanın tahta ayaklarından biri olduğunu anlamıştım; beni ele verenin o olmadığı ortadaydı.

Bilardo oynayanları ilgiyle izliyor numarası yapıyordum. Koltuk değnekli bir bey bana doğru yaklaşarak tam yanıma oturdu. Bir limonata sipariş verdi; garson benim de sipariş vermemi beklediğinden, boş bulunup limonun tadından hiç hoşlanmadığım halde ben de aynını istedim. O sırada, oturduğumuz kane-

peye yasladığı koltuk değneğinin kayıp yere düştüğünü görüp, neredeyse içgüdüsel bir hareketle eğilerek kaldırdım.

Teşekkür etmek için döndüğü sırada beni tanıyan zavallı topal adamcağız, "Ooo, Zeno!" dedi.

Şaşkınlıkla "Tullio!" diye bağırarak elimi ona doğru uzattım. Okul arkadaşıydık ve uzun yıllardır hiç görüşmemiştik. Ortaokuldan sonra bir bankada çalışmaya başladığını, şimdi ise orada iyi bir pozisyona getirildiğini biliyordum.

Kendi düşüncelerime öylesine dalmıştım ki, sağ bacağının onu koltuk değneğiyle yürümeye mecbur bırakacak kadar neden diğerinden kısa olduğunu birdenbire kabaca soruverdim.

Neşesini hiç kaybetmeden, altı ay önce ağır bir romatizmaya tutulduğunu ve hastalığın bacağını sakat bıraktığını anlattı. Vakit kaybetmeden ona bir dizi tedavi önermeye koyuldum. Karşınızdakinin derdine içtenlikle ortak oluyormuşsunuz gibi yapmanın en kolay yoludur bu. O ise önerilerimin tümünü uygulamıştı. Bunun üzerine son bir tavsiyede bulundum:

"Peki, bu saatte neden yatakta değilsin bakalım? Gece havasının sana pek de iyi geleceğini zannetmiyorum doğrusu."

İşi tatlılıkla şakaya vurdu: Gece havasının bana da pek iyi gelmeyeceğini, üstelik romatizmadan hiç çekmemiş olanların bile yaşadıkları sürece bu illete tutulmalarının mümkün olduğunu söyledi. Avusturya Anayasası bile geç yatma hakkını tanıyordu vatandaşlarına. Ayrıca genel kanının aksine, sıcak ve soğuğun romatizmayla uzaktan yakından bağlantısı da yoktu. Hastalığı üzerine hayli araştırma yapmıştı, hatta hastalığının nedenleri ve tedavisini araştırmaktan başka bir şey yaptığı yoktu hayatta. Çalıştığı bankadan tedavisi için gerektiğinden değil, derinlemesine araştırma yapabilmek amacıyla uzun bir izin almak zorunda kalmıştı. Ardından bana garip bir tedavi yöntemi izlediğinden bahsetti. Her gün aşırı miktarda limon yiyordu. O gün otuza yakın limonu mideye indirmişti fakat biraz daha idman yaparak daha fazlasını bile kaldırabileceğine inanıyordu. Limonun başka birçok hastalık için de birebir olduğuna dair inancını benimle paylaştı. Benim gibi kendisinin da mahkûm

olduğu sigara tiryakiliği, limon yemeye başlayalı onu daha az rahatsız etmeye başlamıştı.

Onca limonun ekşiliğini düşünmemle tüylerimin diken diken olması bir oldu, fakat hemen ardından biraz daha keyifli bir görüntü canlandı gözümün önünde: Limonu hiç sevmezdim, fakat bana yapmak istediğim ya da zorunda olduğum her şeyi, bundan hiç zarar görmeden ve diğer her türlü diretmeden kurtularak yapabilme özgürlüğünü verecek olsalardı, hepsini seve seve mideye indirirdim. Daha az hoşunuza giden bir şeyi yapmak şartıyla istediğiniz her şeyi yapabilmek, tam özgürlük demektir! Asıl tutsaklık ise sevdiğiniz şeylerden uzak durmaktır: Tantalos'un kaderidir bahsettiğimiz, Herakles'inki değil.[1]

Ardından Tullio da benim neler yaptığımı bilmek için çok hevesliymiş numarası yaptı. Ona mutsuz aşk hikâyemi anlatmamaya kararlıydım, fakat aslında içimi dökmeye de ihtiyacım vardı. Aslında pek de önemli olmadıklarını bildiğim sıkıntılarımdan öylesine abartılı bir şekilde bahsettim ki sonunda gözlerim yaşardı; benim ondan daha ileri seviyede hasta olduğuma inanan Tullio, kendisini giderek daha iyi hissetmeye başladı.

Çalışıp çalışmadığımı sordu. Şehirdekiler hiçbir şey yapmadığımı söylüyorlardı; ben ise tam da kendime acınmasına ihtiyaç duyduğum o anda Tullio'nun beni kıskanmaya başlamasından korkuyordum. Yalan söyledim! Pek fazla olmamakla birlikte her gün en az altı saat boyunca yazıhanemde çalıştığımı, annem ve babamdan miras kalan oldukça çetrefil bazı işlerle uğraşarak bir altı saat daha geçirdiğimi anlattım.

"On iki saat demek!" yorumunu yaptı Tullio ve tatminkâr bir gülümsemeyle tıpkı dilediğim gibi acıdı bana: "Hiç de kıskanılacak bir halin yok doğrusu!"

Yerinde bir sonuca varmıştı; öylesine duygulanmıştım ki gözyaşlarıma zorlukla hâkim olabildim. Kendimi her zamankinden daha mutsuz hissediyordum; o hastalıklı halimle kendime acı-

[1] Tantalos'a verilen ceza, etrafı yiyecek ve suyla sarılı olduğu halde sürekli açlık ve susuzluk çekmek; Herakles'e verilen ceza ise her biri diğerinden daha zorlu on iki görevi yerine getirmektir.

makla meşgulken, geçmişte derin yaralar almış olduğum açıkça anlaşılıyordu.

Tullio, yeniden aklını dağıtmasına en çok yardımcı olan şeyden, yani hastalığından bahsetmeye başlamıştı. Bacak ve ayak anatomisini iyice çalışmış, âdeta hatmetmişti. Gülerek, hızlı adımlarla yürüdüğümüzde attığımız her adım için en fazla yarım saniyeye ihtiyaç duyduğumuzu ve bu yarım saniye içinde hareket ettirdiğimiz kas sayısının elli dördü bulduğunu anlattı. Buna hayli şaşırdım ve hemen kendi bacaklarım üzerine odaklanıp o korkunç makinayı aramaya koyuldum. Sanırım buldum da. Elli dört düzeneğin hepsini birden tespit edemedim tabii, fakat dikkatimi üzerine yoğunlaştırmamla birlikte düzenini kaybeden oldukça karmaşık bir sistemle karşılaştım.

O kafeden topallayarak çıktım ve sonraki birkaç gün boyunca sürekli topallamaya devam ettim. Yürümek benim için oldukça ağır ve acılı bir uğraşa dönüşmüştü. O iç içe geçmiş çarkların yağı çoktan tükenmiş olsa gerek, her harekete geçişlerinde birbirlerini yıpratıyorlardı. Birkaç gün sonra ise, az sonra anlatacağım ve bana ilkini mumla arattıran daha büyük bir sıkıntının pençesine düştüm. Fakat bugün bu satırları yazarken bile, biri beni hareket ederken izlese o elli dört düzenek yine birbirine karışır ve düşer gibi olurum.

Bu derdimi de Ada'ya borçluyum. Birçok hayvan, çiftleşme dönemi sırasında avcıların veya diğer hayvanların kurbanı olurlar. Ben ise hastalığın kurbanı olmuştum; o korkunç makinanın başka herhangi bir zamanda farkına varmış olsaydım, bundan hiçbir zarar görmeyeceğimden adım gibi eminim.

Muhafaza ettiğim bir kâğıt parçası üzerine karaladığım birkaç kelime, o günlere dair bir garip macerayı daha hatırıma getiriyor. Elli dört düzenek illetinden kurtulabileceğime dair inancımı destekleyen meşhur son sigaralarımdan birine dair düştüğüm notun yanına, bir de şiir denemesi eklemişim... bir sineğe yazılmış bir şiir! İşin aslını bilmesem, bu dizelerin haklarında şarkılar bestelediği böceklere "sen" diye hitap eden iyi bir aile kızının elinden çıktığını söyleyeceğim; fakat söz konusu kişi

bizzat ben olduğumdan, ben bile bu hallere düştüysem, benzer şeylerin herkesin başına gelebileceğine inanmak zorundayım.

O dizeler aynen şu şekilde doğdu: Eve gece geç saatte dönmüş, yatmak yerine çalışma odama geçerek gaz lambamı yakmıştım. Işığın farkına varan bir sinek, bana âdeta işkence etmeye başladı. Ona vurmayı başardım, yalnız elimi kirletmek istemediğimden hafif bir darbe vurmuştum. Sonra da unuttum gitti fakat masamın ortasında yavaş yavaş kendine gelmekte olduğunu görmeyeyim mi! Doğrulmuş halde olduğu yerde duruyor; ayacıklarından biri kaskatı kesildiğinden onu bükemiyor ve bu yüzden vücudu zeminden daha yüksekte kalıyordu. İki arka ayacığıyla bıkmadan kanatlarını temizliyordu. Hareket etmeyi denese de, sırtüstü yığıldı. Tekrar doğrularak, azimle işine kaldığı yerden devam etmeye koyuldu.

Söz konusu satırları, acılar içindeki o ufacık varlığın o korkunç azmi göstermeye devam edişinin altında, yaptığı iki büyük hata olduğunu keşfetmenin şaşkınlığıyla yazmıştım: Her şeyden önce, hiç zarar görmedikleri halde ısrarla kanatlarını temizlemesi, duyduğu acının kaynağını anlamaktan geri kaldığının; böylesine gayretkeş bir tavır sergilemesi ise o ufacık zihninde sağlıklı yaşamanın tüm canlıların hakkı olduğuna ve kaybedildiği takdirde mutlaka geri dönmesi gerektiğine dair derin bir inanç taşıdığının göstergesiydi. Bunlar, yalnızca bir mevsimlik kısacık bir ömür yaşayan ve bu nedenle deneyim kazanması mümkün olmayan bir böcek tarafından yapıldıklarından, affedilmesi kolay hatalardı.

Sonunda pazar günü gelip çattı. Malfentiler'in evine son gidişimin üzerinden tam beş gün geçmişti. Hayli az çalışan ben, tatil günlerine oldum olası büyük bir saygı göstermişimdir, çünkü hayatı kısa dönemlere ayırarak daha katlanılır hale getirirler. Benim için çok yorucu geçen bir haftayı sonlandıran o tatil gününü ise, daha da büyük bir coşkuyla karşıladım. Planlarımda en ufak bir değişikliğe gitmemiş olmama rağmen, onları bir günlüğüne askıya alacak ve Ada'yı görecektim. Ona planlarımı aksatacak tek bir kelime bile etmemekte kararlıydım fakat ge-

çen zaman zarfında durum benim lehime değişmiş olabilirdi ve eğer böyleyse boş yere acı çekerek kendime zarar vermek istemediğimden, olup biteni anlamak için onunla görüşmeliydim.

Bu nedenle o gün öğlen on ikide zavallı bacaklarımın gücü yettiğince aceleyle şehre inerek, Sinyora Malfenti ve kızlarının pazar ayininden dönerken geçtiklerini bildiğim sokaklardan birine doğru ilerledim. Güneşli bir gündü ve yürürken aklımdan belki de şehirde beni bir sürprizin –Ada'nın aşkı!– bekliyor olabileceğini düşünüyordum.Düşündüğüm gibi olmasa da, bir anlığına güzel bir hayal gördüm. Şansım inanılmaz bir şekilde yaver gitti. Ada'yla yüz yüze geliverdim, üstelik yalnız başınayken. Ayaklarım birbirlerine dolandı, nefesim kesildi. Ne yapmalıydım? Kendi kendime verdiğim sözde durmak adına, hafifçe kenara çekilerek ona mağrur bir tavırla selam vermem gerekirdi. Fakat zihnim karmakarışıktı çünkü sonuncusundan önce verdiğim bir başka söze göre ise onunla açık açık konuşmalı ve ağzından çıkacak sözlerin kaderimi belirlemesine izin vermeliydim. Sonunda kenara çekilmeden olduğum yerde durdum ve beni yalnızca beş dakika önce ayrılmışızcasına selamlaması üzerine onunla birlikte yürümeye başladım.

"Günaydın Sinyor Cosini! Biraz acelem var," demişti bana.

"Yolun bir kısmında size eşlik etmeme izin verir misiniz?" diye sormuştum.

Teklifimi gülümseyerek kabul etti. O halde konuşmalı mıydım onunla? Doğrudan eve gitmekte olduğunu eklemesi üzerine, onunla konuşmak için yalnızca beş dakikam olduğunu anladım ve bu zaten kısıtlı zamanın bir kısmını da kendisine söyleyeceğim önemli şeyler için yeterli olup olmayacağını hesap ederek harcadım. Kendimi tamamen ifade edemeyeceksem, hiç konuşmazdım daha iyi. Üstelik bizim şehirli bir genç kadının, bir erkeğin kendisine sokakta eşlik etmesine izin vererek kendisini hayli zora sokacağını bilmem de aklımı karıştırıyordu. O ise izin veriyordu işte. Bununla yetinsem olmaz mıydı? Yürürken ona bakıyor, öfke ve şüphenin gölgesinde kalan aşkımı tekrar tüm gücü ve bütünlüğüyle hissetmeye çalışıyordum. En

azından hayallerimi geri alabilecek miydim? Vücut hatlarının ahengi içinde aynı anda hem küçük, hem de büyük görüyordum onu. O gerçekti, hep birlikte geri dönmekte olan hayallerim ise hemen yanındalardı. Kendime özgü arzulama yöntemim buydu ve büyük bir coşkuyla yeniden benimsedim onu. Kalbimdeki öfke ve hınç, yavaş yavaş ortadan kaybolmaktaydı. Fakat o anda arkamızdan hafif çekingen bir sesleniş duydum:

"İzninizle, küçük hanım!"

Öfkeyle arkamı döndüm. Henüz başlamadığım konuşmamı bölmeye cüret eden de kimdi? Daha sakalları bile çıkmaya başlamamış toy, esmer ve beyaz tenli bir delikanlı, tedirgin gözlerle Ada'ya bakmaktaydı. Tüm kalbimle benden yardım dilemesini umarak, ben de bakışlarımı ona çevirdim. Yalnızca bir hareketiyle o gencin üzerine atlayıp bu küstahlığının hesabını sormaya hazırdım. Hele bir de ısrar etseydi... Dizginlerimden boşanıp kaba kuvvete başvurmama izin verilmesi halinde, tüm sıkıntılarımdan bir anda kurtulabilirdim.

Gelgelelim Ada, beklediğim sinyali vermedi. Yanakları ile ağzının çizgilerini hafifçe değiştiren ve gözlerini parlatan içten bir gülümsemeyle elini genç adama uzatarak:

"Sinyor Guido!" dedi.

Bu adı duymak içimi acıttı. Bana ise az önce soyadımla hitap etmişti.

Guido denen o delikanlıyı alıcı gözüyle süzdüm. Şık kıyafetlerinin özenle seçildiği belliydi; eldivenli sağ elinde, benim bir servet karşılığında dahi asla taşımayacağım ucu fildişinden upuzun bir baston tutmaktaydı. Böylesi bir kişinin Ada için bir tehdit oluşturabileceğini düşündüğüm için kendime hiç de kızmadım doğrusu. Elinde buna benzer bastonlarla gezen ve şık giyimli fakat şüpheli birçok tip geziniyor etrafta.

Ada'nın gülümsemesiyle kendimi, hayli alışılageldik gündelik sohbetlerden birinin ortasında buluverdim. Bizi tanıştırdı. Ve ben de gülümsedim! Ada'nın gülümsemesi, hafif bir esintinin üzerinden âdeta okşayarak geçmesiyle kıvrım kıvrım titreşen dupduru bir su gibiydi. Benimki de benzer bir hareketi çağrış-

tırmaktaydı fakat titreşimlere neden olan, aynı suya atılan bir taş parçasıydı.

Adı Guido Speier'di. Bunun üzerine yüzümdeki gülümseme daha da içten bir hal aldı, çünkü ona hemen nahoş bir şey söyleme fırsatını yakalamıştım:

"Alman mısınız?"

Nazik bir tavırla, adını duyan herkesin benzer bir çıkarımda bulunmasının kaçınılmaz olduğunu söyledi. Hâlbuki ailesine dair belgeler, birkaç yüzyıllık bir İtalyan soyundan geldiğini kanıtlamaktaydı. O, Toskana lehçesini büyük bir doğallıkla kullanırken, Ada ile ben ise bizim o zavallı yerel lehçemizle konuşmaya mahkûmduk.

Ne söylediğini daha iyi duyabilmek adına bakışlarımı ona odakladım. Oldukça yakışıklı bir delikanlıydı: Doğal bir şekilde hafif aralık duran dudaklarının arasından, bembeyaz ve mükemmel dişlerle bezeli bir ağzı olduğu görünüyordu. Gözleri canlı, bakışları anlamlıydı, şapkasını çıkardığında Tabiat Ana'nın kendileri için ayırdığı yeri tamamıyla dolduran esmer ve hafif kıvırcık saçları dikkatimi çekti; benimse başımın ön kısmı alnımca işgal edilmişti âdeta.

Gerçi işin içinde Ada olmasaydı da ondan nefret edeceğimden emindim ya, yine de bana işkence gibi gelen bu nefreti biraz olsun hafifletmeye çalıştım. İçimden, "Ada için fazla genç," diye geçirdim. Ve babasının verdiği bir emrin sonucu olarak ona böylesine bir samimiyet ve nezaket gösteriyor olabileceğini düşündüm. Belki de Malfenti'nin işlerinde önemli bir rol oynamaktaydı ve çok önceleri, böylesi durumlarda tüm ailenin işbirliği yapmaya mecbur olduğu izlenimine kapılmıştım.

"Trieste'ye mi yerleşmektesiniz?" diye sordum.

Bir aydır burada bulunduğunu ve bir ticaret şirketi kurmakta olduğunu söyledi. Derin bir nefes aldım! Tahminlerimde haklı olabilirdim.

Topallayarak yürümeme rağmen kimsenin bunu fark etmediğini gördüğümden, kendime umursamaz bir hava verdim.

Ada'ya bakıyor ve bize eşlik eden üçüncü şahıs da dâhil, diğer her şeyi unutmaya çalışıyordum. Nihayetinde bugüne bakarım ben, bugünümü gözle görülür bir şekilde gölgede bırakmadığı sürece yarını düşünmem bile. İkimizin arasında yürüyen Ada'nın kalıplaşmış yüz ifadesi, neredeyse gülümsemeye varan belirsiz bir hoşnutluk ifadesiyle değişmiş gibiydi. Daha önce rastlamadığım bir ifadeydi bu. O gülümseme hangimiz içindi? Uzun süren bir ayrılığın ardından bana gülümsüyor olabilir miydi?

Konuşmalarına kulak kabarttım. Spiritizmden[1] bahsediyorlardı ve Guido'nun Malfentiler'in evine konuşan masa ritüelini[2] soktuğunu anlamakta gecikmedim.

Ada'nın dudaklarında gezinen o tatlı gülümsemenin bana yönelik olduğundan emin olma isteğiyle yanıp tutuşmaktaydım ve konuşmalarının ortasına dalıvererek, ruhlarla ilgili bir hikâye anlatmaya giriştim. Bunu yapmaya mecbur kaldığım zamanlarda, doğaçlama konusunda hiçbir şair elime su dökemezdi. Henüz hikâyemi nasıl sonlandıracağımı bilmeden, bir önceki gün tam da o sokakta... hayır değil!.. Yürürken aradan seçebildiğimiz paralel sokakta başıma gelen bir olay sayesinde artık benim de ruhların varlığına inandığımı söyleyerek söze başladım. Hemen ardından ise emekliye ayrıldıktan sonra yerleştiği Floransa şehrinde kısa bir süre önce hayata gözlerini yuman Profesör Bertini'yi Ada'nın da tanıdığını ekledim. Yerel gazetelerden birinde gözüme ilişen kısa bir ilan aracılığıyla aldığım ölüm haberi aklımdan öylesine uçup gitmişti ki, onu daima pek de layıkıyla hak ederek kavuştuğu istirahatinin tadını Cascine Parkı'nda[3] yürüyüş yaparak çıkartırken hayal ediyordum. "Neyse, bir önceki gün, şimdi üzerinde yürümekte olduğumuz sokağın bir paralelinde tam olarak belirttiğim bir noktadan ge-

[1] Fransız yazar Allan Kardec (1804-1869) öncülüğünde yayılan ve ölülerin ruhlarıyla temasa geçilebileceği tezine dayalı akım.

[2] Bir masa etrafında toplanılması suretiyle ölülerin ruhlarıyla iletişim kurmaya yarayan ritüel.

[3] Floransa şehrinin halka açık en büyük parkı.

çerken, beni tanıyan ve benim ise tanıdığımı bilmeme rağmen tam olarak çıkaramadığım bir bey yanıma yanaştı. Garip bir şekilde, kadın gibi kıvırtarak yürüyor ve..."

"Öyle ya! Bertini olabilirdi!" dedi Ada gülerek.

Bu kahkaha benim içindi ve bu jestinden cesaret alarak devam ettim:

"Onu bir yerlerden tanıdığımı biliyor fakat bir türlü çıkaramıyordum. Ayaküstü siyasetten bahsettik. Karşımdaki Bertini'den başkası olamazdı, o koyun melemesini andıran çatlak sesiyle öyle ağza alınmayacak şeyler söylüyordu ki..."

Gülmeye devam eden Ada, "Sesi da aynıydı yani!" dedi heyecanla, cümlemin sonunu bekleyerek.

"Evet! Bertini olmalıydı," dedim, zaman içinde kaybettiğim o müthiş tiyatro yeteneğimle korkmuş gibi yaparak. "Elimi sıkarak benimle vedalaştı ve yalpalaya yalpalaya uzaklaştı. Olup biteni anlayabilmek adına onu bir süre takip ettim. Konuştuğum kişinin Bertini olduğunu ise, ancak onu gözden kaybettikten sonra anlayabildim. Üstelik bir yılı aşkın bir süre önce hayatını kaybeden Bertini!"

Az sonra Ada'nın evinin kapısına vardık. Guido'nun elini sıkarak, akşama onu beklediğini söyledi. Ardından ise benimle de vedalaşarak, çok sıkılmayacaksam aynı akşam beni de konuşan masanın etrafında oturmaya davet etti.

Davetine ne yanıt verdim, ne de teşekkür ettim. Kabul etmeden önce iyice çözümlemem gerekiyordu o daveti. İlk anda kulağıma zorlama bir nezaket gösterisi gibi gelmişti. İşte bu: Belki de o tatil günü benim için bu davetle sonlanacaktı. Fakat elimdeki tüm ihtimalleri –az önce aldığım daveti kabul etme ihtimalini de– açık tutmak adına nazik görünmek istedim. Onunla görüşmem gerektiğinin altını çizerek Giovanni'yi sordum. Ada, babasının acil bir iş için yazıhanesine gitmek zorunda kaldığını, kendisini orada bulabileceğimi söyledi.

Guido ve ben, evin antresinin loş ışıkları altında kaybolan o zarif varlığın ardından bir süre bakakaldık. O anda Guido'nun

aklından ne geçtiğini bilmiyorum. Bana gelince, kendimi derin bir kederin ortasında bulmuştum: Neden önce beni, sonra Guido'yu davet etmemişti?

Geldiğimiz yolu birlikte gerisin geriye yürüyerek, neredeyse Ada'yla karşılaştığım noktaya geri döndük. Nazik ve umursamaz tavırlı Guido (başkalarında en imrendiğim özellik, umursamazlıklarıydı), tamamen uydurduğum o hikâyeye inanmış olsa gerek ki üzerine konuşmaya başladı. Hâlbuki hikâyemde gerçek olan tek bir şey vardı: Trieste'de sahiden Bertini'nin öldüğü dönemde hâlâ hayatta olan ve aynen tarif ettiğim gibi ağza alınmayacak sözler sarf eden, parmaklarının ucunda ilerliyormuşçasına yürüyen garip sesli bir adam yaşıyordu. Kendisiyle o günlerde tanışmış ve ister istemez Bertini'yi hatırlamıştım. Guido'nun doğaçlama hikâyem üzerine kafa yoruyor oluşu hoşuma gidiyordu doğrusu. Malfentiler için yalnızca bir ticaret ortağı olduğundan, ondan nefret etmeme gerek kalmadığını anlamıştım; fakat özenli şık giyimi ve bastonu nedeniyle itici geliyordu bana. Hatta öylesine itici geliyordu ki, ondan yakamı kurtarmayı iple çekiyordum. Yorumlarını şu şekilde sonuçlandırdı:

"Konuştuğunuz kişi, Bertini'den hayli daha genç, bir atlı şövalye gibi yürüyen, erkeksi ve gür sesli, ayrıca yalnızca sarf ettiği kaba sözler nedeniyle Bertini'ye benzeyen biri de olabilir. Bir tek bu ayrıntı bile zihninizde onu Bertini'yle özdeşleştirmeniz için yeterli olacaktır. Fakat böyle olduğunu kabul edebilmek için, sizin hayli dalgın birisi olduğunuza da inanmak gerekecektir."

Hikâyemi çözümleme çabalarını yardımsız bıraktım:

"Ben dalgınmışım ha? Hay çok yaşayın! Bir iş adamıyım ben. Dalgın olsam sonum ne olur dersiniz?"

Bu sözlerden sonra vaktimi boşa harcadığımı düşündüm. Giovanni'yi görmek istiyordum. Kızını gördüğüme göre, benim için ondan çok daha önemsiz olan babasını da görebilirdim. Onu yazıhanesinde yakalamak istiyorsam bir an önce yola koyulmalıydım.

Guido, mucize olarak adlandırılan olayların ne kadarının hem bu olayları bizzat yaşayan, hem de olanlara yalnızca şahitlik edenlerin dikkatsizlikleriyle açıklanabilecekleri konulu vaazına devam etmekteydi. Ben ise onunla vedalaşmak, bunu ise en az onun kadar umursamaz görünerek yapmak istiyordum. Bu nedenle, sözlerini telaşla bölmek isteğime hâkim olamayarak hayli kabaca bir çıkış yaptım:

"Bana sorarsanız mucize diye bir şey var olabilir de, olmayabilir de. Fazlaca hikâye anlatıp da iyice karmaşık hale getirmemek gerekir onları. Ya inanmak zorundasınızdır ya da inkâr etmek; bana sorarsanız her iki durumda da işiniz hayli kolaydır."

Amacım ona karşı itici bir tavır sergilemek değildi, hatta pozitivizmin koyu bir destekçisi olarak mucizelere inanmadığımdan, bu sözleri söylemekle kendimden taviz verdiğimi bile düşünmüştüm. Fakat canımı hayli sıkan bir tavizdi bu.

Her zamankinden daha da fazla topallayarak uzaklaşırken, Guido'nun arkamdan bakmak ihtiyacını duymayacağını umdum.

Giovanni'yle mutlaka konuşmam gerekiyordu. Her şeyden önce beni o akşam nasıl davranmam konusunda aydınlatabilirdi. Ada tarafından davet edilmiştim; Giovanni'nin sergileyeceği tavırlardan bu daveti kabul mu etmem, yoksa böyle yaparak Sinyora Malfenti'nin isteklerine açıkça karşı geldiğimi hatırlayarak ret mi etmem gerektiğini anlayabilecektim. Onlarla kurduğum ilişkiler apaçık olmalıydı ve pazar gününün yetmediğini görürsem, aradığım açıklığı elde edebilmek adına gerekiyorsa pazartesiyi de aynı amaca adayacaktım. Kendime verdiğim sözleri bozup duruyor, bunun farkına bile varmıyordum. Aksine beş gün boyunca hararetli bir şekilde kafa yorduktan sonra aldığım bir kararı uyguladığımı hissediyordum. O günlerde yaptıklarımı işte bu şekilde tanımlıyordum.

Giovanni beni her zamanki gibi bağırarak selamladı –bu çok iyi geldi bana– ve masasının karşısındaki duvara yaslanmış duran bir koltuğa buyur etti.

"Yalnızca beş dakika! Hemen yanınızda olacağım!" dedikten hemen sonra, "Topallıyor musunuz siz?" diye ekledi.

Kıpkırmızı oldum! Fakat içimden doğaçlama yapmak geliyordu. Bir kafeden çıkarken ayağımın kaydığını söyledim, hatta kazanın meydana geldiği kafeyi bile tarif ettim ona. Dengemi kaybedişimi içkiyi fazla kaçırmama bağlayabileceğinden korkarak, düştüğüm sırada yanımda romatizmadan mustarip ve dolayısıyla topallayan birinin bulunduğunu söyledim.

Giovanni'nin masasının hemen yanında bir çalışanı ile iki hamal ayakta duruyorlardı. Mal teslimi konusunda bir sorun meydana gelmiş olmalıydı ve Giovanni, zihnini yalnızca kendisinden başka kimsenin yapamayacağı işlerle ilgilenmekle meşgul etmeyi tercih ettiğinden, nadiren ilgilendiği depo işlerine sert bir müdahalede bulunmaktaydı. Emirlerini çalışanlarının kulaklarına âdeta işlemek istercesine normalden daha da fazla bağırmaktaydı. Sanırım konu, yazıhanesi ile depo arasındaki ilişkilerin ne şekilde ilerlemesi gerektiğini belirlemekti.

"Bu kâğıdı," diye bağırdı Giovanni, bir kitabın içinden yırttığı kâğıdı sağ elinden sol eline geçirirken, "sen imzalayacaksın ve kâğıdı senden teslim alan çalışan da sana kendi imzaladığı bir eşini verecek."

Gözlüklerinin bir gerisinden, bir üzerinden hitap ettiği herkesin gözlerinin içine bakıyordu; sözlerini bağırarak noktaladı:

"Anladınız mı?"

Her şeyi en başından itibaren açıklamak istiyordu fakat ben bunun gereksiz bir zaman kaybı olduğu kanısındaydım. Nedense, acele edersem Ada uğruna daha da layıkıyla çarpışabilirmişim gibi geliyordu fakat ne var ki sonunda kimsenin beni beklemediğini ve benim de kimseyi beklemediğimi şaşırarak fark ettim; benim için yapılabilecek bir şey yoktu artık. Elimi uzatarak Giovanni'ye yaklaştım:

"Bu akşam size geleceğim."

Diğerleri hafifçe kenara çekilirlerken, hemen bana doğru ilerledi.

"Neden bunca zamandır yüzünüzü göremez olduk?" diye sordu basitçe.

Aklımı karıştıran harikulade bir durumla karşılaşmıştım. Bunu fazlasıyla hak ettiğime emin olduğum halde Ada'dan duymayı asla başaramadığım soru, tam olarak da buydu. Etrafımız kalabalık olmasaydı, onunla içtenlikle konuşur ve bu soruyu sormakla, beni cezalandırmak amacıyla şahsıma karşı düzenlenen komployla onun hiçbir ilgisi olmadığını açıkça kanıtladığını söylerdim. Giovanni masumdu ve bu nedenle bütün güvenimi hak ediyordu.

Belki de o anda çok sağlıklı düşünemedim – ki çalışanlar ve hamalların oradan ayrılmasını bekleyecek sabrı göstermeyişim de bunun kanıtı. Ayrıca, Ada'nın bana o soruyu yöneltmesine engel olan şeyin, Guido'nun o beklenmedik gelişi olup olmadığını araştırmak istiyordum.

Fakat bir an önce işlerine geri dönmek istediğini açıkça belli eden Giovanni, konuşmama engel oldu.

"O halde akşama görüşürüz. Bugüne kadar hiç dinlemediğiniz bir kemancıyı dinleyeceksiniz. Hayli varlıklı olduğundan müzisyenliği asıl mesleği olarak sunmaya tenezzül etmiyor ve bu nedenle kendisini amatör bir kemancı olarak tanıtıyor. Asıl hedefinin ise ticarete atılmak olduğunu söylüyor." Küçümsercesine omuz silkti. "Ben, ki ticaret tutkunuyumdur, onun yerinde olsam notalardan başka bir şey satmaya çalışmazdım. Belki siz de adını duymuşsunuzdur. Guido Speier diye biri."

Duyduklarımdan büyük bir memnuniyet duymuşçasına, "Sahiden mi? Gerçekten de böyle mi?" dedim ve başımı sallayıp ağzımı açtım; anlayacağınız istemli olarak hareket ettirebildiğim her uzvumu oynattım. O yakışıklı genç adam, keman çalmayı da mı biliyordu? "Sahiden mi? Öylesine başarılı, ha?" Giovanni'nin şaka yapmış olduğunu ve iltifatta aşırıya kaçmak suretiyle aslında Guido'nun kemanı tıngırdatmanın ötesine gitmediğini söylemek istediğini umuyordum. Fakat başını büyük bir hayranlıkla sallamaya devam ediyordu.

Elini sıktım:

"Görüşmek üzere!"

Topallayarak kapıya doğru yöneldim. Bir şüphe üzerine durakladım. Belki de o daveti kabul etmeyip, Giovanni'nin beni davet etmesini beklemekle daha iyi etmiş olacaktım. Tekrar ona doğru döndüğümde ise daha iyi görebilmek için öne doğru eğilmiş halde, tüm dikkatiyle beni incelediğini fark ettim. Buna tahammül edemeyerek çekip gittim!

Bir kemancı demek! Öylesine iyi keman çaldığı gerçekten de doğruysa, artık mahvolmuştum ben. Keşke o enstrümanı hiç çalmamış ya da en azından Malfentiler'in evinde çalmaya teşvik edildiğimde, buna karşı gelmiş olsaydım. Kemanı o eve sokma nedenim, müziğimle onların kalbini çalmak değil, ziyaretlerimin süresini biraz daha uzatabilmekti. Nasıl da densizce davranmıştım! Beni böylesine zor durumda bırakmayacak başka birçok bahane bulabilirdim oysaki!

Kendimle ilgili hayaller kurup de bunların beni yönlendirmesine izin verdiğimi kimse söyleyemez. Müzikten hayli anladığımı biliyorum ve karmaşık, üst düzey müziklere yönelmem kesinlikle özentilikten değil; fakat tam da bu geniş müzik bilgim, çaldıklarımla kimseye keyif veremeyeceğim konusunda beni daima, yıllardır uyarmıştır. Buna rağmen çalmaya devam ediyorsam, bunu kendimi tedavi edişimle aynı sebepten yapıyorum. Hasta olmasam iyi de çalabilirim ve o dört yay üzerindeki denge noktasını ararken, aslında sağlığımın peşinde koşuyorum. Vücudumda hafif bir felç durumu baş göstermiş durumda ve keman çalarken bu felç hali kendisini tamamen belli ettiğinden, iyileştirilmesi de daha kolay.

En zavallı varlıklar bile üçlük, dörtlük veya altılıkların ne olduklarını bilir ve birinden diğerine tıpkı gözlerinin bir renkten diğerine geçtiği rahatlıkla geçebilirler. Bana gelince ise, o notalardan birini çaldığım anda sanki üzerime yapışık kalıveriyor ve bir daha kurtulamıyorum ondan ve böylece bir sonraki notaya karışıp onu da bozuyor. Notaları uygun şekilde çalabilmek için ayaklarım ve başımla ritim tutmak zorundayım; tabii bu şekilde ne rahatlık kalıyor, ne sükûnet, ne de müzik. Dengeli bir

varlıktan yükselen müzik, yarattığı ve tükettiği müziğin de ta kendisidir aynı zamanda. Bunu yapabildiğim zaman iyileşmiş olacağım. İlk kez orayı terk etmeyi, Trieste'den ayrılıp kafamı dağıtmak için başka bir yere gitmeyi düşündüm. Hiçbir umudum kalmamıştı. Ada'yı tamamen yitirmiştim. Bundan emindim! Karşısındaki adamı, ona akademik bir unvan bahşedecekmişçesine iyice değerlendirip tarttıktan sonra evlenmeyi kabul edeceğini bilmiyor muydum sanki? Her ne kadar eş seçiminde bir kemanın rol oynayışı bana gülünç gelse de, durumu kurtarmaya yetmiyordu. O melodinin önemini hissediyordum. Aynen kuşlar için olduğu kadar belirleyiciydi.

Ben kendimi yazıhaneme kapatırken, diğerleri içinse tatil günü hâlâ devam etmekteydi! Kemanı torbasından çıkarırken, onu çalmakla paramparça etmek arasında kararsızdım. Ardından ona veda etmek istercesine çalmayı denedim, sonunda da ölümsüz Kreutzer'i[1] çalışmaya koyuldum. Tam da o mekânda, ileri geri oynattığım yayıma kilometrelerce mesafe katettirmiştim ve kafam karmakarışık halde mekanik hareketlerle oynatmaya devam ettim onu.

Kendilerini o lanet olası dört tele adamış olanlar bilirler ki, insan tek başına olduğu sürece, ufacık da olsa her çabanın bir ilerlemeyle sonuçlanacağına inandırır kendini. Öyle olmasa, üstelik birini öldürmediğiniz ve karşılığında cezasını o şekilde ödemek zorunda da kalmadığınıza göre, o zorunlu köleliğe kim katlanır ki? Bir süre sonra Guido'yla giriştiğim mücadeleyi kaybedeceğimin hiç de kesin olmadığını düşünmeye başladım. Belki de göz alıcı bir performansla Guido ve Ada'nın arasına girebilirdim, belli mi olur?

Bu bendeki kibir değil, kendisinden kurtulmayı asla başaramadığım iyimserliğimdi. Her türlü talihsizlik ihtimali önce moralimi sıfıra indirir, hemen ardından ise bu talihsizlikten kurtulabileceğime dair duyduğum güvenin içinde kaybolup giderdi. Hem o durumda tek yapmam gereken, kemancılık yetene-

[1] Rodoplhe Kreutzer (1766-1831), keman tekniğini öğrenmekte eserlerinden sıklıkla yararlanılan Fransız kemancı, besteci, orkestra şefi ve öğretmen.

ğime dair yargımı daha olumlu hale getirmekten ibaretti. Sanat söz konusu olduğunda, kesin yargıların ancak yüzleşmekle elde edileceği bilinen bir gerçektir. Üstelik insanın kulağına kendi kemanının sesi öyle yakındır ki, kalbe ulaşmak için katedeceği yol da çok kısadır. Yorulup da çalmayı bıraktığımda, kendi kendime:

"Tebrikler Zeno, rızkını çıkardın işte," dedim.

Hiç tereddüt etmeden Malfentiler'in evine gittim. Daveti kabul ettiğime göre, artık gitmemezlik edemezdim. Hizmetçilerinin beni güler yüzle karşılaması ve uzun zamandır görüşmediğimizden bir hastalık geçirip geçirmediğimi sormasını iyiye işaret olarak yorumladım. Ona bahşiş verdim. Ağzından çıkan o soruyu, temsilcisi olarak karşımda bulunduğu ailenin tüm fertleri sormuşlardı âdeta. Bana, derin bir karanlığın içine gömülü haldeki salona kadar eşlik etti.

Oraya apaydınlık antreden geçerek varmış olduğumdan, ilk başta hiçbir şey göremedim, hareket etmeye de cüret etmedim. Ardından salonun diğer ucunda, benden hayli uzaktaki bir masanın etrafına yerleşmiş insan figürlerini seçmeyi başardım.

Beni, Ada'nın o karanlıkta kulaklarıma şehvetli gelen sesi karşıladı. Gülümseyerek beni okşadığını hayal ettim:

"Oturun lütfen, şöyle buyurun ve ruhları rahatsız etmeyin!" Böyle devam ederse kimseyi rahatsız etmeyeceğim kesindi.

Masanın diğer ucundan yankılanan bir diğer ses, ki Alberta veya Augusta'ya ait olabilirdi:

"Ruh çağırma seansına katılmak isterseniz, burada boş bir yer var," dedi.

Beni olup bitenin dışında bırakmalarına izin vermemeye kararlıydım ve kararlı adımlarla Ada'nın sesinin geldiği yöne doğru ilerledim. Dizimle, o sipsivri köşeli Venedik işi masaya vurdum. Derin bir acı hissetmeme rağmen pes etmeyerek, kim tarafından buyur edildiğimi bilmediğim bir sandalyenin üzerine, birinin Ada, diğerininse Augusta olduğunu düşündüğüm iki genç kızın ortasına kendimi atıverdim. Augusta'yla temas kur-

maktan kaçınmak adına, hemen diğer genç kızın olduğu yana doğru kaydım. Fakat yanılıyor olabileceğim şüphesiyle, emin olmak için sesini duymak amacıyla sağ yanımdaki komşuma:

"Ruhlarla çoktan iletişim kurabildiniz mi?" diye sordum.

Tam karşımda oturduğunu tahmin ettiğim Guido, sözümü kesti. Buyurgan bir tavırla bağırdı:

"Sessiz olun!"

Ardından, biraz daha ılımlıca:

"Konsantre olun ve tüm düşüncelerinizi ruhunu çağırmak istediğiniz ölüye odaklayın," dedi.

Diğer tarafta neler olup bittiğini anlamak adına yapılan hiçbir girişime karşı tepki duymuşluğum yoktur. Hatta nasıl büyük bir başarıyla sonuçlandığını gördükten sonra, konuşan masa ritüelini Giovanni'nin evine ilk sokanın kendim olmayışına bozulmuştum bile. Fakat içimden Guido'nun emirlerine itaat etmek gelmiyordu, bu yüzden de konsantre olmadım. Üstelik Ada'yla bir kez bile açıkça konuşmadan işlerin o noktaya gelmesine izin verdiğim için kendime öylesine kızıyordum ki, karanlığın getirdiği avantajdan yararlanarak her şeyi açıklığa kavuşturmaya kararlıydım. Harekete geçmemi tek engelleyen şey, onu sonsuza dek kaybettiğimi düşündüğüm bir anda yeniden yanı başımda bulmuş olmanın keyfiydi. Kıyafetlerime değen o kumaşın tatlılığını sezebiliyordum; birbirimize öylesine yakın olduğumuza göre, ayağımın akşamları üzerine rugan bir çizme geçirdiğini bildiğim ayacığına değdiğini düşünüyordum. Çektiğim o derin ıstırabın üzerine, gereğinden büyük bir ödülmüş gibi geliyordu tüm bunlar bana.

Guido, yeniden söz aldı:

"Yalvarırım konsantre olun! Şimdi ise çağırdığınız ruhtan, masayı oynatmak suretiyle varlığını belli etmesini isteyin."

Onun masaya odaklanması hoşuma gidiyordu. Ada'nın neredeyse tüm ağırlığımı taşımayı kabullenmiş olduğu ortadaydı! Beni sevmese buna asla katlanmazdı. Durumu açıklığa kavuş-

turmanın zamanı gelmişti. Sağ kolumu masadan kaldırıp, yavaş hareketlerle vücudunun yanına yaklaştırarak, alçak sesle:

"Ben sizi seviyorum Ada!" dedim, beni daha rahat duyabilmesi için yüzümü onunkine yaklaştırarak.

Genç kız, hemen karşılık vermedi. Az sonra fısıldayan bir sesle –fakat Augusta'nın sesiydi bu– bana:

"Neden bunca zaman hiç uğramadınız?" diye sordu.

Hem şaşkınlık, hem de üzüntüden sandalyeden düşecek gibi oldum.

Beni usandıran o genç kızı, kader çizgimden artık tamamen çıkarıp atmam gerektiğini hissettim, fakat bir beyefendi olan ben, tıpkı bir beyefendiye yakışır şekilde, o âna dek yaratılmış en çirkin kadın bile olsa yine de beni seven kadını onurlandıracak şekilde yapmalıydım bunu. Nasıl da âşıktı bana! Kendi acımın içinde onun aşkını hissediyordum âdeta. Onu, kendisinin Ada olmadığını benden gizlemeye ve benimle ilk karşılaştığı anda Ada'dan boşuna beklediğim o soruyu bana bizzat sormak üzere hazırlanmaya iten şey, aşktan başkası olamazdı.

İçgüdülerime güvenerek sorusuna yanıt vermedim, fakat kısa bir duraksamanın ardından:

"Öylesine iyi kalpli olduğunuzu düşünüyorum ki, nihayetinde içimi size dökmüş olmaktan memnunum Augusta," dedim.

Toparlanarak sandalyemin üzerine dengemi yeniden kurdum. Ada'yla durumu açıklığa kavuşturamamış olsam da, Augusta'ya karşı içim rahattı. Ortada yanlış anlaşılacak hiçbir şey bırakmamıştım.

Guido, bir kez daha azarlayarak:

"Sessiz duramayacaksanız, vaktimizi böyle karanlıklar içinde geçirmemizin hiçbir anlamı yok!" dedi.

O bunu bilmese de, kendimle baş başa kalarak düşüncelerime odaklanabilmek adına karanlığa bir süre daha ihtiyacım vardı. Hatamın farkına varmış, fakat kendiminkini değil, ancak sandalyemin dengesini yeniden toparlamayı başarmıştım.

Ada'yla konuşacak, fakat bunu gündüz gözüyle yapacaktım. Sol yanımda oturanın o değil, Alberta olduğundan şüpheleniyordum. Bundan nasıl emin olacaktım? Şüpheden neredeyse sola doğru düşmek üzereydim ki, masaya yaslanarak dengemi yeniden sağladım. Herkes bağırmaya başladı: "Hareket ediyor, hareket ediyor!" Bilinçsizce yaptığım bu hareket, beni aradığım açıklığa ulaştırabilirdi. Ada'nın sesi nereden geliyordu? Sesiyle diğer tüm sesleri bastıran Guido, herkesi sessiz olmaya davet etti – ki ben ise elimde olsa seve seve onu sessiz olmaya davet ederdim. Ardından ise hemen değiştirdiği o yalvaran (salak şey!) sesiyle, orada olduğuna inandığı ruhla konuşmaya başladı:

"Yalvarırım alfabemizin harfleriyle adını söyle bize!"

Her şeyi öngörmüştü: Ruhun Yunan alfabesiyle konuşabileceğinden korkuyor olmalıydı.

Bir yandan karanlıkta Ada'nın yerini tespit etmeye çalışırken, bir yandan da oyunuma devam ettim. Kısa bir duraksamadan sonra, masayı yedi kez kaldırmak suretiyle ilk harfi G olarak belirledim. Bu fikir hayli hoşuma gitti; her ne kadar ikinci harf olan U sayısız hamle gerektirmiş olsa da, sonunda Guido'nun adını bire bir dikte ettirmeyi başardım. Adını dikte ettirerek, için için ruhlar âlemini boylamasını istemedim desem yalan olur hani.

Hayaletin isminin Guido olarak kusursuzca ortaya çıkmasıyla, sonunda Ada söz aldı:

"Sizin bir atanız olmasın?" önerisinde bulundu. Onun tam yanında oturuyordu. Ortalarına girip de onları ayıracak şekilde masayı hareket ettirmeyi isterdim.

"Olabilir!" dedi Guido. Ataları olduğuna inanıyordu fakat beni korkutmuyordu. Sesinin içten bir heyecanla değiştiğini anladığımda, rakibinin hiç de korktuğu kadar güçlü olmadığının farkına varan bir eskrimci edasıyla keyiflendim. O deneyleri soğukkanlılıkla yapmıyordu demek ki. Gerçekten de salağın biriydi! Her türlü zaaf, içimde bir acıma duygusu uyandırırdı aslında, fakat onunki hariç.

Ardından ruhla konuşarak:

"Soyadın Speier ise masayı bir, değilse iki kez oynat," dedi.

Ataları olmasını dilediğini bildiğimden, onu tatmin etmek adına masayı iki kez oynattım.

"Büyükbabam!" diye mırıldandı Guido.

Sohbetin devamı ise daha hızlı ilerledi. Ruha, herhangi bir haber vermek isteyip istemediği soruldu. Yanıtı olumluydu. İşle mi yoksa başka şeylerle mi ilgiliydi bu haber? İşle! Bu yanıtı tercih etmemin nedeni, masayı yalnızca bir kez oynatmamın yeterli oluşuydu. Ardından Guido, haberlerin olumlu mu olumsuz mu olduğunu bilmek istedi. Olumsuz haberler için masanın iki kez oynatılması gerekiyordu; ben de –bu sefer hiç tereddüt etmeksizin– iki kez oynatmak istiyordum onu. Fakat ikinci hamlem engellendi; içimizden biri, gelecek haberlerin olumlu olmasını istiyor olmalıydı. Bu kişi Ada mıydı acaba? İkinci hamleyi yapabilmek için kendimi resmen masanın üzerine attım ve amacıma kolaylıkla ulaştım! Haberler olumsuzdu!

Karşılaştığım direnç nedeniyle abartılı bir hamle yapmak zorunda kalmış ve masanın etrafındaki herkesi hareket etmeye zorlamıştım.

"İlginç!" diye mırıldandı Guido. Ardından kararlı bir ifadeyle bağırdı:

"Yeter! Yeter! Burada biri göz göre göre eğleniyor bizimle!"

Herkesin aynı anda itaat ettiği bu emrin üzerine, salon hemen birkaç farklı noktadan yayılan ışıkla aydınlanıverdi. Guido'nun yüzü kireç gibiydi! Ada onun hakkında yanlış düşüncelere kapılmaktaydı; ben ise Ada'nın gözlerini açmaya kararlıydım.

Salonda üç kız kardeşin yanı sıra Sinyora Malfenti ve ilk anda Rosina Hala olduğunu zannettiğimden içimde utanç ve huzursuzluk uyandıran bir başka hanımefendi bulunmaktaydı. Farklı iki nedenden dolayı her ikisini de aynı tutuklulukla selamladım.

İşin güzeli ise, masada ben ve Augusta'dan başka kimsenin kalmamasıydı. Bu şekilde onu bir kez daha zor durumda bırakmış olduğumu bilmeme rağmen, yine de Guido'nun etrafında toplanarak, masanın ruh tarafından değil de kötü niyetli ve kan-

lı canlı birileri tarafından hareket ettirildiğini nasıl anladığına dair açıklamaları dinleyen o gruba katılmayı kendime yedire-miyordum bir türlü. Gereğinden fazla oynayan masanın hareket etmesini engellemeye çalışan Ada değil, bizzat oydu.

"İkinci kez hareket etmesini engellemek için masayı tüm gücümle sabit tutmaya çalıştım. Direncimi kırabilmek için birileri işi iyice abartıp kendisini masanın üzerine atmış olmalı," diyordu.

Onun şu spiritizm anlayışı da pek hoştu doğrusu: Demek ki ruhlar, böylesine şiddetli bir güç sergileyemezlerdi!

Ablasına yönelik ilan-ı aşkımdan sonra ne halde olduğunu görmek için zavallı Augusta'ya baktım. Kıpkırmızı yüzünde iyi niyetli bir gülümseme vardı. Aşk ilanımı duyduğunu teyit etmeye ise, ancak o anda karar verdi:

"Kimseye söylemeyeceğim!" dedi alçak sesle.

Bu, hayli hoşuma gitti.

"Teşekkür ederim," diye mırıldandım, irice fakat kusursuz biçimli elini sıkarak. O andan itibaren Augusta'yla iyi arkadaş olmaya hazırdım, öncesinde ise mümkün değildi bu çünkü çirkinlerle arkadaşlık etmeyi bir türlü beceremezdim. Fakat düşündüğümden daha narin bulduğum elini hafifçe sıkmamla, içimde ona karşı bir sempati belirmişti. Ayrıca yüzü de hoştu, hafif şaşı olan o tek gözü nedeniyle çarpıkmış gibi geliyordu yalnızca. O çarpıklığı biraz abartarak, sanki uyluğuna kadar uzandığı izlenimine kapıldığım ortadaydı.

Guido'ya limonata getirmişlerdi. Hâlâ onun etrafında toplanmış haldeki gruba yaklaştım ve oradan uzaklaşmak üzere dönen Sinyora Malfenti ile burun buruna geldim. Keyifle gülerek:

"Bir likör ne dersiniz?" diye sordum. Dudakları öfkeyle hafifçe kıvrıldı.

"Masayı oynatan bir insanmış gibi gelmedi bana!" dedi açıkça.

Kazandığım zaferin, böylesine belirleyici bir önem taşımasına böbürlendim. Ada da annesinden farklı düşünüyor olamazdı. Zaferin, benim yapımdaki bir adamın üzerinde doğrudan bir

etkide bulunması ise kaçınılmazdı. Tüm nefretimden arındım, Guido'nun daha fazla acı çekmesine gönlüm razı olmadı. Herkes benim gibi olsa böylesine merhametsiz bir dünyada yaşamazdık doğrusu.

Yanına otururak, diğerlerine bakmadan:

"Affınıza sığınıyorum, Sinyor Guido. Bir eşek şakası yapma cüretinde bulundum. Masaya sizin adınızı taşıyan bir ruh tarafından hareket ettirildiğini söyleten benim. Büyükbabanızın da aynı ismi taşıdığını bilseydim, bunu asla yapmazdım."

Guido'nun rengi atan yüzü, açıklamalarımın kendisi için ne kadar önemli olduğunu belli etmeye yetti. Fakat bunu kabul etmek istemediği ortadaydı:

"Bu hanımefendiler gerçekten de fazlasıyla iyi niyetliler! Teskin edilmeye ihtiyacım yok ki benim. Olanlar hiçbir önem taşımıyor. İçtenliğiniz için sizlere teşekkür ederim, fakat ben birilerinin büyükbabamın peruğunu taktığını çoktan anlamıştım bile."

Tatminkâr bir gülümsemeyle bana dönerek:

"Hayli yapılısınız doğrusu. Masanın ancak gruptaki diğer tek erkek tarafından oynatılabileceğini tahmin etmem gerekirdi," dedi.

Ondan daha güçlü olduğumu kanıtlamayı başarmıştım evet, fakat az sonra kendimi yine ondan daha güçsüz hissetmek zorunda kalacaktım. Beni düşmanca bakışlarla süzen Ada, o güzel yanakları al al olmuş halde:

"Böylesi bir şaka yapmak hakkını kendinizde bulmuş olmanıza çok üzüldüm," diye çıkıştı.

Nefesim kesildi ve kekeleyerek:

"Biraz gülmek istiyordum, hepsi bu! Kimsenin o konuşan masa hikâyesini ciddiye alacağını düşünmüyordum doğrusu," dedim.

Guido'ya saldırmak için geç kalmıştım, hatta durumun biraz daha farkına varabilmiş olsaydım, o andan itibaren kendisiyle girişeceğim hiçbir mücadeleden galip ayrılamayacağımı anla-

mış olmam gerekirdi. Ada'nın bana karşı sergilediği öfke, hayli anlamlıydı. Onun çoktan tüm benliğiyle Guido'ya ait olduğunu nasıl anlamamıştım? Fakat onun gibi ciddiyet timsali bir kadının aradığı adamın Guido olamayacağı fikrine takılıp kalmıştım bir kere. Hem her şeyi Sinyora Malfenti dahi duymamış mıydı?

Bir anda herkesin beni savunmaya geçmesi, durumu daha da kötüleştirdi. Sinyora Malfenti gülerek:

"Bana sorarsanız gayet başarılı bir şakaydı," dedi. Devasa vücudu hâlâ kahkahalarla sarsılan Rosina Hala ise hayranlıkla:

"Harikulade!" dedi.

Guido'nun dostane bir tavır takınmasına hayli bozuldum. Öyle ya, onun tek önemsediği, masada duyduğu olumsuz haberleri iletenin gerçekten de bir ruh olmadığından emin oluşuydu. Bana dönerek:

"İlk başta masayı bilerek oynatmadığınıza bahse girerim. İlk seferinde bunu istemeden yapmış, sonrasında ise kasıtlı olarak yapmaya karar vermiş olmalısınız. Böylece eyleminiz belirleyici bir önem taşıyabilecekti, ilhamınızla kendi kendine sabote etmeye karar verdiğiniz o âna kadar tabii," dedi.

Ada dönüp merak içinde bana baktı. Guido'nun beni affetmesinin ardından, ona duyduğu büyük bağlılığı kendisi de beni affederek gösterecekti. Buna engel oldum:

"Hiç de öyle değil!" dedim kararlı bir ifadeyle. "Bir türlü gelmek bilmeyen o ruhları beklemekten öylesine sıkılmıştım ki, biraz eğlenmek için onların yerini aldım."

Omuzlarını yay gibi gererek bana sırtını dönen Ada'nın bu jesti, yüzüme âdeta bir tokat gibi çarptı. Ensesini örten bukleleri bile öfke saçıyorlardı âdeta.

Her zaman yaptığım gibi, etrafıma bakıp dinlemek yerine kendi düşüncelerimle meşgul olmayı seçtim. Ada'nın duygularını böylesine açık ediyor oluşu hayli canımı sıkıyordu. Gördüklerim karşısında, bana ait olduğunu bildiğim bir kadın beni aldatmışçasına derin bir acı hissediyordum. Guido'ya karşı sergilediği o sevgi dolu tavırlara rağmen hâlâ benim olabilirdi

fakat yine de bu davranışından dolayı onu asla affetmeyeceğimi hissediyordum. Öncesinde yaşadıklarımın bıraktığı izlerin zihnimden silinmesini beklemeden meydana gelen bu olayları takip etmekte zorlanmamın nedeni, çok yavaş kalan düşüncem miydi? Her durumda, verdiğim kararın işaret ettiği yolda yürümeliydim. Düpedüz kör bir inattı benimki. Hatta bir kez daha verdiğim kararın peşinden giderek daha da güçlendirmek istiyordum onu. Yüzünde endişeli bir ifade ve cesaretlendirici, içten bir gülümsemeyle bana bakmakta olan Augusta'ya doğru ilerledim; ciddi ve düşünceli bir tavırla:

"Bu, belki de evinize son gelişim çünkü bu akşam Ada'ya aşkımı ilan edeceğim," dedim.

"Bunu yapmayın," dedi yalvarırcasına. "Burada olup bitenlerin farkında değil misiniz? Acı çekmeniz halinde çok üzüleceğimi bilmelisiniz."

Ada ile arama girmeye devam ediyordu. Ona nispet yaparcasına:

"Ada'yla konuşacağım çünkü böyle yapmaya mecburum. Vereceği tepkiyi ise hiç ama hiç önemsemiyorum."

Topallayarak yeniden Guido'ya doğru yaklaştım. Yanına vardığımda, aynada kendime bakarak bir sigara yaktım. Yüzümün nasıl bembeyaz olduğunu görmem, rengimin daha da uçmasına neden oldu. Kendimi daha iyi hissedebilmek ve umursamaz bir tavır takınabilmek için uğraştım. Böylesine zorlanırken, dalgınlıktan Guido'nun bardağını kavrayıverdim. Kavrar kavramaz da kafama dikmem bir oldu.

Guido, gülmeye başladı:

"Artık aklımdan geçen tüm düşünceleri okuyabileceksiniz, çünkü az önce ben de aynı bardaktan içtim."

Limonun tadını oldum olası sevmemişimdir. O limonata ise bana neredeyse zehirli gibi gelmişti, çünkü her şeyden önce Guido'nun bardağından içerek onunla aramda tiksinç bir bağın oluştuğunu hissetmiş, ardından ise olanları gören Ada'nın yüzüne yerleşen o öfke ve sabırsızlık dolu ifadenin etkisinde

kalmıştım. Hemen hizmetçiyi çağıran Ada, yeni bir bardak limonata istedi; buna gerek olmadığını söyleyen Guido'nun itirazlarına rağmen, ısrarlı isteğinden vazgeçmedi.

Bunun üzerine içim merhametle doldu. Ada, kendisini giderek daha da fazla ifşa etmekteydi.

"Affedersiniz Ada," dedim mahcup bir ifadeyle, bir açıklama beklercesine ona bakarak. "Keyfinizi kaçırmak istememiştim."

Hemen ardından içimi öylesine bir korku sardı ki, gözlerim yaşlarla doldu. Kendimi içine düştüğüm o gülünç durumdan kurtarmak istedim."Gözüme limon suyu kaçtı," dedim bağıra-rak.

Gözümü bir mendille kapattım, bu sayede gözyaşlarımı saklamama gerek kalmadı, yalnızca hıçkırmamaya özen göstermem yeterliydi.

O mendilin ardında gizlenirken, içine gömüldüğüm karanlığı asla unutamam. Gözyaşlarımı saklıyordum orada, ve bir anlık çılgınlığımı da. Ada'ya her şeyi söyleyeceğimi ve onun beni anlayıp seveceğini, benim ise onu asla affetmeyeceğimi düşünüyordum.

Mendili yüzümden uzaklaştırarak herkesin yaşlarla dolu gözlerimi görmesine izin verdim ve hem gülmek, hem de diğerlerini güldürmek için kendimi zorlayarak:

"Giovanni'nin eve sitrik asit gönderip limonataya katılması emrini verdiğine bahse girerim," dedim.

Tam o anda içeriye giren Giovanni, beni her zamanki gibi sıcak bir tavırla karşıladı. Keyfim bir anlığına yerine gelse de bu uzun sürmedi, zira hemen ardından eve dönüşünün başlıca nedeninin Guido'nun keman resitalini dinlemek olduğunu söyledi. Konuşmasını keserek gözlerimin neden yaşlarla dolu olduğunu sordu. Oradakiler limonatasının kalitesiyle ilgili öne sürdüğüm iddiaları ona iletince, buna hayli güldü.

Giovanni'nin Guido'ya keman çalması için yalvarmaya başlamasıyla, ben de korkakça peşine takılıp aynını yaptım. Hatırladığım kadarıyla o akşam orada bulunma sebebim, Guido'nun

kemanını dinlemek değil miydi? Asıl ilginç olan ise, Guido'ya çalması için ısrar ederek Ada'yı biraz olsun yumuşatmayı umuyor oluşumdu. O akşam aramızda ilk kez bir ortak nokta bulmayı umarak ona baktım. Ne garip! Aslında onunla konuşup, affetmem gerekmiyor muydu onu? Hâlbuki tek gördüğüm, bana ters dönmüş omuzları ve ensesine düşen öfke dolu bukleleriydi. Kemanı torbasından çıkarmak üzere koştu.

Guido, bir çeyrek saat daha yalnız başına bırakılmayı rica etti. Kararsız görünüyordu. Onu iyice tanıma imkânı bulduğum o uzun yıllar içinde ise, kendisine yapması için yalvarılan en basit şeyden önce bile biraz duraksamak alışkanlığı olduğunu anladım. Kendi arzuladığı şeyleri yapmıyordu, bu yüzden kendisine yöneltilen bir isteğe karşılık vermeden önce ruhunun derinliklerinde bir yolculuk yapıyor ve orada gerçekten hangi arzuların gizlendiğini anlamaya çalışıyordu.

O unutulmaz akşamda hayatımın en mutlu bir çeyrek saatini de yaşadım. Keyifli ve olağandışı sohbetim, Ada da dâhil olmak üzere herkesi eğlendirdi. Gerek heyecanım, gerekse o tehditkâr kemanı alt etmek için gösterdiğim insanüstü çaba olmalıydı bunun nedeni, ve bana giderek yaklaşan, daha da yaklaşan o keman... Ve diğerlerinin sayemde büyük bir keyifle geçirdikleri o kısa zaman dilimini, ben ise zorlu bir mücadele olarak hatırlıyorum.

Giovanni, eve dönmek üzere bindiği tramvayda acınası bir sahneyle karşılaştığını anlatmıştı. Bir kadın, araç henüz hareket halindeyken inmiş ve düşerek fena halde yaralanmıştı. Kadının araçtan atlamak üzere olduğunu ve üstelik bunun düşmesine, hatta aracın altında kalmasına neden olabileceğini gören Giovanni, o anda yaşadığı endişeyi biraz da abartılı bir biçimde anlatıyordu. Olacakları öngördüğünüz halde engelleyememenin, insana hayli acı veren bir durum olduğunu söylüyordu.

Aklıma bir şey geldi. Geçmişte bana hayli çektiren yükseklik korkuma bir çözüm bulduğumu anlattım. Bir jimnastikçinin antrenman sırasında fazla yükseklere zıpladığını ya da fazlasıyla yaşlı ya da hantal kişilerin hareket halindeki bir tramvaydan

indiklerini her gördüğümde, içimden başlarına kötü bir şeyler gelmesini dilemek suretiyle tüm gerginliğimi üzerimden atıveriyordum. Hatta işi, yere düşüp âdeta paramparça olmalarını dileyecek kelimeler kullanmaya kadar götürdüğüm oluyordu. Bu durum beni öylesine sakinleştiriyordu ki, böylesi bir felaketin meydana gelme riski karşısında olup biteni soğukkanlılıkla izleyebiliyordum. Kötü dileklerimin gerçekleşmesi halinde ise, kendimi daha da iyi hissediyordum.

Guido, ona psikoloji alanında büyük bir keşif gibi gelen bu fikrime hayran oldu. Tüm saçmalıklar karşısında yaptığı gibi, sözlerimi hemen çözümlemeye ve uygun bir çözüm peşine koşmaya girişmişti. Fakat bir şartı vardı: Beddualarım, kazaların sayısını artırmamalıydı. Onun kahkahalarına ortak olan Ada, bununla da kalmayıp bana hayranlık dolu bir bakış bile atmıştı. Şapşal ben ise, bundan büyük bir tatmin duymuştum. Ve onu bir daha asla affetmeyeceğimin doğru olmadığını anladım – ki büyük bir avantaj teşkil ediyordu bu.

Birbirlerine sevgiyle bağlı kadim dostlar gibi birlikte güldükçe güldük. Bir noktada kendimi salonun uzak ucunda, yalnızca Rosina Hala'yla kalıvermiş halde buldum. O, sohbete hâlâ masadaki yerinden katılmaya devam ediyordu. Hayli kilolu olduğundan, sandalyesinde hiç kımıldamadan oturuyor, benimle yüzüme bakmadan konuşuyordu. Sıkılmakta olduğumu herkese belli etmenin bir yolunu bulmuştum; hepsi bana bakıyor, halalarına yakalanmadan gizlice gülüşüp duruyorlardı.

Ortamı daha da neşelendirmek adına, hiçbir hazırlık yapmaksızın ona dönüp:

"Hanımefendi, sizi hayli iyi görüyorum, âdeta gençleşmiş gibisiniz," dedim.

Bu sözlerime kızmış olsaydı, hepimiz gülmekten yerlere yatacaktık. Hâlbuki kızmak yerine müteşekkir bir tavır takınan hala, gerçekten de son dönemde bir hastalık geçirdiğini ve hızla toparlandığını anlattı. Verdiği yanıt karşısında duyduğum şaşkınlık yüzüme öyle gülünç bir ifade yerleştirmiş olacak ki, herkesi aynen umduğum üzere neşelendirmeyi başardım. Mu-

ammanın çözülmesi oldukça kısa sürdü. Karşımdakinin Rosina Hala değil, Sinyora Malfenti'nin kız kardeşlerinden biri olan Maria Teyze olduğunu anladım. Bu sayede o salonda benim için sıkıntı kaynağı olan kişiliklerden birini ortadan kaldırmış oldum, başlıcasını ise henüz değil.

Sonunda Guido, kemanın kendisine getirilmesini istedi. O akşam *Chaconne*'u[1] çalacağından, kendisine piyanoyla eşlik edilmesine ihtiyaç duymayacaktı. Ada, minnettar bir gülümsemeyle ona kemanını uzattı. O ise Ada'ya bakmadı bile, gözlerini yalnızca onunla ve ilhamıyla baş başa kalmak istercesine kemanına dikmişti. Ardından salonun ortasına geçip ufak dinleyici kitlesinin çoğunluğuna sırtını dönerek, yayını tellere hafifçe dokundurarak kemanı akort etti ve birkaç arpej çaldı. Çalışını yarıda kesip gülümseyerek:

"Benimki de cesaret doğrusu!" dedi. "En son burada çalışımdan beri kemana elimi sürmediğimi düşünürsek..."

Şarlatan herif! Ada'ya da sırtını dönmüştü. Bu durumun ona acı çektirebileceğini düşünerek, bakışlarımı endişeyle Ada'ya çevirdim. Hiç de öyle görünmüyordu! Dirseğini ufak bir masanın, çenesini ise elinin üzerine dayamış halde, duyacaklarına hazırlıyordu kendisini.

Ardından, büyük usta Bach karşımda beliriverdi. Michelangelo'nun bir mermer bloğundan doğan meleklerinden biri gibi o dört telin üzerinde doğan müziğin güzelliğini, ne o âna dek hissetmiştim, ne de o andan sonra bir daha hissedecektim. Gelgelelim, içinde bulunduğum bu ruh hali benim için yepyeniydi; olup biteni ister istemez hayranlıkla izlerken buluverdim kendimi. Hâlbuki aslında o müziği kendimden uzak tutmaya çabalıyor, içimden "Bakın hele! Tıpkı sirenler gibidir keman; bir kahramanın yüreğine sahip olmadan da insanı ağlatabilirsiniz onunla!" diye düşünmeme engel olamıyordum. Beni âdeta teslim alan o müzik karşısında savunmasızdım.

---

[1] Alman besteci Johann Sebastian Bach'ın (1685-1750) İspanyol kökenli eski bir dans olan "şakon"un aynı adlı müziğinden esinlenerek keman için yazdığı ünlü eseri.

Sanki hastalığımdan ve acılarımdan tatlılıkla bahsediyor, onları gülümseyiş ve okşayışlarla hafifletiyormuş gibiydi. Fakat bunu yapan Guido'ydu! O müziğin etkisinden kurtulmaya çalışıyor, kendi kendime: "Bunu yapabilmek için ritim duygusuna, sabit bir ele ve taklit yeteneğine sahip olmak yeterli; ben ise bunların herhangi birine sahip değilim fakat bu ondan aşağı değil, yalnızca daha şanssız olduğumun göstergesi," diyordum.

Ne kadar engellemeye çalışsam da, kader gibi karşı konulmaz şekilde ilerliyordu Bach. Tutkuyla yüksek notalarda geziniyor, ardından o iddialı alçak notalara inivererek, her ne kadar hem kulaklarım, hem de kalbim olacakları önceden öngörmüş olsalar da beni şaşkına çeviriyordu: Tam olmaları gereken yerdeydiler! Yalnızca bir an gecikseler notalar gereğinden fazla uzayacak ve akustik rezonans onlara yetişemeyecek; yalnızca bir an erken gelseler notalar birbirlerinin üzerine bineceklerdi. Guido bunların ikisini de yapmıyordu: Karşısında tüm ihtişamıyla Bach'ı bulduğu halde dahi, kolları titremiyordu.Şimdi bu satırları yazarken, tüm anlattıklarımı kanıtlayacak delillere sahibim. Ta o günlerde neler olup bittiğini böylesine iyi anlamış olduğuma hiç ama hiç sevinmiyorum. O anda nefret doluydu içim; âdeta ruhumun ta kendisiymişçesine kabullendiğim o müzik ise nefretimi dindirmeye yetmedi. Ardından gündelik hayata geri dönüverdim ve o büyünün bozulmasına hiç itiraz etmedim. Anlarsınız ya! Öyle çok şey yapmayı becerir ki o gündelik hayat! Dâhiler bunun bir farkına varsalar, kim bilir neler olur!

Guido, bilmiş bir tavırla resitaline son verdi. Giovanni dışında kimse onu alkışlamadığı gibi, birkaç dakika boyunca kimseden tek çıt çıkmadı. Ardından ise ne yazık ki konuşma ihtiyacını ilk hisseden ben oldum. Benim keman çalışımı bilen bir grubun önünde nasıl olup da böyle yapmaya cüret ettim? Konuşan ben değildim de, o müziği arzulayan ve –bunu inkâr edemezdim– tellerinde müziği hayata, ışığa, havaya çeviren rakibinden nefret eden kemanımdı.

"Gayet güzel!" dedim ona, iltifat ediyormuş değil de bir ödün veriyormuşçasına. "Fakat parçanın sonlarına doğru Bach'ın bir-

leşik çalınmasını öngördüğü o notaları neden teker teker icra ettiğinizi anlamadım doğrusu."

Chaconne'u en ince ayrıntısına kadar ezbere biliyordum. Bir dönem, kemanımı ilerletmek için bu tip parçalar üzerine çalışmam gerektiğine inanmış ve uzun aylar boyunca Bach'ın eserlerini nota nota çözümlemekle uğraşmıştım.

Salondaki herkesin eleştiri ve kınama dolu bakışlarını üzerimde hissettim. Buna rağmen o düşmanca tavrı yenmek istercesine sözlerime devam ettim.

"Bach," diye ekledim, "öylesine mütevazı araçlar kullanır ki, notalarının bu şekilde çalınmasına asla izin vermez."

Muhtemelen sözlerimde haklıydım, fakat emin olduğum bir diğer şey ise, o notaların nasıl çalınması gerektiği konusunda hiçbir fikrim olmadığıydı.

Guido, en az benim kadar ukalaca bir tavırla:

"Belki de Bach, o notaları bu şekilde ifade etmenin mümkün olabileceğini bilmiyordu. Ona bir hediye vermiş olayım!" dedi.

Bach'ın omuzlarına tırmanarak yüceltmekteydi kendini ve oradakilerin hiçbiri buna itiraz etmezken, yalnızca onun omuzlarına tırmanmaya çalışan beni ise hemen kınamaktan geri kalmamışlardı.

İşte o anda aslında önemsiz, fakat benim için hayli belirleyici olan bir şey oldu. Uzaktaki bir odadan küçük Anna'nın çığlıkları yankılanmaya başladı. Sonrasında anlayacağımız üzere, düşerek dudağını patlatmıştı. Herkesin koşarak salondan ayrılması sayesinde, Ada'yla birkaç dakikalığına baş başa kaldım. Guido, diğerlerinin peşine takılmadan önce pek kıymetli kemanını Ada'nın ellerine bırakmıştı.

Diğerlerinin peşine takılıp takılmamak konusunda kararsız kaldığını gördüğüm Ada'ya dönerek, "Kemanı bana vermek ister misiniz?" diye sordum. Tüm kalbimle dilediğim o ânın sonunda gerçekten de gelip çattığına inanmakta zorlanıyordum.

Bir an tereddüt etti, fakat garip bir güvensizlik ağır basmış olmalıydı. Kemanı göğsüne iyice bastırarak:

"Hayır," diye yanıt verdi, "diğerleriyle gitmeme gerek yok. Anna'nın başına önemli bir şey geldiğini düşünmüyorum. Olur olmaz her şeye bağırır o."

Kemanı elinden bırakmadan oturdu; bu hareketiyle beni kendisiyle konuşmaya teşvik ediyormuş gibi geldi. Öyle ya, artık nasıl olup da onunla konuşmadan eve dönebilirdim? Aksi takdirde o upuzun gece boyunca ne yapardım? Bir an için kendimi yatakta devinip dururken veya biraz kafamı dağıtabilmek adına sokaklarda ya da oyun salonlarında gezinirken hayal ettim. Hayır! O evden her şeyi açıklığa kavuşturmadan ve sakinleşmeden ayrılmamaya kararlıydım.

Kısa ve basit ifadeler kullanmaya çalıştım. Nefes nefese olduğumdan buna birazcık da mecburdum aslında. Ona dönerek:

"Ben sizi seviyorum Ada. Bu konuyu babanızla konuşmama izin verir misiniz?" dedim.

Şaşkınlık ve endişeyle bana baktı. Bir an için tıpkı küçük kardeşi gibi çığlığı basacağından korktum. O sakin gözleriyle o keskin hatlı yüzünün aşkı tanımadığını biliyordum, fakat onu aşktan şimdi olduğu kadar uzak görmemiştim hiç. Konuşmaya başlayarak, giriş cümlesi namına bir şeyler söyledi. Fakat ben netlik peşindeydim: Evet ya da hayır! Belki de böylesine tereddüt edişine bile hayli içerlemiştim. Durumu ivedilikle çözerek onu bir karar vermeye teşvik etmek adına, zaman kazanmak istemesini eleştirdim:

"Bunun hâlâ farkına varmamış olmanız mümkün mü? Gerçekten de Augusta'ya kur yaptığımı düşünmüş olamazsınız ya!"

Ona güçlü bir mesaj vermek isterken, aceleden elim ayağım birbirine dolanmış ve hem sözlerim, hem de el kol hareketlerimle istemeden de olsa zavallı Augusta'yı aşağılamıştım.

Bu sayede Ada'yı o mahcubiyetten kurtarmış oldum. Sözlerimde ilk dikkatini çeken, Augusta'ya ettiğim hakaret oldu:

"Augusta'dan daha üstün olduğunuzu mu düşünüyorsunuz yani? Hem Augusta'nın karınız olmayı kabul edeceğini de düşünmüyorum!"

Ardından bana bir yanıt vermesi gerektiğini hatırlayarak:

"Bana gelince... Başıma gelen bu duruma hayli şaşırdığımı gizlemeyeceğim."

Yakıcı sözlerle Augusta'nın intikamını almak istemiş olmalıydı. Karmakarışık zihnimde o sözlerin başka hiçbir anlam taşıyamayacaklarını düşündüm; beni tokatlamış olsa dahi bunun nedenini anlamak için kafa yormakta tereddüt edeceğimi hissediyordum. Bu yüzden ısrarlarıma devam ettim:

"İyi düşünün, Ada. Kötü bir adam değilim ben. Varlıklıyım üstelik... Biraz tuhaf olduğum doğru, fakat kendimi kolaylıkla düzeltebileceğimi düşünüyorum."

Ada da tatlılaşmıştı, fakat lafı yeniden Augusta'ya getirdi.

"Siz de iyi düşünün, Zeno. Augusta iyi bir genç kız, üstelik de size hayli uygun. Onun adına konuşmam yanlış olur, fakat düşüncem o ki..."

Ada'nın adımı ilk kez telaffuz edişi içimi eritti. Bu jestle daha da açık konuşmaya davet etmiyor muydu beni? Belki de onu çoktan kaybetmiştim, ya da en azından benimle evlenmeyi hemen kabul etmeyecekti; fakat bu süre zarfında kendisini Guido'ya daha da açık etmesini önlemeli, o adamın gerçekten kim olduğunu görmesini sağlamalıydım.

Hemen konuya girerek, her şeyden önce Augusta'yı takdir ve saygıyla karşıladığımı, fakat onunla evlenmeyi kesinlikle istemediğimi söyledim. Son kısmı, iyice anlaşılması açısından bir kez daha tekrar ettim: "Onunla evlenmeyi kesinlikle istemiyorum." Böylece az önce Augusta'ya hakaret ettiğimi düşünerek öfkelenen Ada'yı biraz olsun yumuşatabilmeyi umuyordum.

"Candan, iyi yürekli, sevilesi bir genç kız Augusta; fakat bana uygun değil."

Koridordan gelen sesleri duyup da konuşmamın her an bölünebileceğinden korkarak, baklayı ağzımdan çıkardım.

"Ada! O adam size uygun değil. Geri zekâlının biri! Sorduğu sorulara güya masanın verdiği yanıtların, ona ne acılar çektirdiğini görmediniz mi? Bastonuna alıcı gözüyle baktınız mı?

Keman çalmayı iyi bildiği doğru, fakat bunu yapabilen maymunların da olduğunu unutmayın. Ağzından çıkan her sözle, o hayvani ruhuna ihanet ediyor..."

Karar vermekte ve duyduğu sözlerin ne anlama geldiğini kabul etmekte zorlanan biri gibi, beni bir süre dinledikten sonra sözlerimi kesti. Kemanı ve yayını sımsıkı kavrayarak ayağa fırladı ve üzerime hakaretler yağdırdı. Ben ise duyduklarımı unutmak için elimden geleni yaptım ve başardım da bunu. Aklımda tek kalan, sözlerine yüksek sesle gerek kendisi, gerekse Guido hakkında böyle konuşmaya nasıl cüret ettiğimi sorarak başladığı! Olup biteni gözlerimi kocaman açmış halde izleyen ben ise, yalnızca Guido hakkında konuştuğumu düşünüyordum. Bana yönelttiği o kınayıcı sözleri unutmama rağmen, öfkeden kıpkırmızı olan o güzel, asil, sağlıklı yüzünü ve istihfafla daha da keskinleşerek neredeyse mermer bir heykelinkini andıran o hatlarını ise unutmadım. O sahneyi hayatım boyunca asla hafızamdan çıkaramadım; aşkımı ve gençliğimi her anımsayışımda Ada'nın beni kendi kader çizgisinin tamamen dışına ittiği o andaki güzel, asil, sağlıklı yüzü gelir gözlerimin önüne.

Hâlâ ağlamakta olan küçük Anna'yı kollarında taşıyan Sinyora Malfenti'nin etrafında ilerleyen grup, birlikte yeniden salona girdi. Benimle ve Ada'yla ilgilenen yoktu; kimseyle vedalaşmadan salondan çıkan ben ise, koridora bıraktığım şapkamı aldım. İlginç! Kimse orada biraz daha kalmam için ısrar etmemişti. Bunun üzerine adap kurallarına uymam gerektiğini hatırlayarak bu kararı kendim verdim, oradan ayrılmadan önce herkesle layıkıyla vedalaşmalıydım. Açıkçası o evden hemen ayrılmakta tereddüt edişimin ardında, böyle yapmamla birlikte benim için önceki beş geceden daha da korkunç geçecek bir gecenin başlayacağına dair inancım yoktu desem yalan olur. Sonunda her şeyi açıklığa kavuşturduğuma göre, başka bir şeye ihtiyaç duyuyordum artık: Barış ortamına. Herkesle yeniden barışmalıydım. Ada ve diğerleriyle ilişkimi her türlü olumsuzluktan arındırabilseydim, daha rahat uyuyabilecektim. Bu nahoş durumun devam etmesine ne gerek vardı? Hatta Guido'ya bile tepki

duyamazdım; öyle ya, her ne kadar bunu hiç hak etmemiş olsa da Ada'nın onu seçmesi, onun suçu değildi!

Koridordaki kısa yürüyüşümün tek farkına varan Ada olmuştu; geri döndüğümü gördüğünde ise yüzünde bir endişe ifadesi belirdi. Göstereceğim bir tepkiden mi korkmuştu? Onu hemen sakinleştirmek istedim. Yanından geçerken mırıldanarak:

"Size kabalık ettiysem özür dilerim," dedim.

Elimi kavrayıp, içine su serpilmişçesine sıktı. Bu, beni de rahatlattı. Ruhumla baş başa kalabilmek ve onu saran huzuru özümseyebilmek üzere, bir anlığına gözlerimi kapattım.

Herkes hâlâ küçük kızla meşgulken, kaderin bir oyunu olsa gerek, kendimi Alberta'nın yanında otururken buluverdim. Onu görmemiştim, orada olduğunun ise ancak benimle konuşmaya başlamasıyla farkına varabildim:

"Hiçbir şeyi yok. İşi zorlaştıran ise, onu ağlarken görmesine pek sevindiği babasının evde olması." O anda kendimi çözümlemeyi bıraktım, tamamen görmeyi başarmıştım kendimi! Aradığım huzuru bulabilmek için, o salonun bana asla yasaklanmamasını sağlamalıydım. Alberta'ya baktım! Ada'ya benziyordu! Ondan biraz daha ufak tefekti, vücudunda çocukluğunun henüz silinmemiş izlerini taşıyordu. Sesini kolayca yükseltiyordu; genellikle abartılı kaçan gülüşü, yüzünü geriyor ve kızartıyordu. Ne ilginçtir, o anda babamın tembihlerinden birini hatırladım: "Genç bir kadın seçersen, onu istediğin gibi eğitmen de daha kolay olur." Bu anı, bir sonraki adımlarım için belirleyici oldu. Alberta'ya biraz daha baktım. Aklımdan onu çırılçıplak soymak geçiyordu; onu tüm tatlılığı ve yumuşaklığıyla kollarımın arasında hayal edip, bundan hayli hoşlandım.

"Bakın Alberta! Bir fikrim var: Evlenecek yaşa gelmiş olduğunuzu düşündünüz mü hiç?" diye sordum.

"Ben evlenmeyi düşünmüyorum!" dedi gülümseyerek; ardından sakince, utanmadan, kızarmadan yüzüme baktı. "Aksine, eğitimime devam etmeyi düşünüyorum. Annem de böyle istiyor."

"Eğitiminize evlendikten sonra da devam edebilirsiniz."

O anda bana zekice gelen bir fikri, hemen onunla paylaştım:

"Ben de eğitimime evlendikten sonra başlamayı düşünüyorum."

İçten bir kahkaha atmasıyla, vakit kaybetmekte olduğumu anladım; çünkü böyle saçmalıklarla ne kendime bir eş, ne de aradığım huzuru bulabilirdim. Ciddi olmalıydım – ki bu hiç de zor değildi çünkü Ada'nınkinin tam tersi bir tavırla yaklaşıyordu bana. Gerçekten hayli ciddileştim. Müstakbel karımın her şeyi bilmesi esastı. Sesim titreyerek:

"Kısa bir süre önce, size şu anda yapmakta olduğum teklifin aynını Ada'ya yaptım. Beni hiddetle reddetti. Şu an içinde bulunduğum durumu siz tahmin edin."

Hüzün dolu tavırlarımın eşlik ettiği bu sözler, Ada'ya yönelik son ilan-ı aşkımdan başka bir şey değildi. Ciddiliği biraz abartmıştım, gülümseyerek:

"Fakat sizin benimle evlenmeyi kabul etmeniz halinde çok mutlu olacağıma, sizin için her şeyi ve herkesi unutacağıma inanıyorum," diye ekledim.

O da hayli ciddileşti:

"Alınmanızı istemem, Zeno, inanın bu beni çok üzer. Size karşı büyük bir itibar besliyorum. Tatlı bir şeytan olduğunuzu ve tüm bildiklerinin farkında olan profesörlerimin aksine, farkında olmasanız da çok şey bildiğinizi düşünüyorum. Gelgelelim, ben evlenmek istemiyorum. Kim bilir belki de ilerde fikrim değişir fakat şu an itibarıyla tek bir hedefim var: Yazar olmak istiyorum. Size duyduğum güveni buradan da anlayabilirsiniz. Bunu sizden başka kimseye söylemedim ve güvenime ihanet etmeyeceğinizi umuyorum. Kendi adıma ise, bana yaptığınız tekliften kimseye bahsetmeyeceğimden emin olabilirsiniz," dedi.

"Aksine, olanlardan herkese bahsedebilirsiniz!" dedim öfkeyle sözünü keserek. Kendimi yeniden o salondan sürülme riskiyle karşı karşıya hissediyordum ve savunmaya geçtim. Alberta'nın beni reddedebilmiş olmasıyla daha da büyüyen egosunu zayıf-

latmanın tek bir yolu vardı; doğru yöntemi keşfeder keşfetmez de uygulamaya koyuldum:

"Şimdi aynı teklifi Augusta'ya yapacak ve hem ablası hem de kız kardeşi beni reddettiklerinden onunla evlendiğimi herkese anlatacağım!" dedim.

Kendi planlarımın böylesine garipleşmesi üzerine beni hazırlıksız yakalayan abartılı bir keyifle gülüyordum. Hayli gurur duyduğum tavrımı kelimelerle değil, hareketlerimle yansıtıyordum.

Augusta'yı bulabilmek için etrafıma bakındım. Elinde bir tepsi, tepsinin üzerinde ise Anna için hazırlanan bir sakinleştirici karışım içeren yarı dolu bir bardak vardı, koridora çıkmıştı. Hemen peşinden koşarak arkasından seslendim; duvara yaslanarak beni beklemeye koyuldu. Tam karşısında durup yüzüne bakarak:

"Dinleyin beni Augusta, benimle evlenmek istiyor musunuz?" dedim.

Hayli kabaca bir teklifte bulunmuştum. Birbirimizle evlenmeliydik o kadar; ne onun bu konuda ne düşündüğünü sormuş, ne de kendimin bu konuyla ilgili herhangi bir açıklamada bulunmam gerektiğini aklıma getirmiştim. Bir seferliğine diğerlerinin değil, kendi istediklerimi yapmaya kararlıydım!

Şaşkınlıktan yuvalarından fırlayacak gibi olan gözlerini yukarıya kaldırdı. Böyle yapmasıyla, hafif eğri olan gözünün diğerinden farkı her zamankinden daha fazla dikkat çekiyordu. Kadife tenli bembeyaz yüzü önce daha da beyazlaştı, ardından ise kıpkırmızı oldu. İncecik bir sesle:

"Şaka yapıyor olmalısınız ki bu hiç de hoş değil," dedi.

Ağlamaya başlamasından korktum ve nedendir bilinmez, onu teselli etmek için kendi üzüntümden bahsetmeye başladım:

"Şaka yapmıyorum," dedim hüzünlü ve ciddi bir ifadeyle. "İlk evlenme teklif ettiğim kişi olan Ada'nın teklifimi hiddetle geri çevirmesi üzerine, aynı teklifi Alberta'ya yaptım; her ne kadar hoş sözler sarf etmiş de olsa o da reddetti beni. Her ikisine karşı

da herhangi bir hınç beslemiyorum. Yalnızca kendimi çok ama çok mutsuz hissediyorum."

Acım karşısında kendisini toparlayan Augusta, bana duygulanmışçasına bakarak, derin derin düşünmeye başladı. Bakışları, üzerimde hiç de hoşuma gitmeyen bir okşayış gibi geziniyorlardı.

"Bu da beni sevmediğinizi bilmek ve hatırlamak zorunda olduğum anlamına gelecek, öyle değil mi?" diye sordu.

Bu esrarengiz cümle ne anlama geliyordu? Teklifimi kabul edeceğinin işareti miydi? Hatırlamak istiyormuş! Benimle birlikte geçecek bir ömür boyunca hatırlamak mı istiyordu bunu? İntihar etmek amacıyla kendini oldukça zor bir duruma sokan ve şimdi ise fikir değiştirip canını kurtarmak istediğinden, bunu başarmak için hayli çaba göstermesi gereken biri gibi hissediyordum kendimi. Augusta da teklifimi reddetmiş olsa ve bunun üzerine, korkunç olayların birbirini izlediği o günde bile kendimi oradayken hiç de kötü hissetmediğim yazıhaneme sapasağlam geri dönebilsem, fena mı olurdu? Ona dönerek:

"Evet! Ada'dan başkasını sevmiyorum ve şimdi ise sizinle evlenmeye hazırım..." dedim.

Ona, Ada için bir yabancı olma fikrine katlanamayacağımı, bu nedenle kendimi en azından eniştesi olmakla teselli etmeye karar verdiğimi söylemek üzereydim. Yalnız bu açıklama fazla aşırı kaçabilir ve Augusta yine kendisiyle alay ettiğime inanabilirdi. Bu nedenle:

"Kendimi yalnız kalma fikrine alıştıramıyorum bir türlü," demekle yetindim.

O anda desteğine belki de ihtiyaç duyduğu duvara tamamen yaslanmış duruyordu; fakat biraz sakinleşmiş gibiydi ve tepsiyi tek bir eliyle tutmaktaydı. Kurtulmuş muydum, o salonu terk edebilir miydim, yoksa orada kalıp evlenmeli miydim? Bir türlü telaffuz etmek istemediği o sözleri bekleyerek sabırsızlandığımdan, o arada kendim bir şeyler söyledim:

"Tatlı bir şeytanımdır ben; ortada büyük bir aşk olmasa dahi benimle gayet güzel yaşanabileceğine inanıyorum."

Bu, Ada'yı bana âşık olmadığı halde teklifime evet demeye teşvik etmek amacıyla daha önceki uzun günler boyunca hazırladığım bir cümleydi.

Augusta'nın nefes alışı hafifçe hızlanmıştı ve sessizliğini korumaya devam ediyordu. Sessiz kalışı, teklifimi reddettiği anlamına da gelebilirdi – ki hayli narin bir ret yanıtı olurdu bu–: O zaman ben de koşarak şapkamı kaptığım gibi, hâlâ dimdik yerinde olan başımın üzerine geçirip tam zamanında ayrılırdım oradan.Hâlbuki Augusta, asla unutmayacağım asil bir hamleyle doğruldu ve duvardan destek almayı bıraktı. Zaten fazla geniş olmayan koridorda benimle yüz yüze gelerek, aramızdaki mesafeyi daha da azalttı."Siz, Zeno, sizin için yaşayacak ve size destek olacak bir kadına ihtiyaç duyuyorsunuz. Ve ben, o kadın olmak istiyorum."

Bana doğru uzattığı pofuduk elini neredeyse içgüdüsel bir hareketle öptüm. Başka bir şekilde davranma ihtimalim kalmadığı hayli açıktı. Ayrıca itiraf etmeliyim ki, o anda hissettiğim derin tatmin duygusu göğsümü kabartmıştı. Artık her şey çözüme ulaşmış, ortada çözüme ulaştırmam gereken hiçbir şey kalmamıştı. Aradığım gerçek netlik, işte buydu.

Böylece nişanlanmış oldum. Bu haber, hiç gecikmeden büyük bir coşkuyla kutlandı. Herkes öylesine alkış tutmuştu ki, Guido'nun keman çalmaktaki ustalığıyla kıyaslanabilirdi bu başarım. Beni öpen Giovanni, bana hemen sen diye hitap etmeye başladı. Aşırı bir şefkat gösterisinde bulunarak:

"Uzun zamandan beri kendimi senin babanmış gibi hissediyordum zaten," dedi, "Ticaret konusunda sana tavsiyelerde bulunmaya başladığımdan beri."

Müstakbel kayınvalidemin de bana uzattığı yanağına ise hafifçe dokunmakla yetindim. Öyle ya, o öpücükten Ada'yla evlenmiş olsam dahi kurtulamayacaktım."Benim de her şeyi tahmin ettiğimi gördünüz işte," dedi inanılması güç bir umursamazlıkla

ve itiraz etmeyi ne becerebildiğim, ne de gerçekten istediğimden, bu tavrı yanına kaldı.

Ardından Augusta'yı kucaklayan kayınvalidemin, kızına karşı derin sevgisi, kendine hâkim olamayarak, hıçkırarak ağlamaya başlayıp sevinç gösterilerini yarıda kesmesiyle kendisini gösterdi. Sinyora Malfenti için üzülmeyi beceremiyordum doğrusu, fakat o gözyaşlarının nişan akşamımı renklendirdiğini, sevimli ve önemli bir hale getirdiğini itiraf etmeliyim.

Mutluluktan yerinde duramayan Alberta, elimi sıktı:

"Sizin için iyi bir kız kardeş olmak istiyorum," dedi. Ada ise:

"Tebrikler Zeno!" dedi. Ardından ise kısık sesle, "Unutmayın: Her ne kadar aceleci davrandığınızı düşünmüş olsanız da, asla hiç kimse sizin kadar bilgece bir karar vermemiştir."

Guido ise beni hayli şaşırtan bir şey söyledi:

"Daha bu sabah Malfenti ailesinin genç kızlarından birine göz koyduğunuzu anlamıştım fakat hangisi olduğunu çıkaramıyordum bir türlü."

Ada ona kendisine yaptığım kurdan hiç bahsetmediğine göre, fazla yakın olamazlardı! Gerçekten de aceleci davranmış olmayaydım?

Hemen ardından yeniden kulağıma eğilen Ada ise:

"Beni bir ağabey şefkatiyle sevmenizi istiyorum. Gerisini ise unutalım gitsin: Guido'ya konuyla ilgili tek kelime etmeyeceğim," dedi.

Nihayetinde bir aileyi böylesine neşelendirdiğimi görmek çok güzeldi. Hayli yorgun olduğumdan, bunun tadını fazla çıkaramadım. Uykum da vardı. Böyle oluşu, aklı başında bir tavırla, bilgece hareket ettiğimin göstergesiydi. Geceyi rahat geçireceğim kesindi.

Akşam yemeği sırasında, Augusta ve ben tebrikleri sessizce kabul ettik. Masada dönen sohbete dâhil olma becerisini gösteremediğinden, benden özür dileme ihtiyacını hissetti:

"Ne söyleyeceğimi bilemiyorum. Unutmayın ki yarım saat öncesine kadar tüm bu başıma geleceklerden tamamen habersizdim."

Gerçekleri daima kesin bir şekilde ifade ediyordu. Gülmekle ağlamak arasında kalmışa benziyor ve bana bakıyordu. O anda bakışlarımla onu okşamak istedim, bunu becerebildiğimden ise emin değilim.

Aynı akşam o masada otururken, ağır bir darbe daha aldım. Bu kez beni yaralayan ise Guido oldu.

Anladığıma göre Guido, ruh çağırma seansına katılmak üzere oraya gitmemden kısa bir süre önce, o sabah kendisine dalgın biri olmadığımı söylediğimi ev halkıyla paylaşmıştı. Bunun üzerine diğerleri ağız birliği etmişçesine, benim ona yalan söylediğime dair öyle çok kanıt sunmuşlardı ki, Guido da benden intikam almak için (veya belki de resim yeteneğini sergilemek istemişti) benim iki karikatürümü çizdi. İlkinde burnumu havaya kaldırmış, yere doğru açılmış bir şemsiyenin üzerine yaslanmış duruyordum. İkincisinde ise paramparça olmuş olan şemsiyenin tutacağı sırtıma saplanmıştı. Amacına ulaşmıştı, beni temsil eden kahramanın – ki kelliği aşırı vurgulanan bu adam bana hiç de benzemiyordu– her iki karikatürde de tamamen aynı görünümde olması sayesinde herkesi kolayca güldürdü; güya öylesine dalgındı ki şemsiye sırtına saplandığında bile bunun farkına varmamış, duruşundan ödün vermemişti.

Herkes bu karikatürlerle fazlaca, hatta gereğinden fazla eğlendi. Beni gülünç hale düşürme girişiminin böylesine başarıyla sonuçlanmasından derin bir acı duydum. Ve ilk kez o anda, acım âdeta içime işledi. O akşam sağ ön kolum ve kalçalarımdan biri ağrıdı. Kaskatı kesilmiş gibiydim, sinirlerimde şiddetli bir yanma ve karıncalanma baş gösterdi. Şaşkınlık içinde sağ elimi kalçamın üzerine götürüp, hissizleşen sağ ön kolumu sol elimle kavradım."Neyin var?" diye sordu Augusta.

Bir kafe çıkışı takılıp düştüğüm hikâyesini aynı akşam ona da anlatmıştım; o kazada incittiğim yerlerimin acıdığını hissettiğimi söyledim.

Kendimi o acıdan kurtarabilmek adına etkin bir girişimde bulundum. Bana yapılan büyük haksızlığın intikamını alabildiğim takdirde iyileşeceğimi hissediyordum. Hemen bir parça kâğıt ile bir kurşunkalem getirmelerini isteyerek, üzerine devrilen bir masanın altında ezilen bir adam çizmeye çalıştım. Hemen yanına ise kaza sonucu elinden düşürdüğü bir baston ekledim. Gerçi bu çizdiğimin baston olduğunu kimse anlayamadı çünkü pek de layıkıyla çizmeyi başaramadım ama neyse. Ardından ise o adamın kim olduğunun ve neden kendisini o durumda bulduğunun anlaşılması adına, karikatürün altına "Masayla cebelleşen Guido Speier" yazdım. Öyle ya, masanın altında ezilip kalan o zavallının bacaklarını görmek mümkün değildi; çizimimi sanatçılara özgü bir yaratıcılıkla deforme etmiş ve intikam hırsıyla zaten hayli çocukça olan çizimimi daha da kötüleştirmemiş olmasaydım aynen Guido'nunkilere benzeyeceklerdi o bacaklar.

Peşimi bırakmamaya kararlı görünen acı, beni hızla çizmeye zorladı. İçimde daha önce asla, birisini böylesine yaralamak isteği belirmemişti; elimde layıkıyla kullanmayı beceremediğim o kurşunkalem yerine bir pala olsaydı belki de çoktan amacıma ulaşmış olacaktım.

Karikatürümü görür görmez içten bir kahkaha atan Guido, hemen ardından kâğıdı dikkatle incelemeye başladı:

"Masa bana hiç de zarar vermişe benzemiyor!"

Aynen öyleydi, üzerine devrilen masa ona hiç zarar vermemişti; bana böylesine acı veren büyük haksızlık, tam da buydu.

Guido'nun iki çizimini eline alan Ada, onları incelemek istediğini söyledi. Ona öylesine kınama dolu bir bakış atmış olmalıyım ki gözlerini benden kaçırmak zorunda kaldı. Her tavrıyla acımı daha da artırdığına göre, onu istediğim kadar kınamaya hakkım vardı.

Aradığım teselliyi Augusta'da buldum. Çizimimin üzerine nişan tarihini yazmamı istedi, o şekilsiz karalamayı saklamak istiyordu. Bana karşı sergilediği bu şefkat dolu tavır, damarlarımdaki kanı öylesine ısıttı ki varlığının benim için ne kadar önemli olduğunu ilk kez fark ettim. Fakat acım bir türlü geçmek

bilmiyordu, kim bilir aynı tavrı Ada sergilemiş olsaydı damarlarımdaki kan nasıl da gürül gürül akmaya başlar, sinirlerimin üzerine biriken tüm o atıkları nasıl da peşi sıra sürükleyip götürürdü.

O acı, bir daha asla yakamı bırakmadı. Şu yaşlılığımda ondan daha az çekiyorum çünkü kendisini her gösterdiğinde merhametle karşılayabiliyorum onu: "İşte! Bir zamanlar genç olduğumun kanıtı olan acı geri mi geldi ne?" Gençliğimde ise durum farklıydı. Her ne kadar bazen hareket yeteneğimi kısıtlayarak bazı geceler beni uykusuz bırakmış da olsa, abartılı bir acı değil bahsettiğim. Yine de hayatımın büyük bir kısmını işgal ettiği bir gerçek. Kurtulmak istiyordum ondan! Neden yenilgimin izini bir ömür boyunca vücudumda taşımak zorunda kalmalıydım? Ne yani, Guido'nun zaferinin ayaklı bir anıtı mı olacaktım? O acının kökünü kazımam gerekiyordu.

Böylece tedavime başladım. Fakat hemen ardından hastalığımın öfke dolu kaynağını unuttum, yeniden bulmakta ise hayli zorlandım. Başka bir açıklaması olamazdı: Beni tedavi eden doktorlara karşı büyük bir güven duyuyordum; acının nedenini ise bazen metabolizmama, bazense kan dolaşımıyla ilgili bir soruna, sonunda ise vereme ya da bazıları utanç verici kimi enfeksiyonlara atfedişlerine inanıyordum. Ayrıca şunu da itiraf etmeliyim ki, uyguladıkları her tedavi yöntemi acımı geçici olarak hafiflettiğinden, teşhisleri gözümde inandırıcılık kazanıyorlardı. Eninde sonunda ise büyü bozulup, teşhisler öncesine göre daha uygunsuz gelmeye başlasalar da, tamamen yanlış olduklarını da düşünmüyordum; çünkü mükemmellik kavramına zaten inanmıyordum ben.

Yalnızca bir seferinde ise gerçekten de büyük bir hata yapıldığını saptadım: Kendimi ellerine teslim ettiğim bir veteriner bozması, siyatik sinirimi kimyasal bazı ilaçlarla tedavi etmekte ısrar etti; acım ise ona bir oyun oynamak istemiş olacak ki, bir anda kalçamdan sırtıma sıçrayarak, durumun siyatikle uzaktan yakından ilgili olmadığını göstermiş oldu. Hayli öfkelenen cerrah beni kapının önüne koyuverdi; ben ise buna hiç bozul-

madan – ki dün gibi hatırlarım–, hatta aksine, acımın kendisini vücudumun başka bir noktasında ve tamamen aynı şekilde gösteriyor oluşuna âdeta hayran kalarak oradan ayrıldım. Tıpkı kalça bölgeme odaklanıp da bana işkence ettiğinde olduğu gibi, şiddetli ve ulaşılmazdı. Vücudumuzun her bir parçasında acının aynı şekilde hissedilebiliyor oluşu hayli ilginç doğrusu.

Diğer tüm teşhisler ise vücudumda aynen oldukları yerde duruyor ve öncelik kazanmak için birbirleriyle mücadele ediyorlar. Bir gün ürat diyatez teşhisine tamamen kendimi kaptırırken, bir diğer gün ise diyatez falan kalmıyor ortada, bir damar inflamasyonu gelip öldürüyor, yani iyileştiriyor onu. İlaçlarla dolu çekmecelerim vardır benim; bizzat kendi ellerimle düzenlendiğim tek çekmeceler onlardır. İlaçlarımı seviyorum ve içlerinden birini her terk edişimde, er ya da geç ona geri döneceğimi de biliyorum. Üstelik vaktimi boş yere kaybettiğimi de düşünmüyorum. Aksi takdirde, kendilerine yenilmeden önce tedavilerine başlayabilmek için yakalanmışım gibi yaptığım o hastalıkların hangisi, kim bilir ne kadar zaman önce çoktan öldürmüş olacaktı beni.

Her ne kadar niteliklerini derinlemesine çözümleyemesem de, bu acının ilk ne zaman kendisini gösterdiğini biliyorum. Tam da benimkinden hayli üstün o karikatür yüzünden. Bardağı taşıran son damlaydı o! Öncesinde buna benzer bir acı duyduğumu hiç hatırlamıyorum doğrusu. Vaktiyle bir doktora acının kaynağını açıklamaya çalışsam da, anlamadı beni. Belli mi olur? Belki de psikanaliz sayesinde; o günlerde, özellikle de nişanımı takip eden birkaç saat içinde meydana gelen ve vücudumu alt üst eden tüm olayları gün ışığına çıkarmayı başarabilirim.

Üstelik yalnızca birkaç saat de değillerdi hani!

Augusta, aynı akşamın ilerleyen saatlerinde herkes dağıldıktan sonra keyifle vedalaştı benimle:

"Yarın görüşmek üzere!"

Bu davet hoşuma gitmişti, çünkü amacıma ulaştığımı ve hiçbir şeyin orada kalmayacağını, her şeyin ertesi gün de aynen de-

vam edeceğini kanıtlıyordu. Gözlerimin içine baktı; onay dolu bakışlarım onun için büyük bir teselli oldu. Artık saymadığım o basamakları inerken, kendi kendime:

"Onu seviyor muyum acaba?" diye sordum.

Bu şüphe, hayatım boyunca eşlik etti bana; bugün ise böylesine büyük bir şüphenin eşlik ettiği sevginin gerçek sevgi olduğunu düşünüyorum.

Fakat oradan ayrıldıktan sonra dahi, o akşamki eylemlerimin tatlı meyvelerinin keyfine varabilmek, uzun ve dinçleştirici bir uyku uyuyabilmek nasip olmadı bana. Çok sıcaktı. Canı dondurma çeken Guido, kendisiyle kafeye kadar gitmemi teklif etti. Dostane bir tavırla koluma girdiğini görür görmez ben de aynını yaptım. Benim için hayli önemli bir kişi olduğundan, onun hiçbir teklifini reddedemezdim. Bana yatak hayalleri kurduran yorgunluğum yüzünden, normalden daha da yumuşak başlı bir tavır takınmıştım.

Tam da zavallı Tullio'nun hastalığını bana bulaştırdığı o kafeye girerek gözden uzak bir masaya oturduk. Hayat boyu en sadık arkadaşım olacağını henüz bilmediğim acım, yol boyunca bana hayli çektirmişti; oturmamla birlikte sanki birkaç saniyeliğine hafiflemiş gibi geldi.

Guido'nun sohbeti çekilir gibi değildi. Augusta'yla aşk hikâyemizi çok merak ediyor, beni sorulara boğuyordu. Onu kandırdığımdan mı şüpheleniyordu acaba? Augusta'ya onu Malfentiler'in evinde ilk gördüğüm anda âşık olduğumu anlattım yüzsüzce. Acı, dilime vurmuştu sanki, onu bastırmak için neredeyse bağıracaktım. Fakat konuşmayı abartmıştım; eğer Guido beni biraz dikkatle dinlemiş olsaydı, Augusta'ya hiç de âşık olmadığımı fark edebilirdi. Augusta'nın vücudunun en ilgi çekici yerinden, yani yüzündeki diğer tüm parçaların da yanlış yerde oldukları izlenimini veren o eğri gözünden bahsettim. Ardından ise teklifimi yapmakta neden bu kadar geciktiğimi açıklamak istedim. Aksi takdirde Guido belki de benim son dakikada o eve gidip apar topar nişanlandığımı düşünebilirdi. Bağırarak:

"Her şeyden önce Malfenti ailesinin genç kızları büyük bir lükse alışıklardı, ben ise bekledikleri bu rahatlığı temin edecek şartlara sahip olup olmadığımdan emin değildim," dedim.

Böyle bir genelleme yaparak dolaylı yoldan Ada'dan da bahsetmiş olduğuma üzüldüm, fakat yapabileceğim bir şey yoktu: Augusta'yı Ada'dan ayrı tutmak hayli zordu! Etrafıma şüpheyle göz gezdirip sesimi alçaltarak devam ettim:

"Bu amaçla hesap kitap yapmaya koyuldum. O anki mal varlığım yetersiz kalıyordu. Bunun üzerine ticaret ağımı genişletebilmek için bazı yollar aramaya başladım."

Ardından ise, bahsettiğim hesapları yapabilmek için hayli zamana ihtiyaç duyduğumu ve Malfentiler'in evine ancak beş gün sonra geri döndüğümü söyledim.

Kendi haline bıraktığım dilim, sonunda içtenlikle konuşturmaya başlamıştı beni. Ağlamama ramak kalmıştı, kalçama bastırarak:

"Beş gün çok uzun bir süre!" diye mırıldandım.

Guido, benim böylesine temkinli bir insan olduğumu öğrendiğine çok memnun olduğunu söyledi.

Onu kuru kuru süzdüm:

"Temkinli insanların, aklı bir karış havada olanlardan ille de daha iyi yaptıkları söylenemez!"

Guido güldü:

"Temkinli birinin aklı bir karış havada olanı savunmaya girişmesi ilginç doğrusu!"

Ardından lafı fazla uzatmadan hemen konuya girerek, Ada'ya evlenme teklif etmek üzere olduğunu söyledi. Beni peşi sıra o kafeye sürüklemesinin gerçek nedeni bu itirafta bulunmak mıydı, yoksa yalnızca benim sürekli kendimden bahsetmemden hayli sıkılıp konuyu kendisine getirerek benden intikam mı almak istemişti?

Elimden geldiğince şaşırmış ve sevinmiş görünmeyi başardığıma neredeyse eminim. Hemen sonra ise, büyük bir keyifle lafı gediğine oturttum:

"Bach'ın o çarpıttığınız eserine Ada'nın neden böylesine bayıldığını şimdi anladım! Gerçi oldukça iyi çaldınız fakat *Sekizler bazı yerleri kirletmenize izin vermezler,*[1] bilirsiniz."

Bu sözlerle ağır bir darbe alan Guido, acıdan kıpkırmızı oldu. Kendisini heyecanla destekleyen o ufak hayran kitlesinden mahrum kaldığından olsa gerek, oldukça yumuşak başlı bir tavırla yanıt verdi:

"Aman tanrım!" diye söze girdi zaman kazanmaya çalışarak. "Insan bir enstrüman çalarken biraz kapris yapmak ister bazen. O ortamda Bach'ı fazla tanımadıklarından, biraz modernleştirerek sundum onlara."

Bulduğu gerekçeden tatmin olmuşa benziyordu, fakat ben de tıpkı onun kadar tatmin olmuştum, çünkü sözleri bir bahane, bir boyun eğme gibi gelmişti bana. Bu, daha ılımlı bir tavra bürünmeme fazlasıyla yetti, üstelik Ada'nın müstakbel kocasıyla herhangi bir sebepten tartışmak da istemiyordum. Onun kadar iyi keman çalan acemi müzisyenle nadir karşılaştığımı söyledim.

İltifatım yetersiz kaldı: Müzisyenliği meslek olarak seçmeyi kabul etmeyeceğinden, kendisine acemi denmesini bizzat tercih ettiğinin altını çizdi.

Ona hak verdim. İstediği de bu değil miydi zaten? Ona acemi denemeyeceğinin gün gibi ortada olduğunu söyledim.

Bunun üzerine yeniden iki yakın dost olduk.

Ardından ise, birdenbire kadınlar hakkında kötü konuşmaya başladı. Ağzım açık kaldı! Bugün onu iyi tanıdığımdan, dinleyicisinin konuşmalarından hoşlandığını anladığı anda kendisini bırakıp, herhangi bir konu hakkında yerli yersiz gevezelik etmeye başladığını söyleyebilirim. Ben birkaç dakika önce Malfenti ailesinin kadınlarının lükse alışık olduklarından bahsettiğimden, önce o konuda konuşmaya devam etmek ister gibi başla-

[1] İtalyan tarihçi Francesco Guicciardini'nin (1483-1540) *Floransa Hikâyeleri* (1508) adlı eserinde kendilerinden "Sekizler" olarak bahsettiği, asayişi ve temizliği sağlamakla görevli polis memurlarına gönderme yapılmaktadır.

yıp, ardından ise kadınların tüm kötü özelliklerini sıralamaya koyuldu. Yorgunluğum, sözlerini kesmemi engelliyordu; tek yapabildiğim, başımı onaylarcasına aşağı yukarı sallamaktı, ki bu bile hayli enerji gerektiriyordu. Aksi takdirde itiraz etmem işten bile değildi. Zihnimde Ada, Augusta ve müstakbel kayınvalidemce temsil edilen kadınlar hakkında olumsuz konuşmak için her türlü hakka sahip olduğumu biliyordum; onun ise yalnızca âşık olduğu Ada tarafından temsil edilen kadın dünyası hakkında ileri geri konuşmaya hiç hakkı yoktu.

Oldukça bilgiliydi; yorgunluğuma rağmen onu bir süre boyunca oturduğum yerden hayranlıkla dinledim. Hayli sonra, o dâhice teorilerini genç yaşta intihar eden Weininger'den[1] arakladığını keşfettim. O anda ise, ikinci bir Bach vakasına kurban gitmekteydim. Hatta beni tedavi etmek istediğini bile düşündüm. Aksi takdirde amacı neydi, beni kadınların ne iyi kalpli, ne de zeki olamayacaklarına inandırmak mı? Bana sorarsanız, uygulayan kişi Guido olduğu için başarıya ulaşmadı bu tedavi.

Fakat yine de o teorileri aklımın bir köşesinde sakladım ve Weininger'i bizzat okuyarak geliştirdim. Beni iyileştirmekten geri kalsalar da, kadınların peşinde koştuğum zamanlarda iyi bir dost oluyorlar bana.

Dondurmasını bitiren Guido, biraz temiz hava almaya ihtiyacı olduğunu söyleyerek birlikte şehrin kenar mahallelerine doğru bir yürüyüş yapmamızı teklif etti.

Gayet iyi hatırlıyorum: Günlerdir herkes şehre biraz yağmur yağmasını, böylece erken bastıran sıcaklardan biraz olsun nefes almayı umuyordu. Ben ise o sıcakların farkına varmamıştım bile. O akşam gökte ince beyaz bulutlar belirmeye başlamıştı; hani o, halkın şiddetli bir yağmur getireceklerini umduğu bulutlar; fakat masmavi göğün henüz açık olan kısmında, yine aynı halkın, bulutları yiyip yutacağına inandığı şiş yanaklı de-

[1] Otto Weininger (1880-1903), *Seks ve Karakter* (1903) adlı eserin sahibi Avusturyalı filozof.

vasa bir ay yükselmekteydi. Nitekim yoluna çıkan bulutları dağıtıp göğü temizlemekte olduğu belliydi.

Guido'nun beni ağzından her çıkanı başımla onaylamaya mahkûm eden ve bana işkence gibi gelen o bitmek bilmez konuşmasını bölmek isteyerek, şair Zamboni'nin[1] Ay'ın yüzeyinde keşfettiği öpücüğü tarif etmeye koyuldum: Guido'nun yanı başımda aralıksız sergilediği o büyük haksızlığa kıyasla, nasıl da tatlıydı gecelerimizin ortasında beliren o öpücük! İçinde hapsolduğum o uyuşukluktan silkinerek uyandım ve konuştukça acımın hafiflediğini hisseder gibi oldum. İsyanımın ödülünü almıştım ve tavrımda ısrar ettim.

Guido, bir anlığına kadınları rahat bırakıp başını göğe çevirmek zorunda kaldı. Fakat bu durum çok kısa sürdü! Ona verdiğim talimatlar doğrultusunda Ay'ın yüzeyindeki kadın figürünü keşfetmesiyle aynı konuya geri döndü ve ıssız sokakta yalnızca kendisinin katıla katıla güldüğü bir espri patlattı:

"Neler neler görüyordur ki o kadın! Kadın aklıyla hiçbirini hatırlayamaması ise çok yazık!"

Kadınların hafızaları oldukça yetersiz olduğundan, asla zeki olamayacakları iddiası, teorilerinin (ya da Weininger'inkilerin) bir parçasıydı.

Sonunda Belvedere Sokağı'nın başına geldik. Guido, biraz yokuş yukarı yürümenin bize iyi geleceğini söyledi. Bir kez daha istediğini yaptım. Tepeye vardığımızda, henüz ergenlik çağındaki çocuklara özgü bir hareketle sokağı bir altındakinden ayıran alçak duvarın üzerine uzanıverdi. On metrelik bir mesafeden aşağıya düşme riskini göze alarak, bir cesaret gösterisinde bulunduğunu zannediyordu. İlk anda onu böylesi bir tehlikeyle karşı karşıya görerek fenalaşacak gibi olsam da, hemen sonra kendimi o sıkıntıdan kurtarmak için tam da o akşam bizzat icat ettiğim sistemi ani bir doğaçlama isteğiyle devreye soktum ve tüm kalbimle düşmesini dilemeye başladım.

---

[1] İtalyan yazar ve şair Filippo Zamboni (1826-1910), "Flaviuslar'ın Buyruğunda" (1885) adlı şiirinde, dikkatle bakıldığında Ay'ın yüzeyinde öpüşen bir çifti görmenin mümkün olduğunu öne sürmüştür.

O konumda dahi kadınlara hakaret etmeye devam ediyordu. Son olarak, kadınların çocuklar gibi oyuncaklara, fakat hayli pahalı oyuncaklara gereksinim duyduklarını söyledi. Ada'nın mücevherleri çok sevdiğini söylediğini hatırladım. Yani gizliden gizliye tam da ona mı gönderme yapmaktaydı? Bunun üzerine aklıma korkunç bir fikir geldi! Neden Guido'ya o on metrelik uçuşu zorla yaptırmıyordum ki? Ada'yı sevmediği halde benden alıp götürmekte olan o varlığı ortadan kaldırmam doğru olmaz mıydı? O anda, onu öldürdükten hemen sonra Ada'ya koşarak, bu jestimin ödülünü alabilirdim. O yıldızlarla dolu tuhaf gecede, kendisine Guido'nun nasıl da hakaret ettiğini Ada'nın ta kendisi bile duyabiliyormuş gibi geliyordu bana.

O anda Guido'yu öldürmeye gerçekten de kararlı olduğumu itiraf etmeliyim! Alçak duvarın üzerine uzanmış haldeyken tam yanında ayakta duruyor ve girişimimin başarıya ulaşabilmesi için onu nasıl kavramam gerektiğini soğukkanlılıkla hesap etmeye çalışıyordum.Az sonra, aslında onu kavramama gerek bile olmadığını fark ettim. Kollarını başının arkasında birleştirmiş halde uzanmaktaydı ve beklemediği bir anda kazara yapmışçasına onu biraz iteklemem, dengesini kaybetmesi için fazlasıyla yeterli olacaktı.

Aklıma, göğü bulutlardan gitgide arındırarak ilerleyen Ay ile kıyaslanabilecek kadar önemli kabul ettiğim bir fikir geldi: O akşam huzurlu bir uyku uyuyabilmek adına Augusta'yla nişanlanmayı kabul etmiştim. Guido'yu öldürmem halinde ise nasıl uyuyabilecektim? Bu fikir hem beni, hem de onu kurtardı. Guido'nun tepesine dikilmiş durur halde aklıma şeytan girebileceği korkusuyla, hemen pozisyon değiştirmek istedim. Başımı neredeyse yere değecek şekilde dizlerime doğru eğerek, kendimi âdeta ikiye katladım:

"Çok acıyor, çok acıyor!" diye bağırdım.

Guido, korkmuş halde ayağa fırlayarak olup biteni açıklamamı istedi. Sorularını yanıtsız bırakarak, yalnızca hafifçe sızlanmaya devam ettim. Neden sızlandığımı biliyordum: onu öldürmek isteyişimden ve belki biraz da bunu beceremememiş

oluşumdan. Acı ve serzenişler, her şeyi örtbas ediyordu. Onu öldürmek istemediğimi ve aynı zamanda onu öldüremeyişimin benim suçum olmadığını haykırıyormuş gibi hissediyordum kendimi. Tüm bunlar, hastalığımın ve acımın suçuydu. Fakat aksine, tam da o anda acımın tamamen ortadan kaybolduğunu ve yalnızca bir komediden ibaret kalan sızlanışıma bir anlam verebilmek adına çaresizce sanki acıyı hâlâ hissediyormuş ve ondan çok çekiyormuş gibi yaptığımı hatırlıyorum. Fakat boş bir çabayla kaldı benimkisi, çünkü acım vücuduma ancak kendisi istediği zaman geri döndü.

Guido, her zamanki gibi hipotezler üretmeye başlamıştı. Hatta o andakinin, kafeden çıkarken düştüğümde hissettiğim acının aynısı olup olmadığını da sordu. Bu fikir hoşuma gittiğinden onayladım.

Tek kolumu tuttuğu gibi, şefkatli hareketlerle doğrulmama yardımcı oldu. Sonra ise büyük bir dikkatle ve kendisine yaslandığımdan emin olarak yokuştan indirdi beni. Aşağıya vardığımızda kendimi biraz daha iyi hissettiğimi, ondan destek almam halinde biraz daha hızlı ilerleyebileceğime inandığımı söyledim. Böylece sonunda yatağıma kavuşabilecektim! Üstelik bu, bütün gün boyunca bana gerçekten de tatmin vereceğini bildiğim tek durumdu. Beni neredeyse taşımakta olan Guido, benim için çalışıyordu. Sonunda ben kendi istediklerimi ona yaptırmayı başarmıştım.

Henüz açık bir eczane bulduk; Guido, yatmadan önce bir sakinleştirici almam fikrini öne sürdü. Fiziksel acı ile fiziksel acının yarattığı his üzerine bir teori inşa etti: Acı, bire bir kendisinin yarattığı rahatsızlık hissi ile katlanarak artıyordu. İlaç koleksiyonumun ilk parçası olan o küçük şişeyi Guido'nun seçmesi çok uygun oldu.

Teorisini daha sağlam bir temele oturtmak isteyerek, aynı acıdan uzun süredir şikâyetçi olduğumu ileri sürdü. Ona hak veremediğime üzüldüm. O akşam Malfentiler'in evinde herhangi bir acı hissetmediğimi söyledim. Uzun süredir hayalini kurduğum şeyin gerçekleşmesiyle, acıya yer kalmamış olmalıydı.

Ve içten davranmak adına, tıpkı olduğumu iddia ettiğim gibi olmak istedim ve kendi kendime birkaç kez: "Augusta'ya âşığım ben, Ada'ya değil. Augusta'ya âşığım ve bu akşam uzun süredir hayalini kurduğum şeyi elde ettim," dedim.

Böylece ay ışığının aydınlattığı gecemize devam ettik.

Ağırlığım Guido'yu yormuş olmalıydı ki, sonunda konuşmayı bıraktı. Yine de bana yatağıma kadar eşlik etmeyi önerdi. Teklifini reddettim ve sonunda arkasından evimin kapısını kapatmayı başardığımda, derin bir oh çektim. Gelgelelim, Guido'nun da aynını yapmış olduğundan emindim. Villamın merdivenlerini dörder dörder tırmandım ve on dakika içinde çoktan yatağımdaydım. Neredeyse hemen uykuya daldım, öncesindeki kısa sürede ise ne Ada'yı, ne Augusta'yı, fakat yalnızca o iyi yürekli, sevecen, sabırlı Guido'yu hatırladım. Az öncesine kadar onu öldürmek istediğimi unutmamıştım tabii, fakat bunun herhangi bir önemi yoktu; çünkü kimsenin bilmediği ve haklarında hiçbir delile rastlanmayan şeyler, aslında var olmamışlar demektir.

Ertesi gün nişanlımın evine giderken biraz tereddüt içindeydim. Bir önceki akşam verilmiş sözlerin kendilerine atfettiğim önemi taşıyıp taşımadıklarından emin değildim. Herkes için hayli önem taşıdıklarını oraya varınca keşfettim. Augusta da kendisini nişanlı olarak görüyordu, hatta benden daha fazla inanıyor gibiydi buna.

Meşakkatli bir nişanlılık dönemi geçirdik. Nişanı birkaç kez iptal ettiğim ve durumu zorlukla toparladığım hissine kapılıyorum ve kimsenin bunu fark etmemiş oluşuna şaşıyorum. Sonumuzun evlilik olacağından asla şüphe duymadım, fakat hayli âşık bir nişanlı gibi biraz abartılı davrandığım da doğru hani. Nitekim her fırsat bulduğumda Ada'nın kız kardeşini öpüyor ve göğsüme bastırıp sımsıkı sarılıyordum. Augusta bu sert hareketlerime ses çıkarmıyor, bir nişanlının yapması gerektiği gibi razı oluyor ve ben de kendime hâkim oluyordum – ki bunun ardında aslında Sinyora Malfenti'nin bizi neredeyse hiç yalnız bırakmayışı vardı. Nişanlım ilk başlarda inandığım kadar çirkin değildi; ondaki en büyük güzelliği ise onu öptüğümde keşfet-

tim: Kızarışı! Onu öptüğüm her yerde benim onuruma bir ateş yanıyordu âdeta; bense aşkımın tutkusundan değil, deney merakımdan öpüyordum onu.

Fakat tutku da eksik değildi; varlığıyla o ağır ve zorlu dönemi biraz olsun hafifletmeyi başardı. Aman diyeyim, ya Augusta ve annesi yalnızca bir kereliğine bile olsa o alevin beni tıpkı sık sık arzuladığım şekilde yakmasına izin vermiş olsalardı? Nasıl yaşamaya başlardım o zaman? En azından bu sayede içimde hapsettiğim tutkum, o evin merdivenlerini Ada'nın kalbini çalmak üzere çıkarken duyduğum heyecanı aynen geri getiriyordu bana. Basamakların toplamı tek bir sayıysa, arzuladığı nişanlılık döneminin ne olduğunu o gün Augusta'ya gösterebilecektim. Özgürlük hissimi bana geri kazandıracak şiddetli bir eylemin peşindeydim. Başka bir şey istediğim yoktu; neyin peşinde olduğumu anlayan Augusta'nın, bunu içimdeki aşk ateşinin bir göstergesi olarak yorumlamış olması ilginçti doğrusu.

Anılarımda o dönem iki evreye ayrılır. İlkinde Sinyora Malfenti, Alberta'yı bizi gözetlemesi için peşimize takıyor ya da küçük Anna'yı hocasıyla birlikte yanımızda, salonda bırakıyordu. O günlerde Ada ile hiç bir araya gelmiyorduk; ben bir yandan kendi kendime bundan memnun olmam gerektiğini söylerken, diğer yandan ise bir seferinde Augusta'yı Ada'nın önünde öpmenin beni fazlasıyla tatmin edeceğini aklımdan geçirdiğimi hayal meyal hatırlıyorum. Kim bilir nasıl bir şiddetle yapacaktım bunu.

İkinci evre ise, Guido'nun Ada ile resmen nişanlanması ve hayli pratik bir kadın olan Sinyora Malfenti'nin, birbirlerini denetlemeleri amacıyla her iki çifti de aynı salonda bir araya getirmesiyle başladı.

Augusta'nın ilk evre süresindeki tavırlarımı kesinlikle tatminkâr bulduğunu biliyorum. Onu ablukaya almadığım zamanlarda, olağandışı bir gevezelik geliveriyordu üzerime. Gevezelik yapmaya ihtiyacım vardı. Kendime gevezelik edebilme fırsatını yaratabilmek adına, aklıma Augusta'yla evleneceğime göre onun eğitiminden de bizzat sorumlu olmam gerektiği fikrini

soktum. Ona tatlılığı, sevgiyi ve her şeyden önce sadakati öğretiyordum. Benden aldığı eğitimi asla unutmayan karımın bana hatırlatmaktan geri kalmadığı vaazlarımın şeklini tam olarak hatırlamıyorum. Beni dikkatle ve itaatkârca dinliyordu. Bir seferinde kendimi öğretmenliğe öylesine kaptırmıştım ki, kendisini aldattığımı öğrenmesi halinde kendisinin de aynı şekilde davranmaya hak kazanacağını, böyle yapmakta özgür olacağını söyleyiverdim. Bu sözlerime hayli öfkelenen Augusta, buna razı olmam halinde bile beni asla aldatamayacağını, onu aldatırsam kendisini yalnızca ağlamak için özgür hissedeceğini söyledi.

Gerçekten bazı mesajlar vermekten çok başka bir amaca hizmet eden bu vaazların, evliliğimi hayli olumlu bir şekilde etkilediklerini düşünüyorum. Sözlerim, Augusta'nın ruhu üzerinde içten bir iz bıraktı. Sadakatini asla imtihan etmedim çünkü kendisini aldattığımı asla bilmedi; sevgisi ve tatlılığı ise birlikte geçirdiğimiz uzun yıllar boyunca asla değişmedi, aynı ona öğrettiğim gibi kaldı.

Guido'nun işi resmiyete dökmesiyle, nişanlılık dönemimin ikinci evresi kendi kendime vardığım şu sonuçla başladı: "Ada'nın aşkından tamamen kurtuldum!" O âna kadar Augusta'nın kızarışlarının iyileşmem için yeterli olduğunu düşünmüştüm, fakat insan iyileşmekte sınır olmadığını anlayıveriyor işte! O kızarışı anımsadığımda, onun artık Guido ve Ada arasında da kendisini göstereceğini düşündüm. İşte bu, beni her türlü arzudan uzak tutmakta diğer her şeyden daha da etkili olmalıydı.

Augusta'yla sevişmek arzusu, ilk evreye özgüydü. İkincisinde ise çok daha az tahrik oluyordum. Sinyora Malfenti, bizi denetlemek için kendisi için hayli zahmetsiz bir yöntem düşünmekle hiç de yanılmamıştı.

Bir seferinde şakalaşırken Augusta'yı öptüğümü hatırlıyorum. Guido ise, benimle şakalaşmaya devam etmek yerine Ada'yı öpmeye başladı. Bunu hayli saygısızca buldum, çünkü benim onlara saygımdan yaptığım gibi iffetlice değil, tam ağzından, hatta dudaklarını emercesine oynatarak öpüyordu Ada'yı.

O dönemde Ada'yı yalnızca bir kız kardeş olarak görmeye alıştığımdan emindim fakat kendini bu şekilde kullandırmasını görmeye hazır değildim. Gerçek bir ağabeyin de kız kardeşinin bu şekilde kullanılışından hoşlanacağından şüpheliyim doğrusu.

Bu nedenle Guido'nun önünde Augusta'yı bir daha asla öpmedim. Guido ise karşımda Ada'yı kendisine doğru çekmeyi bir kez daha denese de, Ada'nın atik davranıp çekilmesi üzerine başka bir girişimde bulunmadı.

Birlikte geçirdiğim sayısız akşamı hayal meyal, belli belirsiz hatırlıyorum. Sürekli yinelenen bir sahne ise zihnime şu şekilde kazındı: Üzeri yeşil bir abajurla örtülü olduğundan, iki genç kızın elindeki dikiş işleri hariç diğer her şeyi gölgede bırakan hayli loş bir ışık yayan bir gaz lambasıyla aydınlanan salonda, dördümüz birden Venedik usulü ince masanın etrafına oturmuştuk. Ada, elinde serbestçe tuttuğu ipek bir mendil, Augusta ise ufak yuvarlak bir kasnak işlemekteydi.

Guido'nun yine vaazlarından birine başladığını görüyorum ki sözlerine çoğunlukla hak verdiğim de doğrudur. O sarımsı ve yeşilimsi ışığın, Ada'nın hafif kıvırcık ve simsiyah saçlarla kaplı başında yaptığı gölge oyunlarını hâlâ çok net hatırlarım.

Hem o ışık, hem de o saçların gerçek rengi üzerine tartıştık. Guido – ki resim yapmayı da biliyordu kendisi–, bir rengi nasıl çözümlememiz gerektiğini anlattı. Verdiği o dersi da asla unutmadım; bugün bile bir manzara resminin renklerini daha iyi anlamak istediğimde, çizgilerin çoğu ortadan kaybolup da geriye yalnızca ışıklar kalıp, onlar da gerçek ve mutlak renklerine bürününceye değin gözlerimi kısarım. Fakat kendimi böylesi bir çözümlemeye adadığım zamanlarda, retinamda gerçek görüntülerin hemen ardından sanki hayli kişisel fiziksel bir tepkiymişçesine o sarı ve yeşil ışık ile ilk denemeleri üzerlerinde yaptığım o siyah saçlar beliriverirler karşımda.

Augusta'nın kıskançlığını açık edişi, hemen ardından ise benim eleştirilesi bir saygısızlıkta bulunmamla zihnimde kazınan bir akşam daha vardı. Bir şaka yapmak isteyen Guido ile Ada, bizden hayli uzağa, salonun diğer ucundaki XIV. Louis dönemi-

ne ait masaya oturmuşlardı. Haliyle az sonra, onlarla konuşacağım diye boynuma bir ağrı saplanmıştı. Augusta bana dönerek:

"Rahat bırak onları! Orası gerçekten sevişenlerin yeri," dedi.

Ben ise büyük bir düşüncesizlik ederek, alçak sesle bundan hiç de emin olmaması gerektiğini, çünkü Guido'nun kadınları sevmediğini söyledim. Bu şekilde, iki âşığın arasına girebilmek için uygun bir mazeret uydurduğumu zannetmiştim. Hâlbuki Guido'nun kadınlara dair yanımda kendini rahat bırakarak sarf ettiği, nişanlılarımızın herhangi bir aile ferdinin karşısında ise asla ağzına almayacağı sözleri ben Augusta'ya ileterek, kötü niyetle boşboğazlık etmiş oldum. Sonraki birkaç gün boyunca o sözlerimi aklıma getirip hayli dertlendim, hâlbuki Guido'yu öldürmek istediğimi hatırlayışımdan en ufak bir sıkıntı duymadığımı ise rahatlıkla söyleyebilirim. Fakat birini öldürmek, hatta haince bile öldürmek, bir dostunuzun sizinle paylaştığı bir sırrını ele vermekten daha mertçe bir davranıştır.

Henüz o dönemde bile Ada'yı kıskanmakta haksızdı Augusta. O gün boynumu öylesine büküşümün nedeni, Ada'yı izlemek değildi. Guido, kendine özgü konuşkanlığıyla, o uzun saatleri keyifle geçirmeme yardımcı oluyordu. Ondan hoşlanıyor, günlerimin belirli bir kısmını onunla geçiriyordum. Aramızdaki bağın temelinde bana büyük önem veriyor ve bunu başkalarına da gösteriyor oluşundan dolayı kendisine duyduğum minnettarlık da vardı. Hatta bu sayede Ada bile sözlerimi saatlerce, dikkatle dinler olmuştu.

Her akşam bizi sofraya çağıran gongun sesini sabırsızlıkla bekliyordum; o akşam yemeklerine dair en somut olarak hatırladığım şey ise, sürekli hazımsızlık çekişimdi. Bir şey yapmaya ihtiyaç duyduğumdan aşırı yemek yiyordum. Sofrada Augusta'yı sevgi sözcüklerine boğuyordum; ki bunu ağzım sürekli yemek dolu halde ne kadar mümkün olabilirse o kadar yapabildiğimi gören annesiyle babası, hayvani iştahımın kızlarına duyduğum sevgiyi azaltabileceğini düşünmüş bile olabilirlerdi. Balayı tatilinden dönüşte ise eskisi kadar iştahlı olmadığımı gördüklerine hayli şaşırdılar. Artık benden gerçekten hisset-

mediğim bir tutkuyu göstermem beklenmiyor olduğundan, iştahım da ortadan kaybolmuştu. Bir kadınla gerdeğe girmenize sayılı günler varken, ona karşı soğuk davranmanıza izin verilmez ki! Augusta, özellikle o masada mırıldanarak söylediğim sevgi sözlerini hatırladığını söyler hep. Bir lokmayla diğerinin arasında harikulade sözler uydurmuş olmalıyım ve bana onları her hatırlatışında şaşırıp kalıyorum, çünkü o sözler benim ağzımdan çıkamazmış gibi geliyor.

Kayınpederim olacak o kurnaz Giovanni'yi dahi kandırmayı başardım; nitekim yaşadığı sürece ne zaman büyük ve tutkulu aşka dair bir örnek vermek istese; benim, kızına yani Augusta'ya olan aşkımdan bahsetti. Sevecen bir baba olduğundan bunları gülümseyerek hatırlasa da, aslında bu tavrım nedeniyle için için kınıyordu beni, çünkü ona göre kaderini bir kadının ellerine teslim eden ve bu dünyada kendi eşinin haricinde birçok kadın olduğunun farkına varamayan erkek, gerçek bir erkek olamazdı. Başkaları tarafından daima doğru bir şekilde yargılanmadığımın kanıtıdır bu.

Kayınvalidem ise, kızı Augusta'nın büyük bir güvenle kendisini bana teslim ettiğini gördüğü zamanlarda bile sevgime asla inanmadı.

Uzun yıllar boyunca bana kuşkuyla, en sevdiği kızının kaderi hakkında tereddüt ederek baktı. Bu yüzden de olsa gerek, nişanlanmamın öncesindeki dönemde beni dikkatle incelemiş olduğundan eminim. Ruhumu benden bile iyi tanımış olmalı ki, onu kandırmayı bir türlü başaramıyordum.

Sonunda evlilik günüm gelip çattı ve tam da o gün, son bir tereddüt içinde kaldım. Sabah saat sekizde gelinin evinde olmam gerekirken, sekize çeyrek kala hâlâ yatağımda öfkeyle sigara tüttürüyor, koca kış boyunca ilk kez kendini gösteren güneşin benimle alay edercesine penceremi aydınlatışını izliyordum. Augusta'yı terk etmeyi düşünüyordum! Artık Ada'ya yakın olmayı umursamadığıma göre, bu evliliğin ne kadar saçma olduğu daha da açıkça ortadaydı. Randevuma gitmeseydim kıyamet kopmazdı ya! Üstelik Augusta'nın o âna kadar çok tat-

lı bir nişanlı olduğu doğruydu, fakat düğünün ertesinde nasıl davranacağını bilmem mümkün müydü? Ya kendimi o şekilde koyverdiğim için hemen hayvanca davranmakla suçlarsa beni?

Neyse ki Guido geldi de, ben de hiç direnmeden toparlandım ve düğün saatini yanlış hatırladığım bahanesini uydurarak, geciktiğim için özür dilerdim. Beni azarlamak yerine kendisinden söz etmeye başlayan Guido, dalgınlığı nedeniyle birçok randevuyu kaçırdığını anlattı. Konu dalgınlık olduğunda bile benden bir adım önde olmak istiyordu, onu dinlemeyi bırakmasaydım evden zamanında çıkamayacaktık. Yani anlayacağınız, düğünüme koştura koştura gittim.

Buna rağmen hayli geciktim. Gelgelelim kimse beni azarlamadığı gibi, gelin hariç herkes Guido'nun benim yerime sunduğu açıklamaları tatmin edici buldu. Augusta ise öylesine beyazlamıştı ki dudaklarının bile rengi uçmuş, morlaşmıştı. Onu sevdiğimi söyleyemesem bile, üzmek istemediğim de kesindi. Durumu kurtarmaya çalışarak, gecikmemi tam üç sebeple açıklama patavatsızlığında bulundum. Bu çok fazlaydı ve yattığım yerde kış güneşini izlerken aklımdan geçenleri öyle açık bir şekilde ifade etmişlerdi ki, Augusta'ya kendini toparlaması için biraz zaman vermek adına kiliseye gitmek üzere evden çıkışımızı geciktirmek zorunda kaldık.

Mihrabın önünde dalgın bir ifadeyle "Evet," dedim; çünkü o anda, kendisine hayli acıdığım Augusta'ya gecikme nedenimi diğerlerinden de daha iyi açıklayacağına inandığım dördüncü bir özür üretmekle meşguldü zihnim.

Kiliseden çıktığımızda ise, Augusta'nın yüzüne yeniden renk geldiğini fark ettim. Buna biraz öfkelendim doğrusu, çünkü tek bir evet ile aşkımdan böylesine emin olmamalıydı. Belki de çoktan kendimi o şekilde koyverdiğim için, beni hayvanca davranmakla suçlayacak kadar toparlanmıştı bile ve öyle olması halinde ona kabaca yanıt vermeye hazırlandım. Aksine, evine gittiğimizde kısa bir anlığına yalnız bırakılmamızı fırsat bilip, ağlayarak:

"Benimle sevmeden evlendiğini asla unutmayacağım," dedi.

Sözlerine itiraz etmedim, çünkü her şey öylesine açıktı ki bunu yapmama gerek yoktu. Fakat derin bir acıma hissiyle kucakladım onu.

Evlilik, nişanlılıktan çok daha basit bir müessese olduğundan, Augusta ile aramda bir daha bu konuya dair herhangi bir konuşma geçmedi. Evlendikten sonra aşka dair tartışmayı bırakıyorsunuz; kendinizi ifade etmeye ihtiyaç duyduğunuzda ise devreye giren hayvani içgüdüler, sessizliğinizi korumanıza yardımcı oluyorlar. Fakat bu hayvani içgüdüler, bir noktada hayli karmaşık ve sahte bir hale gelerek öylesine insanileşmiş olabiliyorlar ki, bir kadının saçlarına doğru eğildiğinizde aslında orada olmayan bir ışık görmek için zorlayabiliyorsunuz kendinizi. Karşınızdaki, gözlerinizi kapattığınızda başka bir kadına dönüşüveriyor ve ancak vücutlarınız ayrıldığında yeniden kendisi oluyor. Böylece tüm minnet duygunuzu ona aktarıyorsunuz ki çabalarınız sonuç verdiğinde daha da artıyor bu minnet. İşte bu yüzden bir kez daha dünyaya gelebilsem (Tabiat Ana'nın yapamayacağı şey yoktur!) yine Augusta'yla evlenir, fakat asla onunla nişanlanmam.

Ada, istasyonda kardeşçe bir öpücük kondurmam üzere yanağını bana doğru uzattı. Bizi yolcu etmeye gelen kalabalık beni şaşkına çevirmiş olduğundan, ancak o anda görebildim onu ve hemen "Beni bu işe bulaştıran sensin, sen!" diye düşündüm. Dudaklarımı kadife yanaklarına yaklaştırırken, onlara dokunmamaya özen gösterdim. O günün ilk tatmin edici ânı buydu, çünkü evliliğimden nasıl bir avantaj elde edeceğimi fark ettim: Ada'yı öpmek için elde ettiğim tek gerçek fırsattan yararlanmayarak intikamımı almıştım! Sonrasında ise, yola koyulan trende Augusta'nın yanında otururken yanlış bir şey yapmış olabileceğimden şüphe duydum. Guido'yla aramdaki dostluğun, bu hareketimden zarar görebileceğinden korkuyordum. Gelgelelim aslında bana en çok acı veren şey, Ada'nın, bana uzattığı yanağı öpmediğimin farkına bile varmayışıydı.

Farkına varmıştı varmasına, fakat bunu ancak aylar sonra aynı istasyondan bu kez o ve Guido yola çıkarlarken anlaya-

caktım. Herkesle öpüşerek selamlaştı. Bana ise büyük bir nezaketle elini uzatmakla yetindi. Soğuk bir tavırla sıktım o eli. İntikamım hayli geç gelmişti, üstelik o zaman durum tamamen farklıydı. Balayından döndüğümden itibaren ilişkimiz daima kardeşçe olmuştu ve o öpücüğü benden esirgeyişini mantıklı bir şekilde açıklamak mümkün değildi.

5

KARIM VE METRESİM

Hayatımın bazı dönemlerinde, sağlık ve mutluluğa kavuştuğuma inandığım olmuştur. Fakat bu inanç, bahsettiğim dönemlerin hiçbirinde balayı seyahatim ve seyahat dönüşü geçen birkaç haftadaki kadar güçlü olmamıştır asla. Beni hayli şaşırtan bir şeyi keşfetmiştim: Augusta'yı seviyordum, tıpkı onun da beni sevdiği gibi. İlk başlarda hafif tereddütlüydüm, her bir günün tadını çıkarmaya çalışıyor fakat bir sonraki gün her şeyin tamamen farklı olacağını düşünüyordum. Hâlbuki aksine, her geçen gün birbirine benziyordu ve her biri Augusta'nın nezaketi ve tatlılığıyla –ayrıca benimkiyle de, ki asıl şaşırtıcı olan buydu– aydınlanıyordu âdeta. Her sabah onda aynı heyecan dolu sevecenliği, kendimde ise adına aşk denemeyecek olsa da ona hayli benzeyen aynı minnettarlığı yeniden görüyordum. Topallayarak önce Ada'ya, ardından Alberta'ya yanaşıp da, sonunda Augusta'ya vardığım düşünülürse, bunu kim tahmin edebilirdi ki? Hayvani dürtüleri doğrultusunda hareket eden kör bir canavar değil, aslında hayli ustaca hamleler yapan bir adam olduğumu

yavaş yavaş görebiliyordum. Olup bitene şaşırdığımı gören Augusta:

"Neden şaşırıyorsun ki? Evliliğin böyle olduğunu bilmiyor muydun? Senden çok daha cahil olan ben bile biliyordum bunu!" diyordu.

Bu sevginin doğuşundan önce mi yoksa sonra mı bilemiyorum, fakat bir noktada, peşinde koştuğum sağlığın bire bir temsilcisi olan Augusta'ya benzeyebileceğime dair bir umut belirdi ruhumda. Nişanlılık sürecimiz boyunca öncelikle kendimi, sonrasında ise Ada ve Guido'yu çözümlemeye dalmış olduğumdan, farkına dahi varamamıştım bu sağlığın. O salondaki gaz lambası, Augusta'nın seyrek saçlarını aydınlatmayı başaramamıştı.

Yanakları kızarıyormuş ha! Şafak vakti görünen renkler, güneşin doğmasıyla nasıl da doğal bir şekilde ortadan kayboluyorlarsa, Augusta'nın yanaklarındaki allık da o şekilde ortadan kayboldu; ardından da, aradıkları her şeyi ancak kanun ve düzen dâhilinde bulabilen, aksi takdirde hemen pes eden kız kardeşlerinin daha önce geçtiği o yolda büyük bir güvenle yürümeye başladı. Her ne kadar benim varlığımdan kaynaklandığını biliyor olsam da seviyor, hayranlıkla izliyordum o güveni. O güven karşısında, en azından tıpkı spiritizm söz konusu olduğunda yaptığım kadar mütevazı bir tavır takınmalıydım. Bu mümkün olabileceğine göre, ona inanmam da mümkün olabilirdi.

Fakat bu durum beni şaşkına çevirmiyor da değildi; karım her sözüyle, her davranışıyla hayatın ölümsüzlüğüne inandığı mesajını vermekteydi. Hatta bir seferinde, onun kusurlarını sevmeye başlamadan önce tüm kusurlardan nefret eden ben, karıma hayatın ne kadar kısa olduğunu hatırlatarak onu hayli şaşırtmıştım. Gelin görün ki kıyamet koptu! Herkesin bir gün öleceğini biliyordu bilmesine, fakat artık evlendiğimize göre, daima birlikte, birlikte, birlikte kalacaktık. O halde bu dünyadaki birlikteliklerin kısa, kısa, kısa bir zaman için gerçekleştikleri ve onca zaman birbirini hiç tanımamış olan iki kişinin, birden birbirlerine "sen" diye hitap etmeye başlayabilecekleri gibi, bir noktadan sonra birbirlerini bir daha hiç görmeyebilecekleri

gerçeğini hiçe saymaktaydı. Aradığım mükemmel sağlığın ne olduğunu, bugün kavramının karımın gözünde kendisine sarınıp ısınabileceğimiz somut bir gerçeklik teşkil ettiğini tahmin ettiğim zaman anladım. Ben de aynı gerçekliğin içinde kendime bir yer bulmaya ve ne kendimi, ne de onu küçük düşürmeden orada kalmaya çalıştım; çünkü hissettiğim bu mide bulantısının nedeni hastalığımdan başkası olamazdı; en azından hastalığımı bana böylesine güvenen birine de bulaştırmamaya özen göstermeliydim.

Bu sayede, yani onu korumak çabasıyla, bir süreliğine sağlıklı bir adam olup çıkıverdim.

İnsanı çaresizliğe iten her şeyin varlığından haberdardı fakat onun ellerinde her birinin doğası âdeta değişiveriyordu. Dünya dönüyor diye sürekli başımız dönecek değildi ya! Bilakis! Dünya dönüyor, diğer her şey ise aynen oldukları yerde duruyordu. Yerinden asla kıpırdamayan bu şeylerin önemi ise hayli büyüktü: Evlilik yüzüğü, tüm takı, mücevher ve kıyafetler; yeşil olanı, siyah olanı, eve döner dönmez dolaba geri asılan yürüyüş kıyafeti, benim de üzerimde uygun bir takım olması durumunda bile yine de gündüz giyilmesi kesinlikle mümkün olmayan gece kıyafeti. Yemek ve uyku saatleri de değişmez özelliktey-diler. O saatler varlardı ve daima oldukları yerde, aynı şekilde dururlardı.

Karım, pazarları ayine gidiyordu; acı ve ölüm gerçeğiyle nasıl yüzleştiğini görmek amacıyla bazen ben de ona katılıyordum. Onun için böyle bir gerçek yoktu; aksine kiliseye her gidişi, ona tüm hafta boyunca süren bir sükûnet veriyordu. Hatta ezbere bildiği bazı dini tatil günlerinde bile kiliseye gittiği oluyordu. Bunun ötesinde ise pek bir şey yaptığı yoktu; hâlbuki ben inançlı olsam, o iç huzura sahip olmayı garantilemek adına her gün kiliseye giderdim.

Bu dünyada da gönlüne su serpen bir sürü otorite figürü vardı. Bu figürlerin başını, sokaklarla evlerin güven ve asayişinden sorumlu o İtalyan veya Avusturyalı memur çekiyordu; ben de ona karımın gösterdiği saygıyı göstermek adına elimden geleni

yapıyordum. Ardından doktorlar geliyordu, tanrı göstermesin ama başımıza bir hastalık gelmesi halinde, bizleri kurtarabilmek için gerekli tüm eğitimi almışlardı onlar. Ben her gün yararlanıyordum onların bilgilerinden, karım ise asla. İşte bu yüzden ölümcül bir hastalığa yakalanmam halinde beni bekleyen korkunç kaderin bilincindeydim; hem diğer tarafta hem de bu tarafta kendini güvende hisseden karım ise, böyle bir durumda dahi kurtuluşun mümkün olduğuna inanıyordu.

Karımın sağlığını çözümlemekle meşgulüm fakat başarılı olduğum söylenemez doğrusu, çünkü çözümledikçe hastalığa dönüştürüyorum onu. Ve bu satırları yazarken, o sağlığın iyileşebilmek adına bir tedaviye ya da bazı talimatlara ihtiyaç duyabileceği şüphesi aklımı kurcalıyor. Hâlbuki birlikte geçen onca yıl boyunca asla böyle bir şüphe duymadım.

O ufacık dünyasında nasıl da önemli bir yer ayırmıştı bana! Yemeklerden kıyafetlere, ahbaplarımızdan okuduklarımıza her konudaki istek ve tercihlerimi açıkça ifade etmeliydim. Beni hiç de sıkmayan önemli bir görev vardı üzerimde. Ataerkil bir aile düzeninin kurulması için uğraşmakta ve o bir zamanlar nefret ettiğim, şimdi ise bana bir sağlık ifadesi gibi gelen aile babası rolünü bizzat üstlenmekteydim. Bizzat aile babası olmakla, aynı rolü üstlenen bir başkasına boyun eğmek arasında dağlar kadar fark vardı. Benim için sağlıklı olmanın yolu, hastalığımı aile babası olmayanlara devredip kurtulmaktan geçiyordu; özellikle de seyahatlerimiz sırasında, at üzerindeki ihtişamlı heykel pozuna bürünüveriyordum hemen.

Fakat kendime uygun gördüğüm bu role bürünmemin hiç de kolay olmayacağını, henüz seyahat esnasında anladım. Augusta her şeye, sanki bir eğitim gezisine çıkmışızcasına yaklaşmak istiyordu. Ona göre Pitti Sarayı'na[1] gitmiş olmak yeterli değildi, o bitmek bilmeyen odaların hepsini gezmeli, her bir sanat eserinin önünde en azından birkaç saniyeliğine bile olsa durmalıydık.

[1] Floransa şehrinde Rönesans döneminde inşa edilen ve Medici, Lorena ve Savoia ailelerine ev sahipliği yapan ünlü saray.

Ben ise ilk girdiğimiz odadan ayrılmayı reddettim; tüm vaktimi tembelliğime bahane uydurmakla geçirerek, sonunda başka hiçbir şey görmedim. Koca bir günün yarısı boyunca Medici-ler'in[1] atalarının portrelerini inceleyerek, Carnegie ve Vanderbiltler'e[2] benzediklerini keşfettim. Harikulade bir şeydi bu! Hâlbuki benimle aynı ırka mensuplardı! Augusta, bu şaşkınlığımı paylaşmadı. Yankiler'in[3] kim olduklarını biliyor, fakat benim kim olduğumu henüz pek de iyi bilmiyordu.

Nasıl olduysa bu sefer sağlık ağır basmadı ve karım müze gezme sevdasından vazgeçmek zorunda kaldı. Ona bir seferinde Louvre'u gezerken o kadar çok sanat eserinin ortasında nasıl da kendimden geçtiğimi ve o zihin karmaşıklığında neredeyse Afrodit'i[4] paramparça edeceğimi anlattım. Augusta, kaderine razı bir tavırla:

"Neyse ki insan ancak balayı seyahati sırasında geziyor müzeleri, sonrasında ise bir daha asla!" dedi.

Gerçekten de müzelerin o monotonluğu eksiktir hayatımda. Tam resmedilmelik günler yaşarım aslında; fakat tüm gördüklerim, kulaklarımda çınlayan seslerle veya gerçek bir ışıkla aydınlanıp hayat bulan renk ve çizgilerle zenginleşir – ki çarptığı yeri yakan ve dolayısıyla can sıkıntısına meydan bırakmayan bir ışıktır bu.

Sağlık, insanı hareket etmeye ve bir sürü can sıkıcı işle meşgul olmaya yönlendirir. Müzeler kapandığında, alışveriş başlar. Karım, benimle evlenmeden önce orada hiç yaşamamış olduğu halde villamı benden daha iyi tanıyor ve bir odada bir aynanın, bir diğerinde bir halının eksik olduğunu, üçüncü bir odada ise heykel koymaya uygun bir yer olduğunu biliyordu. Komple bir

---

[1] Floransa'yı 13. - 17. yüzyıllar arasında yöneten ve Rönesans'ın gelişmesine önemli katkıda bulunan soylu aile.

[2] Andrew Carnegie (1835-1919) ve Cornelius Vanderbilt (1794-1877). Dünyaca ünlü iki Amerikalı iş adamı ve sanayici.

[3] Amerikalılar.

[4] 1820 yılında Yunanistan'ın Milos Adası'nda bulunması nedeniyle *Venus de Milo* olarak da adlandırılan ünlü Afrodit heykeli.

salon takımı satın almakla kalmayıp, uğradığımız her şehirden evimize en az bir eşya gönderiyordu. Benim görüşümce, tüm bu alışverişi Trieste'de yapmamız daha uygun ve daha zahmetsiz olacaktı. Şimdi ise kuryeyle, sigortayla, gümrük işlemleriyle uğraşmak zorunda kalmıştık.

"Tüm malların seyahat etmeleri gerektiğini bilmiyor musun yani? Tüccar değil misin sen?" dedi gülerek.

Neredeyse haklıydı. İtiraz ettim:

"Mallar, satmak ve para kazanmak için seyahat ederler. Bu amacın söz konusu olmadığı durumlarda ise onları yerlerinden kıpırdatmakla hiç uğraşılmaz bile!"

Fakat onun en sevdiğim özelliklerinden biri, iş bitiriciliğiydi. Ne şahaneydi o masum iş bitiriciliği! Masum diyorum, çünkü yalnızca bir mal alıp da çok kârlı bir iş yaptığınızı düşünüyorsanız, dünya tarihini hiçe sayıyorsunuz demektir: Ne kadar kârlı bir alım yaptığınız, ancak malı sattığınızda ortaya çıkar.

Hızla iyileşmekte olduğuma inanıyordum. Yaralarımdan eskisi kadar zehir akmıyordu sanki. İşte bunu anladığım andan itibaren, ruhuma değişmez bir keyif hâkim oldu. O unutulmaz günler sırasında Augusta'ya önemli bir söz verdiğimi hissediyordum; bu söze, hayatın benden daha çok güldüğü çok kısa birkaç an hariç, asla ihanet etmedim. Bizimkisi güler yüzlü bir ilişki olarak doğdu, öyle de devam etti; çünkü onun yetersiz dünya görüşü ve bilgisi beni gülümsetirken, benim bilgi birikimim ve kendisinin bizzat düzeltebileceğine inandığı – ki bu düşünce onu gururlandırıyordu– sayısız hatam ise onu gülümsetiyordu. Hastalığın olabildiğince gücüyle beni yeniden etkisi altına aldığı dönemde bile, görünürde keyifli kalmaya devam ettim. Duyduğum acı, beni hafifçe gıdıklamanın ötesine gidemiyormuşçasına keyifliydim.

İtalya'yı boydan boya gezdiğimiz uzun yolculuk sırasında, birçok rahatsızlığa yakalanmaktan kurtulamadım. Elimizde herhangi bir referans mektubu olmaksızın yola çıkmıştık; aralarına karıştığımız yabancıların birçoğu, bana düşmanmış gibi

geliyordu. Gülünç bir korkuydu bu, fakat bir türlü üstesinden gelmeyi başaramıyordum.

Birileri her an bana saldırabilir, hakaret edebilir, hatta daha da kötüsü iftira atabilirdi; böyle olması halinde beni kim koruyacaktı?

Şans eseri kimsenin, hatta Augusta'nın bile farkına varmadığı bu korku, bir seferinde beni kriz noktasına kadar sürükledi. Yolda bana uzatılan tüm gazeteleri almak gibi bir alışkanlığım vardı. Bir gün bir gazete tezgâhının önünde durdum; aklıma şöyle bir şüphe düştü: Tezgâhın sahibi, kendisinden yalnızca bir gazete almış olmama rağmen, kolumun altında başka tezgâhlardan alınmış ve henüz tek bir sayfası bile açılmamış birçok gazete oluşunu fırsat bilip, yalnızca benden nefret ettiği için hepsini kendi tezgâhından aldığım iddiasıyla beni hırsızlık suçundan tutuklatabilirdi. Koşarak oradan uzaklaştım; beni şaşkınlıkla takip eden Augusta'ya ise bu acelenin nedenini açıklamadım. En azından hakkımda gülünç hırsızlık iddiaları ortaya atamayacaklarına inandığım bir fayton sürücüsü ve bir turist rehberiyle arkadaşlık etmeye koyuldum.

Fayton sürücüsüyle aramda belirgin bazı ortak noktalar vardı. Castelli şaraplarını[1] pek seviyordu ve ara sıra ayaklarının şiştiğini anlattı. Bu her başına geldiğinde hastaneye gidiyor ve tedaviden sonra şarap içmeyi bırakması yolunda tavsiyelerle eve geri gönderiliyordu. Bunun üzerine kendi kendine kesin bir söz veriyor, hatta bu sözü görünür kılarak kendisine hatırlatmak adına, saatinin metal zincirine bir sicim düğümlüyordu. Fakat onunla tanıştığımda, saatinin yeleğinin üzerinden sarkan metal zincirinde herhangi bir düğüm göze çarpmıyordu. Onu benimle birlikte Trieste'ye gelerek bir süre kalmaya davet ettim. Bizim yöre şaraplarının onlarınkinden hayli farklı olan tadını tarif ederek, onu tedavisinin başarıya ulaşacağına ikna etmeye çalıştım. Bir anlığına bile düşünmeden, yüzünde daha şimdiden hasret dolu bir bakışla teklifimi reddetti.

[1] Yalnızca Roma ve Latina bölgelerinde yetişen özel bir üzüm türünden, hem kırmızısı hem de beyazı üretilen şarap.

Turist rehberiyle yakınlaşma nedenim ise, onun diğer çalışma arkadaşlarına nazaran bir adım önde olduğunu düşünmemdi. Tarih konusunda benden daha bilgili olmak hiç de zor değildir gerçi, fakat genel kültür konularında hayli titiz olan Augusta, *Baedeker*'inin[1] de yardımıyla onun söylediklerinin çoğunun doğruluğunu teyit etti. Genç rehberin peşinde, heykellerle sarılı yolları koşarak geçtik.

O iki arkadaşımı kaybettikten sonra Roma'yı terk ettim. Fayton sürücüsü, şarabın ara sıra başına da nasıl vurduğunu göstermek istercesine, karşımızda sapasağlam duran tarihi bir binaya çarpıverdi. Rehber ise, Antik Roma halkının elektrik gücünü keşfettiklerini ve ondan geniş ölçüde yararlandıklarını söyleme gafletinde bulundu. Hatta bununla da yetinmeyerek, bu bilgiyi doğrulayan Latince bazı ifadeler bile aktardı.

O günlerde, bir daha başımdan atamayacağım ufak bir illete daha tutuldum. Bahsettiğim, aslına bakarsanız hayli önemsiz bir şey: Yaşlanma ve ondan da önemlisi ölme korkusu. Bu korkunun tuhaf bir kıskançlıkla birlikte ortaya çıktığını düşünüyorum. Yaşlanmaktan, yalnızca beni ölüme yaklaştırışı nedeniyle korkuyordum. Augusta'nın yaşadığım süre boyunca beni asla aldatmayacağından emindim, fakat ölümümden sonra benim için kusursuz bir mezar hazırlayıp gerekli duaları ettikten sonra hemen etrafına bakınmaya, şimdi bana bağışladığı bu sağlıklı ve düzenli hayatı paylaşacağı bir sonraki kişiyi aramaya başlayacağını düşünüyordum. Ben öldüm diye onun sağlıklı yaşantısı da son bulmayacaktı ya! Ondaki o sağlığa öylesine güveniyordum ki, üzerinden koca bir tren geçip de onu paramparça etmediği sürece ortadan kaybolamazmış gibi geliyordu bana.

Bir akşam Venedik'teyken, aniden karşımıza çıkan sokaklardan gelen ışık ve seslerle ara sıra bozulan derin bir sessizliğin hâkim olduğu o kanallardan birinde gondolla ilerlediğimizi anımsıyorum.

---

[1] Karl Baedeker (1801-1859). Kendi adını taşıyan şirketin bastığı turist rehberleriyle ünlenen Alman yayıncı ve sahaf.

Augusta her zamanki gibi etrafını dikkatle inceleyerek, gördüğü her şeyi hafızasına almakla meşguldü: Çekilen suların ardında bıraktığı zeminde yükselen yeşil ve taze bir bahçe, bir çan kulesinin bulanık suyun üzerindeki yansıması, parlak ışıklar altındaki uzak ucunda kalabalık bir insan topluluğu görünen uzun ve karanlık bir sokak. Ben ise, o derin karanlığın ortasında büyük bir sıkıntıyla yalnızca kendime kulak vermekteydim. Augusta'ya zamanın uçup gittiğini ve göz açıp kapayana dek aynı balayı seyahatini bir başkasıyla yapacağını söyledim. Bundan öylesine emindim ki, sanki çoktan yaşanmış bir hikâyeyi anlatır gibiydim. Ve hikâyemin gerçekliğini inkâr edercesine ağlamaya başlamasını hayli yersiz buldum. Belki de beni yanlış anlamıştı, beni öldürmeyi düşündüğünü ima ettiğimi zannetmişti. Tam aksine! Kendimi daha iyi açıklayabilmek adına, muhtemel bir ölümümü tarif etmeye koyuldum: Kan dolaşımının zaten hayli yavaş olduğu bacaklarımda bir kangren baş gösterecek, giderek daha da yayılan kangren, hayati bir iç organıma sıçrayacak ve o noktada gözlerimi açık tutmam mümkün olmayacaktı. Gözlerimi kapattığım gibi de, elveda sana aile babası! Yeni bir aile babası türetmek gerekecekti.

Augusta hıçkırarak ağlamaya devam etti; hüzün dolu o kanalın ortasında kulaklarımda çınlayan o hıçkırıklarını hayli önemli buldum. O ölümcül sahnenin gözünün önünde canlanmasıyla ruhunu saran çaresizlikten miydi böyle ağlaması? O halde o gözyaşlarını döken, yalnız o değil, insanlığın tümüydü. Hâlbuki sonraları, onun sağlığın ne olduğu hakkında en ufak bir fikri bile olmadığını anlayacaktım. Ne kendisini çözümler, ne de kendisine aynada bakar sağlıklı kişi. Yalnız biz hastalar kendimiz hakkında bir şeyler biliriz.

Bana tanışmamızdan önce âşık olduğunu söylemesi, o döneme dayanır. Adımı ilk kez babasının şu ifadelerinde duyduğunu, duyar duymaz da bana âşık olduğunu itiraf etti: "Ticaretle ilgili herhangi bir konuda konuşulduğunu duyduğu anda gözleri parlayan ve sürekli kaybettiği o defterine aceleyle bazı notlar almaya koyulan Zeno Cosini adlı saf bir adam." Ve ona sorarsa-

nız, eğer ilk karşılaşmamızda elinin ayağının nasıl da birbirine dolandığını fark etmediysem, bu benim de aynı heyecanı paylaştığım anlamına gelmekteydi.

Ben ise, her birinin adı A harfiyle başlayan birbirinden güzel dört genç kız görmek umuduyla gittiğim o evde Augusta'yı ilk görüşümde, çirkinliğinden serseme döndüğümü anımsıyorum. Şimdi ise onun beni hayli uzun zamandır sevdiğini öğrenmiş bulunmaktaydım, fakat neyi kanıtlıyordu ki bu? Ona dair ilk izlenimimi değiştirip de suyuna gitmemeye kararlıydım. Öyle ya, ben öldükten sonra hemen bir başkasını bulacaktı. Hıçkırıklarının dinmeye başlamasıyla bana doğru daha da bir yaslandı, hemen ardından da gülerek:

"Senden sonrakini nerede bulacakmışım? Nasıl çirkin olduğumu görmüyor musun?" diye sordu.

Haklıydı, muhtemelen huzur içinde çürüyecek bolca vaktim olacaktı.

Buna rağmen yaşlanma korkusu yakamı bırakmadı; kaynağı da daima, karımı bir başkasının kollarına teslim etme korkusu oldu. Hatta onu aldattığımda bile hafiflemedi korkum ve aynı durumda metresimi de kaybedeceğim düşüncesiyle büyümedi de. Tamamen farklı bir şeydi, hayatımdaki diğer kadınlarla ilgisi olmayacak bir şey. Ölüm korkusu üzerime çöktüğü zamanlarda, yaralanan elini öpmesi için annesine uzatan küçük bir çocuk edasıyla Augusta'ya yöneliyor, onda huzur arıyordum.

O beni sakinleştirecek sözleri bulmayı daima başarıyordu. Nasıl ki balayı seyahatimiz sırasında bana önümde yaşanacak daha otuz yılım olduğunu söylediyse, bugün de aynını söylüyordu. Ben ise, haftalar boyunca neşe içinde geçen balayı seyahatimizin, beni kaderin korkunç oyunlarına biraz daha yaklaştırdığının bilincindeydim. Augusta ne isterse söylesindi, hesabım kesilmişti bir kere: Geçen her haftayla, ölümüme bir hafta daha yaklaşıyordum.

Bu acının pençesine hayli sıklıkla düştüğümün farkına vardığımda, sürekli aynı şeyleri tekrar ederek onu sıkmaktan vazgeçip, teselli edilmeye ihtiyacım olduğunu ona anlatabilmek

adına yalnızca şöyle mırıldanmaya başladım: "Zavallı Cosini!" Bu sözleri duyar duymaz canımı sıkanın ne olduğunu hemen anlıyor, beni sevgisiyle sarıp sarmalamak üzere hemen bana koşuyordu. Bu sayede, tamamen farklı acılardan mustarip olduğum zamanlarda bile yine de onun sevecenliğinden istifade edebiliyordum. Hatta bir gün, onu aldatmış olmanın derin acısıyla yanlışlıkla "Zavallı Cosini!" diye mırıldanıvermiştim. Bundan hayli yarar gördüm doğrusu, çünkü o anda da gönlüme su serpmeyi başardı.

Balayı seyahatinden dönmemle birlikte, daha önce hiç böylesine rahat ve sıcak bir evde oturmamış olduğumu şaşırarak fark ettim. Augusta kendi evinde sahip olduğu tüm konforu benim evime taşımakla yetinmeyip, bizzat kendisi birçok yenilik de icat etmişti. Örneğin koridorun sonunda, yatak odamdan yaklaşık yarım kilometre ilerde bulunan banyoyu yatak odamızın hemen bitişiğine taşıtarak, içine birçok yeni musluk ekletti. Ayrıca kilerin yanındaki ufak odayı kahve mekânı haline getirdi. Her gün kahvaltıdan sonra en az bir saat boyunca, baştan aşağıya halıyla döşeyip, içine büyük deri koltuklar yerleştirdiği bu odada vakit geçiriyorduk. Bunu aslında hiç istemesem de, sigara içmek için gerekli her türlü şey mevcuttu orada. İtirazlarıma rağmen, ufak çalışma odam da bazı değişikliklere maruz kaldı. Bu değişikliklerin odamı korkunç hale getireceğinden korkuyordum; fakat aksine, odam ancak bu değişiklikler sayesinde yaşanası bir yere dönüşmüştü. Karım; masamda otururak, koltuğuma uzanarak veya sedirde arkama yaslanarak okumama elverecek şekilde çalışma odamın aydınlanmasını sağladı. Hatta kemanım için bile, nota sehpasını gözlerimi yormayacak şekilde aydınlatacak ufak bir lamba düşünmüştü. Ve hiç istemememe rağmen orada da rahatça sigara içmem için gerekli her türlü şey hazır bulunuyordu.Anlayacağınız evde sürekli bir şeyler yapılıyordu ve huzurumuzu kaçıran bir dağınıklık hali söz konusuydu. Yaşamın sonsuzluğuna inanan karım için kısa rahatsızlıkların herhangi bir önemi olmayabilirdi, benim içinse durum hayli farklıydı. Bahçemize çamaşır odası olarak

işlev görecek ufak bir kulübe inşa etmek istediğini dile getirdiğinde, buna şiddetle karşı çıktım. Augusta, evde bir çamaşır odası olmasının *bebés*lerin[1] sağlığını garantileyeceği konusunda ısrar ediyordu. Fakat şimdilik ortada *bebés* falan olmadığına göre, henüz hayatıma girmedikleri halde rahatımdan olmam için haklı herhangi bir sebep göremiyordum doğrusu. Karım ise o eski evime doğadan taze bir içgüdü getiriyor ve yerleştiği yerde hemen tüm düşüncesini yuvasını kurmaya odaklanan bir kırlangıcı andırıyordu.

Fakat ben de onunla sevişiyor, ona çiçek ve mücevherler getiriyordum. Evlilikle birlikte hayatım tamamen değişti. Zamanımı istediğim gibi yönetmek adına yaptığım bazı yetersiz denemeler yaptıktan sonra bundan vazgeçtim ve sabit ritimli hayatıma ayak uydurdum.

Bu açıdan bakıldığında, kendimi tabi tuttuğum bu eğitim harikulade bir sonuç verdi. Balayı seyahatimizden sonra bir gün, öğlen yemeğini evde yemek yerine bir *barda*[2] bir şeyler atıştırdım, akşama kadar da dönmedim. Gecenin ilerleyen saatlerinde eve döndüğümde ise, ağzına tek bir lokma koymamış olan Augusta'yı açlıktan âdeta sersemlemiş halde buldum. Bana kesinlikle çıkışmadı, fakat onu bunca zaman hiçbir şey yemeyerek yanlış yaptığına ikna etmeme de izin vermedi. Sevecen fakat kararlı bir ifadeyle, o saatte eve dönmemiş olsam, benimle birlikte kahvaltı etmek için öğlen saatine kadar dahi bekleyeceğini söyledi. Şakası da yoktu hani! Bir seferinde bir arkadaşıma takılarak gecenin ikisine kadar dışarıda kaldım. Döndüğümde hâlâ beni beklediğini gördüğüm Augusta, sobayı yakmayı ihmal etmiş olacak ki soğuktan tir tir titriyordu. Ardından ufak bir rahatsızlık da geçirmesi, o olaydan aldığım dersi pekiştirdi doğrusu.

---

[1] (Fr.) Bebek.

[2] Alkollü ve alkolsüz sıcak ve soğuk içkilerin, atıştırmalık tatlı ve tuzlu gıdaların ve sandviç ve pizza gibi hızlı bir öğün teşkil eden yiyeceklerin satıldığı, hizmetin tezgâhın arkasındaki çalışanlarca gerçekleştirildiği, masa servisinin bulunmadığı ve genellikle akşam yemeği saatinde kapanan bu yerler, gece mekânı olan "bar" ile karıştırılmamalıdır.

Bir gün ona büyük bir hediye vermeye karar verdim: Çalışacaktım! O, bunu fazlasıyla arzuluyordu, ben de çalışmanın sağlığım için yararlı olacağını düşünüyordum. Hasta olmak için daha az zamanı olan insanlar, daha az hasta olsalar gerek. Bunun üzerine yazıhanemin yolunu tuttum, fakat orada fazla kalmayışımın gerçek sorumlusu aslında ben değilim. Büyük bir kararlılık ve gerçek bir ağırbaşlılıkla gittim oraya. İşlerin idaresine karışmayı talep etmedim, onun yerine muhasebe defterine bir göz atmak istedim. Sokaklar ve evler kadar düzenli bir şekilde düzenlenmiş yazı ve rakamlar içeren o büyük defteri karşısında içim büyük bir saygıyla doldu; titreyen ellerle yazmaya başladım.

Olivi'nin hayli şık kıyafetlere bürünmüş, gözlüklü genç bir delikanlı olan oğlu, ticari tüm konularda hayli yetkin olduğundan, benim eğitimimi bizzat o üstlenmişti; bundan hiç de şikâyetçi değildim doğrusu. Yalnızca iktisat bilimi ve o her ne kadar böyle olduğunu kabul etmese de bana hayli bariz gelen arz-talep teorisiyle biraz canımı sıktı, o kadar. Gelgelelim onda büyük bir patron saygısı olduğu göze çarpıyordu; bunu kesinlikle basından öğrenmediğini bildiğimden, bu tavrından dolayı ona büyük bir minnet duyuyordum. Mal sahibine karşı saygı göstermek, iyi derecede hâkim olduğu iktisat biliminin bir parçası olmalıydı. Muhasebe kayıtlarında sıklıkla yaptığım hatalardan dolayı beni asla azarlamıyordu; yalnız hatalarımı cehaletime verip, hayli gereksiz açıklamalarda bulunmaya meyilliydi biraz.

İşin kötüsü, işleri takip ede ede, bende de para kazanma isteği canlandı. Hatta muhasebe defterimi kendi cebimmiş gibi hayal edip, müşterilerden alarak "gelir" hanesine itinayla yazdığım her meblağı, oyun masasında kalan paraları toplayan bir krupiye edasıyla kasaya atıvermeye kadar götürdüm işi.

Genç Olivi, gelen yazışmaları da bana gösteriyordu; ben de dikkatle ve –bunu söylemeden edemeyeceğim– ilk başlarda, olup biteni daha iyi anlayabilme umuduyla okuyordum onları. Bir gün karşılaştığım hayli sıradan bir teklife tutkuyla ilgi gösterdim. Henüz teklifi okumadan, kalbimin derinliklerinde oyun

masasında zaman zaman içimi saran o karanlık önseziye benzer bir hissin uyandığını fark ettim. Hayli zordur bu hissin tarifi. İnsanın ciğerleri öyle bir açılıverir ki, duman yüklü olmasına rağmen büyük bir istekle içinize çekmeye başlarsınız oradaki havayı.

Dahası da var: Oynadığınız bahsi ikiye katladığınızda, kendinizi daha da iyi hissedeceğinizi bilirsiniz. Fakat tüm bunları anlayabilmek için deneyime ihtiyacınız vardır. Oyun masasından cepleriniz bomboş halde ve dikkatsiz davrandığınız, elinizden gelenin en iyisini yapmadığınız hissiyle kalkmalısınız; işte o zaman kimse sizden kurtulamaz demektir. Dikkatsiz davrandığınızda ise o günü kurtarmanız imkânsız olacaktır, çünkü sizden intikam alacaktır kâğıtlar. Fakat kumar masasında ihmalkâr davranmak, o düzenli mi düzenli muhasebe defterinde bir hata yapmaktan çok daha affedilebilir bir durumdur ve yapmam gerekeni açıkça anlamış olan ben, "Çabuk satın al o kuruyemişi!" diye bağıran o sesi duymazdan gelemezdim.

Konuyu hayli sakin ve ağırbaşlı bir tavırla Olivi'ye açtım; ilham kaynağımın ne olduğunu ise açık etmedim tabii. Olivi, bu tip işlerle ancak üçüncü şahıslar için ve ufak bir kazanç elde etmek şartıyla meşgul olacağı yanıtını verdi. Bu şekilde ilham faktörünü benim işlerimin dışında bırakıyor, ancak üçüncü şahıslar söz konusu olduğunda devreye sokuyordu.Aynı gece, inancım daha da güçlendi: İçimdeki his hâlâ oradaydı. Birbiri ardına alıp verdiğim derin nefesler, uykuya dalmamı engelliyorlardı. Huzursuzluğumun farkına varan Augusta'ya, nedenini açıklamak zorunda kaldım. O da hemen benimle aynı hissi paylaştı, hatta uykusunda:

"Patron sen değil misin?" diye mırıldandı.

Aslında ertesi sabah beni uğurlarken, düşünceli bir tavırla:

"Olivi'yi kızdırman senin için iyi olmayacaktır. Babamla konuşmamı ister misin?" diye sordu.

Giovanni'nin de ilhamlar karşısında benzer bir tavır takınacağını bildiğimden, bunu istemedim.

Yazıhaneme vardığımda, içimdeki hissi kabul ettirmek için mücadele etmeye hazırdım; hem böylece uykusuz geçirdiğim gecenin intikamını da alacaktım. Mücadele, teklifi kabul etmek için belirtilen sınır olan öğlen saatine kadar devam etti. Tavrından kesinlikle taviz vermeyen Olivi, her zamanki yorumuyla başından savdı beni:

"Şahsıma bizzat babanız tarafından verilen yetkileri azaltmanın peşinde olmayasınız siz?"

Bu sözlerine hayli bozuldum, iş bağlama sevdamdan bir anlığına vazgeçip muhasebe defterime geri döndüm. Fakat kuru sultan üzümünün tadı öylesine damağımda kalmıştı ki, her gün Tergesteo'ya giderek fiyatı hakkında bilgi alıyordum. Başka hiçbir şeyi umursadığım yoktu. Sanki depar atmak için gücünü toplamaya ihtiyacı varmışçasına yavaş yavaş yükseliyordu fiyatı. Sonrasında ise yalnızca bir günlüğüne tavana vurdu. Çok verimsiz bir bağbozumu olmuştu ve bu durum ancak şimdi anlaşılıyordu. Ne garip şey şu ilham! Bağbozumunun verimsizliğini değil, yalnız fiyat artışını tahmin edebilmişti.

Kâğıtlar intikam almakta gecikmediler. Bu arada ben de muhasebe defterini gerektiği gibi tutamıyor ve öğretmenlerime duyduğum saygıyı günden güne öylesine yitiriyordum ki, Olivi verdiği karardan şüphe duymaya başladı. Küçümsemek ve alay etmek, başlıca eğlencem olup çıkmışlardı.

Fiyatın neredeyse ikiye katlandığı bir diğer teklif daha aldım. Tekrar güvenimi kazanmak isteyen Olivi'nin benden tavsiye istemesi üzerine, muzaffer bir tavırla o fiyata asla üzüm yemeyeceğimi söyledim. Yanıtıma öfkelenen Olivi, mırıldanarak:

"Hayatım boyunca uyguladığım sistemden şaşmayacağım," dedi.

Ve bir alıcı aramaya koyuldu. Kısıtlı bir miktar için bir alıcı buldu ve aynı şekilde iyi niyetle yeniden bana dönüp, tereddüt içinde:

"Bu ufak miktarı satın alayım mı?" diye sordu.

Kasıtlı bir şekilde ters davranarak:

"Bana kalsa, henüz alıcıyı bulmadan da çoktan satın almıştım," diye yanıt verdim.

Sonunda olan oldu, kararından şüpheye düşen Olivi işi bağlamaktan vazgeçti.

Üzümün fiyatı yükselmeye devam etti ve o kısıtlı miktar üzerinden kazanabileceğimiz ne varsa, hepsini kaybetmiş olduk.

Olivi olanlardan dolayı ben suçluyor, yalnızca beni memnun etmek adına hareket ettiğini söylüyordu. Rulet terimleriyle açıklamam gerekirse, bizim kurnaz, benim ona paramızı kırmızı bölmeye yatırmamızı söylediğimi, kendisinin ise sırf bana inat olsun diye siyah bölmeye yatırmak istediğini unutuyordu. Hayli şiddetli bir tartışma yaşadık. Kayınpederimden medet uman Olivi, aramızdaki bu çekişmenin şirkete daima zarar vereceğini ve ailemin böyle istemesi halinde kendisi ve oğlunun işleri tamamen benim kontrolüme bırakmaya hazır olduklarını söyledi. Kayınpederim, hemen Olivi'den yana bir tavır sergiledi.

"Kuruyemiş işi, her ikinize de iyi bir ders oldu. Birlikte çalışmanız mümkün değil sizin. O halde kimin işlerden elini eteğini çekmesi gerekiyor? Şüphesiz hayli kârlı fakat tek bir iş bağlayacak olan taraf mı, yoksa mal varlığını yarım yüzyıldır tek başına yöneten taraf mı?"

Augusta da babasının baskısıyla, beni mal varlığım ve yatırımlarımın yönetimiyle ilgilenmemem yolunda ikna etmeye koyuldu.

"Bu iyiliğin ve saflığının," dedi, "iş dünyasında uygun bir yer bulamayacağı kanısındayım. Benimle evde kal."

Öfkeden deliye dönmüş olan ben, perdemin arkasına, yani çalışma odama çekildim. Bir süre boyunca günlerimi okuyup keman çalarak geçirdikten sonra, kendime daha ciddi bir meşguliyet bulma ihtiyacı hissettim; önce kimya, sonra ise hukuk eğitimine geri dönmeyi dahi düşündüm. Son olarak ise, bunu gerçekten neden yaptığımı pek kestiremeyişime rağmen, din üzerine araştırmalar yapmaya koyuldum. Böyle yaparak babamın ölümüyle ara verdiğim araştırmalarıma bıraktığım yerden devam ettiğimi hissediyordum. Kim bilir belki de Augusta'ya

ve onun sağlığına biraz daha yakınlaşabilmek için yaptım bunu. Onunla pazar ayinlerine gitmekle olacak gibi değildi, başka bir şeyler yapmalıydım: Renan ve Strauss'u[1] okumaya başladım, ilkini ilgiyle, ikincisini ise bana verilmiş bir cezaymışçasına. Bunu yalnızca Augusta'ya nasıl bir istekle bağlı olduğumu göstermek adına söylüyorum. O ise elimde İncil'in açıklamalı bir baskısını gördüğünde dahi içimdeki bu isteğin farkına varmadı. Umursamazlığı bilime tercih ederdi o; bu yüzden ona karşı sergilediğim bu büyük sevgiyi asla gerektiği gibi takdir edemedi. Tuvalet masasında süslenmeyi ya da ev işlerini yarıda kestiği zamanlarda başını odamın kapısından içeriye uzatıp da beni selamladığı zamanlarda, başımı kitaplardan kaldırmadığımı görüp dudak bükerek:

"Hâlâ o şeylerle mi meşgulsün sen?" derdi.

Augusta'nın ihtiyaç duyduğu dini öğrenmek ya da uygulamak için zaman harcamaya gerek yoktu. Bir diz çöktü mü, her şey olup biterdi! Hepsi buydu işte. Ben ise dine bambaşka bir anlam yüklüyordum. Gerçekten dindar bir insan olsaydım, hayatımda ondan başka hiçbir şeye yer kalmazdı.

Üstelik mükemmel bir şekilde düzenlenmiş olan çalışma odamda bazen canımın sıkıldığı da oluyordu. Buna can sıkıntısı yerine kaygı ve gerginlik demek daha doğruydu, çünkü o anlarda çalışmak için gerekli güce sahip olduğumun farkına varıyor fakat buna rağmen hayatın beni çalışmaya mecbur bırakmasını beklediğimi hissediyordum. Beni geren bu bekleyiş sırasında sıklıkla evden çıkıyor, ya Tergesteo'da ya da rastgele bir kafede saatler geçiriyordum.

Günlerim, kendimi bir işim olduğuna inandırmak çabası için-de geçiyordu. Çok ama çok sıkıcı bir işim olduğuna.

Yakalandığı ağır bir hastalığın tedavisi için Steiermark'tan[2] Trieste'ye geri dönen bir üniversite arkadaşım, ilk başlarda hiç

---

[1] Joseph-Ernest Renan (1823-1892): Hıristiyanlık tarihi ile ilgili eserleriyle tanınan Fransız filozof ve yazar. David Friedrich Strauss (1808-1874): Alman filozof ve ilahiyatçı.

[2] Avusturya'nın güneydoğu ve orta kesimini kapsayan federal eyalet.

de öyle görünmese de Nemesis'im[1] oldu benim. Trieste'de bir ay boyunca yatağa bağlı kalmış ve bu sayede, muhtemelen tedavisi mümkün olmayan hastalığını –bir tür böbrek enfeksiyonuydu– en azından ağır seviyeden kronik seviyeye çekmeyi başarmıştı.

Fakat o, kendisini şimdiden daha iyi hissettiğini söylüyor ve hatta tamamen iyileşmek adına önümüzdeki bahar aylarında, iklimi Trieste'den daha ılıman bir şehirdeki bir kliniğe yatırılmaya hayli sıcak baktığını söylüyordu. Belki de doğduğu yörenin o sert iklimine böylesi uzun bir süre tahammül etmesi hiç de iyi gelmemişti ona.

O ağır hasta ama keyifli ve güler yüzlü adamın ziyaretime gelişinin benim adıma bir felaketin habercisi olduğu kanısındayım, fakat yanılıyor da olabilirim: Beni ziyaret ettiği gün, hayatımın yaşamam gereken birçok gününden yalnızca önemsiz bir tanesiydi belki de.

Arkadaşım Enrico Copler, Giovanni'nin tüm olup bitenlerden haberdar olup da, benim ise ne kendisi, ne de hastalığıyla ilgili hiçbir haber almamış olmama hayli şaşırdı. Fakat kendisi de hasta olan Giovanni'nin kimseye ayıracak vakti yoktu; açık havada birkaç saat uyumak amacıyla güneşli her günde mutlaka villama uğramasına rağmen, bana konuyla ilgili tek bir kelime etmemişti.

O iki hastayla hayli keyifli bir öğleden sonra geçirdim. Onların hastalıklarından bahsettik, ki bu, hastalar için başlıca rahatlama şekli olup, oturup onları dinleyen sağlıklıları ise fazla üzmez. Üzerine tartıştıkları tek konu, Giovanni açık havaya ihtiyaç duyarken, diğerine ise açık havanın yasak olmasıydı. Fakat tartışma, şiddetini artıran rüzgârın Giovanni'yi de bizimle birlikte o ufak ve sıcak odada kalmaya mecbur bırakmasıyla son buldu.

Copler, acı vermeyen fakat fena halde güçten düşüren hastalığını bize anlattı. Ne kadar hasta olduğunu ancak şimdi anlayabi-

[1] Gurur ve bencilliğe düşenleri cezalandıran, adaleti sağlamak adına intikam almayı savunan merhametsiz Yunan tanrıçası.

liyordu, daha iyiydi çünkü. Kendisine verilen ilaçlardan bahsetmeye başladığı noktada, konuşmalarına ilgim artıverdi. Ayrıca doktoru ona, kendisini uyku haplarıyla zehirlemeden uzun ve rahat bir uyku uyuyabilmesi için etkili bir sistem de önermişti. Her şeyden önce ihtiyaç duyduğum şey, tam da buydu işte!

İlaçlara nasıl da ihtiyaç duyduğumu anlayan zavallı dostum, bir an için onunla aynı hastalıktan mustarip olabileceğimi düşünüp sevinerek, doktoruna görünmemi, kendimi dinleterek bazı tahliller yaptırmamı tavsiye etti.

İçten bir kahkahayla gülmeye başlayan Augusta, hastalıklarımın yalnızca bir hayal ürünü, benimse hastalık hastası olduğumu söyleyiverdi. Copler'in bu sözler üzerine ekşiyen yüzünde bir öfke ifadesi belirdi. Hastalığının getirdiği o ezikliğe mahkûm olduğunu düşündüğüm dostum, aksine bu durumdan çabucak ve erkekçe bir tavırla sıyrıldı, hışımla bana dönerek:

"Hastalık hastası demek? Peki o zaman, gelgelelim ben ise gerçekten hasta olmayı tercih ediyorum. Her şeyden önce ucubenin biridir hastalık hastası, ayrıca onun gibiler için ilaç yoktur, hâlbuki eczaneler biz gerçek hastalar için etkili birçok ilaçla dolup taşarlar!" dedi.

Sözleri, sağlıklı birinin ağzından çıkmış gibiydi; ben ise –samimi olmam gerekirse– hayli bozuldum buna.

Ona coşkuyla hak veren kayınpederimin sözleri, hastalık hastalarını aşağılamaktan çok, sağlıklı olanlara duyduğu kıskançlığı ifade etmeye yaradılar. Benim gibi sağlıklı olsaydı, sürekli her şeyden şikâyet ederek etrafındakileri sıkmak yerine, kendisini sevdiklerine ve göbeğini de biraz olsun eritmesini fırsat bilip daha büyük bir enerjiyle işlerine adayacağını söyledi. Hâlbuki kilo verişinin hiç de iyiye işaret olmadığının bilincinde değildi.

Copler'in bana karşı sergilediği düşmanca tavır nedeniyle, gerçekten de hastanın birine benzemiştim, üstelik de kendisine kötü davranılan bir hastaya.

Augusta, yardımıma koşması gerektiğini hissetti. Masanın üzerindeki elimi okşayarak, hastalığımın kimseyi rahatsız etmediğini, üstelik benim gerçekten hasta olduğumu düşündü-

ğümden emin de olamadığını söyledi; öyle ya, o halde hayata böylesine keyifle bağlı kalabilmem imkânsız olacaktı. Bunun üzerine Copler, mahkûm olduğu o ezik haline geri döndü. Koca dünyada yapayalnızdı o; benimle sağlık ve hastalık konusunda aşık atacağı varsa bile, Augusta'nın bana sunduğu derin şefkate karşı kullanacak herhangi bir silahı yoktu. Kendisine bakacak bir hemşireye nasıl da ihtiyaç duyduğunu anlamış olmalıydı ki, o anda beni nasıl kıskandığını daha sonraları itiraf edecekti.

Aynı tartışma, sonraki günlerde de Giovanni'nin bahçede uyukladığı sıralarda ve daha sakin bir şekilde devam etti. Ve konu üzerine hayli kafa yorduğunu anladığım Copler, artık hastalık hastalarının da gerçekten hasta olduklarını, hatta gerçek hastalardan daha derin ve köklü bir hastalıkla boğuştuklarını ifade etmeye başlamıştı. Nitekim hastalık hastalarının sinirleri öylesine yıpranmış haldelerdi ki, normal şartlarda gerçek bir rahatsızlığın baş göstermesi halinde alarm vermeleri gerekirken, ortada herhangi bir hastalık olmadığı halde varmış gibi davranıyorlardı.

"Evet!" diyordum. "Acı, tıpkı dişlerde olduğu gibi, sinirler savunmasız kaldığında kendisini gösteriyor ve ancak dişin çekilmesiyle ortadan kalkıyor."

Tartışmanın sonunda, tüm hastaların bir olduğu konusunda görüş birliğine vardık. Onun durumunda, sinirleri böbrek enfeksiyonuna dair herhangi bir alarm vermemiş ve vermemeye de devam etmekteyken, benim durumumda ise aşırı hassaslaşan sinirlerim, muhtemelen yirmi yıl sonra hayatıma mal olacak bir hastalığın ikazını şimdiden vermeye koyulmuşlardı. Yani işlevlerini mükemmel bir şekilde yerine getiren sinirlerimin yarattığı tek dezavantaj, beni bu dünyada huzurlu yaşamaktan alıkoymalarıydı. Beni hastalar arasına dâhil edebilmeyi başaran Copler, bundan hayli memnundu.

Nedendir bilinmez, bu zavallı hastanın sürekli kadınlardan bahsetmek gibi bir saplantısı olduğundan, karımın bizimle birlikte olmadığı anlarda başka hiçbir şeyden konuşmuyorduk. Onun düşüncesine göre gerçek hastaların, en azından tanıdı-

ğımız hastalıklardan birine sahip olanların, cinsel isteklerinde bir azalma görülüyordu, ki aslında bu durum vücudun etkili savunma mekanizmalarından biriydi; aksine sinirlerinin aşırı çalışmasından mustarip olan (teşhisimiz bu yöndeydi) hastalık hastalarında ise cinsel istekte hastalık derecesinde bir canlılık söz konusuydu. Bu teorisini kendi deneyimlerimle doğrulamamın ardından, kafa kafaya verip halimize acıdık. Ona neden rastgele ve düzensiz hayattan uzun bir süredir uzak durduğumdan bahsetmediğimi hatırlamıyorum doğrusu. Hakaret edercesine tam iyileştiğimi söylemesem bile – ki ayrıca vücudumuzun şu karmakarışık düzenini öğrendikten sonra kendine sağlıklı demesi de zorlaşıyor insanın–, en azından iyileşme yolunda hızla ilerlediğimi söyleyebilirdim ona.

Copler sorgusuna, "Gördüğün her güzel kadını arzuluyor musun sen?" diyerek devam etti.

Çok da hasta olmadığımı ifade etmek adına, "Hepsini değil!" dedim mırıldanarak. Her akşam gördüğüm Ada'yı arzulamıyordum bir kere. O benim için âdeta yasaklı kadındı. Elbisesinin eteklerinin hışırtısı hiçbir şey ifade etmiyordu, öyle ki onları kendi ellerimle oynatmama izin verilse dahi değişmezdi bu durum. İyi ki onunla evlenmemiştim! Şimdi karşısında böylesine umarsız kalabiliyor olmam, gerçek bir sağlık göstergesiydi. Kim bilir belki de öylesine şiddetle arzulamıştım ki onu, kendi kendisini yiyip bitirmişti arzum.

Fakat aynı umarsızlığı Alberta'ya karşı da sergiliyordum, hâlbuki okula giderken giydiği şık ve oturaklı elbisesiyle öyle hoştu ki. Augusta'yı elde edişimle birlikte, Malfenti ailesinin bütün kadınlarına karşı arzumun bir anda dinmiş olması mümkün müydü? Böylesi hayli ahlaklı bir tavır olurdu doğrusu!

Kendimi böylesine erdemli bir adammış gibi göstermekten kaçınmamın nedeni, belki de Augusta'yı zihnimde sürekli aldatıyor olmamdı, hatta o anda Copler'le konuşurken bile arzuyla yanıp tutuşuyor ve onun için görmezden geldiğim tüm kadınları düşünüyordum. Vücutları tamamen örtülü halde sokaklarda gezen o kadınların ikincil cinsel organları nasıl da önem kaza-

nıyordu, hâlbuki elde ettiğiniz kadınlarda sanki bir anda eriyip gidiyor gibiydiler. İçimdeki macera ateşi canlılığını yitirmemişti; bir çizmeyi, bir eldiveni, bir eteği, kısacası vücut hatlarını örtüp değiştiren her şeyi hayranlıkla incelemekle başlayan o maceranın ateşi. Fakat bu arzum, henüz suçluluk duygusuna dönüşmemişti. Beni çözümlemekle hiç de iyi etmiyordu Copler. Birine gerçek doğasını açıkladığınızda, onu istediği şekilde davranmakta yetkin kılmışsınız demektir. Gerek sözleri, gerek eylemleriyle beni nelere teşvik edeceğini öngöremeyen Copler, aslında bundan da beterini yapmaktaydı.

Copler'in sözleri hafızamda öylesine önemli bir yer edinmişlerdi ki, onları her hatırlayışımda o sözlere atfettiğim tüm hisler, nesneler ve kişileri de beraberlerinde getiriyorlardı âdeta. Günbatımından önce eve dönmesi gereken dostumu bahçeye kadar uğurladım. Bir tepenin üzerinde yer alan villam, liman ve deniz manzaralıydı –bugün ise fabrikalar gölgeliyor o manzarayı. Hafif bir esintinin kıpraştırdığı ve günbatımının o huzur dolu renklerinin sayısız kırmızı ışık halkaları halinde yüzeyinde yansıdığı denizi uzunca bir süre izledik. Istria Yarımadası,[1] denizin üzerine doğru yoğun bir bulut gibi uzanan o huzur verici yeşilliğiyle gözlerimizi dinlendiriyordu. Ufak iskeleleri ve hendekleri, o kesin ve düz hatlarıyla göze hayli önemsiz geliyorlardı; peki ya o biriken su, durgun olduğundan mı koyu görünüyordu, yoksa gerçekten bulanık mıydı? Göz alabildiğine uzanan manzarada suyun üzerinde dans eden o kırmızı ışığa kıyasla dingin yerler hayli sınırlıydı; ikimiz de etrafımızı bir süre hayranlıkla izledikten sonra, denize sırtımızı döndük. Arkamızdaki manzaranın aksine, evimin önündeki düzlüğe ise çoktan gece çökmekteydi.

Kayınpederim, başında kasketiyle, kürklü mantosunun yakalarını kaldırmış ve bacaklarını bir battaniyeyle örtmüş halde verandanın hemen önündeki büyük bir koltuğun üzerinde uyuyordu. Durup onu izlemeye koyulduk. Ağzı kocaman açıl-

[1] Adriyatik Denizi'nin kuzeydoğusunda yer alan ve büyük çoğunluğu bugünkü Hırvatistan sınırlarına dâhil olan yarımada.

mıştı, sarkan alt çenesi bir ölününkini andırıyordu, nefes alıp verişi sık ve hırıltılıydı. Her seferinde göğsüne doğru düşen başını, uykusundan uyanmadan yeniden kaldırıyordu. O anda göz kapaklarını dengesini sağlamayı daha kolaylaştırmak için gözlerini açmak istiyormuşçasına hareket ettiriyor ve nefes ritmi değişiyordu. Resmen uykusu bölünüyordu.

Kayınpederimin ağır hastalığı, ilk kez böylesine açıkça gözlerimin önündeydi; o anda gördüklerim, derin bir acı hissetmeme neden oldu.

Copler bana dönerek alçak sesle:

"Tedavi edilmesi şart. Böbrek enfeksiyonuna yakalanmış olması da muhtemel. Onunki uyku değil: Bunun nasıl bir hâl olduğunu gayet iyi bilirim ben!" dedi. "Zavallıcık!"

Sözlerini, kendi doktorunu çağırmamı tavsiye ederek bitirdi.

Bizi duyan Giovanni, gözlerini açtı. Hastalığı anında biraz hafiflemiş gibiydi ve Copler ile şakalaştı:

"Açık havada durmamaya dikkat etmeniz gerekmiyor mu? Dokunmasın size?"

Pek de güzel uyuduğunu zannediyor olmalıydı; yüzüne çarpan o deniz esintisi onu öyle aldatıyordu ki, az öncesine kadar nefes darlığı çekmiş olduğunu düşünemiyordu bile! Fakat sesi cılız çıkıyor, nefesini toparlayabilmek için sözlerini sık sık kesiyordu; soluk yüzü kül rengiydi ve koltuktan kalkar kalkmaz donacak gibi oldu. Hemen eve kaçmak zorunda kaldı. Koltuğunun altında battaniye, zorlukla nefes almasına rağmen yine de gülerek bizi selamlayıp düzlük alanı katedişi, dün gibi gözlerimin önündedir.

"Gerçek bir hasta nasıl olurmuş gördün mü?" dedi saplantılı düşüncesinden bir türlü kurtulmayı başaramayan Copler. "Bir ayağı mezarda fakat hasta olduğunun farkında bile değil."

Gerçek hasta, doğrusu bana da hastalığından pek az çekiyormuş gibi geliyordu. Hem kayınpederim, hem de Copler uzun yıllardır Sant'Anna'da[1] son uykularını uyumaktalar fakat bir

[1] Trieste'nin ünlü mezarlığı.

gün mezarlarının yanından geçerken kendi kendime düşündüm de, yıllardır aynı taşların altında yatan bu iki adamdan ne birinin tezini çürütmek mümkün, ne de diğerinin.

Copler, eski evinden ayrılmadan önce tüm işlerini tasfiye etmişti, bu nedenle tıpkı benim gibi işsizdi. Fakat yataktan kalktıktan sonra bir türlü yerinde duramaz olmuş, yapacak herhangi bir işi olmadığından, diğerlerinin işleriyle ilgilenmeye başlamıştı – ki ona çok daha ilginç geliyor olmalılardı bu işler. O zamanlarda bu tavrına gülüp geçmiş olsam da, sonraları başkalarının işlerinin insana nasıl tatlı geldiklerini ben de anlayacaktım. Kendisini hayır işlerine adamıştı ve yalnızca mal varlığının faizini yiyerek yaşamaya karar verdiğinden, bu işi tamamen kendi cebinden yatırım yaparak yürütmesi mümkün değildi. Bu yüzden bağış kampanyaları ve kermesler düzenleyerek, arkadaşları ve tanıdıklarından ufak meblağlar kopartıyordu. Başarılı bir iş adamına yakışır şekilde her şeyi özenle kaydediyordu; tuttuğu o defterin aynı zamanda kumanyası olduğunu düşünüyordum; önünde sayılı günleri kalan ve tıpkı onun gibi aileden yoksun olan ben ise kendi mal varlığımı eritip bitirerek onu zenginleştirecektim. Fakat o, kendisini sağlıklı zannediyor, azıcık ömrü kaldığı gerçeğini kabullenmediği için faizlerine dokunmuyordu bile.Bir gün, ben ve diğerleri tarafından verilen paralar sayesinde ve onun aracılık etmesiyle kendisine ufak bir cep harçlığı bağlanan fakir bir kızcağıza bir piyano satın almak için birkaç yüz kuron isteyerek başımın etini yedi. İyi bir fırsattan istifade etmek için elimizi çabuk tutmamız gerekiyordu. Ona hayır diyemedim, fakat biraz saygısızlık etme pahasına o gün evden çıkmasaymışım daha kârlı bir iş yapmış olacağımı söyleyiverdim. Ara sıra cimrilikte böyle aşırıya kaçtığım da olur anlayacağınız.

Parayı alan Copler, kısa bir teşekkürle oradan ayrıldı; fakat sözlerimin nasıl bir sonuç doğuracağını ancak birkaç gün sonra görecektim – ki ne yazık ki hayli önemli bir sonuçtu bu. Copler, piyano işini hallettiğini ve bana teşekkürlerini sunmak isteyen Carla Gerco adlı küçük hanım ile annesinin, evlerine uğramam

için yalvardıklarını söyledi. Müşterisini kaybetmekten korkan Copler'in, yardım ettiğim kişilerin minnetiyle gözümü boyayarak beni bu işin içinde tutmak istediği ortadaydı. İlk anda bu can sıkıcı durumdan sıyrılabilmek için onun en yerinde yardımları yaptığına dair herhangi bir şüphem olmadığını söylesem de, öyle ısrar etti ki sonunda bu ziyareti gerçekleştirmeye razı oldum:

"Güzel mi bari?" diye sordum gülerek.

"Hem de nasıl," diyerek yanıtladı, "fakat bizim dişimize göre değil."

Kendi dişlerini benimkilerle bir tutması ilginçti doğrusu, çürüklerini bana geçirmeseydi bari! Birkaç yıl önce evin direği olan aile babasını yitirmiş olan o bahtsız ailenin nasıl da dürüst olduğundan ve o içler acısı şartlara rağmen nasıl da onurlu bir hayat yaşadığından bahsetti.

Tatsız, kötü bir gündü. Buz gibi bir rüzgâr esmekteydi, kürküne bürünmüş olan Copler'i kıskanıyordum. Şapkamı bir eliyle tutmasam, başımdan savrulup gidecekti. Fakat yine de keyfim yerindeydi, ne de olsa insanseverliğim sayesinde hak ettiğim bir minnettarlık duygusuyla yüzleşmek üzereydim. Stadion Caddesi'ni yürüyerek geçip, parkı boydan boya katettik. Şehrin hiç görmediğim semtlerinden birindeydik. Adlarına "spekülasyon evleri" dediğimiz, atalarımızın kırk yıl önce şehrin uzak noktalarında inşa etmeye başladıkları ve oraları âdeta işgal eden evlerden birine girdik; mütevazı görünümüne rağmen, bugün aynı amaçlarla inşa edilen evlere göre daha gösterişliydi. Ufak bir alanı kaplayan merdiven, bu nedenle hayli yüksekti.

Birinci katta durduk; hayli yavaş ilerleyen Copler'den çok daha önce varmıştım oraya. Sahanlığa açılan üç kapıdan ikisinin üzerine Carla Gerco'nun kartvizitinin çivilenmiş olduğunu görünce şaşırdım, üçüncü kapının üzerindeki kartvizit ise başka bir isim taşıyordu. Copler, sağdaki kapının mutfak ile yatak odasına açıldığını, soldakinden ise yalnızca bir odaya, Carla'nın çalışma odasına girildiğini söyledi. Evlerinin orta bölümünü kiraya vermeyi başarmışlardı ve bu sayede masrafları kısıyor-

lardı, fakat haliyle bir odadan diğerine geçmek için sahanlıktan geçmek gibi bir rahatsızlık doğmuştu.

Çalışma odasına açılan soldaki kapıyı çaldık, ziyaretimizi önceden haber verdiğimiz anne ve kızı, bizi orada bekliyorlardı. Copler, herkesi birbirine tanıttı. Hayli utangaç bir hanım olan annesinin saçları bembeyazdı, üzerinde eski püskü siyah bir elbise vardı; önceden hazırladığını tahmin ettiğim kısa bir konuşma yaptı: Ziyaretimin onları onurlandırdığını ve kendilerine yaptığım cömert yardımdan dolayı teşekkürü borç bildiklerini söyledi. Bu sözlerin ardından bir daha hiç konuşmadı.

Copler, tüm olup biteni, resmi bir sınav sırasında, bin bir zorlukla öğrettiği her şeyi onlardan geri alabilme umuduyla öğrencilerinin verdikleri yanıtları dinleyen bir öğretmen edasıyla izlemekteydi. Yalnızca piyanonun alınmasına değil, aynı zaman kendilerine bağlanan aylık harçlığa da katkıda bulunduğumu söyleyerek hanımefendinin sözlerini düzeltti. Kesin ifadelerle konuşmayı pek severdi.

Piyanonun yanındaki sandalyede oturmakta olan Carla, ayağa kalkarak elini bana doğru uzatarak o çok basit kelimeyi söyledi:

"Teşekkürler!"

Neyse ki fazla uzatmamıştı. İnsanseverliğimin getirdiği sorumluluk üzerime çökmeye başlamıştı bile. Ben de herhangi bir gerçek hasta gibi başkalarının işleriyle meşgul oluyordum işte! O alımlı genç kız, bende ne görebilirdi ki? Hayli saygıdeğer bir kişi belki, fakat bir erkek görecek değildi ya! Üstelik gerçekten de çok güzeldi! O günün modasına göre daha kısa bir etek giyişini, olduğundan daha genç görünmek isteyişine bağladım; evde genellikle ergenlik çağındaki eteklerini giyiyor olması ihtimalini saymazsak tabii.

Başı ise tam bir kadın başıydı; saçlarını özenle toplayışına bakılırsa, o baş, beğenilmek isteyen bir kadına aitti. Gür esmer örgüleri, kulaklarını ve boynunun bir kısmını örtecek şekilde yerleştirilmişlerdi. Haysiyetimi korumayı öylesine önemsiyor ve Copler'in o insanın içini okuyan bakışlarından öylesine çekiniyordum ki, ilk anda genç kıza alıcı gözüyle bakmadım bile;

bugün ise bilmediğim tek bir yanı kalmadı. Konuşurkenki sesi bir müzik gibi ahenkliydi, onun için artık doğal olan bir yapmacıklıkla ve ağzından çıkan her sesi okşamak istercesine tüm heceleri ağzında uzatıyordu. Hem bu nedenle, hem de bazı sesli harfleri Trieste lehçesine göre biraz fazla uzun telaffuz etmesi nedeniyle, yabancı olduğunu düşünmek mümkündü. Daha sonraları, bazı müzik öğretmenlerinin seslerin nasıl çıkarılması gerektiğini öğretmek için sesli harfleri değişime uğrattıklarını öğrenecektim. Ada'nınkinden tamamen farklıydı telaffuzu. Ağzından çıkan her söz, kulaklarıma bir aşk nağmesi gibi geliyordu.

Ziyaretimiz boyunca Carla'nın yüzünden gülümseme bir an olsun eksilmedi, kim bilir belki de minnettarlığını yüzünde böylesine kalıplaşmış bir ifadeyle belli etmesi gerektiğini düşünüyordu. Biraz zorlama bir gülümsemeydi bu; minnettarlığın gerçek yüzüydü. Birkaç saat sonra onun hayalini kurmaya başladığımda, aynı yüzde acı ve zevkin iç içe geçtiklerini canlandırdım gözlerimin önünde. Sonraları ise bunların hiçbirini bulamadım onda ve böylece kadınların güzelliğinin, insanda gerçekle uzaktan yakından ilgisi olmayan hisler tetiklediğini bir kez daha anlamış oldum. Tıpkı üzerine bir savaş tablosu yapılan tuvalin herhangi bir kahramanlık duygusu taşımadığı gibi.

Copler, bu ilk buluşmamızdan her iki kadını da âdeta kendisi yaratmışçasına memnun görünüyordu. Bana onlardan bahsetmeye devam ediyordu: Kaderlerinden daima hoşnut ve çalışkanlardı. Bir okul kitabından fırlamışa benzer ifadelerden yararlanarak konuşuyordu, ben ise otomatiğe bağlamışçasına başımı sallayarak, konuyla ilgili gerekli araştırmaları yaptığımı ve bu nedenle fakir fakat onurlu kadınların nasıl olduklarını bildiğimi teyit etmek istiyor gibiydim.

Ardından Carla'dan bizim için bir şarkı söylemesini rica etti. Hafif bir soğuk algınlığına yakalandığını söyleyen Carla nazlandı. Bir başka güne bırakmamızı önerdi. Kalbim eriyerek, hakkında olumsuz bir yargıya varabileceğimizden korktuğu-

nu anladım fakat kalışımızı biraz daha uzatmak istediğimden, Copler'in ısrarlarına ben de katıldım. Hatta o günlerde hayli yoğun ritimde çalıştığımı, bu nedenle beni bir daha görüp göremeyeceğinden emin olmadığımı da ekledim. Yapacak herhangi bir işim olmadığını gayet iyi bilen Copler, buna rağmen sözlerimi büyük bir ciddiyetle doğruladı. O anda için için Carla'yı bir daha görmememi dilediğini anlamam hiç de zor olmadı.

Carla nazlanmaya devam etse de, Copler'in sert bir emri andıran tek bir söz söylemesiyle hemen itaat etti ona: Nasıl da kolay ikna olmuştu!

"Bayrağım"[1] şarkısını söyledi. Yumuşak kanepeye kurularak şarkısını dinlemeye koyuldum. Ona hayran olmak için yanıp tutuşuyordum. Onda etkileyici bir yeteneğe sahip bir kadın görebilseydim ne güzel olurdu! Fakat aksine, şarkı söylemeye başlamasıyla birlikte sesinin tüm ahengini yitirdiğini fark ederek hayli şaşırdım buna. Zorlandığında sesi değişiveriyordu. Üstelik piyano çalmakta da başarılı olduğu söylenemezdi ve şarkısına beceriksizce eşlik edişi, o müziği gözümde daha da değersizleştiriyordu. Karşımdakinin henüz bir öğrenci olduğunu hatırladım ve ses seviyesinin yeterli olup olmadığını anlamaya çalıştım. Bilakis, fazlaydı bile! O ufacık mekânda kulaklarımın zarı patlayacaktı.

Onu cesaretlendirmeye devam edebilmek adına, sorunun onda değil, gittiği okulda olduğunu düşündüm.Şarkıyı bitirmesiyle birlikte, Copler'in bağrışlarla desteklediği coşkun alkışına katıldım.

"Sana iyi bir orkestranın eşlik etmesi halinde, bu sesinle dinleyenlerin üzerinde nasıl bir etki bırakacağını bir düşün," diyordu Copler.

Bunda şüphesiz haklıydı. O sesi bastırabilmek için kuvvetli ve büyük bir orkestra lazımdı. Ben ise büyük bir samimiyetle küçük hanımı birkaç ay sonra yeniden dinlemek istediğimi,

[1] Orijinal adı "*La mia sposa sarà la mia bandiera*" ("*Gelinim, bayrağım olacak*") olan eser, İtalyan besteci Augusto Rotoli (1847-1904) tarafından 1876'da bestelenmiştir.

ancak o zaman okulunun kalitesiyle de ilgili bir yorumda bulunacağımı belirttim. Ardından ise samimiyetsiz bir şekilde, böylesi bir sesin kesinlikle birinci sınıf bir okulu hak ettiğini ekledim. Baştaki sözlerimin doğurabileceği keyifsizliği telafi etmek amacıyla ise, mükemmel bir sesin kendisine mükemmel bir okul bulmasının ne kadar gerekli olduğu üzerine biraz felsefe yapmaya koyuldum. Bu abartılı sıfatlarla her şeyin üzerini örtmeyi başardım. Fakat sonrasında kendimle baş başa kaldığımda ise, ona karşı böylesine samimi ifadeler kullanışıma hayli şaşırdım. Yoksa genç kıza çoktan âşık mı olmuştum ne? Hâlbuki henüz alıcı gözüyle bakmamıştım bile ona!

Üzerlerine garip bir koku sinmiş olan merdivenlerden inerken yeniden söz alan Copler:

"Sesi fazla güçlü. Tiyatroya uygun bir ses," dedi.

Benim o anda bildiğim bir şey daha olduğunu ise bilmiyordu: O ses, ufacık bir mekâna aitti; orada sanatın masumiyetinin insanın üzerinde bıraktığı etkinin tadına varmak ve sanatı, yani hayatın ve acının ta kendisini oraya getirmeyi hayal etmek mümkündü.

Copler, benimle vedalaşırken, Carla'nın öğretmeninin halka açık bir konser organize etmesi halinde bana haber vereceğini söyledi. Bahsettiği öğretmenin şehirde henüz fazla tanınmadığını fakat kısa sürede büyük bir üne kavuşacağının şüphe götürmediğini ekledi. Öğretmenin oldukça yaşlı olmasına rağmen böyle olacağından emindi Copler. Şimdi, yani Copler ile tanışmasını takip eden dönemde üne kavuşacağını düşünüyordu. Ölüme yakın iki kişinin, hem öğretmenin hem de Copler'in zayıflığıydı bu.

İşin garip tarafı ise, bu ziyaretimi Augusta'ya anlatmak ihtiyacı hissetmiş olmamdı. Kim bilir, belki de Copler'e bu ziyaretten karımın önünde bahsetmemesini tembihlemek istemediğimden, böyle bir durumun meydana gelme ihtimaline karşı önlem almak için yapmış olabilirim bunu. Gerekçesi ne olursa olsun, olanları karıma büyük bir şevkle anlattım. Öyle bir rahatlamış-

tım ki! O âna kadar içimi sıkan tek şey, Augusta'nın olanlardan habersiz oluşuydu. Şimdi ise tamamen masumdum.

Augusta, bana genç kız hakkında birkaç şey sorarak güzel olup olmadığını bilmek istedi. Yanıt vermekte hayli zorlandım: Bana biraz kansız geldiğini söyleyiverdim. Ardından ise aklıma güzel bir fikir geldi:

"Onunla sen biraz ilgilensen nasıl olur?"

Augusta'nın hem yeni evinde, hem de hasta babasının bakımına yardım etmek üzere sürekli gittiği eski evinde yapılacak öyle işi vardı ki, bu teklifim aklından uçup gitti. Ama gerçekten de parlak bir fikirdi benimkisi.

Copler, Augusta'dan; Carla'ya ziyaretimizi ona bahsettiğimi öğrendi ve bu yüzden, hastalık hastalarının bir bir sıraladığı özellikleri aklından uçup gitti. Augusta'nın önünde bana kısa bir süre sonra yeniden Carla'yı ziyarete gideceğimizi söyledi. Bana tam anlamıyla güveniyordu.

O tembelliğime rağmen Carla'yı yeniden görme isteğiyle bir anda canlanıverdim. Copler'in bunu öğrenmesinden çekindiğimden, hemen ona koşmaya cesaret edemedim. Hâlbuki bunu yapmak için bahanem de yok değildi. Copler'e haber vermeden ona daha yüklü bir yardım teklifinde bulunabilirdim, fakat her şeyden önce kendi iyiliği için bundan kimseye bahsetmeyeceğinden emin olmalıydım.

Peki ya o hasta adamla genç kız, çoktan sevgili olmuşlarsa? Ben gerçek hastalar hakkında fazla bir şey bilmiyordum doğrusu, belli mi olur, belki de kendi sevgililerine ait masrafları başkalarına ödetmek gibi bir alışkanlıkları vardı. Durum böyleyse, Carla'nın yalnızca bir kez ziyaretine gitmem bile, niyetimin ortaya çıkıp adımın lekelenmesi için yeter de artardı. Ailemin huzurunu bu şekilde tehlikeye atamazdım; en azından Carla'ya dair duyduğum arzu iyice büyümeden yapmadım bunu.

Ve arzum giderek büyüyordu. O genç kızı, elini sıkıp da kendisiyle vedalaştığım o ilk güne nazaran çok daha iyi tanıyordum artık. Özellikle de o siyah örgülerini bir türlü aklımdan çıkaramıyordum; bembeyaz boynunu örten örgülerin gizlediği

tenine bir öpücük kondurmak için burnumla hafifçe itelemem gerekecekti onları. Yaşadığım ufak şehrin herhangi bir binasının herhangi bir merdiven sahanlığında güzel bir genç kızın durduğunu ve kısacık bir yürüyüşün ardından onun yanına varabileceğimi hatırlamam, arzumu tetiklemeye yetiyor da artıyordu bile! Günahla mücadele etmek bazı durumlarda hayli zordur, çünkü insanın direncini her gün, her saat tazelemesi gerekir; hayalini kurduğunuz genç kız aynı merdiven sahanlığında kaldığı sürece tabii. Carla'nın o uzun sesli harfleri beni çağırıyorlardı âdeta ve belki de aklıma ona sahip olmam yolundaki tek engelin bizzat benim direncim olduğu fikrini sokanlar da onlardı. Fakat yanılabileceğimin ve belki de Copler'in duruma benden daha fazla hâkim olabileceğinin farkındaydım; bu şüphe ise direncimi daha da zayıflatmakta etkili oluyordu çünkü zavallı Augusta'yı aldatılmaktan kurtarabilecek olan tek şey, kendisi de bir kadın olan Carla'nın bana direnmeye karar vermesi olacaktı.

O dönemde sağlığımı tehdit eden bir rahatsızlıktan kendimi kurtarmak için tam da zamanında hissetmeye başladığım böylesi bir istek yüzünden neden pişmanlık duymalıydım ki? Augusta'yla ilişkime en ufak bir zarar vermiyordu, aksine! Ona artık yalnızca her zaman kullandığım sevgi sözcüklerini değil, diğer kadın için ruhumda beliren duyguları ifade eden sözcükleri de söylüyordum. Evimde daha önce hiç böylesi bir sevgi ortamı oluşmamıştı ve Augusta olup bitenler karşısındaki büyülenmiş gibiydi. Aile saati olarak adlandırdığım saatlerde daima dakik bir şekilde evde oluyordum. Vicdanım öyle hassastır ki, daha o günlerden itibaren gelecekte baş etmek zorunda kalacağım pişmanlığımı kendi çapımda hafifletmeye koyulmuştum.

Hiç direnç göstermediğim düşünülsün istemem, ki Carla'ya koşarak değil, yavaş ve ufak adımlarla gidişim de bunun kanıtıdır. İlkin birkaç gün boyunca yalnızca parka kadar gittim, etrafını saran sokak ve evlerin o kasvetli griliğinin ortasında hayli saf duran o yeşilliğin tadını çıkarmayı içtenlikle istiyordum. Sonra ise, umduğum üzere tesadüfen Carla'yla karşılaşma

şansına sahip olmadığımdan, parktan ayrılıp tam evinin penceresinin altında gezinmeye başladım. Bunu yaparken, ilk kez âşık olan gencecik bir delikanlının o harikulade ve karşı konulmaz heyecanı vardı içimde. Aşktan değil fakat aşka giden o yollardan mahrum kalmıştım uzun zamandır.

Parktan henüz çıkmıştım ki, kayınvalidemle yüz yüze gelmeyeyim mi! İlkin garip bir şüphe düştü içime: Sabahın bu erken saatinde, şehrin bizim muhitlerimizden hayli uzak bir yerinde ne işi vardı? Belki o da hasta kocasını aldatmaktaydı.

Ona haksızlık ettiğimi hemen anladım, çünkü Giovanni'nin yanı başında geçirdiği zorlu bir geceden sonra, ruhuna biraz su serpebileceğini umduğu doktoru ziyarete gelmişti. Doktor, sözleriyle onu rahatlatmış olsa da öylesine endişeliydi ki, yalnızca ihtiyarlar, çocuklar ve bakıcıların uğradığı o yerde benimle karşılaşmış oluşundan duyduğu şaşkınlığı bile unutuverdi.

Ama onu yalnızca görmem bile, aileme karşı derin bir bağlılık hissetmem için fazlasıyla yeterli oldu. Kararlı adımlarla evime doğru yol almaya koyulurken, bir yandan da adımlarımın ritmini tutarcasına, "Bir daha asla! Bir daha asla!" diye mırıldanıyordum. Augusta'nın acılar içindeki annesi, bana bir anda tüm sorumluluklarımı hatırlatmıştı. Bu, bana iyi bir ders oldu ve tüm gün boyunca aklımdan çıkmadı.

Hasta babasının başucuna koşan Augusta, bütün sabahı onun yanı başında geçirdiğinden evde değildi. Sofrada bana, Giovanni'nin sağlık durumunu göz önüne alarak Ada'nın bir sonraki hafta olarak planlanan düğün tarihini ileriye atıp atmamak gerektiği konusunda tartıştıklarını söyledi. Aslında Giovanni bir süredir daha iyiydi. Akşam yemeğinde diğerlerinin de teşvikiyle yemeği biraz fazla kaçırmasıyla kendisini gösteren hazımsızlığı, hastalığın yeniden baş gösterişine yormuşlardı.

Parkta tesadüfen karşılaştığım annesinden bu haberleri çoktan aldığımı söyledim. Gerçi o civarlarda yürüyüş yapmam Augusta'yı da hiç şaşırtmamışa benziyordu, ama yine de açıklama yapma ihtiyacı hissettim. Bir süredir yürüyüş alanı olarak parkı

tercih ettiğimi, banklardan birine oturup gazete okuduğumu söyledim. Ardından ise ekledim:

"O Olivi denen adam yok mu! Beni böylesine hareketsiz bir hayata mahkûm etmekle, büyük bir kötülük yaptı."

Bu konuda kendisini biraz suçlu hisseden Augusta'nın yüzünde acı ve pişmanlık dolu bir ifade belirdi. Ben ise bunun üzerine bir anda kendime geldim. Kendimi öylesine arınmış hissediyordum ki, tüm öğleden sonrayı çalışma odamda geçirdim; her türlü sapkın arzumdan gerçekten de tamamen kurtulmuş olduğuma inanıyordum. Artık Apokalips'i[1] okumaktaydım.

Ve böylece her sabah parka gitmemin kimsenin şüphesini çekmeyeceğini anlamama rağmen, içimdeki şeytana direnme isteği öylesine güçlenmişti ki, ertesi gün evden çıktığımda şehrin diğer tarafına doğru ilerlemeye koyuldum. Tavsiye üzerine yeni bir keman tekniğini denemeye karar verdiğimden, bazı yeni besteler aramaya gidiyordum. Evden çıkmadan önce kayınpederimin geceyi gayet rahat geçirdiğini ve o gün öğleden sonra bir araçla bize geleceğini öğrendim. Gerek kayınpederim, gerekse sonunda evlenmesine sayılı gün kalan Guido adına çok seviniyordum. Her şey yolundaydı: Hem ben hem de kayınpederim, başımızdaki illetlerden kurtulmuştuk.

Fakat tam da aradığım o müzik beni yeniden Carla'ya yaklaştırdı! Satıcının bana önerdiği teknikler arasında bir tanesi, keman değil şan tekniğiydi. Adını dikkatle okudum: "A'dan Z'ye Şan Sanatı (García[2] Okulu), yazan E. García[3] (oğlu), Paris Bilimler Akademisi'nde sunulan İnsan Sesi konulu araştırma üzerine bir rapor içermektedir."

Satıcıyı diğer müşterilerle ilgilenmeye bırakıp, elimdeki kitabı okumaya koyuldum. Doğrusunu söylemem gerekirse, giz-

---

[1] Yuhanna tarafından kaleme alındığı kabul edilen ve "Vahiy" ya da "Kıyamet" olarak da bilinen metin, Yeni Ahit'i oluşturan 27 kitapçıktan biri.

[2] Manuel de Pópulo Vicente Rodriguez García (1775-1832). Ünlü İspanyol tenor ve besteci.

[3] Patricio Rodriguez García (1805-1906). Ünlü İspanyol bariton; Manuel de Pópulo Vicente Rodriguez García'nın oğlu.

liden gizliye pornografik yayınlar okuyan sapkın bir delikanlınınkine benzer bir telaşla çeviriyordum kitabın sayfalarını.

İşte: Beni Carla'ya götürecek olan yol buydu; onun bu kitaba ihtiyacı vardı, bunu ondan esirgemem büyük bir hainlik olacaktı. Kitabı satın alıp eve döndüm.

García'nın eseri, biri teori, diğeriyse uygulama olmak üzere iki bölümden oluşmaktaydı. Copler ile birlikte Carla'yı ziyarete gittiğimizde ona bazı tavsiyelerde bulunabilecek kadar iyi anlama niyetiyle, kitabı okumaya devam ettim. Bu arada zaman da kazanacak ve beni bekleyen maceranın düşüncesiyle yerimde duramazken, yine de rahat bir uyku uyumayı başarabilecektim.

Fakat işi hızlandıran, Augusta'nın ta kendisi oldu. Bana selam vermek üzere okumamı yarıda keserek üzerime doğru eğildi ve dudaklarını hafifçe yanağıma kondurdu. Ne yaptığımı sordu; yeni bir tekniğe dair bir şeyler okuduğumu söylediğimde, hemen keman için olduğunu düşünmüş olacak ki dikkatle incelemedi bile kitabı. Yanımdan ayrıldıktan sonra göze aldığım riski biraz abarttığımı ve kendi huzurum için o kitabı çalışma odamda bulundurmamamın daha iyi olacağını düşündüm. Onu gecikmeden ait olduğu kişiye teslim etmeliydim; işte bu nedenle maceramın ortasına dosdoğru sürükleniverdim. Gerçekten arzuladığım şeyi elde etmek için bir bahaneden de fazlasını bulmuştum.

İçimde tereddütten eser kalmamıştı. O merdiven sahanlığına vardığım gibi, hemen soldaki kapıya yöneldim. Fakat merdivenlerde coşkuyla yankılanan "Bayrağım" baladını dinlemek üzere, kapının önünde bir süre duraksadım. Carla'nın geçen tüm o zaman boyunca aynı şarkıyı söylemeye devam ettiği hissine kapıldım. Böylesi çocukça bir tavır karşısında şefkat ve istekle gülümsedim. Kapıyı vurmadan, hafifçe iterek araladım, parmak uçlarımda yürüyerek odaya girdim. Onu bir an önce, hemen görmek istiyordum. O ufak mekânda sesi gerçekten de kulak tırmalıyordu. İlk ziyaretime nazaran daha büyük bir coşku ve tutkuyla söylüyordu şarkıyı. Hatta ciğerlerindeki bütün havayı dışarıya atabilmek adına kendisini sandalyenin arkalığına

bırakmıştı. Yalnızca iri örgülerle sarılı ufak başını gördüm ve buna cüret edişimin içimde uyandırdığı derin hisle irkilerek geri çekildim. O, bu esnada son notaya gelmesine rağmen şarkıyı bir türlü bitirmek istemiyor gibiydi; bundan istifade ederek tekrar sahanlığa dönerek, o hiçbir şeyin farkına varmadan kapıyı arkamdan kapattım. Okuduğu son notada, güvenle durması gereken yeri bulmadan önce bir aşağı bir yukarı gidip gelmişti. Demek ki Carla doğru notaları ayırt edebiliyordu ve bu noktada onları bir an önce öğrenmesini sağlamak görevi García'ya düşecekti.

Kapıyı çalmak için biraz daha sakinleşmeyi bekledim. Carla hemen koşup kapıyı açtı; o anda karşımda beliren ve karanlıkta kim olduğumu henüz anlayamadığı o birkaç saniye boyunca kapının pervazına yaslanmış halde, kocaman kahverengi gözlerini üzerime diken narin bedenli genç kızı hayatım boyunca unutmayacağım.

Fakat bu esnada öylesine sakinleşmiştim ki tüm tereddütlerim bir anda yeniden işgal ediverdiler zihnimi. Augusta'ya ihanet etmek üzere yola çıkmıştım fakat şimdi ise, önceki günlerde olduğu gibi yalnızca parka kadar gitmekle yetinebileceğimi, o kapıdan içeri adımımı atmayıp yalnızca elimdeki kitabı ona vererek tamamen tatminkâr bir şekilde orada ayrılabileceğimi düşünüyordum. İyi niyet sözleriyle geçen kısa bir andı bu.

Hatta sigara illetinden kurtulmak için bana verilen ve o durumda işime yarayabileceğini düşündüğüm bir tavsiye dahi geldi aklıma: Bazen tatmin olmak için yalnızca bir kibrit yakıp, hem kibriti, hem de sigarayı atmak yeterli olabiliyordu.

Aslında böyle yapmam düşündüğümden kolay olabilirdi, çünkü Carla'nın kendisi de beni tanır tanımaz kıpkırmızı kesildi ve eski püskü bir ev kıyafetiyle karşıma çıkmış olmaktan hayli utanarak kaçıp gidecek oldu.

Carla'nın kim olduğumu anladığından emin olduktan sonra, ondan özür dilemek ihtiyacı hissettim:

"İlgileneceğinizi düşündüğüm bu kitabı getirdim size. Arzu ederseniz kitabı bırakıp hemen gidebilirim."

Bu sözleri hayli sert bir sesle söylemiştim –ya da en azından bana öyle gelmişti– fakat taşıdıkları anlam, sertlikten tamamen ve kesinlikle yoksundu; nihayetinde oradan ayrılmam ya da orada kalarak Augusta'ya ihanet etmeme yönelik kararı, özgürce ona bırakmaktaydım.

Kararını hemen vermiş olmalıydı ki, elimi sıkıca kavrayarak beni içeriye aldı. Heyecandan gözlerim karardı; bahsettiğim heyecanın, elinin tatlı dokunuşundan değil, hem benim hem de Augusta'nın kaderimiz hakkında böylesine rahatlıkla karar vermeye iten o samimiyetten kaynaklandığı düşüncesindeyim. Bu yüzden içeriye biraz isteksizce girdiğimi zannediyorum ve karımı ilk aldatışımı her anımsadığımda, sanki bunu istemiyormuşum da yapmaya sürüklenmişim gibi hissederim kendimi.

Carla'nın yüzü, kızarınca daha da güzelleşmişti. Beni beklediğini söyleyemesem bile, en azından kendisini yeniden ziyaret etmemi umduğunu fark etmem çok hoş bir sürpriz oldu. Büyük bir keyifle:

"Beni yeniden görmek ihtiyacı duydunuz demek, öyle mi? Size böylesine borçlu olan bu zavallı kızı mı görmek istediniz yani?"

Eğer isteseydim, onu hemen kollarımın arasına alabileceğim gün gibi açıktı, fakat aklımın kıyısından bile geçirmiyordum bunu. Hatta öyle ki, niyetini hayli açık ettiklerini düşündüğüm sözlerine dahi karşılık vermeden, García'dan ve kitabın onun için ne kadar önemli ve yararlı olacağından bahsetmeye koyuldum. Öylesine telaşla konuşuyordum ki, arada uygunsuz birkaç kelime de kaçıverdi ağzımdan. García ona notaları demir gibi sağlam, meltem kadar yumuşak çıkarmayı öğretecekti. Ona her bir notanın nasıl dimdik bir çizgiyle; hatta bir düzlemle, fakat üzeri tamamen pürüzsüz bir düzlemle temsil edilebileceğini açıklayacaktı.

Bu coşkum, ancak sözlerimi acı bir kuşkuyla kesmesi üzerine duruldu:

"Yani şarkı söyleyişimi beğenmediniz, öyle mi?"

Bu soru, beni şaşkına çevirdi. Farkında olmadan kaba bir eleştiride bulunmuştum, bu sözlerine büyük bir iyi niyetle itiraz ettim. Hatta kuşkusunu hafifletmekte öylesine başarılı oldum ki, yalnızca şarkı söyleyişinden bahsetmek kaydıyla, beni büyük bir buyurganlıkla o eve kadar sürükleyen tutkuya yeniden kapıldığımı hissettim. Ve dudaklarımdan öylesi aşk sözleri dökülmektelerdi ki, hislerimin samimiyetini ister istemez ele vermiş oluyordum:

"Böyle bir şeyi nasıl aklınıza getirebilirsiniz? Böyle olsa burada olur muyum hiç? Kapınızı çalmadan önce merdiven sahanlığında uzunca bir süre bekleyerek, sizin o nefis, masum, kusursuz sesinizle kutsadım kendimi. Tek söylemek istediğim, bu sesi mükemmel kılmak için ufak bir müdahalenin gerekli olduğuydu ve ihtiyaç duyduğunuz şeyi getirdim size."

Augusta, ruhumun derinliklerine öylesine kök salmış olmalıydı ki, oraya bizzat kendi arzumun peşinden sürüklenerek gitmiş olduğumu kabullenmeyi reddediyordum!

İltifat dolu sözlerimi dinlemekle yetinen Carla, onları çözümlemeyi aklının ucundan geçirmemiş olmalıydı. Fazla kültürlü değildi, fakat sağduyu sahibi olduğunu fark etmem hoş bir sürpriz oldu benim için. Yeteneği ve sesi konusunda kendisinin de bazı derin şüpheler duyduğunu anlattı: İlerleme kaydedemediğini hissediyordu. Belirli bir saat boyunca alıştırma yaptıktan sonra ufak bir mola vermek ve biraz rahatlamak amacıyla kendisine "Bayrağım" baladını söyleme iznini veriyor, bunu yaparken de sesinde birkaç yeni niteliğin farkına varacağını umuyordu. Fakat sonuç her seferinde aynıydı: Gerçi kötüleşmiyordu, benim (bunu söylerken o güzel kahverengi gözlerinde beliren soru işareti, sözlerimden hâlâ şüphe duyduğunun ve teskin edilmeye ihtiyacı olduğunun kanıtıydı) ve diğer dinleyenlerin yorumlarına göre nihayetinde fena da söylemiyordu, fakat gerçek anlamda bir ilerleme söz konusu değildi. Öğretmeni, sanatta yavaş yavaş ilerlemek diye bir şeyin olmadığını, hedefe yalnızca dev adımlarla ulaşılabileceğini; onun da bir gün uyanıp, büyük bir sanatçı olduğunu fark edeceğini söylüyordu.

"Fakat uzun bir süreç bu," diye ekledi boşluğa bakarak, kim bilir belki de saatler süren o can sıkıntısı ve ıstırabını anımsayarak.

Dürüstlük, her şeyden önce içtenlik gerektirir; gerçekten dürüstçe davranmak isteseydim, genç kıza hemen o anda şan eğitiminden vazgeçmesini ve metresim olmasını teklif etmem gerekirdi. Fakat henüz parktan fazla uzağa gitmiş sayılmazdım, üstelik de şan sanatı konusundaki yargı ve yorumlarıma da hayli güveniyordum. Birkaç dakikadır beni fena halde endişelendiren tek bir kişi vardı: O Copler olacak sıkıcı herif, tüm tatil günlerini villamda ben ve karımla birlikte geçirirdi. O anda genç kıza, ziyaretimden Copler'e bahsetmemesini tembihlemek için uygun bir bahane uydurmam gerekiyordu. Fakat bu talebimi ne kılıfa sokacağıma karar veremediğimden harekete geçmedim, ki böylesi iyi de oldu, çünkü birkaç gün sonra çok hastalanan zavallı dostum, apar topar aramızdan ayrıldı.

Öncelikle, aradığı her şeyi García'da bulacağını söyledim ona; bir anlığına, yalnızca bir anlığına o kitaptan heyecanla bazı mucizeler bekledi. Kısa bir süre içinde ise, kendisini öyle bir kelime kalabalığının ortasında buluverdi ki, az öncesine kadar pek güvendiği sihrin ne kadar etkili olabileceğinden şüphe duymaya başladı. Ben García'nın teorilerini İtalyanca olarak okuyor, ardından yine İtalyanca olarak ona açıklıyor, yetmediği durumlarda ise Trieste lehçesine tercüme ediyordum; o ise boğazında herhangi bir hareket hissetmiyordu; kitabın işe yarayıp yaramadığını anlamanın tek yolu, tam da boğazında kendini gösterecek bir değişikliğin meydana gelmesiydi. İşin kötüsü, bir süre sonra ben de o kitabın benim elimde fazla bir değer kazanamayacağına inanmaya başladım. Aynı cümleleri tam üç kez üst üste okuyup da ne yapmam gerektiğini bir türlü anlayamayışım üzerine, yetersizliğimin intikamını kitabı acımasızca eleştirerek aldım. İşte o andan itibaren, insan sesinin farklı sedalar meydana getirebileceğini bildiğimize göre, ona tek bir enstrümanmışçasına yaklaşmamamız gerektiğini ispat etmeye çalışarak, hem kendisinin hem de benim zamanımı boşa harcayan birine dö-

nüşüverdi García. Belki de bu eleştirimi Carla'yla paylaşmakta hata etmiştim; fakat kalbini fethetmek istediğiniz bir kadının karşısında herhangi bir konudaki üstünlüğünüzü sergileme fırsatını yakalayıp da kendinize hâkim olabilmeniz hayli zordur doğrusu. Nitekim bana hayran oldu, fakat çöpçatanımız[1] olması gereken kitabı eliyle iterek kendisinden uzaklaştırınca, García da asıl günahımıza şahitlik etmedi.

Ben ise henüz kitabı çözmek konusunda pes etmiş değildim ve bu zorlu işi bir sonraki ziyaretime erteledim. Copler öldükten sonra ise, buna artık gerek kalmadı. Onun ölümüyle birlikte o evle benimki arasındaki her türlü bağ kopmuştu; vicdanım da olayların gidişatına engel olamayacaktı artık.

Fakat bu esnada iyice yakınlaşmıştık, o yarım saatlik konuşmadan bekleyebileceğimden çok daha ileri bir seviyedeydi yakınlığımız. Eleştirel görüş ortaklığının insanlar arasında derin bir bağ kurduğunu düşünmüşümdür hep. Zavallı Carla, bana yakınlaşıp üzüntülerinden biraz olsun uzaklaşabilmek adına bu durumu fırsat bilmişti. Copler'in bağışlarından sonra o evde mütevazı fakat tam bir mahrumiyet halinde geçtiği de söylenemeyecek bir hayat sürmekteydi. Bu iki fakir kadının omuzlarındaki en büyük yük, gelecek kaygısıydı. Çünkü Copler onlara belirli tarihlerde bir miktar para götürmesine rağmen, kesin bir para hesabı yapmalarına izin vermiyordu; başına dert almak istemiyor, dertlerle başkalarının uğraşmasını tercih ediyordu. Üstelik bu parayı karşılıksız olarak da vermiyordu onlara: O evin mutlak hâkimi oydu ve kendisine her türlü ayrıntıyla ilgili haber verilmesi kuralını koymuştu. Önceden onun onayını almadan alışveriş yapmışlarsa, vay onların haline! Carla'nın annesi bir süre önce rahatsızlanmıştı; ev işleriyle ilgilenmek zorunda kalan Carla ise, birkaç gün boyunca şan derslerini ihmal etmişti. Durumu öğretmeninden öğrenen Copler ortalığı birbirine katmış ve böyle yapacaksa, eğitimine destek olmak

[1] Metnin orijinalinde, "çöpçatan" kelimesi yerine, Dante Alighieri'nin *İlahi Komedya*'sının "Cehennem"inde, Paolo ve Francesca adlı âşıkların arasında çöpçatanlık yapan "Galeotto" adlı kahramanın adı kullanılmıştır.

için yardımsever insanların rahatsız edilmesine hiç de gerek olmadığını söyleyerek oradan ayrılmıştı. Sonraki birkaç gün boyunca anne ve kız, kendi kaderlerine terk edildiklerini düşünerek korku içinde yaşamıştı. Ardından ise Copler geri dönmüş, onlarla yeni şartlar içeren bir anlaşma yapmış, Carla'nın günde kaç saat piyano başında oturması gerektiğini ve kaç saatini ev işlerine ayırabileceğini belirlemişti. Bununla yetinmeyip, onları günün her saatinde çat kapı gelip kontrol etmekle de tehdit etmişti.

"Şüphesiz," diyerek sözlerini tamamladı genç kız, "tüm bunları yalnızca bizim iyiliğimizi istediğinden yapıyor, fakat öylesine önemsiz şeylere o derece öfkeleniyor ki, bir gün bir öfke krizi sırasında bizi tuttuğu gibi sokağın ortasına atıvereceğinden korkuyorum. Fakat artık bizimle siz de ilgilendiğinize göre, bu tehlike ortadan kalkmış durumda, öyle değil mi?"

Ve bir kez daha elimi sıktı. Hemen yanıt vermediğimi görerek Copler'in tarafını tutacağımdan korkmuş olsa gerek, ekledi:

"Sinyor Copler de sizin çok iyi yürekli olduğunuzu söylüyor!"

Bu cümleyle, doğrudan bana, dolaylı olarak ise Copler'e bir iltifatta bulunmuştu.

Carla'nın bana hayli itici bir kişilik olarak tanıttığı Copler'i daha önce hiç bu gözle görmemiştim; aksine içimde ona karşı bir sempati uyanıvermişti. Ona benzemeyi nasıl da isterdim; hâlbuki beni o eve gitmeye iten arzum, nasıl da farklılaştırıyordu ikimizi! Copler'in o iki kadına başkalarının paralarını götürdüğü doğruydu, fakat her şeyi o organize ediyor, böylece hayatının bir parçasını onlara adıyordu. Onlara karşı sergilediği öfke, aslında babacan bir duyguydu. Fakat aklıma bir şüphe takıldı: Tüm bu yaptıklarının çıkış noktası, arzusu olabilir miydi? Tereddüt etmeksizin Carla'ya dönerek:

"Copler hiç sizi öpmek istedi mi?" diye sordum.

"Asla!" dedi Carla kesin bir ifadeyle. "Davranışlarımdan memnun olduğunda bunu soğukça belli eder, hafifçe elimi sıkar ve dönüp gider. Öfkeli olduğunda ise, elimi sıkmayı dahi reddeder ve korkudan ağlamakta olduğumun farkına varmaz bile."

O an dudaklarına bir öpücük kondursam, üzerimden büyük bir yük kalkacaktı.

Gülmeye başladığımı gören Carla, sözlerini daha iyi açıklamaya çalıştı:

"Kendisine çok şey borçlu olduğum benden hayli büyük bir erkekten gelecek bir öpücüğü, minnettarlıkla kabul ederim!"

Gerçek hastaların avantajı işte buydu: Olduklarından daha yaşlı görünürlerdi hep.

Kendimi Copler'e benzetmek adına beceriksiz bir girişimde bulundum. Zavallı genç kızı fazla korkutmamak için gülümsemeye devam ederek, biriyle ilgilendiğim zamanlarda benim de hayli sert ve buyurgan bir tavır takındığımı söyledim. Nihayetinde ben de herhangi bir sanata eğilindiğinde, bunun büyük bir ciddiyetle yapılması gerektiğini düşünüyordum. Kendimi bu role öylesine kaptırdım ki, bir süre sonra gülümsemeyi de bıraktım. Copler, zamanın ne kadar önemli olduğunun bilincine varamayan o genç kıza sert davranmakta haklıydı: Onun, kendisine yardımcı olmak için fedakârlıkta bulunan onca insan olduğunu hatırlaması gerekiyordu. Gerçekten de ciddi ve sert bir tavır takınmıştım.

Sonunda öğlen yemeği için eve dönme zamanım gelmişti; özellikle de o gün Augusta'yı kesinlikle bekletmek istemiyordum. Carla'yla vedalaşmak için elimi uzattığımda, yüzünün bembeyaz kesildiğini fark ettim. Onu teselli etmek istedim:

"Sizi Copler ve diğerleri karşısında desteklemek için elimden gelen her şeyi yapacağımdan emin olabilirsiniz," dedim.

Teşekkür etmesine rağmen, yine de hayli moralsiz görünüyordu. Evine doğru ilerlediğimi görür görmez durumu neredeyse tüm açıklığıyla tahmin ettiğini; kendisine âşık olduğumu ve bu sayede hayatının kurtulduğunu düşündüğünü ise sonraları öğrendim. Hâlbuki az sonra –tam da kapıdan çıkıp gitmeye hazırlanırken– bir anlığına benim de aslında yalnızca sanata âşık olduğuma ve bu nedenle iyi şarkı söylemeyi başaramaması ve ilerleme kaydedememesi halinde onu terk edeceğime inandı.

Morali âdeta sıfıra inmişti, mahvolmuş görünüyordu. İçimi derin bir merhamet duygusu sardı; kaybedecek zamanım olmadığından, onu en etkili gördüğü yöntemden yararlanmak suretiyle teselli ettim. Çoktan kapının eşiğindeydim; onu hızla kendime çekerek, boynunu örten örgülerini burnumla hafifçe iteleyip boynuna bir öpücük kondurdum; hatta dişlerimi bile dokundurdum tenine. Olup bitenler âdeta bir şaka gibi gelmişti; sonunda o da gülmeye başladı, fakat ancak vücutlarımız ayrıldığında yaptı bunu. O âna kadar ise kollarımın arasında hareketsizce ve büyük bir şaşkınlıkla kalakalmıştı.

Beni sahanlığa kadar izledi, merdivenleri inmeye başladığımda gülerek:

"Ne zaman döneceksiniz?" diye sordu.

"Yarın ya da daha sonraki bir gün!" derken, sözlerimden fazla emin olamıyordum. Ardından ise kararlı bir tavırla: "Kesinlikle yarın geleceğim!" dedim. Duygularımı fazla açık etmek istemediğimden, ekledim: "García'yı okumaya devam edeceğiz."

O geçen kısa sürede yüzündeki ifadede herhangi bir değişiklik olmadı: Tedirgince verdiğim ilk sözü başıyla onayladı, ikinci söz üzerine minnettar bir tavırla başını salladı ve üçüncü sözü de aynı şekilde gülümseyerek başıyla onayladı. Kadınlar ne istediklerini daima bilirler. Ne beni reddeden Ada'nın, ne beni seçen Augusta'nın, ne de istediğimi yapmama izin veren Carla'nın tavırlarında tereddütten eser vardı.

Sokağa çıkar çıkmaz kendimi hemen Carla'dan çok Augusta'ya yakın hissettim. Yüzüme çarpan temiz havayı soluyarak özgürlüğümün tam anlamıyla keyfine vardım. Yalnızca ufak bir şaka yapmıştım ben; işin ucu genç kadının boynuna ve örgülerine vardı diye, şaka olmaktan çıkmayacaktı ya! Nihayetinde Carla, benden gelen o öpücüğü bir şefkat ve yardım talebi olarak yorumlayarak kabul etmişti.

Fakat o akşam masada, kendimi gerçekten de çok kötü hissetmeye başladım. Augusta ile aramda duran gizli maceram, varlığını onun da fark etmesi kaçınılmaz devasa kara bir bulutu andırıyordu. Kendimi aşağılık, suçlu ve hasta hissediyordum;

kalçamdaki her zamanki ağrı ise, vicdanıma açılan derin yaradan akseden ufak ve önemsiz bir sıkıntı gibi geliyordu. Bir yandan dalgın bir şekilde yemek yiyormuş gibi yaparken, kendi kendime kesin bir karar alarak huzur bulmaya çalıştım: "Onu bir daha görmeyeceğim," diye düşündüm, "ille de görmem gerekirse, bu son olacak." Üstelik bu, tatmin edilmesi hiç de zor bir beklenti değildi: Yalnızca ufak bir fedakârlıkta bulunacaktım, Carla'yı bir daha asla görmeme fedakârlığında.

Augusta gülerek:

"Seni hayli endişeli görüyorum, ne yaptın, Olivi'ye mi uğradın yoksa?" diye sordu. Ben de gülmeye başladım. Onunla konuşabilmek içimi öylesine rahatlatıyordu ki. Gerçi ruhuma tamamen huzur verecek kelimeler bunlar değildi, çünkü o kelimelerle konuşmak için önce her şeyi itiraf etmem, daha sonra ise aynı durumun tekrarlanmayacağına dair söz vermem gerekecekti; başka bir şansım olmadığından bununla da yetinmeyi bilmeliydim, böylesi bile rahatlatıyordu beni. Gevezeliğim tutmuştu, keyifle ve sevecenlikle uzun uzun konuştum. Hatta harika bir konu bile buldum: Lafı onun çok istediği, benimse o âna dek sürekli karşı çıktığım çamaşır odasına getirerek, istediğini yapmasına hemen izin verdim. Benden beklemediği bu tavır karşısında oldukça duygulandı, yerinden kalkarak yanıma gelip beni öptü. İşte bu öpücük diğerini silmeye yetti, kendimi bir anda daha iyi hissettim.

Böylece evimizde bir çamaşır odası oldu; bugün bile o ufacık kulübenin önünden her geçişimde, onu Augusta'nın istediğini, isteğinin gerçekleşmesine ise Carla'nın vesile olduğunu anımsarım.

Sevgi dolu bir öğleden sonra geçirdik. Yalnız kaldığımda vicdanım daha bir huzursuz ediyordu beni. Augusta'nın sevgi dolu o sözleriyse, iç hesaplaşmalarımı yatıştırıyordu. Birlikte dışarıya çıktık. Ona annesinin evine kadar eşlik ettim, ardından tüm akşamı da onun yanı başında geçirdim.

Yatmadan önce, sıklıkla yaptığım gibi, çoktan uykuya dalmış olan ve huzur içinde nefes alıp veren karımı uzunca izle-

dim. Uyurken bile derli topluydu, battaniyeyi çenesinin altına kadar çekmiş, seyrek saçlarını bir örgüyle ensesinin üzerinde birleştirmişti. Kendi kendime, "Ona asla bir üzüntü yaşatmak istemem. Asla!" diye düşündüm. Üzerimden bir yük kalkmış halde uykuya daldım. Ertesi gün Carla ile ilişkimi açıklığa kavuşturacak ve onu geleceğe dair endişelerinden, ille de benimle öpüşmeye zorlamadan da kurtarmayı başaracaktım.

Garip bir rüya gördüm: Carla'nın boynunu öpmekle kalmıyor, yiyordum da. Fakat boynu öyle değişik bir yapıya sahipti ki, ne öfke dolu bir şehvetle ısırdığım yerlerde açılan yaralardan kan akıyor, ne de boynunun o hafif eğik duruşunda bir değişiklik gözleniyordu. Kendisini kollarıma bırakmış olan Carla, ısırıklardan hiç de rahatsız oluyor gibi değildi. Bundan hayli rahatsız olan kişi ise, beklenmedik bir şekilde beliriveren Augusta'ydı. Onu sakinleştirmek için: "Hepsini yiyip bitirmeyeceğim merak etme, sana da bir parça bırakacağım," diyordum.

Rüyamın aslında bir kâbus olduğunu ise, ancak gecenin ortasında uyanıp da o uyku sersemliğimle gördüklerimi hatırlayabildiğimde fark ettim; çünkü o âna dek Augusta'nın bir anda belirmesi bile, yaptıklarımdan duyduğum büyük tatmini ortadan kaldırmaya yetmemişti.

Ertesi sabah kalkar kalkmaz, Carla'ya karşı duyduğum arzunun ne kadar güçlü olduğunun ve bu arzunun ben ve Augusta için ne kadar büyük bir tehlike oluşturduğunun farkına vardım. Belki de yanımda uyumakta olan kadının karnında, kendisinden hayatım boyunca sorumlu olacağım yeni bir can şekillenmekteydi. Carla metresim olsa, benden kim bilir neler beklenecekti? O âna dek elde ettiği yardımdan hayli hoşnut olduğu izlenimine kapılmıştım, o halde iki aileye birden bakmam nasıl mümkün olabilirdi? Augusta, gerekli gördüğü çamaşır odasını istemişti benden, diğeri ise masrafta ondan aşağı kalmayacak başka bir şey isteyecekti. Bir anda gözümün önünde, onu öpüşümün ardından oradan ayrılırken sahanlıktan bana el sallayan Carla belirdi. Ağına düşeceğimi çoktan biliyor olmalıydı. Ba-

şıma geleceklerden korktum ve orada, karanlığın ortasında bir başıma dururken bir inilti koyverdim.

Hemen uyanan karım, neyim olduğunu sordu; ben ise ağzımdan bir şeyler kaçırdığımı zannettiğim bir anda sorguya çekilme korkusunu üzerimden atıp kendime gelir gelmez, aklıma ilk gelen şeyi kısaca söyleyerek yanıt verdim:

"Yaklaşan yaşlılığımı düşünüyorum!"

Karım güldü ve yarı uyur yarı uyanık halde beni teselli etmeye çalıştı. Zamanın uçup gidişinden korktuğum zamanlarda bana sürekli tekrar ettiği cümleyi yineledi:

"Düşünme bunu, henüz genciz... bak uyumak nasıl da tatlı!"

Önerisi işe yaradı: Düşünmeyi bırakarak yeniden uykuya daldım. Kelimeler, insana bir ışık demeti gibi geliyor geceleri. Gerçekliğin bir kısmını aldatarak, hayal ürünü olan her şeyin silikleşmesini sağlıyorlar. Henüz sevgilisi olmadığım Carla'dan neden böylesine korkuyordum ki? İçine düştüğüm durumdan korkmak için her şeyi yaptığım ortadaydı. Üstelik Augusta'nın karnında şekillenmekte olduğunu hayal ettiğim *bébé* de, henüz gelişi şerefine hazırlanan çamaşır odası hariç herhangi bir işaret vermemişti bize.

Kendi kendime büyük bir iyi niyet ve kararlılıkla söz vererek yataktan kalktım. Çalışma odama koşarak, onu terk ettiğimi söyleyeceğim anda çıkarıp uzatmak üzere, içine az bir miktar para koyduğum bir zarf hazırladım. Fakat yine de ihtiyacı olması ve kendisine bildireceğim bir posta adresime yazarak talep etmesi halinde, ona daha fazla yardımda bulunmaktan çekinmeyeceğimi de ekleyecektim. Tam evden çıkmak üzereydim ki, Augusta yüzünde tatlı bir gülümsemeyle benden kendisine babasının evine kadar eşlik etmemi istedi. Guido'nun babası, Buenos Aires'ten özellikle evlilik merasimine katılmak üzere gelmişti ve tüm ailenin onunla tanışması gerekiyordu. Aslında Guido'nun babasıyla tanışmanın Augusta'yı hiç de ilgilendirmediği, yalnızca benimle olmak istediği açıktı. Bir önceki sıcacık, sevgi dolu günü tekrar etmemizi diliyordu. Fakat bu sefer durum farklıydı: Kararı alışım ile uygulamaya koyuşum arasında

fazla zaman geçmesine göz yummak, bana yanlış geliyordu. Biz yolda yan yana, en azından görüntü itibarıyla birbirimize karşı duyduğumuz sevgiden emin bir halde yürürken, diğer genç kız ise kendisine çoktan âşık olduğumu zannediyordu. Bu, çok yanlıştı. Yaptığımız bu yürüyüş, mutlak ve korkunç bir dayatma gibi geldi bana.

Giovanni'yi gerçekten de çok iyileşmiş buldum. Tek sıkıntısı çizme giyemiyor oluşuydu çünkü ayaklarında fazla önemsemediği hafif bir şişlik vardı; açıkçası bu durumu o aralar ben de önemsemedim. Salonda Guido'nun babasıyla birlikte oturmaktaydı ve bizi tanıştırdı.

Augusta, annesi ve kardeşlerine katılmak üzere hemen aramızdan ayrıldı.

Sinyor Francesco Speier'in, oğlundan çok daha az eğitimli olduğu izlenimine kapıldım. Ufak tefek, tıknaz, altmışlı yaşlarda, pek fazla fikir ileri sürmeyen, durgun bir adamdı – ki bu durgunluğunu, işitme yeteneğini hayli azaltan ağır bir hastalık geçirmiş olmasına da bağlamak mümkündü belki. Konuşurken araya birkaç İspanyolca kelime sıkıştırıyordu:

"Trieste'ye *cada*[1] gelişimde..."

İki ihtiyar, işten konuşuyorlardı; bahsettikleri işlerin Ada'nın geleceği için ne kadar önemli olduklarını bilen Giovanni, sohbet arkadaşını dikkatle dinlemekteydi. Ben de dalgın bir şekilde dinlemeye koyuldum. İhtiyar Speier, Arjantin'deki tüm işlerini tasfiye ederek tüm *duros*'larını[2] Trieste'de bir şirket kurması amacıyla oğlu Guido'ya bırakmaya karar vermişti; ardından da Buenos Aires'e dönerek, ellerinde kalan ufak çiftlikte karısı ve kızıyla birlikte yaşamaya devam edecekti. Benim de bulunduğum o ortamda neden Giovanni'ye her şeyi ayrıntılı olarak anlattığını ise ne o zaman anlamışımdır ne de bugün.

---

[1] (İsp.) Her.

[2] Arjantin'in para birimlerinden olan gümüş madeni para.

Bir noktada her ikisinin de konuşmayı bırakıp benden bir tavsiye beklercesine yüzüme baktıkları hissine kapıldım, nazik bir tavırla:

"Ailenizle birlikte yaşamanız için yeterli bulduğunuza göre, hiç de küçük olmamalı o çiftlik!" yorumunda bulundum.

Giovanni, hemen kıyameti kopardı:

"Ne söylediğini zannediyorsun sen?" Birden böylesine bağırışı, eski günlerini hatırlatıyordu; fakat bunu yapmamış olsaydı, yorumum Sinyor Francesco'nun dikkatini bu kadar çekmeyecekti. Aksine, sözlerimi duydu ve yüzünün rengi bir anda uçuverdi:

"Guido'nun kendisine bırakacağım meblağın faizini ödemezlik etmeyeceğini umuyorum," dedi.Onu teselli etmek isteyen Giovanni, bağırmaya devam ederek:

"Faiz de neymiş! Gerekirse iki katını verir size! Oğlunuz değil mi o?"

Bu sözlere rağmen Sinyor Francesco'nun içi fazla rahatlamamış görünüyordu ve bizzat benim söyleyeceğim bir sözle teselli bulmayı bekler gibiydi. Bu beklentisine karşılık vermekte gecikmedim ve yüksek sesle uzunca bir süre konuşarak yaptım bunu; öyle ya, ihtiyarın kulakları hayli az duyuyordu.

Bunun üzerine iki iş adamı arasındaki sohbet kaldığı yerden devam ederken, ben ise bir daha söze girmeye yeltenmedim. Ara sıra gözlük çerçevesinin üzerinden beni izleyen Giovanni, ağırlaşan nefesiyle beni tehdit ediyor gibiydi. Uzun bir süre boyunca konuştuktan sonra bir noktada bana dönerek:

"Sence de öyle değil mi?" diye sordu.

Heyecanla başımı sallayarak onayladım.

Öfkem büyüyüp içimi sararak her tavrımla kendisini belli ettikçe, söyledikleri gereksiz sözleri o kadar büyük bir coşku ve heyecanla onaylamak zorundaydım. Kendi kendime aldığım kararları hayata geçirmekte kullanmam gereken zamanımın orada oturarak harcanıp gitmesine nasıl izin verebilirdim? Hem Augusta hem de kendim için çok yararlı bir şey yapmak-

tan alıkoyuyorlardı beni! Tam kalkmak için bir özür uydurmak üzereydim ki, salon birden Guido'nun eşlik ettiği kadınlarla doluverdi. Guido, babasının gelişinin hemen ardından nişanlısına harikulade bir yüzük hediye etmişti. Kimse ne yüzüme baktı ne de selam verdi bana, hatta küçük Anna bile. Işıl ışıl parlayan yüzüğünü çoktan parmağına geçiren Ada, kolunu nişanlısının omzuna yaslamak suretiyle hediyesini babasına da gösteriyordu. Ailenin diğer kadınları ise, yüzüğe büyülenmişçesine bakıyorlardı.

Beni ise yüzüklerle hiç ilgilenmiyordum. Hatta kan dolaşımıma engel olduğu gerekçesiyle alyans bile takmıyordum! Kimseyle vedalaşmadan salonun kapısından çıkarak evin kapısına vardım ve oradan ayrılmak üzere hazırlandım.

Kaçışımı fark eden Augusta, arkamdan koşup beni tam zamanında yakaladı. Yüzünde gördüğüm endişe karşısında çok şaşırdım. Dudakları, aynen evlendiğimiz gün kiliseye gitmek üzere evden çıkmamızdan önce olduğu gibi bembeyazdı. Ona acele bir işim çıktığını söyledim. Neyse ki tam o anda, birkaç gün önce kapris olsun diye aldığım ve bir kez bile kullanmadan yeleğimin cebinde unuttuğum uzak gözlüğünü fark ettim de, aklıma bir fikir geldi: Bir süredir uzağı görmekte zorlandığım hissine kapıldığımı, bu yüzden göz doktorundan randevu aldığımı söyledim. Hemen gitmemi hiç dert etmeyeceğini söyleyen karım, yalnızca Guido'nun babasıyla gerektiği şekilde vedalaşmamı rica etti. Sabırsızlıktan yerimde duramıyor oluşuma rağmen, yine de onu kırmadım.

Yeniden salona döndüğümde, herkes beni nazikçe selamladı. Ben ise artık yakayı sıyırmamın an meselesi olduğunu bildiğimden, onları yeniden gördüğüme neredeyse keyiflenmiştim bile. O kalabalık ailenin ortasında ne yapacağını şaşıran Guido'nun babası:

"Buenos Aires'e geri dönmeden bir kez daha görüşebilecek miyiz?" diye sordu.

"Tabii ki," dedim, "muhtemelen bu eve *cada* gelişinizde beni burada bulacaksınız!"

Esprime herkesin gülmesi üzerine, zafer kazanmışçasına oradan ayrıldım; hatta Augusta bile keyifle vedalaştı benimle. Gerekli tüm formaliteleri aynen olması gerektiği gibi yerine getirdiğime göre, hedefime doğru emin adımlarla ilerleyebilirdim. Fakat az öncesine kadar kıskaçları arasında hapsolduğum tüm o şüphelerden kurtulmamı sağlayan bir başka neden daha vardı: Kayınpederimin evinden mümkün olduğunca uzaklaşmak, yani Carla'ya kavuşmak için kaçıyordum oradan. O evde – ki bu ilk kez de olmuyordu (en azından bana öyle geliyordu)– Guido'nun arkasından alçakça bir komplo düzenlemekle suçlanıyordum. Hâlbuki Arjantin'deki o çiftlik evinden masumca ve dalgınlıkla bahsetmiştim ben; Giovanni ise, bu sözleri Guido'yu babasının önünde aşağılamak üzere bilinçli olarak sarf ettiğim yorumunda bulunmuştu hemen. İhtiyaç olması halinde Guido'ya kendimi kolayca açıklayabileceğimden emindim: Beni sürekli saman altından su yürütmekle suçlayan Giovanni ve diğer aile üyelerinden ise intikamımı almam yeterli olacaktı. Augusta'yı aldatmaya karar vermişliğim falan yoktu. Fakat her ne istiyorsam, güne karşı yapıyordum işte! Carla'yı ziyarete gitmem, henüz kötüye yorumlanabilecek bir tavır değildi; o civarlarda kayınvalidemle bir kez daha karşılaşırsam ve o da bana nereye gittiğimi sorarsa, hiç tereddütsüz:

"İyi ki sordunuz! Carla'ya gidiyorum!" diye yanıt verecektim. Bu nedenle, Augusta'yı hiç düşünmeden Carla'ya gittiğim tek sefer oldu bu. Kayınpederimin tavrına nasıl içerlediğimi anlayın artık!

Sahanlıkta Carla'nın sesi yankılanmıyordu. Bir an dehşete kapıldım: Yoksa dışarı mı çıkmıştı? Kapıya hafifçe vurup, davet edilmeyi beklemeden içeri girdim. Carla evdeydi fakat yanında annesi de vardı. İkisi birlikte, yaygın olduğunu tahmin ettiğim fakat daha önce hiç görmediğim bir motif dikmekle meşgullerdi. Her ikisi de aynı geniş çarşafın birbirine uzak iki ucu üzerinde çalışıyorlardı. Koşup Carla'ya kavuşacağım derken, yanında annesini de bulmuştum. Bambaşka bir şeydi bu. İster

iyi, ister kötü niyetle alınmış olsunlar, hiçbir kararımı hayata geçiremeyecektim. Her şey âdeta havada asılı kalmış gibiydi.

Heyecandan kıpkırmızı kesilen Carla ayağa fırlarken, ihtiyar annesi yavaşça çıkardığı gözlüklerini kılıfına yerleştirdi. O sırada yalnızca ruhumdaki fırtınayı dindiremeyeceğim için değil, başka bir nedenden daha hayli öfkelendiğimi düşündüm. Copler'in ders çalışmaya ayrılmasını istediği saatler değil miydi bunlar? Yaşlı kadını saygıyla selamladım; öylesine öfkeliydim ki bu varla yok arası nezaketi sergilemek bile zor geldi bana. Carla'yı ise neredeyse yüzüne bile bakmadan selamladım.

"Şu kitaptan –başımla, masanın üzerinde aynen bıraktığımız yerde durmakta olan García'ya işaret ettim– yararlı başka herhangi bir bilgi elde edip edemeyeceğimizi anlamaya geldim," dedim.

Bir önceki günkü yerime oturarak hemen kitabı açtım. Carla ilk başta bana gülümsemeye çalışsa da, bu nezaketini karşılıksız bıraktığımı görerek itaatkâr bir tavırla yanı başıma oturdu ve gözlerini kitaba dikti. Tereddüt içindeydi; neler olup bittiğini ve nasıl davranması gerektiğini anlamıyordu. Ona baktığımda, yüzüne küçümseme ve inat arasında bir ifadenin yayılmakta olduğunu gördüm. Copler'in azarlamalarına da muhtemelen benzer tepkiler verdiğini düşündüm. Fakat o anda benim kendisini azarlama nedenimin – ki sonradan söylediğine göre–Copler'inkiyle tam da aynı olduğunu bilmiyordu; bir önceki gün kendisini öptüğümü hatırlayarak, ona karşı böylesi bir öfke duyabileceğime ihtimal vermiyordu. Bu nedenle yüzüne yeniden dostane bir gülümseme yerleştirmeye çoktan hazırdı aslında. Burada şunu söylemeden edemeyeceğim ki –bakarsınız sonra söyleyecek vaktim olmaz–, tek bir öpücükle beni böylesine yola getirmiş olduğuna inanışına hayli canım sıkıldı: Bir kadın böyle düşünüyorsa, çok tehlikeli demektir.

Fakat o anda Copler'inkiyle tamamen aynı, öfke ve içerleme dolu bir ruh hali içerisindeydim. Önceki gün okuduğumuz ve benim eleştirilerimle çökerttiğim o bölümü inadına yüksek sesle, büyük bir dikkatle yeniden okumaya koyuldum; başka

herhangi bir yorumda bulunmuyor ve bana önemli gelen bazı kelimelerin üzerinde önemle duruyordum.

Carla, hafifçe titreyen bir sesle araya girdi:

"Burayı daha önce okumuştuk gibi geliyor!"

Bu durumda eteğimdeki taşları dökmekten başka bir şansım yoktu. İnsan, bizzat kendi sözleriyle de sağlığı yakalayabiliyor bazen. O anda ağzımdan çıkan sözler, duygularım ve tavırlarımdan daha yumuşak olmakla kalmayıp, beni toplum yaşantısına geri döndürdü:

"Bakınız küçük hanım –bu hitap şeklinin ardından ona hemen bir sevgiliye yaraşır bir tavırla gülümsedim–, yeni bir konuya geçmeden önce buraları bir kez tekrar edelim istiyorum. Dün kitabı yargılamakta biraz acele davranmış olabileceğimizi düşündüm; üstelik bir arkadaşım, García'yı anlayabilmek için, yazdıklarının tamamını okumak gerektiği konusunda uyardı beni."

Sonunda her ne kadar hayli bahtsız bir hayat yaşamış olsa da, yine de kendisini daha önce hiç buna benzer bir durumda bulmadığını tahmin ettiğim ihtiyar kadıncağıza da biraz ilgi göstermem gerektiğini hissettim. Ona da bir gülücük hediye ettim, ki bu Carla'nınkinden de zahmetli oldu doğrusu:

"Pek eğlenceli olmadığının farkındayım," dedim, "fakat duyacaklarınız, şan eğitimi almayanlar için de yararlı olabilir."

Okumaya inatla devam ettim. Carla'nın kendisini daha iyi hissettiğini görebiliyordum, etli dudaklarının üzerinde gülümsemeyi andıran kıvrımlar göze çarpıyordu. Yaşlı annesi ise yakalanıp kafese kapatılan bir hayvana her geçen dakika daha da benziyordu, oradan ayrılmamasının tek nedeni ise, elini kolunu bağlayan aşırı utangaçlığının kurbanı oluşuydu. Onu tuttuğum gibi kapı dışarı etme arzumu tatmin etmem mümkün değildi. Çok ağır ve kabul edilemez bir davranış olurdu bu.

Carla, benden daha kararlı çıktı: Büyük bir nezaketle, okumaya ara vermemi rica etti; ardından ise annesine dönerek artık

gidebileceğini, dikiş işine öğleden sonra devam edeceklerini söyledi.

Annesi bana doğru yaklaştı, elini uzatıp uzatmamak konusunda kararsız kaldığını görebiliyordum. Elimi avuçlarının içine alarak şefkatle sıktıktan sonra:

"Bu okuma seansının hiç de eğlenceli olmadığını tahmin edebiliyorum," dedim.

Bizi yalnız bırakıyor oluşuna hayli üzüldüğüm izlenimini vermeye çalıştım. O âna dek kucağında tuttuğu çarşafı sandalyeye bırakarak odadan çıktı. Ardından koşan Carla, sahanlıkta ona yetişerek bir şeyler söylerken, ben ise ona sahip olmak isteğiyle yanıp tutuşuyordum. Yeniden odaya girdi, kapıyı arkasından kapattı, tekrar yerine oturduğunda dudaklarının kenarında yine kaprisli çocuklarınkini andıran bir ifade belirdi.

"Her gün bu saatte ders çalışıyorum. Tam bugün ise acele bir iş çıktı da, onunla meşgul olmak zorunda kaldım!" dedi.

"Şan derslerinizi zerre kadar umursamadığımı nasıl görmezsiniz?" diye bağırdım ve onu şevkle kollarımın arasına alarak önce dudaklarından, hemen ardından ise önceki gün öptüğüm noktadan bir kez daha öptüm.Hayret! Hıçkıra hıçkıra ağlamaya başlayıp kollarımın arasından sıyrıldı. Odaya öylesine sert bir tavırla girişimin onu çok üzdüğünü söyledi. Acısının paylaşıldığını anlayan kişilere özgü o acıma duygusuyla ağlamaya devam ediyordu. Duyduğu acı değil, acısının hikâyesiydi o göz yaşlarına neden olan. Haksızlığa isyan ettiğinde ağlar insan. Nitekim, bu dünya güzeli genç kızı öpmek varken, onu ille de ders çalışmaya mahkûm etmek büyük bir haksızlıktı doğrusu. Aslında işler hayal ettiğimden daha kötü gitmekteydi. Kendimi açıklamak zorunda kaldım; bunu çabucak halledip aradan çıkarabilmek için acele edince, kendime bir şeyler uyduracak vakit de bırakmadım ve çıplak gerçeği aynen anlatıverdim. Onu yeniden görmek ve öpmek için nasıl sabırsızlandığımı söyledim. Aslında sabah erkenden gelmeye karar verdiğimi; hatta tüm geceyi yalnız bunu düşünerek geçirdiğimi ekledim. Oraya ne yapmak düşüncesiyle geldiğimi söylemedim tabii, fakat bunun

fazla bir önemi de yoktu. Aynı dayanılmaz sabırsızlığı gerek onu bir daha görmeyeceğimi söylemek, gerekse onu kollarımın arasına almak isterken hissettiğimin doğru olduğu açıktı. Ardından ona aynı günün sabahında yaşananları, karımın beni kendisine eşlik etmeye ve kayınpederinin evinde oturup beni zerre kadar ilgilendirmeyen iş konulu sohbetleri dinlemeye zorlayışını anlattım. Sonunda, büyük bir uğraştan sonra onlardan yakamı kurtarmayı başarıp da onca yolu keyifli adımlarla katettikten sonra bir de ne göreyim? Odayı tamamen kaplayan kocaman bir çarşaf!

Copler'le aramda en ufak bir benzerlik olmadığını anlayan Carla, kahkahayla gülmeye başladı. Gülümseyişi, o güzel yüzünü bir gökkuşağı gibi süslüyordu. Okşamalarıma karşılık vermiyor fakat onları itirazsız, uysalca kabul ediyordu – ki kadınların erkekler karşısındaki zayıflıklarını böylesine doğru orantılı olarak gözler önüne sermelerine bayılırım ben. Copler'den karımı çok sevdiğimi öğrendiğini ilk kez orada anlattı bana:

"İşte bu yüzden," diye söze girişti ve yüzüne bir kararlılık ifadesi yerleşti, "ikimizin arasında iyi bir arkadaşlıktan ötesi olamaz."

O hayli bilgece kararına pek de inanmadım doğrusu; çünkü o kararı telaffuz eden dudakları, henüz o zamanlar dahi öpücüklerime karşı koymayı beceremiyorlardı.

Carla, uzun bir konuşma yaptı. Bende acıma duygusu uyandırmak istediği açıktı. O gün söylediği ve benimse ancak onun hayatımdan çıkmasıyla birlikte inanmaya başladığım her şeyi gayet iyi hatırlıyorum. Ona sahip olduğum süre boyunca ise, kendisine karşı duyduğum zaafı beni ve ailemi yok etmek için kullanacağını düşündüğüm korkulası bir kadın olarak gördüm onu. Tek isteğinin kendisi ve annesinin geleceğinden emin olmak olduğunu ne kadar söylese de, inanmadım ona. Bugün ise benden asla ihtiyacı olandan fazlasını istemeyeceğini kesin olarak biliyorum; her aklıma gelişinde de, onu tanımak ve sevmekteki beceriksizliğimden utanıp kıpkırmızı kesiliyorum. Benden hiçbir şey almadı zavallıcık. Borcumu daima geri öde-

meyi prensip edinen ben ise, ona her şeyimi tereddütsüz verirdim. Gelgelelim, benden bunu açıkça istemesini bekledim hep.

Babasının ölümüyle nasıl bir çaresizliğin pençesine düştüğünü anlattı. Gerek kendisi gerek annesi, bir tüccarın kendilerine verdiği dikiş işlerini bitirebilmek için aylar boyunca sabah akşam çalışmak zorunda kalmışlardı. Kurtuluşlarının Tanrı'dan gelmesi gerektiğine safça inanıyordu, hatta bazı günler saatlerce pencere başında bir mucize beklediği dahi olmuştu. Sonunda beklediği mucize değil fakat Copler gelmişti. Bugüne bugün halinden memnun olduğunu söylese de, ilk zamanlarda aldıkları yardım öylesine yetersizdi ki, hem o hem de annesi uykusuz geceler geçiriyorlardı. Ya bir gün sesinin de yeteneğinin de şarkı söylemek için yeterli olmadığını anlarlarsa ne olacaktı? Copler, şüphesiz onları terk edecekti. Ayrıca birkaç aya kadar onu bir tiyatroya çıkaracağından bahsediyordu. Ya bu ilk gösteri büyük bir fiyaskoyla sonuçlanırsa ne yapacaklardı?

Bende acıma duygusu uyandırma denemelerine devam ederek, ailesinin içine düştüğü ekonomik felaketin aşk hayallerini de paramparça ettiğini anlattı: O yıllardaki nişanlısı, onu terk etmişti.

Ben ise acıma duygusundan giderek uzaklaşmaktaydım.

"Bahsettiğiniz nişanlınız sizi çok öpmüş olmasın? Tıpkı benim yaptığım gibi mesela?" dedim.

Güldü, zaten konuşmasına izin de vermiyordum. Şu anda yürüdüğüm yoldan daha önce geçip önümü açan bir adam hayal ettim karşımda.

Öğlen yemeği için evde olmam gereken saati hayli geçirmiştim. Gitmek istiyordum. O günlük bu kadarı yeterliydi. Bütün gece gözümü kırpmamama neden olan o pişmanlık duygusu çok uzaklardaydı artık, beni Carla'ya sürükleyen tedirginlik tamamen ortadan kaybolmuştu. Gelgelelim içim rahat değildi. Kim bilir, belki de kaderimde asla huzur bulamamak vardır. Pişman değildim çünkü o sırada Carla, Augusta'yı asla kızdırmayacak bir arkadaşlık adına bin bir öpücük vermeyi vaat etmişti bana.

Her zaman yaptığı gibi vücudumun değişik yerlerinde ağrılara neden olan o rahatsızlığın nedenini keşfettiğimi düşündüm. Carla, beni aldatıcı bir ışık altında görüyordu! Carla, öpücüklerini nasıl da arzuladığımı görüp bu zayıflığım yüzden beni aşağılayabilecekken, ben ise Augusta'yı seviyordum! Bana duyduğu ihtiyaç nedeniyle, beni çok saygın bir yere koyduğunu söyleyen şu Carla'nın yapacaklarına bakın hele!

Onun hayranlığını kazanmaya karar verdim; ağzımdan çıkan kelimeler, sonraları işlenmiş alçakça bir suçun, hiç gereği ve yararı yokken bile bile edilmiş bir ihanetin anısı gibi acı verdiler bana.

Neredeyse kapıya varmıştım ki, yüreği sızlayarak hiç istemediği bir itirafta bulunan biri havasıyla, Carla'ya dönerek:

"Copler size, karıma karşı nasıl bir sevgi beslediğimden bahsetti demek. Doğrudur, eşime büyük bir saygı ve hayranlık duyarım ben," dedim.

Bu sözlerin ardından ona evliliğimin hikâyesini en ince ayrıntılarıyla anlattım; Augusta'nın ablasına nasıl âşık olduğumu, onun ise bir başkasına âşık olması nedeniyle bana hiç yüz vermediğini, sonunda bir diğer kız kardeşiyle evlenmeye çalışıp ondan da olumsuz yanıt almam üzerine, nihayetinde şu anki karımla evlenmeye razı olduğumu, kısacası her şeyi paylaştım onunla.

Carla, hikâyemin gerçeklerle bire bir örtüştüğüne hemen inandı. Sonraları öğrendiğime göre, Copler konuyla ilgili evimde duyduğu ve tam anlamıyla doğru olmayan bazı ayrıntıları genç kıza çoktan aktardığından, onun daha önce duyduklarını farkında olmadan doğrulamış ve onaylamıştım.

"Karınız güzel mi?" diye sordu düşünceli bir tavırla.

"Zevke bağlı," dedim.

İçimde hâlâ beni engelleyen bir şeyler vardı. Karıma saygı ve hayranlık duyduğumu söylemiş, ona âşık olmadığımı ise henüz söylememiştim. Ne hoşuma gittiğini söylemiştim ne de ilerde hoşuma gidebileceği ihtimalini de hiçe saydığımı. Aslında

o anda oldukça samimi ifadeler kullandığımı düşünüyordum; şimdi ise ağzımdan çıkan o sözlerle her iki kadına ve tüm duygulara –gerek onlarınki gerekse benimkilere– ihanet ettiğimi biliyorum.

Henüz tam anlamıyla içim rahat değildi; eksik bir şeyler olduğunu hatırlıyordum. İyi niyetle hazırladığım o zarfı hatırladım ve cebimden çıkardığım gibi Carla'ya uzattım. Zarfı açan Carla, içindeki parayı bana aynen geri verdi, birkaç gün önce kendisini ziyarete gelen Copler beraberinde her zamanki harçlığı da getirdiğinden, o an için paraya ihtiyacı yoktu. Eskilerden kalma bir fikri, yani gerçekten de tehlikeli kadınların mütevazı meblağlara tenezzül etmediklerini hatırlamamla, huzursuzluğum daha da arttı. Fenalaştığımı gören Carla, ancak bu satırları yazarken takdir etmeyi başarabildiğim harikulade bir masumiyetle benden yalnızca birkaç kuron istedi; bunun, mutfakta meydana gelen korkunç bir kazada kırılan tabakların yerine yenilerini almaya yarayacağını söyledi.

Sonra ise bir daha asla silinmemek üzere hafızama kazınan bir şey oldu. Gitmeden önce onu öptüm fakat bu kez o da büyük bir şevkle öpücüğüme karşılık verdi. Zehrim, etkisini göstermiş olmalıydı. Büyük bir masumiyetle:

"Sizi seviyorum çünkü öyle iyi yüreklisiniz ki, onca zenginliğiniz bile asla mahvedemez bu yüreğinizi," dedi.

Ardından ise hainceekledi:

"Bu noktada sizi daha fazla bekletmemem gerektiğini biliyorum ve siz yanımda olduğunuz sürece bu evin dışındaki hiçbir şey beni korkutmuyor artık."

Merdiven sahanlığında kendisine hâkim olamayarak:

"O halde Copler'i ve şan hocamı başımdan savabilir miyim?"

Merdivenlerden hızla inerken, ona dönerek:

"Bakacağız!" dedim.

Bu, ilişkimizde bazı şeylerin hâlâ havada kaldığını gösteriyordu; gerisi ise çoktan açıklığa kavuşmuştu.

Olanlar huzurumu öylesine kaçırdı ki, tekrar açık havaya çıktığımda kararsız bir halde evimin tam ters istikametinde yürümeye başladım. İçimden, hemen gerisin geri Carla'ya koşup önemli bir konuyu açıklığa kavuşturmak geçiyordu: Augusta'ya olan aşkımı. Ona âşık olmadığımı söylemediğime göre, bunu rahatlıkla yapabilirdim. Kendisine anlattığım o her yönüyle gerçek hikâyenin sonunda, artık Augusta'ya gerçekten âşık olduğumu eklemeyi unutmuştum, o kadar. Ve bu ayrıntıdan yola çıkan Carla, onu hiç sevmediğim sonucuna varmış olmalıydı ki, öylesine büyük bir şevkle ve âdeta bana olan aşkını ilan edercesine öpmüştü beni. Aramızda böyle bir şey yaşanmış olmasaydı, Augusta'nın o güven dolu bakışlarına çok daha rahatlıkla tahammül edebileceğimi düşünüyordum. Üstelik yalnızca birkaç dakika öncesine kadar, Carla'nın karıma duyduğum sevgi ve bağlılığı biliyor olmasından ve bu yüzden peşinde koştuğum maceranın, bizzat Carla'nın verdiği bir kararla öpücüklerle süslü bir arkadaşlık şeklinde bana sunulmasından hayli memnun olmuştum.

Parka vardığımda bir banka oturdum, çakıl taşlarıyla kaplı zemine elimdeki bastonla dalgınca o günün tarihini yazdım. Hemen ardından, yüzümde acı bir gülümseme belirdi: Bunun, karımı aldatacağım son tarih olmadığını biliyordum. Aksine, karımı aldatmaya tam da o gün başlamıştım. Öylesine cazibeli, üstelik de beni beklediğini bildiğim o kadına geri dönmekten kendimi alıkoyacak gücü nerede bulabilecektim? Üstelik ona tutmadığım takdirde onurumu lekeleyecek bazı sözler de vermiş, birkaç tabak çanak masrafını bile karşılamama izin verilmeksizin, istediğim gibi öpmüştüm onu! Anlayacağınız, bu noktada beni Carla'ya bağlayan, mutlaka görülmesi gereken bir hesaptı.

Öğlen yemeği hayli şevksiz geçti. Augusta neden geciktiğime dair herhangi bir soru sormadığından, ben de hiçbir açıklama yapmadım. Kendime ihanet etmekten öylesine korkuyordum ki, parktan evime giden o kısacık yolda tüm olup biteni ona anlatmaktan başka bir şey geçirmedim aklımdan; böyle yaparak en

azından dürüstlüğüme leke sürülmemesini sağlayacaktım. Tek kurtuluş yolum buydu. Ona her şeyi anlatarak kendimi onun koruyucu kanatları altına bırakacaktım. Bu kararımı uygulamaya koyabilmem halinde, nicedir peşinde koştuğum dürüstlük ve sağlığı elde etme yolunda iyi niyetle atılmış bir adım olarak not edebilirdim o günün tarihini.

Önemsiz birçok konudan konuştuk. Keyifli olduğum izlenimini vermeye çalıştım ona, fakat herhangi bir sevgi gösterisinde bulunmayı denemedim bile. Nefesini tutmuştu, benden bir açıklama beklediği belliydi; gelgelelim istediğini elde edemeyecekti.

Augusta, yemekten sonra kışlıkları kendileri için ayrılan dolaplara yerleştirme işine kaldığı yerden devam etmek üzere yanımdan ayrıldı. Tüm öğleden sonra boyunca sık sık gözüm çarptı ona; uzun koridorun diğer ucunda, yanına hizmetçimizi de almış halde büyük bir dikkatle işine devam etmekteydi. Duyduğu derin üzüntü, yine de işini yarıda bırakmaya itmemişti onu.

Büyük bir huzursuzluk içinde, yatak odamla banyo arasında gidip geldim. Augusta'yı yanıma çağırıp onu sevdiğimi söylemek isterdim, çünkü bunu duymak yetecekti ona –nasıl da basit mutluluklarla avunuyordu zavallıcık!– Fakat bunu yapmadım, aksine düşünmeye ve sigara üstüne sigara içmeye devam ettim.

Haliyle çeşitli evrelerden geçtim. Hatta erdemli davranabilmek adına gösterdiğim tüm çabanın, bir sonraki gün gelsin de hemen koşup Carla'ya kavuşabileyim diye içimde alevlenen sabırsızlıkla eriyip gittiği bir an bile oldu. Belki de bu isteğimin ardında dahi bir iyi niyet olduğu söylenebilir.

Nihayetinde işin en zor kısmı, tek başıma çaba göstermek ve vazgeçilmez olan sorumluluklarıma öncelik vermekti. Karımın destek ve koruyuculuğunu elde etmemi sağlayacağını düşündüğüm o itirafta bulunmam söz konusu değildi; o halde tek yapabileceğim, son bir yemin etmek ve onu bizzat Carla'nın dudakları üzerinde mühürlemekti! Hem kimdi ki bu Carla? Onunla ilişkim boyunca yüzleşeceğim en büyük riskin, bana

şantaj yapması olmadığı ortadaydı! Ertesi gün onu metresim yapacaktım: Ardından ise kim bilir neler yaşanacaktı! Onu yalnızca o salak Copler'in anlattığı kadarıyla ve ondan aldığım bilgiler doğrultusunda tanıyordum; benden daha mantıklı düşünen başka biri, örneğin Olivi, kendisine önerilen böyle bir ticari anlaşmayı kabul etmeyi düşünmezdi bile.

Augusta'nın evimde gerçekleştirdiği tüm o güzel ve sağlıklı eylemler âdeta harcanmışlar, çöpe atılmışlardı. Nefes nefese peşinden koştuğum sağlıklı hayata kavuşmak adına en etkili yöntemlerden biri olduğuna karar verip, ani bir kararla uygulamaya koyduğum evlilik terapisi başarısızlıkla sonuçlanmıştı. Hiç olmadığım kadar hasta olmam bir yana, hem kendime hem de diğerlerine zarar veren evli bir adamdım artık!

Sonraları, yani gerçekten de Carla'nın sevgilisi olduğum dönemde, o hüzün dolu öğleden sonrayı düşündüğümde, neden işi daha da ileri götürmek yerine erkekçe bir tavırla geri adım atmadığımı hâlâ sorar dururum kendime. Karımı henüz gerçekten de aldatmadığım halde bundan büyük bir pişmanlık duyduğum düşünülürse, böyle yapmaktan kaçınmamın hiç de zor olmaması gerektiği zannedilebilir. Fakat öyle ya, insan bazen hem bugün hem de geçmişte yaptıklarını anlamsız bulabiliyor, fakat bunun hiçbir yararı da olmuyor. Korku ve endişeyle geçen o saatlerin ardından, sözlüğümün C (Carla) harfinin başladığı yere kocaman harflerle o günün tarihini yazıp, yanına da bir not düşmüşüm: "Son aldatış." Uzun bir serinin yalnızca başlangıcı olan ilk gerçek aldatma eylemim ise, bir sonraki gün gerçekleşti.

İlerleyen saatlerde, aklıma daha iyi bir şey gelmediğinden banyo yapmaya karar verdim. Kendimi pis hissediyor ve yıkanmak istiyordum. Suya girer girmez, kendi kendime: "Doğru yolu bulmak istiyorsam, bu suyun içinde eritebilmeliyim kendimi," diye düşündüm. Ardından giyindim, öylesine isteksizdim ki özenle kurulanmadım bile. Güneş batmaktaydı; penceremin önünde durup, bahçemdeki ağaçların yeni yeşeren yapraklarına bakmaya koyuldum. Ara sıra üzerime bir titreme geldiğini hissederek, ateşimin yükselmiş olabileceğini düşünüp memnun

oldum. Ölmeyi değil fakat gerçekten hasta olmayı, arzuladığım şeyi yapmamı mümkün kılacak ya da beni bunu yapmaktan alıkoyacak bir hastalığa yakalanmayı istiyordum.

Augusta, uzunca bir süre tereddüt ettikten sonra bana bakmaya geldi. Onu tüm o tatlılığı ve kinden arınmışlığıyla karşımda görmemle birlikte, titremelerim öylesine arttı ki dişlerim dahi birbirlerine vurmaya başladılar. Halimden büyük endişe duyan karım, beni yatmaya zorladı. Dişlerim soğuktan birbirlerine vurmaya devam etseler de, ateşim olmadığının farkındaydım; bu yüzden karımın doktoru çağırmasına engel oldum. Işığı kapatması, yanı başıma oturması ve hiçbir şey söylememesi için yalvardım ona. Öylece ne kadar durduk bilemiyorum: İhtiyaç duyduğum sıcaklığı ve güveni onda yeniden buldum. Fakat zihnim henüz öylesine bulanıktı ki, karım lafı bir kez daha doktor çağırmaya getirince, ona beni hasta eden şeyin ne olduğunu bildiğimi ve bunu daha sonra kendisine de söyleyeceğimi söyledim. Yine her şeyi itiraf etmeyi düşünmeye başlamıştım. Kendimi bu baskıdan kurtarmamın tek yolu buydu.

Birkaç dakika daha ağzımızı bıçak açmadan, hareketsizce durduk. Az sonra koltuğundan kalkan Augusta'nın bana doğru yaklaşmakta olduğunu gördüm. Bundan korktum: Belki de her şeyi anlamıştı! Elimi tutup okşadı, ardından ise eliyle alnıma dokunarak ateşim olup olmadığına baktı; sonunda:

"Bunu bekliyor olman gerekirdi! Neden böylesi bir ıstıraba sürükledi ki seni?" dedi.

Bu garip sözleri duyduğuma ve bunları söylerken hıçkıra hıçkıra ağlamaya başlamasına bir anlam veremedim. Bahsettiğinin gizli maceram olmadığı ortadaydı. O halde neyi öngörmüş olmam gerekirdi? Kabaca çıkıştım:

"Ne demek istiyorsun? Neyi öngörmüş olmam gerekiyordu?"Aklı karışmış gibiydi, mırıldanarak:

"Guido'nun babasının Ada'nın nikâhı için gelişini..."

Sonunda anladım: Ada'nın yaklaşan nikâhı sebebiyle perişan olduğumu zannetmişti. Bana haksızlık ettiğini düşündüm doğrusu: Kesinlikle böylesi bir suç işlememiştim! Bir anda kendi-

mi yeni doğmuş bir bebek kadar saf ve masum hissettim ve üzerime çöken o ağırlıktan bir anda kurtuluverdim. Bir çırpıda fırlayıp ayağa kalktım:

"Ada'nın nikâhını düşünüp acı çektiğimi mi düşünüyorsun yani? Delisin sen! Evlendiğimizden beri bir kez bile aklıma getirmedim onu: Hatta dahası, Sinyor *Cada*'nın bugün geldiğini unutmuştum bile!"

Büyük bir arzuyla sarılarak onu öptüm; bunu öylesine büyük bir içtenlikle yapmıştım ki, benden şüphe duymasından utandı karım.

Onun masum yüzündeki kara bulutlar da dağıldı; ikimiz birden büyük bir açlıkla akşam yemeği sofrasına oturduk. Yalnızca birkaç saat önce derin bir üzüntünün pençesinde kıvranırken, şimdi ise aynı masada birlikte tatile çıkmış iki iyi arkadaş gibi sohbet ediyorduk.

Karım, beni böylesine perişan eden şeyin ne olduğunu ona da söylemeye söz verdiğimi hatırlattı bana. Bir hastalık, istediğim her şeyi en ufak bir pişmanlık duymaksızın yapmama imkân verecek bir hastalık uydurdum. Henüz o günün sabahında, iki ihtiyar beyle birlikteyken kendimi hayli moralsiz hissetmeye başladığımı söyledim. Ardından göz doktorunun verdiği reçeteye göre hazırlanan gözlükleri almaya gitmiştim. Kim bilir, belki de yaşlılık belirtisi olarak algıladığım bu durum nedeniyle daha da kötüleşmiştim. Şehrin sokaklarında bir aşağı bir yukarı amaçsızca gezinip durmuştum. Hatta işi gerçekten de derin bir keder duymama neden olan ve dolaylı yoldan da olsa birkaç itiraf içeren o hayallerimden bazılarını anlatmaya kadar götürdüm. Hastalık hastalığımla ne şekilde bağlantılı olduğu bilinmez ama damarlarımızda dolaşıp durarak bizi uyanık ve zinde tutan; bize düşünce ve eylem gücü –dolayısıyla da suçluluk hissi ve pişmanlık– veren kandan bahsettim uzun uzun. Karım bu sözlerimle Carla'yla yaşadıklarıma gönderme yaptığını anlamadı, bana ise bir çırpıda her şeyi anlatmışım gibi geldi.

Akşam yemeğinden sonra gözlükleri taktığım gibi uzunca bir süre gazete okuyormuş gibi yaptım, fakat gözlüğün numaralı

camları ardından her şeyi buğulu görüyordum. Bunun üzerine sarhoşmuşçasına başımın dönmeye başlamasından ise garip bir keyif duydum. Okuduklarımı anlayamadığımı söyledim. Hasta numarası yapmaya devam ediyordum.

Geceyi gözümü neredeyse hiç kırpmadan geçirdim. İçimde Carla'ya sarılmak için derin ve karşı koyulmaz bir arzu vardı. Düzensiz örgülü gür saçları ve kendisini zorlamadığı zamanlarda harikulade bir ahenkle çıkan sesiyle o genç kızı düpedüz arzuluyordum işte. Ona ulaşabilmek için çektiklerim, onu gözümde daha da arzulanası bir varlık haline getirmişti. Tüm gece boyunca, aldığım o mutlak kararı kendi kendime tekrar ettim. Carla'ya sahip olmadan önce onunla açıkça konuşacak ve Augusta'yla ilişkime dair tüm gerçekleri anlatacaktım.

Karanlığın ortasında tek başıma gülmeye başladım: Bir kadının kalbini çalma yolunda, bir diğer kadına olan aşkımı ilan etmeyi kurgulamayı düşünmem, hayli orijinal bir fikirdi doğrusu! Belki de bunun üzerine Carla, ilk başlardaki o edilgen tavrına geri dönecekti! Ne olmuş yani? O an itibarıyla yapacağı hiçbir şey, bana karşı sergilediğinden emin olduğum o itaatkârlıktan aldığım derin hazzı ortadan kaldıramazdı.

Ertesi sabah giyinirken, ona söyleyeceğim sözleri kendi kendime mırıldanıyordum. Ona sahip olmadan önce, Augusta'nın gerek karakteri gerekse sağlığıyla (burada durup, "sağlık" kelimesiyle tam olarak ne kastettiğimi uzun uzadıya açıklayabilirdim ki bu Carla'nın eğitimi için de hayli yararlı olurdu) önce saygımı ve bununla kalmayarak sevgimi de nasıl kazandığını anlatmalıydım Carla'ya.

Kahvemi yudumlarken, zihnim Carla'ya yapacağım konuşmayla öylesine meşguldü ki, Augusta'ya karşı evden çıkmadan verdiğim kaçamak bir öpücük dışında başka hiçbir sevecen tavır sergilemedim. Tüm varlığımla ona ait değil miydim zaten! Üstelik Carla'ya da, karıma karşı arzumu yeniden alevlendirmek için gidiyordum.

Carla'nın çalışma odasına girer girmez onu yalnız başına ve beni bekler halde bulmak içimi öylesine rahatlattı ki, onu

hemen kendime doğru çekerek tutkuyla öptüm. Beni şiddetle nasıl geri itelediğini gördüğümde ise hayli korktum. Hem de ne şiddet! Onu öpmemi kesinlikle istemiyordu; yaşadığım hayal kırıklığımın neden olduğu hüzünle, odanın ortasında ağzım açık, öylece kalakaldım.

Kendisini toparlamakta gecikmeyen Carla, fısıldayarak:

"Kapıyı açık unuttuğunuzu ve birilerinin merdivenlerden inmekte olduğunu görmüyor musunuz?"

Kendime resmi bir ziyaretçi havası vererek, davetsiz misafirin geçmesini bekledim. Ardından kapıyı kapattık. Kapıyı kilitlediğimi de gören Carla, bembeyaz kesildi. Böylece her şeyi açık etmiştim. Az sonra, kollarımın arasındayken boğuk bir sesle mırıldanarak:

"Bunu istiyor musun? Gerçekten istiyor musun bunu?" dedi.

Bana "sen" diye hitap ederek, belirleyici bir işaret vermişti. Bunun üzerine hemen yanıt verdim:

"Tek istediğim bu!"

Öncesinde açıklığa kavuşturmak istediğim bazı şeyler olduğunu unutuvermiştim. Ve ihmal ettiğim bu ayrıntıdan, yani Augusta'yla ilişkimden, ona hemen sonra bahsetmek isterdim. Fakat bunu yapmak, hele de o anda yapmak hayli zordu. O anda Carla'ya bambaşka bir konudan bahsetmem halinde, bana karşı sergilediği teslimiyet ve kendini adamışlığını küçümsemiş olacaktım. Gerçi bu teslimiyetin, her şey olup bitmeden önce ve her şey olup bittikten sonra asla aynı anlamı taşımayacağı ortadadır, fakat yine de en kaba saba, en duygusuz erkek bile böyle bir şey yapılmaması gerektiğini bilir. Size ilk kez kollarını açmış bir kadının yüzleşeceği en büyük korkunç hakaretlerden biri olur şu sözleri duymak: "Her şeyden önce sana dün sözünü ettiğim bazı konuları açıklığa kavuşturmam gerekiyor..." Dün de neymiş canım? Önceki gün yaşanan her şey, sözü bile edilmeyecek kadar önemsiz görünmeli ve hele de bahsettiğimiz kişi bir beyefendiyse, aslında böyle hissetmiyor olsa dahi – ki gerçekten böyleyse ne yazık ona– bunun kesinlikle anlaşılmaması için elinden geleni yapmalıdır.

Bu durumda ben, gerçekten böyle hissetmeyen beyefendi oluyorum; nitekim kendimi zorlarken, eğer içtenlikle konuşuyor olsaydım asla yapmayacağım bir hata yaptım.

"Nasıl oldu da sana sahip olmama izin verdin? Nasıl buna layık gördün beni?" diye sordum.

Niyetim ne kadar minnettar olduğumu belirtmek miydi, yoksa onu azarlamak mı? Muhtemelen yalnızca öncesinde kurguladığım açıklamalara giriş yapmaya çalışmıştım.

Bu sözlerime biraz şaşıran Carla, yüzümü görebilmek için gözlerini yukarıya doğru kaldırdı.

"Benim izin vermemden ziyade, sen gelip sahip oldun bana," dedi ve bu nedenle beni azarlamadığını göstermek istercesine sevgiyle gülümsedi.

Kadınların, kendilerine sahip olunduğunu duymak istediklerini hatırladım. Ardından o da hata yaptığını fark etmiş olacak ki, nesnelere sahip olunduğunu, insanların ise kendilerini kendi rızalarıyla teslim ettiklerini belirtmek istercesine, mırıldanarak:

"Seni bekliyordum ben! Beni kurtarmaya gelecek olan şövalye sendin! Evli oluşun hoş değil tabii, fakat karına âşık olmadığına göre, kendi mutluluğumla bir diğer kadınınkine kastetmediğimden eminim artık," dedi.

Kalçamdaki ağrı öylesine beklenmedik bir şiddetle kendisini gösterdi ki, ona sarılmayı bırakmak zorunda kaldım. Düşüncesizce telaffuz ettiğim sözlerin önemini kendi kendime abartmamıştım demek! Carla'yı benim olmaya iten şey, ona söylediğim yalanlar mıydı yani? İşte şimdi Augusta'ya olan aşkımdan bahsetmeye girişmem halinde, Carla beni rahatlıkla tüm bunları uydurmakla suçlayabilirdi! O anda herhangi bir düzeltme ve açıklamada bulunmam artık mümkün değildi. İleriki zamanlarda ise kendimi açıklayıp durumu açıklığa kavuşturma fırsatını yakalayacağımı biliyordum. Uygun fırsatın gelmesini bekleyerek geçen o zaman zarfında ise, Carla ile aramda yeni ve güçlü bir bağ oluşmaktaydı.

Orada, Carla'nın yanındayken, Augusta'ya olan tutkum âdeta yeni baştan doğdu. O anda gerçekten arzuladığım tek bir şey vardı: Yalnızca çalışkan bir karınca misali var gücüyle işine odaklanmış halde, kıyafetlerimizi naftalin ve nane ruhu kokulu o dolaplara yerleştirişini görebilmek için, gerçekten benim olan kadına koşmak.

Fakat Carla'ya karşı bir sorumluluğum vardı ve orada kaldım – ki hiç de iyi olmadı bu–; gözüme bazen bir Sfenks gibi görünen bu kadından gelen bir başka tehdit olarak algıladığım bir olay meydana geldi ve hayli moralimi bozdu. Carla, bir önceki gün evinden ayrılmamın hemen ardından uğrayan şan hocasını, geldiği gibi kapıya koyduğunu söyledi.Bu yaptığını hiç de onaylamadığımı gizlemeyi başaramadım. Böyle yaparak, Copler'i aramızdaki ilişkiden neredeyse haberdar etmiş oluyordu.

"Peki Copler ne diyecek buna?" diye çıkıştım.

Gülmeye başladı ve bu kez kendi isteğiyle kollarımın arasından sıyrıldı.

"Onu da kapının önüne koyacağımızı söylememiş miydik ki?" diye sordu.

Bunu söylerken çok tatlıydı doğrusu, fakat beni bu şekilde kıskacına almasına izin vermeyecektim. Hiç vakit kaybetmeden ben de kendime yakışan bir tavır buldum; bir pedagog gibi yaklaşacaktım ona, çünkü karımdan istediğim gibi bahsetmeme izin vermeyen bu kadına karşı beslediğim kini de bu sayede akıtacaktım ruhumdan. "Çalışmak gerekir bu dünyada," dedim, "çünkü yalnızca güçlü ve yetkin olanların hayatta kaldığı acımasız bir dünyada yaşıyoruz ki sizin de bunu gayet iyi bilmeniz gerekir. Ya ben ölürsem? Sizin haliniz ne olur?" Sözlerime gücenmemesi için, bir gün hayatından çıkabileceğim, onu terk edebileceğim ihtimalini öne sürmüştüm; nitekim duygulandığını gördüm. Ardından ise bilinçli bir şekilde onu aşağılamak isteyerek, karıma herhangi bir istediğimden bahseder bahsetmez, kendisinin hiç vakit kaybetmeden gönlümü yapmak üzere harekete geçtiğini söyledim.

"Öyle olsun bakalım!" dedi pes edercesine. "O zaman şan hocasına bir haber edeyim de geri gelsin bari!" Hocasından hiç hoşlanmadığını bana açıkça belli etmekte tereddüt etti. Her gün, hiç ama hiçbir işe yaramayan aynı alıştırmaları kendisine defalarca kez tekrar ettiren o itici ihtiyara katlanmak zorundaydı. Günleri, ancak hocası hasta olup da ona uğramadığı zaman güzel geçiyordu. Hatta her seferinde içinden nalları dikmesini dahi dilemiş, fakat şansı bir türlü yaver gitmemişti.

Giderek artan çaresizliği, sonunda şiddete dönüştü. Ne kadar bahtsız olduğunu saplantılı bir şekilde tekrar ediyordu: Şanssızlığın pençesinden asla kurtulamayacaktı! Tavırlarım, sözlerim ve bakışlarımda daha refahlı, daha keyifli, daha serbest bir hayatın işaretlerine rastlayıp da bana nasıl hemen âşık olduğunu aklına getirip tekrar ederken, ille de ağlamak zorundaydı.

Böylece hiç gecikmeden tanıdığım hıçkırıkları, hemen canımı sıkıvermişlerdi; zayıf vücudunu öylesine ele geçirmişe benziyorlardı ki, karşımda şiddetle sarsıldığını görebiliyordum. Gerek cüzdanıma gerekse hayatıma yapılmış hain ve acımasız bir saldırıya maruz kaldığımı hissettim."Karımın günlerini hiçbir şey yapmadan geçirdiğini mi zannediyorsun sen? Sohbet ettiğimiz şu dakikalarda ciğerlerine nane ruhu ve naftalin doldurmakla meşgul o."

Carla, hıçkırıklar arasında:

"Eşyalar, mobilyalar, kıyafetler... ne mutlu ona!" dedi.

Yalnızca yapacak, ilgilenecek bir şeyi olsun diye, listelediği bu şeyleri kendisine de almamı istediğini düşünerek bundan hayli rahatsız oldum. Neyse ki öfkemi açık etmeyerek, içimdeki ciddi ve sorumlu adamın bağrışlarına kulak verdim: "Kendisini sana teslim eden bu genç kızı okşa!" Onu okşadım. Elimi yavaşça saçlarının arasında gezdirdim. Böyle yapmamla hıçkırıkları seyrekleşti; gözyaşları, gök gürültüsünün peşinden gelen yağmurun damlaları gibi tek tük değil gür bir nehir gibi akmaya başladılar.

"Sen benim ilk sevgilimsin," dedi Carla, "ve beni sevmeye devam edeceğini umarım!"

Bu sözleri, yani ilk sevgilisi olduğumu söyleyişi, bir ikincisinin çoktan yolda olduğu anlamına geldiğinden, hiç de duygulandırmadı beni. Bu konuyu kapatalı yarım saatten fazla olduğu düşünülürse, gecikmiş bir beyandı onunkisi. Üstelik bu, şahsımı hedef alan yeni bir tehditti. Kadınlar, ilk sevgilileri üzerine her türlü hakka sahip olduğuna inanırlar. Tatlı bir üslupla kulağına eğilip:

"Sen de benim ilk sevgilimsin... evlendiğimden beri," diye fısıldadım.

Üslubumun tatlılığı, onunla ödeşme girişimimin üzerini örtüyordu.

Öğlen yemeğine kesinlikle geç kalmak istemediğimden, az sonra onunla vedalaştım. Oradan ayrılmadan önce tüm iyi niyetimle hazırladığım zarfı bir kez daha cebimden çıkardım, çünkü iyi niyetimi her yönüyle hak eden bir durum yaratmayı başarmıştım. Kendimi daha özgür hissedebilmek için, aldıklarımın bedelini ödemeye ihtiyacım vardı. Carla, parayı büyük bir tatlılıkla bir kez daha reddetti; bu sefer gerçekten öfkelenmiş olsam da, bunu belli etmemeyi, hatta aksine yüksek sesle sevgi sözcükleri sıralamayı başardım. Öfkemi dışarıya atmak, onu dövmemek için bağırıyordum aslında, fakat kimse işin aslını anlayamayacaktı. Ona sahip olarak en büyük arzumu tatmin ettiğimi, şimdi ise her ihtiyacını karşılamak suretiyle ona daha da fazla sahip olmak istediğimi söyledim. Beni kızdırmamaya özen göstermesi gerektiğini, aksi takdirde beni çok üzeceğini ekledim. Geç kalmamak için oradan hızla uzaklaşmak zorunda olduğumdan, aklımdan geçenleri birkaç kelimeyle özetlemeye çalıştım; bağırarak söylediğimden kulağa hayli sert gelen bir ifade çıktı ağzımdan:

"Sevgilim değil misin? O halde sana bakma yükümlülüğü de bana ait demektir."

Duydukları onu korkutmuş olacak ki, direnmeyi bırakarak kendisine uzattığım zarfı aldı ve tedirgin bakışlarla yüzüme bakarak, az önceki nefret dolu bağırışlarıma mı, yoksa arzuladığı

her şeye sahip olmasına imkân veren o sevgi dolu sözlerime mi inanması gerektiğini anlamaya çalıştı.

Oradan ayrılmadan önce alnına kondurduğum hafif öpücük, içine biraz olsun su serpti. Merdivenlerden inerken zihnimde, benden hem parayı hem de ona bakacağım sözünü alan Carla'nın, o gün öğleden sonra kendisini ziyarete gelmesi halinde Copler'i de kapı dışarı edebileceği şüphesi belirdi. Merdivenleri gerisin geriye çıkıp, böyle bir şey yapmayı aklına bile getirmemesi için onu uyarmayı düşündüm. Fakat bunu yapacak vaktim yoktu ve koşarak uzaklaştım.

Bu yazdıklarımı okuyacak olan doktorun, Carla'nın da psikanaliz uzmanları için ilginç bir vaka teşkil edeceğini düşünmesinden korkuyorum. Şüphesiz, şan hocasıyla yollarını ayırmasının hemen ardından bana böylesine bir bağlılık gösterişini, biraz hızlı bir gelişme olarak yorumlayacaktır. Ben de bana verdiği sevgi karşılığında biraz fazla talepte bulunduğunu düşünmedim değil doğrusu. O zavallı genç kızı gerçekten anlamam ise aylarımı aldı. Muhtemelen kendisini bana böylesine teslim edişinin arkasında, Copler'in onu hayli huzursuz eden bekçiliğinden kurtulmak vardı; benim de ondan kendisine hayli ağır gelen bu şeyin aynısını, yani şarkı söylemesini talep ettiğimi anlamasıyla birlikte, acı ve beklenmedik bir sürprizle karşılaşmış olmalıydı. Hâlâ kollarımın arasındaydı ve şarkı söylemeye devam etmesi gerekeceğini anlamaktaydı. O anda içinde kabaran öfke ve acıyı nasıl dile getireceğini bilemiyordu. Tamamen farklı sebeplerden dolayı, her ikimiz de kendimizi birbirinden tuhaf sözcüklerle ifade ettik. Beni sevdiği zamanlarda, hesapçılığının ağır bastığı zamanlarda ortadan kaybolan doğallığını yeniden kazanıyordu. Ben ise ona karşı asla doğal olmadım.

Koşarak uzaklaşırken hâlâ, "Karımı ne kadar sevdiğimi bilse, kesinlikle başka türlü davranır," diye düşünüyordum. Nitekim bunu öğrendiğinde, sahiden de başka türlü davrandı.

Açık havaya çıktığımda özgürlüğümü yeniden soluyarak, onu böylesine zor durumda bırakmamın ıstırabından çabucak kurtuldum. Ertesi güne kadar vaktim vardı; belki de beni

tehdit eden tüm zorluklara bir çözüm bulmayı başaracaktım. Hızlı adımlarla evime doğru ilerlerken, sanki başıma gelenlerin sorumlusu oymuşçasına toplum düzenine de verip veriştirme cüretinde bulundum. Bazen (her zaman değil) hiç sevmediğiniz kadınlarla da, bunun getireceği sonuçlardan korkmadan sevişebilmenize izin vermek adına böyle olması gerektiğini düşündüm pişkince. İçimde pişmanlıktan eser yoktu. Bu nedenle pişmanlık duygusunun çoktan yaptığımız kötü şeylerden değil, kendimizi suçlu olarak görüşümüzden kaynaklandığını düşünüyorum. Vücudumuzun üst tarafı, eğilerek alt tarafına bakıyor ve onu eğri büğrü, çarpık görüyor. Gördüklerinden iğreniyor, bu iğrenmenin neden olduğu duyguya da pişmanlık deniyor. Antik tragedyalarda da kurban asla yeniden dirilmez, fakat pişmanlık hissi bir yerden sonra geçerdi. Bu da bahsettiğim eğreltinin, çarpıklığın geçtiği ve diğerlerince dökülen gözyaşlarının artık herhangi bir önem taşımadığı anlamına geliyordu. Büyük bir coşku ve şefkatle, meşru karıma doğru koşar adım gittiğime göre, bu pişmanlık denen şey ruhumun neresinde barınabilirdi ki? Kendimi uzun süredir hiç böylesine saf ve arınmış hissetmemiştim.

Öğlen yemeğinde Augusta'ya karşı gayet hoşnut ve sevecen bir tavır takındım. Tüm gün boyunca aramızda en ufak bir tatsızlık yaşanmadı. Bu yaptığımı abartmaya gerek yoktu: Dürüstçe ve şüphesiz benim olan bir kadına davranılması gerektiği gibi davranıyordum ona, o kadar. Bazen ona aşırı bir sevecenlik gösterdiğim de yok değildi hani, fakat bunu yalnızca iki kadın arasında kaldığımda yapıyordum ve Augusta'ya olan sevgimi abartılı bir tavırla sergilemek suretiyle, o anda başka bir kadının gölgesinin ilişkimizi tehditkâr bir şekilde karartmakta olduğunu böylece gizliyordum ondan. Bu nedenle Augusta'nın tamamen ve büyük bir içtenlikle kendisinin olmadığım halimi tercih ettiğini söyleyebilirim.

Tüm olanlar karşısında böylesine sakin kalışıma kendim bile şaşırmıştım; bunu da Carla'nın tüm iyi niyetimle kendisine sunduğum zarfı kabul etmesini sağlamayı başarışıma bağlı-

yordum. Bu kadarıyla kurtulacağımı, hesabımızı kapatacağımı düşündüğüm zannedilmesin. Fakat azar azar da olsa günah çıkarmaya başlamıştım. Ne yazık ki Carla'yla ilişkim süresince en büyük endişem, daima para oldu. Kendisinden hayli çekindiğim metresimin taleplerini sorunsuzca karşılayabilmek adına, her fırsatta kütüphanemin gözden uzak bir köşesine bir miktar para saklıyordum. Carla'nın beni terk etmesiyle ise o parayı tamamen başka amaçlar için kullanmak zorunda kaldım.

O akşamı, Guido ve Ada'nın iki gün sonra gerçekleşecek nikâh törenleri öncesindeki geleneksel yemek daveti yerine geçen ve yalnızca aile fertlerinin davet edildiği kokteyle katılmak üzere kayınpederimin evinde geçirecektik. Guido, bu iyi halinin çok uzun sürmeyeceğine inandığı Giovanni'nin toparlanmasını fırsat bilmişti.

Augusta'yla birlikte öğlen yemeğinden hemen sonra kayınpederimin evine gittik. Yolda ilerlerken ona, önceki gün bu nikâhtan dolayı kederlere boğulduğumdan şüphelendiğini hatırlattım. Böyle bir şüphe duyuşundan utandı; ben de ısrarla masumiyetimin altını çizdim. O gün eve döndüğümde, nikâha önemli bir hazırlık teşkil edecek o buluşmanın tam da o akşam gerçekleşmiş olduğunu hatırlamıyorum bile ben!

Biz aile fertlerinden başka kimseyi davet etmemiş olsalar da, Sinyor ve Sinyora Malfenti, kokteylin resmi bir davetmişçesine organize edilmesini hayli önemsemişlerdi. Odalar ve masaların hazırlanması konusunda kendilerine yardımcı olması için Augusta'ya yalvarmışlardı. Alberta ise bu işe kesinlikle bulaşmak istemiyordu. Kısa bir süre önce kendi yazdığı tek perdelik bir komediyle katıldığı bir yarışmadan ödülle dönmüştü; şimdi ise büyük bir heyecanla ulusal tiyatroda reform yapmaya hazırlanıyordu. Böylece masayla ilgilenmek işi, yanımızda bir hizmetçi ve Giovanni'nin emrinde çalışarak yazıhanesini düzenlemekteki başarısını evde de aynı şekilde sergileyen Luciano adlı genç delikanlıyla birlikte Augusta ile bana düştü.

Çiçeklerin masaya taşınmaları ve düzenli bir şekilde yerleştirilmelerine yardım ettim.

"Gördün mü bak," dedim Augusta'ya şakacı bir ifadeyle, "onların mutluluğuna ben de katkıda bulunuyorum. Hatta benden gerdek yataklarını hazırlamamı dahi isteseler, aynı soğukkanlılıkla yaparım!"

Az sonra, resmi bir ziyaretten henüz dönmüş olan gelinle damadı ziyarete gittik. Salonun en gözlerden uzak köşesine kurulmuşlardı ve biz gelene kadar gizli gizli öpüştüklerini tahmin ediyordum. Gelin hanım gezinti elbisesini henüz değiştirmemişti bile ve sıcaktan al al olmuş yüzüyle gerçekten de çok güzeldi.

O an; öpüşmüş olduklarını gizlemek adına, kendilerine bilimsel konularda tartışıyormuş gibi bir hava verdiklerini tahmin ediyorum. Bu yaptıkları saçma sapan bir şeydi, hatta uygunsuz kaçtığını bile söyleyebilirdim! Bizi mahremiyet anlarından uzak tutmak istiyor ve öpüşmelerinin birilerini kederlere salacağını mı zannediyorlardı yani? Bu olanlar yine de keyfimi bozmaya yetmedi. Guido bana dönerek, Ada'nın bazı arıların iğnelerini tek batırışta kendilerinden çok daha kuvvetli diğer böcekleri felce uğratabildiklerine ve onları yavruları için canlı ve taze birer yem olarak felçli halde muhafaza ettiklerine inanmak istemediğini söyledi.

Tabiat Ana'nın bazı hayvanları böylesine acımasızca davranmaya ittiğine dair bazı hikâyeleri aslında hayal meyal de olsa hatırlıyordum, fakat o anda Guido'nun suyuna gitmeyi hiç istemedim:

"Ne yani, arı mıyım ki bana soruyorsun?" dedim gülerek.

Çifte kumruları, daha keyifli işlerle ilgilenebilmeleri için yalnız bıraktık. Fakat vakit bir türlü geçmek bilmiyordu ve hayli sıkılmaya başladığımdan, elimde olsa eve dönüp çalışma odama çekilerek, yemek saatini orada beklemeyi tercih ederdim.

Girişte, kayınpederimin yatak odasından çıkmakta olan Doktor Paoli ile karşılaştık. Genç yaşına rağmen kendisine iyi bir müşteri çevresi edinmeyi başarmış bir doktordu. Sapsarı saçları, bembeyaz teni ve al yanaklarıyla koca bir oğlan çocuğunu andırıyordu. O devasa vücudunda dikkatleri hemen üzerine

çeken gözleri, ona oldukça ciddi ve azametli bir görünüm veriyorlardı. Gözlükleri onu olduğundan yaşlı gösteriyor, bakışları ise üzerinde durdukları her şeyi âdeta okşuyorlardı. Artık hem onu, hem de Doktor S.'yi –şu psikanalizci olan– iyi tanıdığımdan, Doktor Paoli'nin bakışlarındaki sorgulayıcı ifadenin tatmin edilmesi imkânsız o içten merakından kaynaklandığını, diğerinin ise bakışlarına kasıtlı olarak böyle bir ifade verdiğini söyleyebilirim. Bakışlarıyla hastasını tam anlamıyla irdeleyen Paoli, varsa karısını ve üzerinde oturmakta olduğu sandalyeyi da gözden kaçırmazdı. İçlerinden hangisinin hastalarını daha iyi tedavi ettiğini ancak Tanrı bilir! Kayınpederimin hastalığı boyunca, kaçınılmaz sonun ne kadar yakın olduğunu diğer aile fertlerinin anlamalarına engel olacak şekilde davranmasını sağlamak amacıyla, sıklıkla Doktor Paoli'yi ziyaret ettim; bir gün beni pek de hoşuma gitmeyen bir şekilde uzun uzun süzdükten sonra, gülümseyerek:

"Karınıza nasıl da âşıksınız siz!" dedi.

Doktor, iyi bir gözlemciydi; nitekim o anda babasının hastalığı nedeniyle perişan olduğunu görmeme rağmen her gün aldatmaktan geri kalmadığım karıma gerçekten de çok âşıktım.

Bize, Giovanni'yi bir önceki günden de iyi bulduğunu söyleyerek, artık endişelenmeye gerek kalmadığını, çünkü mevsimin dönmekte olduğunu ve yeni evlilerin rahatça yola çıkabileceklerini belirtti. "Beklenmedik bir durum meydana gelmezse tabii," diye eklemeyi de ihmal etmedi. Ve ne yazık ki tahmininde haklı çıktı, çünkü gerçekten de beklenmedik bir durum meydana geldi.

Bizimle vedalaşırken, aynı gün hasta yatağında ziyarete gittiği Copler adlı beyin bizi tanıdığını hatırladı. Copler, böbrek felci geçirmişti. Felç, yolda olduğunu korkunç bir diş ağrısıyla belli etmişti. Her zamanki gibi yanılma payı da bırakarak, hayli ağır bir teşhiste bulundu:

"Yarınki güne uyanmayı başarabilirse, ömrünün biraz daha uzama ihtimali de var demektir."

Derin bir merhamet duygusuna kapılan Augusta'nın gözleri doldu ve bana hemen zavallı dostumuzun yanına koşmam için yalvardı. Kısa bir süre tereddüt ettikten sonra onun bu arzusunu yerine getirdim, üstelik bunu gönülden yaptım, çünkü ruhum o anda birdenbire Carla'nın aşkıyla doluverdi. Copler, o zavallı kızcağıza nasıl da acımasızca davranmıştı! Bir anda ortadan kaybolarak, o sahanlıkta bir başına kalakalan Carla'nın benim dünyamla iletişimini tamamen koparmıştı. Sabahki sert tavırlarımın üzerinde bıraktığını düşündüğüm o olumsuz izlenimi ortadan kaldırabilmek adına hemen Carla'ya koşmalıydım. Fakat tedbiri elden bırakmamam gerektiğinden, öncelikle Copler'e uğradım. Öyle ya, Augusta'ya onu gördüğümü söyleyebilmek zorundaydım.

Copler'in Stadion Caddesi yakınlarında yer alan mütevazı fakat rahat ve nezih semtini biliyordum. Emekli bir ihtiyar, beş odasının üçünü ona bırakmıştı. Nitekim beni kapıda karşılayan da aynı ihtiyar oldu; kan çanağına dönmüş gözleriyle yüzüme bakan bu iri yarı adam, zorlukla nefes alarak tedirgin tavırlarla kısa ve karanlık koridorda bir aşağı bir yukarı yürümekteydi. Copler'in tedavisini yürüten doktorun, hastanın tarifsiz acılar içinde olduğunu söyleyerek az önce oradan ayrıldığını söyledi. Ölüm döşeğindeki hastayı rahatsız etmekten çekinircesine alçak sesle, kesik kesik nefes alıp vererek konuşuyordu. Ben de sesimi alçalttım. Bu, biz insanlara özgü bir saygı belirtisidir, fakat kim bilir belki de ölüm döşeğindekiler, son anlarında kendileriyle yüksek sesle konuşulmasını istiyorlardır; çünkü seslerimiz onlara hâlâ hayatta olduklarını hatırlatıyorlardır.

Yaşlı adam, Copler'in yanında bir rahibe olduğunu söyledi. Zavallı Copler'in metronom işlevi gören hırıltılı nefesiyle ritimlendirdiği son dakikalarını yaşamakta olduğu o odanın kapısı önünde, bir süre boyunca saygıyla bekledim. Nefesi, iki vuruştan oluşuyordu: Nefes alışı şüpheci ve müterediddit, nefes verişi ise aceleci geliyordu kulağa. Ölmek için acelesi mi vardı acaba? İki vuruştan sonra kısa bir mola veriyordu; içimden, o mola-

nın uzayacağı anda dostum için yeni bir hayatın başlayacağını düşündüm.

Yaşlı adam odaya girmemde ısrar etse de, bunu istemedim. Etrafım can çekişmekte olan insanlarla sarılmıştı âdeta, hepsi de azarlayan bakışlarla yüzüme bakıyorlardı; bir an boğulacak gibi oldum.

Bahsettiğim o molanın uzamasını beklemeden Carla'ya koştum. Çalışma odasının kilitli kapısını vurdum fakat kimse yanıt vermedi. Sabırsızlıktan kapıyı tekmelemeye başlamam üzerine, arkamdan bir dairenin kapısının açıldığını duydum. Seslenen, Carla'nın annesiydi:

"Kim o?" diye sordu. Ürkek kadıncağız, başını uzattı ve mutfağından süzülen sarı ışığın yardımıyla kim olduğumu anladı; ben ise bembeyaz saçlarının oluşturduğu tezat sayesinde yüzünün daha da çarpıcı bir kırmızılıkta olduğunu fark ettim. Carla'nın evde olmadığını söyleyerek, beni ağırlamaya uygun tek mekân olduğunu belirttiği çalışma odasının anahtarını almaya gitti. Fakat ben hiç rahatsız olmamasını söyleyerek mutfağa girdim ve tahta bir iskemlenin üzerine yerleştim. Ocakta yanmakta olan bir avuç kömürün üzerinde bir tencere yemek pişmekteydi. Ziyaretim nedeniyle akşam yemeği hazırlıklarına ara vermemesi konusunda ısrar ettim. Merak etmememi söyledi. Fasulye pişirmekteydi ve ateş üzerinde fazla kalmaması zaten daha iyiydi. O andan itibaren tüm masraflarını tek başıma üstleneceğim o evde böylesine mütevazı bir yemek pişiyor oluşu karşısında kalbim eriyiverdi ve sevgilimi evde bulamayışımın getirdiği öfkem de yatıştı.

Yaşlı kadın, oturması için hayli üstelememe rağmen ayakta kaldı. Lafı hiç uzatmadan Carla hanımefendiye kötü bir haber getirmek üzere geldiğimi söyledim: Copler, son nefesini vermekteydi.

Yaşlı kadının kolları iki yanına düştü ve hemen oturma ihtiyacı hissetti.

"Aman tanrım!" diye mırıldandı. "Bizim halimiz ne olacak şimdi?"

Ardından ise Copler'in başına gelenlerin kendi başına gelenlerden çok daha korkunç olduğunu düşünmüş olsa gerek ki, kederli bir ifadeyle:

"Zavallı adamcağız! Öyle iyi yürekliydi ki!" dedi.

Yüzü gözyaşlarıyla çoktan sırılsıklam olmuştu. Zavallı adam tam da doğru zamanda ölmeseydi, yine de o eve bir daha adımını atamayacağını muhtemelen bilmiyordu. Bunu görmek, içime su serpti. Nasıl da büyük bir gizlilik içine olup bitmekteydi her şey!

Onu teselli etmek istedim ve Copler'in o âna kadar kendileri için yapmış olduğu her şeyi, bundan sonra bizzat benim yapacağımı söyledim. Bu sözlerime tepki gösterdi; etraflarının iyi yürekli ve cömert insanlarla çevrili olduğunu bildiğinden kendisi ve kızı için endişe etmediğini, yalnızca iyilik perileri olan o adamın kötü kaderine ağladığını söyledi.

Onu öldüren hastalığın ne olduğunu bilmek istedi. Başına gelecek felaketin hangi belirtilerle kendisini gösterdiğini anlatırken, kısa bir süre önce Copler'le aramda geçen 'acının yararlılığı' konulu tartışmayı anımsadım. Bakın işte, bir metre uzaklarındaki böbreklerin iflas etmesi üzerine, acil durum alarmını diş sinirleri vermişlerdi. Az önce iniltilerini duyduğum arkadaşımın kaderi karşısında hayli umursamazca davranıyor, zihnimde onun fikirleriyle yapboz oynamaya devam ediyordum. Beni duyabilecek olsaydı, hastalık hastalarının da sinirlerinin, kendilerinden birkaç kilometre ötede baş gösteren bir hastalık nedeniyle haklı olarak ağrıyabileceklerini anladığımı söylerdim.

Yaşlı kadınla aramda konuşulacak başka hiçbir konu kalmaması üzerine, Carla'yı çalışma odasında beklemeyi kabul ettim. García'nın kitabını elime alarak, birkaç sayfasını okumaya çalıştım.

Ne var ki şan sanatı hiç de bana uygun değildi.

Yaşlı kadın bir kez daha yanıma geldi. Carla'nın dönmeyişi onu endişelendirmişti. Acil ihtiyaç duydukları birkaç tabağı almak üzere çıktığını söyledi.

Sabrım tükenmek üzereydi. Öfkeyle sordum:

"Yine tabak mı kırdınız yani? Eşyaları biraz daha dikkatli kullanamaz mısınız?"

Bu çıkışımla yaşlı kadını başımdan savuşturmayı başardım, uzaklaşırken homurdanarak:

"Hepi topu iki tabak... ben kırdım onları..." dedi.

Onun bu sözleri beni güldürdü çünkü yalnız iki tabağın değil, evdeki tüm tabakların kırıldıklarını, üstelik bunu yapanın da yaşlı kadın değil, Carla olduğunu biliyordum. Sonraları öğrendiğim kadarıyla Carla annesine karşı hiç de yumuşak başlı bir tavır içinde değildi; bu nedenle zavallı kadıncağız, kızının hamileri önünde ağzından onunla ilgili olumsuz bir şeyler kaçırmaktan hayli korkuyordu. Bir seferinde saflık ederek, Copler'e kızının şan derslerinden ne kadar sıkıldığını söylemişti. Bunun üzerine Copler, Carla'yı hayli haşlamış, o da hıncını annesinden çıkarmıştı.

Harikulade güzellikteki metresim sonunda eve döndüğünde, onunla şiddetle ve öfkeyle seviştim. Adeta büyülenmişti, kekeleyerek:

"Bir de senin sevginden şüphe duyuyordum! Beni hemen hor görmeye başlayan bir adama kendimi böylesine teslim ettiğim için öyle pişmandım ki, bütün bir gün intihar düşünceleriyle işkence ettim kendime!"

Ona sık sık şiddetli bir baş ağrısı çektiğimden bahsettim; tüm gücümle karşı koymamam halinde kendimi koşar adım Augusta'ya dönmeye teşvik edecek olan o ruh halinde her buluşumda, baş ağrımdan bahsetmeye başlıyor ve sakinleşmeyi başarıyordum. Kendimi giderek daha iyi kontrol etmekteydim. Bu esnada birlikte Copler için gözyaşı dökmeyi de ihmal etmedik, inanılır gibi değil, resmen ikimiz birlikte!

Carla, ne olursa olsun kendisine bunca iyiliği geçen o adamın acı sonu karşısında kayıtsız kalamıyordu. Olanlardan bahsederken yüzünün rengi soldu:

"Kendimi tanırım ben!" dedi. "Uzunca bir süre yalnız kalmaktan korkacağım. Hayattayken bile beni öylesine korkutuyordu ki!"

Ve utangaç tavırlarla ilk kez, bütün bir geceyi onunla geçirmemi istedi. Böyle yapmak aklımın ucundan bile geçmediği gibi, o odadaki kalışımı yarım saatten fazla uzatmam dahi mümkün değildi. Fakat herkesten önce bizzat bana hayli üzüntü veren bu düşüncelerimi genç kıza açık etmemek adına, annesinin de o evde oluşu nedeniyle bunun kesinlikle mümkün olmayacağını söyleyerek istediğini geri çevirdim.

"Yatağı buraya getiririz, nasıl olsa annem beni gözetlemeye asla cüret etmez."

Bu sözleri üzerine önce evde beni bekleyen nikah kutlamalarını bahane olarak ileri sürdüm; fakat sonunda ona geceyi kendisiyle geçirmemin hiçbir şekilde mümkün olmayacağını söylemek ihtiyacını hissettim. Kendi kendime ona iyi davranacağım sözünü verdiğimden, sözümde durmak adına ağzımdan çıkan her sözün sevecenlik ve şefkat içermesine dikkat ettim; fakat bu noktada ona vereceğim ya da onun umutla vereceğimi bekleyeceği her yeni tavizin, Augusta'yı bir kez daha aldattığım anlamına geleceğini biliyor ve bunu istemiyordum.

O anda beni Carla'ya kuvvetle bağlayan şeylerin hangileri olduklarını hissediyordum: Ona karşı sevecen davranma kararım ve Augusta'yla ilişkime dair ona ilişkimizin en başında söylediğim ve zaman geçtikçe yavaş yavaş düzeltmem, hatta tamamen silmem gereken yalanlar. Bunun üzerine o akşamdan itibaren böyle yapmaya koyuldum; yalnız adımlarımı hayli özenle atıyordum, çünkü en ufak bir dikkatsizliğimde yalanlarımın verdikleri meyvelerin tadını tekrar damağında hissetmesi an meselesiydi. Her yönüyle hayran olunası ve daha erdemlice sevilmeyi hak eden bir kadın olan eşime karşı yükümlülüklerimi yerine getirmem gerektiğini hissettiğimi, onu aldattığımdan şüphelenmesine neden olacak bir davranışta asla ve asla bulunmak istemediğimi söyledim.

Carla, bana sarıldı:

"İşte böyle olduğun için seviyorum seni: İlk tanıştığımızdaki gibi iyi kalpli ve tatlı olduğun için. Asla o zavallı kadına zarar verecek bir şey yapmayacağım."

Augusta için "zavallı" ifadesini kullanması beni üzse de, sergilediği anlayış ve yumuşak başlılıktan dolayı Carla'ya minnettardım. Karımdan nefret etmiyor oluşu iyi bir şeydi. Ona minnettarlığımı gösterebilmek adına etrafıma bakınarak, sevgi ifadesi yerine geçebilecek bir şeyler aradım. Ve sonunda buldum da. Karıma çamaşır odasını hediye edişime benzer bir jest yaptım: Şan hocasını bir daha görmemesine izin verdim.

Carla'nın jestime gösterdiği aşırı tepkiden rahatsız olsam da, bu duruma erdemli bir beyefendinin yapması gerektiği şekilde tahammül ettim. Ardından ise, şarkı söylemeyi asla bırakmayacağını ekledi. Her gün şarkı söylüyor, fakat kafasına göre, içinden nasıl geliyorsa öyle yapıyordu bunu. Hatta benim için hemen bir şarkı söylemek istedi. Ben ise hiç onu dinleyecek havamda değildim; oradan hainice bir tavırla, hızla uzaklaştım. Bu nedenle o akşam da intihar etmeyi düşündüğünü zannediyorum, fakat bunu bana söyleyecek vakti asla bırakmadım ona.

Karımı tüm o saatleri hastanın yanı başında geçirdiğime inandırabilmek adına, son durumunu öğrenmek üzere Copler'in evine gittim. Copler yaklaşık iki saat önce, yani yanından ayrılmamdan hemen sonra ölmüştü. Kısa koridoru adımlarıyla ölçmeye devam eden ihtiyar emeklinin peşi sıra, cenaze odasına girdim. Çoktan giydirilmiş olan cesedi, sade yatak şiltesinin üzerinde boylu boyunca uzanmıştı. Elinde bir haç tutmaktaydı. İhtiyar emekli, alçak sesle tüm formalitelerin icabına bakıldığını ve merhumun bir yeğeninin az sonra gelip geceyi naaşının başında geçireceğini söyledi.

Bu sözler üzerine, zavallı dostuma hak ettiği şekilde davranılacağını bilerek gönül rahatlığıyla oradan ayrılabilirdim; fakat yine de birkaç dakika boyunca odada kalarak ona baktım. Hastalığıyla onunla bir anlaşmaya varana dek var gücüyle mücadele eden zavallı adamcağızın ardından, içten bir merhamet dolu gözyaşları dökebilmeyi nasıl de isterdim. "Ne acı!" dedim. Teda-

visi için bin bir türlü ilaç bulunan bir hastalık onu acımasızca öldürmüştü. Hayat onunla alay etmişti âdeta. Tek bir gözyaşı dökmedim. Copler'in ölümün kaskatı hale getirdiği o zayıf yüzü, böylesine güçlü bir ifadeye hiç bürünmemişti. Renkli bir mermer bloğundan iskarpelayla oyulmuş gibiydi, kimse çürümeye mahkûm bir yüz olduğuna inanamazdı onun. O yüzde ne olursa olsun gerçek bir hayat ifadesi vardı: Belki hastalık hastası olan beni, belki de şarkı söylemek istemeyen Carla'yı öfkeyle küçümsüyordu. Bir anlığına yeniden hırıltıyla nefes almaya başladığını duyar gibi olup irkildim. Onun hırıltısı zannettiğim sesi çıkaranın, hemen yanımda heyecandan tıknefes kalan ihtiyar emekli olduğunu anlayarak sakinleştim ve kendimi toparladım.

Beni kapıya kadar geçiren ihtiyar, Copler'in dairesiyle ilgilenecek birisiyle tanışmam halinde kendisine haber vermemi tembihledi.

"Gördünüz ya, böylesi bir durumda dahi üzerime düşen vazifeyi hem de fazlasıyla yerine getirdim!"

İlk kez yükselttiği sesinde, beklenmedik bir şekilde daireyi boşaltan zavallı Copler'e yönelik olduğu şüphe götürmeyen bir sitem yankılanıyordu. İstediği her şeyi yapacağımı söyleyerek, hızla oradan ayrıldım.

Kayınpederimin evine vardığımda, herkesin tam da o anda masaya oturmakta olduğunu fark ettim. Hemen hastanın durumunu bilmek istediler fakat o mutlu anda kimsenin neşesini kaçırmamak adına, Copler'in hâlâ hayatta olduğunu, bu nedenle de hastalığı yenmesini umut edebileceğimizi söyledim.

O akşam yemeği hayli hüzünlü geldi bana. Belki de sofradaki diğer herkes birbirinden leziz yemekleri afiyetle mideye indirirken, kayınpederimin yalnızca bir çorba ve bir bardak sütle yetinmek zorunda kalışından hayli etkilendiğim içindir, kim bilir. Yemeklere el süremeyen kayınpederimin ister istemez bir sürü boş vakti vardı; o, tüm bu vakti diğerlerinin neyi nasıl yediklerini izleyerek geçirmekteydi. Sinyor Francesco'nun ordövrlere gömüldüğünü görerek:

"Üstelik de benden iki yaş daha büyük!" diye homurdandı.

Ardından ise yine Sinyor Francesco'nun beyaz şarap kadehini üçüncü kez doldurduğunu fark etti ve ağzının içinden:

"Üçüncü kadehi bu! Zehir zıkkım olsun!" diye söylendi.

Ben de aynı masada oturuyor olmasam ve aynı dileğin benim içtiğim şarap için de geçerli olduğunu bilmeseydim, böylesine hainice sözler sarf etmesini hiç önemsemezdim doğrusu. Okuduğu belalardan kendimi kurtarabilmek adına, o görmeden yemeye ve içmeye devam ettim. Koca burnunu süt bardağına soktuğu veya kendisine sorulan bir soruya cevap vermek üzere dikkatini başka bir yana verdiği anları fırsat bilip, ağzımı dev lokmalarla dolduruyor ve koca bir kadeh şarapla hepsini aşağıya yuvarlayıveriyordum. Alberta, yalnızca espri yapmak amacıyla Augusta'ya içkiyi biraz fazla kaçırdığımı söyledi. Karım, şakacı bir tavırla işaret parmağıyla tehdit etti beni. Aslında beni biraz dizginlese iyi olurdu, fakat o anda bunu hiç istemedim, çünkü aksi takdirde gizliden gizliye yiyip içmemin hiçbir anlamı kalmayacaktı.

O âna dek varlığımın neredeyse farkına bile varmamış olan Giovanni, gözlük çerçevesinin üzerinden nefret dolu bir bakışla bana baktı:

"Hayatım boyunca ne yemek, ne de şarapta aşırıya kaçmışımdır. Böyle yapanlar erkek değil..." dedi ve hiç de iltifat sayılmayacak o son kelimeyi üst üste birçok kez tekrarladı.

Şarabın etkisiyle, o hakaret dolu söz ve ardından kopan kahkahalar, içimde anlaşılmaz bir intikam isteği doğurdu. Kayınpederimi en zayıf noktasından vurmaya karar verdim: Hastalığından. Yemeği biraz fazla kaçıranların değil, asıl doktorların kendilerine verdikleri tavsiyelere tam teslimiyet gösterenlere erkek denemeyeceğini söyledim bağırarak. Onun yerinde ben olsam, hayli bağımsızca hareket etmeyi seçerdim doğrusu. Kızımın düğününde –en azından onu mutlu etmek adına– istediğim gibi yer içer ve bunun engellenmesine de asla izin vermezdim.

Giovanni, öfkeyle itiraz etti:

"Benim yerimde sen olsan görürdük bakalım!"

"Beni olduğum yerde görmen yetmiyor mu sana? Sigarayı bıraktım mı bakalım?"

Büyük bir zayıflık olarak algıladığım tiryakiliğimden ilk kez övünçle bahsediyordum ve sözlerimi desteklercesine hemen bir sigara yaktım. Herkes olanlara kahkahalarla gülüyordu, Sinyor Francesco'ya hayatımın nasıl "son sigara"larla dolu olduğunu anlattılar. O an elimde tuttuğum ise kesinlikle bir son sigara değildi, kendimi güçlü ve mücadeleye hazır hissediyordum. Giovanni'nin su bardağını ağzına kadar şarapla doldurmamla birlikte ise masadakilerin desteğini bir anda kaybettim. Giovanni'nin içmesinden korkuyorlardı ve buna engel olmak için hep bir ağızdan bağırmaya başladılar, ta ki Sinyora Malfenti bardağı tutup onun önünden uzaklaştırana kadar.

Merak dolu gözlerini üzerime diken Giovanni, "Demek beni öldürmek istiyorsun ha?" diye sordu sakince. "Şaraba da zehir katmışsındır sen!" Kendisine uzattığım şarabın tadına bakmak için en ufak bir girişimde bulunmadı.

Öfkeden kudurmak üzereydim, böylesine yenilmeyi kendime yediremiyordum. Bir anlığına kayınpederimin ayaklarına kapanıp beni affetmesi için yalvarmayı düşündüm. Fakat bana böyle düşündürenin de başıma vuran şarap olduğunu tahmin ettim ve hemen kovaladım bu düşünceyi zihnimden. Ondan af dileyerek hatamı kabul etmiş olacaktım, hâlbuki kutlama hâlâ devam etmekteydi ve henüz zamanım olduğundan, hayli başarısızlıkla sonuçlanan o ilk kahramanlık denememi affettirecek başka bir fırsatın önüme çıkacağından emindim. Hayatta her şey için zaman vardır. Bütün sarhoşlar, şarabın kulaklarına fısıldadığı her önerinin üzerine atlamazlar ya! İçkiyi fazla kaçırdığım zamanlarda, tıpkı ayık ve sakin kafayla yaptığım gibi tüm hareketlerimi çözümlemeye girişirim ve vardığım sonuç muhtemelen ömrüm boyunca daima aynı olacaktır. Nasıl olup da aklıma kayınpederimin neredeyse canına kastedecek öylesine art niyetli bir fikir geldiğini anlayabilmek adına kendimi irdelemeye devam ettim. Ve yorgun, ölesiye yorgun olduğumu fark ettim. Nasıl bir gün geçirdiğimi bilselerdi, şüphesiz hepsi

mazur görürlerdi beni. Bir kadına önce sahip olmuş, ardından ise acımasızca tam iki kere terk etmiştim onu ve aynı şekilde iki kez karıma dönmüş, ardından onu da iki kez terk etmiştim. Neyse ki araya bir de başında ağlamak için kendimi hayli zorladığım bir ceset sıkışıvermişti ki, iki kadının düşüncesini biraz olsun dağıtmayı başarabilmiştim; aksi takdirde ağzımdan Carla'yla ilgili bir şeyler kaçırmam işten bile değildi. En başından beri, hatta şarabın etkisiyle böylesine alicenaplaşmadığım zamanlarda dahi yaptıklarımı itiraf etmek istememiş miydim hep? Sonunda Copler'den bahsetmeye koyuldum. O gün kadim bir dostumu kaybettiğimi herkesin bilmesini istiyordum. Böylece davranışlarımı hoş karşılayacaklardı şüphesiz.

Avazım çıktığı kadar bağırarak Copler'in öldüğünü, gerçekten öldüğünü ve o âna dek kimsenin keyfini kaçırmamak adına bu sırrı içimde sakladığımı söyledim. Bakın! Bakın hele! Sonunda gözlerim yaşlarla dolmuştu işte, onları gizlemek içinse bakışlarımı başka bir noktaya odaklamak zorunda kaldım.

Bu sözlerime herkes güldü çünkü bana inanmamışlardı; bu noktada ise şarabın en belirgin etkilerinden biri olan dikbaşlılığım devreye girdi. Cesedini tarif etmeye koyuldum:

"Michelangelo'nun elinden çıkmış bir heykeli andırıyordu, kaskatıydı, zamana meydan okuyacak bir taştan oyulmuş gibiydi."

Salona bir anda hâkim olan sessizliği, Guido'nun bağrışı bozdu:

"Ne yani, az önce keyfimizi kaçırmak istemiyordun da, artık umurunda değil mi yani?"

Doğru bir noktaya parmak basmıştı. Kendi kendime verdiğim bir sözü ayaklar altına almıştım! Bunu telafi etmem mümkün olamaz mıydı peki? Tam ortamdan çatlarcasına kahkaha atmaya başladım:

"Nasıl da kandırdım ama sizi! Copler hayatta, üstelik toparlandı da."

Herkes, olup biteni anlayabilmek için şaşkınlıkla bana bakıyordu.

"Toparlandı," diye ekledim büyük bir ciddiyetle, "beni tanıdı, hatta gülümsedi bile bana."

Sonunda herkesi ikna etmeme rağmen, ortama bana karşı duyulan derin bir öfke hâkimdi. Giovanni, doktorların kendisini fazla zorlamaması yolundaki tavsiyesi olmasa, en yakınındaki tabağı kaptığı gibi kafama fırlatmaktan onu hiç kimsenin alıkoyamayacağını söyledi. Böylesi bir havadis uydurarak kutlama gecesinin havasını kaçırmam, gerçekten de affedilemez bir davranıştı doğrusu. Beni temize çıkarabilecek tek şey, verdiğim haberin doğru çıkmasıydı. Onlara gerçekleri tüm çıplaklığıyla, en başında anlatsam daha iyi olmaz mıydı? Copler ölmüştü; tek başıma kaldığım anda onun yasını tutacağımdan, büyük bir içtenlikle seller gibi gözyaşı dökeceğimden emindim. Kendimi ifade etmek için uygun kelimeleri aramakla meşgulken, Sinyora Malfenti o hanımefendilere mahsus ağırbaşlılığıyla araya girdi:

"O zavallı hasta adamı şimdilik olduğu yerde bırakalım gitsin. Yarın bir gelsin hele, o zaman yeniden düşünürüz!"

Zihnim, bu sözlerine öyle bir istekle itaat etti ki, ölen dostumun düşüncesini bir anda terk ediverdim: "Elveda! Bekle beni! Az sonra döneceğim!"

Yeni çift için kadeh kaldırma ânı geldi. Giovanni, kadeh kaldırma merasimine yalnızca bir kadeh şampanyayla katılmak üzere doktorundan izni koparmıştı. Bardağının doldurulusunu hüzünle izledi ve ağzına kadar dolmadan dudaklarına götürmeyi reddetti. Ada ve Guido'ya hayli resmi ve sade bir tebrikte bulunduktan sonra kadehi başına diktiği gibi, son damlasına kadar yavaş yavaş, tadını çıkararak içti. Bana doğru hain bir bakış fırlatarak, son damlayı benim sağlığıma yudumladığını söyledi. Kötü niyetli olduğunu bildiğim bu tavrından zarar görmemek adına, masanın altında her iki elimle birden boynuz işareti[1] yaptım.

[1] İtalyan halk geleneğinde, kötü şansı tersine çevirmek ve uzaklaştırmak için yapılır.

Akşamın ilerleyen saatlerinde olup bitenleri ise hayal meyal hatırlıyorum. Augusta'nın aracılığıyla aynı masada hakkımda birçok iltifat edildiğini ve nasıl örnek bir koca olduğumdan bahsedildiğini biliyorum. Daha önce tüm yaptıklarımı affettiler, hatta kayınpederim bile daha nazik davrandı bana. Ardından ise Ada'nın kocasının da benim kadar iyi yürekli olmasını, fakat aynı zamanda iyi bir iş adamı ve... cümlesini tamamlayacak kelimeyi aramasına rağmen bir türlü bulamadı. Bunu kimsenin umursadığı yoktu ve masadaki kimse cümlesini bitirmesi için ısrar etmedi; hatta beni ilk kez o sabah görmüş olan ve dolayısıyla hayli az tanıyan Sinyor Francesco bile merak etmedi söyleyeceklerini. Buna gücenmedim doğrusu. İnsanın ruhunu, telafi etmesi gereken büyük hatalar yaptığını bilmesi kadar yatıştıran başka bir şey var mı ki! Hak etmediğimi bildiğim o sevgiyi de beraberlerinde getirdikleri sürece, tüm küstahlıklarına mütevazı ve minnettar bir tavırla karşılık verecektim.

Yorgunluk ve sarhoşluktan karmakarışık fakat yine de huzurlu zihnimde canlanan ve zina yapmama rağmen içeriğinden hiçbir şey kaybetmeyen ideal koca rolümü âdeta kucakladım. İyi, daha iyi, daha da iyi kalpli olmam gerekiyordu, gerisinin ise hiçbir önemi yoktu. Elimle Augusta'ya bir öpücük gönderdim, o ise bu jestime minnettar bir gülümsemeyle karşılık verdi.

Fakat o masada çakırkeyif oluşumu fırsat bilip benimle alay etmek isteyen birisi de vardı ve yeni evliler için kadeh kaldırarak iyi bir dilekte bulunmak zorunda bırakıldım. Sonunda buna razı olmuştum çünkü o anda herkesin önünde iyi dileklerde bulunmanın, adımı temize çıkarmak adına belirleyici olacağını düşünüyordum. Kimsenin aklına kendimden şüphe duyduğum gelmesin, aksine kendimi aynen az önceki iltifatlarda tarif edildiğim gibi hissediyordum; fakat böyle kalabalık bir aile meclisi önünde iyi dileklerle bulunarak, onları da sözlerime ortak edebilir ve böylece daha da iyileştirebilirdim kendimi.

Tam da bu nedenle, yaptığım konuşmada yalnızca Augusta ile kendimden bahsettim. Böylece son birkaç gün içinde evliliğimin hikâyesini ikinci kez anlatmış oluyordum. Carla'ya

anlattığım hikâyeyi çarpıtmış, karıma ne kadar âşık olduğum kısmını atlamıştım; yemekte anlattığım hikâyeyi ise, olayların gidişatında hayli önemli rol oynayan Ada ve Alberta'dan kesinlikle bahsetmemek suretiyle çarpıttım. Beni mutluluktan uzun süre uzak tutmaları nedeniyle, bir türlü yenmeyi başaramadığım çekincelerimi uzun uzun anlattım. Ardından ise asil bir beyefendinin yapacağı gibi davranmak adına, Augusta'nın da bazı çekinceleri olduğunu ekledim. Fakat karım içten bir kahkahayla yalanladı sözlerimi.

Kendimi hikâyeme öylesine kaptırdım ki, bir an nerede kaldığımı unutarak konuyu toparlamakta zorlandım. Sonunda lafı balayı seyahatimize getirerek, İtalya'nın tüm müzelerinde seviştiğimizi söyledim. Boğazıma kadar öyle bir yalana batmıştım ki, işi abartıp araya birkaç ayrıntı daha eklemekte herhangi bir sakınca görmedim. Bir de şarapta gerçek gizlidir derler!

Augusta, bazı düzeltmeler yapmak adına sözlerimi ikinci kez kesti; aslında müzeleri gezmekten kaçındığını, çünkü benim içerde sergilenen eserler için büyük bir tehlike oluşturduğumu söyledi. Bu sözlerle yalnızca hikâyemin müzelerle ilgili ayrıntısını yalanlamadığının nasıl farkına varamıyordu ki! O masada olup biteni dışarıdan izleyen bir gözlemci olsaydı, normal şartlarda buna kesinlikle uygun olmayan bir mekânda hayali aşk sahneleri yaratarak, aslında ona olan hislerimi tüm doğallığıyla açığa vurmakta olduğumu hemen anlardı.

Uzun ve dolambaçlı hikâyeme kaldığı yerden devam ettim; eve dönmemizle birlikte nasıl büyük bir istekle evi baştan aşağıya yenilemeye koyulduğumuzu, hatta bir çamaşır odası bile hazırladığımızı anlattım. Augusta, aynı şekilde gülerek bir kez daha araya girdi:

"Bunun bizim değil, Ada ve Guido'nun onuruna verilmiş bir akşam yemeği olduğunu unuttun galiba! Biraz da onlardan bahset istersen!" dedi.

Diğer herkes, karımın sözlerini homurdanarak onayladı. Sayemde ortama, bu tip etkinliklerle alışılageldik ve vazgeçilmez olan o keyif havasının yeniden hâkim olduğunu anlayarak ben

de gülmeye başladım. Fakat söyleyecek başka hiçbir şey bulamadım. Kendimi saatlerce konuşmuşum gibi hissediyordum. Birbiri ardında birkaç kadeh şarap daha yuvarladım:

"Bu, Ada için!" derken bir anlığına ayağa kalkarak, onun da masanın altından boynuz işaret yapıp yapmadığını kontrol ettim.

Ardından "Bu, Guido için!" dedim ve kadehimi boşalttıktan sonra, "Tüm kalbimle!" diye ekledim –ilk kadeh kaldırışımın ardından benzer sözler sarf etmediğimi ise unutmuştum.

"Bu, doğacak ilk çocuğunuz için!"

Ve birileri araya girip de beni durdurana dek, sırasıyla doğacak çocukları için kadeh kaldırmaya devam ettim. O zavallı çocuklar için masadaki şarabın tamamını mideye indirmekten kaçınmazdım bile.

Ardından her yer kararmaya başladı. Tek bir şeyi tüm açıklığıyla hatırlıyorum: O andaki en büyük endişem, sarhoş olduğumun anlaşılmamasıydı. Dimdik durmaya çalışıyor ve az konuşuyordum. Ağzımdan çıkacaklara güvenmediğimden, her bir kelimeyi telaffuz etmeden önce en ince ayrıntısına kadar irdelemeye ihtiyaç duyuyordum. Ortamdaki masa sohbeti akıp giderken, ben ise sohbete katılma fikrinden vazgeçmek zorundaydım; çünkü bulanık zihnimdeki düşünceleri açıklığa kavuşturup da doğru şekilde ifade edecek vakti bulamıyordum bir türlü. Tek çare olarak kendim bir konu açmayı düşündüm ve kayınpederime dönerek:

"*Extérieur*'ün[1] iki puan gerilediğini duydun mu?" dedi.

Aslında beni zerre kadar ilgilendirmeyen fakat Borsa'da rastgele duyduğum bir şeyi söylemiştim; sarhoşların genelde işe dair pek bir şey hatırlamadıkları bilindiğinden, bu şekilde sarhoş olmadığım izlenimi vermeyi amaçlıyordum. Fakat görünen oydu ki, kayınpederim bu durumu hiç umursamıyordu ve ancak felaket tellallığı yaptığımı söyledi. Söz konusu o olunca şansım hiç yaver gitmiyordu.

[1] Bir hisse senedi.

Bunun üzerine hemen yanımdaki Alberta'yla ilgilenmeye başladım. Aşktan konuştuk. O, işin yalnızca teorisiyle ilgileniyordu, ben ise işin pratiğiyle –en azından o anlığına– zerre kadar ilgilenmiyordum. Bu nedenle hoş bir sohbet oldu doğrusu. Bana bazı konulardaki fikirlerimi sordu; o günkü deneyimlerimden yola çıkarak bana apaçık gelen bir fikrimi onunla paylaştım. Kadınların değeri, Borsa'daki tüm hisselerin değerinden çok daha fazla değişime uğruyordu. Sözlerimi yanlış anlayan Alberta, herkesin bildiği bir şeyi, yani belirli bir yaştaki bir kadının değerinin, tamamen farklı bir yaştaki başka bir kadınınkinden çok daha farklı olacağını söylediğimi zannetti. Sözlerimi elimden geldiğince açıklamaya çalıştım: Aynı kadın, sabah belirli bir değere sahip olabilir, öğlen tamamen değersizleşebilir, ikindi vakti sabahkinin iki katı değerlenip, akşam saatlerinde ise günü sıfırın altında bir değer ile sonlandırabilirdi. Sıfırın altında değer ifadesini de açıkladım: Bir kadının değerinin böyle ifade edilmesi, yanındaki erkeğin onu kendisinden çok ama çok uzakta bir yerlere gönderebilmek için her şeyi yapmaya hazır olduğu anlamına geliyordu.

Buna rağmen zavallı oyun yazarımız ne kadar doğru ve isabetli bir keşifte bulunduğumu görmüyordu; aynı gün içinde gerek Carla gerekse Augusta'nın değerlerinin nasıl değiştiğini bizzat deneyimlemiş olan ben ise, söylediklerimden emindim. Kendimi daha iyi açıklamaya çalışırken devreye giren şarap, konuyu tamamen saptırdı:

"Bak şimdi," dedim, "diyelim ki senin şu anda benim gözümde X değerin var; ayağımı ayacığına değdirmeme izin vermen halinde ise değerin hemen iki X'e yükseliyor."

Sözlerimi hemen uygulamaya koydum. Utançtan kıpkırmızı olarak hemen ayağını geri çekti, işi şakaya vurmaya çalışarak:

"Fakat böyle yaparak teoriden uzaklaşıp uygulamaya geçmiş oluyoruz. Bu durumda Augusta'dan izin almamız gerekecek," dedi.

O ayacığa sığ bir teoriden çok daha derin bir anlam yüklemiş olduğumu itiraf etmeliyim doğrusu, fakat yine de sözlerine dünyanın en saf adamıymışım gibi bağırarak itiraz ettim:

"Teori olmaz olur mu, bu bahsettiğimiz salt teori ve senin adına böyle olmadığını duymam hiç de hoş değil doğrusu."

Şarap, insana gerçekleşen hayaller kurduruyor.

Alberta da ben de, onun vücudunun bir parçasına, üstelik de bunu yalnızca hoşuma gittiği için yaptığımı açıkça söyleyerek dokunuşumu uzun bir süre unutmadık. Söz, eylemi; eylem ise sözü çağırmıştı. Evliliğinin öncesinde bana daima farklı bir gülümsemeyle ve kızararak; sonrasında ise öfkeyle ve kızararak baktı. Kadınlar böyledirler. Her geçen gün, geçmişi yeni bir gözle yorumlamalarına neden olur. Hiç de tekdüze olmamalı onların hayatları. Bana gelince; o davranışımı hep aynı şekilde yorumladım: Derin haz veren, tadına doyulmaz ufacık bir şeyi bir anlığına çalmıştım; ilk başlarda canlı tutmaya uğraştığım, sonrasında ise unutulması için her türlü bedeli ödemeye hazır olduğum bu anımın oluşmasındaki gerçek suçlu, Alberta'dır.

Oradan ayrılmadan önce bir diğer olayın, üstelik de öncekilerden çok daha vahim bir diğer olayın yaşandığını hatırlıyorum. Bir anlığına Ada'yla baş başa kaldım. Giovanni yatalı uzun zaman olmuştu, ev halkının geri kalanı ise Guido'nun oteline bırakmak üzere hazırlandığı Sinyor Francesco ile vedalaşmakla meşguldüler. Beyaz dantellerle kaplı elbisesinin içindeki Ada'yı, omuzlarını ve çıplak kollarını uzun uzun süzdüm. Ona bir şeyler söyleme ihtiyacı hissetmeme rağmen sessiz kaldım; dilimin ucuna gelen her cümleyi dikkatle irdeliyor ve uygun görmeyerek yutuyordum. Ona şöyle söylememin uygun olup olmadığını da irdelediğimi hatırlıyorum: "Sonunda evleniyor oluşuna, üstelik de sevgili dostum Guido ile evleniyor oluşuna öyle seviniyorum ki. Böylece aramızdaki her şey bitmiş olacak." Aramızdaki her şeyin aylar önce bittiğini herkes bilse de, yine de ufak bir yalan söylemek istiyordum ona, fakat bu yalanın aslında pek hoş bir iltifat olarak da algılanabileceğini düşündüm; bir kadın, üstelik de böyle giyinmiş bir kadın, haliyle kendisine

iltifat edilmesini bekler ve bundan memnun olurdu. Gelgelelim uzun uzadıya düşündükten sonra, hiçbir şey söylememeye karar verdim. O son sözlerimi de yuttum çünkü tam o anda, içinde yüzmekte olduğum şarap denizinin ortasında, kurtuluşum olacak bir can yeleğine rastladım. Beni sevmeyen Ada'ya nezakette bulunacağım diye, Augusta'nın sevgisini kaybetmeyi göze almakla hata yapacağımı düşündüm. Fakat bir anlığına aklımı hayli karıştırdı bu şüphe ve hayli zorlanarak da olsa sonunda o kelimeleri zihnimden çekip çıkarmayı başardığım o anda, Ada'ya öyle bir bakış atmış olmalıyım ki, yerinden kalkıp beni korkuyla inceledikten sonra arkasını dönerek, can havliyle koşarak uzaklaşmak istercesine yanımdan ayrıldı.

İnsan bazen attığı bir bakışı da ağzından çıkan bir söz kadar, hatta belki ondan daha da iyi hatırlayabiliyor; sözcüklerden daha bile önemli olabiliyor bazen bakışlar, çünkü hiçbir dilde tek başına bir kadını soymaya yetebilecek bir kelime yoktur. O bakışımın tasarladığım tüm kelimeleri çarpıttığını, basitleştirdiğini biliyorum şimdi. O bakışımla kıyafetlerini, hatta bununla yetinmeyip derisini dahi delmeyi denediğimi düşündü Ada. Ve şüphesiz tek bir anlam taşıyordu bakışım: "Benimle hemen sevişmek ister misin?" Şarap böyle tehlikelidir işte, insanın başını yakıverir. Gerçekleri gözler önüne serdiği falan da yoktur üstelik, aksine: Özellikle yaşanıp bitmiş, unutulmuş ve bugünkü yaşantınızda artık kendisine yer kalmayan eski hikâyeleri yeniden su yüzüne çıkarır; uzak ya da yakın bir geçmişte zihninizi meşgul etmiş olan ve aslında çoktan unutulan tüm o saçma sapan ve önemsiz fikirlere inatla yeniden ışık tutar; silip düzelttiğiniz kelimeleri hiçe sayarak yüreğimizin duyumsadığı her şeyi, olduğu gibi okur bize. Üstelik yaşadığınız her şeyin ruhunuza saldığı kökleri, bir çekin üzerindeki hatalı bir imzayı düzeltircesine bir anda söküp atmanın mümkün olmadığı da herkesçe bilinen bir gerçektir. Her bir hikâyemiz tamamen ve daima okunabilir orada; bunu bağıra bağıra ilan eden şarap ise, sürüp giden hayatın yüreğimizde biriktirdiği diğer onca şeyi böylesine görmezden gelir işte.

Augusta ve ben, eve her zamanki gibi yürüyerek değil, bir araba tutarak döndük. Gecenin karanlığında karımı öpmek ve ona sarılmakla yükümlü olduğumu düşündüm, çünkü benzer durumlarda daima böyle yapmıştım; bu sefer de aynı şekilde davranmazsam, aramızda bazı şeylerin eskisi gibi olmadığını düşünebileceğinden korkuyordum.

Hâlbuki aramızda değişen hiçbir şey yoktu: Şarap, bunu da bağırıyordu! Evlendiği Zeno Cosini, aynen yanı başında duruyordu işte. Aynı gün içinde, beni iyice keyiflendirmek isteyen şarabın aralarına Ada mı yoksa Alberta mı olduğundan emin olamadığım bir kadın daha ekleyerek sayılarını artırdığı başka kadınlarla olduysam bile, bunun ne önemi vardı ki?

Uykuya dalmamla birlikte, ölüm döşeğindeki Copler'in o kaskatı kesilmiş yüzünün bir anlığına gözlerimin önünde belirdiğini anımsıyorum. Doğru olanı, hak ettiği şeyi yapmamı istiyordu, yani sözünü verdiğim gözyaşlarını dökmemi. Fakat bu isteğini yerine getirmedim, çünkü uykunun kolları beni çoktan sarmalayıp başka diyarlara götürmekteydi. Gitmeden önce ise dostumun hayaletinden özür dilemeyi ihmal etmedim: "Biraz daha bekle hele. Göreceksin, hemen geri döneceğim!" Gelgelelim bir daha asla yanına dönmedim çünkü cenazesine dahi katılmadım. Evde yapılacak çok, öyle çok işimiz vardı ki –ve ben evin dışında da hayli meşguldüm–, ona vakit ayıramadım. Ara sıra karımla bu konuya değindiğimiz de oldu, fakat yalnızca espri olsun diye yaptık bunu; o akşam fazla kaçırdığım şarabın onu defalarca kez öldürüp dirilttiğini hatırladık. Hatta aile içinde bir deyiş olarak yer etti bu durum, öyle ki gazeteler ne zaman biri hakkında önce ölüm haberi verip ardından bunu yanlanlasalar, hemen "Aynı zavallı Copler gibi," diye ekleriz.Ertesi sabah uyandığımda baş ağrım biraz olsun dinmişti. Kalçamdaki ağrı ise biraz çektirdi doğrusu, fakat muhtemelen daha güçlü olduğundan değil, yalnızca şarabın etkisiyle onu bütün gece boyunca hissetmediğim ve kendimi yokluğuna hemen alıştırıverdiğim için böyle gelmişti. Nihayetinde kendimi hiç de üzgün hissetmiyordum. Düğün yemeğine katılmaya karar vermemin

çok iyi olduğunu, ben gelene kadar ortamda âdeta bir cenaze havası estiğini söyleyen Augusta, içime su serpti. Davranışlarım için pişmanlık duymamı gerektirecek bir durum yoktu o halde. Daha sonrasında ise tek bir davranışımın asla affedilmediğini öğrenecektim: Ada'ya pis pis bakışımın!

İkindi vakti Ada'yla karşılaştığımızda, elini bana öyle derin bir korku ve endişeyle uzattı ki, ben de bir anda gerildim. Belki de hayli nezaketsizce kalkıp gidişinden dolayı asıl onun vicdanı rahat değildi, kim bilir. Buna rağmen benim bakışımın da savunulacak yanı yoktu hani. Gözümle yaptığım o hareketi net bir şekilde hatırlıyor ve bakışlarıma maruz kalan kişinin bunu neden aklından çıkarıp atamayacağını gayet iyi anlıyordum. Bu durumu ancak ona karşı sergileyeceğim kardeşçe bir tavırla telafi edebilirdim.

İçkiyi fazla kaçırıp da kendinizi kötü hissettiğiniz durumda yapılacak en iyi şeyin, üzerine biraz daha içmek olduğunu söylerler. Ve bu yüzden o sabah kendimi toparlamak için soluğu Carla'nın evinde aldım. Duygularımı daha yoğun, daha derinlemesine yaşamak isteğiyle gittim ona – ki insanı içmeye devam etmeye iten de budur–, fakat ona doğru ilerlerken aslında dün yaşadığımdan tamamen bambaşka bir yoğunluk aradığımı fark ettim. Çok açık olmasa da kesinlikle dürüstçe bir niyetle gidiyordum ona. Onu hemen terk edemeyeceğimi biliyordum, fakat ahlak yolunda ufak adımlarla ilerlemeye başlayabilirdim. İlk adımı, ona karımdan bahsetmekle atacaktım. Bir gün aniden karımı nasıl sevdiğimi öğrenecek ve buna hiç şaşırmayacaktı. Her ihtimale karşı ceketimin cebine içi para dolu bir zarf daha yerleştirmeyi ise ihmal etmemiştim.

Carla'nın evine varışımdan on beş dakika sonra, doğruluğundan dolayı uzun bir süre kulaklarımda çınlamaya devam eden şu sözlerle azarladı beni: "Ne kadar da kaba bir âşıksın sen!" O anda kabalık etmekte olduğumun farkında değildim. Ona karımdan bahsetmeye başlamıştım ve Augusta'ya ettiğim iltifatlar, Carla'nın kulaklarına kendisine yöneltilmiş ağır eleştirilere dönüşerek ulaşmışlardı.

Hemen sonrasında ise bu sefer o yaraladı beni. Laf olsun vakit geçsin diye, ona düğün yemeği sırasında nasıl da huzursuz olduğumu, özellikle kadeh kaldırma faslı sırasında sarf ettiğim hayli ölçüsüz birkaç lafın canımı nasıl sıktığını anlattım.

"Karını gerçekten seviyor olsan, babasının evinde kadeh kaldırırken böylesine yanlış sözler çıkmazdı ağzından," yorumunda bulundu Carla.

Karımı az sevdiğimden ötürü yanağıma bir de öpücük konduraraк ödüllendirdi beni.

Bu esnada, hayatımı daha yoğunca yaşama isteğim – ki aynı istek, kısa bir süre önce Carla'ya sürüklemişti beni– beni hemen gerisin geri Augusta'ya, ona duyduğum sevgiden kendisine tek bahsedebileceğim kişi olan karıma götürecekti. Çivi çiviyi söker mantığıyla içtiğim şarap fazla gelmişti ve artık bambaşka bir şarabın peşindeydim. Yine de o gün Carla'yla olan ilişkim nazikleşecek, zavallı genç kızın fazlasıyla hak ettiği – ki bunu sonraları anlayacaktım– o sempati ve sevecenlikle taçlanacaktı. Birçok kez benim için şarkı söylemeyi teklif etmişti, benim ne düşündüğümü hayli önemsediği belliydi. Ben ise şarkılarıyla zerre kadar ilgilenmiyordum, bunu büyük bir masumiyet ve saflıkla yapışı dahi umurumda değildi. Şan derslerine devam etmeyi reddettiğine göre, artık şarkı söylemesinin hiçbir anlamı kalmadığını söylüyordum ona.

Bu sözlerim biraz ağır kaçmış, kalbini derinden yaralamıştı. Yanaklarından süzülen gözyaşlarını benden gizlemek için bakışlarını kucağında birbirine kavuşturduğu ellerine kilitlemiş halde, yanı başıma oturuyordu. Beni bir kez daha azarladı:

"Bana karşı bile böyle kaba olduğuna göre, kim bilir sevmediğin insanlara karşı nasıl olmalısın!"

Aslında hayli yufka yürekli olduğumdan, gözyaşlarının beni yumuşatmasına izin verdim ve ufacık odada şiddetli sesiyle kulak zarımı patlatması için Carla'ya yalvardım. Şimdi de işi inada bindirmişti, naz yapıyordu; bunun üzerine onu, isteğimi yerine getirmemesi halinde başımı alıp gideceğimi söyleyerek tehdit etmek zorunda kaldım. Bir anlığına, özgürlüğüme geçici bir

süre için de olsa yeniden kavuşabilmek için harika bir bahane bulduğumu düşünmedim de değil hani; fakat itaatkâr kadınım, tehdidimi duyar duymaz gözlerini yere indirerek piyanonun başına oturmakta gecikmedi. İlk birkaç saniyeyi kendisini toparlamaya ayırarak, zihnindeki kara bulutları dağıtmak istercesine elini yüzünde gezdirdi. Böylesine kısa bir sürede bunu başarabilmesine şaşırdım doğrusu, elini çektiğinde yüzünde az önceki ıstıraptan eser kalmamıştı.

Ardından ise büyük bir sürprizle karşılaştım. Carla şarkısını çığlık çığlığa bağırarak söylemek yerine, bir hikâyeymiş gibi okuyor, anlatıyordu. Onu bağırmaya mecbur bırakan kişi – ki bunu bana sonraları itiraf edecekti– şan hocasından başkası değildi; onunla birlikte zoraki çığlıkları da hayatından çıkmıştı artık. Bir tür öykü ya da itirafı andıran, Trieste yöresine özgü bir şarkı söyledi:

Sevişiyorum, evet, doğru
Ne kötülük var bunda?
On altı yaşımda oturup da
Masal dinleyemem ya![1]

Carla'nın muzipçe parıldayan gözleri, sözlerinden çok daha fazlasını itiraf etmekteydiler. Kulak zarımın patlaması riski artık söz konusu olmadığından, şaşkınlık ve hayranlıkla ona doğru yaklaştım. Hemen yanına oturmamla birlikte, şarkıyı dosdoğru bana söylemeye başladı; gözlerini hafifçe kapayarak, notaların o en hafifi, en safıyla on altı yaşın özgürlük ve aşk arzusunu anlattı bana.

Carla'nın o narin yüzüne ilk defa o anda tam anlamıyla baktım: Mükemmel ovalliği yalnızca gözlerinin derin çukurları ve hafif çıkık elmacık kemikleriyle bölünen bir yüzdü bu, o anda bana ve ışığa döndüğünden herhangi bir gölgeyle kararmıyor, kar beyaz güzelliğini tüm ihtişamıyla sergiliyordu. Sanki say-

[1] Orijinal adı "*No steme tormentar!*" ("Bana işkence etmeyi bırak!") olan bu şarkı, Bruno Guisa takma adıyla tanınan müzisyen Ugo Urbanis tarafından 1890 yılında yazılmış ve bestelenmiştir.

dammış gibi görünen teninin; kanını, belki de göze çarpmak için fazla zayıf ve ince olan damarlarını gizleyen yumuşacık çizgileri, sevilmek ve korunmak istiyorlardı.

Büyük bir kararlılıkla Augusta'ya dönmek isterken, kendimi bir anda Carla'yı sevmeye, kanatlarımın altına almaya hazır hissettim; çünkü o anda tek beklediği şey olan baba şefkatini karımı aldatmama gerek kalmadan da sunabilirdim ona. Nasıl da rahatlamıştım! Orada, Carla'nın yanında kalmaya devam ederek, o beyzi yüzüyle benden istediği her şeyi ona verebiliyor, bunu yaparken Augusta'dan da kesinlikle uzaklaşmıyorum! Carla'ya olan sevgim derinleşti. O andan itibaren, dürüstlük ve saflık prensipleri doğrultusunda hareket etmem gereken her durumda, onu terk etmek yerine yanında kalarak yalnızca konuyu değiştirmem yeterli olacaktı.

Ruhumu saran bu sevecenliği, beyzi yüzüne mi yoksa şarkı söylemekteki yeteneğine mi borçluydum? Yeteneği yadsınamazdı! Söylemeye koyulduğu tuhaf Trieste şarkısı, başkahramanı olan aynı on altılık genç kızın yaşlanıp yıprandığını ve elinde yalnızca bu dünyadan göçmek özgürlüğü kaldığını söylemesiyle son bulur. Carla, o cılız dizeleri de aynı muziplik ve keyifle söylemeye devam ediyordu. Nihayetinde aynı genç kız, ihtiyar numarası yaparak bir başka bakış açısından da olsa sevişme hakkını yine savunmaktaydı.

Şarkıyı bitirip beni karşısında büyülenmiş halde bulunca, ilk kez yalnızca tutkuyla değil, sevgiyle de baktı bana. Söylediği o şarkının, şan hocasının ona öğrettiği şarkıdan çok daha fazla hoşuma gideceğini biliyordu:

"Ne yazık ki," diye ekledi hüzün dolu bir ifadeyle, "insan gidip de kafeşantanlarda[1] çalışmadığı sürece, geçimini şarkı söyleyerek kazanamıyor."

Onu, işlerin zannettiği gibi olmadığına ikna etmem hiç de zor olmadı. Dünyada şarkılarını bağıra bağıra değil de, hikâye anlatır gibi okuyan nice ses sanatçısı vardı.

[1] (Fr.) "Café-chantant: içkili ve müzikli gece mekânı.

Birkaç isim vermemi istedi. Sanatının nasıl da önem kazanabileceğini anlamasıyla içine su serpilmiş, keyfi yerine gelmişti.

"Bu şarkının," diye ekledi safça, "diğerinden çok daha zor olduğunu biliyorum, öyle ya, diğeri için tek yapmam gereken, ciğerlerimi havayla doldurup avazım çıktığı kadar bağırmaktan ibaretti."

Sözlerine karşı çıkmayarak, yalnızca gülümsemekle yetindim. Onun sanatı da şüphesiz zorluklar içeriyordu ve bildiği, tanıdığı tek sanat bu olduğuna göre, bunun o da farkında olmalıydı. O şarkıyı söyleyebilmek için uzun bir süre çalışması gerekmişti. Her bir sözü, her bir notayı kim bilir kaç kez tekrar etmek, düzeltmek zorunda kalmıştı. Şimdi ise başka bir şarkı üzerinde çalışıyordu, fakat onu doğru bir şekilde söylemeyi öğrenebilmek için birkaç haftaya daha ihtiyacı vardı. Öncesinde asla duyayım istemiyordu.

O âna kadar yalnızca hayvani, vahşi sahnelerin yaşandığı o küçük odada, bu konuşmamızı takiben unutulmaz güzellikte dakikalar yaşadık. İşte sonunda Carla'nın önünde bir kariyer imkânı da açılmıştı. Kendine bir kariyer edinmesi, ondan kurtulmamı kolaylaştıracaktı. Copler'in da onun için hayal ettiği şey bu değil miydi? Ona kendisine bir hoca bulmasını önerdim. Bu teklifim Carla'yı ilk başta ürkütse de, en azından deneyebileceğini, memnun kalmaması, ona sıkıcı ya da yararsız gelmesi halinde ise özgürce kapı dışarı edebileceğini söylemem üzerine kolayca ikna oldu.

Aynı gün, Augusta'yla çok güzel vakit geçirdim. Kendimi Carla'nın evinden değil de keyifli bir gezintiden dönmüşçesine rahat ve huzurlu hissediyordum; zavallı Copler de kızmasını gerektirecek herhangi bir durum meydana gelmediğinde, oradan ayrılırken kendisini aynen böyle hissetmiş olmalıydı. Uçsuz bucaksız bir çölün ortasında bir vaha bulmuşçasına, olup bitenlerin keyfini çıkardım. Carla'yla ilişkim boyunca endişeli ve gergin bir ruh haline bürünmem, hem kendim hem de sağlığım için hayli kötü olurdu. O günden itibaren kendimi kusursuz güzellikte bir heykelin karşısındaymış gibi huzurlu hissettim;

gerek Carla'ya, gerekse Augusta'ya olan sevgimi canlı tutmaya yarayan ufak tefek kesintiler dışında büyük bir durgunlukta seyrediyordu hayatım. Carla'yı her ziyaret edişimde Augusta'yı aldatmış oluyordum haliyle, fakat her seferinde kendimi âdeta bir sağlık ve iyi niyet çeşmesinde yıkayarak olanları anında unutmayı başarıyordum. Ve bu iyi niyetim, Carla'ya onu bir daha görmeyeceğimi söyleme arzusuyla yanıp tutuştuğum o günlerde olduğu gibi vahşi ve ihtiraslı gelmiyordu bana. Sevecen ve babacan bir tavır takınmıştım: Kendimi onun kariyerinde ilerlemesine adamış durumdaydım işte. Bir kadını her gün terk edip de ertesi gün yeniden peşinde koşmak, zavallı kalbimin kaldıramayacağı bir çaba gerektirecekti. Bu şekilde ise Carla'yı avcumun içinde tutmaya devam ediyor, istediğim şekilde yön veriyordum ona.

Gelgelelim bu iyi niyetimin, tüm şehrin altını üstüne getirip de Carla'ya uygun bir hoca aramaya başlayacak kadar güçlenmesi uzun bir zaman alacaktı. Kendimi iyi niyetli olduğum düşüncesiyle eğlendiriyor, fakat aslında bir türlü harekete geçmiyordum. Fakat Augusta bir gün gelip de hamile olduğundan şüphelendiğini söyler söylemez, iyi niyetim anında devleşti; Carla da hocasına kavuşmuş oldu.

Bunca tereddüt etmemin nedeni, Carla'nın bu yeni sanatında yanında bir hoca olmadan da büyük bir ciddiyetle ilerleyebileceğini açıkça görmemdi. Her hafta yeni bir şarkı öğreniyor, gerek sözleri, gerekse mimikleri en ince ayrıntısına kadar çalışıyordu. Bazı notaları biraz daha yumuşatsa fena olmazdı gerçi, fakat belki de bir hocaya ihtiyaç duymadan, kendi kendine de yapabilirdi bunu. Carla'nın gerçek bir sanatçı olduğunun en belirleyici kanıtı ise, bir yandan üzerinde çalıştığı her yeni şarkıyı daha da iyileştirerek kusurlarından arındırmayı başarırken, diğer yandan ise o şarkıya dair ilk öğrendiği ve hemen ezberine aldığı şeylerden asla vazgeçmemesiydi. Ondan ilk şarkılarını tekrar etmesini sıklıkla talep ediyor, her seferinde yorumuna yeni bir kişilik ve değer kattığını görebiliyordum. Aslında nasıl da cahil olduğunu düşününce, kuvvetli bir yoruma ulaşmak adı-

na gösterdiği bu olağanüstü çaba sırasında, şarkısına yapmacık ve abartılı ayrıntılar katmıyor oluşu gerçekten de inanılmazdı. Aksine, elleriyle inşa ettiği bu mütevazı esere her gün inşaatın geri kalanıyla tamamen uyumlu ufak bir parça daha ekliyordu. Şarkı basmakalıp sayılabilirdi, farkı yaratan ise Carla'nın onu yorumlarken devreye giren duygularıydı. Şarkıyı söylemeye başlamadan daima yüzüne götürdüğü elinin ardında, canlandırmak üzere olduğu komedi rolüne tamamen bürünebilmesi için yeterli olan birkaç saniyelik ufak bir hazırlık yapardı. Daima çocuksu da değildi bu komedi. *Sen bir kulübede doğdun Rosina*[1] adlı şarkının alaycı akıl hocası, fazla ciddi olmamakla birlikte tehditkâr bir tavır takınıyordu. Şarkıcı, her gün başına gelecekleri bildiğini anlamamızı istiyor gibiydi. Carla'nın aklından geçenler ise bambaşka olmasına rağmen, sonunda hep aynı sonuca varıyordu:

"Ben kendimi Rosina'ya daha yakın hissediyor, onun tarafını tutuyorum; aksi takdirde bu şarkıyı söylememin herhangi bir anlamı kalmaz," diyordu.

Bazen Carla'nın tamamen bilinçsizce Augusta'ya olan sevgimi ve ona karşı duyduğum pişmanlık duygusunu körüklediği de oldu. Bu durum, karımın hayatımda sahip olduğu mutlak konuma karşı saldırgan bir tavır takınmaya yeltendiği nadir zamanlarda kendisini gösteriyordu.

Bütün bir geceyi benimle geçirme arzusu ise asla dinmemişti; asla birlikte uyumayışımızın aramıza mesafe soktuğunu düşünüyordu. Kendimi ona karşı daha sevecen davranmaya alıştırmaya başladığımdan, onun bu isteğini kesinlikle reddetmekten kaçınıyor, fakat böyle yapmam halinde Augusta'yı bütün gece yolumu gözlediği pencerenin önünde bitik halde bulacağım fikriyle yüzleşmem gerekeceğini biliyordum. Üstelik böyle yaparak, karımı bir kez daha aldatmış olmayacak mıydım? Bazen,

[1] Giulio Piazza (1863-1935) tarafından yazılıp Edoardo Borghi (1851-1934) tarafından 1893 yılında bestelenen ve orijinal adı *Rosita te xe nata in un casoto* olan şarkı, gazetecilik ve ressamlık yapan varlıklı bir adamla evlenerek kötü kaderini değiştiren Rosita adlı fakir bir genç kızın hikâyesini anlatmaktadır.

yani Carla'ya tutku içinde koştuğum zamanlarda, metresimin gönlünü yapmaya niyetli olduğumu hissediyor, fakat hemen ardından bunun imkânsız ve hayli uygunsuz olduğu gerçeğiyle barışıp geri adım atıyordum. Ancak bu şekilde uzun bir süre boyunca ne tamamen kurtulabildim, ne de hayata geçirebildim bu düşünceyi. Görünene göre ortak bir noktaya varmıştık: Er ya da geç bütün bir geceyi birlikte geçirecektik. Üstelik bu artık mümkündü de, çünkü Sinyora Gerco'yu evi ortadan ikiye bölen odayı işgal eden kiracıları göndermeye ikna etmemle birlikte, Carla sonunda yalnızca kendisine ait bir yatak odasına sahip olmuştu.

Kayınpederim, Guido ve Ada'nın düğününden kısa bir süre sonra kendisini ölüme götürecek olan o krize yakalandı; bu olaylar sırasında dikkatsizce davranıp, kayınvalidemin biraz dinlenmesini isteyen karımın, babasının başucunda bir gece geçirmeye karar verdiğini Carla'ya anlatıverdim. Bunun üzerine hiçbir özrüm kalmadı: Carla, karımın ıstırap dolu o gecesinde benim bizzat kendi yanında olmamı bekliyordu. Bu kaprisine karşı gelecek cesareti kendimde bulamadığımdan, ısrarlarına istemeye istemeye boyun eğdim.

O büyük fedakârlığa kendimi hazırlamam gerekti. O günün sabahında Carla'ya uğramadım; akşamı bekleyip tutkuyla ona koşarken, kendi kendime Augusta'nın benimle hiçbir bağlantısı olmayan bir nedenden acı çekiyor oluşunun, onu daha haince aldattığım anlamına geleceğini düşünmemin çocukça olacağını tekrar ediyordum. Hatta zavallı Augusta'ya, akşam yemeği, gecenin ilerleyen saatleri ve ertesi sabahki kahvaltım için ihtiyaç duyacağım şeyleri nerede bulabileceğimi anlatmak amacıyla evden çıkışımı geciktiriyor diye sabırsızca çıkışmaya kadar götürdüm işi.

Carla beni çalışma odasında karşıladı. Kısa bir süre sonra, bir hizmetçi gibi davrandığı annesinin kendi elleriyle hazırladığı ve servis ettiği leziz akşam yemeğini, üzerine de getirdiğim tatlıları yedik. Yaşlı kadın masayı kaldırmak için odaya geri geldi; aslında o anda hemen gidip yatmak istiyordum fakat henüz hayli

erkendi; Carla'nın beni şarkılarını dinlemeye ikna etmesine izin verdim. Tüm repertuvarını baştan aşağıya okudu, akşamın en keyifli kısmı şüphesiz bu oldu; çünkü sevgilimi beklerken içimde giderek kabaran heyecan, Carla'nın şarkılarından duyduğum hazzı da artırmaktaydı.

"Karşında bir dinleyici kitlesi olsa seni alkış ve çiçeklere boğmuşlardı çoktan," dedim, kalabalık bir grubun üyelerinin aynı anda benim o an içimde olduğum ruh haline bürünmesinin imkânsız olacağını bir anlığına göz ardı ederek.

Sonunda hayli iddiasız ve ufak bir odada aynı yatağa uzandık. Bir ucu duvarla kesilen bir koridoru andırıyordu oda. Henüz uykum yoktu, uykum olsa bile öylesine havasız bir ortamda uyumayı başaramayacağımı düşünerek çaresizlik içinde etrafıma bakınıyordum. Annesi, utangaç bir sesle Carla'yı çağırdı. Yanıt vermek için kapının eşiğine giden Carla, ardından kapıyı hafif aralık bıraktı. Gergin bir sesle yaşlı kadına ne istediğini sorduğunu duydum. Çekingen tavrını koruyan annesinin, alçak sesiyle anlamayı başaramadığım bir şeyler söyleyerek yanıt vermesi üzerine tepki gösteren Carla, "Beni rahat bırak. Bu akşam burada uyuyacağımı daha önce de söyledim sana!" diye bağırdıktan sonra, kapıyı annesinin yüzüne çarptı.

Böylece benim orada olmadığım zamanlarda Carla'nın daima eski yatak odasına yerleştirdiği ikinci bir yatakta korkudan annesiyle birlikte uyuduğunu, bizim yatağımızın ise boş kaldığını öğrendim. Beni de bu korkusu nedeniyle Augusta'ya böyle bir kötülük etmeye itmiş olmalıydı. Benim yanımdayken kendisini daha güvende hissettiğini itiraf ederken sergilediği ve açıkça kötü niyetli olduğunu anladığım neşesine ortak olmadım. Çalışma odasının hemen yanında bir başına duran o yatak, beni düşündürmüştü doğrusu. Daha önce hiç gözüme çarpmamıştı. Kıskançlıktan ölecektim! Hemen ardından, Carla'nın zavallı annesine karşı sergilediği tavrı da kesinlikle onaylamadığımı ifade ettim. Annesine destek olmak adına benimle bir gece geçirmekten feragat eden Augusta'nın tavrı ise bambaşkaydı. Babamın kaprislerine ağırbaşlılık ve teslimiyet dolu bir tavırla

katlanan ben, ebeveynlere saygı gösterilmesi konusunda hayli hassasımdır.

Carla onu ne kıskandığımın, ne de kınadığımın farkına vardı. Vaktimin çoğunu birinin çıkıp da sevgilimi benden alıp götürmesini umarak geçirdiğimi ve bu nedenle aslında onu kıskanmaya hiç de hakkım olmadığını hatırlayarak, kıskançlığımı açık etmemeye, kendime saklamaya karar verdim. Zavallı kızcağıza tavırlarını ne kadar yanlış bulduğumu göstermenin de hiçbir anlamı yoktu, çünkü kendimi yeniden onu terk etme fikriyle eğlendirmeye başlamıştım; az öncesine kadar beni kıskandıracak olan her şeyin, şimdi ise onu esefle kınamama neden olduğunun farkındaydım. Tek yapmam gereken şey, içinde bir metreküp hava bile kalmayan ve bu da yetmezmiş gibi aşırı sıcak o ufacık odadan bir an önce uzaklaşmaktı.

Bunu yapabilmek için ne bahane uydurduğumu hatırlamıyorum bile. Telaşla giyinmeye başladım. Karıma bir anahtar vermeyi unuttuğumu ve olur da eve dönmesi gerekirse, o anahtar olmadan kapıda kalacağını söyledim. Sözlerimin doğruluğunu kanıtlamak adına cebimden çıkartıp ona gösterdiğim anahtar, daima üzerimde taşıdığım kendi anahtarımdan başkası değildi. Carla beni durdurmak için herhangi bir girişimde bulunmadı; o da üzerini giyindi ve yolumu aydınlatarak beni aşağıya kadar uğurladı. Karanlık merdivenleri inerken, soru işaretleriyle dolu şüpheci bakışlarını üzerimde hissettim ve hiç hoşlanmadım bundan: Foyamı meydana çıkarmış olabilir miydi? Doğaçlama konusundaki yeteneğimi düşünerek, bunun hiç de kolay olmayacağını biliyordum. Gitmeme izin verdiği için ona ne kadar minnettar olduğumu gösterebilmek adına dudaklarımı ara ara yanaklarına değdiriyor ve beni oraya getiren heyecandan hiçbir şey kaybetmediğim izlenimini vermeye çalışıyordum. Üstelik bana inanacağından şüphe duymak için geçerli herhangi bir gerekçem de yoktu. Yalnızca birkaç dakika önce, ebeveynlerimin bana uygun gördüğü çirkin "Zeno" ismini hiç de hak etmeyen güzellikte bir ruhum olduğunu söylememiş miydi?

Bana "Dario" ismini uygun görüyordu; orada, karanlığın ortasında bana bu şekilde seslenerek veda etti. Ardından havanın bozmaya başladığını fark ederek, elime bir şemsiye tutuşturmak istedi. Gelgelelim ona daha fazla tahammülüm kalmamıştı; sözlerimin doğruluğuna neredeyse beni dahi ikna etmeye başlayan anahtarı elimde sımsıkı tutarak hızla oradan uzaklaştım.

Gecenin zifir karanlığı, göz kamaştıran yıldırımlarla ara ara deliniyordu. Gök gürültüsünün derin uğultusu, hayli uzakta olduğunu düşündürüyordu. Dışarıda da, aynı Carla'nın ufacık odasındaki gibi hareketsiz ve boğucu bir hava vardı. Tek tük düşen iri yağmur damlaları bile sıcaktı. Tüm bunların şiddetli bir sağanağın habercisi oldukları belliydi; ben de koşmaya başladım. Neyse ki şansım yaver gitti de, Stadion Caddesi üzerinde kapısı açık aydınlık bir binaya denk gelerek kendimi tam zamanında içeriye attım! Başımın üzerindeki kapkara bulutlar, birkaç saniye sonra tüm yüklerini boşaltmaya koyuldular. Beraberinde sanki gök gürültüsünü de burnumun dibine kadar getiren şiddetli bir rüzgâr, sağanak yağışın kısa bir süreliğine kesilmesine neden oldu. Korkuyla irkildim! Tam o anda, Stadion Caddesi'nde yıldırım çarpması sonucu ölmem halinde, yakayı fena halde ele vermiş olurdum doğrusu! Neyse ki karım da beni gecenin bir yarısı kalkıp da oraya kadar koşacak kadar garip bir adam olarak biliyordu da, nihayetinde bir gerekçe uydurup paçayı sıyırabilirdim.

Bir saati aşkın bir süre boyunca o binanın içinde hapsoldum. Hava ara ara düzeliyormuş numarası yapıyor, hemen ardından ise olanca gücüyle ortalığı kasıp kavurmaya devam ediyordu. Yağmur, yerini doluya bırakmıştı.

Girişine sığındığım evin kapı bekçisi bana sohbet arkadaşı oldu; kapıyı normalden daha geç kapatsın diye ona biraz para vermek zorunda kaldım. Ardından kapıdan içeriye baştan aşağı beyazlara bürünmüş sırılsıklam bir bey girdi. Zayıf, ufak tefek bir ihtiyardı. Kapkara gözlerinden yaydığı ışık ve o ufacık vücudundan yaydığı enerji öylesine etkiledi ki beni, onu bir daha hiç

görmememe rağmen asla unutmadım. Fena halde sırılsıklam oluşu nedeniyle saydırıp duruyordu.

Tanımadığım insanlarla vakit geçirmeyi oldum olası sevmişimdir. Onların yanında kendimi sağlıklı ve güvende hissederim. Bunun, benim için âdeta bir istirahat olduğunu dahi söyleyebilirim. Topallamamaya dikkat etmem gerekir o kadar, gerisi ise kendiliğinden gelir zaten.

Sağanak yağmurun dinmesiyle birlikte soluğu kendi evimde değil, kayınpederimin evinde aldım. Bu zor anda onların yanında olmalı ve böyle yapışımla övünmeliydim.

Kayınpederim uykuya dalmıştı; yanında yardımcı olarak bir de rahibe bulunan Augusta, bir süre benimle kalabildi. Gelmekle çok iyi ettiğimi söyledi ve kendisini hıçkıra hıçkıra ağlayarak kollarıma bıraktı. Babasının tarifsiz acılar çekişine şahit olmak zorunda kalmıştı.

Sırılsıklam olduğumu fark etti. Beni hemen oradaki bir koltuğa oturttu ve üzerimi battaniyelerle örttü. Bir süreliğine yanı başımda kaldı. Hayli yorgundum, benimle geçirdiği o kısa süre zarfında uykuya yenilmemek için büyük çaba gösterdim. Kendimi saf ve masum hissediyordum; çünkü aile yuvamızdan bütün bir gece uzak kalarak onu aldatmamıştım. Masumiyetim öylesine derin bir haz veriyordu ki bana, bu hazzı daha da artırmak istedim. İtirafı andıran sözcükler dökülüyordu ağzımdan. Kendimi zayıf ve suçlu hissettiğimi söyledim, fakat bunun üzerine meraklı bakışlarla benden bir açıklama beklediğini fark eder etmez, yeniden kabuğuma çekilerek işi felsefeye vurdum ve aslında her düşüncemde, her nefes alışımda suçluluk duygusuyla mücadele ettiğimi anlattım ona.

"Dindar kişiler de böyle düşünürler," dedi Augusta, "kim bilir, belki de önemsemediğimiz hatalarımız yüzünden bu şekilde cezalandırılıyoruzdur!"

Yanaklarından süzülmeye devam eden gözyaşlarına gerektiği şekilde eşlik eden kelimeler söylüyordu. Dindar kişilerin düşüncesi ile benimki arasındaki farkı pek de iyi anlamadığı hissine kapılsam da bu konuda tartışmak istemedim; itirafımı

desteklercesine şiddetlenen rüzgârın tekdüze sesini dinleyerek, kendimi uzun ve derin bir uykunun kollarına bırakıverdim.

Sıra şan hocasını bulmaya gelince, her şey birkaç saat içinde halloldu. Onu çoktan seçmiştim; açık konuşmam gerekirse tercihimi ondan yana kullanmamdaki etkenlerin başında, Trieste'nin en hesaplı hocası oluşu geliyordu. Beni zor durumda bırakmamak adına, gidip onunla bizzat Carla görüştü. Ben ise kendisini asla görmedim, fakat artık hakkında fazlasıyla bilgi sahibi olduğumdan, bu dünyada kendisine en fazla saygı duyduğum kişilerin başında geldiğini rahatlıkla söyleyebilirim. İddiasız ve sağlıklı bir adam olmalıydı Vittorio Lali – ki onun gibi sanatı için yaşayan bir sanatkâr için hayli alışılagelmedik bir durumdu bu. Uzun lafın kısası, parlak zekâsı ve sağlıklı yaşantısıyla kıskanılacak bir adamdı işte.

Her şeyden önce Carla'nın sesinin yumuşadığını ve hem daha esnekleştiğini, hem de kendine daha güvenli bir kimliğe büründüğünü fark ettim. İlk başlarda bu yeni hocanın da aynen Copler'in seçtiği bir önceki gibi Carla'yı belirli bir şekilde şarkı söylemeye zorlayacağından korkuyorduk. Yeni hocası ise, belki de Carla'nın isteklerine uymak istediğinden, öğrencisini daima onun seçtiği türdeki şarkılar üzerine çalıştırıyordu. Öncesinde tercih ettiği türlerden hafifçe uzaklaşmaya ve daha seçkin eserlere yaklaşmaya başladığını ise aylar sonra fark etti. Trieste ve Napoli yörelerine özgü şarkılar söylemeyi bırakmış, eski ve klasik İtalyan şarkılarına, hatta Mozart ve Schubert'e yönelmişti. Hele içlerinde Mozart'a atfedilen bir ninni var ki, hayatın hüznünü iyice hissettiğim ve benim olduğu halde sevmediğim o gencecik kızı anımsadığım zamanlarda, kulaklarımda sert bir azar gibi çınlar âdeta. Anne olmuş ve bebeğini uyutabilmek için en tatlı melodilerini bağrından birer birer çekip çıkaran bir Carla beliriverir gözümün önünde. Hâlbuki unutulmaz bir sevgili, fakat kötü bir evlat olan Carla'nın, bu nedenle hiç de iyi bir anne olamayacağını düşünmüşümdür hep. Fakat kim bilir, belki de annelerin şarkı söyleyişi, diğer tüm çirkinliklerin önüne geçmeyi başarıyordur.

Şan hocasının hikâyesini Carla'dan dinledim. Birkaç yıl boyunca Viyana Konservatuvarı'nda eğitim aldıktan sonra Trieste'ye gelerek şehrimizin en önemli bestecilerinden birinin yanında çalışma şansına erişmişti. Görme engelli bestecinin eserlerini onun adına kâğıda döküyordu, fakat aynı zamanda onun tam anlamıyla güvenini de kazanmıştı –görme engelliler, karşılarındaki kişilere daima derin bir güven duyma ihtiyacını hissederler. Bu sayede bestecinin projelerini, olgun hükümlerini ve daima genç kalan hayallerini öğrenmişti. Tüm o müzik, kısa bir süre sonra ruhuna işlemişti âdeta ve Carla'ya öğrettikleri de buna dâhildi. Carla bana hocasının dış görünüşünü de tarif etti: Genç, sarışın, iri yarı, sade giyimli bir adamdı, kıyafetleri genellikle yıkanmamış bir gömlek, solgun siyah renkte, bol bağlanmış uzun bir kravat, kenarları fazla geniş fötr bir şapkadan ibaretti. Az konuşuyordu –en azından Carla böyle söylüyordu ve ona inanmalıydım da; çünkü birkaç ay sonra pek bir konuşkanlaşmış, Carla da bu değişiklikten beni hemen haberdar etmişti– ve tüm dikkatini üstlendiği göreve, işine veriyordu.

Günlerimin kimlik değiştirmesi fazla uzun sürmeyecekti. Sabahları Carla'ya giderken beraberimde yalnızca tutkumu değil, ilk başlarda keskin, günün ilerleyen saatlerinde ise azalan acılıktaki kıskançlığımı da götürüyordum. O genç adamın, kendi ayaklarıyla karşısına çıkan bu kolay avı kaçırması bana imkânsız geliyordu doğrusu. Carla, böyle bir şeyi aklımdan geçiriyor olmama dahi çok şaşırırken, ben ise onun böylesine şaşırması karşısında şaşkınlığımı gizleyemiyordum. İlişkimizin nasıl başladığını unutmuş muydu yoksa?

Bir gün kıskançlığım öyle bir öfkeyle kendisini gösterdi ki, bu halimden korkan Carla, hocasıyla bir daha asla görüşmemeye hazır olduğunu söyledi. O andaki korkusunun, yalnızca kendisine verdiğim desteği kaybedebileceğini düşünmesinden kaynaklanmadığı kanısındayım, zira o günlerde beni hayli mutlu eden ve samimiyeti şüphe götürmez bir sevecenlik gördüm ondan; nitekim aynı sevecenlik, kıskanç olmadığımda kendisini gösterdiğinde bunu Augusta'ya karşı yapılmış ve kesinlikle

istemesem de bir şekilde sorumlusu olduğum bir saldırı olarak yorumluyor, gördüklerimden hayli huzursuz oluyordum. Sözleri beni utandırdı. Gerekçesi ister sevgi isterse pişmanlık olsun, ondan gelecek böylesi bir fedakârlığı kabul etmek istemiyordum. Sürekli aralarında gidip geldiğim iki ruh halim arasında ille de bir iletişim noktası olmalıydı; birinden diğerine geçişimdeki zaten kısıtlı olan özgürlüğümü daha da tehlikeye atmak istemiyordum. Teklifini işte bu yüzden kabul etmedim, aksine bu sözlerinden sonra daha da temkinli davranmaya başladım ve kıskançlığımın fena halde başıma vurduğu o anlarda bile ona hiçbir şey belli etmemeyi başardım. Giderek artan bir öfkeyle seviyordum onu ve sonunda gerek onu arzuladığım gerekse arzulamadığım zamanlarda küçümsüyor, kendimden aşağı görüyordum. Ya beni aldatacaktı, ya da zerre kadar umurumda değildi artık. Ondan nefret etmediğim zamanlarda varlığını dahi hatırlamıyordum. Ben, Augusta'nın hâkimiyetindeki sağlık ve dürüstlük dolu bir dünyaya aittim ve Carla beni özgür bırakır bırakmaz koşarak kendi dünyama geri dönüyordum.

Carla'nın bana karşı daima içten davrandığını bildiğimden, ne kadar uzun bir süre boyunca tüm varlığıyla bana ait olduğunu net bir şekilde söyleyebilir, o dönemki kıskançlığımı ise yalnızca gizli bir adalet arayışımın göstergesi olarak yorumlayabilirim. Hak ettiğim şey, er ya da geç başıma gelecekti. Duygularına ilk yenilen, şan hocası oldu. Sanatındaki ilk büyük başarısını ortaya koyduklarını düşündüğünden, Carla'nın bana büyük bir zafer kazanmışçasına ve övgü dolu sözler bekleyerek aktardığı hocasına dair kurduğu o cümleleriyle, aşkının ilk belirtilerini göz önüne serdiğini düşünüyorum. Hocası, Carla'ya öğretmenlik yapmaktan öyle mutluydu ki, ücreti karşılayamaması halinde dahi derslere devam etmelerinin kendisi için sorun teşkil etmeyeceğini söylemişti. Yüzüne bir tokat indirmemek için kendimi zor tuttum, ama neyse ki sonrasında gerçek zaferinin tadını çıkarmayı gayet iyi bildiğimi gösterebildim ona. Bana aktardığı bu ilk sözlerden sonra yüzümde ekşi mi ekşi bir limon dişlemiş birininkine benzer bir ifade canlandığını unutmuş

olsa gerek ki, ikinci seferinde geç de olsa elde ettiği iltifatları huzur içinde kabul etti. Hocası, hayatıyla ilgili tüm ayrıntıları paylaşmıştı onunla, ki fazla da değillerdi: Müziği, fakirliği ve ailesi. Tüm aileye tarifsiz üzüntüler yaşatan kız kardeşine karşı beslediği antipatiyi, hiç karşılaşmamış olmalarına rağmen Carla'ya bire bir aktarmayı başarmıştı. Bu antipati konusu, niyetini hayli açık ediyor gibiydi. Son dönemde birlikte söylemeye başladıkları şarkılar, Carla'yı sevdiğim zamanlarda ardı ardına dinlerken nasıl ruhumu okşamışlarsa, şimdi ise kulağıma öyle aciz ve önemsiz geliyorlardı. İlerleyen yıllarda bu şarkılardan bahsedildiğini hiç duymamış olsam da, belki de gerçekten de güzellerdi o şarkılar. Sonraları Amerika Birleşik Devletleri'nde orkestra şefliği yaptığını biliyorum; olur ya, belki de orada bu şarkıları söylemişlerdir.

Fakat günlerden bir gün Carla, hocasının ona evlenme teklif ettiğini, kendisininse teklifi reddettiğini söyledi. Bu haber üzerine korkunç iki çeyrek saat geçirdim: İlk çeyrek saat boyunca içimi öylesine bir öfke kapladı ki, şan hocasının gelişini bekleyip onu tekme tokat evden atmak istedim; ikinci çeyrek saat boyunca ise Carla'yla yaşadığım gizli ilişki ile; gerek Carla'nın benim gözetimimde başladığına inandığı kariyerini, gerekse hayatında benim oynadığım rolü hayli basitleştireceğini ve nihayetinde güzel ve ahlaklı bir şey olduğunu bildiğim o evliliğin örtüşmeleri için uygun bir zemin aradım, fakat bulamadım.

Şu gözünü sevdiğim şan hocası neden böylesine çabuk galeyana gelmişti? Carla'yla nereden baksanız bir yıla varan ilişkimde, her şey rayına oturmaya başlamıştı, hatta onu terk ederken kaşlarımı bile çatmıyordum artık. Pişmanlık duygusuna katlanmayı, onunla baş etmeyi öğrenmiştim; her ne kadar Carla çok kaba bir âşık olduğumu söylemekte haklı olsa da, o da bu hallerime alışmış gibiydi. Bunu yaparken fazla zorlanmış da olmamalıydı, çünkü ona bir daha asla o ilk günlerdeki gibi sert davranmamıştım; o dönemki abartılı tavrıma katlandıktan sonra, gerisi hayli kolay ve rahat gelmiş olsa gerekti.

Bu yüzden Carla'yı artık pek fazla önemsemediğim zamanlarda bile, ertesi gün de aynı yere gelip sevgilimi arayacağım ve onu bir daha bulamayacağım fikrinin hiç de hoşuma gitmeyeceğini öngörmek zor olmamalıydı. İlle de Carla'dan geçmeden Augusta'ya geri dönebilmenin harika olacağını biliyor ve kendimi bunu yapmaya hazır hissediyordum; fakat keşke öncesinde bir deneme yapabilseydim. O anda kendi kendime şu kararı almış olmalıydım: "Yarın, şan hocasının teklifini kabul etmesi için yalvaracağım ona; fakat bugün ise aksine karşı çıkacağım." Ve ona aynı şekilde davranmak için büyük bir çaba gösterdim. Olanları anlattığım ve maceramın tüm etaplarından bir bir bahsettiğim şu satırlardan sonra, bir yandan metresimi bir başkasıyla evlendirmeye, diğer yandan ise onun üzerinde aynı şekilde hak iddia etmeye çalıştığım düşünülebilir ki nitekim benden çok daha fazla öngörü sahibi ve dengeli, fakat bir o kadar da adi bir adamın yapacağı şey de bu olurdu. Fakat bu kesinlikle doğru değil: Şan hocasıyla evleneceği kesindi de, bunun kararını ertesi gün versin istiyordum. Masumiyet olarak tanımlamakta ısrar ettiğim ruh halim, işte tam bu sırada ortadan kayboldu. Carla'ya günün yalnızca kısıtlı bir bölümünde hayran olup da, sonraki yirmi dört saat boyunca ondan nefret etmem; bir öncekine tıpa tıp benzeyen her yeni güne henüz doğmuş bir bebek gibi her şeyden habersizmişçesine başlamak ve aslında ezbere bilmem gereken tüm o olayları aynı şaşkınlıkla karşılamam mümkün değildi artık. İmkânı yoktu bunun. Ondan kurtulma arzumu kontrol altına alamadığım takdirde, metresimi sonsuza dek kaybetme tehlikesiyle karşı karşıyaydım. Hemen kontrol altına aldım onu!

Aslında onu artık hiç umursamadığım bir dönemde, yapmacıklığı ve şiddetiyle kayınpederimin evinden dönüşte arabanın içinde Augusta'ya yaptığımı andıran bir ilan-ı aşkta bulunmam, işte tüm bu olanların sonucuydu. Aradaki tek fark ise ikinci durumda kesinlikle sarhoş olmamamdı; sonunda o gün ağzımdan çıkan sözler, beni bile duygulandırdı.

Ona âşık olduğumu, artık onsuz yaşamamın mümkün olmadığını, fakat Lali'nin kendisine sunduklarıyla uzaktan yakından kıyaslanamayacak bir teklif yaptığımı ve dolayısıyla ondan belki de hayatının en büyük fedakârlığını yapmasını beklediğimin farkında olduğumu söyledim.

İlişkimiz – ki nice tutku dolu saate de sahne olmamış değildi hani– bu sözlerimden sonra bambaşka bir renge büründü. Carla, beni âdeta büyülenmişçesine dinliyordu. Uzunca bir süre sonra Lali'nin kendisine âşık oluşuna bu kadar takılmamın yersiz olduğuna ikna etmeye çalıştı beni. Onunla evlenmek aklının ucundan geçmiyordu!

Ona yine aynı coşkuyla teşekkür etsem de, artık kendimi ifade ettiklerime kaptıramıyordum. Mideme bir ağrı saplanmıştı: Daha önce hislerimi hiç böylesine açıkça dışa vurmamıştım, kendimi her zamankinden daha zor bir duruma sokmuştum. Bu noktada azalacağına daha da artan coşkumu, zavallı Lali için hayranlık dolu birkaç iltifatta bulunmak için kullandım. Öyle ya, onu devre dışı bırakmayı değil, ertesi gün yapacağım hamle için oyunda tutmayı istiyordum.

Sıra şan hocasıyla yolları ayırıp ayırmama kararına geldiğinde, ortak bir noktada buluşmamız hiç de uzun sürmedi. Onu evliliğin üzerine bir de kariyerinden etmek istemezdim. Üstelik o da hocasına değer verdiğini söyledi: Yaptıkları her ders, öğrettiklerinin ne kadar yararlı olduğunun somut bir göstergesi oluyordu. İçimi rahat tutabileceğim ve ona güvenebileceğimin garantisini verdi: Benden başka kimseyi sevmiyordu.

Bu noktada ihanetimin genişlediği ve yayıldığı ortadaydı. Metresime, kendisine karşı o âna dek yalnızca meşru ilişkime ait olan bir alanı işgal etmesini haklı kılan ve ikimizi yepyeni bir sevgi ve bağ ile birleştiren bir duygu beslediğimi itiraf etmiştim. Fakat eve dönmemle birlikte bu yakınlık bir anda hedef değiştirmiş, daha da büyüyerek Augusta'ya yönelmişti. Carla'ya karşı ise yalnızca derin bir güvensizlik duyuyordum. Bahsettiği o evlilik teklifi hikâyesinin ne kadarı doğruydu kim bilir! Günün birinde, diğeriyle evlenmediği halde bana müzik

konusunda büyük bir yeteneğe sahip bir evlat verse, buna hiç de şaşırmazdım doğrusu! Ve Carla'ya her gidişimde bana eşlik eden, onunlayken beni terk eden ve henüz onunla vedalaşmadan gelip yine yakama sarılan o sağlam kararlarım, bir kez daha zihnimde dolanmaya başladılar. Gelgelelim bu kararların hiçbiri, hiçbir yere varmayacaktı.

Bu yenilik başka herhangi bir sonuç doğurmadı. Geçip giden yaz, kayınpederimi de beraberinde götürdü. Guido'nun yeni açtığı ticarethanede, daha önce –hatta bir fakülteden diğerine geçtiğim üniversite yıllarımda bile– hiç yapmadığım kadar yoğun bir tempoda çalışmaya koyuldum. Bu işimden daha sonra bahsedeceğim. Kış da gelip geçti; baharın ufak bahçemde yeniden kendilerini gösteren ilk yeşil yaprakları, beni hiç böylesine bitkin görmemişlerdi. Kızım Antonia dünyaya geldi. Aynı şan hocasıyla derslerine devam etmekte olan Carla, onunla evlenmeyi ise düşünmüyordu bile ve ben de en azından o dönemde işin ucunu bıraktım.

Önem taşıyabileceklerini aklımdan bile geçirmeyeceğim birkaç olay ise, Carla ile ilişkim için hayli ağır bazı sonuçlar doğurdu. Olup bittiklerinin neredeyse farkına bile varmadığım bu olayları, ancak arkalarında bıraktıkları sonuçlardan yola çıkarak tespit edebildim.

İlkbaharın ilk günlerinde, Carla ile birlikte parkta yürüyüş yapmayı kabul etmek zorunda kaldım. Bunun aşırı bir fedakârlık olduğunu düşünüyordum gerçi, fakat Carla koluma girerek güneşin altında yürümeyi öylesine arzuluyordu ki sonunda onu kıramadım. Gelgelelim, yalnızca birkaç dakikalığına bile olsa karı koca gibi davranmak bize çok görülecekti; nitekim bu dememiz, hiç de iyi bir sonuç vermedi.

Güneşin yeniden hâkim olduğu açık gökyüzünden bir anda dalga dalga yayılan ılık ve yumuşak havanın keyfini daha iyi çıkarabilmek adına bir banka oturduk. Park, hafta içi sabahları hayli tenha olurdu, üstelik bir yerde sabit durmak suretiyle meraklı gözlerin daha az dikkatini çekeceğimi düşünüyordum. Fakat şansa bakın ki, koltuğunun altındaki değneğiyle yavaş

fakat devasa adımlarla ilerlediğini gördüğüm adam, elli dört kas muhabbetinin sahibi Tullio'dan başkası değildi! Bize dikkat etmeksizin yanımıza oturdu; hemen ardından başını kaldırıp da benimle göz göze gelince:

"Kaç zaman oldu yahu! Nasılsın? Sonunda işlerin biraz hafifledi mi bari?" diyerek selamladı beni.

Tam yanıma oturmuştu; şaşkınlıkla ilk yaptığım, vücudumu Carla'yı görmesini engelleyecek şekilde çevirmek oldu. Fakat elimi sıkmasının ardından:

"Hanımefendi, karın mı oluyor?" diye sordu.

Tanıştırılmayı bekliyordu.

Çaresiz kalmıştım, yapacak başka bir şey yoktu:

"Carla Gerco hanımefendi, karımın bir arkadaşı."

Yalan söylemeye devam ettim; sonraları ise Tullio'nun bizzat kendisinden öğrendiğime göre, henüz ikinci yalanımda her şeyi çoktan anlamıştı. Yapmacık bir gülümsemeyle:

"Hanımefendi de aynen senin gibi hiç fark etmeden gelip yanıma oturuverdi."

Yalancıların bilmeleri gereken en önemli şeylerden biri şudur: İnandırıcı olmak istiyorsanız, fazla abartmadan, ancak gerekli olduğu ölçüde yalan söylemelisiniz. Tullio, bir sonraki karşılaşmamızda o görmüş geçirmiş halk adamı sağduyusuyla şöyle dedi bana:"Gereğinden fazla açıklama yapıyordun; yalan söylediğini ve yanındaki o güzel genç kızın metresin olduğunu bu sayede anladım."

O zamanlar Carla'yı çoktan kaybetmiştim; büyük bir şevkle tam üstüne bastığını söyledim; ardından ise derin bir hüzünle beni uzun süre önce terk ettiğini ekledim. Bana inanmamasından dolayı ise ona minnettar oldum. Sözlerimi inanılmaz buluşunun iyiye işaret olabileceğini düşünmüştüm.

Carla'yı daha önce hiç böylesine moralsiz görmemiştim. Ve isyan etmeye tam da o an başladığını ancak şimdi biliyorum. Bunun farkına hemen varamadım; çünkü dikkatimi hastalığı ve uyguladığı çeşitli tedavi yöntemlerinden bahsetmeye koyulan

Tullio'ya verebilmek adına, Carla'ya sırtımı dönmüştüm. Kadınların, belli anlar hariç olmak üzere bazen kendilerine kabaca davranılmasına izin verseler dahi, toplum içinde yok sayılmayı asla kabul etmeyeceklerini sonraları öğrendim. Öfkesini benim yerime zavallı topal adamcağızdan çıkaran Carla, kendisiyle konuşmaya çalışan arkadaşımı yanıtlamaya tenezzül bile etmedi. Üstelik ben de Tullio'yu dinlemiyordum, çünkü o anda ayrıntılı biçimde anlattığı tedavileri hiç ilgimi çekmiyordu. Ufak gözlerinin içine bakarak, karşılaşmamız hakkında ne düşündüğünü anlamaya çalışıyordum. Artık emekliye ayrıldığını ve her gününü boş geçirdiğini bildiğimden, Trieste'nin o dönemki tüm sosyal ortamlarını yerli yersiz gevezelikleriyle kolayca işgal edebilirdi.

Carla, uzun süren bir sessizlikten sonra ayağa kalkarak yanımızdan ayrıldı.

Uzaklaşırken ağzının içinden, "Görüşmek üzere," diye mırıldandı.

Benimle bir alıp veremediği olduğunu biliyordum; Tullio'nun da orada oluşunu göz ardı etmeyerek, onu sakinleştirebilmek için ihtiyacım olan zamanı, dikkatli tavırlarla kazanmaya çalıştım. Evinin yolum üzerinde olduğunu söyleyerek, ona eşlik etmek için izin istedim.

O soğuk selamı beni terk ettiği anlamına geliyordu ve ilk defa o an bunu yapabileceğinden korktum. Bu sert tehdit karşısında nefesim kesilmişti.

Fakat Carla'nın kendisi dahi o kararlı adımlarının onu nereye götürmekte olduklarını bilmiyordu. Bir anlık öfkesi, dışarı vurulduktan sonra içinden akıp gidecekti.

Ona katılmamı bekledikten sonra, tek bir kelime etmeden yanımda yürümeye koyuldu. Evine vardığımızda beklenmedik bir ağlama krizine yakalandı, fakat teselliyi yine de kollarımda aradığını görmemle içimdeki korku diniverdi. Ona Tullio'nun kim olduğunu ve yayacağı dedikodulardan nasıl zarar görebileceğimi birer birer anlattım. Başını göğsümden kaldırmadan ağlamaya devam ettiğini görünce, daha kararlı bir tavır takın-

maya çalıştım: İstediği beni zor durumda bırakmak mıydı yani? Yalnızca karım değil, aynı zamanda kızımın da annesi olan o zavallı kadının asla üzülmemesi adına her şeyi yapmaya hazır olduğumuzu söylememiş miydik daima?

Kendisini toparlar gibiydi, fakat sakinleşmek için yalnız kalmak istediğini söyledi. Keyifle oradan uzaklaştım.

Karımmış gibi sürekli toplum içinde yanımda görünme arzusu, içinde bu maceranın ardından canlanmış olsa gerek. Anlaşılan oydu ki, şan hocasıyla evlenmeyi istemediğine göre, reddettiği bu koca adayının yerini neredeyse tamamen doldurmak için beni zorlamak istiyor gibiydi. Bir tiyatro oyunu için iki yer alayım diye etmediği ısrar kalmadı, ayrı ayrı gelmiş de tesadüfen yan yana oturmuş gibi yapmamızı istiyordu. Onunla birlikte ara sıra gittiğim tek yer, onun eviyle benimki arasındaki yolculuklarımın kilometre taşı olan ve artık farklı bir rota çizerek vardığım parktı. Bundan fazlasını ise asla yapmadım! Sonunda metresim de hayli bana benzedi. Ortada geçerli hiçbir sebep yokken, birdenbire ani öfke krizlerine yakalanıyor ve hıncını benden çıkarıyordu. Gerçi hemen sakinleşiyordu, fakat o parlamaları beni kuzu gibi dizinin dibinde oturtmaya fazlasıyla yetiyordu. Sık sık hıçkırıklara boğulduğunu görüp ısrar etmeme rağmen, kendisini böylesine perişan eden şeyin ne olduğuna dair hiçbir açıklama yapmıyordu. Belki de hata benimdi, daha fazla ısrar etmeliydim. Onu daha iyi tanıdığımda ise – ki bu, ancak beni terk ettikten sonra mümkün olacaktı– herhangi bir açıklamaya ihtiyacım kalmadı. Kendisini, geçim sıkıntısı yüzünden sürüklendiği bu aşk macerasına ait hissetmiyor, benim doğru adam olmadığımı biliyordu. Carla, kollarımın arasında bir kadına, dürüst ve namuslu bir kadına dönüşmüştü –en azından böyle olduğunu düşünmek istiyordum. Haliyle tüm bunların benim becerimle uzaktan yakından bir ilgisi yoktu, meydana gelen tüm zararlardan ise bizzat ben sorumluydum.

Beni önce şaşırtan, hemen ardından ise duygulandıran bir kapris daha yaptı: Karımı görmek istedi. Ona yaklaşmayacağına ve karımın onu kesinlikle görmeyeceğine yemin ediyordu.

Karımın belirli bir saatte evden çıkacağını öğrendiğim anda ona haber vereceğime söz verdim. Villamızın çevresindeki arazi hayli ıssız olduğundan, tek başına gezen biri hayli dikkat çekebilirdi; bu nedenle karımı şehrin kalabalık sokaklarından birinde görmeliydi.

O günlerde ani bir göz rahatsızlığına yakalanan kayınvalidem, her iki gözünü de birkaç gün boyunca sargılı tutmak zorundaydı. Sıkıntıdan ne yapacağını bilemiyordu; tedaviyi gerektiği şekilde uyguladığından emin olmak isteyen kızları, yanında nöbet tutmaya karar vermişlerdi: Karım sabahları, Ada ise saat öğleden sonra tam dördü vurana kadar evinde onunla birlikte kalıyordu. Birden aklıma esti ve Carla'ya karımın öğleden sonra saat tam dörtte kayınvalidemin evinden çıkacağını söyledim.

Ada'yı Carla'ya karımmış gibi tanıtmayı düşünüşümün ardında kesin olarak hangi sebebin yattığından bugün bile emin olamıyorum doğrusu. Şan hocasının evlilik teklifinden sonra metresimi kendime daha da bağlama ihtiyacı hissettiğim ortadaydı; belki de karımı ne kadar güzel bulursa, kendisiyle birlikte olabilmek için karısını feda etmeyi (mecazi anlamda tabii) göze alan adama da o kadar hayran olacağını düşünmüştüm. O günlerde Augusta güzellikten hayli uzak, sağlıklı bir lohusaydı, o kadar. Bu kararımda temkinli davranmak isteyişim de rol oynamış olabilirdi. Metresimin dengesiz ruh halinden çekinmekte hiç de haksız değildim; kendisini kaybedip Ada'ya hakaret etmeye kalkması halinde ise bu olay herhangi bir tehlike teşkil etmeyecekti, çünkü Ada karımın yanında beni asla zor durumda bırakmayacağının sözünü çok önceleri vermişti.

Kendi kendime, Carla'nın beni zor durumda bırakmaya kalkışması halinde Ada'ya her şeyi itiraf etme kararını verdim; açıkçası bu, beni hayli tatmin edecek, ruhumu okşayacak bir durum olacaktı.

Gelgelelim planlarım, beklediğimden tamamen farklı bir sonuç verdi. Endişeden yerimde duramadığımdan, ertesi sabah normalden biraz erken bir saatte Carla'nın evine gittim. Bir önceki günkü sessizliğini korumaya devam ediyordu. Asil ve

beyzi yüzüne büyük bir ciddiyet hâkimdi. Onu öpme girişimimi geri çevirdi, fakat oturup uslu uslu onu dinlememi sağlamak için dudaklarımı yanaklarında hafifçe gezdirmeme izin verdi. Onunla yüz yüze gelecek şekilde masanın diğer tarafına oturdum. Oraya varışımın öncesinde üzerine bir şeyler yazdığı bir kâğıt parçasını yavaş hareketlerle alıp masada duran diğer müzik kâğıtlarının arasına sıkıştırdı. Hiç önemsemediğim o kâğıdın Lali'ye yazdığı bir mektup olduğunu ancak sonraları öğrendim.

Bugün ise, o anda Carla'nın ruhuna büyük bir karmaşanın ve şüphenin hâkim olduğunu biliyorum. Ciddi bakışlarını bir şeyler sormak istermişçesine üzerimde gezdiriyor, ardından ise kendisiyle baş başa kalıp ruhunu daha iyi çözümleyebilmek adına pencereden süzülen ışığa odaklanıyordu. Kim bilir! İçindeki o büyük şüphenin ne olduğunu en başından tahmin edebilmiş olsaydım, belki de o harikulade sevgilim hâlâ yanı başımda olabilirdi.

Ada ile karşılaşmasını anlatmaya başladı. Onu kayınvalidemin evinin önünde beklemiş ve görür görmez tanımıştı.

"Yanılmama imkân yoktu. Bana onun en belirgin özelliklerini öylesine tarif etmiştin ki! Nasıl da iyi tanıyorsun onu!" dedi.

Bir anlığına sessiz kalarak, boğazını düğümleyen heyecanını yatıştırmaya çalıştı. Ardından devam etti:

"İkinizin arasında neler olup bittiğini bilmiyorum, fakat ben o güzeller güzeli ve kederli kadını bir daha asla aldatmanı istemiyorum! Ve hemen bugün şan hocama bir mektup yazarak kendisiyle evlenmeye hazır olduğumu söyleyeceğim!"

"Kederli ha!" diye bağırdım şaşkınlıkla. "Ya sen kendini kandırıyorsun ya da o anda ayakkabısı vurduğundan ıstırap çekiyor olmalı."

Ada kederliymiş ha! Sürekli gülmekten ve gülümsemekten başka bir şey yapmazdı o; aynı günün sabahında evimde karşılaştığımızda da pek bir keyifliydi.

Fakat Carla, benden daha fazla şey biliyordu:

"Ayakkabısı vurduğundanmış! Bulutların üzerine yürüyen bir tanrıçanınkileri andıran adımlarla ilerliyordu o!"

Duygularına hâkim olmakta giderek daha da zorlanarak, Ada'nın kendisine birkaç kelime –nasıl da tatlıydı o kelimeler!– etmesi için bir mazeret yaratabildiğini anlattı. Ada'nın yere düşen mendilini kaldırıp ona geri uzatmıştı. Ada'nın kısacık teşekkür sözcükleri, Carla'yı gözyaşlarına boğulacak kadar duygulandırmıştı. Olup bitenler bu kadarla da sınırlı değildi: Carla'nın da ağlamakta olduğunu fark eden Ada, yürekten bir bakışla ona destek vermişti. Carla için her şey fazlasıyla açıktı: Karım, onu aldattığımı biliyor ve bundan derin bir acı duyuyordu. İşte bu nedenle Carla beni bir daha görmemeye ve Lali'nin evlenme teklifini kabul etmeye karar vermişti.

Kendimi nasıl savunacağımı bilemiyordum! Ada'dan büyük bir antipatiyle bahsetmem bana hayli kolay gelirken, aynı şeyi ruhumdaki fırtınalardan habersiz ve dinine, görevlerine derinden bağlı olan o sağlıklı lohusa karım için söyleyemezdim. Carla'ya Ada'nın bakışlarındaki sertliği ve her türlü sevecenlikten uzak o kısık sesindeki kabalığı fark edip etmediğini sordum. Carla'nın kalbini yeniden fethedebilmek adına karıma başka birçok kötü özellik atfetmeye hazır olsam da bunu yapamazdım, çünkü yaklaşık bir yıldır metresimin önünde her fırsatta el üstünde tutmuş ve övgülere boğmuştum onu.

Kendimi kurtarmak için başka bir yol buldum. Bir anda gözlerimin dolmasına neden olan bir duygu seline kapıldım. Kendime acımaya sonuna kadar hakkım olduğuna inanıyordum. Farkına varmadan kendi ellerimle hazırladığım tuzağa yakalanmış, belime kadar çamura batmıştım. Ada ile Augusta arasında böylesine gelip gidişim, katlanılır gibi değildi. İşin gerçeği, karımın hiç de güzel bir kadın olmadığı, Ada'nın ise (ki tavırlarıyla Carla'da onca şefkati uyandıran kadın oydu) bana bir değil, birçok kez hayli saygısızca ve kötü davrandığıydı. Carla'nın beni böylesine ağır yargılamakla büyük bir haksızlık ettiğini düşünüyordum.

Ağladığımı gören metresimin tavırları yumuşadı:

"Dario'cuğum! Gözyaşların nasıl da içimi rahatlatıyor! Birbirinizi yanlış anlamış olmalısınız, önemli olan ise her şeyi açıklığa kavuşturmanız. Niyetim seni acımasızca yargılamak değil, fakat yine de o kadını bir daha asla kandırmak ve gözyaşı dökmesine de neden olmak istemiyorum. Yemin ettim bir kere!" dedi.

Ettiği bu yemini bozacak ve karımı son bir kez aldatmama neden olacaktı. Bana son bir öpücükle veda etmek istiyordu, fakat ben o öpücüğü yalnız bir şekilde kabul etmeye hazırdım, aksi takdirde hayatından, ona karşı derin bir kin duyarak çıkacaktım. Sonunda isteğime boyun eğdi. Her ikimiz de mırıldanarak:

"Son bir kez!" dedik.

Harikulade bir andı. Ortaklaşa aldığımız bu karar, her türlü suçluluk duygusunu tamamen silip atmıştı. Masumiyet içinde kendimizden geçtik! Kaderim, böylesine kusursuz bir mutluluk ânıyla ödüllendirmişti beni.

Kendimi öylesine mutlu hissediyordum ki, ayrılma ânımız gelip çatana kadar aynı rolü oynamaya devem ettim. Bir daha asla görüşmeyecektik. Daima cebimde taşıdığım zarfı almayı reddetti, geride benden tek bir hatıra dahi kalsın istemedi. Yaşadıklarımıza dair tüm izleri silmemiz gerekiyordu. Bunun üzerine aynen daha önce istediği gibi babacan bir tavırla alnına bir öpücük kondurdum.

Sonrasında, merdivenleri inerken bir anlığına tereddüt ettim; iş gereğinden fazla ciddiye binmişti; ona ertesi gün de sahip olabileceğimi bilseydim gelecek düşüncesi böylesine endişelendirmezdi beni. Carla'nın, dairesinin hemen önündeki sahanlıktan aşağıya bakarak merdivenlerden inişimi izlediğini gördüm, hafifçe gülerek:

"Yarın görüşürüz!" diye bağırdım.

Şaşkınlık ve biraz da korkuyla geri çekildi; uzaklaşırken:

"Bir daha asla!" diyerek evine girdi.

İstemem halinde son bir kez ona sarılmama imkân sağlayabileceğine inandığım o sözleri söyleyişim, verdiği sert tepkiye

rağmen yine de içimi rahatlatmıştı. Tüm günü arzu ve görevlerimden tamamen arınmış bir halde, önce karımın yanında, ardından ise Guido'nun yazıhanesinde geçirdim. Yapacak fazla bir işim olmayışının beni karıma ve kızıma yaklaştırdığını kabul etmeliyim. Onlar için alışılagelmişin dışında bir anlam ifade ediyordum: Yalnızca sevecen ve nazik bir adam değil, aynı zamanda ihtiyaçlarını temin eden, ailesini yöneten ve tüm düşüncelerini ailesine odaklayan gerçek bir aile babasıydım. Yatmadan önce kendi kendime şöyle bir karar aldım:

"Her günüm tıpkı bu güne benzemeli."

Augusta, uykuya dalmadan önce benimle büyük bir sırrı paylaşmaya ihtiyaç duydu: Bunu o gün annesinden öğrenmişti. Birkaç gün önce Ada, Guido'nun bir hizmetçiye sarıldığını görmüştü. Her ne kadar büyüklük yapıp olanların üzerini örtmeye çalışsa da, hizmetçinin saygısızca davranışları üzerine onu kapının önüne koymuştu. Önceki gün Guido'nun bu duruma ne tepki vereceğini heyecanla beklemişlerdi. Şikâyet etmesi halinde Ada hemen ayrılmayı talep edecekti. Gelgelelim Guido tüm bunlara gülüp geçerek Ada'nın yanlış gördüğünü söylemiş, yine de –masum da olsa– hayli itici bulduğu o kadının evden uzaklaştırılmasına yalnızca sevineceğini eklemişti. Durum en azından şimdilik tatlıya bağlanmış gibiydi.

Ada'nın kocasını iddia ettiği şekilde yakalarken gerçekten de yanlış görüp görmediği beni hayli ilgilendiriyordu. Ortada bir şüphe kalmış olabilir miydi? Birbirine sarılan iki kişinin, bir erkek ile ayakkabılarını bağlayan bir kadından hayli farklı bir pozisyonda olacaklarını unutmamak gerekirdi. Keyfim hiç bu kadar yerinde olmamıştı. Hatta kendimi Guido'yu yargılamakta gayet haklı gördüğümü ve dolayısıyla bunu gönül rahatlığıyla yaptığımı göstermek ihtiyacını dahi hissediyordum. Gelgelelim Ada'nın kıskançlığı da bilinen bir gerçekti; bu nedenle kocası ile hizmetçi arasındaki mesafeyi olduğundan daha kısa, pozisyonlarını ise olduğundan daha farklı görmüş olabilirdi.

Augusta içten bir ifadeyle, Ada'nın doğru gördüğüne ve aşırı sevgisinden dolayı hatalı yargılarda bulunmadığına emin olduğunu söyledi ve ekledi:

"Seninle evlense çok daha iyi ederdi!"

Kendimi giderek daha da masum hisseden ben, şu cümleyi hediye ettim ona:

"Asıl ben, onun yerine seninle evlenerek çok daha iyi ettim!"

Uykuya dalmadan önce ise mırıldanarak:

"Hergele herif! Kendi evini böylesine kirletmeye yeltendi demek!"

Hayli içten ve adaletli davranarak, bu yaptığını her yönüyle değil, yalnızca kendimde asla eleştiremeyeceğim bir tavır nedeniyle eleştirmiştim.

Ertesi sabah, en azından o günün bir öncekine benzemesi için derin bir arzu duyarak uyandım. Kendimi, bir önceki gün aldığımız o şahane kararların bağlayıcılığından tamamen sıyrılmış, özgür hissediyordum; Carla için de durumun aynen böyle olması mümkündü. Bizi ille de belli bir şekilde davranmaya mahkûm edemeyecek kadar güzellerdi o kararlar. Carla'nın aklından geçenleri öğrenebilmenin heyecanıyla ona doğru koşuyordum. En büyük arzum, onu benimle birlikte bir karar daha almaya hazır bir şekilde karşımda bulmaktı. Böylece hayat devam edecek, hatta kendimizi daha da iyileştirmek adına göstereceğimiz çabayla ve zevkle dolup taşacak ve her günümün büyük bir kısmı iyilik ve mutluluğa, yalnızca ufacık bir kısmı pişmanlığa ayrılacaktı. Endişeli ve gergin olduğumu kabul etmeliydim; ben kararlarla dolu bir koca yıl geçirmişken, Carla ise yalnızca tek bir karara sarılmış, kendine tek bir hedef belirlemişti: Beni sevdiğini göstermek! Nitekim bu kararından şaşmamıştı da, fakat ilkini tamamen ortadan kaldıran bu ikinci karara da aynı şekilde dört elle sarılıp sarılmayacağını tahmin etmekte zorlanıyordum doğrusu.

Carla evde değildi. Büyük bir hayal kırıklığına uğrayarak, üzüntüden tırnaklarımı kemirmeye koyuldum. Annesi beni

mutfağa buyur etti. Carla'nın akşam karanlığı çökmeden geri döneceğini söyledi. Çıkarken yemeği dışarıda yiyeceğini söylediğinden, normal şartlarda ocağın üzerinde daima fokurdayan tencereden de eser yoktu:

"Siz çıkacağını bilmiyor muydunuz?" diye sordu yaşlı kadın, şaşkınlıktan fal taşı gibi olmuş gözlerle bana bakarak.

Düşünceli ve dalgın bir tavırla mırıldandım:

"Dün biliyordum. Carla'nın sözlerinin bugün için de geçerli olduklarından ise emin değildim."

Yaşlı kadına nazik bir şekilde veda ederek oradan ayrıldım. Öfkeden dişlerimi gıcırdatıyor fakat kimseye belli etmeden, gizlice yapıyordum bunu. Öfkemi toplum içinde ifade edecek cesareti bulabilmek içinse daha fazla zamana ihtiyacım vardı. Parka gittim ve yaklaşık yarım saat boyunca gezinerek, olup biteni daha iyi anlamaya çalıştım. Her şey öylesine açıktı ki, hiçbir şey anlamıyordum. Aniden ve acımasızca böylesine bir kararı uygulamak zorunda bırakılmıştım. Kendimi kötü, gerçekten de çok kötü hissediyordum. Topallamaya ve zorlukla nefes almaya başladım. Bazen böyle tıknefes kaldığım olurdu: Aslında gayet iyi nefes aldığım halde, birbiri ardınca alıp verdiğim her nefesi ille de saymaya başlar, böyle yaparken de tıkanır gibi olurdum. Dikkat etmesem, nefessiz kalıp ölmem işten bile değilmiş gibi gelirdi.

O saatte yazıhanemde, daha doğrusu Guido'nun yazıhanesinde olmam gerekirdi. Fakat oradan bu şekilde uzaklaşmam mümkün değildi. Sonrasında ne yapacaktım peki? Bir öncekinden nasıl da farklıydı bugün! En azından, benim cebimden çıkan parayla ona şarkı söylete söylete metresimi benden çalan o lanet olası şan hocasının adresini biliyor olsaydım keşke!

Dönüp dolaşıp yeniden Carla'nın kapısını çaldım. Annesi aracılığıyla, onu tekrar benimle görüşmeye teşvik edecek bir mesaj bırakacaktım. İşin en zor kısmı, en kısa zamanda yeniden görüş alanıma girmesini sağlamaktı. Gerisinin ise kendiliğinden geleceğini tahmin ediyordum.

Yaşlı kadını mutfak camının önünde oturmuş, büyük bir dikkatle çorap örerken buldum. Gözlüklerini çıkardı ve neredeyse ürkekçe bir tavırla, ne istediğimi bilmek istercesine yüzüme baktı. Duraksadım! Ardından ise:

"Carla'nın Lali ile evlenmeye karar verdiğini biliyor musunuz?" diye sordum.

Bu sözleri söylerken, kendimi yepyeni bir hikâye anlatıyor gibi hissettim. Aslında Carla'nın bu kararından iki farklı durumda bahsettiğini, benimse o âna kadar bunu önemsememiş olduğumu fark ettim. Konuşurken tam karşımda oturan kızı dinlediğimden, telaffuz ettiği kelimeler kulağıma gelmişti gelmesine fakat daha derinlere inmeden buhar olup gittikleri ortadaydı. Şimdi ise ruhuma işliyor, tüm vücudumun acıyla kıvranmasına neden oluyorlardı.

Yaşlı kadın da bana bakarken tereddüt içindeydi. Yersiz bir söz söyleyip de kızının öfkesiyle yüzleşmekten çekindiğinden emindim. Hemen ardından, gözle görülür bir coşkuyla tezahürata başladı:

"Size Carla mı söyledi? O halde doğru olmalı! Ben böyle yapmasının doğru olacağını düşünüyorum! Siz ne dersiniz?"

Carla'yla ilişkimin niteliğinden haberdar olduğunu zannettiğim o lanet olası ihtiyar, kahkahalarla gülmeye başlamıştı. Onu büyük bir keyifle evire çevire dövmek isterdim, fakat şan hocasının resmi bir teklif yapmasını beklemek gerekeceğini söylemekle yetindim. Her şeyin biraz fazla hızlı geliştiği görüşünde olduğumu da ekledim.

Yaşlı kadın, coşkudan ilk kez gevezelik etmeye başladı benimle. Benimle aynı fikirde değildi. Genç yaşta evlenen kişiler, kariyerlerine evlilik sonrasında odaklanmalılardı. Bunu neden daha önce yapsınlardı ki? Carla'nın ihtiyaçları zaten oldukça sınırlıydı. Üstelik şan hocası artık kocası olacağına göre, kariyeri için yapacağı maddi yatırım da azalacaktı.

Benim cimriliğime yöneltilmiş bir eleştiri olarak da algılayabileceğim bu sözler sayesinde aklıma gelen şahane bir fikir, en azından o anlığına içime su serpti. Göğüs cebimde taşıdı-

ğım zarfın içinde yüklü bir meblağ birikmiş olmalıydı. Zarfı cebimden çıkardım, özenle kapattım ve benim adıma Carla'ya vermesini rica ederek yaşlı kadına uzattım. Bunu belki biraz da metresime benim için tüm yaptıklarını hak ettiği şekilde geri ödemeyi istediğimden yapmıştım, fakat asıl hedefim onu yeniden görebilmek ve benim olmasını sağlamaktı. Gerek parayı kabul etmeyip bana iade etmek istemesi, gerekse de kabul edip bana teşekkür etmek istemesi halinde, Carla mutlaka benimle yüzleşmek zorunda kalacaktı. Derin bir nefes aldım: Her şey burada bitmeyecekti!

Yaşlı kadına, zarfın içinde zavallı Copler'in arkadaşlarınca kendilerine iletmem üzere bana emanet edilen mütevazı bir meblağ bulunduğunu söyledim. Ardından ise üzerimden büyük bir yük kalkmış halde, hayatı boyunca Carla'ya iyi bir arkadaş olacağımı ve desteğe ihtiyaç duyduğu her anda hiç çekinmeden beni bulabileceğini söyledim. Bu sayede ona adresimi, yani Guido'nun yazıhanesinin adresini de bırakmış oldum ve beni oraya sürükleyen adımlarıma kıyasla çok daha hafif ve esnek adımlara uzaklaştım.

Fakat aynı gün, Augusta ile aramda hayli şiddetli bir tartışma geçti. Konusu ise hayli önemsizdi. Ben çorbanın tuzunu biraz fazla kaçırdığını söylerken, o ise bunu kabul etmiyordu. Benimle alay ettiğini düşündüğümden öfkeden âdeta deliye döndüm; masa örtüsünü öyle bir şiddetle tutup çektim ki, masanın üzerinde ne var ne yoksa hepsi paldır küldür yere düştü. Bakıcısının kucağındaki küçük kızımın ağlamaya başladığını görerek kendimi korkunç hissettim, çünkü kızım o ufacık ağzıyla beni azarlıyor gibiydi. Bu tip durumlarda daima yaptığı gibi bembeyaz kesilen Augusta, kızımızı bakıcının kollarından kaptığı gibi odadan çıktı. Onun bu tepkisini de abartılı buldum: Beni yemek sofrasında böyle yapayalnız mı bırakacaktı yani? Böyle düşünmemin hemen ardından, kucağında kızımız olmaksızın geri döndü, masayı yeniden kurdu, tabağının başına oturdu ve yemeğe kaldığı yerden devam etmeyi iple çekermişçesine kaşığını oynattı.

Ben ise için için öfkeden kuduruyor fakat Tabiat Ana'nın orantısız ve kuralsız gücüyle beni âdeta bir kukla gibi oynattığını da biliyordum. Tabiat Ana'nın tüm bu gücü bünyesinde birleştirmesi hayli kolay, aynı gücü kullanması ise daha da kolaydı. Tek amacının karımı korumak ve onu üzmekten kaçınmak olduğu numarasını yapan Carla'ya saydırdıkça saydırıyordum. Koruduğu karım ise ne hale gelmişti!

Augusta, bugün hâlâ geçerliliğini koruyan bir tavırla, beni böylesine öfkeli gördüğü zamanlarda itiraz etmemeyi, ağlamayı ve tartışmamayı prensip edinmişti. Sonunda süt dökmüş kedi gibi gidip ondan özür dilediğim için de, tek bir konuyu açıklığa kavuşturmak istedi: Bana gülmemiş, yalnızca gülümsemişti; üstelik bu gülümseyişinin pek hoşuma gittiğini ve gururumu okşadığını her fırsatta dile getiren de bendim.

Utancımdan yerin dibine geçtim. Kızımızın hemen yanımıza getirilmesi için yalvardım ve onu yeniden kollarıma aldığımda, olanları telafi etmek için uzunca bir süre onunla oynadım. Ardından onu omuzlarımın üzerine oturttum, Augusta'nın neden olmadığı gözyaşlarımla ıslanan yanaklarımı, yüzümü örten ufacık elbisesiyle kuruladım. Kızımızla oynuyor ve bu sayede, önünde diz çökmeme gerek kalmadan Augusta'nın gönlünü yeniden kazanabileceğimi biliyordum; nitekim yanaklarının her zamanki rengine bürünmeye başladıklarını fark ettim.

O gün de gayet güzel sonuçlandı ve bir önceki günküne benzer bir öğleden sonra geçirdik. Kendimi, o günün sabahında Carla'yı bir önceki gün bıraktığım yerde bulmuşum gibi hissediyordum. İçimi boşaltmış, rahatlamıştım. Anlamsız ve garip şeyler söylediğimde yüzünde beliren o anaç gülümsemeyi bir an önce geri kazanabilmesi adına, Augusta'dan defalarca kez özür diledim. Benim yanımda kendisini asla zorlamamalı; sevecenlik ve şefkat dolu o olağan gülümsemesini asla bastırmamalıydı –hayatım boyunca hakkımda varılan en eksiksiz ve iyi niyetli yargıyı temsil ediyordu o gülümseme.

Akşam yine Guido'dan konuştuk. Ada'yla tamamen barışmışlar gibi görünüyordu. Augusta, ablasının böylesine iyi yürekli

oluşuna şaşıyordu. Bu kez gülümseme sırası bana gelmişti, çünkü bu sözlerin sahibi olan karım, kendi iyi yürekliliğini unutuyor gibiydi."Ben evimizin onuruna böyle bir leke sürsem, beni affetmez misin yani?" diye sordum. Bir süre duraksadı:

"Bizim bir çocuğumuz var," diye çıkıştı, "Ada'nın ise kendisini ille de o adama bağlı hissetmesi için geçerli hiçbir gerekçesi yok."

Guido'dan hoşlanmıyordu; hatta bazen bunun altında Guido'nun vaktiyle beni üzüşünün yattığını bile düşünmüştüm.

Birkaç ay sonra Ada ile Guido'nun ikizleri dünyaya geldiler; Guido ise onu neden böylesine büyük bir coşkuyla tebrik ettiğimi anlamadı. Öyle ya, Augusta'nın da sözleri doğrultusunda, artık çocukları olduğuna göre ailesini yıkma tehlikesiyle karşı karşıya kalmaksızın isterse evin tüm hizmetçilerine sahip olabilirdi.

Ertesi sabah yazıhaneme gidip de masamın üzerinde Carla'nın el yazısıyla yazılmış bir zarf gördüğümde derin bir nefes aldım. Demek ki her şeyin bitmediği doğruydu; ihtiyaç duyduğum her şeye sahip olarak yaşamaya devam edebilirdim. Carla, lafı hiç uzatmadan saat sabah on birde, parkın evinin tam karşısında kalan girişinde buluşmamızı teklif ediyordu. Her zamanki gibi odasında olmasa da, yine de oraya hayli yakın bir noktada buluşacaktık.

Sabırsızlığıma yenilerek, buluşma yerine belirttiği saatten on beş dakika erken vardım. Carla'yı orada bulamamam halinde doğrudan evine gitmeye kararlıydım ki böylesi ikimiz için de daha rahat olacaktı.

Yeni gelen bahara özgü o ılık ve güneşli günlerden biriydi. Gürültülü Stadion Caddesi'nden ayrılıp parka girdiğimde, kendimi âdeta kırlık bir alanın ortasındaymış gibi hissettim; sessizliği yalnızca hafif esintiyle oldukları yerde bir ileri, bir geri sallanan bitkilerin ahenkli hışırtıları bozuyordu.

Hızlı adımlarla parktan çıkmak üzereydim ki, Carla ile yüz yüze geldim. Bir elinde ona bıraktığım zarfımı tutuyor; gülümsemeksizin ve selam vermeksizin, aksine solgun yüzünde

mutlak bir kararlılık ifadesiyle bana doğru yaklaşıyordu. Üzerinde ona hayli yakışan ve kalın kumaştan dikilmiş, mavi çizgili, iddiasız bir elbise vardı. Âdeta parkın doğal bir uzantısı gibiydi. Sonraları, ona karşı duyduğum nefretin en alevlendiği zamanlarda, tam da beni hayatından çıkarmaya karar verdiği gün kendisini böylesine çekici kılmaya özellikle karar verdiğini düşündüm. Hâlbuki onu böyle giyinmeye iten şey, o günün baharın ilk günü oluşuydu. Üstelik uzun ve şiddetli aşk hikâyemiz boyunca, metresimin nasıl giyindiğine neredeyse hiç dikkat etmediğimi de unutmamak gerekir tabii. Evine vardığım gibi doğrudan çalışma odasına girmeyi âdet edinmiştim; Carla gibi zaten mütevazı olan kadınlar, hele bir de evdeyken iyice gösterişsiz olurlar.

Bana uzattığı elini sıkarken:

"Geldiğin için teşekkür ederim!" dedim.

Keşke konuşmanın tamamı boyunca o anki kadar yumuşak başlı kalmayı başarabilseydim; böylece çok daha şık ve yakışık alır bir tavır sergilemiş olurdum!

Carla heyecanlı ve gergin görünüyor, konuşurken de dudakları titriyordu. Bazen şarkı söylerken de aynı şekilde titreyen dudakları, notaları doğru telaffuz etmesini engellerdi."Bu parayı kabul ederek seni mutlu etmeyi gerçekten de çok isterim fakat bunu yapmam mümkün değil, kesinlikle mümkün değil. Yalvarırım geri al bu zarfı," dedi.

Gözyaşlarına boğulmasının an meselesi olduğunu görerek hemen bu arzusunu yerine getirdim ve oradan ayrıldıktan uzun bir süre sonra hâlâ elimde tutmaya devam edeceğim zarfı geri aldım."Gerçekten de benimle bir daha asla görüşmemeyi mi istiyorsun?"

Önceki gün yanıtını çoktan vermiş olduğunu unutarak yineledim bu soruyu. Fakat onu böylesine çekici bulduğum halde, kendisini benden esirgemesi gerçekten de mümkün olabilir miydi?

"Zeno!" diye yanıt verdi genç kız, sevecen bir ses tonuyla, "Bir daha asla görüşmemeye söz vermemiş miydik? Bu sözü taki-

ben, beni tanımadan önce üstlendiğin sorumlulukları andıran bazı sorumluluklar üstlendim ben de. Ve benimkiler de en az seninkiler kadar kutsal. Bu noktada karın, artık yalnızca ona ait olduğunu fark edecektir umarım."

Demek ki aklının bir yerinde Ada'nın güzelliğini hâlâ önemsiyordu. Beni bu yüzden terk ettiğinden emin olsaydım, bir şekilde bunun önüne geçmeye çalışırdım. Ona gerçek karımın Ada olmadığını itiraf eder, karşısına da o çarpık gözü ve sağlıklı lohusa haliyle Augusta'yı çıkarırdım. Fakat bu noktada verdiği sözler ve üstlendiği sorumluluk, tüm bunlardan daha önemli değil miydi? Tartışılması gereken asıl konu buydu.

Soğukkanlı bir tavır takınmaya çalışsam da, benim de dudaklarım titriyordu –onu delicesine arzuluyordum. Tüm varlığıyla nasıl da bana, yalnızca bana ait olduğunu henüz anlamadığını söylüyordum; bana ait olan bir şeyi hayatımdan böylesine alıp götürmeye hakkı olmadığını anlatır gibiydim âdeta. Zihnimde, sözlerimi destekleyen bilimsel bir kanıt, yani Darwin'in o meşhur Arap atı deneyi vardı, fakat tanrıya şükür bu konudan bahsetmediğimden neredeyse kesinlikle eminim. Hayvanlar ve cinsel sadakatleriyle ilgili belli belirsiz bir şeyler geveledeğimi ise hatırlıyorum. Sonunda içinde bulunduğumuz o anda anlaşılması hem benim hem de onun için hayli zor olan konuları bir kenara bırakarak:

"Üstlendiğini söylediğin bu sorumluluklar da neymiş? Ve bizi bir yılı aşkın bir süre boyunca bir arada tutan sevgiye kıyasla ne önem taşıyabilirler ki?" diye sordum.

Enerjik bir hamle yapma ihtiyacı hissettim, fakat bu ihtiyacımı tatmin edecek herhangi bir söz bulamayınca, sertçe elini tuttum.

Elini tutmaya sanki ilk kez ve beklenmedik bir şekilde cüret etmişim gibi, var gücüyle geri çekti elini.

"Hayatım boyunca asla bundan daha kutsal bir sorumluluk üstlenmedim ben!" dedi, kilisede yemin eden birinin ciddiyetiyle. "Üstelik bunu karşısında yaptığım adam da bana aynı şekilde karşılık verdi."

Ortada herhangi bir şüphe kalmamıştı! Yüzüne hücum ederek yanaklarının bir anda al al olmasına neden olan kanı pompalayan şey, o âna kadar ona en ufak bir söz vermemiş bir adama karşı duyduğu kinden başkası değildi. Ve kendisini daha da açıkça ifade etmeye çalıştı:

"Dün annesi eşliğinde onunla kol kola sokaklarda yürüdük."

Metresimin ellerimin arasından kayıp gitmekte olduğu, benden giderek daha fazla uzaklaştığı belliydi. Ben ise önünde leziz bir et parçası sallandırılan bir köpek misali, ağzımdan salyalar akıtarak delirmişçesine var gücümle peşinden koşuyordum. Elini bir kez daha sertçe kavradım:

"Pekâlâ," dedim, "o zaman böyle, el ele tutuşmuş halde tüm şehri katedelim." Bu alışılagelmedik durumda, kendimizi iyice açık ederek, Stadion Caddesi'ni boylu boyunca yürüyüp Chiozza kemerlerinin[1] altından geçtik; Corso Caddesi üzerinde Sant'Andrea Kordonu'na varana kadar ilerledikten sonra, şehirde bizi görmeyen kimse kalmasın diye tamamen farklı bir istikamet izleyerek yeniden Carla'nın evine vardık.

İşte böylece ilk kez Augusta'yı kaybetmeyi göze alıyordum! Ve sonunda özgürlüğüme kavuştuğumu hissettim, çünkü Carla'nın kendisinden feragat etmemi istediği kişi de karımdan başkası değildi.

Elini bir kez daha elimden çekti, hayli sert bir tavırla:

"Nişanlım ile dün yaptığımız yürüyüşün aynını tekrar etmiş oldum!" dedi.

Öfkeyle olduğum yerde sıçradım:

"Ve her şeyi biliyor, öyle mi? Dün de sana sahip olduğumu biliyor mu?"

"Evet," dedi gururla. "Her şeyi, kesinlikle her şeyi biliyor."

Ne yapacağımı bilemez bir haldeydim; istediği kemiği elde edemedi mi, onu kendisinden esirgeyen kişinin eteklerine saldıran bir köpek misali, öfkeyle:

---

[1] İtalyan kimyager ve iş adamı Luigi Chiozza'nın (1828-1889) ailesinin yaşadığı ünlü binanın girişindeki tarihi kemerler.

"Senin bu damatta çelik gibi bir mide olsa gerek. Bugün beni sindiriyorsa, yarın istediğin her şeyi sindirebileceği kesin," dedim.

Ağzımdan çıkanı kulağım duymuyordu. Her sözü acıyla haykırarak söylediğimi biliyordum. Carla ise, o sakin ve kara sürmeli ceylan gözlerinden beklenmeyecek bir hışımla karşılık verdi bana:

"Bunu bana söylüyorsun, öyle mi? Peki neden gidip doğrudan onun yüzüne söylemiyorsun?"

Bana sırtını dönerek hızlı adımlarla parkın çıkışına doğru hareketlendi. Az önce söylediklerim nedeniyle çoktan pişmanlık duymaya başlamıştım bile; gelgelelim pişmanlığım, tatlığımı Carla'dan esirgememin âdeta yasak olduğunu hissetmemden kaynaklanan şaşkınlığın gölgesinde kaldı. Beni olduğum yere çivilemiş, haddimi bildirmişti bu kadın. Peşinden koşmaya karar verdiğimde, maviler ve beyazlar içindeki narin vücudu, kısa ve hızlı adımlarla çoktan parkın çıkış kapısına varmak üzereydi. Ona ne söyleyeceğimi bilmememe rağmen, bu şekilde ayrılmamızı kabul edemezdim.

Onu, oturduğu apartmanın kapısında durdurdum; yalnızca o anda içimi yakan o içten acıyı ifade etmek isteyerek:

"Birbirimizi tutkuyla sevdikten sonra, böyle mi ayrılacağız yani?" diye sordum.

Soruma yanıt vermeden evine doğru ilerlediğini görünce, ben de onun peşi sıra merdivenleri tırmanmaya koyuldum. Düşmanca bakışlarını üzerime diken Carla:

"Müstakbel kocamı görmek istiyorsanız, beni takip edin. Duymuyor musunuz? Piyanoyu çalan, ta kendisi," dedi.

Schubert'in, Liszt tarafından uyarlanan "Elveda"[1] adlı eserinin kesik notaları, tam o anda kulağıma geldi.

Çocukluğumdan beri elime ne bir pala, ne de bir sopa almışlığım olmamasına rağmen, korkak bir adam değilimdir. Beni

[1] Orijinal adı *Lied sei mir gegrüsst* olan eser, Franz Schubert (1797-1828) tarafından bestelenmiş ve Franz Liszt (1811-1886) tarafından piyano için yeniden düzenlenmiştir.

az öncesine kadar hayli heyecanlandıran o derin arzu, bir anda ortadan kayboluvermişti. İçimde kalan tek erkekçe duygu ise, dövüşkenlikti. Hakkım olmayan, erişemeyeceğim bir şeyi buyurgan bir tavırla istemiştim. Şimdi ise hatamı telafi etmek için dövüşmem gerekiyordu; aksi takdirde müstakbel eşinin beni cezalandıracağı tehdidini savuran o kadın, hafızamda korkunç bir yer edecekti.

"Öyle olsun bakalım," dedim. "Buna izin vereceksen, seninle geleceğim."

Kalbim korkuyla değil, kendime hâkim olamayacağım endişesiyle deliler gibi çarpmaktaydı.

Merdivenleri peşi sıra çıkmaya devam ettim. Fakat Carla birdenbire durdu, duvara yaslanıp tek bir kelime etmeden ağlamaya başladı. Hemen yukarımızda, parasını benim verdiğim piyanodan yükselen "Elveda"nın notaları yankılanıyordu. Carla'nın gözyaşları, parçayı daha da dokunaklı bir hale getirdi.

"Ne istersen yapacağım! Gitmemi mi istiyorsun?" diye sordum.

"Evet," dedi, bu kısacık kelimeyi dahi zorlukla telaffuz ederek.

"Elveda!" dedim. "Madem böyle istiyorsun, o halde sonsuza dek elveda!"

Merdivenleri yavaş yavaş inerken, Schubert'in "Elveda"sına ben de ıslık çalarak eşlik ettim. Zihnim bana bir oyun mu oynadı bilinmez, bana seslendiğini duydum gibi geldi:

"Zeno!"

O anda beni, âdeta bir sevgi sözcüğüymüşçesine kullandığı "Dario" ismiyle dahi çağırsa, asla durup da geri dönmezdim. Oradan bir an önce uzaklaşma isteğiyle yanıp tutuşuyordum; böylece bir kez olsun gerçekten de saf, arınmış bir halde Augusta'ya dönecektim. Dişisine yaklaşması tekmelerle engellenen köpeğin de, kuyruğunu kısıp koşarak uzaklaşırken –en azından o an için– böylesine saf olduğunu söyleyebiliriz.

Ertesi gün gelip de, kendimi yeniden tıpkı bir önceki gün parka gitmeden önceki gibi hissettiğimi fark ettiğimde, hayli

korkakça davrandığımı düşündüm: Beni sevdiği zamanki takma ismimle olmasa bile, yine de bana seslenmişti; ben ise ona yanıt bile vermemiştim! Acı dolu bu ilk günü, perişan halde geçireceğim başka birçok gün izleyecekti. O evden neden o şekilde ayrıldığımı bir türlü anlayamıyor, suçu nişanlısı olacak o adamda ya da bir skandalın patlak vermesinden korkmamda arıyordum. Bu noktada, Carla'ya şehri birlikte yürüyerek gezmemizi teklif ettiğim anda olduğu gibi, her türlü fedakârlıkta bulunmaya hazırdım. Elimdeki büyük avantajı değerlendirmeyi bilememiştim; bazı kadınların karşılarındaki erkeklere yalnızca bir şans verdiklerini gayet iyi biliyordum. Elde etmem halinde o tek şans, benim için fazlasıyla yeterli olacaktı.

Hemen Carla'ya bir mektup yazmaya karar verdim. Tek bir günün bile ona yeniden yakınlaşma girişiminde bulunmadan geçip gitmesine izin veremezdim. O birkaç kelimeye aklımdan ve kalbimden tüm geçenleri sığdırabilmek adına, aynı mektubu defalarca kez yeniden yazdım. Hem bu sayede içimi dökmeyi, ruhumu hafifletmeyi de başarıyordum. Sergilediğim öfke dolu tavır için ondan özür diliyor, ona karşı beslediğim derin aşkın ise biraz durulmak, sakinleşmek için zamana ihtiyaç duyduğunu belirtiyordum. "Her geçen gün, biraz daha sükûnet getiriyor ruhuma," diye ekliyordum; bu cümleyi dişlerimi gıcırdatarak birçok kez yeniden yazdım. Devamında ise ona söylediğim sözler nedeniyle kendimi affetmekte zorlandığımı ve ondan özür dilemeye ihtiyaç duyduğumu söylüyordum. Ne yazık ki Lali'nin ona sunduğu ve onun da fazlasıyla hak ettiği tüm o şeyleri, çok istememe rağmen sunamayacaktım ona.

Mektubumun Carla'nın üzerinde büyük bir etki yaratacağını düşünüyordum. Lali her şeyden haberdar olduğuna göre, Carla mektubu şüphesiz ona da okutacaktı ve kim bilir belki de Lali, benim gibi kaliteli bir dosta sahip olmanın kendisi için avantajlı olabileceğini düşünebilirdi. Hatta işi üçlü bir aşk hikâyesi yaşayabileceğimizi hayal etmeye kadar götürdüm; aşkımdan öylesine yanıp tutuşmuş haldeydim ki, Carla'ya yalnızca kur

yapmama izin verilmesi bile, bana kötü yazgımın tersine döndüğünü düşündürmeye yetecekti.

Üçüncü gün, Carla'dan kısacık bir mesaj aldım. Mesajda bana ne Zeno ne de Dario diye seslenmişti: "Teşekkürler! Sizin de her şeyin en iyisini hak eden karınızla mutlu olmanızı dilerim!" diyordu yalnızca. Kendisinden karım olarak bahsettiği kadın, tabii ki Ada'ydı.

Elverişli olacağını düşündüğüm an, beklentilerimin aksine hiç de uzun sürmemişti; kadınlar söz konusu olduğunda, insanın o ânı bazen zorla yaratması gerekebilir. Ona karşı duyduğum derin arzu, çılgınca bir öfkeye dönüştü. Augusta'yla bir alıp veremediğim yoktu! Hatta aksine, ruhum Carla'nın arzusuyla öylesine dolup taşmıştı ki, bundan dolayı kendimi suçlu hissediyor ve Augusta'nın yanındayken sürekli onun samimi olduklarını zannettiği salakça gülücükler saçıyordum etrafa.

Mutlaka bir şeyler yapmalıydım. Öylece bekleyip, her geçen gün daha fazla acı çekemezdim! Ona bir mektup daha yazmak istemiyordum. Kadınların, yazılı mesajlara hayli az önem verdiklerini biliyordum. Daha iyi bir yöntem bulmalıydım.

Kesin bir karar vermeksizin, parka doğru hareketlendim. Ardından ise Carla'nın evine kadar ağır ağır yürüdüm, sahanlığa vardığımda mutfağın kapısını çaldım. Mümkünse Lali'yle karşılaşmaktan kaçınacaktım; onu birden karşımda bulmam halinde ise buna hiç de bozulmazdım hani. İhtiyaç duyduğumu hissettiğim büyük düello böylece başlayabilirdi.

Yaşlı kadın, her zamanki gibi üzerinde iki tencerenin fokurdadığı ocağın başındaydı. Beni gördüğüne hayli şaşırdı, fakat hemen sonra o her zamanki iyi niyetli masumiyetiyle güldü.

"Sizi gördüğüme sevindim! Bize her gün hayli alışmış olmalısınız ki şimdi uzak kalmak zor geliyor olsa gerek," dedi.

Onu konuşturmam hiç de zor olmadı. Carla ve Vittorio arasında büyük bir aşk doğduğunu anlattı. O gün damat bey ve annesi, onlara yemeğe geleceklerdi. Gülerek ekledi: "Her gün verdiği birçok derse sonunda Carla'yı da peşinde götürse şa-

şırmam doğrusu. Bir anlığına bile ayrı kalmaya dayanamıyor kumrular."

Kızının mutluluğu, onu anaç bir tavırla gülümsetiyordu. Birkaç haftaya kadar evleneceklerini söyledi.

Duyduklarım ağzımda nahoş bir tat bıraktı, neredeyse kalkıp gitmeyi düşündüm. Fakat geveze ihtiyarın bana birkaç iyi fikir tavsiye edebileceği ya da bir umut ışığı verebileceği düşüncesiyle, orada biraz daha kalmaya karar verdim. Carla'ya karşı yaptığım son hata, elimdeki tüm fırsatları yeterince değerlendirmeden başımı alıp gitmek olmuştu.

Bir anlığına aklıma bir fikir geldiğini dahi düşündüm. Yaşlı kadına, gerçekten de ölene dek kızının hizmetkârlığını yapmaya karar verip vermediğini sordum. Carla'nın ona hiç de sevecen davranmadığını bildiğimi söyledim.

Bir yandan ocağın başında harıl harıl çalışmaya devam ediyor, diğer yandan ise sözlerime kulak kabartıyordu. Hiç de hak etmediğim kadar saftı bu kadıncağız. Carla'nın yerli yersiz her şeye öfkelendiğini söyledi. Kendisini mazur göstermek istercesine:

"Benim her gün daha da yaşlandığım ve bazı şeyleri unutmaya başladığım da doğru tabii. Fakat benim suçum değil ya bu!" dedi.

Şimdi ise durumun iyileşeceğini umuyordu. Artık mutluluğu yakalayan Carla'nın öfkesi, mutlaka yatışacaktı. Üstelik iyi ve erdemli bir evlat olan Vittorio da, kayınvalidesine en başından beri büyük bir saygıyla yaklaşmıştı. Birlikte yoğurduğu hamur ve meyveleri dikkatle kalıplara yerleştirirken ekledi:

"Benim görevim, kızımın yanı başında kalmaktır. Başka türlüsü düşünülemez."

Gergin bir tavırla onu ikna etmeye çalıştım. Böylesi bir köle hayatı yaşamaktan rahatlıkla kurtulabileceğini söyledim. Burada ben yok muydum? O âna dek Carla'ya verdiğim aylık harçlığı bundan sonra ona verebilirdim. Nasılsa artık birilerine bakma-

ya alışmıştım! En azından bana Carla'nın bir uzantısı gibi gelen o yaşlı kadını kendime bağlamak istiyordum.

Yaşlı kadın, minnettarlığını açıkça ifade etti. İyi yürekliliğime hayran olduğunu, fakat kızını terk etmesini teklif edişime yalnızca gülmekle yetineceğini söyledi. Böyle yapmayı aklının ucundan dahi geçirmezdi.

İşte bu sözleri, yüzüme bir tokat gibi çarptı! Carla'nın artık dâhil olmadığı ve beni ona götürecek tüm yolların da kapandığı o yapayalnız hayatıma geri dönmüştüm. Kendimi, arkamda en azından o yolu belirten bir işaret kaldığına ikna ederek aldatmaya çalıştım. Gitmeden önce yaşlı kadına birkaç gün sonra fikrini değiştirmesinin mümkün olabileceğini söyledim. Böyle olması halinde beni hatırlaması için ona yalvardım.

O evden ayrılırken, büyük bir iyilik yapmaya niyetlenmişken yolum kesilip de tartaklanmışım gibi öfke ve kin doluydu içim. Yaşlı kadın, birden patlatıverdiği o kahkahasıyla bana resmen hakaret etmişti. Kulaklarımda çınlamaya devam eden kahkahaları, yalnızca reddettiği son teklifime yönelik olamazlardı.

O ruh haliyle Augusta'ya dönmek istemedim. Kaderimi öngörebiliyor, olacakları tahmin edebiliyordum. Ona dönmem halinde, bir bahaneyle sonunda ona kötü davranacaktım, o ise içimi hayli acıttığını bildiği o kireç gibi bembeyaz yüzüyle intikam alacaktı benden. Ruhumun taşlarını az da olsa yerine oturtmama yardım edeceğini düşündüğümden, ritmik adımlarla şehrin sokaklarında gezinmeye koyuldum. Nitekim böyle de oldu! Kötü kaderimden yakınmayı bıraktım; sanki güçlü bir ışık beni karşımda duran yolun üzerine olduğum gibi yansıtırmışçasına kendimle yüz yüze geldim. İstediğim Carla değil, onun beni kucaklayışıydı; hatta mümkün olsa o son kucaklayışını geri istiyordum. Gülünç bir istekti bu! Kendime biraz acı çektirmek suretiyle o gülünç halimden kurtulup, az da olsa ciddileşebileceğimi düşünerek, dişlerimi var gücümle dudaklarıma geçirdim. Kendimle ilgili her şeyi biliyor, ruhumu derinlemesine tanıyordum artık ve iyileşmem için eşsiz bir fırsat sunulduğu halde bunu görmezden gelip böylesine acı çekiyor

olmam affedilir gibi değildi. Birçok kez tuttuğum dilek sonunda gerçekleşmiş, Carla hayatımdan çıkıp gitmişti.

Ruhumdaki kara bulutlar dağılmış halde şehrin dış mahallelerinden birinde amaçsızca yürümeye devam ederken, yüzü gözü boyalı bir kadın bana yaklaşmamı işaret edince, hiç tereddütsüz ona koştum.

Öğlen yemeğine hayli geç kalmama rağmen, Augusta'ya karşı öylesine sevgi dolu bir tavır takındım ki keyfi hemen yerine geliverdi. Gelgelelim kızımı öpmeyi beceremediğim gibi, birkaç saat boyunca ağzıma tek bir lokma da koymadım. Kendimi kirli ve günahkâr hissediyordum! Suçumu ve pişmanlık duygumu gizlemek adına genellikle yaptığım gibi hastaymışım gibi de davranmadım. Geleceğe dair alacağım hiçbir kararın beni teselli edemeyeceğini düşünüyordum ve belki de ilk kez, kendi kendime tek bir söz bile vermedim. İçine hapsolduğum karanlıktan çıkıp da aydınlık bir geleceğe doğru yeniden aynı ritimde yola koyulabilmem için saatler geçmesi gerekecekti.

Bende bir haller olduğunu fark eden Augusta, bu duruma güldü:

"İnsan senin yanındayken hiç sıkılmıyor doğrusu. Her gün başka bir adam olup çıkıyorsun."

Haklıydı! Kenar mahallelerde karşılaştığım o kadın, tanıdığım diğer kadınların hepsinden farklıydı ve artık içimde taşıyordum onu.

İkindi ve akşam saatlerini Augusta'yla birlikte geçirdim. O, hayli meşguldü; ben ise hiçbir şey yapmadan yanında öylece duruyordum. Kendimi, bir akıntının etkisiyle berrak bir suyun içinde bir yerden diğerine taşınıyormuş gibi hissediyordum: Bu berrak su, evimin dürüst, erdemli yaşantısıydı.

Kendimi, beni sürükleyen fakat temizlemeyen, aksine pisliğimi daha da belirgin kılan o akıntıya bırakmıştım!

Beni bekleyen o uzun gece boyunca yeni kararlar almaktan da geri kalmadım tabii ki. İçlerinde en sağlamları, ilkleri oldu. Bir silah edinecek ve boş bulunup da bir kez daha şehrin o kenar

mahallelerine gitmem halinde kendimi hemen oracıkta öldürecektim. Hayli inanarak aldığım bu karar, beni sakinleştirdi.

Yattığım yerde asla inlemeden, aksine düzenli bir ritimde nefes alıp vererek uykuya dalmış numarası yaptım. Tıpkı onu Carla'yla aldatmaya başlamamın hemen öncesinde olduğu gibi, tüm olanları karıma itiraf edip kendimi günahlarımdan arındırma düşüncesi yeniden aklımı kurcalamaya başladı. Ne var ki işler bu noktaya gelmişken her şeyi itiraf etmek de hayli zordu; işlediğim suçların ağırlığından değil, karmakarışık bir durumdan doğdukları için. Karım gibi bir yargıcın önünde, hafifletici bazı etkenler de öne sürebilmem gerekirdi; bunu ise ancak Carla'yla yaşadığım ilişkinin nasıl da acımasızca sonlandığını anlatarak yapabilirdim. Fakat bu durumda, artık tarih olmuş bir başka ihanetten daha bahsetmek zorunda kalacaktım. Gerçi o, bundan daha saf bir ihanetti; fakat kim bilir, belki de karıma daha ağır gelirdi.

Kendimi çözümleye çözümleye sonunda daha mantıklı bazı kararlar almayı başardım. Benzer bir durumun yeniden yaşanmasını engellemek adına, en kısa zamanda kaybettiğim ilişkiye benzer bir diğer ilişkiye başlamayı düşündüm; demek ki buna ihtiyacım vardı. Buna rağmen, hayatıma girecek yeni bir kadının düşüncesi bile korkutuyordu beni. Kendimi ve ailemi bin bir tehlikenin ortasına atabilirdim. Bu dünyada bir Carla daha yoktu; benim sevdiğim kadını sevmeyi dahi deneyen ve karşısına gerçek karım yerine aslında hiç sevmediğim bir kadını çıkarmamış olsaydım bunu başarabileceğinden emin olduğum o iyi yürekli ve tatlı genç kızın ardından, zehir gibi acı gözyaşları döktüm.

6

BİR ORTAKLIĞIN ÖYKÜSÜ

Beni yeni ticarethanesinde yanında isteyen Guido oldu. Aslında ben de orada çalışmak için can atıyordum fakat bu arzumu ona asla belli etmediğimden eminim. Dostum kabul ettiğim birinin ortak iş yapma teklifi, onca aylaklığımın ortasında cazip gelmişti bana. Fakat bunun bir nedeni daha vardı. Başarılı bir tüccar olma umudumu henüz kaybetmemiştim ve Guido'yu eğitmek suretiyle bu yolda ilerlemek, Olivi tarafından eğitilerek ilerlemekten çok daha kolay geliyordu. Yalnızca kendi iç seslerine kulak vererek öğrenen –ya da en azından ille de başkalarını dinleyerek öğrenmeyen– birçok kişi vardır şu dünyada.

Bu ortaklığı arzulamamın ardında başka sebepler da vardı. Guido'ya bir yararım dokunsun istiyordum! Her şeyden önce aramızda bir sevgi bağı vardı; üstelik istediği kadar güçlü ve kendine güvenli görünmeye çalışsın, Guido daima birilerinin yardımı ve korumasına ihtiyaç duyan – ki bunu kendisine seve seve temin edecektim– aciz bir varlık gibi geliyordu bana. Ayrıca duruma yalnızca Augusta'nın gözünden bakarak değil, kendi

bilinçaltımda da Guido'ya ne kadar yakın olabilirsem, Ada'yı o kadar umursamadığım izlenimini verebileceğimi düşünüyordum.

Anlayacağınız kendimi Guido'nun hizmetine sunabilmek için ağzının içine bakıyordum; beklediğim teklifin gelmesi ise biraz zaman aldı; çünkü Guido, kendime ait işlerle bile ilgilenmeyişimden hareketle, ticarete pek de yatkın olmadığım kanısına varmış olmalıydı.

Bir gün bana şöyle dedi:

"Yüksek Ticaret Okulu'ndan mezun olmama rağmen, koca bir ticarethanenin her yönüyle doğru işleyişinin sorumluluğunu tek başıma üstlenmekte yine de tereddüt ediyorum. Tüccarın hiçbir şeye ihtiyaç duymadığı doğru; öyle ya, kantar lazımsa kantarcıyı, yasaları anlamazsa avukatı, hesap defterini tutması için muhasebeciyi görevlendirir. Fakat şirket muhasebesini işin henüz başında tamamen yabancı birinin eline bırakmak da zor geliyor doğrusu!"

Beni yanında istediğini ilk kez bu şekilde ima etmişti. Aslında Olivi'nin yanında hesap defteri tutmakla geçen o birkaç ay haricinde herhangi bir muhasebe deneyimim olmamıştı; fakat Guido'nun kendisinden yardım isteyebileceği ve yabancı olmayan tek muhasebecinin ben olduğumdan emindim.

Yazıhanesi için eşya seçmeye gittiği gün, aramızdaki muhtemel ortaklıktan ilk kez açıkça bahsettik. Yönetici odası için iki çalışma masası sipariş verdi. Kızararak:

"Neden iki?" diye sordum.

"Diğeri senin için," diye yanıt verdi.

O anda ona karşı öylesine derin bir minnet duydum ki, boynuna atlamamak için kendimi zor tuttum.

Dükkândan çıktığımızda Guido, hafif utangaç bir tavırla ticarethanesinde bana bir pozisyon teklif etmesi için henüz erken olduğunu açıkladı. Odasındaki ikinci masa ise, ara sıra gidip de onunla iki laf etmek istemem halinde, daima emrime amade olacaktı. Beni herhangi bir yükümlülük altında bırakmak

istemiyor, bu sayede o da tamamen özgür kalıyordu. İşlerin iyi gitmesi halinde ise ticarethanesinin yönetiminde beni de seve seve görevlendireceğini söyledi.

İşlerinden bahsederken Guido'nun o güzel esmer yüzü oldukça ciddileşiyordu. Yürütmek ve bizzat ilgilenmek istediği tüm operasyonları çoktan tasarlamış gibiydi. Başımın üzerinden uzaklara bakıyordu; düşüncelerinin ciddiyetine öylesine güvenmiş olmalıyım ki, ben de onun gördüklerini, yani kısa bir süre içinde bir servet kazanmasını sağlayacak o işleri görmeye başladım. Ne kayınpederimizin başarıyla yürüttüğü iş felsefesini takip etmek, ne de Olivi'nin alçakgönüllülük ve güven prensipleriyle kazdığı yolda yürümek istiyordu. Onun görüşüne göre, her ikisi de zamanın gerisinde kalmış tüccarlardı. Bambaşka bir yol izlemek gerektiğini düşünüyordu ve bu ihtiyarların henüz beynimi yıkamadıklarını gördüğünden, benimle seve seve bir ortaklık kuracaktı.

Bütün bunlar bana gerçek ve doğru geldi. Ticaret dünyasındaki ilk başarımı elde etmek üzereydim ve keyiften bir kez daha kıpkırmızı kesildim. Hem bu yüzden, hem de bana karşı sergilediği büyük güvenden dolayı ona derin bir minnet duyduğumdan, iki yıl boyunca bazen durgun, bazense hayli yoğun ritimlerde onun için çalıştım; bunu da müdür odasında bana ayrılan o çalışma masasına sahip olmanın gururundan başka hiçbir karşılık beklemeden yaptım. Kuşkusuz, o âna dek aynı işle ilgilenerek geçirdiğim en uzun süre buydu. Yaptıklarımla övünmeyişimin tek nedeni ise, çalışmalarımın Guido için de kendim için de herhangi bir meyve vermemiş olmasıdır; söz konusu ticaret olduğunda yalnız sonuca bakıldığını herkes bilir.

Yaklaşık üç ay boyunca, yani şirketin kurulması için gereken zaman zarfında, büyük bir ticaret işine atılmış olduğuma inanmaya devam ettim. Yalnızca yazışmaları yürütmek ve muhasebe defterlerini tutmak gibi ayrıntılarla değil, işlerin gidişatını denetlemekle de ilgileneceğimi biliyordum. Yine de işin kontrolü her yönüyle Guido'ya aitti; benim üzerimde de öylesine söz sahibiydi ki, şansım yaver gidip de buna engel olmasa beni

mahvetmesi işten bile değildi. Hemen ona koşmam için tek bir işareti yeterliydi. Yaşantımın büyük bir bölümünü buna kafa yormaya ayırmama rağmen, şimdi bu satırları yazarken dahi şaşıyorum böyle oluşuna.Bu iki yıldan uzun uzun bahsetmeye devam edişim ise, Guido'ya böylesine bağlanışımın hastalığımın açık bir göstergesi olduğunu düşünmemdendir. Büyük ticaret işlerini anlamak için onun peşine böylesine takılmamın ve hemen ardından ise, bu sefer küçük işlerin nasıl yapılacağını öğreteceğim diye yine ona yapışıp kalmamın başka ne gibi mantıklı bir açıklaması olabilirdi? Guido'yla yakınlığım yalnızca Ada'ya karşı umursamazlığımı daha da belirgin hale getiriyor diye, içine düştüğüm o durumdan keyif almamın başka ne gibi mantıklı bir açıklaması olabilirdi? Tüm bunları benden isteyen kimdi? Gerek Ada'nın gerekse benim hayatımızı adadığımız birer ailemiz ve çocuklarımızın oluşu, birbirimizi umursamadığımızı kanıtlamaya yetmiyor muydu? Guido'yu sevmesine seviyordum da, özgür irademle kendime arkadaş olarak seçeceğim biri olmadığını da söylemek zorundaydım. Kusurları öyle sıklıkla gözüme batıyordu ki, zayıflıklarını sergileyip de içimde acımayla karışık bir merhamet duygusu uyandırdığı zamanlar dışında, düşüncelerinden hayli rahatsız oluyordum. Uzun bir süre boyunca onunla özgürlüğümden feragat ederek çalıştım ve yalnızca ona yardım edeceğim diye beni o korkunç durumların ortasına sürüklemesine izin verdim! Tüm bunlar, ya büyük bir hastalığın ya da eşine rastlanmadık bir iyi yürekliliğin göstergesi olabilir ancak – bu ikisi arasında güçlü bir bağ olduğu da unutulmamalıdır.

Gelgelelim, her gün görüşen erdemli ve dürüst insanların daima başına geldiği üzere, bizim de aramızda derin bir sevgi doğdu. Gerçekten de derin bir sevgiydi benimkisi! Hayatımdan çıkmasının ardından uzun bir süre boyunca onu hayli özlediğimi hissettim; hatta o âna dek Guido ve işlerinin âdeta işgal ettiği hayatım bana bir anda bomboş ve anlamsız geldi.

Henüz birlikte yaptığımız ilk iş sırasında, yani yazıhane eşyalarını satın alırken, ufak bir noktada yanıldığımızı anımsamam-

la, içimden gülmek geliyor. Eşyaları satın almasına almıştık da, henüz yazıhaneyi nereye kuracağımıza dahi karar vermemiştik. Kararımızı geciktiren ise, Guido ile aramdaki fikir ayrılığı olmuştu. Gerek kayınpederim, gerekse Olivi'den gördüğüm ve öğrendiğim kadarıyla, depoyu daha iyi kontrol edebilmek adına yazıhanenin de deponun hemen yakınlarında olması gerekirdi. Guido, yüzünde bir tiksinti ifadesiyle itiraz etti buna:

"Kurutulmuş balık ya da kösele kokan o eski Trieste yazıhaneleri öyledir!" diye çıkıştı. Bir yandan deponun denetimini uzaktan da yürütülebileceğinin garantisini veriyor, diğer yandan ise tereddüt ediyordu. Bir gün mobilya satıcısı onu arayıp da eşyaları hemen gelip almaması halinde hepsini sokağa ataçağını söyleyince, bir koşu gidip kendisine en son gösterilen yazıhaneyi kiraladı; yakınında depo olarak kullanabileceği bir mekân olmamasına rağmen, yazıhane şehrin tam merkezindeydi. İşte bu yüzden bir daha da asla bir depomuz olmadı.

Yazıhane, ikisi aydınlık ve geniş, biri penceresiz ve ufak olmak üzere üç odadan oluşuyordu. Oturulmaz durumdaki o ufak odanın kapısına üzerinde büyük harflerle "Muhasebe", diğer ikisinin kapısına ise yine büyük harflerle sırasıyla "Vezne" ve İngilizlerin pek bir özenerek kullandıkları "Özel"[1] kelimeleri yazılmış levhalar asıldı. Guido da ticaret eğitimini İngiltere'de almış ve orada hayli yararlı bazı kavramlar öğrenmişti. "Vezne" odasına aynen olması gerektiği gibi heybetli bir demir kasa ve geleneksek bir gişe yerleştirildi. "Özel" odamız ise içinde iki çalışma masası, bir kanepe ve rahat mı rahat birkaç koltuk bulunan, koyu kahverengi harikulade kadifelerle bezenmiş lüks bir mekâna dönüştü.

Bu ilk aşamayı muhasebe defterleri ve çeşitli gereçlerin alımı izledi. Bu konuyla benim ilgileneceğim şüphesizdi. Ne sipariş veriyorsam anında geliyordu. Aslında her isteğimin böylesine anında yerine getirilmemesini tercih ederdim, fakat yazıhanede eksik olan her şeyi belirtmek benim görevimdi. Henüz o gün-

[1] İngilizcede "özel" anlamına gelen "private" kelimesi bu dile Latinceden girdiğinden, İtalyanca "privato" kelimesi ile büyük benzerlik göstermektedir.

lerde Guido ile aramdaki büyük farklardan birini keşfettiğime inandım. Ben, bildiklerimden konuşmak için yararlanıyordum, o ise harekete geçmek için. Benim bildiğim kadarını öğrendiği anda ilk yaptığı şey, hemen satın almaktı. Bazen hiçbir şey yapmamaya, yani hiçbir şey almamaya ve satmamaya karar verdiği anlar da yok değildi, fakat böyle yapmasının ardında çok bildiğini zannedişi olduğunu düşünüyordum. Ben ise hiçbir şey yapmadığım durumlarda dahi daima daha kuşkucu olmuşumdur.

Yazıhane gereçlerini ilk satın alırken hayli temkinli davrandım. Hemen Olivi'ye koşarak mühürlerin ve muhasebe defterlerinin ölçülerini aldım. Ardından ise genç Olivi bana muhasebe defterlerinde kayıt tutmaya nasıl başlayacağımı ve çift taraflı kayıt sistemini öğretti; öğrenmesi kadar unutması da kolay konulardı bunlar. İş bilançoya geldiğinde ise, bunu da açıklayacağını söyledi.

Henüz o yazıhanede ne yapacağımız konusunda herhangi bir fikrimiz yoktu (şimdi, Guido'nun bunu o zamanlar da bilmediğini kesin olarak biliyorum). Günler boyunca, ihtiyacımız olması halinde işe alacağımız diğer çalışanları nereye oturtacağımızı konuştuk. Guido, sığdıkları kadarını "Vezne" odasına tıkıştırmaktan yanaydı. Gelgelelim o anki tek çalışanımız olan küçük Luciano, kasanın bulunduğu odada kasa görevlilerinden başka kimsenin bulunamayacağını belirtiyordu. Ayak işlerini görmesi için tuttuğumuz çocuktan ders almak hayli ağır gelmişti doğrusu! Birden aklımda bir şimşek çaktı:

"İngiltere'de her şeyin çek aracılığıyla ödendiğini anımsar gibiyim," dedim. Bunu Trieste'de duymuştum.

"Hay çok yaşa!" dedi Guido. "Şimdi benim de aklıma geldi. Nasıl da unuttum hayret doğrusu!"

Luciano'ya büyük meblağların artık elden alınıp verilmediklerini enine boyuna anlatmaya koyuldu. Üzerlerine her türlü meblağ yazılabilen çekler ise bir elden diğerine rahatlıkla geçebiliyorlardı. Doğrusu parlak bir zafer kazanmıştık ve Luciano'nun sesi kesiliverdi.

Sonraları Guido'nun eğitimi altına giren Luciano, bunun hayli yararını gördü. O zamanki yamağımız, bugün Trieste'nin en saygın tüccarlarından biridir. Aradan geçen bunca zamana rağmen, beni gülümsemesinin ardına gizlediği bir mütevazılıkla selamlar hâlâ. Guido, gününün belli bir kısmını önce Luciano'ya, ardından bana, son olarak da memuremize iş öğretmekle geçirirdi. Hatta kendi parasını tehlikeye atmamak adına, başkasının hesabına ticaret yapmak fikrine uzun bir süre hayli sıcak baktığını da hatırlıyorum. Üçüncü partiler için ticaret kavramını ana hatlarıyla bana da açıklamaya çalıştı; bunun bana fazla kolay geldiğini görmüş olacak ki, oturup tüm dikkatini kendisine vererek sözlerini uzunca bir süre boyunca dinleyen ve toy yüzü, o kocaman gözlerinden yayılan heyecan dolu ışıkla aydınlanan Luciano'yu öğrencisi olarak belledi. Nitekim Guido'nun böyle yaparak vaktini boşa harcadığı da söylenemez; çünkü aramızda bu tip ticarette gerçekten başarıya ulaşan tek kişi, Luciano'nun ta kendisi oldu. Tutup bir de ilim, her şeyin üzerindedir demezler mi!

Bu esnada Buenos Aires'ten yola çıkan *peso*'lar,[1] sonunda Trieste'ye ulaştı. Hayli ciddi bir işti bu! İlk başlarda bana çocuk oyuncağı gibi gelmişti, fakat Trieste pazarı o egzotik para birimini kabullenmeye hazır değildi. Çekleri düzenlemekte bir kez daha genç Olivi'nin yardımına ihtiyaç duyduk. Bizi iyi bir noktaya getirdiğine inanan genç Olivi geri çekilip de kendi kanatlarımızla uçmak zorunda kaldığımızda ise, Guido günler boyunca cepleri kuronlarla dopdolu halde gezmek zorunda kaldı; neyse ki sonunda bir banka bulduk da, şirketimize vakit kaybetmeden kullanmaya başladığımız bir çek defteri temin etmek suretiyle banka bizi bu sıkıntıdan kurtardı.

Guido, genç Olivi'ye şirketin kuruluş aşamasında omuzlarından hayli yük aldığını söylemek ihtiyacı hissetti:

"Dostumun şirketi ile asla rekabete girişmeyeceğime söz veriyorum!" dedi.

[1] Birçok eski İspanyol kolonisi ülkenin para birimi.

Gelgelelim ticaret konusunda tamamen farklı fikirlere sahip olan genç adam:

"Piyasada daha fazla rekabet olsa keşke. Böylece işler çok daha iyi gider!" diyerek karşılık verdi.

Bu yanıt karşısında ağzı açık kalan Guido, bu sözlerin anlamını her zamanki gibi gayet iyi kavradı ve kendisine prensip belirlediği bu yaklaşımı her isteyenle paylaştı.

Guido, ticaret okulu mezunu olmasına rağmen, alışveriş konusunda hiç de kesin ve açık bir fikre sahip değildi. Anapara hesabı açmamı ve harcamaları kaydedişimi, oturduğu yerden hayretle izledi. Muhasebe konusunda öylesine bilgiliydi ki, kendisine önerilen her işe öncelikle bir muhasebeci gibi yaklaşırdı. Hatta işi, derin bir muhasebe bilgisine sahip olmanın, insanın dünya görüşünü tamamen değiştirdiğini zannetmeye kadar götürüyordu. Her baktığı yerde, hatta dövüşen ya da öpüşen iki kişiye rastladığı durumlarda bile, hemen bir borçlu-alacaklı düzeni görürdü.

Guido'nun, temkin zırhını sımsıkı kuşanarak ticarete atıldığını söylemek mümkündü. Sayısız iş teklifini geri çevirdi, hatta ilk altı ay boyunca aklında çok daha parlak fikirler varmışçasına sakin ve kendinden emindi bunu yaparken:

"Yok!" diyordu ve ağzından çıkan o tek heceli kelime, söz konusu olan daha önce hiç görmediği bir mal olsa bile, en ince ayrıntısına kadar yapılmış hesapların sonucuymuş gibi geliyordu duyanlara. Fakat aslında tüm o düşüncelerinin ardında, yalnızca işin gerek kârı gerekse zararının muhasebe kayıtlarına nasıl yansıyacağını hesaplama saplantısı vardı. En son öğrendiği şey bu olduğundan, onu diğer her şeyin önüne koyuyordu.

Zavallı dostum hakkında böylesine kötü konuştuğum için çok üzülüyorum, fakat kendimi de daha iyi anlayabilmek adına gerçekleri anlatmak zorundayım. Onun, ufak yazıhanemizi sağlıklı çalışmamızı engelleyen o hayalleriyle dolduracağım diye nasıl da kafa yorduğunu hatırlıyorum. Bir gün, sipariş üzerine iş görmeye başlamak için posta ile bin kadar el ilanı göndermeyi kararlaştırdık. Guido, şu yorumda bulundu:

"Gönderdiğimiz bu el ilanlarının kaçının, ulaştıkları kişileri bizimle çalışmaya ikna edebileceklerini önceden bilebilsek, kim bilir kaç pulun masrafından tasarruf ederiz!"

Bu cümlenin, tek başına işimize engel olacağı yoktu; fakat kendi sözleri öylesine hoşuna gitmiş olmalıydı ki, kapalı zarfları havaya fırlatmaya başlayarak, yalnızca teslim adresi yukarıda kalacak şekilde yere düşenleri göndermeye karar verdi. Buna benzer bazı deneyleri geçmişte ben de yapmış olmakla beraber, işi asla bu noktaya getirmediğimi zannediyorum. Tabii bunun üzerine ben de, elediği el ilanlarını ne yerden topladım ne de postaya verdim; nihayetinde onu bu elemeyi yapmaya iten şeyin geçerli bir ilham olup olmadığından emin değildim ve onun parasıyla alınan pulları harcamaya cüret edemezdim.

Yaver giden şansım, Guido'nun beni mahvetmesine engel oldu olmasına da, işlerinde daha etkin bir rol oynamamın da önünü kesti. Trieste'de hâlâ işlerin böyle gitmediğini düşünenler olduğundan, burada yüksek sesle söylüyorum: Guido'yla çalıştığım zaman zarfında, geçmişteki kuruyemiş işinde yaptığım gibi, rastgele bir ilhamdan yola çıkarak işlerine asla burnumu sokmadım. Onu asla herhangi bir işin ortasına sürüklemediğim gibi, hiçbir işe girmesini de engellemedim. Yalnızca uyarıyordum onu! Onu çalışmaya ve ihtiyatlı davranmaya teşvik ediyordum, o kadar. Parasıyla kumar oynamaya ise asla cüret etmezdim.

Onun yanında hayli edilgen ve etkisiz kaldım. Ona doğru yolu göstermeye çabaladım çabalamasına, fakat belki de istek-sizce yaptığımdan olsa gerek, bunu başaramadım. Öyle ya, iki kişi birbirini bulduğunda, kimin Don Kişot kimin Sancho Panza olacağına karar vermek onlara düşmez ki! Iş konusundaki tüm kararları o veriyordu; bu durumda Sancho rolünü üstlenen ben ise, gerekli çözümleme ve eleştirilerde bulunduktan sonra elimde muhasebe defteri, peşi sıra ağır ağır yürüyordum.

Sipariş üzerine çalışma işi tam bir fiyaskoyla sonuçlansa da, neyse ki bize herhangi bir zararı dokunmadı. Bize mal gönderen tek kişi Viyanalı bir kırtasiyeci oldu; gelen malların bir bölü-

münü satmakla Luciano ilgilendi, sonrasında ise yavaş yavaş satışlar üzerinden ne kadar komisyon alacağımızı hesaplamayı öğrenerek, Guido'yu hepsini kendisine bırakmaya ikna etti. Söz konusu olan hayli ufak bir meblağ olduğundan, Guido bu önemsiz isteği yerine getirmekte bir sorun görmedi, üstelik ilk işi böylece kapatmamız şansımızı açabilirdi. Bu ilk işimizden geriye, parasını ödeyip de elimizde tutmak zorunda kaldığımız ve depo olarak kullandığımız ufak odaya yığdığımız bir dizi kırtasiye gereci kaldı. Bizimkinden çok daha faal bir ticarethanenin birkaç yıllık ihtiyacını karşılamaya yeter de artardı bunlar.

Şehrin merkezindeki o ufak ve aydınlık yazıhane, birkaç ay boyunca keyifli bir buluşma yeri oldu bizim için. Orada hayli az çalışıyor (sanırım hepi topu iki iş yaptık, o da içi boş, kullanılmış ambalaj işiydi; hem mal, hem de müşteri aynı gün yazıhaneye geldi de, ufak bir kâr dahi sağlayabildik), çoğunlukla iki eski dost gibi sohbet ediyorduk; ara sıra aramıza katılan o saf Luciano ise, bizimle iş konuşurken yaşıtlarının kızlardan konuşurken duyduğuna benzer bir heyecan duyuyor, yerinde duramaz oluyordu.

O zamanlar Carla'yı henüz yitirmemiş olduğumdan, masumlarla masum olmak, masum eğlencelerle avunmak bana hiç de zor gelmiyordu. Ve o zamanları her anımsayışımda, yaşadığım her günü baştan sona keyifle yeniden yaşarım. Akşam olup da eve döndüğümde Augusta'ya anlatacak birçok şeyim oluyordu ve yazıhanede yaptığımız konuşmaların istisnasız tümünü, hiçbir şey ekleyip çarpıtmadan aktarabiliyordum ona.

Augusta'nın düşünceli bir tavırla:

"Peki ne zaman para kazanmaya başlayacaksınız?" diye çıkışması ise beni hiç endişelendirmiyordu.

Para mı? Para kazanmayı henüz düşünmeye dahi başlamamıştık. Önce durup bakmamız ve malları, ülkeyi ve Trieste'nin arka bölgelerini dikkatle incelememiz gerektiğini biliyorduk. Ticarethane dediğin öyle bugünden yarına kurulamazdı ya! Bu açıklamalarım Augusta'yı ikna edip sakinleştirmeye yetiyordu.

Derken hayli gürültücü bir misafiri yazıhanemize buyur ettik: Yerinde duramayan ve her şeye musallat olan birkaç aylık bir av köpeği. Köpeği çok seven Guido, onun için yazıhanede sürekli süt ve et bulunduruyordu. Yapacak ya da düşünecek bir şeyim olmadığında; bu av köpeğinin, köpeklerin yorumlamayı becerebildiğimiz ve onları hayli sevimli kılan o dört beş hareketini yaparak yazıhanenin içinde bir yandan diğerine zıplayışı, benim de hoşuma gitmiyor değildi. Gelgelelim öylesine gürültülü ve pasaklıydı ki, yerinin kesinlikle bizim yanımız olmaması gerektiğinden emindim! O köpeğin yazıhanedeki varlığının, Guido'nun bir ticarethaneyi yönetecek vasıflara sahip olmadığının ilk açık göstergesi olduğunu düşünüyordum. Böyle yaparak, ciddiyetten tamamen yoksun olduğunu kanıtlıyordu. Köpeği yazıhanede tutuşumuzun işlerimiz üzerinde olumsuz etki yapacağını anlatmaya çalışsam da, ısrar edecek cesareti kendimde bulamadım; rastgele verdiği bir yanıtla lafı ağzıma tıkayıverdi.

İş böyle olunca, yeni iş arkadaşımın eğitimini bizzat üstlenmek zorunda kaldım ve Guido'nun orada olmadığı zamanlarda büyük bir istek ve keyifle birkaç tekme savurdum ona. Köpek önce inliyor, ardından ise bunu yanlışlıkla yaptığımı düşünerek yeniden yanıma sokuluyordu. İkinci tekme ise durumu açıklığa kavuşturmaya yetiyordu; gidip bir köşeye sinen köpek, Guido gelene kadar yerinden kıpırdamıyordu. Sonrasında hıncımı masum bir varlıktan çıkardığıma pişman olmama rağmen, iş işten geçmişti. Durumu telafi etmek için onu sevgiye boğsam da, bir daha asla güvenmedi bana ve tepkisini Guido'nun önünde açığa vurdu:

"İlginç doğrusu," dedi Guido. "Neyse ki kim olduğunu biliyorum, aksi takdirde senden fena halde şüphelenirdim doğrusu. Köpeklerin verdikleri tepkilerde yanıldıkları hayli nadirdir."

İnanır mısınız, Guido'nun zihninde beliren şüphe bulutlarını dağıtmak için bir an köpeğin neden böyle bir tavır sergilediğini anlatmayı bile düşündüm.

Birkaç gün sonra, Guido'yla aslında beni fazla ilgilendirmemesi gereken bir konuda ufak bir tartışma yaşadım. Muhasebeyi

saplantı haline getiren ortağımın aklına, ailesi için yaptığı masrafları da şirketin genel masrafları arasına katmak geldi. Konu hakkında Olivi'ye de danıştıktan sonra onun bu kararına kesinlikle karşı çıktım; böylece ihtiyar Sinyor *Cada*'nın faizini korudum. Nitekim Guido'nun, Ada ve kısa bir süre sonra dünyaya gelen ikizlerine ait masrafları şirket muhasebesine dâhil etmesi söz konusu olmayacaktı. Guido'nun bizzat üstlenmesi gereken bu masrafların, şirket bütçesine yük olmaları kabul edilemezdi. Ardından da, böyle yapmak yerine Buenos Aires'teki babasına bir mektup yazarak, kendisine aylık bir maaş bağlatmasını teklif ettim. Ne var ki babası bu isteğini geri çevirdi, çünkü Guido zaten kazancın yüzde yetmiş beşini elinde tutuyor, Sinyor *Cada* ise ancak geriye kalanıyla yetinmek zorunda kalıyordu. Bana sorarsanız adamcağız böyle yanıt vermekte son derece haklıydı; yenilgiyi kabul etmeyen Guido ise babasına uzun mektuplar yazarak bu konuyu daha "yüksek" bir bakış açısından –onun icat ettiği bir ifadeydi bu– değerlendirmeleri gerektiğini savunuyordu. Aradaki mesafe hayli uzun olduğundan, mektuplar gidip gelene dek bizim ticarethane de çoktan kapanmıştı zaten. Fakat kazanan ben oldum! Bilançomuzdaki genel masraflar hanesi, Guido'nun kişisel masraflarıyla dolmadan tertemiz kaldı; ticarethanenin batmasının ardından ise sermayemizin ufak bir kısmını bile kurtaramadık, hepsi uçup gitti.

Yazıhanemize katılan beşinci kişi (köpek Argo'yu da sayarsak) Carmen oldu. İşe alınmasına bizzat şahit oldum. Carla'dan dönüşte yazıhaneye uğramıştım ve kendimi çok huzurlu hissediyordum, aynen Talleyrand'ın[1] saat sabah sekizde hissettiği gibi. Karanlık koridorda gözüme genç bir kız ilişti ve Luciano, genç kadının Guido'yla yüz yüze görüşmek istediğini söyledi. Yapacak bazı işlerim vardı ve kendisinden dışarıda beklemesini rica ettim. Kısa bir süre sonra odaya giren Guido, genç kızı fark etmemiş olmalıydı; hemen devreye giren Luciano, genç kızın

[1] Rivayete göre, ünlü Fransız diplomat Charles-Maurice de Talleyrand-Périgord (1754-1838), daima genç ve zinde kalışını sabahın erken saatlerindeki aktif cinsel yaşantısına borçluydu.

beraberinde getirdiği kartviziti ona uzattı. Kartı inceleyen Guido:

"Hayır!" dedi ceketini çıkarırken, içerinin sıcağından rahatsız olduğu belliydi. Fakat hemen ardından bir süreliğine duraksadı kaldı:

"Kendisiyle görüşüp kimin tarafından gönderildiğini anlamam gerekecek," dedi.

Genç kızı içeri buyur etti; ben ise ancak Guido çevik bir hareketle ceketini yeniden üzerine geçirip de parıldayan gözleri ve hafif kızarmış güzel esmer yüzüyle karşısında duran genç kızla konuşmaya başladığı sırada işimden başımı kaldırdım.

Bugün, Carmen'den çok daha alımlı pek çok genç kız tanıdığımı rahatlıkla söyleyebilirim; böylesine öne çıkan, göze çarpan bir güzellikle ise hiç karşılaşmadığımı biliyorum. Kadınların güzelliği genellikle erkeğin arzusuna göre şekillenirken, onun ise böyle bir girizgâha hiç ama hiç ihtiyacı yoktu. Yüzüne bakarken önce gülümsedim, ardından ise güldüm. Genç kız, ürünlerinin mükemmelliğini yedi düvele haykırmak amacıyla dünyayı gezen bir endüstri patronunu andırıyordu. Bizden iş istemeye gelmişti; ben ise konuşmanın ortasına dalıp, ona şu soruyu sormaktan kendimi zor alıkoyuyordum: "Hangi iş? Yatak odası için mi?"

Yüzünün makyajsız olduğunu fark ettim; fakat hafifçe seçilen damarlarının yer yer mavimsi bir ışık verdiği cildinin beyazlığı, yanaklarının olgun meyveleri andıran kırmızılığı öylesine mükemmeldi ki, doğal renkleriyle yapay bir güzelliği taklit ediyordu sanki. İri kahverengi gözlerinden etrafa yayılan göz kamaştırıcı ışık, her hareketine büyük bir önem atfedilmesini sağlıyordu.

Guido'nun oturmasını rica ettiği genç kız, gözlerini çekingen ve alçakgönüllü bir tavırla şemsiyesinin ucuna, ya da muhtemelen cilalı çizmelerine dikmişti. Guido'nun kendisiyle konuşmaya başlamasıyla birlikte gözlerini öyle bir hızla yukarıya kaldırdı ve tüm parlaklığıyla onun yüzüne dikti ki, zavallı patronum âdeta yıldırım çarpmışa döndü. Giyimi iddiasız olma-

sına rağmen güzelliği hiç de ikinci planda kalmıyordu; çünkü o harikulade vücudunun üzerine geçirdiği her şey, farklı bir kimliğe bürünüyor gibiydi. Yalnızca çizmeleri lüks olmalılardı; Velázquez'in,[1] mankenlerinin ayakları altına koyduğu bembeyaz kâğıtları andırıyorlardı. Eminim Velázquez de Carmen'i etrafındakilerinden ayırmak istese, siyah rugan bir zemin üzerine yerleştirirdi.

İçinde bulunduğum o huzurlu ruh halimle, aralarında geçen konuşmayı merakla takip ettim. Guido, kıza stenografi[2] bilip bilmediğini sordu. Bu konuda herhangi bir bilgisi olmadığını itiraf eden genç kız, dikte konusunda ise hayli tecrübeli olduğunu ekledi. Ne garip! O sülün gibi ahenkli vücuttan, kaba, kısık, çatallı bir ses yükseliyordu. Şaşkınlığımı gizleyemedim:

"Soğuk almış olmayasınız?" diye sordum.

"Hayır!" diyerek karşılık verdi. "Neden sordunuz bunu?" Sorum onu öylesine şaşırmıştı ki, üzerime diktiği bakışları bir anda daha da keskinleşti. Böylesine akortsuz bir sese sahip olduğunu bilmeyişinden hareketle, küçücük kulaklarının işlevlerini pek de iyi yerine getirmedikleri sonucuna vardım.

Guido, genç kıza İngilizce, Fransızca veya Almancadan herhangi birini bilip bilmediğini sordu. Henüz hangi yabancı dile ihtiyacımız olacağını bilmediğimizden, tercihi ona bırakmak ister gibiydi. Carmen, az, çok az Almanca bildiğini söyledi.

Guido, üzerinde derinlemesine düşünmeden hiçbir karar almazdı:

"Aslında bizim Almancaya ihtiyacımız yok, çünkü ben bu dili gayet iyi biliyorum."

Genç kızın, bana çoktan söylenmiş gibi gelen bir son söz beklediği ortadaydı; bunu bir an önce duyabilmek için de iş aramaktaki amacının boş durmamak ve yeni bir şeyler öğrenmek

---

[1] Diego Rodríguez Velázquez (1599-1660). Eserlerindeki renk yoğunluğu ve ışık/gölge oyunlarıyla dikkat çeken, Barok döneminin ünlü İspanyol ressamı.

[2] Steno daktilosu adı verilen araç yardımıyla konuşmaları aynı hızda yazıya geçirmeye imkân sağlayan ve alfabeninharfleri, noktalama işaretleri ve kelimeleri yerine semboller ve kısaltmalar kullanan çabuk yazma sistemi.

olduğunu, bu nedenle gayet mütevazı bir maaşla yetineceğini söyledi.

Güzel bir kadının bir erkek üzerinde yaptığı ilk etki, erkeğin cimriliğini anında bir kenara bırakmasını sağlamaktır. Guido, omuzlarını silkerek para gibi önemsiz konularla ilgilenmediğini söyledi, genç kıza kendisine vereceği maaşı iletti ve o da minnettar bir tavırla teklifi kabul etti; Guido, büyük bir ciddiyetle kıza steno daktilosunu öğrenmeye başlamasını tavsiye ederek sözlerini tamamladı. İşe alacağı ilk çalışanın kusursuz bir stenografi bilgisine sahip olacağı sözünü vermişti bana; bu nedenle, genç kıza böyle bir tavsiyede bulunmasının ardında bana olan saygısının yattığını biliyordum.

Aynı günün akşamında karıma yeni iş arkadaşımdan bahsettim. Bundan tarifsiz bir memnuniyetsizlik duydu. Ben herhangi bir yorum yapmadım, o ise hemen Guido'nun genç kızı metresi yapmak amacıyla işe aldığını düşündü. Buna itiraz ettim ve tartışmaya başladık; her ne kadar ben de kızın Guido'ya âşık olduğu gibi bir hava sezmiş olsam bile, onun bu yıldırım çarpmışa benzeyen halinin kısa sürmesi ve ciddi herhangi bir sonuç doğurmaması da mümkündü. Üstelik genç kız iyi, haysiyetli birine benziyordu.

Birkaç gün sonra – ki bunun ne kadarı tesadüftü bilemiyorum–, Ada yazıhanemize uğradı. Guido'nun henüz ortada olmadığını görünce bir süre benimle çene çalarak, saat kaçta geleceğini sordu. Ardından, Carmen ve Luciano'nun çalıştıkları yandaki odaya doğru tutuk adımlarla ilerledi. Daktilo makinasıyla pratik yapmakla meşgul olan Carmen, büyük bir dikkatle her bir harfi teker teker aramaktaydı. Kendisini süzmekte olan Ada'ya gözlerini işinden ayırarak baktı. Nasıl da farklıydı bu iki kadın! Gerçi birbirlerine biraz benziyorlardı, fakat Carmen için Ada'nın daha fazla ayrıntıyla zenginleştirilmiş hali demek mümkündü. Çok daha şık kıyafetler içindeki Ada'nın bir eş ya da anne olmak için yaratıldığını; sevgili rolünün ise, steno daktilosunun başında çalışırken elbisesini kirletmemek amacıyla giydiği salaş önlükle oturan Carmen'e uygun olduğunu

düşündüm. Neden Ada'nın o harikulade güzellikteki gözlerinin Carmen'inkilerden daha zayıf bir ışık yaydığını ve bu yüzden insanların aklını almaya değil de yalnızca görmeye yarayan bir organ olmakla yetindiklerini açıklayabilecek bilge bir kişi var mıdır, bilemiyorum doğrusu. Carmen, üzerine dikilen öfke dolu bakışları kaldırmayı beceriyordu; kim bilir, acaba biraz merak, biraz da kıskançlık da var mıydı o bakışlarda, yoksa bu benim hayal gücümün bir ürünü müydü?

Bu, kendisini benden esirgeyen Ada'yı güzel ve çekici bulduğum son gün oldu. Kısa bir süre sonra o hayli sorunlu hamilelik dönemi başlayacak ve ikiz bebekleri ancak zorlu bir ameliyat sonrasında dünyaya gelebileceklerdi. Doğumdan hemen sonra ise tüm güzelliğini alıp götüren o hastalığa yakalandı. İşte bundan olsa gerek, o ziyaretini bugünmüş gibi hatırlarım. Fakat o günün hafızama böylesine kazınmış olmasının bir diğer nedeni de, diğer kadının o bambaşka güzelliği karşısında Ada'nınkinin gözüme hayli mütevazı ve eksik geldiğini fark edip, ona karşı büyük bir şefkat duymuş olmamdır. Carmen'e âşık olmadığım ortadaydı; hakkında o harikulade iri gözleri, göz kamaştırıcı renkleri, çatallı sesi ve aramıza katılma şekli – ki bundan herhangi bir şekilde sorumlu değildi– dışında hiçbir şey de bilmiyordum. O anda Ada'ya karşı ise derin bir sevgi duyuyordum; bir zamanlar tüm varlığımla arzuladığım, sahip olamadığım ve artık çoktan unuttuğum bir kadına yönelik böylesine bir sevgi duyuyor oluşum, fazlasıyla garipti doğrusu. Nihayetinde dönüp dolaşıp, arzuma karşılık vermiş olması halinde geleceğimiz noktaya varmıştık ve bu durum, uğruna yaşadığımızı zannettiğimiz bazı şeylerin aslında nasıl da önemsizleşebileceğinin somut bir kanıtı oldu.

Acısına son vermek istedim ve odaya ondan önce girdim. Az sonra yazıhaneye varan Guido, karısını karşısında görür görmez kıpkırmızı kesildi. Ada, neden uğradığını hayli makul bir gerekçeyle açıkladı, fakat hemen ardından bizi yalnız bırakmak üzere çıkmaya hazırlanırken, Guido'ya:

"Yazıhanenize yeni bir çalışan mı aldınız?" diye sordu.

"Evet!" diye yanıt verdi Guido. Zihnindeki karmaşayı karısından gizleyebilmek için hemen konuyu değiştirdi ve bana dönerek, o sabah birilerinin gelip de kendisini sorup sormadığını bilmek istedi. Olumsuz yanıtım üzerine, uğramasını umduğu birileri varmış numarası yapmaya devam ederek yüzünü buruşturdu; ben ise kimseyi beklemediğini biliyordum; Guido sonunda umursamazca bir tavır takınmayı başararak Ada'ya döndü:

"Bir stenografa ihtiyacımız vardı da!" dedi.

O anki zihin karmaşası içinde ihtiyaç duyduğu kişinin cinsiyetini dahi karıştırdığını duyup hayli eğlendim doğrusu.[1]

Carmen'in gelişi, yazıhanemize büyük bir canlılık kazandırdı. Kastettiğim yalnızca gözleri, narin vücudu ve yüzünün kusursuz renklerinin getirdiği canlılık değil; işlerin açıldığını da söylemek istiyorum. Genç kızın aramıza katılmasıyla birlikte, Guido'ya bir çalışma isteği geldi. Her şeyden önce bana ve diğer herkese, genç kızı işe almakla ne kadar doğru yaptığını göstermek istediğinden, her gün kendisinin de bizzat üstlendiği bin bir türlü iş icat ediyordu. Ardından ise her işe böylesine büyük bir istekle sarılması, genç kıza daha da iyi kur yapabilmesi için bir bahaneye dönüştü. Daha önce görülmemiş bir verimlilikle çalışmaktaydı. Dikte ettiği tüm harflerin yazılışını genç kıza bizzat öğretiyor ve yazdığı birçok kelimenin ortografisini düzeltiyordu. Böyle yaparken, tavırlarına büyük bir sevecenlik hâkimdi. Genç kızın gördüğü bu ilginin karşılığını bir şekilde, herhangi bir şekilde vermek istemesi, hiç de garip karşılanamazdı doğrusu.

Yıldırım aşkı şerefine icat ettiği işlerden pek azı kârlı bir sonuç verdi. Bir seferinde, uğruna hayli vakit kaybettiği bir işi bağlama noktasına geldiğinde, söz konusu malın yasaklı olduğunu öğrendi. Bir noktada kendimizi, fark etmeden nasırlarına basmakta olduğumuzdan yüzü acıyla buruşmuş bir adamla yüz

---

[1] Metnin orijinalinde Zeno, İtalyancanın cinsiyet farkı gözeten bir dil oluşuna gönderme yapmakta; Guido'nun heyecandan, yeni çalışanından "stenografa" (kadın) yerine "stenografo" (erkek) diye bahsetmesiyle alay etmektedir.

yüze gelmiş halde bulduk. Söz konusu malla neden ilgilendiğimizi bilmek istiyor ve hayli nüfuzlu yabancı rakipleri tarafından gönderildiğimizi tahmin ediyordu. İlk seferinde hayli tedirgindi, en kötüsünü düşünerek çok korkuyordu. Saflığımızın farkına vardığında ise bizimle alay etmeye koyularak bu işi asla bağlayamayacağımızı söyledi. Sonunda haklı çıktı fakat yenilgimizi kabul etmemiz için hayli zaman geçmesi ve Carmen'in de birçok yazışmada bulunması gerekti. Malın etrafına âdeta bir hendek kazılmıştı, elde edilmesi mümkün değildi. Augusta'ya bu işten hiç bahsetmedim fakat yine de her şeyi biliyordu; Guido, stenografımızın ne kadar yoğun çalıştığını göstermek adına her şeyi ayrıntılı biçimde Ada'ya anlatmış, karım da haberi ondan almıştı. Gelgelelim, sonuçlandıramadığımız bu iş Guido'nun gözünde büyük önem kazandı. Her gün ondan bahsediyordu. Dünyanın başka hiçbir şehrinde benzer bir durumla karşılaşılmayacağından emindi. Şehrimizin ticaret ağının hayli aciz olduğunu, sistemin girişimci tüm tüccarları boğduğunu iddia ediyordu. Onun da başına gelen, aynen bu olmuştu.

O dönemde ilgilendiğimiz o yoğun ve düzensiz işler silsilesi içinde biri var ki, yalnızca meyve vermemekle kalmayıp bizi fena halde yaktı. Arayıp bulmadığımız, bir anda karşımıza çıkan bu iş, üstümüze öylece yapışıp kaldı. Bizi o fiyaskonun ortasına sürükleyen, babası Arjantin'de Guido'nun babasıyla iş yapan Tacich adlı Dalmaçyalı genç bir adam oldu. İlk başlarda yazıhanemizi yalnızca ticaret konusunda bazı bilgiler edinmek amacıyla ziyaret ediyor, biz ise istediği bilgileri kendisine temin ediyorduk.

Tacich oldukça yakışıklı genç bir adamdı, hatta aşırı yakışıklı olduğunu dahi söylemek mümkündü. Uzun boylu ve yapılıydı; koyu mavi gözleri, uzun kirpikleri, gür, kısa ve yer yer altın renkli yansımalarla parlayan kahverengi bıyıkları, esmer tenli yüzünde büyük bir ahenkle iç içe geçmişlerdi. Uzun lafın kısası, renklerin birleşiminden doğan mükemmel sonuç yüzüne öylesine yansımıştı ki, onun tam da Carmen'le eşleştirilmek üzere yaratıldığını düşündüm. O da aynı şekilde düşünmüş olmalıy-

dı ki, her gün ziyaretimize geliyordu. Yazıhanemizde her gün saatlerce sohbet ediyor ve asla sıkılmıyorduk. Carmen'e sahip olmak için amansız bir mücadeleye girişen Tacich ve Guido, tüm erkek hayvanların çiftleşme döneminde yaptıkları gibi, en kuvvetli yönlerini sergilemeye koyulmuşlardı. Guido, genç Dalmaçyalının onu evinde de ziyaret edişi ve bu vesileyle Ada'yı tanıyor oluşu nedeniyle biraz tedirgindi, fakat artık hiçbir şey onu Carmen'in gözünden düşürmeye yetmeyecekti; o gözleri gayet iyi çözümlemiş olan ben, bunu hemen anlarken; Tacich ise durumu anlamakta hayli gecikmişti ve onu sıklıkla görebilmek için bir bahane yaratmak isteyerek, malları üretici yerine bizden satın almaya başladı –birkaç vagon dolusu sabunu, üretim fiyatının üzerine bir de komisyon ödeyerek kapattı. Ardından ise yine aşkı uğruna, bizi o felaketle sonuçlanan işin tam ortasına sürükledi.

Babası, bakır sülfat fiyatlarının düzenli olarak belirli mevsimlerde artıp, diğer mevsimlerde ise azaldığını tespit etmişti. Bu nedenle, spekülasyon için doğru zaman geldiğinde İngiltere'den altmış ton bakır sülfat satın almaya karar verdi. Bu konuyu uzun uzadıya tartıştık, hatta bununla da kalmayıp, bir İngiliz ticarethaneyle yazışarak işin bağlanmasına da önayak olduk. Babası, Tacich'e bir telgraf gönderip de doğru zamanın geldiğine inandığını söyledi ve pazarlığı hangi fiyattan kapatmaya razı olacağını da belirtti. Aşk sersemi Tacich, hemen bize koşarak babasının tüyosunu bizimle paylaştı; ödülünü ise Carmen'in o güzel, derin ve ruhunu okşayan bakışlarını üzerine çekerek aldı. Dalmaçyalı, büyük bir minnetle karşılık verdiği bakışların, aslında Guido'ya edilmiş bir ilan-ı aşk ifadesi olduğunu ise bilmiyordu.

Guido'nun nasıl büyük bir rahatlık ve kendine güvenle bu işe giriştiğini gayet iyi hatırlıyorum; ki her şey hayli kolay ve sorunsuzca ilerlemişti; çünkü İngiltere kanunları, malların limanımıza varır varmaz başka bir yere taşınmadan doğrudan alıcıya teslim edilmesini mümkün kılıyordu. Guido, elde etmek istediği kazancı belirledikten sonra, İngiltere'deki dostumuzun

vereceği son fiyatı hesapladı. Sözlüğün de yardımıyla, sonunda malın İngiltere'den yola çıkmasını sağladık. Mallar yola çıkar çıkmaz ellerini ovuşturmaya başlayan Guido, böylesine az bir emek karşılığı kasasına yağacak kuronların hesabını yapmaya koyuldu. Tanrı'nın işini rast getirmesini garanti altına alabilmek adına, hem bana hem de biraz art niyetli bir tavırla da olsa, o güzel gözleriyle işin bağlanmasına katkıda bulunduğunu iddia ettiği Carmen'e de kazançtan belirli bir pay önerdi. İkimiz de onun bu teklifine itiraz etsek de, o en azından kabul etmiş numarası yapmamız için bize yalvardı. Aksi takdirde işine nazar değdireceğimizden korkuyordu; ben de isteğini yerine getirerek içine su serptim. Benden çekinmemesi gerektiği ve içimde ona karşı yalnızca iyi dilekler taşıdığımdan kesinlikle emin olmakla birlikte, bundan şüphe duyuşunu da anlayışla karşılıyordum. Burada hepimiz birbirimizden nefret etmediğimiz zamanlarda birbirimizi sever, en içten dileklerimizi ise yalnızca iş hesabı yaparken ortaya dökeriz.

Her yönüyle hayli titiz ve temkinli bir operasyon yürüten Guido'nun, elde edeceği kazançla genellikle "çifte ailesi", evde canını sıkan bir durum meydana geldiğinde ise "çifte yazıhanesi" olarak adlandırdığı karısı ve çocukları ile yazıhanesinin masraflarını ne kadar süreliğine karşılayabileceğini dahi hesapladığını hatırlıyorum. Kim bilir, belki de üzerine böylesine titrediği için beklenilen sonucu vermemiştir bu iş. Londra'dan gelen kısa haber, her şeyi berbat etti: Bakır sülfatın o günkü piyasa fiyatı, alıcımızın bize verdiği son fiyatın hayli üzerindeydi. Hayalini kurduğumuz servet, işte böylesine uçup gitti. Haberi alan Tacich, apar topar Trieste'yi terk etti.

O dönemde yaklaşık bir ay boyunca yazıhaneye gitmeyi bıraktım; bu nedenle ticarethanemize gelen ve ilk bakışta önemsizmiş gibi görünse de sonrasında Guido için hayli ağır sonuçlar doğuracak olan o mektup, asla elime geçmedi. Mektubu gönderen İngiliz şirket, malın yola çıkmaya hazır olduğunu ve aksini iletmediğimiz takdirde siparişimizin geçerli sayılacağını belirtiyordu. Guido, siparişi geri çekmeyi kesinlikle düşünmez-

ken, ben ise yazıhaneye geri döndüğümde o işi çoktan unutmuştum bile. Böylece birkaç ay sonra bir akşam Guido, elinde anlamadığı ve üzerinde yazıhanemize yerleşir yerleşmez yazışma adresi olarak kaydettirdiğim açık adres bulunduğu halde bir hata sonucu yazıhanemize gönderildiğini düşündüğü bir zarfla evime geldi. İçindeki telgraf, yalnızca üç kelime içermekteydi: *60 tons settled.*[1] Ben durumu o anda kavradım – ki yaptığımız büyük hacimli tek iş olduğundan, bahsettiği malın bakır sülfat olduğunu anlamam hiç de zor olmadı açıkçası. Guido'ya, elindeki telgrafın; bakır sülfat fiyatının istediğimiz seviyeye gelmesi nedeniyle, sonunda altmış tonluk siparişimizin keyfini sürebileceğimizi belirttiğini söyledim.

Guido, bundan hiç de memnun olmuşa benzemiyordu:

"Sipariş verdiğim malı nasıl olup da böylesine uzun bir gecikmeden sonra kabul edeceğimi düşünebilirler ki?" dedi itiraz ederek.

Ben yazıhanemizde siparişin onaylandığına dair bir belge bulunması gerektiğini biliyorken, Guido ise böyle bir belgenin kesinlikle eline geçmediğini iddia ediyordu. Hayli endişeli görünüyordu; hemen yazıhaneye koşup mektubu yazışmalar arasında aramamızı önerdi; onun doğru zamanda gelen bu teklifi beni hayli memnun etti, çünkü bir aydır yazıhaneye uğramadığımdan haberdar olmayan Augusta'nın önünde böyle bir tartışmaya girişmekten rahatsız olmuştum.

Koşar adım yazıhaneye vardık. Guido, o ilk büyük işimizden yakasını bir türlü sıyıramamış olmaktan öylesine mutsuzdu ki, bıraksam her şeyi sonuçlandırmak adına Londra'ya kadar koşması işten bile değildi. Yazıhaneye girdik, karanlıkta el yordamıyla ilerleyerek odamıza vardık ve kaloriferleri çalıştırdık. Mektubu bulmamız hiç de uzun sürmedi, içeriği aynen tahmin ettiğim şekildeydi; aksini iletmediğimiz takdirde geçerli sayılacak olan siparişimiz, yola çıkmıştı.

---

[1] (İng.) 60 tonluk siparişiniz karşılanmıştır.

Guido, elindeki mektuba bakarken, alnı üzüntüden mi yoksa o hayli basit kelimelerin ifade ettiği gerçeği değiştirme çabasından mı kırış kırıştı, bilmiyorum.

"Düşünsene," dedi olanları yorumlayarak, "iki satır yazmaya üşenmeseydim, bu zarara asla uğramayacaktık."

Bu, son dönemde yazıhaneye uğramadığım için beni hedef alan bir eleştiri değildi elbet; her ne kadar nerede olabileceğini tahmin edip de mektubu hemen bulmuş olsam bile, öncesinde böyle bir yazışmadan kesinlikle haberim olmadığı açıktı. Yine de tatmin olmayarak, kendimi iyice temize çıkarmak adına Guido'yu eleştirmeyi uygun gördüm:

"Yazıhaneye uğramadığım dönemde gelen mektupları daha dikkatli okusaydın ya!"

Guido'nun kırışan alnı bir anda düzleşti. Omuzlarını hafifçe kaldırarak mırıldandı:

"Bu işten büyük bir kazanç elde etmek için henüz gecikmiş değiliz."

Kısa bir süre sonra yazıhanemizden ayrıldık ve evime döndüm. Gelgelelim Tacich haklıydı: Bazı mevsimlerde bakır sülfatın fiyatı düzenli olarak düşüyordu ve siparişimiz yola çıkmış olduğuna, anlaşma gereği sabitlediğimiz fiyattan başka kimseye de satamayacağımıza göre, bu fiyat dalgalanmasını çözümlemek için önümüzde hayli uzunca bir zaman vardı. Kaybımız giderek arttı. Guido ilk gün fikrimi sordu. Sonraları yüzleşmek zorunda kalacağı zarara kıyasla çok daha az bir zararla tüm malı elden çıkarabilirdi. Herhangi bir tavsiyede bulunmak istemesem de, Tacich'in fiyatlardaki düşüşün sonraki beş ay boyunca da devam edeceğine dair inancına gönderme yapmadan edemedim. Guido, gülerek:

"Bir tek, işlerimi bir kasabalının tahminlerine göre yönlendirmem eksik doğrusu!" dedi.

Araya girip, kasabalı dediği o adamın Dalmaçya sahilindeki o ufacık şehirde bakır sülfat ticaretini yakından takip ettiğini söyleyerek onu düzeltmeye çalıştım. Kendimi Guido'nun bu

iş nedeniyle uğradığı kayıptan herhangi bir şekilde sorumlu hissetmediğimin bilinmesini isterim. Sözlerime kulak vermiş olsaydı, başına bunlar gelmezdi.

Sonraları bir simsar ile bakır sülfat işi üzerine tartışmaya koyulduk; bu ufak tefek, tıknaz, atik ve uyanık adam, bir yandan böylesi bir işe girişmekle büyük hata ettiğimizi söylerken, diğer yandan Tacich'le aynı görüşte değilmiş gibi görünüyordu. Ona göre bakır sülfat, her ne kadar tamamen kendine özgü bir pazarı olduğu izlenimini verse de, nihayetinde maden piyasasındaki genel dalgalanmadan kaçınılmaz biçimde etkileniyordu. Bu konuşmanın ardından Guido'nun kendine güveni yerine geldi. Simsara kendisini fiyatlardaki her türlü değişiklikten haberdar etmesi için yalvardı; yalnızca zararını çıkarmayı değil, mümkünse ufak da bir kâr etmeyi hedeflediğinden beklemeye hazırdı. Bu sözlere kahkahalarla gülen simsar, hemen ardından bana hayli doğru gelen bir yorumda bulundu:

"Bu dünyada ufak kayıplara razı olan ne kadar az insan olduğunu görüp şaşıyorum doğrusu; büyük kayıplar ise beraberlerinde daima büyük bir pes etmişlik getiriyorlar."

Guido, bu sözlere fazla itimat etmedi. Gelgelelim, hangi yollardan geçerek işi bu noktaya getirdiğimizi simsara açık etmediğini görerek, ona karşı her şeye rağmen büyük bir hayranlık besledim. Bunu ona söylediğimde ise hiç de böbürlenmedi. İşin hikâyesini en başından tüm ayrıntısıyla anlatması halinde, hem bizim ve ticarethanemizin, hem de elimizdeki malın değer kaybedeceğinden korkmuştu.

Sonraları uzun bir süre boyunca bakır sülfat işinden hiç bahsetmedik, ta ki Londra'dan gelen ve ödemeyi gerçekleştirip malın teslimatı için açık talimatlar vermemizi isteyen bir mektup elimize ulaşana dek. Altmış ton malı yalnız limandan çekmek değil, aynı zamanda bir depoda muhafaza etmek zorunda kalacaktık! Bu haber üzerine Guido'nun başı dönmeye başladı. Malı birkaç ay boyunca depolamanın bize ne kadara patlayacağını hesapladık. Devasa bir meblağ idi! Ben tek kelime etmedim; eninde sonunda malı satacak kişinin kendisi olduğunu bilen ve

bu nedenle malı limandan çekme görevini seve seve üstleneceğini söyleyen simsar ise, ilk bakışta devasa gelen o meblağın, malın toplam değeri üzerinden yüzdeye vurulduğunda hiç de abartılı olmadığına Guido'yu ikna etmeye çalıştı.

Simsarın gözlemini hayli garip bulan Guido, gülmeye başladı:

"Elimdeki sülfat yalnızca yüz kilo değil ki; ne yazık ki altmış ton!" dedi.

Yine de simsarın hesabına sonunda aklı yattı – ki doğruydu da–, çünkü işlerin beklenmedik bir şekilde tersine dönmemesi halinde, fiyatın çok ufak bir yükselme göstermesi bile tüm masrafları fazlasıyla çıkarmamız için yeterli olacaktı. Aklına ticaretle ilgili tamamen kendi yarattığı bir fikir geldiğinde, bundan âdeta büyülenir ve zihninde başka hiçbir şey için yer kalmazdı. Fikri şuydu: Bu mal, İngiltere'den Trieste'ye taşıma masraflarını ödemekle yükümlü kişiler tarafından ona satılmıştı. Şimdi ise malı, taşıma masraflarını ödemekle yükümlü aynı kişilere satması durumunda, onlar taşıma masraflarından tasarruf edecekler, o ise malı Trieste'de kendisine sunulanın çok daha üzerinde bir fiyattan satabilecekti. Bu söyledikleri tam olarak doğru değildi fakat gönlünü yapmak adına hiçbirimiz sesimizi çıkarmadık. İş sonuca bağlandığında ise, yüzünde kötümser fikir adamlarına özgü acı bir gülümseme vardı:

"Bu konuyu kapatalım gitsin. Bu ders bize hayli pahalıya patladı; şimdi tek yapmamız gereken ise elimizdeki fırsattan yararlanmak," dedi.

Ne var ki konuyu kapatamadık. Guido'nun ilk başlarda kendisine gelen iş tekliflerini reddederken sergilediği o kendine güvenli tavrı ortadan kayboldu ve yılsonunda uğradığımız zararı kendisine göstermem üzerine:

"Beni böyle mahveden, o lanet olası bakır sülfat işi oldu! Yıl boyunca, o işten doğan zararı telafi etmekten başka bir şey düşünmedim!" dedi.

Yazıhaneye gitmeyi bırakmamın nedeni, Carla'nın beni terk etmesi oldu. Carmen ve Guido arasındaki cilveleşmelere tahammül edemiyordum. Benim önümde bakışıyor, gülüşüyorlardı.

Öfkeyle, bir gecede aldığım bir karar sonrası, üstelik kimseye haber bile vermeden yazıhane defterini kapattım. Bu kararı hangi gerekçeyle verdiğimi Guido'nun sormasını bekliyor ve ona ağzının payını vermek üzere hazırlanıyordum. Parka yaptığım düzenli ziyaretlerden haberdar olmadığına göre, ona karşı hayli sert bir tavır takınabilecektim.

Benimkine bir tür kıskançlık da denebilirdi, çünkü Carmen, benim gözümde Guido'nun Carla'sıydı –daha yumuşak başlı, daha edilgen bir Carla. Sahip olduğu ikinci kadın konusunda da benden daha şanslı olmuştu, tıpkı evlendiği kadında olduğu gibi. Gelgelelim bu şansını, onda aynı anda hem imrendiğim, hem de küçümsediğim bazı özelliklerine borçluydu belki de – ki bu, onu eleştirmem için yeni bir bahane veriyordu bana. Keman çalmaktaki yeteneği ve kendine güvenine, hayata dair umursamazlığı da ekleniveriyordu. Bu noktada Augusta'yı kaybetmemek adına Carla'yı kurban ettiğimi biliyordum. Carla'nın bana yaşattığı o mutluluk dolu iki seneyi hatırıma getirdiğimde, nasıl olup da bugün gayet iyi tanıdığım bir mizaca sahip olduğu halde, bana bunca uzun bir süre boyunca tahammül ettiğini anlamakta zorlanıyordum. Augusta'ya duyduğum sevgiyi korumak uğruna ona her gün hakaret etmemiş miydim? Guido'nun ise Ada'yı hiç düşünmeksizin Carmen'in keyfine varabileceğinden kesinlikle emindim. O umarsız ruhunda iki kadın için fazlasıyla yer vardı. Ona kıyasla kendimi neredeyse masum hissediyordum. Augusta'yla sevmeden evlendiğim halde, onu her aldatışımda acı çekiyordum. Belki o da Ada'yla sevmeden evlenmişti; fakat artık Ada'yı hiç umursamıyor olsam dahi, onun bana nasıl bir aşk ilhamı aşıladığını gayet iyi hatırlıyordum; Ada'yı gerçekten de çok sevmiş olduğumu düşünerek kendimi onun yerine koysam, hareketlerime, kendi yaşadıklarıma karşı sergilediğimden daha da büyük bir hassasiyetin hâkim olacağını düşünüyordum.

Guido gelip beni sormadı. Kapıldığım derin can sıkıntısına ilaç olur diye, yazıhaneye kendi ayaklarımla, tıpış tıpış geri döndüm. İşlerine düzenli olarak destek vermek üzere herhangi

bir yükümlülüğüm olmayacağını belirten sözlü anlaşmamıza daima sadık kalan Guido, bu nedenle evde ya da herhangi başka bir yerde benimle karşılaştığında, kendisine minnettar olmama neden olan o içten arkadaşlığını benden asla esirgemedi; özellikle benim için satın aldığı çalışma masasının boş kaldığını ise hatırlamıyor gibiydi. İkimiz arasında zor durumda kalan, utanıp sıkılan tek bir kişi varsa, o da bendim. Yazıhanedeki masama geri döndüğümde, beni oradan yalnızca bir günlüğüne uzak kalmışım gibi karşıladı; beni yeniden gördüğüne nasıl da mutluluk duyduğunu coşkuyla ifade etti ve işe yeniden başlama kararım üzerine heyecanla:

"Kimseyi muhasebe defterlerine dokundurtmamakla çok iyi ettim desene!" dedi.

Nitekim gerek ana hesap defterini, gerekse gazetemi aynen bıraktığım yerde buldum. Luciano:

"Artık siz de geri geldiğinize göre, işlerin biraz hareketleneceğini umarım. Başarısızlıkla sonuçlanan bazı iş girişimlerinin ardından, Sinyor Guido'nun moralinin hayli bozulduğunu tahmin ediyorum. Size bunları anlattığımı ona söylemeyin lütfen, yalnız onu biraz cesaretlendirebilirseniz çok memnun olurum," dedi.

Nitekim yazıhanede gerçekten de hayli az iş yapılmaktaydı, bakır sülfat işi nedeniyle uğradığımız büyük kayıp ise durumu daha da kötüleştirdi, bir hayal âleminde yaşar gibiydik. Vardığım ilk sonuca göre, bu değişimin başlıca nedeni, Guido'nun artık Carmen'e istediğini yaptırmak için iş icat etmek zorunda olmayışıydı; nitekim çok kısa bir süre sonra aralarındaki kur yapma döneminin çoktan sona erdiğini ve bir ilişki yaşamaya başladıklarını fark ettim.

Carmen tarafından nasıl karşılandığımı görerek hayli şaşırdım, çünkü hiç vakit kaybetmeden tamamen aklımdan silip attığım bir şeyi bana yeniden hatırlatmak ihtiyacı hissetti. Yazıhaneden ayrılmadan önce, yani metresimi yitirmenin hayal kırıklığıyla, delirmişçesine birçok kadının peşinden koştuğum o dönemde, Carmen'e de hayli ters davranmış olmalıydım. Be-

nimle konuşurken oldukça ciddi bir ifade takınmıştı, biraz da utanıyor gibi görünüyordu: Guido'ya karşı içten bir yakınlık beslediğim ve ona yerinde tavsiyelerde bulunabileceğim için beni yeniden gördüğüne memnun olduğunu, izin vermem halinde benimle hoş ve kardeşçe bir ilişki kurmak istediğini söyledi. Bu sözleri söylerken sağ elini dostça bana doğru uzattı. Bana daima tatlı gelen o güzel yüzünde ise, aramızda kurulacak ilişkinin kardeşçe olmaktan ileri gitmeyeceğini vurgulamak isteyen ciddi ve sert bir ifade vardı.

Bunun üzerine olanları ben de hatırladım ve utançtan kıpkırmızı kesildim. Hatta daha önce hatırlamış olsaydım, belki de o yazıhaneye hiç dönmezdim bile. O dönemde meydana gelen benzer başka birçok olayın arasında kaynayan kısacık bir andı o; Carmen bana yeniden hatırlatmamış olsaydı, yaşandığını belki de hatırlamayacaktım bile. Carla'nın beni terk etmesinden birkaç gün sonra, yazıhanede muhasebe defterlerini incelemeye koyulmuş ve Carmen'den bana yardım etmesini istemiştim. Aynı sayfadaki kayıtları daha iyi görebilmek adına yavaş yavaş ona doğru yaklaşmış, bir kolumu beline dolamış ve onu giderek daha da sıkı sarmaya başlamıştım. Sonunda Carmen sıçrayarak yanımdan kalkmış, ben ise yazıhaneden ayrılmıştım.

Kendimi gülümseyerek savunabilir, onu da benimle birlikte gülümsemeye teşvik edebilirdim, çünkü kadınlar böyle durumlar karşısında gülmeye hayli meyillidirler. Ona şöyle diyebilirdim:

"Denememem başarısız oldu, bunun için hayli üzgünüm doğrusu; fakat size karşı asla kin duyuyor da değilim; siz aramızda başka bir şeyler olmasını istemeyeceğiniz sürece dostunuz olmak istiyorum."

Ya da biraz daha ağırbaşlı ve ciddi bir yanıt verebilir, gerek Carmen gerekse Guido'dan şöyle özür dileyebilirdim:

"Kusuruma bakmayın ve o anda nasıl bir ruh hali içerisinde olduğumu bilmeden yargılamayın beni."

Gelgelelim dilimi yuttum, bunların hiçbirini söyleyemedim. İçimde birikip katılaşan kin, âdeta boğazımı düğümlemişti; ko-

nuşamıyordum. Beni böylesine kararlı tavırlarla reddeden tüm bu kadınlar, hayatımı neredeyse acıklı bir hale getiriyorlardı. Bundan daha şanssız bir dönem yaşadığımı hatırlamıyordum doğrusu. Carmen'in sözlerine yanıt vermek yerine, olduğum yerde kalakalıp dişlerimi gıcırdatmaktan başka bir şey yapamadım – ki bunu gizliden gizliye yapmak hayli zordur. Belki de açılabileceğini umduğum bir kapının mutlak ve kararlı bir tavırla yüzüme kapanmasından duyduğum acı nedeniyle kilitlenmiş, konuşamaz olmuştum. Bir şeyi itiraf etmeliyim: Yitirdiğim metresimin, beni terk ettiği o güne kadar yanı başımda yaşayıp, gitmesine izin vermemden başka hiçbir şey istemeyen o saygılı, mağrur genç kızın yerini doldurmak için Carmen'den iyisini bulamazdım. Aynı anda iki adamın birden metresi olan kadın, her ikisi için de en az sorunlu olan kadındır. Gerçi o zamanlar ne istediğimi tam olarak bilmiyor, yalnızca öyle hissediyordum; şimdi ise eminim bundan. Carmen'i metresim yaparak Augusta'ya çok az zarar verecek, Ada'ya ise neredeyse bir iyilikte bulunacaktım. Böylece her ikisi de, Guido ve benim tamamen emrimize amade iki ayrı metresimiz olmasına kıyasla daha az aldatılacaklardı.

Carmen'e istediği yanıtı birkaç gün sonra verdim; olanları hatırladıkça bugün dahi utançtan kızarırım. Carla'nın beni terk etmesiyle kendimi bir anda ortasında bulduğum gergin sabırsızlık nedeniyle böyle bir şey yapacak noktaya gelmiş olmalıydım. Tüm hayatım boyunca başka hiçbir şeyden böylesine pişman olmadığımı söyleyebilirim. Olanlar sırasında ağzımızdan kaçırdığımız vahşice sözler, içimde tutkumun esiri olup da yaptığım ahlaksızlıklardan daha da derin bir iz bırakmışlardır.

Söz derken, eylem olmayan her şeyi kastediyorum tabii ki; bu ayrımı yapabilmek gerekiyor, çünkü örneğin Iago'nun[1] sözlerinin gerçek bir eylem teşkil ettiğini biliyorum. Fakat bir eylemde bulunduğumuzda, ki buna Iago'nun sözleri de dâhildir, bunu ke-

[1] William Shakespeare'in *Othello* (1603) eserinin baş kahramanlarından biri olan Iago, yalanları ve kötü niyetiyle efendisi Othello'yu kışkırtmış ve karısı Desdemona'yı kendi elleriyle boğmasına neden olmuştur.

yif veya yarar uğruna yaparız ve tüm vücudumuz istekle katılır bu eyleme: Doğru zamanda bir hâkim gibi doğrulması gereken o yerimiz de seyirci kalmaz olanlara; adaletli, erdemli bir hâkim gibi doğrulur. Ahmak dilimize gelince, o ise kendi başına buyruktur; vücudumuzun, yenilmişliğini ortada uğruna çaba gösterecek bir şey kalmadığı halde kendi kendine mücadele ederek örtbas etmeye çalışan ufacık bir parçasını tatmin etmek için harekete geçer yalnızca. Ya yaralamak ister, ya da okşamak. Daima devasa mecazlar arasında kazar yolunu. Ve ağzımızdan çıkan kelimeler bazen kızgın kor parçalarını andırır, dokundukları yeri yakar geçerler.

Yazıhanemizde böylesine çabuk işe alınmasını sağlayan o canlı renklerin, bir süredir yüzünde eksik olduğunu gözlemlemiştim. Bunun nedeninin bir hastalık olabileceği ihtimalini tamamen hiçe sayarak, onu bu hale getirenin Guido'ya karşı duyduğu aşk olduğu sonucuna varmıştım. Hem biz erkekler, kendilerini sevdikleri adama âdeta teslim eden kadınlara acımaya bayılırız. Böyle yaparak nasıl bir avantaj peşinde koşabileceklerini ise asla göremeyiz. Kadının âşık olduğu adamı seveBiliriz de – ki benim durumum da böyleydi–, fakat buna rağmen aşk maceralarının nasıl sonlanacağını bilemeyiz. Carmen'e karşı, hem Augusta'ya hem de Carla'ya karşı asla hissetmediğim içten bir şefkat duydum. "Beni arkadaşınız olmaya davet etme nezaketini gösterdiğinize göre, size ufak bir eleştiride bulunmama da izin verir misiniz?" dedim.

Onun konumundaki kadınlar her eleştirinin bir saldırı olduğuna inandıklarından olsa gerek, Carmen buna izin vermedi. Kıpkırmızı kesilip kekeleyerek, "Neden böyle söylüyorsunuz, anlamıyorum!" dedi. Ve hemen ardından, lafı ağzıma tıkmak istercesine: "Herhangi bir tavsiyeye ihtiyacım olması halinde ilk size koşacağımdan şüpheniz olmasın Sinyor Cosini," diye ekledi.

Ona vermek istediğim ahlak dersinin içimde kalışı, benim için hiç de iyi olmadı. Bunu yapmama izin verseydi belki de daha fazla yakınlaşmamızı sağlayabilecek ve onu bir kez daha

kollarıma alma girişiminde bulunabilecektim. Yine de çok üzerinde durmadım, ikiyüzlülükle akıl hocası ayaklarına yatmak isteyişim üzerine fazla kafa yormadım.Balıkçılık ve avcılığa merak saran Guido, haftanın belirli günlerinde yazıhanemize hiç uğramaz olmuştu. Geri dönüşümü izleyen dönemde hayli büyük bir disiplinle çalışan ben ise, yoğun bir şekilde muhasebe defterlerini düzenlemekle uğraştım. Yazıhanede genellikle, beni müdürleri olarak gören Carmen ve Luciano ile yalnız başıma kalıyordum. Guido'nun yokluğunun Carmen üzerinde gözle görülür bir üzüntü yaratmadığını gözlemleyerek, Guido'yu eğlendiğini bilip de onun adına mutlu olabilecek kadar çok sevdiği sonucuna vardım. Hatta onda sabırsız bir bekleyişten eser olmayışını, Guido'nun yazıhaneye uğramayacağı günleri önceden biliyor olması gerektiğine yordum. Augusta'dan öğrendiğim kadarıyla Ada'nın tavrı ise bambaşkaydı, kocasının sürekli evden uzak oluşundan hayli şikâyet ediyordu. Üstelik şikâyet ettiği tek konu bu da değildi. Sevilmeyen tüm kadınlar gibi, ister önemli ister önemsiz olsunlar, uğradığı her türlü haretten aynı şekilde şikâyet ediyordu. Guido onu aldatmakla kalmıyor, evde geçirdiği zamanı da yalnızca keman çalmaya ayırıyordu. Beni tarifsiz kederlere iten o keman, Aşil'in mızrağı[1] gibi birçok farklı amaca hizmet edebiliyordu demek. Hatta Guido'nun kemanını yazıhanemize de getirdiğini ve Carmen'e *Sevil Berberi*'nin[2] harikulade çeşitlemelerini icra etmek suretiyle kur yaptığını öğrendim. Carmen'i metresi yaptıktan sonra artık kendisine ihtiyaç kalmadığından gerisin geriye eve dönen keman, Guido'yu aksi takdirde karısıyla yapmak zorunda kalacağı can sıkıcı sohbetlerden kurtarıyor olmalıydı.

Carmen'le aramda başka hiçbir şey geçmedi. Çok kısa bir süre içinde, ona karşı da tıpkı Ada'ya karşı olduğu gibi, âdeta cinsiyet

---

[1] Yunan mitolojisine göre Aşil'in mızrağı, hem düşmanlarını yaralama, hem de yaraları iyileştirme gücüne sahipti.

[2] İtalyan opera bestecisi Gioachino Rossini (1792-1868) tarafından bestelenen iki perdelik ünlü opera.

değiştirmişçesine kayıtsızlaştım. İçten bir şefkat ve acıma duygusundan öteye geçmiyordu hislerim. Aynen böyleydi!

Guido ise bana karşı büyük bir nezaket sergilemekteydi. Onu bir başına bıraktığım o ay boyunca, değerimi bilmesi gerektiğini öğrenmiş olmalıydı. Carmen gibi bir kadının varlığı, onun ara sıra güzel vakit geçirmesini sağlıyor olsa da, bütün bir gün boyunca katlanılmazdı doğrusu. Beni balıkçılık ve avcılık tutkusuna ortak etmek istedi. Avcılıktan daima nefret etmişimdir, bu yüzden ona eşlik etme teklifini kararlı bir şekilde reddettim. Gelgelelim bir akşam, sıkıntıdan ne yapacağımı bilemediğimden olsa gerek, kendimi onunla balık tutarken buluverdim. Balıklar her türlü iletişim kanalından yoksun olduklarından, onlara acımamız mümkün değildir. Kanlı canlı yüzerken dahi ağızlarını açıp kapamazlar mı zaten! Üstelik dış görünüşleri öldükten sonra bile değişmez. Çektikleri ıstırap –böyle bir şey varsa tabii– pullarının ardında kusursuzca gizlenmiştir.

Bir gün, aynı günün gecesinde yapacağı balık avına beni de davet etmesi üzerine, ona yanıt vermeden önce, akşam dışarı çıkıp da hayli geç saatte eve dönmeme izin verip vermeyeceğini anlamak için Augusta'yla konuşmak istedim. Guido'ya, Sartorio rıhtımından akşam saat dokuzda hareket edeceğini aklımda tutacağımı ve uygun olması halinde kendisine katılacağımı söyledim. Oraya asla gitmeyeceğimi için için onun da gayet iyi bildiğini düşündüm ve daha önce birçok kez yaptığım gibi, buluşma yerimize gitmemeye karar verdim.

Gelgelelim o akşam küçük Antoniacığımın dinmek bilmeyen çığlıkları nedeniyle kendimi evden dışarı atmak zorunda kaldım. Annesi onu okşadıkça, çığlıkları daha da yükseliyordu. Bu durum karşısında çözümü, kendime özgü bir sistemle, avazı çıktığı kadar bağıran o küçük maymunun kulağına eğilip, tehditkâr sözler savurmakta buldum. Elde ettiğim tek sonuç ise, çığlıklarının ritmini değiştirmesini sağlamak oldu, çünkü bu sefer korkudan bağırmaya başladı. Biraz daha enerjik bir diğer yöntem denemek üzere hareketlendiğim sırada ise, tam zamanında araya giren Augusta, bana Guido'nun davetini hatırlattı

ve gecikmem halinde uyanık kalıp beklemek yerine tek başına yatmaya gideceğinin sözünü vererek, beni kapıya kadar uğurladı. Hatta o anda beni evden atmaya öylesine istekliydi ki, neredeyse ertesi sabah kahvesini dahi tek başına içmekte bir sakınca görmeyeceğini söyleyecekti. Augusta ila aramdaki tek görüş ayrılığı, ebeveynlerinin canını sıkan bebeklere nasıl davranmaları gerektiği üzerineydi: Bebeklerin acısının yetişkinlerinkinden daha az önemli olduğunu düşünen ben, yetişkinleri huzura erdirmek adına onlara acı çektirilebileceğini söylüyordum; karım ise bebekleri dünyaya getirenlerin, onlardan gelecek her şeye de itirazsız katlanması gerektiğini düşünüyordu.

Randevuma yetişmek için fazlasıyla zamanım vardı; bir yandan kadınlara baka baka şehri ağır adımlarla katederken, diğer yandan Augusta'yla aramdaki her türlü anlaşmazlığı giderece-ğine inandığım bir icat üzerinde kafa yoruyordum. Fakat dünya, bu icadıma henüz hazır değildi! Hayalim, uzak bir gelecekte gerçekleştirilmeye mahkûmdu ve Augusta'yla aramdaki tartışmaların kaynağında yatan o ufacık sebebi, yani bizzat bu icadın eksikliğini açıkça ortaya sermek haricinde hiçbir yararı olamazdı artık. Basit bir düzenekten ibaretti icadım, adına "ev tramvayı" denebilirdi: Yerleşik bir ray sistemi üzerine konuşlandırılan ve kızımın üzerinde günlerini geçireceği tekerlekli sandalye, bağırmaya başladığı anda basacağım bir elektrik düğmesiyle harekete geçerek evin en uzak noktasına doğru ilerleyecek ve kızımın giderek uzaklaşan çığlıkları kulağıma neredeyse hoş bir ninni gibi gelecekti. Üstelik böylece ben ve Augusta da huzur içinde birbirimize karşı sevecenlik içinde davranmaya devam edebilecektik.

Ayın görünmediği, gökyüzünün ise yıldızlarla kaplı olduğu bir geceydi –çıplak gözle çok uzakları görmemizi mümkün kılan ve bu nedenle insanı sakinleştiren bir gece. Babamın ölüm döşeğindeki son bakışının üzerlerine işlenmiş olabileceği yıldızlara baktım. Çocuklarımın etrafı pisletmek ve bağırmaktan başka bir şey yapmadıkları o dönem er ya da geç sona erecekti. Ardından ise bana benzeyecekler, ben ise onları babalık göre-

vimin öngördüğü şekilde ve kendimi hiç yormadan sevecektim. O göz alabildiğine uzanan harikulade gecede, herhangi bir karar vermeye ihtiyaç duymadan huzura erdim.

Sartorio rıhtımının ucunda görünen şehir ışıkları, kısa bir yolun hemen başında yer alan ufak bir kulübe tarafından kesilmekteydi. Ortama kusursuz bir karanlık hâkimdi; tembel hareketlerle kabaran deniz, gözüme aynı anda hem dingin hem de kasvetli görünüyordu.O andan itibaren gözüm ne göğü ne de denizi gördü. Birkaç adım ötemde duran bir kadın, yeni cilalanmış çizmelerinin bir anlığına karanlıkta parlaması sonucu dikkatimi çekti. Dar iskelenin üzerinde, karanlığın ortasında, karşımdaki uzun boylu ve belki de iyi giyimli kadınla bir odanın içinde baş başa olduğum hissine kapıldım. En keyifli maceralar, bazen en beklenmedik anlarda da insanın karşısına çıkabilir; o kadının bir anda bilinçli adımlarla bana doğru ilerlediğini görmemle, içimi büyük bir mutluluğun kaplaması bir oldu. Gelgelelim bu mutluluk, Carmen'in çatallı sesini duymamla anında ortadan kayboldu; gruba benim de dâhil oluşuma sevinmiş taklidi yapmak istese de, o karanlıkta, üstelik de o çatallı sesiyle bunda pek başarılı olamadı doğrusu.

Ona sertçe:

"Beni Guido davet etti. Fakat arzu ederseniz kendime yapacak başka bir şey bulur ve sizi baş başa bırakırım!" dedim.

Buna itiraz ederek, aksine benimle aynı gün içinde üçüncü kez karşılaşmış olmaktan büyük sevinç duyduğunu söyledi. Böylece tüm yazıhanenin ufak bir kayıkta buluşacağını, çünkü Luciano'nun da bize katılacağını ekledi. Kayık batarsa bizim işler da batacaktı desenize! Luciano'nun da orada olacağını söylemekle, şüphesiz randevunun masumiyetinin altını çizmek istemişti. Ardından ise benimle istekli bir tavırla sohbet etmeyi sürdürdü, ilk başta Guido'yla ilk kez balık avına çıktığını söylese de, hemen ardından bunun ikinci sefer olduğunu itiraf ederek kendisini yalanlamış oldu. Ağzından "bordada" oturmanın hayli hoşuna gittiğini kaçırmış, bana da bu terimden haberdar olması hayli garip gelmişti. Bunun üzerine, bu terimi Guido'yla

birlikte çıktıkları ilk balık avı sırasında öğrendiğini itiraf etmek zorunda kaldı.

"O gün," diye ekledi, o ilk gezintilerinin masumiyetini gözler önüne sermek istercesine, "çupra değil kolyoz avına çıkmıştık. Sabah saatlerinde."

Onu daha fazla konuşturacak vaktim olsaydı, bilmek istediğim her şeyi birer birer ağzından alabileceğim kesindi; fakat Guido'nun kayığı, tam o anda Sacchetta'nın[1] karanlığını yararak, hızla bize doğru ilerlemeye başladı. İçimi bir şüphe sardı: Acaba Carmen'in orada olduğunu görerek hemen uzaklaşmam mı gerekirdi? Belki de Guido'nun niyeti ikimizi birden davet etmek değildi kim bilir; öyle ya, ben aslında teklifini neredeyse reddetmiştim. Bu sırada kayık iskeleye yanaştı ve Luciano'nun kendisine uzattığı elin farkına varmayan Carmen, gençlere özgü bir kendine güvenle kayığa atlayıverdi. Duraksadığımı gören Guido:

"Bize vakit kaybettirme bak!" diye bağırdı.

Bir sıçrayışta ben de kayığın içindeki yerimi aldım. Guido'nun bağırışının doğurduğu, neredeyse istem dışı bir sıçrayıştı bu. Karaya büyük bir istekle bakıyor ve geri dönmek istiyordum, fakat yalnızca bir anlığına duraksamamın ardından çok geç kaldığımı fark ederek, orta boyutlardaki kayığın pruvasına yerleştim. Gözlerimin karanlığa alışmasıyla, Guido'nun tam karşımda, kayığın kıç bölümünde oturduğunu, Carmen'in onun hemen ayaklarının dibine yerleştiğini gözlemledim; kürek çekmekle görevli olan Luciano ise bizi ayırıyordu. O kayığın içinde kendimi ne güvende ne de rahat hissetsem de, kısa bir süre sonra alıştım ve yeniden içimi huzurla dolduran yıldızları izlemeye koyuldum. Guido'nun, eşlerimizin ailesinin sadık bir hizmetçisi olan Luciano'nun önünde Ada'yı aldatmaya yeltenmeyeceğinden emindim, bu nedenle benim de orada olmamda herhangi bir sakınca yoktu. O parlak gökyüzünün, o denizin ve o derin sessizliğin tadını çıkarabilme isteğiyle yanıp tutuşuyordum. Bundan piş-

[1] Sartorio rıhtımının hemen önündeki sahil şeridi.

manlık duyacaksam, evde kalıp küçük Antonia'nın bana işkence etmesine izin verirdim, daha iyi. Ciğerlerim geceye mahsus o serin esintiyle doldu, Guido ve Carmen ile gayet güzel vakit geçirebileceğimi anladım; nihayetinde ikisini de seviyordum.

Deniz fenerinin önünden geçerek açık denize çıktık. Birkaç mil ötemizde yelkenli teknelerin ışıkları parıldıyordu: Orada balıklara hayli acımasız tuzaklar kurulduğu kesindi. Direklerinin üzerine ihtişamla yükselen siyahi Bagno Militare[1] iskelesinden, Sant'Andrea Kordonu boyunca ileri geri ilerlemeye başladık. Balıkçıların en rağbet ettiği yer burasıydı. Her iki yanımızda birçok başka kayık da bizimle aynı rotayı izlemekteydi. Üç olta hazırlamaya koyulan Guido, yem olarak kuyruğundan kancaya geçirdiği karidesleri kullandı. Her birimizin eline birer olta verdikten sonra, balıkların en çok pruva tarafında toplanacaklarını ve içlerinde tek demirli olta olan benimkisine vuracaklarını söyledi. Karanlıkta kuyruğundan kancaya geçirilmiş karidesi zorlukla da olsa seçebildim ve vücudunun kabuksuz üst kısmını yavaşça oynattığı hissine kapıldım. Bana acılar içinde kıvranmaktan çok, yoğun bir meditasyon halinde olduğu izlenimini verdi doğrusu. Belki de büyük canlılara acı veren şeyler, küçük canlılar içinse yepyeni bir deneyim oluyor, onları hafifçe gıdıklamakla kalıyorlardı. Oltamı, aynen Guido'nun söylediği gibi on arşın aşağıya indirerek, karidesi de suya sokmuş oldum. Ardımdan Carmen ve Guido da aynını yaptılar. Guido, kural gereği kayığı bir kürekle kıç tarafından ara sıra hareket ettiriyor, böylece oltaların birbirlerine geçmesini engelliyordu. Luciano henüz kayığı ustalıkla idare edecek seviyede olmamalıydı. Hem artık onun görevi, kancanın ucuna takılmış halde yüzeye kadar çektiğimiz balıkları, elindeki küçük ağın yardımıyla kayığın içine atmaktı. Uzun bir süre boyunca ona hiç iş çıkmadı. Guido'nun gevezeliği tutmuştu. Hatta belki de Carmen'e içindeki öğretme aşkı nedeniyle böylesine tutulmuştu, kim bilir. Ben ise onu dinlemek yerine, kancanın ucunda asılı halde açgözlü

[1] Sahil şeridinin yalnızca askeri personel üyeleri ve ailelerinin yararlandığı ayrıcalıklı bölüm.

balıklara kurban etmekte olduğum o küçük hayvancığın, başını suyun içinde de aynı şekilde oynatıp oynatmadığını düşünmeye odaklanmak istiyordum. Fakat üst üste birkaç kez adımı çağıran Guido, beni balıkçılıkla ilgili teorilerini dinlemeye mecbur etti. Anlattığına göre balık yeme birkaç kez dokunacak ve biz de her dokunuşu hissedecektik, fakat sicim iyice gerilene dek kesinlikle sudan çıkarmamalıydık. Doğru an geldiğinde ise sicimi tek ve kararlı bir hamleyle çekerek, kancanın balığın ağzına iyice geçmesini sağlayacaktık. Guido, her zamanki gibi uzun ve ayrıntılı açıklamalarda bulundu. Balığın kancaya her vuruşunu nasıl hissedeceğimizi açıkça tarif etmek istiyordu. Guido açıklamalarına devam ededursun, ben ve Carmen ise, balığın kancaya her vuruşunun yarattığı neredeyse sesli titreşimleri elimizde nasıl hissedeceğimizi bizzat deneyimleyerek çoktan öğrenmiştik. Birkaç kez oltayı toplayıp yemleri tazelemek zorunda kaldık. Düşünceli ufak hayvancık, kancaya takılmadan yemi mideye indirmeyi beceren kurnaz balıkların dişlerinin arasında olmalıydı artık.

Kayıkta erzak olarak bira ve sandviç vardı. Guido yemek molası verdiğimiz anları da gevezeliğiyle işgal etmeye devam etti. Son konusu, denizin bizlere sunduğu eşsiz zenginliklerdi. Bahsettiği, Luciano'nun zannettiği gibi balıklar ya da insan eliyle denizin dibine bırakılmış zenginlikler değildi. Deniz suyunun erimiş altın içerdiğini söylüyordu! Aniden üniversitede kimya okuduğumu hatırladı ve bana dönerek:

"Bu altına dair sen de bir şeyler biliyor olmalısın," dedi.

Aslında konuyla ilgili fazla bir şey hatırlamasam da, gerçekliğinden asla emin olamayacağım bir gözlemde bulundum:

"En pahalı altın, denizden çıkandır. Deniz suyu içinde erimiş halde bulunan altından bir Napolyon altını[1] elde etmek için, beş Napolyon altını harcamak gerekir."

[1] "Merengo" adıyla da bilinen ve Napolyon'un 1800 yılında Avusturya ordularına karşı kazandığı zaferi ölümsüzleştirmek üzere 1801 yılında basılan yirmi frank değerindeki altın para.

Bir servetin üzerinde yüzdüğümüzü teyit etmem umuduyla sözlerimi heyecanla dinleyen Luciano, hayal kırıklığına uğramış şekilde sırtını döndü. Altını umursamıyordu artık. Bana hak veren Guido ise, bahsettiği altının aynen söylediğim gibi bir Napolyon altınının beş katına denk gelen fiyatını hatırlamaya çalışıyordu. Guido sözlerimi teyit ederek beni göklere çıkarırken, ben ise aslında hepsini kendi aklımdan uydurduğumun bilincindeydim. Onun için bir tehlike oluşturmadığımın farkında olduğunu tahmin ettiğim Guido, ayaklarının dibinde oturan kadını benden zerre kadar kıskanmıyordu. Neden bilinmez, bir anlığına az önceki sözlerimi değiştirip, altının değerinin üç ya da on Napolyon'a denk geldiğini söyleyerek onu utandırmayı bile düşündüm.

Gelgelelim tam o anda oltam, kuvvetli bir darbeyle bir anda gerildi. Bir yandan bağırıyor, diğer yandan oltaya var gücümle asılıyordum. Bir anda yerinden sıçrayarak yanıma gelen Guido, oltayı elimden çekip aldı. Bunu yapmasına seve seve izin verdim. Önce ufak ufak çekmeye başladı, ardından ise avının direncinin kırıldığını anlamasıyla hareketlerini hızlandırdı. Az sonra karanlık suyun içinde, gümüşümsü renkte iri bir balık belirdi. Acısının peşinden hızla ve teslimiyet içinde ilerlemekteydi. Böylece sessiz hayvanların acısının ne olduğunu da anladım, acılarını büyük bir hızla ölüme koşarak haykırıyorlardı. Göz açıp kapayana dek ayaklarımın dibinde buldum onu. Görevini yerine getiren Luciano, ağın yardımıyla kayığın içine aldığı balığın ağzındaki kancayı acımasız bir hareketle çekip çıkardı.

Guido, iri balığı eliyle tarttı:

"Üç kilo ağırlığında bir çupra!"

Hayranlık içerisinde, ertesi gün balıkçıdaki fiyatının ne olacağını söyledi. Ardından denizin durulduğuna işaret eden Guido, o saatten sonra başka bir balık yakalamamızın zor olacağını ekledi. Balıkçıların söylediğine göre, balıklar denizin ne yükseldiği ne de alçaldığı zamanlarda yemek yediklerinden, yakalanmaları imkânsızdı. Acıkan hayvanların, bu biyolojik ihtiyaçları

için göze aldıkları riske dair biraz felsefe yaptı. Gülmeye başlayarak, kendisini küçük düşürdüğünü fark etmeksizin:

"Bu akşam balık tutmayı tek beceren sen oldun," dedi.

Avım kayığın içinde çırpınmaya devam ediyordu ki, bir çığlık da Carmen'den geldi. Yerinden kıpırdamayan Guido'nun sesinden, gülmemek için kendisini zor tuttuğu anlaşılıyordu:

"Bir çupra daha mı yoksa?" diye sordu.Carmen, şaşkınlık içerisinde yanıt verdi:

"Bilmem ki, öyle zannettim! Fakat çoktan kancadan kurtuldu bile!"

Arzusuna yenik düşen Guido'nun, karanlıkta Carmen'e bir çimdik attığından emindim.

Artık kendimi o kayığın içinde huzursuz hissetmeye başlamıştım. Oltamı az öncesine kadar yaptığım gibi istekle tutmuyor, hatta ara sıra oynatmak suretiyle zavallı hayvanların kancaya takılmamaları için uğraşıyordum. Uykum geldiğini söyleyerek, Guido'dan beni Sant'Andrea Kordonu boyunda indirmesini istedim. Ardından, Carmen'in çığlığıyla tüm olup biteni anlayıp bundan rahatsız olmam nedeniyle gitmek istediğimden şüphelenmesini engellemek adına, küçük kızımın akşam boyunca ne kadar huzursuz olduğunu anlattım ve iyi olup olmadığından emin olmak üzere bir an önce yanına koşmak istediğim bahanesini uyduruverdim.

Guido, her zamanki gibi keyifli ve kendinden emin tavırlarla kayığı kıyıya yanaştırdı. Yakaladığım çuprayı yanımda götürmem için ısrar etse de, teklifini reddettim. Onu denize geri atıp özgür bırakmasını önermem üzerine, Luciano itiraz dolu bir çığlık koyverirken, Guido ise büyük bir iyi yüreklilikle:

"Uçup giden hayatı ve sağlığı geri getirmesini biliyor olsaydım, bunu yapmaktan geri kalmayacağımdan emin olabilirsin. Fakat bu noktada zavallı yaratığın yeri, ancak yemek sofrası!"

Kayık uzaklaşırken bakışlarımla onları izledim; benim bıraktığım boşluktan yararlanmaya hiç de niyetli olmadıklarını gördüm. Yapışık ikizler gibi oturmaya devam ediyorlardı; kayı-

ğın kıç bölümü, pruvadaki aşırı yükün etkisiyle hafifçe havaya kalkmış halde gözden kayboldular.

Küçük kızımın yüksek ateşler içinde olduğunu öğrendiğimde, bunun Tanrı'nın verdiği bir ceza olabileceğini düşündüm. Guido'nun önünde numara yapmak için kızımın hasta olduğu bahanesini uydurarak, hastalığına davetiye çıkarmamış mıydım? Augusta henüz yatmamıştı, fakat az önce evden ayrılan Doktor Paoli, böylesine aniden yükselen ateşin ciddi bir hastalığın belirtisi olamayacağını söyleyerek karımın yüreğine su serpmişti. Birbirimize uzun bir süre hiçbir şey söylemeden, ufacık yatağında uyuyan Antonia'ya baktık; dağınık bukleleri ardından görünen yüzünün derisi kupkuru, cildi ise kıpkırmızıydı. Artık çığlık çığlığa ağlamayı bırakmıştı; fakat ara sıra çıkardığı iniltiler, onu bir anda hareketsiz bırakan spazmlarla kesiliyordu. Aman tanrım! Hastalığı onu bana nasıl da yakınlaştırıyordu! Onun rahat nefes alabilmesi için hayatımın bir kısmını feda etmeye hazırdım. Onu sevmeyi bilmediğimi, bunu becerememiş olduğumu düşündüm; onun acılar içinde kıvrandığı bunca zamanı nasıl yapıp da başka insanların yanında, ondan uzak geçirebilmiştim?

"Ada'ya benziyor!" dedi Augusta hıçkırarak. Haklıydı! İlk kez o anda farkına vardığımız bu benzerlik, Antonia büyüdükçe daha da göze batmaya başladı; hatta böylesine benzediği teyzesinin kötü kaderini de paylaşmak zorunda kalabileceği düşüncesiyle bazen kalbimin sıkıştığı bile oldu.

Kızımızın yatağını Augusta'nınkinin hemen yanına getirdikten sonra biz de yatmaya gittik. Ne var ki gözümü uyku tutmuyordu: Kalbimin üzerinde, yaşadıklarımın gece boyunca acı ve pişmanlık dolu görüntülerle tekrar karşıma çıktığı o günlerdeki gibi bir ağırlık vardı. Kızımın hastalığının sorumluluğu, omuzlarımı çökerten bir yük gibiydi. İsyan ettim! Saf ve masumdum ben; konuşabilir, istediğim her şeyi söyleyebilirdim. Nitekim söyledim de: Augusta'ya o akşamki balık avında Carmen'le karşılaştığımı, kayığın içinde nasıl oturduğunu ve attığı çığlığın, emin olmamakla birlikte Guido'nun seviyesiz bir hareketinin

sonucu olduğunu düşündüğümü anlattım. Augusta ise böyle olduğundan emindi. Aksi takdirde Guido'nun sesi neden bastırmaya çalıştığı kahkahasını ele versindi ki? Kesin yargısını hafifletmeye çalıştım fakat anlatacaklarım bununla da bitmedi. Kendimle ilgili de bir itirafta bulunarak, kendimi nasıl bir ruh haliyle evden dışarı attığımdan ve Antonia'yı layık olduğu gibi sevememekten duyduğum pişmanlıktan da bahsettim ona.

Ertesi sabah Antonia daha iyileşmiş, ateşi neredeyse tamamen düşmüştü. Beşiğinde huzur içinde yatıyor ve düzenli bir şekilde, zorlanmadan nefes alıp veriyordu, fakat bembeyazdı ve o ufacık bedeninin kaldıramayacağı kadar büyük bir mücadele vermişçesine bitkin görünüyordu; neyse ki bu kısa fakat zorlu mücadeleden zaferle ayrılmıştı. Onu iyileşmiş görmenin huzuru içinde bir önceki gece olanları aklımdan geçirirken, Augusta'ya anlattıklarımla Guido'yu ne kadar zor durumda bıraktığımı fark ederek bundan derin bir üzüntü duydum ve karımdan, şüphelerimi kimseyle paylaşmayacağına söz vermesini istedim. O ise tüm bunların şüphe değil düpedüz gerçek olduğunu söyleyerek çıkıştı; itirazlarıma rağmen fikrini bir türlü değiştiremedim. Neyse ki sonunda kendisinden istediğim sözü verdi de, huzur içinde yazıhaneye gidebildim.

Guido henüz gelmemişti; Carmen, onlardan ayrılmamın ardından şanslarının açıldığını anlattı. Benimkinden daha küçük olmalarına rağmen, hayli ağır çeken iki çupra daha tutmuşlardı. Sözlerine inanmak istemedim, benim ayrılmamla birlikte başka işlere daldıklarına ve Carmen'in beni aksine balık avına devam ettiklerine inandırmaya çalıştığına emindim. Hani deniz durulduğunda av olmazdı? Hangi saate kadar denizde kalmışlardı ki?

Beni ikna etmeye hayli kararlı görünen Carmen, iki çupra daha yakaladıklarını Luciano'ya da onaylattı; o andan itibaren Luciano'nun Guido'nun sempatisini kazanmak adına her şeyi yapabileceğini düşündüm.

Bakır sülfat felaketini izleyen durgunluk döneminde, bizim yazıhanede öyle garip bir olay meydana geldi ki, istesem de aklımdan çıkarmam mümkün değil: Bahsettiğim olay, bir yandan

Guido'nun nasıl da ölçüsüzce kendine güvendiğinin göstergesi oldu; diğer yandan ise yazıhanede beni, kabullenmekte zorlandığım bir konuma getirdi.

Dördümüz birden yazıhanedeydik ve her zamanki gibi aramızda işten bahseden tek kişi, Luciano'ydu. Ağzından çıkan bir söz Guido'nun kulağına ağır bir eleştiri gibi gelmiş olmalıydı ve Carmen'in önünde buna tahammül etmesi çok zordu. Fakat kendisini savunması da bir o kadar zordu; çünkü Luciano'nun elinde, aylar önce bizzat teklif ettiği ve Guido'nun ise geri çevirdiği bir işin, sonrasında bu işi üstlenen kişilere yüklü bir servet kazandırdığına dair somut kanıtlar vardı. Guido sonunda kendisini temize çıkarmak adına, aslında ticaret dünyasını hayli küçümsediğini ve şansının yaver gitmemesi halinde kendisine bolca para kazandıracak çok daha zekice işler bulabileceğini söyledi. Örneğin keman çalabilirdi. Ben dâhil hepimiz ona hak verdik:

"Çok çalışman kaydıyla," diye ekledim.

Yaptığım bu ufak düzeltme canını sıkmış olmalıydı ki, kendisini geliştirmek için ille de çalışması gerekecekse başka birçok şey yapabileceğini, örneğin edebiyatla ilgilenebileceğini söyledi hemen. Hepimiz bu sözlerini de onayladık, yalnız ben bir anlığına duraksadım. Ünlü edebiyatçılarımızın dış görünüşlerini zihnimde canlandırmaya çalışıyor ve içlerinde Guido'ya benzeyen birini bulmak istiyordum. Guido birden bağırarak:

"Örneğin güzel bir masala ne dersiniz? Size hemen Ezop'unkilere benzer bir masal anlatabilirim!" dedi.

Bu sözlerine o hariç herkes güldü. Daktilonun başına oturduğu gibi, birileri dikte ediyormuş da kendisi yazıyormuşçasına büyük bir hızla ve yaptığı işe daha da anlam kattığına inandığı gösterişli hareketlerle, ilk masalını bir çırpıda yazıp bitirdi. Elindeki kâğıdı çoktan Luciano'ya uzatmıştı ki aniden fikir değiştirdi, kâğıdı tekrar makineye takıp ikinci masalını yazmaya koyuldu; fakat ilham perisini dinliyormuş izlenimi veren o gösterişli hareketlerini yapmayı unutması ve yazdıklarını birçok kez düzeltmesinden, ilkinden daha fazla zorlandığını

anladım. Bu nedenle ilk yazdığı masalın gerçekten de ona ait olmadığını, ikincisinin ise zekâ seviyesini bire bir yansıttığını düşünüyorum. İlk masal, kafesinin kapısının açık unutulduğunu fark eden bir kuştan bahsediyordu. İlk anda bunu fırsat bilip özgürce uçmayı düşünse de, ardından karar değiştiriyor ve orada yokken kafes kapısının yeniden kapatılması halinde özgürlüğünü kaybedeceğini düşünerek yerinden kımıldamamayı seçiyordu. İkinci masal ise, bir filden bahsediyordu, hayli ihtişamlı bir filden. Bacaklarının güçsüzlüğünden çok çeken fil, çareyi ünlü bir doktora danışmakta buluyor, gördüklerinin etkisinde kalan doktor ise, "Hayatım boyunca bunlardan daha güçlü bacaklara rastlamadım ben!" yorumunda bulunuyordu.

Masalları, Luciano'nun üzerinde fazla bir etki yaratmadı, zaten anlayamazdı da onları. Gerçi kahkahalara boğulmuştu ama bunun nedeni, böylesi masalların iş yapabilecekleri fikrini hayli gülünç buluşu olmalıydı. Kuşun, kafese dönme özgürlüğünden mahrum kalacağını düşündüğü; filin zayıf bacaklarının ise doktor için hayran olunası uzuvlar olduğunun kendisine açıklanması üzerine ise, bu sefer de onlara acıdığı için gülmeye devam etti. Ardından sordu:

"Bunun gibi iki masalla ne kazanılır?"

Guido, üstünlük taslayarak:

"Öncelikle onları yazmış olmanın verdiği tatmin kazanılır tabii, sonrasında ise eğer istenen buysa, yüklüce para," diye karşılık verdi.

Carmen ise heyecandan yerinde duramıyordu. Her iki masalı da kopyalamak için izin istedi; bunun üzerine bizzat yazdığı kâğıdı imzalayarak ona hediye eden Guido'ya minnettar bir tavırla teşekkür etti.

Tüm bu olanlardan bana neydi ki? Daha önce söylediğim gibi, benim için herhangi bir önem taşımayan Carmen'in hayranlığını kazanmak için mücadele ediyor değildim; fakat içimizdeki mücadele ruhunun bazen arzulamadığımız bir kadın tarafından da tetiklenebileceğini kabul etmek zorundayım. Öyle ya, ortaçağ kahramanları bir kez bile görmedikleri kadınlar uğruna ölesiye

çarpışmazlar mıydı? Zaten zavallı ve bitap vücudumu saran acılar, o gün aniden dayanılmaz bir hal aldılar; onları dindirmemin tek yolunun, Guido ile amansız bir mücadeleye girişip hemen birkaç masal da benim yazmam olduğuna inandım. Bu sefer daktilonun başına ben oturdum ve gerçekten de doğaçlama bir masal yazmaya koyuldum. Gerçi ilk yazdığım masalın, birkaç gündür aklımda olduğunu itiraf etmeliyim. Başlığını ise o anda koydum: "Hayata Methiye". Birkaç saniye düşündükten sonra, hemen altına "Diyalog" yazdım. Hayvanları konuşturmak, onları betimlemekten daha kolay geliyordu bana. Böylece, hayli kısa bir diyalogdan ibaret olan ilk masalım doğmuş oldu:

Düşünceli karides: "Hayat çok güzel de, nereye oturduğumuza daima dikkat etmek gerek."

Çupra, dişçiye koşarak: "Hayat çok güzel de, leziz etlerinin ardında keskin bir metal parçası gizleyen o hain hayvancıkları ortadan kaldırmak gerek."

Şimdi ise ikinci masalımı yazmam gerekiyordu ve başka hayvanlara ihtiyacım vardı. Köşesinde kıvrılmış uyuyan köpekle bakıştık. Utangaç bakışları, bir anımı canlandırdı: Birkaç gün önce fena halde pirelenmiş halde avdan dönen Guido, üzerini bizim ufak odada temizlemişti. Masalım için gereken ilhamı bir anda buluverdim ve bir solukta kâğıda döktüm: "Bir varmış bir yokmuş, prensin birine birçok pire musallat olmuş. Tanrılara yalvaran prens, üzerinde yalnızca bir pirenin, iri ve aç da olsa yalnızca bir pirenin bırakılmasını, geriye kalanlarının ise diğer insanların üzerine salınmasını istemiş. Gelgelelim hiçbir pire, o korkunç adamın üzerinde tek başına kalmayı kabul etmeyince, prens de tüm pireleriyle kalakalmış."

O anda masallarımın harikulade olduklarını düşündüm. Kendi zihnimizin ürünü olan her şey, özellikle de ilk yaratıldığı anda irdelendiğinde, bize karşı konulamaz bir güzellikteymiş gibi gelir. Açıkçası bunca yazarlık deneyiminden sonra diyaloğumu hâlâ hiç de fena bulmadığımı söylemeliyim. O anda tüm olup biteni izlemekte olanlar, ölmesine ramak kalmış o küçük karidesin hayata methiyesini hayli sevimli bulabilirler; üste-

lik birçok kişinin, ölüm döşeğinde son nefeslerini kendilerini neyin öldürmekte olduğunu söylemek için harcadıkları da doğrudur; böylece benzer bir durumda, başlarına gelmesinden kaçınmayı bilenlerin hayatına bir methiye düzmüş olurlar. İkinci masalım hakkında ise konuşmak istemiyorum, nitekim Guido zekice bir espri patlatarak bir yorumda bulundu zaten:

"Buna masal demeye bin şahit ister, beni hayvan yerine koymak için uydurdun bunu," dedi yüksek sesle gülerek.

Onunla birlikte ben de gülmeye başladım; beni yazmaya iten acılarım ise çok geçmeden dindiler. Masallarımın anlamını açıkladığım Luciano da çok gülerek, ne Guido'nun masalları, ne de benim masallarım için kimsenin para vermeye yanaşmayacağını söyledi. Carmen ise masallarımı hiç beğenmedi. O gözlerde görmeye hiç de alışık olmadığım sorgulayan bakışlarla baktı bana; o an sanki şu sözleri açık seçik söylüyormuş gibi hissettim:

"Guido'yu sevmiyorsun sen!"Allak bullak oldum desem yeriydi, çünkü o anda haksız olduğunu söylemem kesinlikle mümkün değildi. Herhangi bir çıkar gözetmeden kendisi için çalıştığım halde, Guido'yu sevmiyormuş gibi davranmakla yanlış yaptığımı düşündüm. Davranışlarımda daha dikkatli olmalıydım.

Sevecen bir tavırla Guido'ya dönüp:

"Senin masallarının benimkilerden daha iyi olduğunu seve seve kabul ediyorum doğrusu. Fakat daha önce hiç masal yazmadığımı da unutmamamız gerekir tabii," dedim.

Guido'nun pes etmeye niyeti yoktu:

"Ne yani, benim daha önce masal yazdığımı mı zannediyorsun?"

Carmen'in bakışlarının çoktan tatlılaşmaya başladığı gözümden kaçmadı; onu daha da yumuşatabilmek adına bir kez daha Guido'ya dönüp:

"Masal konusunda kesinlikle özel bir yeteneğe sahipsin sen," dedim.

Bu iltifat önce Guido ve Carmen'i, hemen ardından ise beni güldürdü fakat bunlar alaycı değil, iyi niyetli kahkahalardı, çünkü sözlerimin herhangi bir kötü niyet taşımadığı ortadaydı.

Bakır sülfat işi, yazıhane ortamını biraz daha ciddileştirdi. Masallara ayıracak vaktimiz yoktu. Artık bize önerilen her işi kabul eder olmuştuk. Bazılarından ufak bir kâr elde etmeyi başarsak da, ne yazık ki çoğunluğunu ise büyük kayıplarla sonlandırıyorduk. Aslında hayli cömert bir kişiliğe sahip olan Guido'nun en büyük zaaflarından biri, konu işe geldiğinde garip bir cimriliğe bürünmesiydi. Lehimize görünen işleri, kasamıza hemen ufak bir kazanç katabilmek adına alelacele bitirmeye çalışıyordu. Aksine, elini cebine atacağı ânı mümkün olduğunca geciktirmek adına, zarar edeceğimiz işleri sonlandırmayı ise sürekli ileri atıyordu. Zararlarımızın hep büyük, kârımızın ise hep küçük oluşunu tam da bu sebebe bağlarım. Bir tüccarın özellikleri, vücudunun baştan ayağa tüm özelliklerinin toplamından yola çıkarak belirlenir. Guido'yu Antik Yunanların kullandığı bir ifadeyle tanımlamak mümkündü: "Kurnaz ahmak." Gerçekten de kurnazdı ama diğer yandan gerçekten de ahmaktı. Üzerinde sürekli daha aşağılara kaydığı eğik düzlemi yağlamaktan başka hiçbir işe yaramayan kurnazlıklarla dolanır dururdu aklında.

Bakır sülfat işi yetmezmiş gibi, başına bir de ikiz bebekleri çıkıverdi. İlk andaki tepkisinden bunu hayli tatsız bir sürpriz olarak gördüğü ortadaydı; fakat bana haberi verdikten hemen sonra ağzından çıkan zevzekçe sözler beni öylesine güldürdü ki, bunun üzerine o da kaşlarını çatmaktan vazgeçti. İkizleriyle altmış tonluk bakır sülfatı kıyaslayarak:

"Benim kaderimde toptancılık var anlaşılan!" dedi.

Onu teselli etmek için Augusta'nın ikinci hamileliğinin yedinci ayında olduğunu ve bu nedenle kısa bir süre içinde onun çocuk tonajına yetişeceğimi söyledim. Zekice bir espriyle yanıt verdi:

"İyi bir muhasebeci olan ben, iki durumun aynı olmadığını görebiliyorum."

Birkaç gün sonra ise ikizlerine büyük bir sevgiyle bağlandı ve bu durum bir süre devam etti. Günlerinin büyük bir kısmını ablasıyla birlikte geçiren Augusta, Guido'nun her gün birkaç saatini bebeklere ayırdığını anlattı. Onları okşuyor, kulaklarına ninniler fısıldıyordu; onun bu tavrı Ada'da öylesine derin bir minnet uyandırmıştı ki, aralarında yeniden bir sevgi tohumunun filizlendiğinden dahi bahsetmek mümkündü. Hatta ikizlerinin yirmi yaşına geldiklerinde birikmiş ufak bir servet bulmalarını istediğinden, o günlerde bir sigorta şirketine hayli yüklü bir para dahi yatırdı. Yatırdığı meblağı, onun adına borç olarak şirket defterlerine bizzat ben kaydettiğimden hatırlıyorum.

İkizleri görmek üzere ben de davet edildim; hatta Augusta bana Ada'ya da bir merhaba diyebileceğimi söylemişti, fakat doğumun üzerinden on gün geçmesine rağmen henüz yataktan kalkacak durumda olmayan Ada, beni yanına kabul edemedi.

İkizler, ebeveynlerinin yatak odasının hemen yanındaki ufak bir odacıkta iki ayrı beşikte yatıyorlardı. Ada, yattığı yerden:

"Güzeller mi Zeno?" diye bağırdı.

Duyduğum o ses, beni hayli şaşırttı. Kulağıma normalden çok daha tatlı gelmişti: Zorlanarak çıkardığı bu ses, aslında tam bir bağrıştı, fakat yine de tatlığından bir şey kaybetmemişti. Sesine o tatlılığı katan şeyin annelik olduğu şüphe götürmez bir gerçek olsa da, bunu tam da bana seslendiği sırada fark ettiğimden duygulandım. O tatlılıktan, Ada'nın beni yalnızca ismimle çağırmayıp, ardından "canım" ya da "ağabey" gibi bir sevgi sözcüğü telaffuz etmiş olduğu izlenimine kapıldım! İçimde derin bir minnet duygusu canlandı, ona karşı yumuşayıverdim. Sevinçle karşılık verdim:

"Hem güzel hem de tatlılar, size benzeyen iki dünya harikası âdeta." Hâlbuki bana renkleri solmuş iki küçük kadavra gibi görünüyorlardı ya, neyse. Her ikisi de yattıkları yerden, ortak bir ritim tutturamadan sızlanıyorlardı.

Guido'nun önceki hayatına geri dönmesi fazla uzun sürmedi. Sülfat işinden sonra yazıhaneye daha sık gelir olsa da, her cumartesi ava çıkıyor ve pazartesi sabahının ilerleyen saatlerinde

geri gelip, ancak öğlen yemeğinden önce yazıhaneye bir göz atmaya uğruyordu. Balık avına ise akşamları çıkıyor, geceyi sıklıkla denizde geçiriyordu. Vaktinin büyük kısmını yapayalnız geçiren Ada'nın üzüntüden nasıl kahrolduğunu, hatta kıskançlık krizlerine dahi kapıldığını Augusta'dan öğreniyordum. Augusta onu, her iki etkinlikte de Guido'nun yanında hiçbir kadın bulunmadığını söyleyerek sakinleştirmeye çalışıyordu. Gelgelelim Ada, Carmen'in de bazen Guido'yla birlikte balık avına gittiğini – kimdense artık– öğrenmişti. Bunu yalanlamayan Guido ise, kendisine onca yararı dokunan bir çalışanına uzak bir nezakette bulunmasında herhangi bir kötülük olmadığını söyleyerek savunmuştu kendisini. Üstelik Luciano da daima onlarla değil miydi? Sonunda, bu durumun Ada'yı fena halde incittiğini görerek, Carmen'i bir daha asla balık avına davet etmeyeceğine söz vermek zorunda kaldı. Yine de ne kendisi için hayli masraflı olan avcılıktan, ne de balıkçılıktan vazgeçmeye hiç ama hiç niyeti yoktu. Yoğun bir tempoda çalıştığını (gerçekten de o dönemde pek çok işle meşguldük) ve bu nedenle biraz kafa dağıtmanın onun da hakkı olduğunu söylüyordu. Ada ise onun bu görüşüne katılmıyor ve kafa dağıtması için en iyi yolun, ailesiyle vakit geçirmesi olduğunu düşünüyordu, Augusta da ablasının bu sözlerine yürekten katılıyordu; hâlbuki bana sorarsanız aileyle vakit geçirmek, kafa dağıtmak için biraz fazla gürültülü bir eylemdi doğrusu.

Bunun üzerine Augusta:

"Her gün gelmen gereken saatte daima evde değil misin sen?" diyerek çıkıştı.

Sözleri doğru olmasına doğruydu da, Guido ile benim aramda büyük bir fark olduğunu itiraf etmeme rağmen, bu durumda övünülecek bir şey bulmakta zorlanıyordum. Augusta'yı şefkatle okşayarak:

"Bu senin marifetin, beni hayli sert yöntemlerle ıslah ettin," diyordum.

Zavallı Guido içinse işler her gün daha da kötüye gidiyordu: Ada'nın bebeklerden birini emzirebileceği düşüncesiyle, ikizler

için tek bir sütanne tutulmuştu. Ada böyle yapamayınca ise, mecburen bir sütanne daha çağırmak zorunda kaldılar. Guido beni güldürmek istediği zamanlarda, yazıhanemizin içinde bir aşağı bir yukarı yürür ve kendi kendine, "Bir eş... iki çocuk... iki süt anne!" diye söylenir dururdu.

Ada'nın özellikle nefret ettiği bir şey vardı: Guido'nun kemanı. Bebeklerin iniltilerine tahammül ediyordu da, keman sesi ona âdeta ıstırap oluyordu. Bir seferinde Augusta'ya şöyle söylemişti:

"Kemanın çıkardığı o sesleri her duyuşumda köpek gibi havlamaya, ulumaya başlayasım geliyor!"

İşin tuhaflığına bakın! Hâlbuki Augusta, çalışma odamın önünden geçip de benim o kulak tırmalayan keman melodilerimi duymaktan büyük bir zevk alıyordu!

"Üstelik Ada'nınki bir aşk evliliğiydi," diyordum şaşkınlığımı gizleyemeyerek. "Ve keman da Guido'nun en yetenekli olduğu alanlardan biri değil mi?"

Ada'yı bir sonraki görüşümde ise, tüm bu laflar aklımdan uçup gitti. Hastalığının ilk farkına varan ben oldum. Kasım ayının soğuk, karanlık, rutubetli o ilk günlerinden birinde, yazıhaneden alışılmadık bir şekilde saat üçte ayrıldım ve sıcacık çalışma odamda birkaç saat boyunca dinlenip hayaller kurmak üzere evimin yolunu tuttum. Çalışma odama gitmek için uzun bir koridor boyunca ilerlemem gerekiyordu; Augusta'nın el işi odasının önünde geçerken, Ada'nın sesini duyup durakladım. Sesi, tıpkı ikizlerini ziyarete gittiğim gün bana seslendiği anda olduğu gibi tatlı ve güvensizdi (ki bu ikisinin aynı anlama geldiklerini zannediyorum). O sakin, huzurlu Ada'nın nasıl olup da, kendileri ağlamayı bilmezlerken izleyicileri ağlatmaya çabalayan bazı kadın oyunculara mahsus o sesi çıkarabildiğini görebilme merakıyla odaya girdim. Nitekim çıkardığı bu sesin sahte olduğunu düşündüm; çünkü kulaklarıma gelen, kim tarafından çıkarıldığını dahi bilmeden, o ilk seferinden günler sonrasında dahi beni aynı şekilde duygulandıran ve içimi sızlatan bir ses-

ti. Guido'dan bahsettiklerini tahmin ettim, aksi takdirde başka hangi konu Ada'yı böylesine duygulandırabilirdi ki?

Hâlbuki iki kadın, baş başa kahvelerini yudumlayarak ev işlerinden bahsediyorlardı: Çamaşır, hizmetçiler, vs. Fakat Ada'yı görmem, sesinin sahte olmadığını anlamama fazlasıyla yetti. Beni ilk duygulandıran, hayli değişmiş bulduğum yüzü oldu; belirli herhangi bir his ifade etmeyen sesinin ise, aslında tüm vücudunu yansıtması nedeniyle gerçek ve içten olduğunu anında kavradım. Doktor olmadığımdan, aklıma herhangi bir hastalık gelmedi ve Ada'nın dış görünüşündeki bu değişimi, hayli zor geçen lohusalık dönemine verdim. Peki ya karısındaki bu gözle görülür değişimi Guido'nun fark etmeyişi nasıl açıklanabilirdi? Bu esnada, etrafındaki her şeyi onları ya kabul ya da reddetmek için büyük bir dikkatle inceleyen, bu nedenle de biraz çekindiğim o gözleri ezberine almış olan ben ise, değiştiklerini ve sanki daha iyi görebilmek için yuvalarından fırlamak istercesine irileştiklerinin farkına varmıştım. O kocaman gözler, solgun ve kara kuru kalmış yüzünde fazlasıyla göze batıyorlardı.

Elini büyük bir sevecenlikle bana doğru uzattı:

"Anlatılanlara göre," dedi, "karın ve çocuğunu görebilmek için hiçbir fırsatı kaçırmıyorsun."

Elinin terden sırılsıklam olduğunu hissetmemle, bunun yaygın bir zayıflık belirtisi olduğunu anımsadım. Bu nedenle hiç endişelenmedim; kendisini toparlar toparlamaz yüzünün eski rengine, yanakları ile göz çukurlarının ise eski sert ve belirgin hatlarına kavuşacaklarını düşündüm.

Bana yönelttiği bu sözleri aslında Guido'yu hedef alan bir eleştiri olarak yorumladım; sevgi dolu bir tavırla, şirketimizin sahibi olan Guido'nun benden çok daha fazla sorumluluk sahibi olduğunu, bu nedenle yazıhanede daha fazla vakit geçirmesi gerektiğini açıkladım.

Söylediklerimde ciddi olup olmadığımı anlamak istercesine sorgulayan bir bakış attı bana.

"Yine de," dedi, "istese karısı ve çocuklarına biraz vakit ayırabileceği kanısındayım." Sesi boğuk geliyordu, gözyaşlarına hâ-

kim olmakta zorlandığı belliydi. Kendisini toparladı ve anlayış bekleyen bir gülümsemeyle ekledi:

"İş yetmezmiş gibi, bir de avcılık ve balıkçılığa merak saldı! Tüm zamanını asıl bunlar işgal ediyor."

Beni şaşırtan bir gevezelikle, Guido'nun avdan her dönüşünde sofralarını süsleyen o leziz yemeklerden bahsetmeye koyuldu.

Sözlerine, "Fakat hepsinden seve seve vazgeçmeye hazırım!" diye devam etti ve iç çekip ağlamaya başladı. Tüm bunlara rağmen kendisini mutsuz olarak tanımlamıyordu, aksine! Adeta tapındığı ikizleri doğmamış olsaydı ne yapacağını hayal bile edemediğini anlatıyordu! Biraz muzipçe gülümseyerek, her biri için birer süt anne tuttuklarından beri onları daha fazla sevdiğini ekledi. Gerçi fazla uyku uyumuyordu ama en azından bir kez uykuya daldığında onu rahatsız eden kimse yoktu artık. Ona gerçekten de söylediği kadar az uyuyup uyumadığını sormam üzerine ise bir anda ciddileşti ve en büyük derdinin tam da bu olduğunu söyledi. Ardından ise keyifle ekledi:

"Neyse ki durum iyiye gitmeye başladı!"

Kısa bir süre sonra, iki nedenden dolayı yanımızdan ayrıldı: Akşam bastırmadan annesinin ziyaretine gitmek istiyor, evimizin devasa sobalarla ısınan odalarını da fazla sıcak buluyordu. Sıcaklığı ancak yeterlilik seviyesinde bulan ben ise, Ada'ya abartılı gelişini, gücünün ve sağlığının yerinde oluşuna yordum:

"Pek de zayıf görünmüyorsun bana," dedim gülümseyerek, "benim yaşıma geldiğinde nasıl farklı hissedeceğini göreceksin."

Onu hayli genç bir kadın olarak tarif etmem, fazlasıyla hoşuna gitti.

Augusta ve ben, Ada'ya sahanlığa kadar eşlik ettik. Dostluğumuza çok ihtiyaç duyuyormuş gibiydi, çünkü o birkaç adımı atarken dahi ikimizin arasına yerleşti, bir kolunu Augusta'nın, diğerini ise benim koluma geçirdi; koluna dokunmama izin veren her kadını hemen sertçe kendime çekme alışkanlığımın yeniden nüksetmesinden korkarak bir anlığına irkildim. Sahanlı-

ğa vardıktan sonra da uzun bir süre boyunca konuşmaya devam etti ve babasını hatırlamasıyla, birlikte geçirdiğimiz son on beş dakika içinde üçüncü kez gözyaşlarına boğulması bir oldu. Sonunda oradan ayrıldığında, Augusta'ya dönüp onun bir kadından çok bir çeşmeyi andırdığını söyledim. Ada'nın hastalığını görmeme rağmen bunu fazla önemsemedim. Gözleri irileşmiş, yüzü incelmiş, sesi değişmiş ve tavırlarına ona ait olmayan bir sevecenlik gelmişti; fakat kanımca tüm bunlar çifte anneliğin ve bunun getirdiği zayıflığın doğal bir sonucuydu. İşin özeti, her şeyi gördüğüm için harikulade bir gözlemci olmuş, yalnız bilgisizliğimden asıl gerçeği fark edememiştim: Ada hastaydı!

Ada'ya bakan ebe, ertesi gün Doktor Paoli'den yardım istedi; ebe de Ada'nın benim bilemediğim hastalığını ismiyle telaffuz etmekte gecikmedi: *Morbus Basedowii.*[1] Beni durumdan haberdar eden Guido, karısının hastalığını ayrıntılı biçimde tarif ederek, hayli ıstırap çekmekte olan Ada'ya çok acıdığını söyledi. O, bunu kötü niyetle söylememekle birlikte, ne acıma duygusunun ne de tıp bilgisinin yeterince derin olduğunu düşünüyordum. Karısından bahsederken hayli şefkat dolu tavırlar sergilese de, Carmen'e mektupları dikte ederken içi yaşama ve öğretme coşkusuyla dolup taşıyor gibiydi; üstelik hastalığa adını veren kişinin Goethe'nin dostu Basedow[2] olduğuna inanıyordu, ben ise ansiklopediden araştırıp söz konusu kişinin bir başkası olduğunu çoktan öğrenmiştim.

Büyük ve önemli bir hastalıktı Basedow! Bu hastalıkla tanışmam, hayatımda âdeta dönüm noktası oldu. Üzerine birçok kitap okudum, ancak bu okumalarım sonucunda vücudumuzun en temel sırrını keşfedebildiğime inandım. Benim ve birçoklarının başına geldiği üzere, zaman zaman bazı düşüncelerin beynimizin tümünü kaplayarak tıkadığına ve başka düşünce-

[1] Adını Karl von Basedow'dan (1799-1854) alan ve tiroid bezinin aşırı çalışması ve taşikardiyle kendisini gösteren otoimmün hastalık.

[2] Basedow hastalığına adını veren kişinin, Goethe'nin yakın arkadaşı pedagog Johann Bernhard Basedow (1723-1790) olduğuna dair yaygın yanlış kanıya gönderme yapılmaktadır.

lere yer bırakmadığına inanırım. Kitlelerin de başına aynı şey gelmiyor mu peki? İlkin Robespierre ve Napolyon'la yaşadıktan sonra Darwin'e tutulur, sonra Liebig[1] ya da kim bilir, belki de Leopardi'nin[2] peşine takılıp bir de bakarlar ki evrenin tahtına çoktan Bismarck oturmuş bile!

Hayatını Basedow'a tek adayan ise ben oldum! Kanımca bu adam, hayatın köklerini gün ışığına çıkarmayı başarmıştı; işte şöyleydi hayat: Yaşayan tüm varlıklar düz bir sıra halinde dizilmişlerdi; sıranın en başında, hayat gücünün çılgınca, dur durak bilmeden ve sürekli artan bir hızla eriyip gidişini temsil eden Basedow hastalığı vardı; sıranın diğer ucunda ise doğalarının bir parçası olan cimrilik nedeniyle zayıflayan ve gerçekten kendilerini tüketen bir illete yakalanmış gibi görünseler de, aslında kendi tembelliklerinin kurbanı olan canlılar yer alıyorlardı. Bu iki hastalık arasındaki orta nokta, yanlış bir ifadeyle "sağlık" olarak adlandırılıyor ve aslında yalnızca bir durak teşkil etmekten ileriye gitmiyordu. Orta nokta ile uçlardan biri –Basedow hastalığının yer aldığı uçtu bu– arasında da hayatı büyük arzular, hırslar, zevkler ve çalışma hayatının bir bütünü olarak görüp yaşayanlar; diğer tarafta ise hayat denen tabağın üzerine yalnızca birkaç kırıntı atan ve tutumlu davranmak isterken topluma yük olup çıkan, boş ve bitmek bilmez hayatlar yaşayanlar dururlar. Ki anlaşılan o ki, gerekli bir yüktür bu. Toplumu iterek ilerletenler Basedowlular, olduğu yerde tutarak çökmesini engelleyenler ise diğerleridir. Aslında ille de bir toplum yaratmak isteniyorsa, bunu yapmak için çok daha kolay yollar bulunabileceğinden kesinlikle eminim; fakat ne yapalım, böyle olmuş bir kere: Bir ucunda guatr, diğer ucunda ödem; çare yok desenize! Ortada ise guatr veya ödemleri henüz başlangıç seviyesinde olanlar yer almaktadırlar ve tüm sıra boyunca, yani

[1] Justus von Liebig (1803-1873). Tarımsal kimya, organik kimya vebiyokimyaüzerine yaptığı araştırmalarla tanınan Alman kimyacı.

[2] Giacomo Leopardi (1798-1837). Romantizm akımının önde gelen temsilcilerinden biri olan İtalyan şair, yazar ve filozof.

insanlığın tamamında, mutlak sağlık diye bir şeye rastlamak mümkün değildir.

Gerçi Augusta'nın söylediğine göre Ada'da guatr yoktu, ama hastalığın diğer tüm belirtilerini gösteriyordu. Zavallı Ada! Bana âdeta bir sağlık ve denge timsali gibi gelen ve bu nedenle uzun bir süre boyunca evleneceği adamı dahi, tıpkı babasının malları seçerkenki o soğukkanlı tavrını takınarak seçtiğine inandığım o kadın, şimdi ise amansız bir hastalığın pençesinde tamamen başka bir yöne sürüklenmekteydi: Zihinsel sapkınlığa! Onunla birlikte ben de hafif fakat uzun bir hastalığa yakalandım. Basedow üzerine uzun, gereğinden hayli uzun bir süre kafa yordum. O zamanlardan beri de, evrenin hangi noktasında dursak duralım bu hastalığa bulaşabileceğimize inanırım. İşte bu yüzden, daima hareket etmek şarttır. Hayatın kendine özgü zehirleri olsa da, panzehir olarak kullanılabilecek başka birçok zehir de mevcuttur. Yalnızca aralıksız koşmaya devam etmek suretiyle ilkinden kurtulur, ikincisinden ise yararlanabilir insan.

Hastalık, zihnimde baskın bir düşünce, bir hayal ve aynı zamanda bir korkuya dönüştü. Tüm bunların çıkış noktasında ise mantıklı bir düşünce olmalıydı: Sapkınlığı; sağlıktan, hayatımızın belirli bir döneminde bize eşlik eden sağlıktan sapmak olarak tanımlayabiliriz. Artık Ada'nın sağlığının neden ibaret olduğunu biliyordum. Beni sevmeyi sağlıklıyken reddettiğine göre, acaba sapkınlığı onu bu kararını tersine çevirmeye itemez miydi?

Bu korkunun (ya da bu umudun) nasıl olup da beynimde canlandığını inanın bilemiyorum!

Benimle konuşurken öylesine tatlı ve çekingen çıkan sesinin aşk yüklü olduğunu zannetmemden mı acaba? Zavallı Ada öylesine çirkinleşmişti ki, artık onu arzulamayı bir türlü başaramıyordum. Gelgelelim, geçmişte aramızda geçenleri tekrar tekrar düşünüyor ve bana aniden bir yıldırım aşkıyla tutulması halinde, kendimi aynen Guido'nun altmış ton bakır sülfat işini bağladığı İngiliz arkadaşıyla düştüğüne benzer hayli zor

bir durumda bulacağımı tahmin ediyordum. Tıpı tıpına aynı durumdu bu! Birkaç yıl öncesinde ona ilan-ı aşkta bulunmuş ve kız kardeşiyle evlenmiş olmam bir yana, teklifimi resmen asla geri çekmemiştim. Aramızdaki bu hayali anlaşmaya göre onu koruyan aslında kanunlar değil, benim şövalyelere özgü centilmenlik sözümdü. Ona karşı öyle büyük bir sorumluluk aldığımı hissediyordum ki; yıllar, ancak uzun yıllar sonra ve guatr da dâhil olmak üzere tüm belirtilerini kusursuzca gösterdiği Basedow hastalığının pençesindeyken dahi bana gelse, verdiğim söze sadık kalmam gerekecekti.

Zihnimde beliren bu olasılık, Ada ile ilgi düşüncelerimi de törpüledi, ılımlı hale getirdi. O âna dek, Ada'nın Guido'nun yaptıkları nedeniyle yaşadığı üzüntüye dair haberler aldığımda, bundan keyif aldığımı söyleyecek olmasam bile, yine de Ada'nın parçası olmayı reddettiği evimde ıstıraptan eser olmadığını aklıma getirip bundan büyük bir tatmin duymuyordum desem yalan olurdu. Şimdi ise işler değişmişti: Beni öfkeli ve küçümseyen bir tavırla geri çeviren Ada'dan artık eser yoktu –tıp kitaplarım yanılmıyorlarsa tabii.

Ada'nın hastalığı oldukça ağırdı. Birkaç gün sonra Doktor Paoli, onu diğer aile fertlerinden uzak tutmamızı ve Bologna'da bir bakımevine göndermemizi tavsiye etti. Bunu Guido'dan öğrendim; fakat sonrasında Augusta bana, zavallı Ada'nın o zor anlarda dahi derin bir üzüntü yaşamaktan kurtulamadığını anlattı. Guido, karısının evde olmadığı dönemde evin idaresinin Carmen'e bırakılmasını teklif etme yüzsüzlüğünde bulunmuştu. Ada, böylesi bir teklif karşısında aklından geçenleri tüm açıklığıyla ifade edecek cesareti bulamamış, fakat evin yönetiminin Maria Teyze'ye bırakıldığını görene dek evden dışarıya adımını atmamakta ısrar etmiş, Guido da bunu ister istemez kabul etmişti. Guido, buna rağmen, Ada'dan boşalan yeri Carmen ile doldurmanın hayalini kurmaya devam etti. Bir gün Carmen'e, yazıhanede bunca işi olmasa, evinin yönetimini de seve seve onun ellerine bırakacağını söyledi. Luciano ile ben birbirimize baktık ve her birimiz, diğerinin yüzüne yerleşen fesat ifadeyi

keşfetmekte gecikmedik. Kıpkırmızı olan Carmen, mırıldanarak bu teklifi kabul edemeyeceğini söyledi.

"Öyle ya," dedi Guido öfkeyle, "herkes nasıl karşılar diye düşünmekten, aslında kendimize çok iyi geleceğini bildiğimiz şeyleri yapmaktan sürekli kaçınır dururuz!"

Fakat o da lafı uzatmadı ve böylesine ilginç bir vaazı yarıda kesmiş olması hepimize hayli şaşırtıcı geldi.

Tüm aile hep birlikte Ada'yı istasyondan uğurladık. Augusta, ablasına çiçek getirmem için yalvarmıştı. Elimde güzel bir orkide demetiyle biraz gecikmeli de olsa istasyona vardım ve çiçekleri Augusta'ya uzattım. Bizi izleyen Ada, Augusta'nın çiçekleri ona uzatması üzerine:

"İkinize de gönülden teşekkür ederim!" dedim.

Çiçekleri benim de verdiğim bir hediye olarak kabul ettiğinin altını çizmek istemişti; ben ise bu sözlerinde kardeşçe, tatlı fakat biraz da soğuk bir şefkat ifadesi sezdim. Basedow'un durumla ilgisi olmadığı belliydi.Gözleri mutluluktan yuvalarından fırlayacak kadar irileşen Ada, bir gelini andırıyordu. Hastalığı, tüm duygularını büyük bir şeffaflıkla gözler önüne sermekteydi.

Karısıyla birlikte yola çıkan Guido, onu bakımevine yerleştirip birkaç gün sonra geri dönecekti. Tren hareket edene dek peronda bekledik. Uzaklaşan vagonun camından bir an olsun ayrılmayan Ada, bizi gözden kaybedene kadar mendilini sallamaya devam etti.

Ardından, gözyaşları içindeki Sinyora Malfenti'yi evine bıraktık. Vedalaşma ânımız geldiğinde, her zamanki gibi önce Augusta'yı öpen kayınvalidem, ardından beklenmedik şekilde beni de öptü.

"Bağışla beni!" dedi gözyaşları arasında gülerek. "İnan bunu hiç farkında olmadan yaptım, fakat izin verirsen seni bir kez daha öpeceğim."

Artık on iki yaşına gelen küçük Anna da beni öpmek istedi. Ulusal tiyatroyu bırakıp nişanlanmak üzere olan ve genellikle

bana biraz mesafeli davranan Alberta dahi sımsıcak bir tavırla elini uzattı bana.

Karımın âdeta yeni açmış bir çiçeği andırdığını gören herkes beni seviyor, karısı hasta olan Guido'ya karşı duydukları antipatiyi göstermekten ise kesinlikle çekinmiyorlardı. Gelgelelim tam da o günlerde, kötü bir kocaya dönüşme tehlikesiyle karşı karşıya kaldım. Masumca Augusta'yı da içine dâhil ettiğim bir rüya nedeniyle, hiç istemeden de olsa karıma büyük bir üzüntü yaşattım.

Rüya şöyleydi: Augusta, Ada ve ben, bir pencereden dışarı bakıyorduk – ki bu pencere bize ait üç evin, yani bizimki, kayınvalideminki ve Ada'nınkinin en küçüğüydü. O vaziyette, kayınvalidemin evinin ufak bir avluya açılan mutfak penceresinin önünde duruyorduk, yalnız rüyamda pencereden doğrudan Corso Caddesi'ne bakıyorduk. Pencerenin pervazı öylesine dardı ki, her ikimizin de kollarına tutunarak ortamızda duran Ada, kendini tamamen üzerime yığmıştı. Ona baktığımda, bakışlarının yeniden keskinleştiğini ve soğuduğunu, bana sırtını döndüğü zamanlarda sık sık gördüğüm buklelerinin örttüğü ensesine doğru inen yüz çizgilerinin netleşerek kusursuz bir saflığa eriştiğini fark ettim. Bana oldukça soğuk davranıyor olmasına rağmen (en azından selam verirken böyle gelmişti), vücudunu benimkine âdeta yapıştırmış şekilde duruyordu, nişanlandığım akşam konuşan masanın etrafında yaptığını zannettiğim gibi tıpkı. Şakacı ve muzip bir ifadeyle Augusta'ya (kendimi onunla da ilgilenmek için zorluyordum): "Nasıl da iyileştiğini görüyor musun? Hani nerede Basedow?" diye sordum. Augusta, "Görmüyor musun?" diye sorarak karşılık verdi, aramızda pencereden dışarıyı tek seyreden oydu. Kendimizi zorlayarak biz de aşağıya doğru eğildik ve tehditkâr bir kalabalığın bağırarak ilerlemekte olduğunu gördük. Bir kez daha, "Hani nerede Basedow?" diye sordum. Az sonra onu görmeyi başardım. Kalabalığı arkasına almış yürüyen kişi, onun ta kendisiydi: Kalın brokar kumaştan dikilmiş eski püskü bir pelerine bürünmüş pejmürde bir ihtiyardı; karmakarışık beyaz saçları havada uçuşuyor,

yuvalarından fırlayacakmış gibi duran gözleri ise avcılarından kaçan hayvanlara mahsus büyük bir endişe ve korkuyla etrafı süzüyorlardı. Kalabalıktan ise, "Veba yayıcısını öldürün!" bağrışları yükseliyordu.

Ardından kısa bir boşluk oldu, sahne değişti. Rüyamın bu ikinci kısmında Ada ve ben, bize ait üç evin en dik merdiveninin, yani benim villamın tavan arasına çıkan merdivenin üzerinde yalnız başımızaydık. Birkaç basamak yukarıda duran Ada'nın yüzü bana dönüktü; ben merdivenden yukarı çıkmaktayken, o ise aşağıya inmek ister gibiydi. Ben bacaklarına sarılırken, o da belki zayıflıktan, belki de bana daha yakın olmak istediğinden, kendisini üzerime doğru bırakıyordu. Bir anlığına hastalıktan tanınamaz haldeymiş gibi gelse de, dikkatle baktığımda aynen daha önce pencerede göründüğü gibi güzel ve sağlıklı olduğunu fark edip nefessiz kaldım. O tok sesiyle bana: "Sen önden git, ben hemen geliyorum!" diyordu. Çoktan hazır olan ben, basamakları hızla inmeye koyuluyordum; fakat tam o sırada tavan arasına çıkan ufak kapı yavaş yavaş açılıyor, ardında gür beyaz saçları, o korkutucu ve tehditkâr yüzüyle Basedow beliriyordu. Hatta o kısacık anda Ada'nın titrek bacaklarını ve pelerininin gizlemeyi başaramadığı o zavallı aciz bedenini dahi görmeyi başardım. Sonunda koşarak oradan uzaklaştım, fakat bunu Ada'nın istediği gibi önden gitmek için mi yoksa kaçmak için mi yaptığımı bilemiyordum.

Rüyanın etkisiyle gecenin ortasında nefes nefese uykumdan uyanıp, tüm gördüklerimi ya da en azından bir kısmını Augusta'ya anlatmış ve hemen ardından yeniden dalıp deliksiz, huzurlu bir şekilde uymaya devam etmiş olmalıydım. Çok öncelerı içimde canlandığı halde bir şekilde bastırmayı başardığım o her şeyi karıma itiraf etme arzumu, sanırım o yarı bilinçli yarı bilinçsiz halimde körü körüne tatmin etmiştim.

Ertesi sabah Augusta'nın yüzü, önemli bazı olaylar sırasında kendisini gösteren o kireç beyazı renge bürünmüştü. Rüyamı tüm ayrıntılarıyla hatırlıyor, ancak ona ne kadarını, nasıl an-

lattığımı bilemiyordum. Yüzündeki ifadede, kederli bir boyun eğmişlik vardı:

"Ada'nın hastalığına o kadar üzülüyorsun ki, ister istemez rüyalarına girdi işte," dedi.

Gülerek, hatta kahkahalar atarak savundum kendimi. Benim için asıl önemli olan kişinin Ada değil, Basedow olduğunu söyledim ve üzerine yaptığım tüm araştırmaları uzun uzadıya anlattım. Fakat onu ikna etmeyi başarıp başaramadığımdan emin değildim. Kader sizi rüya gördüğünüz sırada tuzağa düşürmeyi seçmişse, kendinizi savunmanız da hayli zorlaşır. Karınızı bilinçli bir şekilde aldattıktan sonra, diğer kadının kokusu henüz üstünüzden gitmeden onun karşısına çıkmanız ise bambaşka bir durumdur. Üstelik Augusta'nın bu tip kıskançlıkları sonucu kaybedecek hiçbir şeyim de yoktu; çünkü onun Ada'ya karşı duyduğu sevgi, kıskançlığıyla gölgelenemeyecek kadar büyük ve derindi; bana karşı ise her zamankinden daha sevecen davranmaya başlıyor, benden ufacık da olsa bir sevgi belirtisi aldığında sevinçten havalara uçuyordu.

Birkaç gün sonra Bologna'dan dönen Guido, bize harikulade haberler getirdi. Bakımevinin müdürü, Ada'nın eve döndükten sonra mutlak bir rahatlık ve sükûnet içinde yaşaması halinde hastalıktan tamamen kurtulacağını garanti etmişti. Doktorun bu tanısını aynen onun ifade ettiği şekilde basitçe bizlerle paylaşan Guido, bu sözlerin Malfenti ailesinin kendisiyle ilgili birçok şüphesini haklı çıkarmakta olduğunun farkında bile değildi. Augusta'ya dönerek:

"Annen bana birkaç öpücük daha verecek desene," dedim.

Guido, evinin Maria Teyze tarafında idare edilmesinden hiç de memnun görünmüyordu. Bazen yazıhanenin içinde bir aşağı bir yukarı yürüyor, kendi kendine:

"İki çocuk... üç süt ana... sıfır eş..." diye mırıldanıyordu.

Öfkesi ve moral bozukluğunun acısını hayvanlardan çıkaran Guido, yazıhanede giderek daha az vakit geçirir olmuştu. Yıl sonunda Bologna'dan gelen haberle Ada'nın iyileştiğini ve evine dönmek üzere hazırlandığını öğrendiğimizde ise, Guido hiç de

sevinmiş gibi gelmedi bana. Sonunda Maria Teyze'ye alışmış mıydı, yoksa neredeyse hiç görmediği kadıncağıza bu şekilde tahammül etmeyi kolay ve hatta keyifli mi bulmaya başlamıştı? Moralsizliğini benim yanımda tabii ki hiç belli etmedi; yalnızca bir seferinde, Ada'nın hastalığının yeniden nüksetmeyeceğinden emin olmadan bakımevinden aceleyle ayrılmasının ne kadar doğru olduğu konusundaki şüphelerini benimle paylaştı, o kadar. Nitekim Ada'nın kısa bir süre sonra, aynı kış içinde ikinci kez Bologna'ya dönmek zorunda kalması üzerine, böbürlenircesine:

"Böyle olacağını söylememiş miydim?" dedi.

Yine de bu muzaffer kumandan hallerinin ardında, önemli bir konudaki öngörüsünün haklı çıkmasından duyduğu sevincin dışında bir şey olduğunu zannetmiyorum. Ada'nın kötülüğünü istediği yoktu ama Bologna'daki kalışı ne kadar uzarsa o kadar iyiydi.

Ada geri döndüğünde, küçük Alfio'muzu dünyaya getiren Augusta henüz yataktan kalkamaz durumda olduğundan, onu karşılama görevi bana düştü; karşılaşmamız gerçekten de duygu yüklü bir ana sahne oldu. Karım, bir demet çiçekle tren istasyonuna gitmemi ve ablasına, onu hemen o gün mutlaka görmek istediğini söylememi tembihledi. Ada'nın istasyondan çıkıp doğrudan onu ziyarete gidemeyecek olması halinde ise, vakit kaybetmeden eve dönüp Ada'yı en ince ayrıntısına kadar tarif etmem ve ailece hayli gurur duydukları o güzelliğine yeniden kavuşup kavuşmadığını anlatmam için bana yalvardı.

Sinyora Malfenti günün büyük bir kısmını Augusta'nın dizinin dibinde geçirmekte olduğundan, istasyona yalnızca Guido, Alberta ve ben gittik. Guido bekleme esnasında bizi Ada'nın gelişi nedeniyle nasıl büyük bir coşku ve heyecanla dolu olduğuna ikna etmeye çalışsa da, Alberta sanki aklından bambaşka şeyler geçiyormuşçasına, dalgın dalgın dinliyordu onu – ki sonraları bana, ona yanıt vermek zorunda kalmamak adına böyle yaptığını itiraf edecekti. Bana gelince, Guido'nun yanında hiçbir şey olmamış gibi davranmak, artık fazlasıyla kolay geliyordu. Onun

Carmen'e duyduğu zaafı görmezden gelmeye alışmış ve karısına yaptığı bu haksızlığa dair tek bir söz söyleme cüretinde de bulunmamıştım. Bu nedenle, pek âşık olduğu sevgili karısının dönüşü nedeniyle duyduğu büyük sevince hayran oluyormuş numarası yapmam hiç de zor olmadı.

Tren öğlen saat tam on ikide istasyona vardığında, Guido vagondan inen karısını karşılamak üzere önden gitti. Onu kollarına alarak şefkat dolu öpücüklere boğdu. Kendisinden daha kısa olan karısını öpmek üzere onun iki büklüm olan sırtını görerek, "Nasıl da başarılı bir oyuncu!" diye düşünmekten kendimi alamadım. Ada'yı elinden tuttuğu gibi yanımızda getirdi:

"İşte gözbebeğimiz yeniden aramıza döndü!" dedi.

O anda gerçek yüzünü, yani sahteliğini ve numaracılığını ele vermiş oldu; çünkü zavallı karısına biraz olsun dikkatle bakmış olsaydı, karşısında onu karşılayanların, Ada'nın sevgi ve şefkatini değil, umursamazlığını bulduğunu anlayacaktı. Ada'nın yüzü, hatalı bir estetik operasyona maruz kalmış gibiydi; çünkü biraz kilo almayı başarınca yüzü etlenmiş, fakat eski yerlerine geri dönen etler sanki tam olarak nerede durmaları gerektiğini unutmuşçasına biraz aşağıya kaymışlardı. Bu nedenle yanakları sağlıklı ve etli değil de, suni bir şekilde şişirilmiş gibi duruyordu. Gözleri ise ufalmış ve yeniden yuvalarına girmiş olsalar da, bıraktıkları hasarın giderilmesi mümkün olmamıştı. Hastalık nedeniyle yuvalarından fırlayan gözleri, yüzünün o keskin, net, önemli hatlarını mahvetmişlerdi âdeta. İstasyonun hemen dışında vedalaşırken, gözlerimizi kamaştıran kış güneşinin ışığı altında gördüğüm o renklerin, bir zamanlar delicesine sevdiğim o yüze ait olmadıklarını üzülerek fark ettim. Genel haliyle solgun yüzü, yalnızca biraz daha etli olduğu noktalarda beliren kırmızı lekelerle renklenmekteydi. Yüzünde artık herhangi bir sağlık belirtisi aramanın yersiz olacağı, gördüğümüzün ise bir zorlamadan ibaret olduğu belliydi.

Ada'nın tıpkı genç kızlık yıllarındaki gibi güzel ve alımlı olduğunu anlattığım karım, mutluluktan havalara uçtu. Sonrasında onunla bizzat karşılaştığında ise, söylediğim bu içler acısı yala-

nı ısrarla doğrulamak istercesine bir tavır sergilemesine hayli şaşırdım:

"Ada, tıpkı genç kızlık yıllarındaki kadar güzel ve kızımız da aynı böyle olacak!" diyordu heyecanla.

Ne diyeyim, kardeş kardeşi daima güzel görüyor olsa gerek.

Ada'yı o günden sonra uzun bir süre bir daha görmedim. Kalabalık ailesi onu hayli meşgul ediyordu, bizimkisi de aşağı kalır değildi hani. Yine de Ada ve Augusta haftada birkaç kez bir araya gelmenin bir yolunu buluyorlar, fakat bunu daima benim evde olmadığım saatlerde yapıyorlardı.

Bilanço dönemi yaklaşmaktaydı, işim başımdan aşkındı. Hatta hayatım boyunca hiç o günlerde olduğu kadar yoğun bir ritimde çalışmadığımı söyleyebilirim. Bazı günler on saat masa başından kalkmadığım bile oldu. Guido bana yardımcı olacak bir muhasebeci bulmamız tavsiyesinde bulunsa da, bunu kesinlikle istemedim. Bir sorumluluk üstlendiğime göre, gereklerini de yerine getirmeyi bilecektim. Bir yandan, kederler içinde geçirdiğim o bir ay boyunca Guido'yu yalnız bırakışımı telafi etmek, diğer yanda ise Carmen'e nasıl büyük bir ciddiyet ve çabayla çalıştığımı, böyle yapmamın ardında da Guido'ya karşı beslediğim sevgiden başka bir şey olmadığını göstermek istiyordum. Hesap defterlerini düzenlemeye başlamamla birlikte, şirketimizin ilk yılında ne kadar büyük bir zarara uğradığımızı fark etmem bir oldu. Beni hayli düşündüren bu konuyu, yüz yüze olduğumuz bir anda Guido'ya da açtım; fakat o, ava gitmek üzere hazırlanmakla meşgul olduğundan, sözlerime kulak asmak istemiyordu:

"Tahmin ettiğin kadar endişe verici bir durum olmadığını göreceksin, üstelik yılı henüz bitirmedik ki," diyerek karşılık verdi sözlerime.

Öyle ya, önümüzde hâlâ sekiz tam gün vardı!

Bunun üzerine Augusta'ya içimi döktüm. İlk başta tüm dikkatini, yalnızca bu durumdan dolayı benim uğrayacağım zarara odakladı. Gerçi kadınlar hep böyledirler; ama Augusta, iş kendi uğrayacağı zarara gelince diğer kadınlar arasında da bir adım

öne çıkıyordu. Guido'nun uğradığı zararlardan biraz da benim sorumlu olduğumun düşünülmesinden endişe duyuyordu. Hemen bir avukatla görüşmemizi istedi. Bu sırada Guido'yla aramdaki bağı hemen koparmam ve yazıhaneye gitmeyi de bırakmam gerektiğini söylüyordu.

Karımı, şirket düzenimiz dâhilinde Guido'nun emri altında çalışan bir memurdan başka bir şey olmadığıma ve bu nedenle sorumluluğun hiçbir durumda üzerime kalamayacağına ikna etmem hiç de kolay olmadı. Onun görüşünce, sabit bir maaşı olmayan kişiler memur olarak adlandırılamaz, patrona yakın ve benzer bir mevkide değerlendirilirlerdi. Onu herhangi bir zararın sorumluluğuyla yüzleşmek zorunda kalmayacağıma mutlak bir şekilde ikna etmeyi başardığımda dahi bu görüşü değişmedi; çünkü ticaret dünyasında adımı karalayacağını düşündüğü o yazıhaneye gitmeyi bırakmam halinde hiçbir şey kaybetmeyeceğimi anlamıştı. Vay sen, ticaret dünyasındaki adım ha! Adımın daima temiz kalması gerektiği konusunda onunla hemfikir olduğumdan, her ne kadar iddialarında haksız olduğunu düşünsem de, sonunda istediğini yapmaya karar verdim. Başladığım bilanço işini sonlandırmama izin verebileceğini, sonrasında ise yazıhaneden ayrılıp çalışma odama geri dönmem gerektiğini söyledi. Belki orada oturduğum yerden para kazanamayacağım doğruydu, ama en azından elimdekileri kaybetmiyordum da.

Bunun üzerine kendimi ilginç bir deneye tabi tuttum. Verdiğim karara rağmen, işten ayrılmayı bir türlü başaramadım! Buna hayli şaşırdım doğrusu! Bazı şeyleri iyice anlayabilmek için, onları gözümüzün önünde canlandırabilmemiz gerekir. Zihnimi tarayıp doğru görüntüleri ararken, bir zamanlar İngiltere'de zorunlu işçilikle cezalandırılanların başına gelenleri hatırladım. Su gücüyle dönen dev bir çarkın üzerine yerleştirilen mahkûmlar, bacaklarının un ufak olmasına engel olabilmek için, çarkın üzerinde düzenli bir ritimde hareket etmek zorunda bırakılıyorlardı. İşte insan çalıştığı zaman, böylesi bir zorunluluk hissinin esiri oluveriyor. Gerçi çalışmadığımız zamanda durumun hiç değişmediğini ve gerek Olivi'nin gerekse benim

çarkın tepesinde aynı şekilde asılı durduğumuzu da söylemek zorundayım; benim farkım ise bacaklarımı hareket ettirmem değil ettirmememem gerektiğiydi. Aramızdaki bu konum farkı nedeniyle farklı sonuçlar elde ediyorduk – ki bunda ne eleştirilecek, ne de övülecek bir şey vardı. Neyse işte, karşınıza çıkacak çarkın hareketli mi yoksa hareketsiz mi olacağı, aslında tamamen tesadüflere bağlıdır. İşin zor yanı ise, çarkın dişlerinden kurtulmayı becerebilmektir.

Bilançoyu kapatmamı izleyen günlerde, verdiğim kararın aksine yazıhaneye gitmeye devam ettim. Kararsızca evden çıkıyor, kararsızca yazıhane istikametinde yürümeye başlıyor ve her adımda nereye gitmekte olduğumu daha da iyi anlayıp, sonunda kendimi Guido'nunkinin tam karşısındaki masamda otururken buluveriyordum. Guido neyse ki bir noktada bana yazıhaneyi asla terk etmememem için yalvardı da, oraya zaten çivilenmiş olduğumu çoktan fark ettiğimden hemen bu bahanenin üzerine atladım.

Ocak ayının on beşinci günü itibarıyla bilançoyu kapattım. Ortaya çıkan tablo felaketti! Yılı, anaparanın yarısını kaybederek sonlandırmıştık. Guido, ağzını sıkı tutmayı bilemeyeceği korkusuyla bilançoyu genç Olivi'ye göstermek istemiyor, ben ise Olivi'nin yılların deneyimiyle bilançoda tüm durumu tersine çevirecek bir hata bulabileceği umuduyla Guido'ya böyle yapması için ısrar ediyordum. Belli mi olur, belki de "Borç" hanesine kaydedilen bir meblağın aslında "Alacak" hanesine ait olduğunu anlayıp, açığımızı büyük ölçüde kapatabilirdi Olivi. Guido sonunda ikna oldu. Genç Olivi, gülümseyerek büyük bir gizlilik içinde çalışacağının garantisini verdikten sonra, bir tam gün boyunca benimle birlikte kayıtları inceledi. Ne yazık ki herhangi bir hata söz konusu değildi. O gün öyle çok şey öğrendim ki, artık bundan çok daha yüklü bilançoların dahi yönetimi ve kapanışıyla bizzat ilgilenebilirim.

"Peki şimdi ne yapacaksınız?" dedi gözlüklü genç adam, yanımızdan ayrılmadan önce. Bize nasıl bir teklifte bulunmak istediğini biliyordum. Çocukluğum boyunca bana ticaretten

sıklıkla bahseden babamın öğrettikleri arasında bu da vardı. Yürürlükteki kanunlar gereğince, anaparanın yarısının kaybedilmesi halinde şirketin tasfiye edilmesi ve farklı bir yapıda yeniden kurulması gerekiyordu. Olivi'nin çoktan öngördüğüm önerisini dile getirmesine izin verdim.

"Bahsettiğim işlem, tamamen bir formaliteden ibaret," diye ekledi. Ardından ise gülümseyerek:

"İzlenmemesi hayli pahalıya patlayabilecek bir formalite!" dedi.

Akşam bilançoyu yeniden incelemeye koyulan Guido'nun aklı bu işe henüz yatmıyordu. Herhangi bir yöntemden yoksun bir şekilde, bir oradan bir buradan rastgele seçtiği meblağları teyit etti. Hiçbir işe yaramayan bu çabasını yarıda kesmek isteyerek, Olivi'nin şirketi formalite gereği tasfiye edip yeniden kurmamız yönündeki tavsiyesini onunla paylaştım.

Guido'nun yüzü o âna dek, hesaplarda durumu bir anda çözüme ulaştıracak bir hata aramak adına gösterdiği çabayla gerilmişti: Ağzındaki nahoş lokmayı bin bir zorlukla çiğnemeye çalışan biri gibi kaşlarını çatmıştı. Konuşmaya başlamamla başını defterden kaldırması bir oldu, dikkatini bana vermesiyle yüz hatları bir anlığına yumuşadı. Gerçi söylediklerimi hemen anlamadı, fakat anlar anlamaz da kahkahayı basıverdi. Yüzündeki ifadeyi şöyle yorumladım: Asla değişmeyecek o rakamlarla cebelleşip durduğu süre boyunca gergin ve bozuk; onu büyük bir çaresizliğe iten sorunu bir kenara itip de yeniden patronluk ve hakemlik rolüne bürünebilmesinin rahatlığıyla ise neşeli ve kararlı.

Anlamıyordu. Sözlerim, ona bir düşman tavsiyesiymiş gibi geliyordu. Şirketin karşı karşıya bulunduğu tehlike, yani para kaybetmeye devam edip sonunda iflasa sürüklenmek tehlikesi dikkate alındığında, Olivi'nin tavsiyelerinin daha da önem kazandığını açıkladım. Olivi'nin tavsiyelerine uymamamız ve defterlerimizde açıkça kayıtlı böylesi bir bilançoyla iflas etmemiz halinde, işin içinde bir hile olduğu dahi düşünülebilirdi. Ve ekledim:

"Yasalarımız, hileli iflas olarak değerlendirilen buna benzer durumlarda, hapis cezasını öngörür!"

Guido'nun yüzü bir anda öylesine kızardı ki, beyninin alev almış olabileceğinden korktum. Bağırarak:

"Bu durumda Olivi'nin vereceği tavsiyelere hiç de ihtiyacım yok doğrusu! İşlerin o noktaya gelmesi halinde, nasıl çözeceğimi kendim de bilirim!" dedi.

Kararlılığı karşısında duraksadım ve sorumluluklarının tamamen bilincinde olan biriyle karşı karşıya olduğum hissine kapıldım. Alçak sesle konuşmaya başladım. Bir anda tamamen taraf değiştirdim ve az öncesine kadar Olivi'nin tavsiyesinin dikkate alınmaya değer olduğunu iddia edişimi unutup:

"Ben de Olivi'ye aynı itirazda bulundum," dedim. "Bu kararın sorumluluğu senin olmalı; sana ve babana ait olan şirketin kaderine yönelik vereceğin kararlara müdahale etmemiz söz konusu bile olamaz."

Aslında bunu Olivi'ye değil karıma söylemiştim ya neyse, en azından birine söylemiştim işte. Bu noktada, Guido'nun mertçe, erkekçe bir tavırla sarf ettiği sözleri duyduktan sonra aynını Olivi'ye de söyleyebilirdim, çünkü kararlılık ve cesaret gördüğüm yerde daima hayran kalmışımdır. Hem bu niteliklerden, hatta belki onlardan çok daha değersiz niteliklerden doğan kayıtsızlığa dahi hayranlık besleyebilen, ben değil miydim?

Tüm olanları Augusta'ya anlatıp yüreğine su serpmek istediğimden, aynı konu üzerinde biraz daha ısrar ederek, Guido'ya:

"Benim ticaret yeteneğim olmadığını söylediklerini biliyorsun, ki muhtemelen haklılar da. Bana vereceğin emirleri layıkıyla yerine getirebilir, senin verdiğin kararların sorumluluğunu ise üstlenemem," dedim.

Guido, coşkuyla başını sallayarak sözlerimi onayladı. Kendisine biçtiğim rol, üzerine tam oturmakla kalmayıp öyle keyif de veriyordu ki ona, bilançoya dair endişeleri bir anda silinip gitmişti.

"Her şeyin sorumlusu benim. Her belge benim adımı taşıyor, benimle birlikte çalışan kişilerin bana düşen sorumlulukları üstlenmelerini kabul dahi etmem," dedi beyan niyetine.

Augusta'ya iletilmeye hayli uygun sözler sarf etmiş ve duymuş, hatta istediğimden çok daha fazlasını elde etmiştim. Guido'nun benimle konuşurken takındığı tavır ise, görülmeye değerdi doğrusu: İflasın eşiğinde bir adama değil de, bir azize benziyordu! Üzerlerinde pasif bilanço hesapları yaptığım kâğıtların üzerine rahatça kurulmuş, oradan bana patronluk, efendilik taslıyor, ahkâm kesiyordu. Arkadaşlığımız süresince daha önce birçok kez olduğu gibi, o anda da Guido'ya karşı duyduğum sevgi ve şefkat, sergilediği bu orantısız kibrin içinde eriyip kayboldu. Çıkardığı, çatlak bir sesten başkası değildi. Âdeta akordu bozuktu. Evet, aynen böyleydi işte: O büyük müzisyenin akordu bozuktu!

Sert bir üslupla:

"Yarına bilançonun babana verilmek üzere bir kopyasını hazırlamamı ister misin?" diye sordum.

Bir anlığına bundan çok daha sert bir çıkış yapıp, bilançoyu kapatır kapatmaz yazıhaneye uğramayı bırakacağımı söyleyecek gibi oldum. Gelgelelim onca boş saati nasıl geçireceğimi bilemeyeceğimden geri adım attım. Yine de sorduğum sorunun, bastırdığım bu isteğimin yerini neredeyse kusursuzca doldurduğu kanısındaydım. En azından ona, yazıhanenin tek patronunun kendisi olmadığını göstermiştim.

O âna dek benim de açık seçik onayımla üzerinde konuştuklarımızla örtüşmeyen bu çıkışıma hayli şaşırmış gibiydi ve az önceki ses tonuyla:

"Kopyayı nasıl hazırlaman gerektiğini sana ben söyleyeceğim," dedi.

Bu sözlerine bağırarak karşılık verdim. Hayatım boyunca kimseye, bana bazen sağır olduğu izlenimi veren Guido'ya bağırdığım gibi bağırmamışımdır. Kanunlar gereği muhasebeden sorumlu kişilerin de bazı yükümlülüklerinin olduğunu, uydur-

ma rakamları kopyalayıp da aslına uygundur diye yutturmayı kesinlikle kabul etmeyeceğimi belirttim.

Yüzü bir anda kireç gibi oldu ve bana hak verdi, fakat defterlerin herhangi bir şekilde kopyalanmamalarını buyurma hak ve yetkisine de sahip olduğunun altını çizdi. Haklı olduğunu seve seve kabul ettiğimi görünce ferahladı ve bizzat yazacağı bir mektupla babasını durumdan haberdar edeceğini söyledi. Hatta sözlerim, üzerinde öyle bir etki bırakmış olmalılardı ki, hiç vakit kaybetmeden yazmaya koyulacak oldu da, son anda fikir değiştirip birlikte biraz temiz hava almaya çıkmamızı teklif etti. Onu kırmak istemedim. Bilançonun boğazına takılıp kaldığını ve yutabilmek için biraz hareket etmeye ihtiyacı olduğunu tahmin ediyordum.

Yürüyüşümüz, nişanlandığım günün gecesinde birlikte yaptığımız yürüyüşü hatırlattı bana. Yukarısı sislerle kaplı olduğundan Ay görünmese de, aşağıda herhangi bir değişiklik yoktu: Berrak, tertemiz havayı soluyarak güvenli adımlarla ilerliyorduk. Guido'nun da aklına o unutulmaz akşam geldi:

"Birlikte yaptığımız ikinci gece yürüyüşü bu. Hatırlıyor musun? O zamanlar bana, Ay'da da tıpkı yeryüzündekiler gibi öpüşen bir çift olduğunu söylemiştin. Şimdi ise Ay'ın yüzeyinde birbirlerine o ölümsüz öpücüğü vermeye devam ediyor olmalılar; bu akşam görünmese bile böyle olduğundan eminim. Burada ise..."

Yeniden Ada hakkında ileri geri konuşmaya mı başlayacaktı yoksa? O zavallı hasta kadını mı kötüleyecekti? Sözlerini sevecen bir tavırla, neredeyse ona katıldığım izlenimini vererek kestim (üstelik yürüyüş teklifini, olanları unutmasına yardımcı olabilmek için kabul etmemiş miydim?):

"Öyle ya! Burada insan haliyle her zaman öpüşemiyor! Yukarıda da öpücüğün yalnızca bir görüntüsü var aslında. Gerçekten öpüşmek içinse hareket etmek gerekir," dedim.

Onunla ilgili tüm sorunlardan, yani gerek bilanço gerekse Ada'dan mümkün olduğunca uzak durmaya çalışıyordum. Hatta yukarıdaki öpüşmeden ikiz bebeklerin dünyaya gelmeyece-

ği cümlesi dilimin ucuna kadar geldi de, kendimi zor tuttum. Zihnini bilanço düşüncesinden arındırmak isteyen Guido ise, çareyi diğer talihsizliklerinden şikâyet etmekte buldu. Aynen öngördüğüm gibi, Ada'yı kötülemeye başladı. Evliliklerinin ilk yılının kendisi için korkunç bir felakete dönüştüğünü söyleyerek konuya girdi. Pek güzel ve tatlı olduklarını söylediği ikizlerden değil, Ada'nın hastalığından bahsettiğinin altını çizdi. Hastalığın onu hayli gergin ve kıskanç biri halinde getirdiğini, o alışılageldik sevecenliğinden eser dahi bırakmadığını düşünüyordu. Konuşmasını hayli dertlenerek bitirdi:

"Hayat hem haksız, hem de çetin!"

Ada ve Guido arasında yaşananlara dair kişisel yorumumu ifade edecek tek bir kelime dahi etmem yasakmış gibi geliyordu. Buna rağmen yine de bir şeyler söylemem gerektiği hissine kapılıyordum. Konuşa konuşa sözü hayata bağlamış, üstelik bana hiç de orijinal gelmeyen iki sıfat yapıştırarak nitelemişti onu. Tam da onun söylediklerini eleştirmek isterken, aklıma çok daha iyisi geliverdi. Kelimelerin seslerini sanki bir rastlantı sonucu bir araya gelmişlercesine takip ederek konuştuğumuz hiç de nadir değildir. Ardından ise nefes tükettiğimize değip değmediğini anlamak için sözlerimizi irdelediğimizde, rastgele bir araya gelen kelimelerden bir fikir doğduğunu görüveririz.

"Hayat ne güzeldir, ne de çirkin; fakat orijinaldir!" dedim.

Durup düşündüğümde, hayli önemli bir şey söylemişim gibi geldi. Bu şekilde tanımlanan hayat bana öyle farklı geldi ki; katı, sıvı ve gaz halindeki maddeleriyle ilk kez karşımda görüyormuşçasına izlemeye koyuldum hayatı. Kalkıp da bunları, dünyamıza alışık olmayan ve dolayısıyla bizim sağduyumuzdan yoksun birine anlatmış olsaydım, bu devasa ve amaçsız yapı karşısında soluğu kesilirdi. Tereddütsüz, "İyi de, nasıl dayandınız buna?" diye sorardı. Ve görelim ama dokunamayalım diye tepemizde asılı duran gökcisimlerinden, ölümün etrafındaki esrar perdesine kadar her bir konuda ayrıntılı bilgi edindikten sonra, şüphesiz, "Çok orijinal doğrusu!" diye haykırırdı.

"Hayat orijinalmiş!" dedi Guido gülerek. "Nerede okudun bunu?"

Hiçbir yerde okumadığımı, yalnızca kendi fikirlerimi ifade ettiğimi anlatmakla uğraşmadım, çünkü aksi takdirde sözlerim onun gözünde önemsizleşebilirlerdi. Ve düşündükçe, hayatı giderek daha da orijinal buluyordum. Üstelik hayata ait parçaların hayli garip bir şekilde bir araya getirilmiş olduklarını anlayabilmek için ille de bizim dünyadan farklı yerlerden gelmeye de gerek yoktu doğrusu. İnsanların bugüne kadar hayattan tüm beklentileri üzerine biraz kafa yormamız; bu hayatın içerisine yanlışlıkla dâhil edildiğimiz ve aslında buraya hiç de ait olmadığımız sonucuna varabilmek için fazlasıyla yeterliydi.

Önceden bir yürüyüş rotası belirlemediğimiz halde, kendimizi tıpkı bir önceki seferinde olduğu gibi Belvedere Yokuşu'nun başında buluverdik. O akşamki alçak duvarı bulan Guido, yine o zamanki gibi tırmanarak aynı şekilde üzerine uzandı. Bir şarkı mırıldanıyordu; kim bilir belki de aklının içinden hâlâ bin bir endişe geçiyordu, hatta muhasebe defterlerini dolduran o acımasız ve mutlak rakamları düşünüyor olmalıydı. Ben ise tam o noktada onu öldürmek arzusuyla yanıp tutuşmuş olduğumu hatırladım ve o anki hislerimle şimdikileri kıyasladığımda, hayatın eşsiz orijinalliğine bir kez daha hayran kaldım. Fakat yalnızca birkaç dakika önce, kişisel hırslarım nedeniyle Guido'ya karşı hayli hırçın bir tavır sergilediğimi, üstelik de bunu yapmak için zavallıcığın hayatındaki en zor günlerden birini seçmiş olduğumu hatırladım. Derinlemesine bir çözümleme yapmak istedim: Bizzat kendi ellerimle hazırladığım bilançonun Guido'ya böylesine işkence edişini, buna zerre kadar üzülmeden izlemekteydim ve zihnimde önce garip bir kuşku, ardından ise garip bir anı canlandı. Kuşku şuydu: İyi miydim yoksa kötü mü? Anıyı tetikleyen ise, ilk kez hissetmediğimden emin olduğum şu kuşku oldu: Bir anda çocukluğuma, henüz entarili gezdiğim yıllara geri dönmüş, başımı o anda bana gülümsemekte olan anneme doğru kaldırarak, "İyi miyim yoksa kötü müyüm ben?" diye soruyordum. Bu şüpheyi o masum çocuk aklıma sokan, birçok

kişi tarafından iyi, diğer birçok kişi tarafından ise şaka olsun diye kötü bir çocuk olarak nitelenişim olmalıydı. Kendimi bir anda ortasında bulduğum bu ikilemin, çocuk halimle beni hayli utandırmasına ise hiç de şaşmamak gerekirdi. Hayatın şu eşsiz orijinalliğine bakın! Henüz küçücük birer çocukken ruhumuza masumca ekmeye başladığı kuşku tohumlarından, hayatımızın yarısını geride bıraktığımız halde hâlâ kurtulamamış olmamız, eşsiz ve harikulade değildir de nedir!

Bu kuşku, o kasvetli gecenin ortasında ve tam da bir zamanlar öldürmek arzusuyla yanıp tutuştuğum o noktada öylece durduğum sırada, ruhumu derinden etkiledi; âdeta kalbim sıkıştı. Bebek başlığından henüz çıkmış o minicik kafasında böylesi bir kuşkunun gezinip durduğunu fark eden o çocuk, şüphesiz bu durumdan dolayı fazla acı çekmemişti, çünkü neyse ki o da çocuklara kötülüğün geçen, iyileşen bir hastalık olduğu anlatılışından payını almıştı. İçimi saran sıkıntıdan kurtulabilmek adına, gerçekten de böyle olduğuna bir kez daha inanmak istedim, bunu başardım da. Aksi takdirde hem kendim ve Guido, hem de tarifsiz kederlerle dolu hayatlarımız için gözyaşı dökmek zorunda kalacaktım. O anda verdiğim bir karar sayesinde, yeniden hayal kurmaya başladım! Guido'nun yanı başında kalacak, hem kendisi hem de ailesi için hayati bir önem taşıyan ticarethanesinin gelişimine ortak olacak ve bunu herhangi bir karşılık beklemeden yapacaktım. Onun için koşturmak, iş görmek ve yeni bir şeyler öğrenmek olasılığı belirdi önümde; bu sayede de girişken, zeki ve büyük bir tüccar olabileceğimi kabul ettim. Şu orijinal hayatımın o kasvetli gecesinde, tam da böyle düşündüm işte!

Bu sırada Guido da bilançoyu zihninden çıkarıp attı. Yattığı yerden doğrulduğunda, biraz rahatlamış gibiydi. Olup bitenler üzerine kendi kendine mantık yürütmüş ve zor da olsa bir sonuca varmış olmalıydı ki, babasına konudan bahsetmeyeceğini çünkü aksi takdirde zavallı ihtiyarın o sıcacık yaz güneşini bırakıp Trieste'nin puslu kışına doğru upuzun bir yolculuğa çıkmasının kaçınılmaz olacağını söyledi. Uğradığımız zararın ilk bakışta altından kalkılmaz gibi göründüğünü, fakat tüm bu

zararı bir başına göğüslemek zorunda kalmaması halinde hiç de böyle olmayacağını ekledi. Ada'ya zararın yarısını kapatmayı kabul etmesi için yalvaracak, karşılığında ise ticarethanenin önümüzdeki yıl elde edeceği kârdan ona da bir pay vermeyi teklif edecekti. Zararın diğer yarısını ise kendisi bizzat telafi edecekti.

Sessiz kaldım. Herhangi bir öneride bulunmaya cüret etmem halinde, hiç istemeden de olsa iki eşin arasına girerek hâkimlik taslamaktan kaçınamayacağımı fark ettim ve hiçbir şey söylememin daha doğru olacağını düşündüm. Üstelik o anda öylesine iyimser ve kararlıydım ki, Ada'nın ikimiz tarafından yönetilen bir işe ortak olmakla çok iyi edeceğini tahmin ediyordum.

Guido'ya evinin kapısına dek eşlik ettim; vedalaşırken ise az önce sessizce verdiğim sevgi ve sadakat sözünü bir kez daha tekrar etmek istercesine elini uzunca sıktım. Ardından ona nazik ve güzel bir dilekte bulunmak isteyerek şu sözleri söyledim:

"İkizlerinin huzurlu bir gece geçirmelerini ve derin bir uyku uyumana izin vermelerini umarım, çünkü buna gerçekten de çok ihtiyacın var."

Oradan ayrılırken söyleyecek daha iyi bir şey bulamamış olmamın verdiği hırsla dudaklarımı ısırdım. Artık her biri bir süt annenin gözetiminde olan ve ondan yarım kilometre uzakta uyuyan ikizlerinin, onu rahatsız etmelerinin mümkün olmayacağını adım gibi biliyordum aslında! Yine de iyi dileklerimi memnuniyetle kabul eden Guido'nun, asıl niyetimi anladığından emindim.

Eve döndüğümde, Augusta'yı çocuklarla birlikte çoktan yatak odamıza çekilmiş halde buldum. Alfio, annesinin göğsüne yapışmış süt emiyor, Antonia ise ufacık yatağında sırtını dönmüş uyuyordu. Gecikme nedenimi açıklamak zorundaydım, bu arada Guido'nun bilançodaki zararları telafi etmek için icat ettiği yöntemden de bahsettim. Augusta, Guido'nun teklifini uygunsuz buldu:

Bebeciğimizi ürkütmemek için sesini fazla yükseltmemeye dikkat ederek, "Ada'nın yerinde olsam reddederim," diye çıkıştı sertçe.

Guido'ya iyi ve sevecen davranma kararım, beni bu sözlere itiraz etmeye itti:

"Bir gün ben de tıpkı Guido gibi zor durumda kalırsam, bana yardım etmeyeceğini mi söylemek istiyorsun yani?"

Gülerek karşılık verdi:

"Bizim durumumuz çok farklı! Biz birlikte düşünür, her şeyden önce onlar –bunu söylerken başıyla kucağındaki bebeğimiz ve Antonia'yı işaret etti– için en iyisi nasıl olacaksa öyle yaparız." Kısa bir süre düşündükten sonra sözlerine devam etti: "Üstelik şimdi tutup da Ada'yı, senin yakın bir gelecekte artık parçası olmayacağın bu ortaklığa katılmaya ikna edersek, yaptığım yatırımı Ada'nın kaybetmesi halinde bunun tazminatını karşılamakla yükümlü olmaz mıyız sence?"

Cahilce, bilgisizce bir düşünceydi bu, fakat içimde yeni alevlenen diğerkâmlığımla:

"Olsak ne olur ki?" diye haykırdım.

"Öncelikle düşünmemiz gereken iki çocuğumuz olduğunu unutuyor musun yoksa?" diye sordu.

Tabii ki unutmamıştım! Bu soruyla gerçekten de anlamsız ve bomboş bir retorik denemesinde bulunmuştu.

"Onların da iki çocuğu yok mu peki?" dedim, hedefi on ikiden vurmanın zafer sarhoşluğuyla.

Augusta'nın bir anda koyuverdiği şiddetli kahkahadan ürken Alfio, süt emmeyi bırakarak hemen ağlamaya başladı. Karım gülmeye ara vermeden onu yatıştırmaya koyuldu, ben ise sergilediğim olumlu tavrın hediyesi olarak yorumladım gülüşünü; hâlbuki aslında o soruyu sorduğum anda, yüreğim tüm çocukların ebeveynleri ve tüm ebeveynlerin çocuklarına karşı içten bir sevgiyle titremişti. Ne var ki üzerine böylesine güldükten sonra, yok olup gitti o sevgi.

Neyse ki özümde iyilik olmayışının sıkıntısı da biraz hafifledi. İçimi kemiren bir sorunu sonunda çözüme kavuşturduğumu zannediyordum. Özümüz ne iyi, ne de kötüydü ve diğer birçok şekilde de tanımlayamazdık onu. İyilik dediğimiz şey, biz insanların karanlık ruhunu zaman zaman gelip geçici bir süreyle aydınlatan bir ışıktan ibaretti. Bu ışık, ufak bir alevden yayılıyordu (ruhumda bir zamanlar yanıyordu bu alev, er ya da geç geri döneceğinden de emindim) ve düşünen varlıklar olan biz insanlar, o ışık sayesinde karanlıkta kendimize bir yol çizi-
yorduk. O halde her fırsatta iyi, çok iyi olduğumuzu göstermemiz mümkündü; işte bu, gerçekten de çok önemliydi. İçimdeki alev yeniden parlamaya başladığında beni hiç şaşırtmayacak, ışığıyla gözlerimi de kamaştırmayacáktı. Artık kendisine ihtiyaç duymadığıma göre, öncelikle üzerine üfleyip söndürecektim onu. Nasıl olsa aldığım kararlara bağlı kalacak, yani yolumdan şaşmayacaktım.

İyi olmaya karar vermek, her şeyi kolaylaştırarak insanı bir anda sakinleştiriyor; nitekim artık ben de huzurlu ve soğukkanlıydım. İlginç doğrusu! İçimdeki bu abartılı iyilik, kendime ve sahip olduğum güce duyduğum güveni katlayarak artırmıştı. Guido için ne yapabilirdim? Yazıhanesindeki diğer çalışanlar üzerinde, Olivi'nin kendi yazıhanemde bizzat benim üzerimde kurduğuna denk bir otoriteye sahip olduğum doğruydu. Fakat bu durum fazla bir şey kanıtlamıyordu. Kararlarımı uygulamam gerekirdi: Ertesi gün Guido'ya ne gibi önerilerde bulunacaktım? Bir anda gelen bir ilhamı mı? Başkasının parasıyla kumar oynandığı zaman dahi ilham perilerine kulak asılmaması gerektiği, herkesçe bilinen bir gerçekti! Herhangi bir şirkette çarkların dönmesini sağlamak için her gün yeni bir iş yaratmak, bu amaca ulaşmak içinse her gün düzenli biçimde çalışmak gerekirdi. Bunu benim bizzat yapamayacağım ortadaydı, üstelik iyilik yapacağım diye kendimi hayat boyu sürecek bir can sıkıntısına mahkûm etmem de hiç doğru gelmiyordu bana.

Yine de içimde alevlenen bu iyilik dürtüsüyle verdiğim kararları, Guido'ya karşı üstlendiğim bir sorumluluk gibi görme-

ye devam ediyor, bir türlü uyuyamıyordum. Birkaç kez derin derin iç geçirdim, hatta bir an hafifçe inledim bile – ki bunu Guido'nun yazıhanesine, aynen Olivi'nin benimkine bağlandığı gibi bağlanmak zorunda kalacağımı aklımdan geçirirken yapmış olduğumdan emindim.

Augusta uykusunun arasında mırıldandı:

"Neyin var? Yine kendi kendine Olivi'yle mi didişiyorsun?"

Aradığım fikri böylece bulmuş oldum! Guido'ya, genç Olivi'yi ticarethanesinin müdürlüğüne getirmesini önerecektim! Beni mal varlığının yönetiminden tamamen uzaklaştırmayı amaçlayan babasının izinden gittiğini düşündüğümden, kendi işlerim söz konusu olduğunda mecbur kalmadığım sürece görüşmediğim o pek ciddi ve çalışkan genç adamın Guido'nun yazıhanesine katılması ise, herkes için gözle görülür ve önemli bir avantaj teşkil edecekti. Guido, yazıhanesinde ona bir görev vermesi sayesinde kendisini kurtaracak, genç Olivi de orada şüphesiz benim yazıhanemdekinden çok daha yararlı işlere imza atacaktı.

Bu fikir beni öylesine heyecanlandırdı ki, hemen Augusta'yı uyandırıp aklımdan geçenleri onunla da paylaştım. Fikrimi hayli parlak bulan karım, bir anda yattığı yerden fırladı. Bu sayede Guido'nun benim için tehlikeli olmaya başlayan ticarethanesinden ayrılmamın daha kolay olabileceğini düşünüyordu. Yeniden uykuya daldığımda vicdanım rahattı: Guido'yu, üzerime herhangi bir mecburiyet kalmadan, aksine zincirlerimi kırarak kurtarmanın yolunu bulmuştum.

Sizi uykunuzdan dahi eden içten bir çabayla üzerinde düşündüğünüz bir konuda verdiğiniz tavsiyenin geri çevrilmesi kadar korkunç bir şey yoktur hayatta. Benim durumumda ise ikinci bir çaba söz konusuydu: Guido'nun işlerine bizzat katkıda bulunabileceğim yanılsamasından kurtulmak. Devasa bir çabaydı bu. İlk başlarda gerçek bir iyi yüreklilikle girişmiştim bu işe; sonrasında tavrım mutlak bir tarafsızlığa dönüştü; şimdi ise böylesine reddediliyordum işte!

Tavsiyemi geri çevirmekle kalmayan Guido, üstelik sert bir tepkiyle karşılık verdi bana. Genç Olivi'nin bu işin altından kal-

kabileceğine inanmadığı gibi, bu genç yaşında yaşlı bir adamı andırışından ve solgun yüzünde daha da göze çarpan o parlak gözlüklerinden de hiç ama hiç hoşlanmıyordu. İleri sürdüğü gerekçelerin ardında, geçerli tek bir açıklama olabilirdi: Bunu bana inat yapmaktaydı. Sonunda yazıhanesinin müdürlüğüne genç Olivi'yi değil fakat babasını getirmeyi kabul edeceğini söyledi. Gelgelelim, Olivi'nin bu teklife olumlu yanıt vereceğini düşünmeyişim bir yana, böylesine ani bir kararla işlerimin idaresini tek başıma üstlenmeye de kendimi hazır hissetmiyordum. Guido'yla tartışmaya girişme hatasında bulundum ve Olivi'nin işe yaramazın teki olduğunu söyledim. Sözlerimi kanıtlamak adına, malum kuruyemiş işindeki inatçılığının bana nasıl pahalıya mal olduğunu tüm ayrıntısıyla anlattım.

"Demek öyle!" diye çıkıştı Guido. "Babası söylediğin kadar beceriksizse, bizzat onun tarafından eğitilen oğlu ne kadar becerikli olabilir ki?"

Bu sefer gerçekten de yerinde bir söz söylemişti; dikkatsizce konuşarak bu kozu eline bizzat verişime hayli üzüldüm doğrusu.

Birkaç gün sonra Augusta'dan öğrendiğim kadarıyla, Guido sonunda cesaretini toplamış ve Ada'ya, bilançodaki kaybın yarısını kendi birikimleriyle örtmesini teklif etmişti. Teklifi reddeden Ada, Augusta'ya:

"Hem beni aldatıyor, hem de paramı istiyor!" diyerek tepkisini belli etmişti.

Augusta, Ada'ya parayı vermesini tavsiye edecek cesareti kendisinde bulamamış, fakat yine de kocasının sadakatine dair güvensizliğini kırmak için elinden geleni yapmıştı. Ada'nın verdiği karşılık, bu konuda zannedilenden çok daha fazla şey bildiğini açıkça ortaya koymuştu. Augusta sonrasında bana dönüp şu soruyu sordu: "Bir kadının kocası için her türlü fedakârlığı yapmayı bilmesi gerektiği doğrudur, fakat bu durum Guido için de geçerli mi acaba?"

Sonraki günlerde Guido, hayli garip davranmaya başladı. Yazıhaneye arada bir uğruyor ve asla yarım saatten fazla kalmı-

yordu. Tencereyi ateşte unutmuşçasına koşarak uzaklaşıyordu oradan. Sonraları öğrendiğime göre, tüm bu zaman zarfında Ada'nın karşısına inandırıcı olduğuna inandığı yeni tekliflerle çıkmış, onu istediğini yapmaya ikna etmek için var gücüyle uğraşmıştı. Guido, kendini ağlamaktan, bağırmaktan ya da mücadele etmekten harap etmiş birine benziyordu ve boğazının düğümlenmesine, gözlerinin yaşlarla dolmasına neden olan hırsını bizim önümüzde dahi dizginleyemiyordu. Onu bu hale getirenin ne olduğunu sordum. Hüzünlü fakat dostça bir gülümsemeyle karşılık verdi, şüphesiz benimle bir alıp veremediğinin olmadığını göstermek istemişti. Ardından sakince konuşabilmek adına kendisini toparlamaya koyuldu ve sonunda durumu birkaç kelimeyle açıkladı: Ada, kıskançlığıyla ona çok çektiriyordu. Guido bana yaşadığı evlilik dışı ilişkiler üzerine sürekli tartıştıklarını anlatırken, ben ise aralarında "kâr-zarar hesabı" konulu bazı anlaşmazlıklar da olduğunu gayet iyi biliyordum.

Gelgelelim, bunun hiçbir önemi yokmuş gibiydi. En azından Guido böyle söylüyordu; Augusta'ya yalnızca kendisini yiyip bitiren kıskançlıktan bahseden Ada ise, kocasının sözlerini doğrulamaktaydı. Üstelik şiddetli tartışmalarının Guido'nun yüzünde bıraktığı hayli derin izler, her ikisinin de doğru söylediğini kanıtlar nitelikteydi.

Hâlbuki bir süre sonra, aralarındaki tek tartışma konusunun para olduğu ortaya çıktı. Ada, tutkularının neden olduğu kederin ruhuna işlemesine izin vermesine rağmen, kibri yüzünden bu konuya dair tek bir laf etmemiş; Guido ise Ada'nın içinde giderek kabaran kıskançlığın neden olduğu öfkeyi görmesine rağmen, belki de kendisinin suçlu olduğu bilinciyle, paradan başka tek bir laf etmez olmuştu. Guido hırsla karısından istediği paranın peşinde koşmaya devam ediyor, para konusunu zerre kadar umursamayan Ada ise, Guido'nun tekliflerini hep aynı gerekçeyle geri çeviriyordu: Birikimleri çocuklarına kalmalıydı. Guido farklı savlar ileri sürüp, bu paranın onu bu zor durumda hayli rahatlatacağını, işinin çocuklarının geleceği için büyük bir

güvence teşkil edeceğini, bilanço açığının kapatılması halinde ticarethanenin aynen kanunların öngördüğü şekilde sorunsuz bir işleyişe sahip olacağını söyledikçe, karısından hep aynı sert ve kararlı yanıtı alıyordu: "Hayır." Bu durum hem Guido'yu hem de –tıpkı bir çocuk gibi– arzularını yavaş yavaş tüketiyordu. Fakat her ikisi de, başkalarıyla konuşurken aşk ve kıskançlık acısıyla yanıp tutuştuklarını anlatmaya devam ediyorlardı.

Bu pek tatsız para konusuna zamanında müdahale etmemi engelleyen şeyi, bir nevi yanlış anlama olarak da tanımlayabilirim. Guido'ya bu konunun aslında hiç de önemli olmadığını kanıtlayabilirdim. Her ne kadar yavaş bir muhasebeci olsam ve her şeyi defterlere açıkça işlemeden durumu kavramam biraz zaman alsa da, çok geçmeden Guido'nun Ada'dan talep ettiği meblağın aslında işleri pek de değiştirmeyeceğini anladığımı tahmin ediyorum. Ticarethane hesabına para yatırılması neyi çözebilirdi ki? Ada'nın parasını muhasebe defterlerimize işletmeyi kabul etmesi halinde – ki Guido'nun böyle bir talebi yoktu– uğradığımız kaybı daha az göstermenin hiçbir yolu yoktu. Yani bir yatırımcının bunca para kaybetmiş bir şirkete ilgi göstermediğini iddia edip de, bu yaptıklarımızı kanunlara uygun bir kılıfa sokmamız hiç de kolay olmayacaktı.

Bir sabah Guido'nun yazıhanede hiç görünmeyişi hepimizi şaşırttı, çünkü bir önceki akşam ava çıkmadığını biliyorduk. Öğlen yemeği için eve döndüğümde, Augusta büyük bir telaşla Guido'nun bir önceki akşam intihara teşebbüs ettiğini söyledi. Neyse ki hayati tehlikeyi atlatmıştı. Augusta'ya korkunç gelen bu haberin, beni ise hayli öfkelendirdiğini itiraf etmeliyim. Karısının direncini kırabilmek adına böylesine acımasız bir yöntemden yararlanmıştı! Hemen ardından ise bunu, aslında işlerin felaketle sonuçlanmaması için her türlü önlemi alarak yaptığını fark ettim, çünkü ölümcül hamleyi yapmadan önce karısının onu elinde morfin ampulüyle görmesini sağlamıştı. Böylece kendisinden geçip de yere düştüğü ilk anda doktoru arayan Ada, tehlikenin önüne geçmişti. Doktorun, kocasının maruz kaldığı zehirlenmenin sonuçlarına dair kesin konuşmaması nedeniyle

korkunç bir gece geçiren Ada, yeniden gözlerini açan kocasının, muhtemelen bilincini henüz tam olarak geri kazanmadığı o anda onu düşmanı ve amansız takipçisi olarak niteleyip, doğru ve sağlıklı prensiplerle yürütmeye çalıştığı işine engel olduğu iddiasıyla eleştiri ve hakaret yağmuruna tutmasıyla, daha da derin bir üzüntüye boğulmuştu.

Ada, tüm bu olanlar üzerine kocasının talep ettiği borcu vermeyi hiç tereddütsüz kabul etti, fakat kendisini savunabilme niyetiyle olsa gerek, sonunda o âna dek içinde tuttuğu her şeyi açıkça yüzüne söylemekten de geri kalmadı. Böylece barışmış da oldular; çünkü Guido, sadakatsizliğine dair Ada'nın zihnindeki tüm şüpheleri çürütmeyi başardı –en azından Augusta böyle olduğuna inanıyordu. Yeniden doğmuş gibiydi ve karısının Carmen'den bahsetmesi üzerine, bağırarak:

"Onu kıskanıyor musun? Peki o zaman, istersen onu hemen şimdi işten çıkaracağım," dedi.

Sözlerini karşılıksız bırakan Ada, bu şekilde teklifine olumlu yanıt verdiğini ve Guido'nun vakit kaybetmeden onu yazıhaneden uzaklaştıracağını düşündü.

Guido'nun o yarı baygın haliyle böyle davranabilmesi beni hayli şaşırttı; ben de işi onun iddia ettiğinin aksine tek bir damla dahi morfin içmediği sonucuna varmaya kadar götürdüm. Kanımca uykuyla karışık zihin bulanıklığının en belirgin göstergelerinden biri, katılaşan ruhumuzu âdeta eriterek, bizleri en içten ve saf itiraflarda bulunmaya itmesiydi. Çok kısa bir süre önce benim de başımdan benzer bir macera geçmemiş miydi? Bu düşünceler, Guido'ya karşı duyduğum öfke ve küçümsemeyi daha da artırdı.

Augusta, Ada'yı nasıl bir halde bulduğunu anlatırken hıçkıra hıçkıra ağlıyordu. Hayır! Korkudan fal taşı gibi açılmışa benzeyen o gözlerle, eski güzelliğinden eser yoktu artık!

Karımla aramda, Guido ve Ada'yı evlerinde ziyaret etmemin mi, yoksa hiçbir şey bilmiyor gibi davranıp Guido ile yazıhanede yeniden karşılaşmayı beklememin mi daha doğru olacağına dair uzun bir tartışma geçti. Guido'yu evinde ziyaret etmek,

bana katlanılmaz bir işkence gibi geliyordu. Onun karşısına oturup da, kalbimden geçenleri tüm gerçekliğiyle ifade etmekten kendimi nasıl alıkoyabilirdim?

"Bir erkek için utanç verici bir davranış bu! Gerçi kendimi öldürmeye en ufak bir niyetim yok, ama bunu yapmaya karar versem hiç şüphesiz başarırım da!" diyordum.

Aynen böyle hissediyor ve bunu Augusta'ya söylemek istiyordum. Yine de Guido'yu kendimle kıyaslayarak, ona hiç de hak etmediği bir erdem yüklediğimi düşündüm:

"Hayli narin vücudumuzu iflas ettirmeyi bilmek için kimyager olmaya gerek yok ya! Şehrimizde her hafta bir terzi, zavallı ufacık odasında hazırladığı fosfor karışımını, o ilkel zehri içip de, tüm müdahalelere rağmen, çektiği tarifsiz acıyla yüzü buruşmuş ve o masum ruhu hiç hak etmediği acı bir ders almış halde ölüme gitmiyor mu?" diye çıkıştım.

İntihar eden terzi kadınların ruhlarının pek de saf olduğu konusunda bana katılmayan Augusta, kısa bir itirazın ardından beni Guido'yu evinde ziyaret etmeye ikna etme çabalarını sürdürdü. Mahcup olmaktan, zor durumda kalmaktan korkmamam gerektiğini söyledi. Kendisi Guido'yla çoktan konuşmuştu – Guido'nun tavırlarında, dünyanın en olağan eylemini gerçekleştirmiş birinin rahatlığı vardı.

Augusta'nın beni ikna ettiğini anlayıp da bundan tatmin olmasına fırsat bırakmadan evden çıktım. Kısa bir tereddütten sonra, karımın isteğini yerine getirmek üzere yola koyuldum. Evine giden yol hayli kısa olsa da, adımlarımın kulağımda çınlayan ritmi Guido'ya dair olumsuz düşüncelerimi biraz olsun törpülemeye yetti. Birkaç gün önce ruhumu aydınlatan o ışığın gösterdiği yolu hatırladım. Guido bir çocuktu, şefkat ve anlayış sözü verdiğim bir çocuk. Er ya da geç o da olgunluğa erişecekti – o noktaya gelmeden kendisini öldürmeyi başaramazsa tabii.

Hizmetçileri, beni Ada'nın çalışma odası olduğunu tahmin ettiğim ufak bir odaya aldı. Dışarıda kasvetli bir hava vardı ve odanın tek penceresinin önüne çekilen kalın perde, içerisini iyice karanlık bir hale getirmişti. Duvarlarda Ada ve Guido'nun

aile fotoğrafları asılıydı. Orada fazla uzun kalmadım çünkü beni çağırmak üzere geri dönen hizmetçileri tarafından, Guido ve Ada'nın yatak odasına götürüldüm. Bu oda, diğerinin aksine geniş iki penceresi, açık renk mobilyaları ve kaplamalarıyla, dışarıdaki karanlığa rağmen oldukça aydınlıktı. Başı sargılar içindeki Guido yatakta uzanıyor, Ada ise hemen yanı başında oturuyordu.

Guido'nun tavırlarında mahcubiyetten eser yoktu, aksine derin bir minnettarlıkla karşıladı beni. Uyku sersemi gibi görünmesine rağmen, beni selamlamak ve emirler vermek için pekâlâ ayılıp doğrulmayı başardı. Hemen ardından ise başını yeniden yastığa gömerek gözlerini kapattı. Henüz morfinin ağır etkisi altındaymış gibi numara yapması gerektiğini mi hatırlamıştı acaba? Gerekçesi ne olursa olsun ona karşı öfke duymuyor, yalnızca acımakla yetiniyordum; böyle yaparak kendimi hayli iyi yürekli hissettim.

Ada'ya hemen bakmadım: Basedow'un onu uğrattığı değişimle göz göze gelmekten korkuyordum. Sonunda cesaretimi toplayıp gözlerimi kaldırdığımda ise –belki de çok daha kötüsünü beklediğimden– hoş bir sürprizle karşılaştım. Gözleri gerçekten de abartılı bir irilikteydi, fakat yanaklarının yerini almış olan o şişlikler ortadan kalktıklarından olsa gerek, onu daha güzel buldum. Çenesinin altına kadar kapalı kırmızı elbisesi öylesine boldu ki, içinde zavallı bedeni kaybolmuş gibiydi. El değmemiş, saf bir varlığı andırıyordu; bakışlarında ise büyük bir sertlik vardı. O andaki hislerimi açıkça tarif etmekte zorlansam da, bir zamanlar sevdiğim Ada'nın yanı başımda durduğunu düşündüm.

Bir anda gözlerini fal taşı gibi açan Guido, yastığının altından Ada'nın imzasını taşıdığını ânında fark ettiğim bir çek çıkarıp bana uzattı; çeki tahsil etmem ve tüm meblağı Ada'nın adına açacağım bir banka hesabına yatırmam için âdeta yalvardı. Sözlerini, Ada'ya şakacı bir tavırla:

"Hesabı Ada Malfenti adına mı yoksa Ada Speier adına mı açsın?" diye sorarak tamamladı.

Umursamazca omuzlarını silken Ada:

"Hangisinin daha iyi olacağını siz ikiniz bilirsiniz," diyerek karşılık verdi.

"Diğer kayıt işlemlerini nasıl yapman gerektiğini ise daha sonra söyleyeceğim," diye ekledi Guido; buyurgan bir tavırla lafı kısa kesmeye çalışması beni öfkelendirdi.

Onu, bu sözlerin hemen ardından daldığı uykusundan uyandırıp da çok istiyorsa kayıt işlemlerini kendi başına yapabileceğini söylememek için kendimi zor tuttum.

Ada, o sırada odaya giren hizmetçinin elindeki irice kahve fincanını alarak kocasına uzattı. Kollarını yatak örtüsünün altından çıkaran Guido, fincanı her iki eliyle birden kavrayarak dudaklarına götürdü. Burnunu fincana gömmüş o haliyle tam bir çocuğu andırıyordu.

Vedalaşmamız esnasında, ertesi gün yazıhaneye mutlaka geleceğini söyledi.

Ada ile ise çoktan vedalaşmış olduğumdan, arkamdan koşup da kapıda beni yakalayışına hayli şaşırdım. Nefes nefeseydi:

"Yalvarırım Zeno! Bir dakika şöyle gel. Sana bir şey söylemem gerekiyor," dedi.

Onu sessizce takip ederek beni az önce almış oldukları ufak odaya girerken, ikizlerden birinin ağlamaya başladığını duyabiliyordum.

Birbirimizin yüzüne bakarak olduğumuz yerde kalakaldık. Hâlâ nefes nefeseydi ve bu nedenden, yalnızca bu nedenden dolayı, bir anlığına beni o odaya davet etmekteki amacının geçmişte kendisine sunduğum aşka karşılık vermek olabileceğini düşündüm.

Gözleri, etrafımızı saran karanlığın ortasında korkunç görünüyorlardı. Büyük bir telaş içerisinde kendime ne yapmam gerektiğini soruyordum. Doğru olan, onu herhangi bir talepte bulunmak zorunda dahi bırakmadan, hemen kollarıma almam değil miydi? Bir anda birçok karar üst üste binivermiş, iç içe geçivermişti işte! Hayattaki en büyük zorluklardan biri, bir ka-

dının ne istediğini tahmin etmek değil midir zaten? Ağzından çıkanları dinlemek hiçbir işe yaramaz, çünkü tüm sözlerini silip atmak için bazen tek bir bakış dahi yeter – ki kendinizi onun istekleri doğrultusunda rahat ve karanlık bir odanın içinde bulduğunuzda, sizi o bakışlar da yönlendiremez artık.

Onun aklından geçenleri tahmin edemediğime göre, kendimi çözümlemeye giriştim. Neyi arzuluyordum? O gözleri ve iskelete dönmüş o vücudu öpmek istiyor muydum? Bu soruya kesin bir yanıt vermekte zorlanıyordum, çünkü az önce o incecik elbisesinin içinde gördüğüm el değmemiş ve saf vücut, bir zamanlar sevdiğim genç kızınkini andırıyordu.

Bu arada tıknefesliğine bir de gözyaşları eklenmiş, böylece onun ne istediğini, benimse neyi arzuladığımı bilmeden geçen zaman daha da uzamıştı. Sonunda titreyen bir sesle Guido'ya olan aşkını bir kez daha dile getirmesiyle, ona karşı ne bir görevim, ne de bir sorumluluğum kaldı. Kekeleyerek:

"Augusta bana, Guido'nun ticarethanesinden ayrılmak ve onun işlerini takip etmeyi bırakmak istediğini söyledi. Sana onunla çalışman için yalvarmak zorundayım. Guido'nun bu işin altından tek başına kalkabileceğine inanmıyorum," dedi. Kısacası, zaten yapmakta olduğum şeyleri yapmaya devam etmemi istiyordu. Çok ama çok mütevazı bir istekti bu; ona daha fazlasını vermeye çabaladım:

"İstediğin buysa, Guido'ya destek olmaya devam edeceğim; hatta ona önceleri hiç yapmadığım kadar destek olabilmek adına elimden geleni yapacağım," dedim.

İşte yine abartmıştım! İlmeği kendi ellerimle boynuma geçirdiğimin farkına vardım varmasına da, geri adım atmayı başaramadım. Ada'ya onu önemsediğimi, kalbimde önemli bir yere sahip olduğunu (ya da belki de böyle olduğu yalanını) söylemek istiyordum. Onun, aşkımın değil desteğimin peşinde olduğunu biliyor ve onunla bu şekilde konuşarak her ikisini de vermeye hazır olduğuma inanmasını istiyordum.

Ada'nın bir anda elimi tutuvermesiyle içim ürperdi. Bir erkeğe elini uzatan kadın, aslında ona ne kadar çok şey sunmaktadır!

En azından kendi adıma daima böyle hissetmişimdir. Bana elini uzatan her kadını avuçlarımın içine aldığımı düşünmüşümdür. Ada ile boylarımız arasındaki farktan dolayı, elini tutmamla onu âdeta kollarımın arasında sardığımı hissettim. Aramızda büyük bir yakınlaşma olduğu şüphe götürmezdi.

"Hiç vakit kaybetmeden Bologna'daki bakımevine geri dönmem gerekiyor; kocama destek olacağını bilirsem, içim çok rahatlamış olarak yola çıkacağım," diye ekledi.

"Onun yanında kalacağım!" dedim teslim bayrağını çekerek. Ada, bu boyun eğmişliğimin ardında, kendisine ve kocasına yapmayı kabul ettiğim büyük iyilik olduğunu düşünmeliydi. Bir anlığına onu da dâhil ettiğim sıra dışı hayat yaşama hayalime asla ortak olmayacağını anlayan ben ise, çok ama çok bayağı bir hayata geri döneceğim fikrine boyun eğmekteydim.

Bir an önce gerçek dünyaya dönebilmek adına büyük bir çaba gösterdim ve zihnimde hayli zor bir muhasebe hesabının şekillenmeye başladığını fark ettim. Cebimde taşımakta olduğum çeke karşılık gelen meblağı, Ada adına açacağım bir banka hesabına yatıracaktım. Bu gayet açıktı; açık olmayan şey ise yapacağım bu işlemin ticarethanemizin kâr-zarar dengelerini ne şekilde değiştirebileceğiydi. Ada'nın çeşitli hesaplar içeren bir ana muhasebe defterinin varlığından haberdar olmaması ihtimalini düşünerek, bu konuda herhangi bir şey söylememeyi tercih ettim.

Yine de oradan başka tek bir laf etmeden ayrılmak istemiyordum. Böylece hesaplardan konuşmak yerine, yalnızca bir şey söylemiş olmak için dikkatsizce bir cümle telaffuz ettim; hemen ardından ise söylediklerimin hem Ada, hem Guido, hem de benim için çok önemli olduğunu ve hepimizi bir kez daha hayli zor durumda bıraktığını anladım.

O cümle öylesine önemliydi ki, duvarlarında Ada ve Guido'nun düğünü sırasında çekilmiş dört adet aile fotoğrafının asılı olduğu o ufak ve karanlık odanın içinde telaffuz ettiğim her kelime için dudaklarımı nasıl da özensizce, dikkatsizce oynattığımı uzun yıllar boyunca unutamadım.

"Sonunda dönüp dolaşıp benden de tuhaf bir adamla evlendin doğrusu Ada!" dedim.

Sözler, zamanı nasıl da yenebiliyor bazen! Sözün kendisi de başlı başına bir olaydır ve ağızdan çıktığı gibi, başka olaylara bağlanıverir! Bu sözler de bir olay teşkil ediyor, üstelik Ada'ya yöneltildikleri için de trajik bir kimliğe bürünüyorlardı. Ada'nın Guido ile benim aramda bir tercih yaptığı o saat, o âna dek zihnimde hiç böylesine ayrıntılı bir şekilde canlanmamıştı: Günler süren bir bekleyişten sonra onunla o güneşli sokakta karşılaşmayı ve yanı başında yürümeyi başarmış ve ahmakça bir düşünceyle, bana yönelttiğini zannettiğim gülümseyişini kendime verilmiş bir söz kabul etmiştim! Ve bacak kaslarımdaki yetersizlik nedeniyle, o zamanlar Ada'dan bile daha ahenkli hareketlerle ilerleyen ve vücudunda herhangi bir arıza bulunmayan –elinden düşürmediği o tuhaf bastonunu arızadan saymazsak tabii– Guido karşısında ezik kalmış, küçük düşmüştüm. Ada, alçak sesle:

"Haklısın," diye yanıt verdi.

Ardından sevecenlikle gülümseyerek:

"Fakat senin, düşündüğümden çok daha iyi bir adam çıktığını gördükçe, Augusta için seviniyorum," dedi. Ardından, iç geçirerek ekledi: "Hatta öyle çok seviniyorum ki, Guido'nun ise aksine hiç de düşündüğüm gibi olmayışının acısını biraz olsun hafifletmeyi başarabiliyorum."

Sessiz kalmaya devam ettim; duyduklarımdan, anladıklarımdan kuşkuluydum. Galiba benim, Guido'nun olmasını beklediği adama dönüştüğümü söylemişti. O halde bana âşık mıydı? Sözlerine devam etti:

"Ailemizdeki erkekler arasında şüphesiz en iyisi sensin; güvencemiz, umudumuzsun sen." Bir kez daha elimi tuttu, ben ise onunkini belki de fazla sertçe sıktım. Elini irkilerek ve çabucak geri çekişi, zihnimdeki tüm şüphe bulutlarını bir kez daha dağıtıverdi. Böylece o ufak ve karanlık odada nasıl davranmam gerektiğini bir kez daha anlamış oldum. Az önceki hareketinin şiddetini hafifletmek istediğinden olsa gerek, yeniden tatlı söz-

lerle gönlümü almaya çalıştı: "Ve üstelik de böyle bir adama onca acı çektirmiş olduğumu bilmek, beni çok üzüyor. Benim yüzümden gerçekten de çok mu acı çektin sen?"

Bakışlarımı geçmişin karanlıklarında gezdirerek, o acıyı bulmaya çalıştım. Mırıldanarak:

"Evet!" diye yanıt verdim.

Ve hatıralar zihnimde yavaş yavaş belirmeye başladılar: Önce Guido'nun kemanı; ardından son anda can yeleği misali Augusta'ya sarılmamış olsam beni nasıl da keyifle kapı dışarı etmiş olacakları; daha da sonrasında Malfentiler'in salonu ve XIV. Louis devrine ait o ufak masanın etrafında cilveleşen çifti salonun diğer yanındaki masada oturarak izlemekle yetinişim... Birdenbire Carla'yı da hatırladım, çünkü onunla yaşadığım ilişkiye Ada da dâhildi. Carla'nın karıma, yani karım zannettiği Ada'ya ait olduğumu söyleyen sesi, âdeta Carla yanımdaymışçasına kulaklarımda çınladı. Gözlerim yaşlarla dolarken, az önce verdiğim yanıtı tekrarladım:

"Çok! Evet, hem de çok!"

Ada, hıçkırarak ağlamaya başlamıştı: "Bunun beni ne kadar üzdüğünü bilemezsin!"

Toparlanmak için kendisini zorlayarak:

"Ama artık Augusta'yı seviyorsun sen!" dedi.

Hıçkırıkları aniden kesildi; Augusta'ya olan sevgimi teyit mi yoksa inkâr mı etmemi istediğinden emin olamayarak irkildim. Şansıma, bana konuşacak vakit bırakmadan sözlerine devam etti:

"Şu anda aramızda gerçekten de kardeşçe bir sevgi var; bundan sonra da daima böyle olacak ve böyle de olmalı. Sana ihtiyacım var. Orada yatan genç adama artık annelik yapmak, onu korumak zorundayım. Bu zor görevde bana yardım etmek ister misin?"

Bu sözleri söylerken duyduğu heyecandan, tıpkı birkaç gece önceki rüyamda olduğu gibi, tüm vücudunu neredeyse üzerime bırakıvermişti. Ben ise hareketlerine değil, sözlerine odak-

landım. Benden kardeşçe bir sevgi talep etmekteydi; aramızda kurulmasını umut ettiğim sevgi bağı, bu şekilde yalnızca onun sahip olacağı bir hakka dönüşmekteydi, fakat yine de hemen orada Guido ile ona yardım edeceğim ve istediği her şeyi yapacağım sözünü yineledim. Biraz daha soğukkanlı düşünebilmiş olsaydım, üzerime yıktığı bu büyük sorumluluğun altından kalkabileceğimden emin olmadığımı söylemem gerekirdi; fakat böyle yaparak duygu yüklü o unutulmaz ânın büyüsünü bir anda bozmuş olacaktım. Üstelik ben de öylesine duygulanmıştım ki, kendi yetersizliğimin farkına dahi varamamıştım. O anda, hiç kimsenin hiçbir konuda kesinlikle yetersiz olamayacağını düşünüyordum. Hatta Guido'nun yetersizliğinin bile, ona gerekli heyecanı aşılayacak doğru birkaç kelime sayesinde âdeta uçup gideceğinden, ortadan kaybolacağından emindim.

Beni merdiven sahanlığına kadar uğurlayan Ada, daha fazla ilerlemedi, tırabzanlara yaslanmış halde durarak basamakları inişimi izledi. Carla da evinden her ayrılışımda aynını yapmıştı; Guido'yu sevdiğini bildiğim Ada'nın bunu yapmasını ise garipsemiştim, onun bu jesti içimde öylesine derin bir minnet duygusu uyandırdı ki, ikinci merdiven öbeğine geçmeden önce başımı kaldırıp ona bir kez daha baktım ve selam verdim. Bunun yalnızca âşıklara mahsus olduğunu düşünmekte yanılmıştım; demek ki birbirine kardeşçe bir sevgiyle bağlı iki insan da aynen böyle vedalaşabilirdi.

Oradan ayrılırken kendimi oldukça huzurlu hissettim. Ada beni merdiven sahanlığına kadar uğurlamış, daha ileriye gitmemişti. Aramızdakilere dair herhangi bir şüphe duymam mümkün değildi. Durum ortadaydı: Artık Augusta'yı seviyordum; fakat bir zamanlar Ada'yı sevmiş olmam, bendeki bu tapınırcasına sevgiyi talep etme ve onun tadını çıkarma hakkını veriyordu ona. Diğer yandan Ada da o çocuk ruhlu genç adamı sevmeye devam ediyor, bana karşı ise yalnızca kız kardeşiyle evlendiğimden değil, aynı zamanda bana istemeden yaşattığı ve aramızda gizli bir bağ kurulmasına neden olan onca acının izlerini elinden geldiğince silebilmek için derin fakat yalnızca

kardeşçe bir sevgi besliyordu. Tüm bu düşünceler bana çok tatlı geliyor, hayatıma eşine az rastlanır bir tat, bir anlam katıyordu. Peki ya bunca tat, peşinde koştuğum sağlığı bulmama yardımcı olamaz mıydı? Nitekim o gün yürürken ne utançtan, ne de acıdan eser vardı içimde; kendimi cömert, şefkatli, alicenap ve güçlü hissediyordum, kalbim bana hiç de tanıdık gelmeyen bir güvenle doluydu. Karımı aldattığımı, üstelik bunu en yakışık almaz şekilde yaptığımı unutuverdim ya da kendi kendime bunu bir daha yapmayacağıma söz verdim – ki ikisi de aynı yere çıkar zaten–, bir anda aynen Ada'nın istediği ve söylediği gibi, ailenin şüphesiz en iyi erkeği olduğumu hissettim.

Ruhumu saran bu kahramanca duygular zayıflamaya başladıklarında onları yeniden canlandırabilmek isterdim, fakat Ada bir kez daha Bologna'ya gitmişti; o gün söylediklerinden ilham alabilmek adına giriştiğim tüm çabalar yetersiz kalıyordu. Evet! Guido için az da olsa elimden geleni yapacaktım, fakat verdiğim bu karar ne ciğerlerimi yeni ve taptaze bir havayla dolduruyor, ne de damarlarımdaki kan akışını hızlandırıyordu. O günden sonra Ada'ya karşı kalbimde canlanan yepyeni ve derin şefkat, onun Augusta'ya yazdığı mektuplarda bana gönderme yaparak kullandığı sevgi dolu sözlerle beslenerek büyüyordu. Bu sevgisine içtenlikle karşılık veriyor, tedavisini bildiğim en güzel dualarla destekliyordum. Eski sağlığı ve güzelliğine kavuşabilmesini nasıl da isterdim!

Ertesi gün yazıhaneye gelen Guido, hiç vakit kaybetmeden bizzat ilgilenmek istediği kayıtları incelemeye koyuldu. Bir teklifi vardı:

"Bu noktada Ada'nın sermayesini kullanarak, bilançonun zarar hanesini yarıya indirebiliriz," dedi.

Başından beri yapmak istediği ve aslında hiçbir işe yaramayacak olan hamle, tam da buydu. Eğer birkaç gün öncesine kadar olduğu gibi, yalnızca onun isteklerini umarsızca yerine getiren bir memur olsaydım, kayıtları aynen istediği şekilde değiştirir ve üzerine bir an olsun düşünmezdim bile. Gelgelelim o gün ise, ona tüm bildiklerimi söylemekle yükümlü olduğumu hisset-

tim; bu sayede, yani neden olduğu zararları silip atmanın hiç de zannettiği kadar kolay olmadığını açıklayarak, onu işleri daha büyük bir şevkle ele almaya teşvik edeceğimi düşünüyordum.

Bahsettiği meblağı; anladığım kadarıyla Ada'nın, sermaye olarak kullanılmak üzere kendi adına açılacak bir hesaba yatırılması amacıyla verdiğini; paranın yarısını zararlarımızı örtbas etmek için kullanmamız halinde bu amaçtan uzaklaşacağımızı belirttim. Üstelik yarısını karısının kişisel hesabı üzerinden, diğer yarısını ise kendi hesabına geçirmek suretiyle ödemeye çalıştığı şirket zararını aslında tam da olduğu yerde bırakması gerektiğini, aksi takdirde borçları ortadan kaldırmak yerine ispat etmekten başka bir şey yapmamış olacağını ekledim. Bu konu üzerine öylesine kafa yormuştum ki, tüm aklından geçenleri bir çırpıda açıklayıvererek sözlerimi şöyle sonlandırdım:

"Nihayetinde Olivi'nin bahsettiği duruma düşmemiz halinde ise – ki aman diyeyim, Tanrı göstermesin!– muhasebe kayıtlarının bir uzman tarafından incelenmesi, uğradığımız zararın inkâr edilemez şekilde açığa çıkması için yetecek de artacaktır bile."

Şaşkınlık ve korku içinde yüzüme bakıyordu. Sözlerimi anlamasını fazlasıyla mümkün kılan bir muhasebe bilgisine sahip olduğu halde, onu âdeta kör eden arzusu, gerçekleri kabullenmesine engel olmaktaydı. Durumu açıkça gözlerinin önüne serebilmek için, vakit kaybetmeden:

"Ada'nın sana bu parayı vermesi için bunca ısrarı boşu boşuna ettiğini göremiyor musun?" diye ekledim.

Sonunda sözlerimin ne anlama geldiğini kavradığında yüzü bir anda bembeyaz kesildi ve büyük bir gerginlikle tırnaklarını kemirmeye başladı. Yanımda değil, âdeta başka bir dünyada gibiydi, fakat toparlanmak için kendisini zorladı ve yeniden bana o pek gülünç gelen patronumsu havaya bürünerek, kayıtların aynen istediği şekilde yapılmasını emrederek ekledi:

"Seni her türlü sorumluluktan muaf tutmak adına, bu değişiklikleri kayıtlara bizzat kendim geçirmeye, hatta altına imzamı dahi atmaya hazırım!"

O anda anladım! Hayallere yer bırakmayan bir dünyada, hayal kurmaya devam etmek istiyordu: Aklında çift girişli kayıt sistemi vardı!

Önce Belvedere Yokuşu'nun tepesinde kendime, daha sonra ise evinin o loş odasında Ada'ya verdiğim sözü hatırlayarak, cömertçe karşılık verdim:

"Kayıtları aynen istediğin gibi hemen işleyeceğim: Senden herhangi bir imza güvencesi istemeye ihtiyaç duymadığımı ise bilmelisin. Sana yardım etmek için buradayım, işlerini zora koşmak için değil!"

Sevgi dolu ve minnettar bir tavırla elimi sıktı:

"Hayat zor," dedi, "ve yanımda senin gibi bir dostum olduğunu bilmek, yüreğime su serpiyor."

İkimiz de duygulanmıştık, bakışlarımız bir süreliğine birbirlerine kilitlendi. Gözleri, biriken yaşlarla parlıyorlardı. Beni de aynı duruma düşürmesi an meselesi olan o duygu selinden kendimi kurtarabilmek adına gülerek:

"Yanlışın var; hayat zor değil ama hayli orijinal," dedim.

Ve o da büyük bir içtenlikle gülmeye başladı.

Ardından ticarethanenin kâr-zarar hesabını nasıl dengeleyeceğimi görebilmek için yanımda kaldı. İşlemler yalnızca birkaç dakikamı aldı. Önce ticarethaneye ait hesabı, hemen ardından ise Ada'nın kişisel hesabını ortadan kaldırıverdim; yalnız bir felaket olur da operasyona dair tüm kayıtlar ortadan kaybolursa, ticarethaneye verdiği krediyi iade ederken ödememiz gereken faizi de unutmamamız için, meblağı küçük bir hesap defterine kaydettim. Zararın Guido'nun kişisel hesabına kaydırdığım diğer yarısı ise, hesabın verecek hanesini hayli şişirdi doğrusu.

Muhasebeciler, doğaları gereği iğneleyici ve alaycı ifadeler kullanmaya hayli yatkın bireylerdir. Sözünü ettiğim bu kayıtları işlerken, kendi kendime: "Ticarethanenin kâr-zarar bilançosuna ait hesabı, bizzat kendi ellerimle öldürerek ortadan kaldırdım; Ada'nın hesabı ise doğal bir ölümle ortadan kalktı, çünkü onu hayatta tutmayı beceremedik; fakat öldürmeyi bir türlü bece-

remediğimiz tek hesap Guido'nunki oldu; kendisi hayli itimat edilmez bir borçlu olduğundan, şirket muhasebemizin ortasında öylece, açık bir mezar gibi durup kalacak bu hesap," diye düşündüm.

Muhasebe konulu konuşmalar, uzun bir süre bizim yazıhanede hiç ama hiç eksik olmadı doğrusu. Guido, kendisini kanunların tuzaklarından (onları böyle adlandırıyordu) daha iyi koruyabilecek bir yöntem bulmak için didinip duruyordu. Hatta bazı muhasebecilerle görüş alışverişinde bulunduğunu da tahmin ediyorum, çünkü bir gün yazıhaneye gelerek, edineceğimiz yeni muhasebe defterlerine rastgele uyduracağımız bir kişi adına sahte bir satış işlemi kaydedip, Ada'dan aldığımız krediyle ödemesini yapılmış gösterdikten sonra, eski muhasebe defterlerinin tümümü ortada kaldırmamı önermişti. Nasıl da büyük bir umutla yazıhaneye koştuğunu görüp de onu acımasızca hayal kırıklığına uğratmak zorunda kalmak, beni gerçekten de çok üzmüştü! Gelgelelim önerdiği sahtekârlığın düşüncesi bile tüylerimi diken diken etmeye yetiyordu. O âna dek, böyle yapmamıza örtülü izin veren şahıslara zarar vermek riskini göze almak suretiyle, gerçekten var olan rakamların yerlerini değiştirmenin ötesine asla gitmemiştik. Şimdi ise Guido, kayıtlara hayali mal alım-satımları işlememizi istiyordu. Ticarethanemizin uğradığı zararın tüm izlerini yalnızca böyle yaparak ortadan kaldırabileceğimizi ben de görüyordum görmesine, fakat bu çözümün hayli yüksek bir bedeli vardı! Hayali operasyonlarımız için sahte bir alıcı ismi uydurmak ya da sahte alıcı olarak kayıtlara geçireceğimiz gerçek kişinin onayını almak zorundaydık. Büyük bir emek ve özenle tuttuğum muhasebe defterlerinin ortadan kaldırılmasına herhangi bir itirazım yoktu, yalnız sıfırdan yeni defter tutma fikri canımı fazlasıyla sıkıyordu. Buna öylesine büyük bir kararlılıkla karşı çıktım ki, sonunda Guido'yu ikna etmeyi başardım. Naylon faturacılık, hiç de düşündüğü kadar kolay bir iş değildi. Yalnızca faturayı değil, söz konusu malın varlığını ve özelliklerini içeren belgelerin de sahtelerini düzenlememiz gerekecekti.

O anlığına teklifinden vazgeçti, fakat ertesi gün yazıhaneye geldiğinde, eski muhasebe defterlerinin ortadan kaldırılmasını öneren bir başka öneriyle yine karşıma dikildi. Diğer tüm işlerin buna benzer tartışmalarla sürekli bölünmesinden öylesine bıkmıştım ki, âdeta isyan edercesine:

"Bu konu üzerine bu kadar kafa yorduğuna göre, ticarethaneni kendi ellerinle iflasa sürüklemek istiyor olmalısın! Aksi takdirde anaparanda böylesine ufak bir azalmanın gözlenişi, neden böylesine büyük bir önem taşıyor olsun ki? Bugün itibarıyla henüz hiç kimse senin hesap defterlerini karıştırmamıştır. Artık çalışmaya başlamanın zamanı geldi de geçiyor bile, bu saçmalıklarla uğraşmayı bırakıp işe koyulsan iyi edersin," dedim.

Zararları kapatma düşüncesinin kendisi için âdeta bir saplantı haline geldiğini itiraf etti. Kendisini haklı göstermek için aksinin mümkün olmadığını söylüyordu. Öyle ya, onun ifadesine göre çok ufak bir şanssızlık bile kendisini önce yargıç karşısında, ardından ise demir parmaklıklar ardından bulması için yeterliydi!

Hukuk öğrenimim sırasında edindiğim bilgiler sayesinde, Olivi'nin benzer bir bilançoyla karşılaşan bir tüccarın ne yapması gerektiğini ayrıntılı ve gayet açık bir şekilde ifade ettiğinden emin olmama rağmen, hem Guido'yu hem de kendimi bu saplantıdan kurtarabilmek umuduyla, ona bir avukattan görüş almasını önerdim.

Bunu çoktan yaptığını söylese de, yaptığı bundan biraz farklıydı; sırrını hiçbir bir avukatla bile paylaşmak istemediğinden, birlikte ava gittiği bir avukatla sohbet etme bahanesiyle, gerekli tüm bilgileri ağzından almıştı. Bu yüzden Olivi'nin sözlerinin yanlış ya da abartılı olmadıklarını o da biliyordu... maalesef!

Sonunda bunun ne kadar anlamsız olduğunu kabullenmiş olacak ki, muhasebe kayıtlarında sahtecilik yapabilmek için uygun yöntemler keşfetme sevdasından vazgeçti, fakat bu pes edişi onu sakinleştirmeye yetmedi. Yazıhaneye her gelişinde muhasebe defterlerine bakar, yüzüne çaresizlik ve karamsarlık dolu bir ifade yerleşirdi. Hatta bir gün, yazıhaneye girmesiyle

kendisini hapishanenin eşiğinde hissetmesinin bir olduğunu, ardına bile bakmadan koşarak uzaklaşmak istediğini itiraf etti.

Bir gün bana:

"Bizim bilançoya dair her şeyi Augusta biliyor mu?" diye sordu.

Bu sorunun üstü kapalı bir azar niteliği taşıdığı hissine kapılarak kızardım. Ada bilançodan haberdar olduğuna göre, aynı durumun Augusta için de söz konusu olmasında herhangi bir yanlışlık yoktu. Gelgelelim ilk anda hemen böyle düşünmedim ve bana yöneltmek üzere olduğu eleştiriyi hak ettiğime inandım. Bu nedenle, ağzımın içinden:

"Ada'dan duymuş olabilir," diye mırıldandım, "ya da belki Ada, Alberta'ya anlatmış, Augusta da ondan öğrenmiştir!" Böyle söylerken Augusta'ya çıkabilecek bütün yolları gözümün önüne getiriyor ve aslında olup biteni asıl birincil kaynağından, yani bizzat benden öğrenmiş olduğunu inkâr etmeden, sorusunu susarak yanıtsız bırakmamın yersiz kaçacağı mesajını vermeye çalışıyordum. Ne yazık! Hâlbuki Augusta ile aramda herhangi bir sır bulunmadığını açıklayarak her şeyi en baştan itiraf etseydim, kendimi çok daha sadık ve dürüst hissedecektim! Bazen böylesine ufak ve önemsiz bir olay, yani hemen itiraf edip de masumiyetini kanıtlamak yerine, ikiyüzlülükle gizlenen bir davranış, en içten arkadaşlıkları bile derinden yaralayabilir.

Guido için de benim için de herhangi bir önem taşımadığı halde, başıma gelen bir olaya yine de değinmek isterim: Birkaç gün önce sokakta yürürken, bakır sülfat işi sırasında yollarımızın kesiştiği o çenebaz simsar beni durdurdu ve ayaklarımdan başlayarak –bacaklarını hafif kırarak durması nedeniyle daha da göze batan bodurluğu onu böyle yapmaya mecbur ediyordu– yukarıya doğru boylu boyunca dikkatle süzdükten sonra, alaycı bir ifadeyle:

"Şu sülfat işine benzer başka birçok kârlı iş bağladığınızı söylüyorlar!" dedi.

Şaşkınlıktan bir anlığına kilitlendiğimi görmesi üzerine ise elimi sıkarak ekledi:

"Kendi adıma işlerinizin daima bol kârlı olmasını dilerim. Samimiyetimden şüphe duymadığınızı umuyorum!"

Ve beni orada öylece bırakıp gitti. Ticarethanemizle ilgili haberleri, lisede küçük Anna ile aynı sınıfta olan kızından aldığını tahmin ediyorum. Maruz kaldığım bu önemsiz boşboğazlıktan Guido'ya bahsetmedim. Ne de olsa başlıca görevim, onu gereksiz üzüntülerden korumaktı.

Karısına Carmen'i yazıhaneden uzaklaştıracağına dair gayet ciddi bir söz verdiğini bildiğim Guido'nun, buna rağmen bu konuda hiçbir şekilde harekete geçmeyişini şaşkınlıkla karşıladım. Ada'nın aynı ilk seferinde olduğu gibi birkaç ay sonra eve döneceğine inanıyordum. Gelgelelim o, Trieste'ye hiç uğramadan doğrudan Maggiore Gölü kıyısında yer alan ufak bir villada konaklamayı tercih etti; Guido ise hemen ardından çocuklarla birlikte karısının kaldığı yere doğru yola çıktı.

Karısına verdiği sözü kendiliğinden mi, yoksa Ada'nın telkinlerinden sonra mı hatırlamıştı bilmem ama, yolculuk dönüşü bana Carmen'e benim yazıhanemde, yani Olivi'nin yanında bir iş bulmamızın mümkün olup olmadığını sordu. Yazıhanemde yeni bir çalışana ihtiyaç olmadığını bildiğim halde, Guido'nun bana nasıl da çaresizce yalvardığını görerek, konuyu yazıhanemin müdürüyle, yani Olivi'yle konuşmayı kabul ettim. Şans eseri, Olivi'nin memurlarından biri tam da o günlerde işten ayrılmaktaydı; fakat maaşı, metreslerinin masraflarını ticarethanenin kasasından karşıladığına inandığım Guido'nun son birkaç ayda Carmen'e uygun gördüğü cömert maaşa kıyasla hayli düşüktü. İhtiyar Olivi, Carmen'in yetenek ve becerileri konusunda benden bilgi aldı; onun için aklıma gelen en olumlu ifadeleri kullandığım halde, başlangıç aşamasında tek yapabileceğinin, onu ayrılan memurla aynı maaşı vermek suretiyle işe almak olacağını söyledi. Sözlerini aynen ilettiğim Guido, duyduklarına içerlemiş gibiydi; düşünceli ve mahcup bir havayla başını kaşıyarak:

"Aldığı maaşın altında bir meblağ teklif edilmesi nasıl mümkün olabilir? Carla'yı şimdiki maaşıyla işe almaya Olivi'yi ikna

etmenin bir yolu yok mudur acaba?" diye sordu.Bunun hiçbir yolu olmadığını adım gibi biliyordum; üstelik Olivi'nin, çalışanlarıyla bizim yaptığımız gibi nikâhlanmışçasına bir ilişki kurmak gibi alışkanlıkları da yoktu. Carmen'in kendisine verilenden yalnızca bir kuron eksiğini hak ettiğini dahi düşünse, maaşını hiç acımadan kesiverirdi. Ve nihayetinde hiçbir şey değişmedi, başladığımız noktaya döndük: Olivi'nin son teklifine asla kesin bir yanıt vermediğimiz gibi, ondan da bu yönde herhangi bir talep gelmedi; Carmen ise, o güzel gözlerini devire devire yazıhanemizde çalışmaya devam etti.

Ada ile aramda bir sır vardı ve tam da sır olarak kalmaya devam ettiği için böylesine önemliydi. Augusta'ya sıklıkla yazmasına rağmen, ne kısa bir süre önce geçmişte aramızda geçenler üzerine konuştuğumuzdan, ne de aynı konuşmada Guido'yu bana emanet edişinden bahsetmişti ona. Bu gizliliği ben de bozmadım. Augusta bana bir gün, Ada'nın bana hitaben yazdığı bir mektubu gösterdi. Öncelikle nasıl olduğumu soruyor, sonrasında ise iyi yürekliliğime sığındığını söyleyerek, onu Guido'nun işiyle ilgili bilgilendirmemi rica ediyordu. Doğrudan bana hitap ettiğini anladığımda heyecandan bir anlığına şaşkına dönsem de, bunu her zaman olduğu gibi Guido'ya dair yeni haberler alabilmek adına yaptığını anlayarak sakinleştim. Kendimi tehlikeye atmamı gerektirecek bir durum, bu kez de söz konusu değildi.

Augusta ile fikir birliğine vardık: Guido'ya hiçbir şey söylemeden Ada'ya bir mektup yazacaktım. Ona gerçekten de iş konulu bir mektup yazmak üzere çalışma masama oturdum ve Guido'nun ticarethanenin idaresini yeniden ele aldığından beri öne çıkan vasıflarından, yani ileri görüşlülüğü, zekâsı ve çalışkanlığından hayli memnun olduğumu anlattım.

Söylediklerimde samimiydim ya da en azından o gün ondan gerçekten de memnun olduğumu söyleyebilirdim; çünkü aylardır depoda muhafaza ettiği bir malı iyi bir kazançla satmayı başarmıştı. Daha çalışkan, daha azimli olduğunu düşündüğüm de doğruydu, fakat her hafta avcılık ve balıkçılık yapmaya git-

meye devam ediyordu. Buna rağmen benim, kocası için abartılı bazı iltifatlar etmem suretiyle, Ada'nın daha hızlı iyileşmesine yardımcı olabileceğime inanıyordum.

Mektubu bitirip yeniden okuduğumda, yazdıklarım bana hiç de yeterli gelmedi. Sanki bir şey eksikti. Ada doğrudan bana hitap ettiğine göre, bizzat benimle ilgili birkaç haber de duymak istiyor olmalıydı. Ve durum böyleyken kendimden bahsetmeyişim, ona saygısızlık ettiğim anlamına gelecekti. O masada otururken, sanki Ada ile evinin o loş odasında bir kez daha yüz yüze gelmişçesine giderek daha da utanmaya başlayışım, aynı duyguları âdeta şimdi yaşıyormuşum gibi canlıdır hafızamda. Bana uzanan o narin eli sıkmalı mıydım?

Yazmaya koyuldum fakat sonrasında duygularımı fazlasıyla açık edeceklerini düşündüğüm bazı ifadeler kullanmış olduğumu fark ederek, mektubu düzeltmek zorunda kaldım: Onu yeniden görmeyi iple çektiğimi, eski sağlığı ve güzelliğine kavuşmasını tüm kalbimle dilediğimi söylemiştim. Bu sözler, bana yalnızca elini uzatan bir kadından, hayatını talep ettiğim anlamında yorumlanabilirdi. Benim görevim ise yalnızca o eli sıkmaktı; her şeyi, kelimelerle ifade edilmelerine bir daha asla gerek kalmayacak olan her şeyi anladığımı belirtmek adına şefkatle ve uzun uzun sıkmalıydım o eli.

O tatlı ve anlamlı tokalaşmanın yerini tutabilecek bir şey bulabilmek adına aklımdan geçirdiğim ifadeleri burada bir kez daha listelemeye hiç girişmeyecek, yalnızca nihayetinde kalemimden çıkan cümleleri paylaşacağım. Üzerime kara bir bulut gibi çöken yaşlılıktan uzun uzun bahsettim. Yaşlandığım fikrini zihnimden kovmayı başarıp da huzur içinde geçirdiğim tek bir an bile yoktu. Kanım vücudumu her dolaşışında, kemiklerim ve damarlarıma onları yaşlandıran bir şeyler eklenmekteydi sanki. Her sabah uyandığımda, dünyayı giderek daha gri görüyor ve etrafımdaki her şeyin rengi de ona uyumlu olarak değiştiğinden, bunun farkına varamıyordum bile; hiçbir yeni gün, tek bir fırça darbesinden ibaret bile olsa – ki yeter de artardı bu–, bir öncekinden kalan hiçbir rengi içinde barındırmıyordu, aksi tak-

dirde gözlerim en solgun rengi bile seçebilirler ve böylece beni çaresizliğe sürükleyen bu endişeden kurtulmayı başarırdım.

Mektubu postaya verirken nasıl derin bir memnuniyet duyduğumu gayet iyi hatırlıyorum. Kâğıda döktüğüm o sözlerin, beni herhangi bir şekilde zorda bırakacak bir duruma meydan vermeyeceklerinden emindim, aynı şekilde emin olduğum bir şey daha vardı: Ada'nın da aklından benimkilere benzer düşünceler geçmekteyse, o aşk dolu tokalaşmanın anlamını zorlanmadan kavrayacaktı. Yaşlılık ve yaşlanma korkusundan bahsettiğim o uzun bölümün, aslında hayatımın zamana karşı bir yarıştan ibaret olduğunu bilişim ve bu bilinçten hareketle aşkın bir daha beni asla gelip bulamayacağından derin bir endişe duyuşumu anlattığını anlayabilmek için, ne fazla derin bir zekâya gerek vardı, ne de fazla keskin bir sağduyuya. Âdeta aşka, "Gel, buraya gel haydi!" diye bağırıyordum. Hâlbuki o aşkı elde etmek için böylesine büyük bir istek duymuş olduğumdan emin de değilim ve bu şüphenin, aşağı yukarı bu ifadeleri kullanmış olduğumu hatırlamamdan kaynaklandığını söylemek isterim.

Augusta'ya vermek üzere, mektubun yaşlılıktan bahsettiğim bölümünü atladığım bir kopyasını hazırladım. Gerçi yazdıklarımın altındaki gerçek mesajı anlayabileceğini düşünmüyordum, fakat yine de tedbiri elden bırakmak istemedim. Öyle ya, ablasıyla tokalaşmamız sırasında karımın bakışlarını üzerimde hissedip kıpkırmızı kesilebilirdim! Evet! Hâlâ utançtan kızarabiliyordum işte! Ve birkaç gün sonra, Ada'nın yaşlılığa dair sözlerime en ufak bir gönderme yapmayan teşekkür mesajını okurken de kızardım. Duygularını, benim ona karşı asla yapmadığım kadar kontrolsüzce açığa vurmuş olduğu hissine kapıldım. Avucumun içinde sıktığım o narin elini geri çekmek için herhangi bir hamle yapmıyordu. Onu öylece olduğu yere, avucumun içine bırakıvermişti ve kadınların harekete geçmeyişlerinin, rıza gösterdikleri anlamına geldiğini gayet iyi biliyordum.

Mektubu yazmamın üzerinden yalnızca birkaç gün geçmişti ki, Guido'nun borsa oynamaya merak saldığını öğrendim. Bu

durumu su yüzüne çıkaran ise, simsar Nilini'nin boşboğazlığı oldu.

Kendisini uzun yıllardır tanıyordum; bir süre boyunca benimle aynı liseye devam etmiş fakat bir amcasının yazıhanesinde çalışmaya başlamak üzere eğitimini yarıda kesmek zorunda kalmıştı. Daha sonraki yıllarda ise birkaç kez buluştuğumuzu ve kaderlerimizin böylesine farklı yollar izleyişinin, beni ilişkimizde biraz daha üstün konuma getirmiş olduğunu anımsıyorum. Bu yüzden bana ilk selamı daima o verir ve bazen yanıma sokulmaya çalışırdı. Bu durumu hayli doğal bulan ben, sonraları –tam olarak ne zamandan itibaren böyle olduğunu hatırlayamıyorum– bana karşı sergilemeye başladığı ukalaca tavırları açıklamakta ise zorlanıyordum. Selam vermeyi bırakması yetmezmiş gibi, ben selam verdiğimde ise isteksizliğini açıkça gözler önüne seren, kestirip atan bir tavırla karşılık verir olmuştu. Hassas bir yapıda olduğum ve kolayca incindiğimden, bu duruma kayıtsız kalamayarak hayli kuruntuya düştüm. Fakat ne yapabilirdim ki? Kim bilir, belki de Guido'nun yazıhanesinde, onun altında çalıştığımı öğrenmiş ve bu yüzden beni kınamaya, küçük görmeye başlamıştı; amcasının son nefesini vermesiyle bağımsız bir borsa simsarı haline gelip de işi iyice ukalalığa vurmuş olması da aynı derecede mümkündü. Öyle ya, ufak ortamlarda böylesi tepkilere sıklıkla rastlanırdı. Ortada herhangi bir düşmanca tavır olmaksızın, aniden birbirlerine husumet ve kınamayla bakmaya başlarlardı insanlar.

İşte bu yüzden, yalnız olduğum bir gün yazıhaneye gelip de Guido'yu sorması üzerine duyduğum şaşkınlığı gizleyemedim. Şapkasını çıkarmış ve elini bana doğru uzatmıştı. Selamlaşmamızın hemen ardından ise, oldukça rahat bir tavırla, yazıhanemizin geniş koltuklarından birinin üzerine kuruluverdi. Onu ilgiyle izlemeye koyuldum. Onu böylesine yakından görmeyeli uzun yıllar geçmişti; bana karşı sergilediği düşmanca tavırlar sayesinde, tüm ilgimi bir anda üzerine çekmeyi başardı.

O yıllarda elli yaşlarındaydı; biri ense, diğer ikisi ise şakak bölgesinde bir vaha gibi beliren siyah ve sık saç öbekleri hariç

neredeyse tamamen kel kalan kafası, sarımtırak geniş yüzü ve kocaman burnuyla hayli çirkin olduğu söylenebilirdi. Ufak tefek ve zayıftı, elinden geldiğince dik durarak kendisini uzun boylu göstermeye çalışmasına rağmen, her sohbetimizden sonra boynuma tatlı ve zararsız bir ağrı saplanışı, ona karşı sempati duymam için geçerli tek nedendi. O gün gülmemek için kendisini zor tuttuğu ve yüzünün alay ya da küçümseme dolu bir ifade ile gerilmiş olduğu izlenimine kapıldım; yazıhaneye girdiğinde beni büyük bir nezaketle selamlayışını hatırlayarak, izlenimlerimin beni incitmesini engelledim. Dikkatle baktığımda ise, o alaycı ifadeyi yüzüne yerleştirenin, bazen hayli garip işlere de imza atabilen Tabiat Ana'nın ta kendisi olduğunu anladım. Birbirleriyle tam olarak örtüşmeyen çene kemiklerinin arasında, ağzının bir kenarında oluşan ufak boşluk, yüzünde artık kalıplaşmış o ifadenin âdeta yuvası haline gelmişti. Belki de sonunda yalnızca esnediği zamanlarda yüzünden çıkarıp atabildiği bu maskeye uyum göstermek zorunda kalmış, etrafındakileri küçümsemeyi pek sever olmuştu. Hayli zeki olduğu herkesçe bilinirdi; dilinden akan zehre buladığı alaycı oklarını, özellikle de bire bir karşısında bulunmayanlara yöneltmeyi tercih ederdi.

Gevezeliği tutmuştu, özellikle borsadan bahsederken bol tasvirli, zengin bir dil kullanıyordu. Borsayı, yüzleştiği bir tehdit karşısında tir tir titreyen, bir köşede miskin miskin uyuklayan bir kişiymişçesine tarif ediyor, onu aynı anda hem gülen, hem de ağlayan bir tiyatro maskesi gibi gözlerimin önünde canlandırıyordu. Bahsettiği bu hayal kahramanının, kur basamaklarını güle oynaya tırmanışı veya düşüp yuvarlanmak pahasına hızlı adımlarla inişini görüyor, bazı hisseleri sevgiyle okşayışını, bazılarını ise hınçla boğuşunu, etrafındakilere de faal fakat ölçülü olmayı öğretişini hayranlıkla izliyordum. Sözlerine bakılırsa, yalnızca sağduyu sahibi kişiler onunla iş yapabilirlerdi. Borsada yerlere saçılmış onca para vardı fakat eğilip de onları yerden toplamak, hiç de düşünüldüğü kadar basit değildi.

Ona bir sigara ikram ettikten sonra beklemesini rica ederek, yarıda bıraktığım yazışmalara geri döndüm. Bir süre sonra sı-

kıldı ve daha fazla kalamayacağını söyledi. Zaten ziyaret sebebi pek de önemli değildi: *Rio Tinto*[1] gibi garip bir isimle borsada dolaşan ve önceki gün –evet, tam da yirmi dört saat önce– Guido'ya satın almasını bizzat teklif ettiği hisselerin fiyatı, yaklaşık yüzde on oranında yukarıya fırlamıştı. İçten bir kahkaha koyuverdi:

"Bir yandan bekleyip, bir yandan çene çalmakta olduğum şu anlarda, borsa kapanmış ve işin gerisini de spekülasyon faktörü halletmiş olsa gerek. Sinyor Speier aynı hisseleri şimdi satın almak istese, kim bilir nasıl yüksek bir meblağ ödemek zorunda kalacak. Hâlbuki borsanın gizli amaçlarını nasıl da vaktinde ortaya çıkarmıştım ben!"

Borsa ile uzun yıllar boyunca haşır neşir oluşunun getirdiği ileri görüşlülüğüyle övündü. Bana bir soru yöneltmek için sözlerini yarıda kesti:

"Sence hangisi daha eğitici, üniversite mi yoksa borsa mı?"- Hafifçe alçalan çenesi, yüzündeki alaycı ifadeyi daha da belirginleştirdi.

"Elbette borsa!" dedim kendimden emin bir tavırla. Yazıhaneden ayrılırken büyük bir içtenlikle elimi sıkarak beni ödüllendiren Nilini, aldığı yanıttan hayli memnun olmuş olmalıydı.

Demek Guido borsa oynuyordu! Biraz daha dikkatli davranmış olsaydım bunu daha önceden de tahmin edebilirdim, çünkü son yaptığımız işlerden elde ettiğimiz tatminkâr kazancın net bir hesabını çıkarıp ona sunduğumda, rakamları memnuniyetle fakat biraz da küçümser bir tavırla incelemişti. Hesaplarımdan çıkan meblağı kazanabilmek için gereğinden fazla çalıştığımızı düşünüyordu. Yalnız, söylemeden edemeyeceğim ki, benzer bir kazançla sonlandıracağımız aşağı yukarı on iş daha bağlamamız halinde, bir önceki yılın zararını tamamıyla kapatabilirdik!

Kısa bir süre sonra yazıhaneye gelen Guido'ya, Nilini'nin sözlerini kelimesi kelimesine aktardım. Beni dinlerken öylesine

[1] (İsp.) Kırmızı nehir.

endişeliydi ki, Nilini'nin ziyareti sayesinde borsa oynadığını anladığımı bile fark etmeden, koşarak uzaklaştı.

Olanları akşam kendisine anlattığım Augusta, Ada'yı daha fazla sıkboğaz etmemekten yanaydı; Sinyora Malfenti'yi ise Guido'nun yüz yüze olduğu tehlikeden haberdar etmemiz gerektiğini düşünüyordu. Benden, ortağımın başına tatsız bir olay gelmesini engellemek adına elimden geleni yapmamı istedi.

Guido'ya söyleyeceğim sözleri uzun uzadıya düşündüm. Sonunda, faal bir iyilikte bulunmak adına, tek başıma aldığım kararı hayata geçirmek ve Ada'ya verdiğim sözü tutmak için uygun bir fırsat elime geçmişti. Guido'nun sözlerime itaat etmesini sağlayabilmek için nasıl davranmam gerektiğini gayet iyi biliyordum. Borsa oynamak gibi bir hataya herkesin düşebileceğini fakat onun gibi bir tüccarın, bilançomuzun durumunu gayet iyi bildiği halde böyle yapmasının, düpedüz sorumsuzluk olduğunu açıklayacaktım.

Ertesi gün, konuya gayet yerinde bir giriş yaptım:

"Demek borsa oynuyorsun, öyle mi? Demek ki hapsi boylamaya gerçekten de niyetlisin!" dedim sertçe çıkışarak. Ciddi bir ağız dalaşına hazırdım; ticarethanemizi zorda bırakacak şekilde davranmaya devam etmesi halinde, yollarımızın kesinlikle ayrılacağı tehdidini ise yedek silah olarak cebimde tutuyordum.

Guido beni hemen yatıştırmayı başardı. O âna kadar her şeyi benden gizlemişken, şimdi ise uslu bir çocuk edasıyla borsadaki işlerini en ince ayrıntısına kadar anlatmaya koyulmuştu. Bilmem hangi ülkenin maden hisselerini almış ve bu operasyondan, bilançomuzun zarar hanesini sıfırlamaya yetecek bir meblağ kazanmıştı. Artık ortada herhangi bir risk kalmadığından, her şeyi rahatlıkla anlatabilirdi. Borsada kazandıklarını kaybetmesi halinde, hiç itiraz etmeden oynamayı bırakacaktı. Aksine şansının yaver gitmeye devam etmesi durumunda ise, bizzat tuttuğum hesaplarla yüzleşebilecek ve böylece sürekli kâbusu olan o rakamların tehdidi altında yaşamaktan kurtulacaktı.

Kızmak bir yana, onu tebrik etmem gerektiğini anlamam uzun sürmedi. Bu noktada muhasebe konularında rahat olabileceği-

ni, nakit para sıkıntısı yaşanmayan bir yerde en keyifsiz hesap işlemlerinin bile bir anda kolayca çözüme ulaştırılabileceğini söyledim. Ada'ya olan borcumuzu kapatıp da, ticarethanemizin mali uçurumu olarak adlandırdığım zararı, yani Guido'nun hesabını biraz olsun toparlayabilmemiz halinde, ortada bilançomuzla ilgili endişe verici herhangi bir durum kalmayacaktı.

Ardından, zararları karşılamaya hemen başlamasını ve borsada yürüttüğü operasyonları ticarethane hesabına geçirmesini teklif ettim. Neyse ki bu teklifimi kabul etmedi, aksi takdirde bir borsa oyuncusunun muhasebecisine dönüşecek ve gereksiz bir sorumluluk üstlenmiş olacaktım. Bu şekilde ise işler ben hiç yokmuşum gibi devam etti. Guido, teklifimi bana da oldukça mantıklı gelen gerekçeler ileri sürerek reddetti. Borçları böylesine bir çırpıda kapatmanın uğursuzluk getireceğini söyleyerek, tüm kumar ortamlarında hayli yaygın bir batıl inançtan bahsetti: Esas şans getiren, başkalarının parasıydı. Bu ve benzeri şeylere pek inanmasam da, kumar masasında ihtiyatlı davranmayı da asla ihmal etmemişimdir doğrusu.

Sonraki günlerde, Guido'nun sözlerini itirazsız kabul ettiğim için kendi kendimle didiştim. Fakat önce kocasının borsada ne büyük paralar kazandığından keyifle bahseden Sinyora Malfenti'nin de aynı şekilde davranmış olduğunu anlayıp, ardından ise Ada'nın kumarı herhangi bir diğer ticaret girişimine denk gördüğünü duyduğumda, bu konuda sergilediğim tavrın kimse tarafından eleştiriyle karşılanamayacağını anladım. Ailenin diğer fertlerinin de desteğini arkama almadığım sürece, itirazlarımın, rüzgârı ardına almış giden Guido'yu durdurmakta hayli yetersiz kalacaklarının farkındaydım.

Böylece Guido borsa oynamaya devam etti, ailesi de onun peşine takılıverdi. Sonunda ben de pes ederek onlara katıldım, hatta işi Nilini ile hayli ilginç bir arkadaşlık kurmaya kadar götürdüm. Aslında onun cahil ve kibirli tavırlarına tahammül etmekte hayli zorlanmama rağmen, ondan borsa konusunda iyi tavsiyeler almayı umut eden Guido'nun hatırına olumsuz hislerimi saklamayı o kadar iyi başarmıştım ki, Nilini beni

sadık bir dost, güvenli bir liman olarak görüyordu. Ona karşı gösterdiğim derin nezaketin altında, daha önceki düşmanca tavırlarından kaynaklanan ve o çirkin yüzünden asla gitmeyen alaycı ifadeyle daha da güçlenerek içimi saran huzursuzluk hissiyle bir daha yüzleşmek istemeyişimin de yattığını inkâr etmeyeceğim. Buna rağmen, her gelip gidişinde ona elimi uzatıp selam vermek haricinde herhangi bir nezaket göstergesinde bulunduğum da olmadı. Onun bana karşı sergilediği abartılı nezakete ise ister istemez minnettarlık dolu bir tavırla karşılık verdim, ki dünyada bundan daha büyük bir nezaket göstergesi olamayacağı da ortadaydı. Bana, kendisinin aldığı fiyata, yani hayli ucuza kaçak sigara temin ediyordu. Ona karşı hafif bir sempati beslemem dahi, beni de borsa oynamaya ikna etmesi için yeter de artardı bile; gelgelelim böyle yapmam durumunda onu daha sık göreceğim düşüncesinin ağır basması üzerine, bu işe asla girişmedim.Yine de birlikte fazlasıyla vakit geçirdik! Carmen'e âşık olmadığı halde – ki bu hayli açıktı– saatler boyunca yazıhanemizden çıkmıyordu. Asıl istediği ise, benimle muhabbet etmekti! Nedendir bilinmez, borsayı takip etmesi sonucu iyice hâkim olduğu siyaset konusunda beni de eğitmeyi kendisine görev edinmişti. Bir gün sevgiyle, ertesi gün öfkeyle tokalaşan büyük güçlerden uzun uzun bahsediyor, onları bana tanıtıyordu. Siyasetin geleceğini öngörmekte ne kadar başarılı olup olmadığını ise bilemiyorum doğrusu, çünkü onu öylesine sevimsiz buluyordum ki kendisine karşı beslediğim bu antipati nedeniyle sözlerini dikkatle dinlemeyi asla başaramadım. Yüzümde basmakalıp salakça bir gülümsemeyle öylece oturuyordum karşısında. Aramızdaki bu anlaşmazlık uçurumunun iyice açılmasında, yüzümden eksik etmediğim gülümsememi bir hayranlık ifadesi olarak yorumlayışının da büyük payı olduğunu tahmin ediyorum – ki bunda benim hiçbir suçum yok doğrusu.

Her gün tekrar ettiği şeylerin hatırımda yer etmesine ise engel olamadım. Milliyetçi duygularından şüphe duyulması gerektiğini anlamakta zorlanmadım: Trieste'nin Avusturya İm-

paratorluğu sınırları dâhilinde kalmasının daha iyi olacağını düşünüyordu. Almanya'ya karşı büyük bir hayranlık besliyor, daima zamanında gelen trenlerini anlata anlata bitiremiyordu. Kendine özgü bir sosyalizm anlayışı vardı ve kimsenin kişisel mal varlığının yüz bin kuronu geçmemesi gerektiğini iddia ediyordu. Bir gün Guido'yla sohbetleri esnasında, mal varlığının tam yüz bin kuron olduğunu ve bunu bir kuruş bile aşmadığını söylemesi üzerine hiç gülmedim. Gülmediğim gibi, daha fazla para kazanması halinde teorisinde herhangi bir değişikliğe gidip gitmeyeceğini de sormadım. Gerçekten de hayli garip bir ilişkiydi bizimkisi. Ne onun söylediklerine gülebiliyordum, ne de ona dair söylenenlere.

Herhangi bir konuda ahkâm kesmeyi bitirdiğinde, oturduğu koltukta gururla doğruluyordu; gözlerini tavana dikiyor, çene kemikleri arasında, ağzının bir yanında beliren o ufak boşluğu ise bana doğru çeviriyordu. Ve o boşluktan resmen her şeyi görür gibiydi! Kimi zaman bu duruşundan istifade edip bir süreliğine başka bir şey düşünmeye çalışsam da, bana hemen yönelttiği şu soruyla dikkatimi yeniden kendi üzerine çekmekte gecikmiyordu:

"Beni dinliyor musun sen?"

Guido, konuyu ilk açtığımda sergilediği neredeyse yürek burkan samimiyetin ardından, borsadaki işlerinden uzun bir süre boyunca bir daha hiç bahsetmedi. İlk başlarda Nilini'den birkaç haber alıyorken, sonraları o da ketumlaştı. Guido'nun şansının yaver gittiğini ve para kazanmaya devam ettiğini ise, bizzat Ada'dan öğrendim.

İkinci dönüşünde onu yine hayli çirkinleşmiş buldum. Kilo aldığından çok şiştiği söylenebilirdi. Yeniden etlenen yanakları, tıpkı bir önceki seferinde olduğu gibi, yanlış yerde durdukları izlenimini veriyorlardı, yüzü neredeyse dört köşeli bir şekle bürünmüştü. Yerlerinden fırlayacak gibi duran gözleri, yuvalarının şeklini bozmaya devam etmektelerdi. Gerek Guido gerekse onu ziyarete giden diğer herkes, eski gücü ve sağlığına her geçen gün biraz daha kavuştuğunu söylemiş olduklarından,

onunla karşılaştığımda büyük bir şaşkınlık yaşadım. Kanımca bir kadının sağlığının en önemli göstergesi, ne olursa olsun güzelliğidir.

Ada, beni başka açılardan da şaşırttı. Beni hayli sıcak ve içten bir tavırla selamladı fakat Augusta'ya karşı gösterdiği sıcaklık ve içtenlikten farklı değildi bu. Artık aramızda herhangi bir sır kalmamıştı, bana yaşattığı onca acıyı hatırlayıp da gözyaşlarına boğulduğunu çoktan unutmuş görünüyordu. Daha iyi ya! Böylece üzerimde iddia ettiği hakları da unutmuş oluyordu! Pek sevdiği enişte sinden başkası değildim artık; yalnızca karımla aramızdaki sevecenlik dolu ilişkimiz ile Malfenti ailesinin tüm fertlerince daima hayranlıkla izlenen ilişkinin hiç değişmeden sürüp gittiğini görmesi nedeniyle seviyordu beni.

Bir gün, beni hayli şaşırtan bir şey keşfettim: Ada, hâlâ güzel olduğuna inanıyordu! Uzakta, bir süre kaldığı o göl kıyısında, birileri ona kur yapmıştı; onun ise bundan nasıl da gurur ve mutluluk duyduğu ortadaydı. Muhtemelen durumu biraz abartmıştı, çünkü kendisine âşık olan bir adamın ısrarlarına dayanamayarak o küçük kasabadan uzaklaşmak zorunda kaldığı iddiası, kulağa fazla ikna edici gelmiyordu doğrusu. Yine de anlattıklarında bir gerçeklik payı olduğunu düşündüm: Eski güzelliğini bilmeyenler, onu daha az çirkin bulabilirlerdi. Fakat yine de o gözleri, cildinin o rengi ve yüzünün o şekliyle, her şey bir yere kadardı! Daha önceleri nasıl olduğunu bilen ve hastalığın onu nasıl da acımasızca tükettiğini açıkça gören bizlere ise çok daha çirkin gelmesi kaçınılmazdı.

Bir akşam Guido ile Ada'yı bize yemeğe davet ettik. Sımsıcak bir aile havasının estiği, gerçekten de hoş bir buluşma oldu bu. Adeta dörtlü nişan kutlamamızın bir devamı gibiydi. Fakat Ada'nın saçları, hiçbir ışığın altında o akşamki gibi parlamıyorlardı artık.

Vedalaşma vakti geldiğinde, paltosunu giymesine yardım ettiğim Ada ile kısa bir an için baş başa kaldım. Havada daha önceki seferlerden farklı bir elektrik olduğunu hemen sezdim. Orada yalnızdık ve belki de birbirimizle başkalarının yanında

söylemek istemediğimiz bazı şeyleri paylaşabilirdik. Bir yandan ona yardım ederken düşünmeye koyuldum ve sonunda ne söylemem gerektiğini buldum:

"Şimdi de borsa oynadığını biliyorsun!" dedim hayli ciddi bir sesle. Bugün bile bazen, o kelimelerle aslında Ada'nın unutmuş olduğunu kabul etmediğim o son buluşmamızı, zihninde yeniden canlandırmak istemiş olabileceğimi düşünürüm.

"Evet," dedi gülümseyerek, "ve gayet de iyi yapıyor. Üstelik bu işte hayli ustalaştığını söylüyorlar."

Onunla birlikte bir kahkaha koyuverdim. Kendimi her türlü sorumluluktan arınmış hissediyordum. Dönüp yanımdan ayrılmadan önce mırıldanarak:

"Şu Carmen hâlâ yazıhanenizde çalışmaya devam ediyor mu?" diye sordu.

Yanıt vermeme fırsat bırakmadan koşarcasına uzaklaştı. Aramızda geçmişimizden eser kalmamıştı. Hiç değişmeyen kıskançlığı ise, aynı en son buluşmamızdaki kadar canlı ve yakıcıydı.

Zihnimde o günlerde yaşananlara geri döndüğümde, Guido'nun borsada kaybetmeye başladığını, bu konuda bizzat bilgilendirilmemden çok önceleri fark etmiş olmam gerektiğini düşünüyordum. İlk başlarda yüzünü aydınlatan o zafer parıltısı sönmüş, bir kez daha bilanço açığını nasıl kapatacağına dair endişeler içini kemirmeye başlamıştı.

"Cebinde tuttuğum tüm kayıtlara karşılık veren bir meblağ bulunduğu halde," diye sordum masumca, "neden böylesine endişeleniyorsun? Çok paran var diye hapse girecek değilsin ya!" Onu bu sözlerle yüreklendirmeye çalıştığım sırada aslında cebinde beş kuruşu olmadığını sonraları öğrenecektim.

Bir ağustos akşamı, beni bir kez daha peşi sıra balık avına sürükledi. Neredeyse dolunay şeklindeki Ay'ın yansıttığı göz kamaştıran ışıkla aydınlanan o gecede, olta ile herhangi bir balık yakalama ihtimalimiz oldukça düşüktü. Gelgelelim o ılık deniz esintisiyle huzur bulacağımızı söyleyen Guido, gitmemiz

için ısrar etti. Nitekim başka bir şey de bulamadık. İlk ve tek bir girişimin ardından bir kez daha hazırlamakla vakit kaybetmediğimiz oltalarımızı sandalın kenarına yaslayıp öylece bırakırken, küreklere asılan Luciano bizi kıyıdan giderek uzaklaştırdı. Ay'ın kuvvetli ışığı, denizin yalnızca yüzeyini değil, şüphesiz dibini de aydınlatıyor ve daha irice olan balıkları kendilerini bekleyen tehlikeye karşı uyarırken, oltaya takılı yemi kemirebilecek kadar ufak olanların ise kancadan uzak durmalarını sağlıyordu. Aç balıklara cömert bir ikramda bulunmanın ötesine gitmeyecektik.

Guido sandalın kıçına, ben ise pruvasına uzandık. Az sonra mırıldanarak:

"İnsanı nasıl da hüzünlendiriyor bu ışık!" dedi.

Muhtemelen parlak ışık altında uykuya dalmakta zorlandığından böyle söylüyordu ve ben de hem suyuna gitmek hem de ağır ağır solumakta olduğumuz o huzur dolu havayı anlamsız bir tartışmayla dağıtmamak adına, sözlerini başımla onayladım. Fakat duyduklarına itiraz eden Luciano, o parlak ışığın çok hoşuna gittiğini söyledi. Guido'nun yanıt vermeyişini fırsat bilerek hemen araya girdim ve bize bu dünyada olup biteni gösteren ışığın şüphesiz hüzün yüklü olduğunu söyleyerek Luciano'yu susturmaya çalıştım. Üstüne üstlük balık avını imkânsız kıldığını da ekledim. Sözlerime gülen Luciano, neyse ki sessiz kaldı.

Uzun bir süre boyunca kimsenin ağzını bıçak açmadı. Ben birkaç kez tam da Ay'ın yüzüne karşı esnedim. Guido'nun beni geceyi o sandalda geçirmeye ikna etmesine izin verdiğime pişmandım.

Guido, hiç beklenmedik bir anda bana dönerek:

"Kimya bilgine dayanarak, *veronal*ın[1] safının mı yoksa sodyumlusunun mu daha etkili olduğunu söyleyebilir misin?" diye sordu. Açıkçası ben, sodyumlu veronal diye bir şeyin varlığından haberdar bile değildim. Kimyadan anlıyor oluşum, var olan

[1] Barbitürik asitten elde edilen ve anestezik ve analjezik (ağrı kesici) olarak kullanılan beyaz, kristalimsi yapıdaki ilaç.

her şeyi ezberime aldığım anlamına gelmiyordu ya! Üstelik benim kimya bilgim, kitaplarımda yer alan her türlü bilgiyi bir çırpıda bulabilmeme ve daha önce duymadığım konular üzerine dahi tartışabilmeme – ki o anda aynen böyle yapmaktaydım– imkân sağlamanın ötesine gitmiyordu.

Sodyumlu mu demişti? Sodyumlu bileşiklerin vücudumuz tarafından en kolay emilenler oldukları herkesçe bilinen bir gerçek değil miydi?

Zira sodyum deyince aklıma, bir profesörümün, dinlediğim tek dersi sırasında tam da bu elemente düzdüğü övgüler geldi –ve sözlerini neredeyse tamamen hatırlamayı başardım. Sodyum, diğer elementlerin daha hızlı hareket edebilmek adına üzerine bindikleri bir araç işlevi görüyordu. Ve profesör bizlere, sodyum klorürün bir organizmadan diğerine nasıl kolayca geçtiğini ve yalnızca yerçekiminin etkisiyle yeryüzünün en derin çukurlarında, yani denizlerde nasıl toplandığını hatırlatmıştı. Profesörümün düşüncelerini aynen yansıtıp yansıtmadığımı bilemesem de, uçsuz bucaksız bir sodyum klorür yığınının tam ortasında durduğumuz o anda, sodyumdan sonsuz bir hürmetle bahsetmeye koyuldum. Guido, bir anlık tereddüdün ardından bir soru daha sordu:

"O halde ölmek isteyen birinin sodyumlu veronal alması gerekir, öyle mi?"

"Evet," diye yanıt verdim.

Ardından ise, yapmacık bir intihar girişiminde bulunmak isteyebilecek birilerinin de olduğunu hatırlayarak, sözlerimle Guido'nun zihninde tatsız bir anıyı canlandıracağımı hemen fark edemeyerek ekledim:

"Olmek istemeyen biri ise, şüphesiz saf veronal almalı."

Guido'nun veronal üzerine bu tip araştırmalar yapıyor olusundan şüphelenmem gerekirdi. Gelgelelim kafamı sodyuma fena halde takan ben, hiçbir şeyin farkına varamadım. Bunu izleyen günlerde, sodyuma atfettiğim özelliklerin varlığını kanıtlayacak birçok veriyle Guido'nun karşısına çıktım: İki farklı cismin, birleşme ya da özümsemenin yerine geçecek şekilde

sımsıkı kucaklaşması olarak tarif edebileceğimiz amalgamın daha hızlı meydana gelmesini sağlamak amacıyla, cıvaya sodyum ilave edilirdi. Diğer bir deyişle sodyum, altınla cıva arasında çöpçatanlık yapardı. Fakat Guido veneralle ilgilenmez olmuştu ve şimdi düşünüyorum da, bu beklenmedik ilgi kaybının nedeni, o günlerde borsadaki şansının yeniden yaver gitmeye başlaması olmalıydı.

Ada, bir hafta içerisinde tam üç kez yazıhanemize uğradı. Benimle konuşmak isteyebileceği düşüncesi ise, ancak ikinci ziyaretinden sonra zihnimde belirdi.

İlk ziyaretinde, yine her zamanki gibi beni eğitmeye girişmiş olan Nilini'ye denk geldi. Bir saat boyunca onun yazıhaneden ayrılmasını bekleyen Ada, huyunu bilmeden onunla konuşma gafletinde bulununca, lafı kısa kesmek yerine uzatması gerektiğini düşünen simsar, yerinden kalkmak bilmedi. Onları tanıştırdıktan sonra, Nilini'nin çene kemikleri arasındaki boşluğun bana dönük olmadığını fark ederek derin bir nefes aldım. Aralarında geçen konuşmaya ise katılmamayı seçtim.

Kendi çapında nükteli bir tavır dahi takınmaya çalışan Nilini, Tergesteo'da da aynen hanımefendilerin salonlarında yaptıkları kadar dedikodu yapıldığını anlatarak Ada'yı şaşırttı. Yalnız borsada öğrenilenlerin, diğer yerlerdekilere göre çok daha doğru olduğunu eklemeden de edemedi. Ada, onun kadınlara haksızlık ettiği kanısındaydı. Dedikodunun ne anlama geldiğini dahi bilmediğini söyleyerek kestirip attı. Tam bu noktada ben de lafa karıştım ve bunca yıllık tanışıklığımız boyunca ağzından başka birini kötüleyen veya çekiştiren tek bir kelime bile duymadığımı doğruladım. Bu sözleri söylerken gülümsedim, çünkü nedendir bilinmez, kendimi bir anlığına onu azarlıyormuş gibi hissettim. Ada'nın dedikoducu olmayışının altındaki asıl neden, başkalarının yaptıklarıyla ilgilenmeyişiydi. Onu ilk tanıdığım zamanlarda, sağlığı yerindeyken yalnızca kendi işleriyle uğraşmış, hastalığın pençesine düşmesinin ardından ise, giderek daralan kalbinde kalan o ufacık yere ancak kıskançlığını sığdırabilmişti. Onun lehindeki tanıklığımın aslında ne kadar

egoist olduğunu açıkça gözler önüne serdiğini fark etmemiş olacak ki, sözlerimi minnet dolu bakışlarla dinledi.

Nilini, ona da bana da inanmıyormuş numarası yaptı. Beni uzun yıllardır tanıdığını ve hayli safdil olduğuma inandığını söyledi. Sözleri hem beni hem de Ada'yı güldürdü. Gelgelelim, işi en iyi arkadaşlarından biri olduğumu ve beni avucunun içi gibi bildiğini –bir başkasının önünde ilk kez– söylemeye vardırınca, buna hayli bozuldum. İtiraz etmeye yeltenmeme rağmen, o yüzsüzce açıklama karşısında, aynen herkesin önünde birinin koynuna girmiş olmakla suçlanan bir genç kız gibi mahremiyetime saldırıldığını hissettim, onurum kırıldı.

Benim çok safdil olduğumu söyleyen Nilini, kadınların o şeytana pabucunu ters giydirmeyi beceren kurnazlığı sayesinde, Ada'nın da ben farkına bile varmadan yanı başımda birilerini çekiştirmeyi başarabileceğini iddia ediyordu. Ada'nın, ne amaca hizmet ettikleri belirsiz o iltifatlarla eğlenmeye devam ettiğini düşünsem de, asıl amacının Nilini'yi konuşturup bir an önce lafını bitirerek oradan ayrılmasını sağlamak olduğunu sonraları anlayacaktım. Bekleyeceği vardı doğrusu!

Yazıhaneye ikinci kez uğradığında, yanımda bu kez Guido vardı. Yüzündeki sabırsızlık ifadesinden, asıl konuşmak istediği kişinin tam da ben olduğumu anladım. Bir sonraki ziyaretine kadar her zamanki hayallerimle kendi kendime eğlendim. Benden aşk talep etmediği halde, sık sık benimle baş başa vakit geçirmek istediği oluyordu. Bazen kadınların kendileri bile ne istediklerini tam olarak bilemezlerken, bunu biz erkeklerin çözmesi ise hayli güçtü.

Sözleri, içimde yeni herhangi bir duygunun canlanmasına neden olmadı. Yakaladığı ilk fırsatta hiç vakit kaybetmeden konuya girdi; sesi benimle konuşmanın verdiği heyecandan değil, dışarı vurmakta olduğu duygu yükünden dolayı titriyordu. Carmen'in henüz yazıhaneden gönderilmeyişinin nedenini bilmek istiyordu. Hiç tereddüt etmeden, Carmen'e Olivi'nin yanında bir iş bulma girişimimiz de dâhil olmak üzere tüm bildiklerimi Ada'ya ayrıntılı şekilde anlattım.

Benden duydukları ile Guido'nun daha önce kendisine anlattıklarının bire bir örtüştüklerini fark etmesiyle birlikte, hemen sakinleşti. Sonraları öğrendiğime göre, ortada belirgin herhangi bir neden olmaksızın çıkıp gelen ve bazen ikna edici tek bir söz sayesinde ortadan kayboluveren dönemsel kıskançlık nöbetleri geçiriyordu.

Hızını alamayarak iki soru daha sordu: Bir yazıhane memuresine iş bulmanın gerçekten de bu kadar zor olup olmadığını ve Carmen'in ailesinin durumunun, onun aylığına muhtaç olacak kadar kötü olup olmadığını merak ediyordu.

Nitekim Trieste'de o dönemde genç bir kadının yazıhanelerde iş bulmasının gerçekten de zor olduğunu elimden geldiğince açıkladım. İkinci sorusunu ise, Carmen'in ailesinden kimseyi tanımadığım ve durumlarını bilmediğimden yanıtsız bırakmak zorunda kaldım.

Öfkeyle, "Guido ise o ailenin tüm fertleriyle can ciğer kuzu sarması," diye mırıldanan Ada'nın yanakları, eşzamanlı olarak süzülmeye başlayan gözyaşlarıyla bir kez daha ıslandı.

Ardından vedalaşmak üzere elimi sıktı ve bana teşekkür etti.

Gözyaşlarına rağmen gülümseyerek, bana güvenebileceğini bildiğini söyledi. Yüzündeki o gülümseme hayli hoşuma gitti; yalnızca eniştesine değil, gizli bir bağ kurduğu bir adama yönelikti sanki. O gülümsemeye layık olduğumu kanıtlamak isteyerek:

"Guido söz konusu olduğunda beni endişelendiren Carmen değil, borsa sevdası!" dedim mırıldanarak.

Ada, omuz silkti:

"O konunun hiçbir önemi yok. Annemle de konuştum. Babam da borsa oynardı ve nasıl büyük paralar kazandığını bir bilsen!"

Verdiği beklenmedik yanıt karşısında hayli şaşırdığımdan, ısrar ettim:

"Nilini denen o adam hiç hoşuma gitmiyor. Üstelik onun yakın arkadaşı olduğum doğru falan da değil!"

Bu kez şaşıran o oldu:

"Ben ise tam bir beyefendi olduğunu düşünüyorum. Guido da onu çok seviyor. Ayrıca Guido'nun borsadaki işlerini Nilini'nin büyük bir dikkat ve ihtiyatla yürüttüğüne inanıyorum," dedi.

Guido'yu kötüleyecek herhangi bir söz sarf etmemekte kararlı olduğumdan, sessizliğimi bozmadım.

Yeniden bir başıma kaldığımda ise, Guido'yu değil, kendimi düşünmeye başladım.

Nihayetinde Ada'yı yalnızca bir kız kardeş olarak görmem, belki de daha iyiydi. Bu sayede ne bana aşk vaat edecek, ne de benden aşkımı talep edecekti. Sonraki birkaç günü, büyük bir huzursuzluk ve dengesizlik içinde bir yerden diğerine amaçsızca savrularak geçirdim. Kendimi anlamakta güçlük çekiyordum. Kendimi neden sanki Carla beni tam o anda terk etmiş gibi hissediyordum? Aslında yeni herhangi bir şey yaşamamıştım. Kendime karşı dürüst olmalıydım: Daima yeni maceralar yaşamaya, ya da en azından ona benzer bir heyecanın peşinden koşmaya ihtiyaç duyuyordum. Ada ile ilişkim ise, ilk başlarda olduğu kadar karmaşık değildi artık.

Bir gün Nilini, alışkın olduğumdan çok daha uzun ve abartılı bir vaaz vermeye koyuldu oturduğu yerden: Ufku kaplayan kapkara bulutlar, fiyatların yükseleceğinin işaretiydi. Borsa doyma noktasına erişmiş, başka herhangi bir işlem özümseyemeyecek seviyeye gelmişti!

"Üzerine biraz sodyum atalım o zaman!" diye önerdim.

Sözünün kesilmesi hiç de hoşuna gitmediyse de, öfkelenmemek için üzerinde fazla durmadı ve konuşmaya devam etti: Birdenbire tüm dünyada büyük bir para sıkıntısı baş göstermiş ve bu nedenle paranın değeri yükselmişti. Tüm bunların şimdi, yani tahminlerinden bir ay önce gerçekleşmesine ise hayli şaşırıyordu.

"Elde avuçta ne varsa Ay'a göndermişlerdir de ondan!" dedim.

"Asla hafife alınmaması gereken çok ciddi konulardan bahsediyorum ben," dedi Nilini, tavana bakarak konuşmayı sürdüre-

rek. "Kimin gerçek bir savaşçı ruhu taşıdığı, kiminse ilk darbede yenilgiyi kabulleneceği işte şimdi ortaya çıkacak."

Nilini'nin neden paranın bir anda suyunu çekeceğini iddia ettiğini anlayamadığım gibi, Guido'yu cesaretini kanıtlamak üzere arenaya çıkacak savaşçılardan biri olarak gördüğünü de tahmin edemedim. Bitmek bilmeyen vaazlarıyla başımı şişirmesine engel olabilmek için sözlerini hayal meyal dinlemeye öylesine alışmıştım ki, bu son sözleri de bir kulağımdan girip diğerinden çıkmışlar, uçup gidivermişlerdi.Gelgelelim birkaç gün sonra, bizim Nilini aynı şarkıyı farklı bir makamdan okumaya başladı. Ortada yeni bir gelişme vardı: Guido'nun başka bir simsarla iş yaptığını keşfetmişti. Öfkeden deliye dönmüşçesine, Guido'ya karşı en ufak bir saygısızlığı ya da hatası bulunmadığının altını çizdi – ki ketumluğu da buna dâhildi, iş ortağının hiçbir sırrını ele vermemişti. Sözlerini doğrulamamı istedi benden. Guido'nun işleriyle ilgili bildiklerini, benden bile –böyle söylerken bir kez daha onun en yakın arkadaşı olduğumun altını çizdi– gizlememiş miydi? Fakat sadakatine karşılık büyük bir ihanete uğradığına göre, her türlü sorumluluktan da sıyrılmış oluyordu: Guido'nun elinde ne var ne yoksa kaybetmiş olduğunu yedi düvele haykırabilirdi artık! Kendisinin bizzat aracılık ettiği işlerde durumun biraz iyileşmesiyle direnebileceğini, doğru zamanı bekleyebileceğini ekledi; yine de Guido'nun ilk fırsatta ona böylesi bir haksızlık etmesi kabul edilebilir gibi değildi.

Bir de Ada'ya laf ediyordum! Nilini'nin kıskançlık nöbetini yatıştırmak imkânsız gibiydi. Ben Guido'nun durumuna dair ağzından laf almaya çalışırken, onun tek derdi ise, nasıl da sırtından vurulduğundan bahsetmeye devam ederek öfkesini boşaltmaktı. Ve az önce intikam almak için aksini yapacağını ilan etmiş olsa da, aslında ketumluğundan taviz vermemeye devam ettiğinin farkında değildi.

Öğleden sonra yazıhaneye geri döndüğümde, Guido'yu orada buldum. Çaresizlik ile uyku sersemliği arası garip bir halde, kanepede öylece yatıyordu.

"Tüm paranı borsada kaybetmişsin, öyle mi?" diye sordum.

Hemen yanıt vermedi. Allak bullak olmuş yüzüne siper ettiği kolunu yavaşça çektikten sonra:

"Benden talihsizini hiç gördün mü sen?" dedi.

Yüzünü yeniden koluyla örttü ve pozisyon değiştirerek sırtüstü döndü. Gözlerini kapattı, orada olduğumu unutmuş gibiydi.

Onu teselli etmeyi beceremedim. Kendisini dünyanın en talihsiz adamı olarak görmesine öfkeleniyordum. Onunki abartı değil, düpedüz yalandı, hem de kuyruklusundan! Elimden gelse ona tabii ki yardım ederdim; onu teselli etmeme ise olanak yoktu. Kanımca Guido'dan daha masum ve daha talihsiz kişiler dahi kendilerine acınmasını hak etmezler, çünkü aksi takdirde hayatlarımızda bu duyguyu ifade edebileceğimiz başka hiçbir şey kalmaz, ki o zaman her şey çok ama çok tatsızlaşır. Doğa kanunları, mutluluğun bir hak olmadığına, aksine hayatlarımızın çaresizlik ve acı ile şekillendiklerine işaret ederler. Ortaya bir av çıktı mı, her bir köşeden asalaklar koşup geliverir, hatta o anda yeterince asalak yoksa alelacele doğmaya çalışırlar. Çok geçmeden av kıtlaşır, hemen ardından ise yetmez olur; çünkü doğanın dengeleri hesap kitapla değil, deneyimle belirlenir. Av yetmez olduğunda ise, doyurulacak boğazların acı çekip ölmek suretiyle azalmaları gerekir ki bu şekilde denge en azından bir süre için yeniden sağlanabilsin. Bunda yakınılacak ne var ki sanki? Gelgelelim herkes yakınıp durur. Avdan tek bir lokma bile alamayanlar, bunun haksızlık olduğundan, kendilerini besleyebilenler ise daha fazlasını hak ettiklerinden yakınıp isyan ederler. Neden sessizce yaşayıp sessizce ölmeyi beceremezler ki bunlar? Avdan heybetli bir parça koparabilenlerin neşesi ise aksine öyle hoştur ki kendilerini herkesin önünde açıkça sergileyip alkışların keyfini çıkarsalar yeridir. Yalnızca zafer çığlıklarını seve seve dinler kulaklarım.

Bir de şu Guido'ya bakın! Bırakın para kazanmasını, elindeki paraya sahip olabilecek vasıflardan tek bir tanesi bile yoktu onda. Hem kumar oynayacağım diye masaya oturuyor, hem de

kaybettim diye ağlıyordu. Ne yaparsa yapsın haysiyetli bir beyefendi gibi davranmayı beceremiyor ve bu haliyle midemi bulandırıyordu. İşte tam da bu nedenden dolayı, sıcak dostluğumu, buna en çok ihtiyaç duyduğu anda ondan esirgedim. Niceleri yinelediğim iyi yüreklilik sözlerim dahi, bu tavrımı değiştirmeyi başaramayacaklardı.

Tüm bu düşüncelerle boğuştuğum sırada, Guido'nun nefes alıp verişi düzene girmiş, giderek horultuyu andırmaya başlamıştı. Resmen uykuya dalmaktaydı! Felaketin kapıda olduğu böylesi bir anda dahi, erkekçe bir tavır sergilemekten nasıl da uzaktı! Avını önünden çekip almışlardı; o ise en azından bir kısmını kurtarmaya çalışmak için gözlerini iyice açması gerekirken, belki de hâlâ orada olduğunu hayal etmek için sımsıkı yummuştu onları.

Kocasının başına gelen bu felaketten Ada'nın haberdar olup olmadığını merak ettim bir anlığına. Guido'ya bunu hiç tereddütsüz, açıkça sordum. Yerinden sıçradı ve hiç beklemediği bir anda yeniden tüm heybetiyle karşısında beliren kara yazgısını kabullenebilmek için bir süre durakladı.

"Hayır," diye mırıldandı. Ardından yeniden gözlerini yumdu.

Başlarından hayli sarsıcı olaylar geçen herkesin teselliyi uykuda aradığı bilinen bir gerçektir. Uyku, insana kaybettiği gücünü geri verir. Öylece durup bir süre daha onu izledim, ne yapmam gerektiğinden emin değildim. Uyumaya devam ettiği sürece ona nasıl yardımcı olabilirdim ki? Uyunacak zaman değildi bu. Bir omzundan sertçe kavrayıp, hoyratça sarstım:

"Guido!"

Derin bir uykuya dalmıştı. Uyku sersemi gözlerle, kararsızca yüzüme bakarak:

"Ne istiyorsun?" diye sordu. Hemen ardından öfkeyle yineledi:

"Ne istiyorsun söylesene!"

Ona yardım etmek istiyordum çünkü aksi takdirde onu uyandırmak için geçerli herhangi bir sebebim de kalmayacaktı. Ben

de öfkeme hâkim olamadım ve bağırarak bunun uyunacak zaman olmadığını, hemen toparlanıp başına gelen bu felakete karşı nasıl önlem alabileceğini düşünmeye başlaması gerektiğini söyledim. Oturup ayrıntılı bir hesap yapması, gerek ailemizin gerekse Buenos Aires'teki kendi ailesinin tüm fertleriyle durumu derinlemesine tartışması gerekliydi.

Guido, yattığı yerde doğruldu. Onu hoyratça uyandırışımın etkisini üzerinden henüz atamadığı belliydi. Esef dolu bir ifadeyle:

"Bıraksaydın da uyusaydım daha iyiydi. İşler bu haldeyken bana kim yardım edebilir ki? Bilanço açığını kapatabilmek için gerekli olan o ufak meblağı bir araya getirebilmek için ne kadar uğraştığımı hatırlıyorsun, değil mi? Şimdi ise ondan katbekat fazlası söz konusu! Kimden yardım isteyebilirim?" dedi.

Şefkatle değil, onu kurtarmak adına kendimi ve ailemi bazı şeylerden mahrum edeceğim düşüncesinin yarattığı öfkeyle:

"Ya ben ne güne duruyorum o zaman?" diye bağırdım. Bu çıkışımın ardından imdadıma cimriliğim yetişti de, yapmaya hazırlandığım büyük fedakârlığı en başından sınırlandırdım:

"Peki ya Ada? Ya kayınvalidemiz? Seni kurtarmak adına güçlerimizi birleştiremez miyiz?"

Yerinden kalkıp bana doğru ilerlemeye başladığında, boynuma sarılmaya niyetli olduğu apaçık ortadaydı. Bense tam da bunu hiç ama hiç istemiyordum. Ona yardım elimi uzattığıma göre, onu istediğim gibi azarlamak hakkını da elde etmiştim; bu hakkı sonuna kadar kullanmaya kararlıydım. Gerek o anda sergilediği aciz ve güçsüz tavırlardan, gerekse felaketi hazırlayan o küstahlığından ve kendini beğenmişliğinden dolayı yerden yere vurdum onu. Kimseye danışmadan, yalnızca kendi bildiğini okumuştu. Onu durdurmak, hatta korumak adına borsadaki işleriyle ilgili birçok kez bilgi talep etmiştim; o ise yardım tekliflerimi daima reddetmiş, yalnızca Nilini'ye güvenmeyi tercih etmişti.

Guido, sözlerime gülümseyerek karşılık verdi: Nasıl da zavallı bir haldeydi! Somurtkanlığının uğursuzluk getirdiğine inandığından, on beş gündür Nilini ile işbirliği yapmadığını söyledi.

Uyku sersemi tavırları ve yüzünden eksik etmediği pişkin gülümsemesi, varlığının ayrılmaz parçaları haline gelmişlerdi: Tek yaptığı, etrafında ne var ne yoksa berbat etmek ve gülümsemekti. Guido'yu kurtarmak için atılacak ilk adımın onu ıslah etmek olması gerektiğini bildiğimden, bir anda sert bir yargıç rolüne bürünüverdim. Ne kadar para kaybettiğini sorup da, bunu bilmediği yanıtını alınca hayli öfkelendim. Beni yatıştırmak için kendince bir numara yapan Guido, bana felaket olarak tanımlanmak için oldukça az gelen bir meblağ telaffuz edip de, bunun ayın on beşinde –yani yalnızca iki gün sonra– nakit olarak ödememiz gereken borca karşılık geldiğini söylediğini fark ettiğimde ise, öfkem katlanarak büyüdü. Guido ise borcu ödemek için ayın sonuna kadar vaktimiz olduğunu ve gidişatın değişebileceğini iddia ediyordu. Piyasalardaki para kıtlığı er ya da geç sona erecekti.

Bağırarak:

"Ne yani, bu dünyada kalmayan parayı gidip Ay'da mı arayacaksın?" dedim. O günden itibaren borsa defterini kapatması gerektiğinin altını çizdim. Zaten yeterince endişe verici olan durumu daha da kötüleştirme riskini göze alamazdı. Uğradığı zararı hesaplayıp Ada, Sinyora Malfenti, ben ve onun (yani babasının) arasında dörde böleceğimizi ve hep birlikte göğüsleyeceğimizi ekledim. Herhangi bir risk içermeyen basit ticaret işlerimize geri dönmek zorundaydık: Yazıhanemizde Nilini'yi de, herhangi başka bir borsa simsarını da bir daha asla görmek istemiyordum.

Süt dökmüş kediye dönen Guido, sesimi biraz alçaltmam için yalvardı, aksi takdirde komşular tüm konuştuklarımızı duyabilirlerdi.

Sakinleşmem için kendimi hayli zorlamam gerekti, bunu ise ancak alçak sesle de olsa ona saydırmaya devam etmek suretiyle başarabildim. Başına gelenler, işlediği bir suçun kaçınılmaz

sonucu dahi sayılabilirdi. Üstelik kanımca, ancak cahilin biri kendisini böylesi bir duruma düşürebilirdi. Yaptıklarının cezasını en ağır şekilde çekmesinin yararlı ve gerekli olduğunu düşünüyordum.

Guido, bu noktada çekingen tavırlarla da olsa isyan etti. Tanıdığımız herkes, hayatında en azından bir kez borsa oynamamış mıydı sanki? Ticarette başarıdan başarıya koşan kayınpederimizin, borsaya uğramadan geçen tek bir günü bile olmamıştı. Üstelik –Guido bunu gayet iyi biliyordu– ben de borsa oynamıştım.

"Oynamak var, oynamak var," diye karşılık verdim. O, borsada tüm mal varlığını riske atarken, ben ise yalnızca bir aylık kazancımı oynamıştım.

Guido'nun çocukça özürler icat ederek sorumluluklarından sıyrılma çabası içimi acıttı. İpin ucunu böylesine kaçırmasının altında, Nilini'nin daha fazla oynaması yolundaki sürekli teşviklerinin yattığını söyledi: Simsar dostu, onu büyük bir servet kazanacağına inandırmıştı.

Sözlerine güldüm ve onunla acımasızca alay ettim. Nilini'yle herhangi bir alıp veremediğimin olamayacağını, simsarın yalnızca işini yaptığını söyledim. Üstelik ufak bir ayrıntıyı atlıyor gibiydi: Nilini'ye kulak vermeyi bıraktıktan sonra, başka bir simsarla anlaşıp borsada oynadığı meblağı katlayarak, felaketi hazırlayan kendisi değil miydi? Nilini'nin arkasından çevirdiği bu işler sayesinde zararını aşağıya çekmeyi başarsaydı, onu kötülemekte haklı olabilirdi; şimdi ise payına yalnızca susmak düşüyordu. Yalnızca simsarını değiştirip de, peşinden dört nala koşan talihsizlikten kaçmak için aynı yolda ilerlemekte ısrar ederek, yaptığı hatayı telafi etmesi mümkün değildi. Bu aşağılanmaya son vermek isteyerek, boğazında düğümlenen hıçkırıklar eşliğinde hatasını kabul etti.

Onu daha fazla hırpalamadım. O anda içimde derin bir acıma hissi uyandırmıştı ve buna yeniden ihtiyaç duyacak olursa ona sarılmaya hazırdım. Zararın kendi payıma düşen kısmına denk gelen meblağı toparlamak için hemen harekete geçeceğimi ve

tercih etmesi halinde kayınvalidemize konudan bahsetme görevini de üstlenebileceğimi söyledim. Ona ise yalnızca Ada'yla konuşmak düşecekti.

Ona karşı duyduğum acıma hissi, kayınvalidemizle konuşmanın kendisine daha kolay geldiğini, Ada'yla yüzleşme fikrinin ise âdeta kâbusu olduğunu itiraf etmesiyle daha da derinleşti.

"Kadınları bilirsin! İş dünyasını tanımaz, işlerden ancak iyi gittikleri sürece anlarlar!" dedi. Karısına olanlarla ilgili tek kelime etmemeye kararlıydı. Bu görevi kayınvalidesine havale edecek, Ada'yı olup bitenden haberdar etmesi için Sinyora Malfenti'ye yalvaracaktı.

Bu karar onu büyük ölçüde rahatlattı ve birlikte yazıhaneden çıktık. Yanımda yürürken başını öne eğmiş, gözlerini yere dikmiş olduğunu görüp, onu böylesine hırpaladığıma pişman oldum. Fakat sevdiğim birine başka nasıl davranabilirdim ki? Sahip olduğu her şeyin mahvolmasını istemiyorsa, kendisini bir an önce toparlaması gerekliydi! Karısıyla açıkça konuşmaktan böylesine korktuğuna göre, aralarındaki ilişki kim bilir ne haldeydi!

Tam sakinleşmiştim ki, iki arada bir derede beni yeniden öfkelendirmeyi becerdi. Yürürken aklına, pek hoşuna giden bu hareket planında ufak bir değişiklik daha yapmak gelmişti: Karısına durumla ilgili tek kelime etmemekle kalmayacak, hemen ava çıkmak suretiyle, o akşam onunla karşılaşmamayı da garanti altına almış olacaktı. Bu sözlerden sonra ruhundaki kara bulutların hepsi bir anda dağılmış gibiydi. Tüm endişelerinden uzaklaşarak açık havada bir yerlere sığınma düşüncesi, sanki çoktan oradaymış ve keyfini çıkarmaya başlamışçasına rahatlamasını sağlamıştı. Öfkeden delirmemek mümkün değildi! O halde aynı pişkinlikle borsaya da dönebilir, hem kendi ailesinin hem de benimkinin geleceğini tehlikeye atan oyunlarına kaldığı yerden devam edebilirdi.

Bana dönerek:

"Hadi ama, son bir kez biraz eğlenmek istiyorum; bugün olanlara dair tek bir kelime dahi etmeyeceğine söz vermen şartıyla, seni de bana katılmaya davet ediyorum," dedi.

O âna kadar daima gülümseyerek konuşmuştu. Yüzümdeki ifadenin yumuşamadığını görmesiyle birlikte, ister istemez o da ciddileşti."Böylesine ağır bir darbeden sonra dinlenmeye ihtiyacım olduğunu senin de kabul edeceğine eminim. Gücümü toparladıktan sonra mücadeleye girişmem nasıl daha kolay olacak, göreceksin," diye ekledi.

Titreyen sesinin açık ettiği hislerin içtenliğinden şüphem yoktu. Bu nedenle öfkemi bir kenara bıraktım. Kararlarını onaylamadığımı, yalnızca gerekli parayı toparlamak için şehirde kalmam gerektiği bahanesiyle teklifini reddederek belli etmeye kararlıydım, hem böyle yaparak onu fazlasıyla kınamış olacaktım! Masum olan ben olduğum yerde kalırken, suçlu olan o ise umarsızca eğlenmeye gidiyordu.

Sinyora Malfenti'nin evinin kapısına vardık. Kendisini keyifli birkaç saatin beklediğini bilmesinden kaynaklanan o neşeli hali, belirdikten kısa bir süre sonra kaybolmuştu; benimle kaldığı sürece, sözlerimin neden olduğu yaraları gözler önüne seren o acı dolu ifade, yüzünden bir türlü silinmedi. Buna rağmen benimle vedalaşmadan önce, aynı anda hem hürriyet hem de nefret ifadesi olarak adlandırabileceğim –en azından bana öyle gelmişti– bir davranışta bulunarak biraz olsun içini döktü. Ona karşı böylesine içten bir dostluk sergilediğimi gördüğüne gerçekten şaşırdığını söyledi. Kendisi için yapmaya hazır olduğum fedakârlığa hâlâ inanamıyordu; kendimi onun başına gelenlerden herhangi bir şekilde sorumlu hissetmemem gerektiğini, ona yardım edip etmemek konusunda istediğim kararı vermekte özgür olduğumu üzerine basa basa (hem de ne basmak) tekrar etti.

Bu sözler üzerine kıpkırmızı kesildiğimden eminim. Kendimi o mahcubiyetten bir an önce kurtarabilmek amacıyla:

"Yalnızca birkaç dakika öncesinde, sen herhangi bir talepte bulunmadığın halde sana yardım elimi uzattığımı gördüğün

halde, şimdi neden geri adım atmak isteyeceğimi düşünüyorsun?" diye sordum.

Yüzüme bir süre hafif kararsızca baktıktan sonra:

"İçtenliğine inanıyor ve yardım teklifini şüphesiz kabul ediyorum, teşekkür ederim. Ancak şartım, senin de hak ettiğin kadarına sahip olacağın yeni bir şirket kontratı yapmamız. Hatta olur da işlerimiz düzelir ve sen de benimle birlikte çalışmayı hâlâ istersen, bunu maaş almadan yapmana izin vermeyeceğim. Yeni şirketimiz, tamamen farklı temeller üzerine kurulacak. Bu sayede, ilk faaliyet yılımızın sonunda uğradığımız kaybın üzerini örtebilmek adına ettiğimiz zararlardan korkmamıza gerek kalmayacak," diye ekledi.

Ona şöyle yanıt verdim:

"Bahsettiğin zararlar artık hiçbir önemi taşımıyorlar, kendini bu yüzden yiyip bitirmeyi de bırakmalısın. Şimdi kayınvalidemize yapacağın konuşmaya odaklansan iyi edersin. Şu anda ele alman gereken en önemli konu bu."

Bu sözlerle vedalaştık. Guido'nun en derin duygularını nasıl da büyük bir saflık ve masumiyetle ifade edişine gülümsediğimi anımsıyorum. Bana o uzun konuşmayı yapmasının altında yatan gerçek sebep, kendisine yaptığım yardım teklifini, abartılı bir minnettarlık sergilemesine gerek kalmadan kabul edebilmekti. Bana gelince, ondan zaten böyle bir şey beklemiyordum. Bana minnettar kalmasını haklı gösterecek bir şey yaptığımı bilmem fazlasıyla yeterliydi.

Nitekim ondan ayrılır ayrılmaz ben de sanki uzun süre kaldığım kapalı bir mekândan açık havaya çıkmışçasına rahatladım. Onu eğitmek ve doğru yola sokabilmek adına kendi özgürlüğümden nasıl de feragat etmiş olduğumu hissedebiliyordum. Öyle ya, nihayetinde pedagogun esareti daima hastasınınkinden daha büyüktür. İhtiyacı olan parayı ne yapıp edip bulmaya kararlıydım. Doğal olarak, bunu gerçekten ona ya da Ada'ya karşı duyduğum sevgiden mi, yoksa belki de yazıhanesinde bunca zaman çalışmış olduğumdan, bir köşesinden de olsa üzerime kalabilecek sorumluluk payından kurtulmak için mi yaptı-

ğımdan emin olamıyordum. Nihayetinde, mal varlığımın bir kısmını onun için feda etmeye karar vermiştim ve bugün bile her düşündüğümde, böyle davranmış olduğum için kendimle gururlanırım. Guido'yu saplandığı bataktan kurtaracak olan o meblağ, benim ise vicdanımı büyük ölçüde rahatlatmaktaydı.

Verdiğim kararın huzuruyla akşama kadar gezinmeye devam edip zamanın nasıl geçtiğini unutunca, ihtiyacım olan o yüklü meblağı nasıl elde edebileceğim konusunda fikir danışmam gereken Olivi'yi borsaya gidip yakalama fırsatını da kaçırmış oldum. Ardından bunun hiç de acil olmadığını düşündüm. Elimin altında hâlihazırda bayağı para vardı ve en azından ayın on beşindeki borcumuz için endişelenmeme gerek yoktu. Ayın sonunu nasıl getireceğimizi ise daha sonra düşünecektim.

O akşam boyunca bir daha Guido'yu düşünmedim. İlerleyen saatlerde ise, yani çocuklar yattıktan sonra, birkaç kez Augusta'ya Guido'nun başına gelen felaketten ve bunun mal varlığıma nasıl yansıyacağından bahsetmeye niyetlensem de, sonunda bu konuyu tartışmakla canımı sıkmak istemedim; Augusta'yı ikna etmekle, işlerin nasıl yoluna koyulacağı konusunda hep birlikte düşünüp karar vereceğimiz noktada uğraşmayı daha doğru buldum.

Deliksiz bir uyku çektim; ertesi sabah, cebimi hiç de öyle fazla parayla doldurmadan (Carla'nın almayı reddettiği ve belki bir gün ona ya da yerini dolduracak başka birine verebileceğim düşüncesiyle, üzerine titreyerek o güne dek sakladığım içi dolu zarfa, bankadan çekmeyi başardığım bir miktar parayı da eklemiştim) yazıhanenin yolunu tuttum. Bir yanımda dikiş diken Carmen, diğer yanımda ise aralıksız çarpıp eklediği rakamlarla boğuşan Luciano, tüm sabahı gazete okuyarak geçirdim.

Öğlen yemeği için eve döndüğümde, Augusta'yı şaşkınlık içinde ve moralsiz buldum. Yüzü, yalnızca benim sebep olduğum üzüntülerin ifadesi olan o kireç beyazı renge bürünmüştü. Edilgen bir tavırla:

"Mal varlığının bir kısmını Guido'yu kurtarmak için feda etmeye karar verdiğini öğrendim! Beni bu konuda bilgilendirmiş olmanı istemeye hakkım yok biliyorum ama..." dedi.

Haklarına dair öylesine kararsızdı ki duraksadı. Yeniden konuşmaya başladığında ise, suskunluğumu eleştirmeye koyuldu:

"Fakat haklısın, ben Ada gibi değilim, çünkü senin isteklerine asla karşı çıkmadım ben!"

Olup biteni anlamam biraz zaman aldı. Ada, kocasının başına gelenler hakkında annesiyle konuştuğu sırada, tesadüfen uğrayan Augusta'yı karşısında bulmuştu. Ada da, kız kardeşini gördüğü gibi kendisini koyuverip ağlamaya başlamış, ona yaptığım cömertçe tekliften bahsetmiş ve bunu asla kabul etmek istemediğinin altını çizmişti. Hatta bununla da kalmayıp, Augusta'ya beni bu kararımdan döndürmek için elinden geleni yapması için yalvarmıştı.

Augusta'nın yine aynı hastalıktan, yani ablasına karşı duyduğu kıskançlıktan mustarip olduğunu hemen fark ettiysem de, bunun üzerinde fazla durmadım. Ada'nın takındığı tavra ise hayli şaşırmıştım:

"İçerlemiş gibi miydi yani?" diye sorarken, gözlerimi şaşkınlıktan fal taşı gibi açtım.

"Hayır! Hayır, kesinlikle!" diye bağırdı Augusta tüm içtenliğiyle. "Beni öptü ve sımsıkı sardı... Belki de aslında sana sarılmak istemiştir, kim bilir."

Kendisini ifade ediş şeklini çok gülünç buldum doğrusu. O ise şüpheli bakışlarını üzerime dikmiş, beni inceliyordu.

Bu tavrına itiraz ettim.

"Ne yani, Ada'nın bana âşık olduğunu mu düşünüyorsun yoksa? Aklını mı kaybettin sen?"

Fakat bu sözlerimle, kıskançlığından korkunç bir şekilde rahatsız olduğum Augusta'yı sakinleştirmeyi başaramadım. Guido'nun da o anda keyif çatmaktan çok uzak olduğunu ve muhtemelen kayınvalidesi ile karısının yanında cehennem azabı çektiğini bilmek beni biraz rahatlatıyordu rahatlatmasına, fakat

yine de tamamen masumken kendimi böylesine bir durumun ortasında bulup huzurumdan oluşumu büyük bir haksızlık olarak değerlendiriyordum.

Bu kez de karımı şefkatle okşayarak sakinleştirmeyi denedim. Gözlerimin içine bakabilmek için başını geriye doğru atıp yüzünü benimkinden uzaklaştırdı ve beni hayli duygulandıran bir yumuşak başlılıkla:

"Biliyorum, beni de seviyorsun," dedi azarlarcasına.

Augusta için gerçekten önem taşıyan tek şeyin, Ada'nın hisleri değil benimkiler olduğu ortadaydı ve o anda aklıma, masumiyetimi kanıtlamamı sağlayacak parlak bir fikir geldi:

"Ada bana âşık demek, öyle mi?" dedim gülerek.

Ardından beni daha da iyi görebilmesi için ondan biraz daha uzaklaşarak, yanaklarımı şişirip gözlerimi bilerek yuvalarından fırlayana dek açtım ve kendimi elimden geldiğince Ada'ya benzetmeye çalıştım. İlk anda yüzüme şaşkınlıkla bakan Augusta'nın, vermek istediğim mesajı anlaması kısa sürdü. Önce istemsizce bir kahkaha koyverdiyse de, hemen sonra bu tavrından utandı.

"Yapma!" dedi, "Yalvarırım alay etme onunla." Ardından ise, gülmeye devam ederek hakkımı vermesi gerektiğini, çünkü Ada'nın yüzünü hayli garipleştiren değişiklikleri büyük bir başarıyla taklit ettiğimi ekledi. O anda Ada'ya sımsıkı sarıldığımı hisseden ben ise, böyle olduğundan emindim. Ve sonraları, yalnız kaldığım anlarda, aynı anda hem arzu hem de tiksinti dolu bir ruh haliyle defalarca yineledim o taklidi.

Öğleden sonra, Guido'yu orada bulabilmek umuduyla yazıhaneye döndüm. Onu bir süre bekleyip gelmediğini görmem üzerine ise evine gitmeye karar verdim. Oyle ya, Olivi'den para talep etmeme gerek olup olmadığı konusunu açıklığa kavuşturmak zorundaydım. Her ne kadar Ada'daki bir diğer tavır değişikliğiyle yüzleşmek zorunda kalacağım fikri, keyfimi hayli kaçırsa da, üstlendiğim sorumlulukları yerine getirmekle yükümlü olduğumu biliyordum. Kim bilir bana daha ne sürprizler yaşatacaktı o kadın!

Guido'nun evinin merdivenlerinde, basamakları ağır adımlarla tırmanmakta olan Sinyora Malfenti ile karşılaştım. Bana, Guido'nun ticarethanesini kurtarabilmek adına aile içinde o âna dek verilen tüm kararları, uzun uzadıya ve en ince ayrıntısına kadar anlattı. Bir önceki akşam, Guido'yu içine düştüğü felaketten kurtarmaları için hep birlikte harekete geçmemiz gerektiği konusunda görüş birliğine varamamışlardı. Ada, bu operasyona benim de dâhil olmamın zorunlu olduğunu ancak ertesi sabah anlamış ve bunu kesinlikle reddetmişti. Sinyora Malfenti, onun bu tavrının mazur görülmesi gerektiğini söylüyordu:

"Ne yapacaksın işte... En bağlı olduğu kardeşinin ailesini birikimlerinden mahrum etmenin utancıyla yüzleşmek istemiyor."

Merdiven sahanlığına vardığımızda biraz nefes almak ve dinlenmek için kısa bir mola veren kayınvalidem, gülerek bu işin altından kimse zarar görmeden kalkacaklarına inandığını söyledi. Ada ile Guido, o gün öğlen saatinden önce, konuyla ilgili tavsiye almak üzere eski bir aile dostları olan ve şimdi de küçük Anna'nın vasiliğini üstlenen bir avukatla görüşmeye gitmişlerdi. Avukatın söylediğine göre, yasalarda böyle bir zorunluluk bulunmadığına göre, ortada ödenmesi gereken bir para yok demekti. Guido ilk başlarda onur, haysiyet ve sorumluluklardan dem vurarak bu öneriye kesinlikle karşı çıksa da, Ada da dâhil olmak üzere diğer herkesin borcu ödememek üzerinde görüş birliğine varması halinde, bu karara uymaktan başka bir seçeneği kalmayacağı ortadaydı. "Bu durumda borsaya ticarethanenin iflas ettiğini mi bildireceğiz yani?" diye sordum şaşkınlıkla.

"Muhtemelen evet!" dedi Sinyora Malfenti, derin bir nefes alıp son katı çıkmaya hazırlanırken.

Guido öğlen yemeğinden sonra genellikle dinlenmeye çekildiğinden, bizi tek başına karşılayan Ada tarafından gayet iyi tanıdığım o ufak salona alındık. Beni karşısında gördüğünde bir an, kısacık bir an ne yapacağını şaşırdı; ben ise o an, içinde bulunduğu karmaşık ruh halini bir anda kavrayıverdim, sanki yüzüme açıkça söylenmişçesine ortadaydı her şey. Ardından kendisini toparladı ve kararlı, erkeksi bir tavırla elini bana doğ-

ru uzattı; belli ki bu şekilde az önceki kadınsı tereddüdünün izlerini silmeye çalışmıştı."Yaptıkların için ne kadar minnettar olduğumu Augusta'nın sana ilettiğini tahmin ediyorum. Şu an ne hissettiğimi ifade etmekte ise güçlük çekiyorum, zihnim karmakarışık. Üstelik hastayım da. Evet, hem de çok hastayım! Yeniden Bologna'daki bakımevine dönmeye ihtiyacım var!"

Sözleri, hıçkırıklarla kesildi:

"Şimdi ise senden bir iyilik daha yapmanı istiyorum. Yalvarırım, ihtiyacı olan parayı senin dahi veremeyeceğini söyle Guido'ya. Bu sayede görev ve sorumluluklarıyla yüzleşmesini sağlamamız çok daha kolay olacak."

Az önce hastalığını hatırlayarak hıçkırıklara boğulmuştu; şimdi ise kocasının durumundan bahsederken aynı tepkiyi veriyordu:

"Guido aslında yalnızca toy bir delikanlı ve ona karşı nasıl bir tavır takınacağımıza bunun bilinciyle karar vermeliyiz. Ona bu parayı vermeye hazır olduğunu bilirse, elde avuçta ne varsa hepsini gereksiz yere feda etmek için daha da inat edecektir. Gereksiz yere diyorum, çünkü bu noktada iflas beyanında bulunmanın mümkün olduğunu kesinlikle biliyoruz. Avukat her şeyi teyit etti," dedi.

Benim ne düşündüğümü sorma gereği hissetmeksizin, başka bir otoritenin görüşünü bana olduğu gibi aktarmaktaydı. Bunca zaman borsanın tozunu yutmuş birisi olarak, avukatınkiler bir yana, benim de konuya dair görüşlerim hayli önem taşıyabilirlerdi; fakat o anda bir şey düşünüp düşünmediğimi, ya da düşünüyorsam bile bunun ne olduğunu hatırlamıyorum doğrusu. Tek hatırladığım ise, kendimi hayli güç bir durumda hissettiğimdi. Guido'ya verdiğim sözden geri dönemezdim: O söz sayesinde onu öylesine acımasızca hırpalama, yüzüne onca hakareti bağırma hakkını kendimde bulmuştum ve bu sayede, vaat ettiğim meblağın üzerine âdeta faiz dahi bindirmiştim.

"Ada!" dedim kararsızlıkla. "Verdiğim sözden böyle bugünden yarına dönebileceğimi zannetmiyorum. Senin, Guido'yu arzu

ettiğin şekilde davranmaya ikna etmeyi denemen daha doğru olmaz mı?"

Söze karışan Sinyora Malfenti, bana karşı sergilemekten asla kaçınmadığı o büyük sempatiyi bir kez daha gözler önüne sererek, ne kadar hassas bir konumda olduğumu anladığını ve Guido'nun ihtiyaç duyduğu meblağın yalnızca dörtte birini elde etmesi halinde, her ne kadar istemediğini söylese de bizim isteklerimize boyun eğmek zorunda kalacağını söyledi.

Ada'nın gözyaşları ise dinmek bilmiyordu. Yüzünü mendiline gömmüş, ağlamaya devam ederek:

"O eşi bulunmaz teklifi yapmakla hiç ama hiç iyi etmedin! İşte şimdi açıkça görünüyor bu!" dedi.

Derin bir minnettarlık duygusu ile korkunç bir nefret arasında gidip geliyor gibiydi. Yaptığım yardım teklifinden bir daha bahsedilmemesini istediğini ekledi ve bir kez daha Guido'ya o parayı vermem için yalvardı; aksi takdirde kendisi bizzat devreye girerek, ya benim parayı vermemi ya da Guido'nun parayı kabul etmesini engelleyecekti.

Öylesine utanmıştım ki çareyi bir yalan uydurmakta buldum. Guido'ya vereceğim parayı çoktan toparladığımı söyleyerek, hayli mütevazı bir meblağ içeren o zarfın bulunduğu göğüs cebimin üzerine bir elimle hafifçe vurdum. Bunu hiç de hak etmediğimi biliyor olmasaydım, sözlerim üzerine Ada'nın yüzünde bir anda beliren o hayranlık ifadesinden şüphesiz büyük bir memnuniyet duyardım. Kendimi Ada'nın gözünde yüceltmeye yönelik o garip eğilimimden başka herhangi bir gerekçeyle açıklayamayacağım bu yalan, orada kalıp Guido'yu beklememe engel oldu, kendimi alelacele dışarıya attım. Öyle ya, bunun olacağını zannetmiyordum ama üzerimde olduğunu iddia ettiğim parayı çıkarıp vermem istenmesi halinde, bu rezaletin altından nasıl kalkardım? Yazıhanede bazı acil işlerin beni beklediğini söyleyerek hızla kapıya yöneldim.

Beni kapıya kadar geçiren Ada, cömert teklifimden dolayı teşekkür etmek ve bunu kabul edemeyeceğini söylemek üzere, Guido'yu bizzat yanıma göndereceğinin garantisini verdi. Bu

sözleri söylerken öylesine kararlı bir tavır takınmıştı ki, karşısında irkildim. O kararlılığının kısmen beni de hedef aldığını hissettim. Hayır! O anda beni sevmiyordu Ada. Abartılı bir iyilikte bulunmuştum. İyiliğimle fethetmeyi hedeflediğim herkes, onun ağırlığı altında âdeta ezilmişti; bu duruma isyan etmelerine ise şaşırmamak gerekirdi. Yazıhaneye gider gitmez, Ada'nın tavırlarının üzerimde bıraktığı nahoş etkiden kurtulmaya çalıştım; aslında iyiliğimin yalnızca ve yalnızca Guido'ya yönelik olduğunu hatırladım. Ada'nın tüm bu olanlarla ne ilgisi vardı ki? Kendi kendime, ilk fırsatta bunu Ada'ya da kanıtlayacağıma dair söz verdim.

En azından ikinci bir yalanın vicdan azabından kurtulabilmek için yazıhanenin yolunu tuttum. Aslında orada beni bekleyen hiçbir iş yoktu. Sabahın erken saatlerinden beri ince ince çiseleyen yağmur, o kararsız bahar gününü hayli serinletmişti. Evim yalnızca birkaç adım ötedeydi, yazıhaneye gitmek içinse çok daha uzun bir yol katetmem gerektiğini hatırlayarak huzursuzlandım. Fakat şartlar ne olursa olsun, aldığım karardan dönmeyecektim.

Çok geçmeden Guido da yazıhaneye geldi. Benimle yalnız kalabilmek için, Luciano'yu bir bahaneyle uzaklaştırdı. Yüzünde, karısıyla tartışmaları sırasında kullandığı en etkili silah haline gelen, benim de gayet iyi tanıdığım o allak bullak ifade vardı. Fazlaca ağlamış ve bağırmış olmalıydı.

Karısı ve kayınvalidesinin benimle paylaştıklarını bildiği planları konusunda ne düşündüğümü sordu. Bir anlığına kararsız kaldım. Onlarınkine tam zıt bir görüşte olduğumu söylemek istemiyor, yalan söyleyip onlarla hemfikir olduğumu belirtmem halinde ise Guido'nun sızlanmalarıyla uğraşmam gerekeceğini biliyordum. Ayrıca vaat ettiğim yardım konusunda birdenbire tereddüt ediyor gibi görünmek beni fazlasıyla üzecekti; bu kararı vermenin bana değil Guido'ya düşmesi gerektiği konusunda Ada ile görüş birliğine de varmıştık. Lafı geçiştirmek için; biraz daha hesap yapmamız, gidişatı değerlendirmemiz ve başkalarının da görüşlerini almamızın şart olduğunu söyledim.

Böylesi önemli ve hassas bir konuda tavsiyede bulunabilecek kadar iyi bir iş adamı olduğumu düşünmüyordum. Ve zaman kazanabilmek adına, isterse Olivi'ye danışabileceğimi ekledim.

Olivi'nin adını duyması, onu çileden çıkarmaya yetti:

"O dangalak herif ha!" diye bağırdı. "Yalvarırım onu bu işe hiç karıştırma!"

Olivi'yi savunacağım diye kendimi bir tartışmanın ortasında bulmaya hiç niyetim yoktu; fakat bendeki sükûnet, Guido'yu yatıştırmaya yetmedi. Durum bir önceki günkünün aynıydı, yalnız şimdi o bağırıyor, ben ise sessizce dinliyordum. Rolleri değişmiştik. İçine hapsolduğum mahcubiyet, elimi kolumu bağlamıştı. O ise her ne pahasına olursa olsun ne düşündüğümü bilmek istiyordu. İmdadıma yetişmek isteyen Tanrı tarafından bizzat gönderildiğine inandığım bir ilham perisi sayesinde, öyle güzel bir konuşma yaptım ki, sözlerim Guido üzerinde beklediğim etkiyi yapmış olsalardı, ardından meydana gelen felaketin önüne geçmemiz mümkün olabilirdi. Her şeyden önce birini ayın on beşinde, diğerini ise ayın sonunda gerçekleştirmemiz gereken iki ödemeyi, ayrı ayrı ele almamızı tercih ettiğimi belirttim. Nihayetinde ayın on beşinde ödememiz gereken borcun hiç de korkulacak bir yanı yoktu ve yalnızca Ada ile Sinyora Malfenti'yi bu ufak kaybı göğüslemeye ikna etmemiz gerekecekti. Sonrasında ise, diğer borcumuzu nasıl ödeyeceğimizi düşünüp bilgece bir karar almak için yeterli zamanımız olacaktı.

Guido, sözlerimi bir soruyla kesti:

"Ada, kendi payını çoktan toparladığını söyledi. Para yanında mı peki?"

Kıpkırmızı kesildim. Neyse ki hemen yeni bir yalan uydurup kendimi o tatsız durumdan kurtarmayı bildim:

"Ada parayı kesinlikle kabul etmeyeceğini söyleyince, ben de yolda bankaya uğrayıp hepsini hesabıma yatırdım. Fakat istediğimiz zaman geri alabiliriz, hatta istersen hemen yarın sabah."

Bunun üzerine Guido beni fikir değiştirmekle suçladı. Yalnızca bir gün önce, işleri yoluna koymak için ay sonunu beklemek

istemediğini söyleyen, ben değil miydim? Ve tam o anda öyle şiddetli bir öfke nöbetine tutuldu ki, cansız bir kukla gibi kanepenin üzerine yığılıverdi! Başta Nilini olmak üzere onu sürekli daha çok oynamaya teşvik eden bütün simsarları kapı dışarı edecekti. Ah! Kumar oynarken bir felakete sürüklenebileceğini ara ara düşünmemiş de değildi, ama bundan sonra hiçbir şeyden anlamayan bir avuç kadının sözlerine boyun eğmemeye kararlıydı.

Hemen gidip elini sıktım, hatta izin verse onu kucaklamaya bile hazırdım. Gerçekten arzuladığım tek şey, sonunda bu kararı vermesiydi! Kumar defterini kapatacak, her gününü çalışarak geçirecekti!

Hem ortak geleceğimizin, hem de onun kişisel özgürlüğünün anahtarı, işte bu kararda gizliydi. Artık yalnızca önümüzdeki o kısa fakat zorlu dönemi atlatmamız yetecek, sonrasında ise her şey çok daha kolay ve zahmetsiz olacaktı.

Kısa bir süre sonra, moralsiz fakat en azından biraz daha rahatlamış halde yanımdan ayrıldı. Onca zayıflığına rağmen yine de tüm benliğiyle önemli bir karar vermişti:

"Ada'nın yanına dönüyorum!" diye mırıldanırken, yüzünde buruk fakat kendinden emin bir gülümseme vardı. Ona kapıya kadar eşlik ettim ve içtenlikle söyleyebilirim ki kapının önünde onu bekleyen bir araç olmasa, ona evine kadar dahi eşlik etmekten kaçınmazdım.İntikam tanrıçası Nemesis, Guido'nun yakasını bir türlü bırakmıyordu. Yanımdan ayrıldıktan yarım saat sonra, evine gidip ona destek olmamın daha uygun olacağını düşündüm. Onu herhangi bir tehlikenin beklediğini falan zannettiğim yoktu; bununla birlikte artık tamamen onun tarafında olduğuma göre, Guido'nun istediği yardımı sağlamak üzere Ada ile Sinyora Malfenti'yi ikna etme denemelerine katkıda bulunabilirdim. Borsaya ticarethanenin iflasını bildirme işi hiç de hoşuma gitmiyordu, üstelik kapanacak borcu dörde böldüğümüz zaman kişi başına düşen meblağın kayda değer olduğunu kabul etsem de, bu yüzden hiç kimsenin felakete sürüklenmeyeceği de ortadaydı.

Hemen ardından, o andaki başlıca görevimin Guido'ya destek olmak değil, sözünü verdiğim parayı ertesi gün itibarıyla hazır etmek olduğunu hatırladım. Hiç vakit kaybetmeden Olivi'yi bulmaya gittim ve kendimi onunla yeni bir mücadeleye hazırladım. Ondan talep edeceğim yüklü meblağı şirketime birkaç yılda geri ödemenin yolunu bulmuştum, yalnız bunun için annemin mirasından arta kalan ne varsa birkaç ay içinde hesabıma yatırmam gerekecekti. Olivi'nin işleri zora koşmayacağını umuyordum, çünkü o güne dek ne şirket kârından, ne de faizlerden payıma düşenin ötesinde tek bir kuruş dahi talep etmediğim gibi, bu durumun bir daha asla tekrarlanmayacağına söz vermeye de hazırdım. Tüm bu fedakârlığı, Guido'dan paranın en azından bir kısmını geri alabileceğimi umarak yaptığım ortadaydı.

O akşam Olivi ile görüşmeyi başaramadım. Yazıhanesine vardığımda, birkaç dakika önce çıktığını öğrendim. Diğer çalışanlar, büyük ihtimalle Borsa'ya gittiğini söylediler. Orada da bulamayınca doğrudan evinin yolunu tuttum ve sonunda, onursal üyesi olduğu bir iktisat derneğinin toplantısına gitmiş olduğunu anladım. Onu orada yakalamayı deneyebilirdim, fakat artık gece olmuş ve sokakları âdeta dere yataklarına çeviren şiddetli bir yağmur yağmaya başlamıştı.

Bütün gece aralıksız devam eden o tufanı, uzun yıllar boyunca kimse unutamadı. Yağmur damlaları sakin sakin, dimdik, hiç azalmadan, saatlerce üzerimize boşalmışlardı. Şehri çevreleyen tepelerden aşağıya doğru kaymaya başlayan çamur, bizim atıklarımızla birleşerek kanalizasyon sistemimizi âdeta felç etti. Bir yere sığınıp belki diner diye bir süre bekledikten sonra, hiçbir umut olmadığını kabul edip teslim bayrağını çektim ve tamamen yağmur sularının altında kalan kaldırımlarda ilerlemeye koyuldum. Yol boyunca sövüp saymış, sonunda iliklerime kadar ıslanmış halde eve varmıştım. Yalnız yağmura değil, Olivi'yi aramakla kaybettiğim onca zamana da saydırıyordum. Zamanım, başkalarınınkine kıyasla o kadar da değerli olmayabilir belki, ama yine de onu boşuna harcadığımı fark ettiğimde çok

ama çok üzülürüm. Yağmurun altında koşarken kendi kendime: "Her şeyi yarına erteleyelim, hele şu hava bir düzelsin, güneş açsın, her yer kurusun da, o zaman her şeyi rahat rahat halle-deriz. Yarın Olivi'yle görüşecek, ardından da Guido'nun yanına gideceğim. Hayli erken kalkmam gerekebilir, ama en azından açık, yağmursuz bir güne uyanırım," diye düşündüm. Aldığım bu kararın doğruluğundan öylesine emindim ki, görüşmemin nasıl geçtiğini soran Augusta'ya, diğer herkesle tüm önemli ka-rarları ertesi güne ertelemek konusunda görüş birliğine vardı-ğımızı söyleyiverdim. Üzerimi değiştirdim, kurulandım, rahat ve sıcacık pantuflalarımı perişan haldeki ayaklarıma geçirdim; ilkin karnımı doyurduktan sonra, halat gibi kalın şeritler halin-de inen yağmurun pencerelerimi dövüşüne aldırmadan, sabaha kadar derin ve kesintisiz bir uyku çektim.

Haliyle o gece olup bitenlerden de ancak ertesi gün haberim oldu. Önce sağanak yağışın şehrin birçok yerinde sel baskın-larına neden olduğunu, ardından ise Guido'nun öldüğünü öğ-rendim.

Bunun nasıl olduğunu ise ancak çok sonraları kavrayabildim. Gece yaklaşık on bir sularında, Sinyora Malfenti'nin yanların-dan ayrılmasından hemen sonra karısını çağıran Guido, ona aşırı dozda veronal aldığını söylemişti. Ölüm döşeğinde oldu-ğuna karısını ikna etmek için uğraşmıştı. Ona sarılmış, öpmüş ve neden olduğu bunca üzüntüden dolayı ondan özür dilemişti. Konuşması zorlaşıp da kekelemeye başlamadan hemen önce ise, hayatta ondan başka hiçbir kadını sevmediğine yemin etmişti. Ne duyduğu bu sözlere, ne de gerçekten de ölüm tehlikesiyle karşı karşıya kalacak kadar aşırı dozda zehir içtiğine inanmayan Ada ise, Guido'nun tıpkı daha önce yaptığı gibi kendisinden para kopartmak için böylesi bir numara tezgâhladığını düşün-müştü.Konuşmalarının ardından neredeyse bir saat geçtikten sonra, Guido'nun uykusunun giderek daha da derinleştiğini görerek korkuya kapılmış ve evlerine oldukça yakın oturdu-ğunu bildiği bir doktora hemen bir pusula yazarak, aşırı dozda

veronal alan kocasının acil bir müdahaleye ihtiyaç duyduğunu söylemişti.

Kısa bir süre önce evlerine hizmetçi olarak alınan ihtiyar kadın, az sonra kendisine düşecek görevin önemi ve ağırlığına dair uyarı teşkil edebilecek herhangi bir duygunun farkına varmamıştı.

Gerisinin icabına ise yağmur bakmıştı. Dizlerine kadar suya batan ihtiyar hizmetçi pusulayı kaybetmiş, ancak doktorun evine varıp da telaş içinde kâğıdı aramaya koyulduğu sırada korkunç gerçeğin farkına varmıştı. Neyse ki durumun acil olduğunu iletmeyi unutmamış da, doktorla birlikte eve geri dönmüştü.

Doktor Mali, yaklaşık elli yaşlarında ve dâhi olarak adlandırılmaktan çok uzak bir doktordu, fakat kendisine düşen görevi daima ivedilik ve ciddiyetle yerine getirmekten de asla geri kalmazdı. Fazla özel hastası yoktu fakat hak ettiğinden düşük bir maaşla da olsa birçok çalışanı olan tanınmış bir şirkette çalıştığından, başının hayli kalabalık olduğunu söylemek mümkündü. Sağanak yağmur nedeniyle o akşam kendisini bin bir güçlükle sonunda eve atmayı başarmış, şöminenin yanında biraz kurulanıp ısınmıştı. O sıcacık yuvasından nasıl bir ruh hali içerisinde ayrıldığını siz hayal edin artık! Nitekim olup biteni öğrenmemin ardından zavallı dostumun ölüm nedenini derinlemesine araştırmaya koyulduğumda, Doktor Mali ile de görüşmek için ısrar ettim. Ondan tek duyabildiğim ise şu sözler oldu: Hizmetçinin peşinden evden çıkıp da, yağmurun şemsiyeyi geçerek onu bir kez daha sırılsıklam etmeye başladığını hissettiğinde köylülerin yağmur yağdığında evde oturduklarını hatırlayarak, tıp yerine agronomi okumadığına pişman olmuştu.

Guido'nun yanına vardığında, Ada'yı biraz daha sakinleşmiş bulmuştu. Doktoru yanında görünce, Guido'nun aylar önce tezgâhladığı intihar girişimiyle onu nasıl kandırdığı, zihninde daha da iyi canlanmış olmalıydı. İş artık ondan çıkmıştı: Bundan sonra olacakların tüm sorumluluğunu doktor üstleneceğinden, Guido'nun daha önceki sahtekârlığı konusunda da uyarılması gerekiyordu. Ve nitekim Ada, bir kulağını kendisine, diğe-

rini ise şehrin sokaklarından coşkuyla akan sele veren doktora, bildiği her şeyi en ince ayrıntısına kadar anlatmıştı. Gelgelelim, pusulanın kaybolması nedeniyle bir zehirlenme vakası için çağırıldığından habersiz olan doktor, yanında tedavi için gerekli hiçbir ilaç ve malzeme getirmemişti. Bu duruma, Ada'nın anlayamadığı birkaç söz mırıldanarak lanet etmişti. İşin en kötüsü, hastanın midesini yıkayabilmek için gerekli malzemeleri almak üzere gönderebileceği kimse olmadığından, aynı yolu iki kez daha gitmek zorunda kalacaktı. Guido'nun nabzına bakmış ve kalp atışlarının mükemmel olduğunu söylemişti. Ada'ya kocasının uykusunun normalde de derin olup olmadığını sormuş, başıyla onaylayan Ada ise yine de bu raddeye varmadığını eklemişti. Doktor, Guido'nun gözlerini kontrol etmişti: Işığa tam olması gerektiği şekilde tepki veriyorlardı! Bunun üzerine, sert bir kahve hazırlayıp hastaya ara sıra birkaç kaşık içirmeleri tavsiyesinde bulunarak oradan ayrılmıştı.

Evin kapısından çıkıp da sokağa adımını attığında da öfkeyle:

"Böyle bir tufanın ortasında intihar numarası yapanları cezalandırmak gerek!" diye söylendiğini öğrendim.

Sonunda kendisiyle tanıştığımda, büyük ihmalinden dolayı onu azarlamak cüretinde bulunmasam da, aklımdan geçenleri hemen anladı ve kendisini savundu: Bir sonraki sabah Guido'nun ölüm haberini aldığında büyük bir şaşkınlığa uğradığını, hatta gecenin bir yerinde kendisine gelip yerinden kalkarak, yüksek bir doz veronal daha almış olabileceğinden şüphelendiğini söyledi. Ardından ise tıp dünyasının içinde olmayan insanların, doktorların yalnızca kendi hayatlarını önemseyen hastalarının saldırılarından korunmak adına nasıl da canla başla mücadele etmek zorunda kaldıklarını asla tahmin bile edemeyeceklerini ekledi.

Doktorun evden ayrılmasından bir saatten biraz fazla bir zaman geçmiş, Guido'ya kaşıkla kahve içirmekten yorulan Ada, kocasının giderek daha az içtiğini ve kahvenin çoğunun yanaklarından süzülerek yastığını ıslattığını fark edip bir kez daha korkuya kapılmış ve hizmetçisine Doktor Paoli'ye gitmesi

için yalvarmıştı. Yaşlı kadın, bu sefer eline herhangi bir pusula almamış, doktora söylemesi gerekenleri aynen ezberlemişti. Gelgelelim, sağanak yağış nedeniyle sürekli bir yerlere sığınarak, dura dura ilerlemek zorunda kaldığından, doktorun evine varması bir saatten fazla sürmüştü. Yalnız ıslatmıyor, âdeta kırbaçlıyordu o tufan.

Evine vardığında Doktor Paoli'nin orada olmadığını öğrenmişti. Kısa bir süre önce bir hasta ziyaretine çağrılan doktor, çabuk dönmeyi umduğunu söyleyerek çıkmıştı. Sonradan öğrendiğimize göre ise, yağmurun dinmesini hastasının evinde beklemeye karar vermişti. İhtiyar ve iyi kalpli hizmetçisi, Ada'nın hizmetçisini şöminenin yanına oturtarak ona bir şeyler ikram etmişti. Doktor, çıkarken hastasının adresini bırakmadığından teslim bayrağını çeken iki yaşlı kadın, birlikte şöminenin başında birkaç saat geçirmişlerdi. Doktor ise, ancak yağmur dindikten sonra eve dönmüştü. Gerekli tüm malzemeleri alıp Ada'nın yanına vardığında ise, çoktan şafak sökmekteydi. Hastanın yatağı başında, yerine getirilecek tek bir görev kalmıştı: Guido'nun öldüğünü Ada'dan gizleyerek, Sinyora Malfenti'nin hemen oraya gitmesini ve acı haberi aldığında Ada'nın yanında olmasını sağlamak.

İşte tüm bunlar yüzünden, evimize haber oldukça geç ve kopuk parçalar halinde ulaştı.

Yataktan fırlarken, içim Guido'ya karşı son bir kez derin bir öfkeyle doldu: O anlamsız komedileriyle, başına gelen her talihsizliği daha da karmaşık bir hale getirmekte üstüne yoktu! Augusta, oğlumuzu bir anda bırakamayacağı için evde kaldığından, tek başıma yola koyuldum. Dışarı adımımı atar atmaz, zihnimde bir şüphe belirdi: Bankaların açılmasını ve Olivi'nin yazıhanesine varmasını bekleyip de, Guido'nun karşısına elimde söz verdiğim meblağ ile çıksam daha iyi olmaz mıydı? Guido'nun durumunun vahim olduğu haberi inandırıcılıktan öylesine uzaktı ki, göstere göstere yaklaşan felaketi hiç de önemsememiştim!

Acı gerçeği, merdivenlerde karşılaştığım Doktor Paoli'den öğrendim. Yüzüme bir tokat gibi çarpan sözlerini duyduğum-

da bir an için gözlerim karardı, tepetaklak yuvarlanacak gibi oldum. Neredeyse her günümü birlikte geçirdiğim Guido, hayatımdaki en önemli şahsiyetlerden biri olmuştu. Hayatta olduğu sürece onu, bizzat benim günlerimi aydınlatan ve bu nedenle tarafsız olduğunu iddia edemeyeceğim bir ışık altında görmüştüm. Öldüğünü öğrendiğimde ise, aniden bir prizmanın içinden geçerek baştan aşağıya değişmişti o ışık. Şaşkınlığımın asıl nedeni, tam olarak buydu. Birçok hata yapmış olmasına rağmen, aramızdan ayrılmasıyla birlikte tüm hatalarından bir anda arınmıştı sanki. Bana sorarsanız, kendini bir mezarlığın ortasında bulup da, her birinin üzerinde övgü dolu sözlerin yazılı olduğu mezar taşlarına göz gezdirdikten sonra, günahkârların nereye gömüldüklerini soran o şarlatan, salağın biriydi. Günahkâr ölü diye bir şey asla olmamıştı. Ve artık Guido da bu saflık mertebesindeydi! Ölüm, onu tüm günahlarından arındırmıştı.

Ada'nın derin ıstırabına şahit olan doktor, gördüklerinden hayli etkilenmiş gibiydi. Nasıl korkunç bir gece geçirdiğine dair yarım yamalak bir şeyler geveledi. Güçlükle de olsa, onu Guido'nun içtiği zehrin ölümcül olduğuna ve zamanında müdahale edilebilse dahi kurtarılmasının mümkün olmayacağına ikna etmeyi başarmışlardı. Aksini düşünse kahrından ölmesi işten bile değildi!

"Gelgelelim işin gerçeği başka," diye ekledi doktor üzüntüyle. "Birkaç saat önce gelmiş olsaydım, onu kurtarabilirdim. İçtiği zehrin boş ampullerini buldum."

Gösterdiği ampulleri dikkatle inceledim. Geçen seferkinden yalnızca biraz daha fazla, yani hiç de ölümcül olmayan bir doz içmişti. Ampullerin üzerindeki etiketlerde "Veronal" yazıyordu. Yani içtiği, sodyumlu veronal değildi. Guido'nun gerçek niyetinin intihar etmek olmadığını, o anda hiç kimse benden daha iyi bilemezdi. Fakat bundan kimseye bahsetmedim.Doktor Paoli, bir süreliğine Ada'nın yanına gitmememin daha iyi olacağını söyleyerek oradan ayrıldı. Verdiği hayli güçlü sakinleştirici ilaçların, kısa bir süre içinde etki etmeye başlayacağından emindi.

Koridorda ilerlerken, Ada'nın beni tam iki kez ağırladığı o ufak odadan gelen ağlama sesiyle irkildim. Ağzından çıkan kelimeleri tam olarak anlayamasam da, sesindeki çaresizlik apaçık ortadaydı. Sürekli "o" deyip durmasından, ne söylediğini az çok tahmin edebiliyordum. Ölüp giden zavallı kocasıyla ilişkilerini yeniden inşa etmekle meşguldü; gerçekten yaşadıklarından hayli farklı, hayal ürünü bir ilişkiydi bu. Kocası hayattayken birçok yanlış yaptığı şüphe götürmez bir gerçekti. Hepsi de ölümünden aynı derecede sorumlulardı: Borsa oynayışına hep birlikte göz yummuşlar, hatta onu bu konuda yüreklendirmişler, iş borç ödemeye gelince ise geri adım atarak onu yapayalnız bırakmışlardı. O da, hesabı kendi bildiği yoldan, çabucak kapatmaya karar vermişti. Tüm bu olanlarla uzaktan yakından alakam olmamasına rağmen, ona yardım etmesi gerektiğini hisseden tek akrabası ise ben olmuştum.

Zavallı Guido, üzeri bir çarşafla örtülmüş halde, öylece terk edilmiş yatıyordu. Çoktan kaskatı kesilen vücudu, bunun olacağını aklından bile geçirmeden hayata gözlerini yummuş olmanın şaşkınlığını anlatır gibiydi. Esmer ve hoş yüzünde, bana yönelik olmadığından emin olduğum sitem dolu bir ifade vardı.

Gidip Augusta'yı çağırarak, ablasının yanına gidip ona destek olmasını söyledim. Olup bitenlerden hayli etkilenmiştim ve Augusta da bana sarılıp ağlayarak:

"Onun için bir ağabey gibiydin sen," diye mırıldandı. "Mal varlığımızın bir kısmını onun anısını layıkıyla onurlandırmak için harcamamız konusunda seninle ancak şimdi hemfikirim."

Zavallı dostumun hak ettiği şekilde uğurlanmasıyla bizzat ben ilgilenecektim. İlk olarak, yazıhanemizin kapısına, vefat nedeniyle kapalı olduğumuzu bildiren bir ilan astım. Verilecek ölüm ilanını kendi ellerimle hazırladıktan sonra, cenaze ile ilgili işlemlere ise, ancak ertesi gün ve mutlak surette Ada'ya danışarak başladım. Ada'nın, kocasının naaşının yanından ayrılmamaya, ona mezarlığa kadar eşlik etmeye karar verdiğini işte bu şekilde öğrendim. Ona olan aşkını elinden geldiğince kanıtlamak istiyor olmalıydı. Zavallıcık! Ölünün ardından vicdan aza-

bı çekmenin ne demek olduğunu gayet iyi biliyordum. Babam öldüğünde ben de benzer bir acının pençesinde kıvranmıştım.

Nilini ile birlikte yazıhaneye kapanıp, tüm öğleden sonrayı orada geçirdik. Sonunda Guido'nun bilançosunun açık ve net bir hesabını yapmayı başardık. Ortaya çıkan tablo, gerçekten de içler acısıydı! Şirketin anaparasının tamamını batırmakla kalmayan Guido, üstüne bir o kadarını da piyasaya borçlanmıştı.

Zavallı merhum dostum için çalışmak, tüm gücümle çalışmak zorundaydım, fakat kendimi hayal kurmaktan bir türlü alıkoyamıyordum. İlk aklıma gelen, Guido'nun ticarethanesi uğruna tüm hayatımı feda etmek ve Ada ile çocukları için çalışmaktı. Peki bu yükün altından kalkabileceğimden emin miydim?

Ben uzaklara, çok uzaklara dalıp gitmişken, Nilini ise her zamanki gibi işi gevezeliğe vurmuştu. Onun da Guido ile ilgili hisleri tamamen değişmişti. Şimdi her şeyi anlıyordu! Zavallı Guido'nun, kendisine o büyük haksızlığı yaptığı sırada, onu intihara sürükleyecek olan bir illetin pençesinde olduğu açıktı. Bu nedenle her şeyi bir çırpıda unutmuştu artık. Ve buradan hareketle, kendisine bir methiye düzmeyi de ihmal etmedi: O zaten böyleydi, doğasında kimseye kin beslemek yoktu. Guido'yu daima sevmişti, sevmeye de devam edecekti.

Sonunda Nilini'nin hayalleri benimkilerle birleşti, hatta tamı tamına örtüştü. Böylesi bir felaketin ardından, kurtuluşu; güvenli fakat ağır adımlarla ilerleyen ticaret dünyasında değil, borsanın ta kendisinde aramamız gerekiyordu. Ve Nilini, bir arkadaşının kazancını son dakikada ikiye katlayarak büyük bir felaketin eşiğinden nasıl döndüğünü anlatmaya koyuldu.

Uzun saatler boyunca konuşmamıza rağmen, Nilini'nin ancak çok sonraları, öğlen saatlerine yaklaşırken ileri sürdüğü ve Guido'nun yürümeye başladığı istikamette ilerlememiz yolundaki teklifini tereddütsüz kabul ettim. Bu kararın üzerine, sanki arkadaşımı yeniden hayata döndürmüşçesine bir sevince boğuldum. Sonunda zavallı Guido adına, *Rio Tinto, South French* ve bunun gibi garip isimli birçok diğer hisseyi satın aldım.

Hayatımın en yoğun ve boğucu ritimde çalıştığım elli saati böylece başlamış oldu. Akşama kadar yazıhanenin içinde durup dinlenmeden bir aşağı bir yukarı volta atarak, talep ettiğim alım işlemlerinin yapılmasını bekledim. Guido'nun intihar haberinin borsaya ulaşmış olması halinde, onun adıyla talep edilen her yeni işlemin reddedileceğinden korkuyordum. Neyse ki haber ancak birkaç gün sonra yayıldı.

Nilini'nin tüm işlemlerin gerçekleştirildiğini teyit ettiğini bildirmesiyle bir anda içimi saran heyecan, alım satım şartlarıyla eşzamanlı olarak tüm hisselerimin hiç de küçümsenmeyecek miktarda değer kaybettiklerini öğrenmemle birlikte katlanarak arttı. Yaşadığım korkuyla karışık o heyecanla baş etmenin, o anda bana başlı başına bir iş gibi geldiğini gayet iyi hatırlıyorum. Zihnimde geriye döndüğümde, kendimi tam elli saat boyunca kumar masasına âdeta yapışmış bir halde, önümdeki kâğıt destesindeki kâğıtları hiç ara vermeden teker teker, yavaş yavaş kaldırmış, diğer bir deyişle "kâğıt açmış" gibi hissediyorum. Açıkçası onca saat boyunca böylesi bir direnç gösterebilen başka hiç kimseyi de tanımıyorum. Fiyatlardaki en ufak oynamayı dahi kaydediyor, yorumluyor ve (neden söylemeyeyim ki?) hisseleri kendim, ya da aslında zavallı dostum için en avantajlı olacak şekilde elimde tutmaya ya da satmaya karar veriyordum. Bu uğurda geceleri gözümü kırpmadan oturuyordum.

Aileden birilerinin giriştiğim bu kurtarma operasyonunu engellemeye çalışmasından korkarak, ayın on beşindeki borçla ilgili kimseye tek bir kelime etmedim. Meblağın tamamını kendi cebimden ödedim, zaten herkes defin işlemlerine dalmış olduğundan, kimsenin aklına borçla ilgili en ufak bir şey de gelmemişti. Üstelik ödenecek borç, tahmin ettiğimden daha da azdı: Talihim dönmeye başlamıştı bile! Guido'nun ölümü beni öylesine perişan etmişti ki, hem tüm işlemlerin altına bizzat kendi imzamı atmak, hem de kendi paramla kumar oynamak suretiyle, acımı biraz olsun dindirebildiğimi hissediyordum. Böylece uzun süre önce tam da onun önünde verdiğim iyi yüreklilik

kararını uygulamış oluyordum. O günlerde yaşadığım heyecan beni öylesine yiyip bitirdi ki, bir daha asla borsa oynamadım.

Sonunda olan oldu, kendimi "kâğıt açmaya" öylesine kaptırdım ki (birincil meşguliyetim bu olmuştu artık), Guido'nun cenazesine gitmeyi unuttum. İzin verin anlatayım: Tam cenazenin yapılacağı gün, satın aldığımız hisselerde büyük bir değer artışı meydana geldi. Nilini ile birlikte, hiç vakit kaybetmeden borcumuzun ne kadarını kapatabileceğimizi hesaplamaya giriştik. Çıkan sonuca göre, bizim Speier, mal varlığının yalnızca yarısını kaybetmiş görünüyordu! Bu harikulade sonuç karşısında kendimle gurur duydum. Nilini'nin ilk başlarda hayli şüphe duyduğum tahminlerinin bir bir tuttuklarını görüyor ve aynı sözleri şimdi ise, kendisine inanmak ve güvenmekte tereddüt etmeyeceğim bir rehberin ağzından dökülüyormuşçasına dinliyordum. Gerçi kanımca hem bu sonucu, hem de tam aksini tahmin ederek, bu sayede asla yanılmamayı garantilemişti ama bu düşüncemi kendime sakladım. Bu işte tüm hırsıyla yanımda yer almasını istiyordum; öyle ya, kazanma arzusu hisse değerleri üzerinde olumlu bir etki yaratabilirdi.

Saat üçte yazıhaneden çıktık ve cenaze töreninin üçe çeyrek kala başladığını hatırlayıp, kalabalığın arasında koşarak ilerledik.

Nefes nefese Chiozza kemerlerine vardığımızda, cenaze konvoyunu uzaktan da olsa gördüm; hatta bir dostumuzun cenaze vesilesiyle Ada için gönderdiği o faytonu dahi seçebildim gibi geldi. Nilini ile birlikte meydandaki faytonlardan birine atladığım gibi, arabacıya konvoyu izlemesini emrettim. Ve o anda dahi, gerek Nilini'nin aklında gerekse benimkinde yalnızca hisseler ve rakamlar vardı, "kâğıt açmaya" hiç ara vermemiştik sanki. Zavallı merhumu düşünmekten öylesine uzaktık ki, faytonun fazla yavaş ilerlediğinden şikâyet etmeye koyulduk. Kim bilir hiçbir işlemi takip edemediğimiz o anlarda borsada neler olup bitmekteydi? Bir an bakışlarını benimkilere kilitleyen Nilini, kendi adıma borsa oynamayı neden düşünmediğimi sordu.

"Şimdilik," dedim ve bilmem neden kızarıverdim, "aklımda yalnızca zavallı dostum için yapacaklarım var."

Kısa bir tereddüdün ardından ekledim:

"Sonrasında ise kendi işime bakabilirim." Arkadaşlığımızın uzun soluklu olmasını dilediğimden, beni borsa oynamaya teşvik edebileceği umudunu canlı tutmak istiyordum. Aklımdan ise, ona söylemeye cüret edemediğim şu sözleri geçirdim: "Kendimi asla senin ellerine bırakmayacağım!" Vaaz verme fırsatını kaçırmadı:

"Böylesine uygun ânı bir daha yakalayabilir misin acaba?" Borsada her an yeni bir fırsat kapısı doğabileceğini bizzat kendisinden öğrendiğimi unutmuş olmalıydı. Cenaze arabalarının tabutu indirmek için genellikle yanaştıkları o tanıdık noktaya vardığımızda başını pencereden dışarıya uzatan Nilini, hayret dolu bir çığlık koyverdi. Takip ettiğimiz cenaze konvoyu, Yunan mezarlığına doğru ilerlemekteydi.

"Sinyor Guido, Yunan mıydı yoksa?" diye sordu şaşkınlıkla.

Nitekim Katolik mezarlığının yanından mola vermeden geçen konvoyun hedefi, Musevi, Yunan, Protestan ya da Sırp mezarlığı olmalıydı.

İlk anda "Kim bilir, belki de Protestan'dı!" diye karşılık versem de, çok geçmeden bir Katolik kilisesinde dini nikâhla evlendiğini hatırlayarak, bu savımdan vazgeçtim.

Dostumun naaşını yanlış mezarlığa götürüyor olabileceklerinden şüphelenerek, "Ortada bir yanlışlık olmalı!" diye bağırdım.

Beklenmedik bir şekilde kahkahalara boğulan Nilini, gülmekten kırılıyor, kendine hâkim olamıyordu. Kocaman açılarak ufacık yüzünü neredeyse tamamen kaplayan ağzından çıkarak tüm vücudunu titreten kahkahalar tüm gücünü tüketmiş olmalılar ki, faytonun koltuğuna yığılıverdi.

"Asıl yanılan biziz!" diye bağırdı. Biraz sakinleşip de kahkahalarını kontrol edebilir hale geldiğinde ise, beni fena halde azarlamaya koyuldu. Konvoyun nereye gitmekte olduğunu fark

etmem gerekirdi; öyle ya, cenaze saatini bilmesi ve katılımcıları tanıması gereken kişi de bendim. Resmen bir yabancının tabutunun peşine takılmıştık!

Fena halde keyfim kaçmıştı; onunla birlikte gülmediğim gibi, ukalaca savurduğu azarlara katlanmakta da hayli zorlanıyordum. O da etrafına biraz daha dikkat edemez miydi sanki? Moral bozukluğumu dizginleyebilmemi, o andaki gerginliğimin asıl nedeninin, cenazeden çok borsada olup bitenleri kaçırışım olmasına borçluyum. Sonunda durumu bir an önce çözüme kavuşturabilmek adına, tartışmayı bırakıp faytondan indik ve Katolik mezarlığına doğru hareketlendik. Merhumun konvoyundaki tanımadığımız insanların, bunca yolu peşi sıra gidip onu onurlandırdıktan sonra, son anda neden böylesine beklenmedik bir şekilde terk ettiğimizi sorarcasına şaşkınlıkla yüzümüze bakmakta olduklarını fark ettim.

Sabırsızlanmaya başlayan Nilini, önden yürüyordu. Kısa bir tereddütten sonra mezarlık bekçisine dönerek:

"Sinyor Guido Speier'in naaşı geldi mi acaba?" diye sordu.

Bana hayli komik gelen soru, bekçiyi ise hiç de şaşırtmamış gibiydi. Üzülerek sorusuna yanıt veremeyeceğini belirtti. Tek söyleyebileceği, son yarım saat içerisinde mezarlık alanına iki farklı cenaze konvoyunun girdiğiydi.

Ne yapacağımızı bilmez halde durumu değerlendirmeye çalıştık. Guido'nun cenazesinin içerde mi yoksa dışarda mı olduğunu bilmemizin herhangi bir yolunun olmadığı ortadaydı. Nilini'yi boş verip kendi adıma bir karar aldım: Çoktan başlamış bir törene tam ortasında katılmak saygısızlığında bulunmayı kendime asla yakıştıramazdım. Bu nedenle mezarlığa girmeyecektim. Diğer yandan, gerisin geriye dönerken cenaze konvoyu ile tesadüfen yolda karşılaşmayı da göze alamazdım. Bu şekilde yalnızca defin törenine katılmayı da gözden çıkarmış oldum ve Servola'nın[1] arkasından geniş bir tur atarak şehre geri dönmeye karar verdim. Faytonu ise, simaen de olsa tanıdığı Ada'ya karşı

[1] Trieste'nin bir tepe üzerinde yer alan ünlü tarihi semti.

duyduğu saygı nedeniyle, aileye başsağlığı dileklerini sunmadan geri dönmek istemediğini söyleyen Nilini'ye bıraktım.

Tesadüfi herhangi bir karşılaşmadan kaçınabilmek adına, şehrin dışındaki kırlık alana giden yolda hızlı adımlarla ilerlemeye başladım. Bu noktada, yanlış konvoyun peşine takılmak suretiyle zavallı Guido'yu son bir kez onurlandıramamış olmam, zerre kadar umurumda değildi. Dini törenlerle kaybedecek vaktim yoktu benim. Omuzlarımda çok daha büyük bir sorumluluk taşımaktaydım: Dostumu, mal varlığını kurtarıp karısı ve çocuklarının geleceğini garantiye alarak onurlandıracaktım. Ada'ya kocasının kaybettiği paranın dörtte üçünü geri kazandığımı söylediğimde ise (ve bir yandan o ânı gözümün önüne getirirken, diğer yandan da tüm hesaplarımı aklımdan bir kez daha tekrar ediyordum: Guido'nun zararı, babasının verdiği anaparanın iki katına denk gelmekteydi. Bizzat devreye girmemle birlikte ise, geriye anaparanın yalnızca yarısına karşılık gelen bir zarar kalmaktaydı. Yani hesabım doğruydu. Aynen söylediğim gibi, zararının dörtte üçünü telafi etmeyi başarmıştım), Guido'nun cenazesine katılmayışımı affedeceğinden herhangi bir şüphem yoktu.

O gün hava hayli düzelmişti. Harikulade bir bahar güneşi tüm ihtişamıyla parıldıyordu; kır yolunun henüz ıslak zemininde ilerlerken, tertemiz ve sağlıklı havayı keyifle içime çektim. Akciğerlerimin, son günlerde onları mahrum ettiğim bu basit hareketle nasıl da dolup genişlediklerini hissedebiliyordum. Zindelik ve güç doluydum. İnsanın sağlıklı olduğunun gerçekten farkına varabilmesinin tek yolunun, kıyaslardan geçtiği bilinir. Kendimi zavallı Guido ile kıyaslıyor, onun yenilgiyle ayrıldığı mücadelede zafer üstüne zafer kazandığımı fark ederek kendimi yüceltiyordum. Etrafımdaki her şey bana âdeta sağlık ve güç aşılıyordu. Hatta genç ve diri otlarla kaplı kırlar bile. Birkaç gün önce hepimize felaket gibi gelen o tufanın ardında bıraktığı sırılsıklam ve geniş topraklar, şimdi aynı suyun yalnızca nimetlerinden yararlanıyorlar, buzlarını çözmek için ihtiyaç duydukları ısıyı da güneşin göz kamaştıran ışıklarından alıyor-

lardı. Şüphesiz gökyüzünün o güzelim maviliği de yeri geldiği zaman kararmasını bilmeliydi, aksi takdirde başka felaketlere yol açması işten bile olmazdı. Gelgelelim bu satırları yazarken ruhumu ele geçirdiğini hissettiğim deneyimlerimin getirdiği bu öngörüye, o zamanlar henüz sahip değildim. O anda ise ruhum, yalnızca benim değil, tüm doğanın sağlığına adadığı "Sonsuz sağlığa methiye" adlı şarkıyı mırıldanmaktaydı.

Adımlarımı giderek hızlandırdım. Kendimi uçuyormuşçasına hafif hissediyor ve bunun tadını çıkarıyordum. Servola tepesinden aşağıya inerken iyice hızlanan adımlarım, neredeyse koşu ritmini tutturdular. Düzlük alana, Sant'Andrea Kordonu'na vardığımda ise yeniden yavaşladılarsa da, hafifliklerinden hiçbir şey kaybetmediler. Yürümüyor, havada süzülüyordum sanki.

En yakın dostumun cenazesinden dönmekte olduğumu tamamen unutmuştum. Adımlarım ve soluk alıp verişimle, daha çok muzaffer bir savaşçıyı andırıyor olmalıydım. İçinde kaybolmakta olduğum bu zafer sarhoşluğunu ise, uğruna arenaya çıktığım zavallı dostuma adamıştım.

Borsadaki kapanış kurlarını görmek amacıyla yazıhanenin yolunu tuttum. Beklediğimin altında olduklarını görsem de, inancımı kaybetmedim. "Kâğıt açmaya" devam edecek, er ya geç beklediğim sonucu elde edecektim.

Sonunda ayaklarım geri geri giderek de olsa, Ada'nın evine uğramak zorunda kaldım. Kapıyı Augusta açtı. Henüz bana selam bile vermeden:

"Ailemizin tek erkeği olan sen, nasıl olur da cenazeye gelmezsin?" diye sordu.

Şemsiyemi ve şapkamı nazikçe girişte bıraktıktan sonra, aynı sözleri iki kez tekrarlamak zorunda kalmamak adına, hemen Ada'yla konuşmak istediğimi belirttim. Bu esnada karımı, cenazeye katılmamak için çok geçerli bazı sebeplerim olduğuna ikna etmeye koyuldum. Ne var ki kendime az önceki kadar güvenmiyordum ve kim bilir belki de günlerdir biriken yorgunluktan, kalçama aniden bir sancı saplanıverdi. Augusta'nın bana o sözlerle çıkışması, Guido'nun cenazesine gitmeyişimin âdeta

bir skandal olarak yorumlandığından neredeyse emin olmamı sağlamış ve affedileceğime dair inancımı da köreltmişti. O kederli törene katılanların, acılarını bir anlığın bir yana bırakıp, birbirlerine benim nerede olduğumu soruşlarını gözümün önüne getirebiliyordum.

Ada, benimle görüşmedi. Daha sonraları öğrendiğim kadarıyla, orada kendisini beklemekte olduğum ona söylenmemişti bile. Onun yerine karşımda, yüzünde o güne kadar hiç görmediğim sertlikte bir ifadeyle hemen konuya giren Sinyora Malfenti'yi buldum. Özür üstüne özür sıralamaya başladıysam da, mezarlıktan şehre yürürken ayaklarımı yerden kesen o güvenden eser kalmamıştı. Kekeliyordum. Gerçekleri, yani Guido'nun kaybettiği parayı geri kazanabilmek adına borsada giriştiğim gözü pek mücadeleyi anlatırken, araya o anda uydurduğum birkaç ayrıntı serpiştirmeyi de ihmal etmedim: Cenaze töreninin yapılacağı saatten az önce, bir siparişle ilgili olarak Paris'teki bir şirkete telgraf çekmek zorunda kalmış ve kesin bir yanıt almadan yazıhaneden uzaklaşmak istememiştim.

Nilini ile birlikte Paris'e bir telgraf göndermek zorunda kaldığımız gerçekten de doğruydu, yalnız iki gün önce olmuştu bu, üstelik yanıtını da çoktan almıştık. Neyse işte, olan olmuştu bir kere ve gerçekleri tüm ayrıntısıyla anlatmamın, yani hisse değerlerini irade gücüm ve derin arzum sayesinde değiştirmek gibi hayli ciddi bir operasyona girişmiş olduğumu söylememin de affedilmeme yetmeyeceğinin farkındaydım. O âna dek elde ettiğim başarılı sonuçlar sayesinde Guido'nun ardında bıraktığı borcun ne seviyeye indiğini duyan Sinyora Malfenti ise, beni affetmekte gecikmedi. Bana ne kadar teşekkür etse az olacağını söylerken, gözleri yaşlarla doluydu. Bir kez daha yalnızca ailenin tek erkeği değil, aynı zamanda en iyisi konumuna yükselmiştim.

Ada'yla bizzat görüşebilmek adına o akşam Augusta ile birlikte tekrar evine gelmemiz için ısrar eden kayınvalidem, Ada'nın o anda kimseyi kabul edebilecek bir halde olmadığını, fakat kendisinin her şeyi hiç vakit kaybetmeden ona anlatacağını söyledi.

Bu sözler üzerine, Ada ile yüz yüze vedalaşmak gereği duymadığını belirten karımla birlikte –zavallı Ada, çaresizlik içindeki ağlama nöbetleri ile etrafında olanları tamamen tepkisizce izlemek arasında gidip geliyor, çoğu zaman kendisiyle konuşanın kim olduğunu seçmekte dahi güçlük çekiyordu– keyifle orada ayrıldım.İçimde bir umut alevlendi:

"Öyleyse Ada, cenaze töreni sırasında orada olmadığımı fark etmemiş olabilir mi?"

Ada'nın benim yokluğumu fark edişinin ardından verdiği tepkiyi her yönüyle abartılı bulan Augusta, bu konuda konuşmamayı tercih ettiğini söyleyerek lafı kestirip attı. Ada; bir açıklamada bulunması için Augusta'nın yakasına yapışmış, karımdan hiçbir şey bilmediğini çünkü onun da henüz beni görmediğini duyması üzerine ise, kendisini bir kez daha çaresizliğin kollarına bırakarak avaz avaz bağırmış, tüm aile fertleri ondan açıkça nefret ettiğine göre, zavallı Guido'nun yaşamının böylesine hazin ve acıklı bir şekilde noktalanmasının kaçınılmaz olduğunu söylemeye başlamıştı.

Doğrusu tüm bu olanlar karşısında Augusta'nın beni savunması gerektiğini düşündüm. Ada'ya, aile içinde kocasına ihtiyaç duyduğu yardımı temin etmeye hazır olan tek kişinin ben olduğumu ve zamanında sözlerime kulak vermiş olmaları halinde, herhangi bir intihar girişiminde bulunmaya (ya da böyleymişçesine numara yapmaya) ihtiyaç duymayacağını hatırlatması gerekirdi.

Aksine Augusta sessiz kalmayı seçmişti. Ada'nın içine sürüklendiği çaresizlik onu öylesine derinden etkilemişti ki, o anda onunla bu tip bir tartışmaya girmenin büyük bir saygısızlık teşkil edeceğini düşünmüştü. Lafı fazla uzatmak istemiyordu, zaten Sinyora Malfenti'nin sözlerinin, Ada'nın bana ne kadar haksızlık ettiğini göstermeye fazlasıyla yeteceklerinden emindi. Açıkçası benim de inancımın bu yönde olduğunu söylemeliyim, hatta o andan itibaren Ada'nın uğrayacağı şaşkınlık ve ardından sergileyeceği minnettarlık dolu tavırları gözümün önünde can-

landırarak keyifle izlemeye başlamıştım bile. Öyle ya, pençesine düştüğü Basedow illeti tüm tepkilerini uç noktalara taşımıştı.

Yeniden yazıhaneye döndüğümde, borsada çok hafif de olsa bir yükselme meydana geldiğini öğrendim; bu sayede bir sonraki günkü açılış değerlerinin, sabahki kur değerlerine denk olacağını umut etmem mümkündü.

Yemekten sonra kızımız biraz rahatsızlanınca, Augusta'yı onun yanı başında bırakarak Ada'yı ziyarete tek başıma gitmek zorunda kaldım. Beni karşılayan Sinyora Malfenti, mutfakta bitirmesi gereken birkaç işi bahane göstererek, Ada ile beni yalnız bırakmaya mecbur olacağını söyledi. Ardından ise Ada'nın aslında bizi yalnız bırakması için kendisine yalvardığını, çünkü benimle başka kimsenin duymaması gereken bazı konularda konuşmak istediğini itiraf etti. Daha öncesinde tam iki kez Ada ile baş başa kaldığım o ufak odadan çıkarken, Sinyora Malfenti gülümseyerek:

"Guido'nun cenazesinde bulunmayışını henüz bağışlamadığını bilmelisin ama... az kaldı!" dedi.

O ufak odaya ne zaman girsem, kalbim delice atmaya başlardı. Bu seferki heyecanımın nedeni, artık sevmediğim bir kadın tarafından sevildiğimi görmek korkusu değildi. Yalnızca birkaç dakika önce ve ancak Sinyora Malfenti'nin sözleri sayesinde, zavallı Guido'nun anısına nasıl da büyük bir saygısızlıkta bulunduğumu kabul etmek zorunda kalmıştım. Özür olarak kendisine yüklü bir meblağ sunduğumu bildiğinden emin olduğum Ada ise, buna rağmen beni hemen affetmekte zorlanıyor olmalıydı. Oturduğum yerden, Guido'nun aile fotoğraflarına göz gezdirdim. İhtiyar Sinyor *Cada*'nın yüzündeki tatminkâr ifadenin, başarıyla sonuçlandırdığım operasyonların doğal bir sonucu olduğunu düşündüm; zayıf, ufak tefek bir kadın olan annesi ise uzun kollu bir elbise giyinmiş, başına da gür mü gür saçlarının üzerinde dengede duran ufak bir şapka kondurmuştu, yüzünde hayli ciddi bir ifade vardı. Öyle ya! Fotoğraf makinasının karşısına oturan herkesin, yüzüne kendine özgü bir ifade yerleştiği bilinirdi; karşımdaki yüzleri inceler gibi seyretmeye

koyuluşuma öfkelenerek bakışlarımı onlardan uzaklaştırdım. Guido'nun annesi, oğlunun cenaze törenine katılmayacağımı tahmin etmiş olamazdı ya!

Ada'nın benimle nasıl konuştuğunu gördüğümde ise, acı dolu bir sürprizle karşılaşmış oldum. Bana söylemek istediği her şeyi uzun uzadıya düşünmüş ve defalarca tekrar etmiş olmalıydı: Öngörmesinin imkânsız olduğu açıklamalarımı, itirazlarımı, düzeltmelerimi, eklemelerimi ise hiç ama hiç hesaba katmamış gibiydi. Ürkek bir tay gibi, önündeki araziyi hiç durmadan, boylu boyunca katetti.

Odaya girdiğinde üzerinde yalnızca siyah bir sabahlık vardı; karmakarışık saçları, aksi takdirde yerlerinde duramayan ve bir türlü sakinleşemeyen ellerce ısrarla çekiştirilmişe benziyorlardı. Oturduğum ufak masaya doğru yaklaştı, beni daha iyi görebilmek için iki eliyle birden masanın üzerine yaslandı. Yüzü bir kez daha süzülmüştü; her bir parçasını ait olduğu yerden taşıran o garip iyileşme süreci sona ermiş olmalıydı. Guido onun kalbini çaldığında olduğu kadar güzel değildi, fakat ona bakan hiç kimse, hastalıktan herhangi bir iz göremezdi. Kurtulmuştu! Ondan boşalan yeri ise, derin ve tarifsiz bir acı doldurmuştu. Acısını öylesine iyi anladım ki söyleyecek tek bir kelime bulamadım. Yüzüne bakarken kendi kendime: "Ağzımdan çıkacak hangi söz, onu bir ağabey şefkatiyle kollarımın arasına alarak, ağlamaya ve içini dökmeye teşvik etmemin yerine geçebilir ki?" diye düşündüm. Sonrasında, benimle saldırgan tavırlarla konuşmaya başlaması üzerine karşılık vermek istediysem de, öylesine zayıf bir tepkiyle yetinmek zorunda kaldım ki, Ada beni duymadı bile.

İçeriğini burada tekrar etmemin mümkün olmadığı, bitmek bilmeyecekmiş gibi gelen bir konuşma yaptı, konuştu da konuştu. Yanlış hatırlamıyorsam, kendisi ve çocukları için yaptıklarımdan dolayı hayli soğuk bir tavırla teşekkürlerini sunarak başladı sözlerine. Hemen ardından ise sertleşti:

"Böylece bir hiç uğruna, pisi pisine ölmüş oldu kocam, öyle değil mi?"

Ardından, söylediklerini başka kimsenin duymasını istemiyormuşçasına sesini alçalttı; bu kez ifadesinde, Guido'ya ve belki de bana (kim bilir?) karşı duyduğu sevgiden kaynaklanan bir sıcaklık, bir içtenlik vardı:

"Kocamın cenazesine gelmediğin için seni affediyorum. Bunu yapamazdın biliyorum ve seni affettiğimi bilmeni istiyorum. Üstelik hayatta olsa, Guido'nun da böyle yapacağından eminim. Cenazesine gelip de ne yapacaktın tanrı aşkına? Onu sevmiyordun ki sen! İyi yürekliliğinle benim için, duyduğum acı ve paramparça olan kalbim için ağlayabilirdin elbet, fakat Guido için... nefret ettiğin o adam için asla! Zavallı Zeno! Zavallı ağabeyim benim!"

Gerçekleri böylesine saptırarak telaffuz ettiği bu sözler, kabul edilir cinsten değildi. Karşı çıksam da, beni duymadı bile. Bağırdığımı hatırlıyorum ya da en azından sesimin boğazımı âdeta törpüleyerek çıkışını hissettiğimi:

"Ortada bir hata olmalı, tüm bunlar yalan, hatta düpedüz iftira! Nasıl olur da böyle düşünürsün?"

Alçak sesle konuşmaya devam ederek:

"Nitekim ben de onu sevmeyi bilemedim. Onu ne düşüncelerimde ne de hayallerimde asla aldatmadığım doğruydu, ama başına geleceklerden koruyacak gücü kendimde bulamadığımı daima hissettim. Karınla ilişkini uzaktan izliyor ve sizi için için kıskanıyordum. Sizinki, onun bana sunduğundan çok daha iyi bir hayattı. Cenazede bulunmadığın için sana teşekkür etmeyi borç biliyorum, çünkü aksi takdirde bugün dahi hiçbir şeyin farkında olmayacaktım. Şimdi ise her şeyi görüyor ve anlıyorum. Onu sevmiyordum ben: Aksi takdirde ruh derinliğinin en büyük ifadesi olan kemanından bile böylesine nefret etmem nasıl mümkün olabilirdi?" dedi.

Bu sözleri üzerine başımı kollarımın arasına yerleştirerek yüzümü gizledim. Bana yönelttiği suçlamalarda, üzerine tartışılmayacak kadar haksızdı ve sesindeki şefkat, sözlerindeki mantıksızlığı öylesine hafifletiyordu ki, bu konuşmadan zaferle ayrılan taraf olmak istiyorsam, kendimi hak ettiği sert tepkiyi

vermekten alıkoymam gerekecekti. Üstelik Augusta, ablasının acısına saygısızlık etmemek adına vakur bir sessizliğe bürünme fikrini çoktan vermişti bana. Fakat gözlerimi kapatmamla birlikte, Ada'nın tüm yalanlar gibi kendilerine özgü bir dünya oluşturan sözlerini, karanlığın ortasında bir anda karşımda buluverdim. Ben de Guido'dan daima nefret ettiğimi ve bunca zaman yalnızca ona ölümcül darbeyi indirebileceğim en uygun ânı yakalayabilmek adına yanında olduğumu hissettim. Ada, işin içine bir de kemanını katmıştı, Guido ile kemanını bir tutuyordu sanki. Acı ve pişmanlık içinde kendini tüketmekte olduğunu bilmesem, Guido'dan nefret ettiğim yolundaki suçlamalarını güçlendirebilmek adına, kemanını da onun bir parçasıymış gibi göstermeye çalıştığını düşünebilirdim.

Ardından aynı karanlığın içinde Guido'nun cesedini gördüm; yüzünde o alışılageldik şaşkın ifade, neden orada öyle cansız yattığını anlamıyor gibi etrafına bakıyordu. Korku içinde başımı kaldırdım. Karanlıklar içinde yolculuk etmektense, Ada'nın haksız olduklarını bildiğim suçlamalarıyla yüzleşmeyi tercih ediyordum.

Fakat o, Guido ile ilişkimiz hakkında atıp tutmaya aralıksız devam etmekteydi:

"Ve sen ise, zavallı Zeno, ondan nefret ettiğin halde her gününü yanı başında geçirmeye devam ediyordun. Benim aşkım uğruna ona da iyilik etmekten geri kalmıyordun. Hâlbuki yapmamalıydın bunu! İşlerin ne hale geldiğine bir bak şimdi! Bir zamanlar ben de senin bana karşı kısmen de olsa canlı kalan duygularından yararlanıp, Guido'nun hayli ihtiyaç duyacağını düşündüğüm korumayı senin aracılığınla temin etmek istedim. Hâlbuki onu sevmeyen biri onu koruyamazdı da; her ikimiz de sevmedik onu."

"Onun için daha fazla ne yapabilirdim?" diye sorarken gözlerimden süzülen ılık yaşların, masumiyetimi kanıtlamasını umuyordum. Gözyaşları bazen bağrışların, yakarışların yerine geçebilirler. O anda bırakın bağırmayı, konuşmamın doğru olacağından bile emin değildim. Gelgelelim, iddialarını o veya

bu şekilde geri püskürtmek zorundaydım ve bunu ağlayarak yapmayı seçtim.

"Onu kurtarabilirdin mesela, sevgili ağabeyim! Sen ya da ben, ikimizden biri kurtarabilirdi onu. Daima onun yanı başında olan ben, onu gerçekten sevmediğimden bunu başaramadım; sen ise uzakta, daima uzakta kaldın, hiç yoktun aslında –ta ki ölene kadar. O andan itibaren ise tüm sevgini, tüm şefkatini kuşanıp cesurca çıktın karşımıza. Öncesinde ise onu hiç ama hiç umursamadın. Hâlbuki her gün akşamlara kadar onunla birlikte olan sendin. Ve onunla biraz olsun ilgilenmiş olsaydın, çok büyük bir felaketin kapıda olduğunu anlayabilir, ya da en azından tahmin edebilirdin."

Ağlamaktan konuşamaz hale gelmiştim, fakat yine de güçlükle bir şeyler geveledi̇ğimi hatırlıyorum; Guido'nun ölmeden yalnızca bir gece öncesinde bataklıkta keyifle ava çıktığını ve bu nedenle bir sonraki geceye dair planlarını kimsenin öngöremeyeceğini anlatmaya çalışmış olmalıyım.

"Av onun için bir ihtiyaçtı!" diye çıkıştı Ada sertçe. Ve hemen ardından, sanki o sözleri söyleyebilmek için aşırı bir çaba göstermiş ve tüm enerjisini tüketmişçesine, bir anda kendinden geçerek büyük bir gürültüyle yere yığıldı.

Sinyora Malfenti'yi çağırıp çağırmamak konusunda bir anlığına tereddüt ettiğimi hatırlıyorum. O beklenmedik baygınlıkla, o âna kadar sarf ettiği sözler arasında yakın bir bağ olduğunu düşünüyordum.

Sinyora Malfenti ve Alberta, birlikte koşup yetiştiler. Ada'yı doğrultmaya çalışan Sinyora Malfenti:

"Lafı yine şu gözünü sevdiğim borsa operasyonlarına mı getirdi yoksa?" diye sordu ve ekledi: "Bugün ikinci bayılışı bu!"

Kısa bir süreliğine odadan çıkmamı rica etti; itiraz etmeden koridora çıkarak, onlardan gelecek işareti beklemeye başladım. Tekrar odaya mı alınacağımı yoksa evden ayrılmak zorunda mı kalacağımı bilemiyordum. O sırada kendimi, Ada'ya sunacağım bazı açıklamaları hazırlamaya koyularak meşgul ediyordum. Ailenin tüm fertleri aynen benim önerdiğim şekilde davranmış

olsalardı, şüphesiz bu büyük felaketin önüne geçebileceğimizi unutmuş olmalıydı. Yalnızca bunu hatırlamasının bile, bana ne kadar büyük bir haksızlık ettiğine ikna olmasına yeteceğini düşünüyordum.

Az sonra yanıma gelen Sinyora Malfenti, Ada'nın kendisine geldiğini ve benimle vedalaşmak istediğini söyledi. Birkaç dakika öncesine kadar benim oturmakta olduğum kanepeye uzanmış dinleniyordu. Beni görür görmez ağlamaya başladı; ilk kez gözyaşı döküyordu –en azından benim karşımda. Terden sırılsıklam olan narin elini bana doğru uzatarak:

"Görüşmek üzere, sevgili Zeno! Yalvarırım, hatırla! Daima hatırla! Unutma onu!" dedi.

Bu sözlere kulak misafiri olan Sinyora Malfenti'nin neyi hatırlamam gerektiğini sorması üzerine; Ada'nın, borsadaki Guido adına tüm operasyonların hemen tasfiye edilmesini istediğini uyduruverdim. Yalanımdan utanarak bir anda kıpkırmızı kesilmem yetmezmiş gibi; Ada'nın, annesine gerçekleri bir çırpıda anlatarak foyamı ortaya çıkarmasından da korkuyordum. O ise aksine, yattığı yerden bağırarak:

"Evet! Evet! Ne varsa tasfiye edilmeli! O lanet olası borsayla ilgili tek bir kelime dahi duymak istemiyorum!" dedi.

Yüzünün rengi bir kez daha uçup gitmişti; onu sakinleştirmek isteyen Sinyora Malfenti, tüm istediklerinin hiç vakit kaybetmeden ve aynen belirttiği şekilde yapılacağı sözünü verdi.

Beni kapıya kadar geçiren Sinyora Malfenti, durumu daha da kötüleştirmemek adına elimden geleni yapmam için bana yalvardı: Guido'nun lehine en avantajlı olan neyse öyle yapmamı istiyordu. Ben ise ilk başlarda beni ayakta tutan güvenimi hayli kaybettiğimi söyleyerek karşılık verdim ona. Devam etmek, büyük bir risk almak demekti; bir başkasının parasıyla böylesine cüretkâr davranmayı ise göze alamazdım. Borsaya olan inancımı yitirmiştim ya da en azından her zamanki "kâğıt açma" tekniğim sayesinde işlerin yoluna girebileceği düşüncesinin beni artık ikna etmediğini söyleyebilirdim. Bu durumda tüm

operasyonların tasfiyesine gitmem gerektiği ortadaydı, doğrusu sevinerek yapacaktım bunu.

Ada'nın bana yönelttiği acımasız sözleri Augusta ile paylaşmadım. Onu göz göre göre yaralamama ne gerek vardı ki? Gelgelelim yalnız Augusta ile değil, kimseyle paylaşmadığım o sözler, uzun yıllar boyunca kulaklarımda çınlayarak, sonraki hayatımın her adımında bana eşlik ettiler. Ve hâlâ ruhumun derinliklerinden yankılanmaktadırlar. Bugün bile geriye dönüp de sıklıkla onları çözümlemeye giriştiğim olmuştur. Guido'yu sevmediğim doğruydu, yalnız bunun tek nedeni, hayli garip bir adam oluşuydu. Üstelik buna rağmen daima yanında olarak ona âdeta ağabeylik ettiğim ve elimden gelen en iyi şekilde yardımcı olmaya çalıştığım da yadsınamazdı. Ada'nın acımasız eleştirilerini hiç de hak etmiyordum.

Onunla bir daha asla baş başa görüşmedik. O, bana başka herhangi bir şey söylemek ihtiyacı hissetmedi; ben ise belki de acısını tazelememek adına, başka bir açıklama talep etme cüretinde bulunmadım.

Borsaya gelince; işler aynen öngördüğüm şekilde gitti. Guido'nun babası, oğlunun şirketi için yatırdığı tüm anaparanın yanıp gittiği haberini veren o ilk telgraftan sonra, parasının en azından yarısını geri alabildiğine hayli keyiflendi. Gelgelelim, tamamen bana ait olan bu başarının zevkini hiç de beklediğim şekilde süremedim.

Ada, çocuklarıyla birlikte Guido'nun ailesinin yanına, Buenos Aires'e yerleşene kadar geçen süre zarfında, bana karşı içten bir yakınlık gösterdi. Augusta ve benimle birlikte vakit geçirmekten çok hoşlanıyordu. Hatta beni derinden yaralayan tüm o sözleri, onu âdeta çıldırma noktasına getiren tarifsiz bir acının pençesindeyken sıraladığını, şimdi ise kesinlikle hatırlamadığını düşünüp kendimi avutmak istediğim oldu. Fakat bir seferinde hep birlikteyken söz Guido'dan açıldığında, o gün aramızda geçen konuşmanın ana fikrini yalnızca birkaç kelimeyle bir kez daha teyit etmiş oldu:

"Kimse tarafından sevilmedi zavallı!"

Huysuzlanmaya başlayan ikizlerden birini kucağına almış, gemiye binmek üzereyken, benimle öperek vedalaştı. Ardından ise, etrafımızda kimsenin olmadığı bir ânı kollayıp:

"Elveda Zeno, canım ağabeyim. Onu yeterince sevemediğimi daima hatırlayacağım. Bundan şüphen olmasın! Doğduğum bu toprakları seve seve terk ediyorum. Bu sayede pişmanlıklarımdan da uzaklaşacağımı hissediyorum!" dedi.

Kendisine böylesine işkence ettiği için azarladım onu. Daima iyi bir eş olduğunun altını çizdim ve bu konuda şahitlik yapmaya hazır olduğumu söyledim. Onu ikna etmeyi başarıp başaramadığımı ise bilemiyorum. O andan itibaren hıçkırıklara boğulduğundan, ağzından başka tek bir kelime çıkmadı. Çok sonraları, benimle vedalaşırken yeniden altını çizdiği o sözlerle, bana yönelttiği suçlamaları da yenilemek istemiş olabileceğini düşündüm. Fakat gerekçesi ne olursa olsun, bana haksızlık ettiğini biliyorum. Benim açımdan bakıldığında, Guido'yu yeterince sevmeyişim nedeniyle vicdan azabı duymamı gerektirecek herhangi bir durum yok ortada.

Kasvetli, boğucu bir gündü. Devasa fakat aslında hiç de tehditkâr olmayan bir bulut, gökyüzünü tek başına kaplayarak karartmış gibiydi. Küreklerinin yardımıyla limandan çıkıp denize açılmaya çalışan bir balıkçı teknesinin yelkenleri, babafingolarının iki yanından aşağıya doğru cansızca sarkmaktalardı. Kürek çekme görevi yalnızca iki adama verilmişti, aralıksız çalışmalarına karşın, tekneyi zorlukla hareket ettirebiliyorlardı. Kim bilir, belki de denize açıldıktan sonra işlerini biraz olsun kolaylaştıracak bir esinti yakalayabilirlerdi.

Ada, bir süre boyunca buharlı geminin güvertesinden mendilini sallayarak bizleri selamladı. Ardından ise kendinden emin hareketlerle sırtını döndü. Şüphesiz Guido'nun yattığı Sant'Anna Mezarlığı'na doğru bakmaktaydı. Gemi uzaklaştıkça, narin vücudu giderek daha da mükemmel bir şekle bürünüyordu. Gözlerimde biriken yaşlar, etrafımdaki her şeyi bulanıklaştırmaya başladı. Bizi işte böyle terk edip gitmekteydi; ben ise masumiyetimi ona bir daha asla kanıtlayamayacaktım.

7

PSİKANALİZ

3 Mayıs 1915

Psikanaliz defterini kapattım. Büyük bir gayretle tam altı ay boyunca aralıksız devam eden bu sürecin sonunda, başladığımdan da beter bir haldeyim. Gerçi doktorla henüz vedalaşmadım ama bu kararımdan kesinlikle dönmeyeceğim. Dün muayenehanesine birini gönderip rahatsız olduğumu bildirdim – ki doğru değil– ve bunun üzerine birkaç gün boyunca ortalarda görünmeyeceğim ki beklesin beni. Öfkeme hâkim olarak onunla alay edebileceğimi bilsem, karşısına çıkmayı da gözümde bu kadar büyütmem doğrusu. Gelgelelim kendimi tutamayıp yakasına yapışacağımdan korkuyorum.

Savaş patlak verdiğinden beri insan bu şehirde öncesine kıyasla daha da fazla sıkılır oldu; ben de psikanalizin bıraktığı boşluğu doldurabilmek adına, pek sevdiğim yazarlığa geri dönmeye karar verdim. Son bir yılda tek bir kelime dahi yazmamıştım ve böyle yaparak, tüm çözümlemelerimi bizzat onunla

birlikteyken yapmam gerektiğini, çünkü onun denetlemediği durumlarda el frenimi çekmeye daima hazır olacağımdan aynı derecede içten davranamayacağımı ve ruhumun derinliklerinde aynı şekilde kaybolamayacağımı iddia eden doktorun tavsiyelerine bire bir uymuştum. Fakat şimdi kendimi daha önce hiç olmadığım kadar dengesiz ve hasta hissediyorum; ayrıca hislerimi kâğıda dökmek suretiyle, bu tedavinin üzerimde bıraktığı olumsuz etkilerden daha kolay kurtulabileceğime inanıyorum. Ya da en azından bunun, artık içimi acıtmayan geçmişimin anılarımda hak ettiği önemi geri kazanmasını, kasvetli bugünümün ise bir an önce geçip gitmesini sağlayabilmek adına geçerli tek yöntem olduğu kanısındayım.

Kendimi doktora öylesine derin bir güvenle teslim etmiştim ki, iyileştiğimi söyleyişine tüm kalbimle inanırken, bir türlü yakamı bırakmayan ağrılarıma kulak vermekten vazgeçtim. Onlara, "Haydi canım, siz değilsiniz!" diyordum. Şimdi ise bundan zerre kadar şüphem yok! Tamamıyla onlar işte! Titrek kılçıklara dönüşen bacak kemiklerim, etlerimi ve kaslarımı delik deşik etmekle meşguller artık.

Yine de tüm bunları fazla umursadığımı söyleyemeyeceğim ve tedaviyi yarıda kesişimin gerçek nedeni de aslında bu değil. Doktorla geçirdiğim saatler, bana aynen ilk başlardaki gibi sürekli yeni sürpriz ve heyecanlarla dolu ilginç bir deneyim yaşatmaya devam etmiş olsalardı, tedaviyi asla terk etmez ya da en azından terk etmeden önce herhangi başka bir etkinlikte bulunmamı imkânsız kılan şu savaşın bitmesini beklerdim. Fakat artık her şeyi –yani tüm bunların ancak histerik kocakarıları heyecanlandırmak için düzenlenmiş bir hileden, ahmakça bir yanılsamadan ibaret olduğunu– bildiğime göre, gözlerinde sürekli bir şeylerin izini sürüyormuşçasına bir bakış ve tavırlarında dünyadaki tüm olayları kendisine ait o çığır açıcı teoriyle açıklayabileceğine inanmasına meydan veren bir ukalalık sezdiğim o gülünç adamı görmeye nasıl tahammül edebilirim? Bundan böyle boş zamanlarımı yazarak geçireceğim. Ve işe, maruz kaldığım tedavinin hikâyesini tüm içtenliğimle yazarak

başlayacağım. Geldiğimiz noktada doktorla aramda içtenlikten eser kalmamışken, şimdi ise yeniden nefes aldığımı hissedebiliyorum. Kendimi hiçbir şekilde zorlamam istenmiyor artık. Ne tüm kalbimle bir şeye inanmak için uğraşmam, ne de çoktan inanıyormuş numarası yapmam bekleniyor benden. Gerçek düşüncelerimi ondan gizleyebilmek adına, ona kayıtsızca itaat ettiğimi göstermem gerektiğine inanıyordum ve bunu gördükçe işi daha da abartan doktor, halimden yararlanarak her gün yeni bir sınavla çıkıyordu karşıma. Tedaviyi sonlandırmamız gerektiğini, çünkü hastalığımın ne olduğunu keşfettiğini söyledi. Aynı hastalık, merhum Sophokles tarafından zavallı Oedipus'ta da teşhis edilmişti: Güya hayatım boyunca annemi sevmiş ve babamı öldürmek istemiştim.

Bu duyduklarıma öfkelenmedim bile! Aksine, sözlerini büyülenmişçesine dinledim. Beni asiller sınıfına yücelten ve kökeni mitolojik dönemlere dayanan, kayda değer bir hastalıktı bu! Ve inanın bu satırları yazdığım sırada dahi öfkelenmiyor, aksine büyük bir içtenlikle gülüyorum. Bu hastalığa asla yakalanmadığımın en bariz kanıtı, iyileşmeyişim olsa gerek. Bunun doktorun kendisini dahi ikna etmeye yeteceğinden eminim. Yine de içi rahat olsun: Çocukluk ve ergenlik çağıma dair anılarım, bu sözlerden en ufak bir şekilde etkilenmediler. Gözlerimi her kapatışımda, anneme karşı beslediğim o saf, temiz, çocukça sevgi ile babama karşı hissettiğim o derin saygı ve bağlılığı hâlâ görebiliyorum.

Doktor, yeniden gözden geçirmek istediğimi söylediğim halde bana geri vermediği itiraflarımı da bana sorarsanız gereğinden fazla ciddiye alıyor. Şu duruma bir bakın hele! Tıp biliminden başka herhangi bir alanda eğitim almadığından, gündelik yaşantımızda kullandığımız yerel lehçede yazmayı bilmeyişimiz nedeniyle kendimizi İtalyanca yazarak ifade etmek zorunda kalmanın ne anlama gelebileceğini hiç aklına getirmiyor olmalı. Tüm yazılı ifadeler, ister istemez birçok yalan barındırırlar. Toskana lehçesiyle yazdığımız her kelime yalandır aslında! Nasıl ifade edeceğimizi bildiğimiz her şeyi nasıl da keyifle anlat-

tığımızı, bizi sözlük kullanmaya mahkûm edecek her ayrıntıyı ise nasıl da ustalıkla atladığımızı bir bilse! Hayatımıza dair neyi anlatacağımıza işte tam da böyle karar veriyoruz. Kim bilir yalnızca yerel lehçemizde anlatmaya kalksak, hayat hikâyelerimiz nasıl da farklı bir tat verirlerdi.

Doktor, bunca yıllık kariyeri boyunca, bizzat kendisinin gözümün önünde canlandırmayı başardığına inandığı sahneler karşısında, böylesine büyük bir duygu yoğunluğu yaşayan başka hiç kimseyle karşılaşmadığını itiraf etti. İyileştiğim sonucuna varmak için böylesine acele edişinin nedenlerinden biri de bu olsa gerek.

Ve duygularım asla yapmacık değillerdi! Aksine, hayatım boyunca benzer bir duygu yoğunluğu yaşadığımı hatırlamıyorum. Gözümün önünde canlanan sahneleri izlerken ellerim terden sırılsıklam oluyor, gözlerim yaşlarla doluyordu. Masumiyet ve saflık dolu bir gün yaşayabilmek umuduna çoktan tüm kalbimle tutkundum ben. Aylar boyunca beni ayakta tutan ve ruhumu besleyen şey, bu umudun ta kendisiydi. Yapmaya çalıştığım, kışın ortasında tüm gerçekliğiyle zihnimde canlandırmayı başardığım mayıs güllerine çiçek açtırmaya çalışmak değildi ne neydi? Anılarımın capcanlı ve hayli zengin olacaklarını doktorun kendisi de teyit etmişti; kendimi anılarımla yüzleşiyor gibi değil de, sanki hayatımın yepyeni bir gününü yaşıyormuş gibi hissedecektim. Güllerin kokusu beni âdeta sarhoş edecek, dikenleri ellerime batacaklardı.

Sonunda azimle izlerini süre süre, aradığım sahneleri yakaladım. Şimdi ise gördüğüm her şeyin hayal gücümün birer ürünü olduğunu biliyorum. Fakat hayal görmek yaratmak demektir, yalan söylemek değil. Gördüklerim, yüksek ateşin neden olduğu sanrıları andırıyorlardı, hani şu onları iyice görün diye odanın içinde bir aşağı bir yukarı yürüyen ve ara sıra size dokunan cinsten olanları. Gerçek nesnelerin yapısına, rengine ve ısrarına sahiplerdi. Arzumun gücü sayesinde yalnızca zihnimin içinde var olan o imgeleri; sonunda dışarıya, havayı ve ışığı idrak etti-

ğim ve içinde bulunduğum hiçbir mekânda eksik olmayan sivri köşeli eşyalarını gördüğüm o yere yansıtmayı başardım.

Sanrılarla aramdaki duvarı kaldırmama yardımcı olması gerekirken, bana yalnızca büyük bir çalışkanlık ile bir o kadar büyük bir tembelliği bir araya getirdiğini düşündüren o uyuşukluk haline ulaştığımda, bir an için gördüklerimin gerçekten de uzak geçmişime ait anıların zihin gücüyle var ettiğim gerçekçi birer temsili olabileceklerine inandım. Böyle olmadığından ise şüphelenmiş olmam gerekirdi, çünkü ortadan kayboldukları anda onları yine aynı şekilde hatırlıyor, yalnız gördüklerim karşısında herhangi bir duygu yoğunluğu yaşamıyordum. Bizzat yaşamadığı bir olayı anlatan birininkine benzer bir ruh haliyle hatırlıyordum o sahneleri. Hâlbuki gerçekten yaşadığım olayları temsil ediyor olsalardı, tıpkı meydana geldiklerinde olduğu gibi ağlamam ya da gülmem gerekirdi.

Doktor ise bu sırada aralıksız not almaktaydı. "Bunu da gördük, şunu da gördük," diyerek kendi kendine konuşuyordu. Aslında tek gördüğümüz, onun karalamaları ile bir görünüp bir yok olan sanrıların hayaletlerinden ibaretti.

Gördüğüm sahnenin çocukluğuma ait bir anıyı yeniden canlandırdığını düşündüm; çünkü karşıma çıkan ilk görüntü, o döneme ait hayal meyal de olsa hatırladığım ve bu görüntünün teyit ettiği bir anıma geri götürmüştü beni. Hayatımın yalnızca bir senesinde, ben okula giderken, henüz okul çağında olmayan kardeşim de evde oturuyordu. Ve zihnimde canlanan sahne, tam da o döneme denk gelmiş gibiydi. Güneşli bir bahar sabahı, ihtiyar hizmetçimiz Catina'nın elini tutarak villamızın kapısından çıkmış ve geniş bahçeyi katedip yokuş aşağı şehrin yolunu tutmuştum. Hayal ettiğim sahnede kardeşim henüz görünmese de, aslında asıl kahraman oydu. Ben okula giderken, onun ise özgür ve mutlu bir şekilde evin içinde dolandığını hissediyordum. Her sabah evden çıkarken hıçkırıklar boğazımda düğümlenir, ayaklarım geri geri gider, kalbim hınçla dolardı. Aslında, yürüyerek okulun yolunu tuttuğum gayet olağan bir sabah canlanmıştı gözümün önünde; fakat ruhumu saran nef-

ret, ben her sabah böyle yapmak zorundayken, kardeşimin evde kalmasının büyük bir haksızlık olduğunu söylüyordu bana. Ve bu durumun asla değişmediğini hissederken, aslında benden yalnızca bir yaş küçük olan kardeşimin, eninde sonunda aynen benim gibi okula gitmeye başladığını biliyordum. Gelgelelim o anda, gözümün önünde canlanan bu sahnenin gerçekleri bire bir yansıttığından en ufak bir şüphem yoktu: Ben daima okula gitmeye mahkûm edilirken, kardeşimin ise evde kalıp eğlenmesine izin veriliyordu. Kaderime boyun eğmiş halde Catina'nın yanı başında yürürken, bu işkencenin ne kadar süreceğini hesaplamaya çalışıyordum: Öğlene kadar! Üstelik küçük bey evde keyif çatarken! Bu da yetmezmiş gibi, önceki günlerde okuldaki diğer çocukların tehdit ve hakaretlerine maruz kaldığımı hatırlıyor ve kendi kendime, "Gördün mü bak, onun başına ise böyle şeyler gelemez," diye düşünüyordum. O âna dair her şey, tüm netliğiyle karşımdaydı. Aslında ufak tefek bir kadın olan Catina, henüz küçücük bir çocuk olduğumdan olsa gerek, gözüme devasa bir varlık gibi gelmişti. O zamanlarda dahi ihtiyar bir kadın görüyordum onda; kim bilir, belki de büyükler çocukların gözüne daima ihtiyar görünürler. Ve okula gitmek için her gün katetmek zorunda olduğum yolun iki yanında, o dönemde şehrin kaldırımları boyunca dikilmiş olan o ufak ve garip sütunları gördüm. Aslına bakarsanız, şehir merkezindeki sokaklar boyunca uzanan o sütunları yetişkinken de görebilecek kadar erken doğmuştum. Gelgelelim, o gün Catina ile birlikte yürüdüğüm yoldaki sütunların yalnız çocukluk dönemim boyunca orada olduklarını, daha sonra ise ortadan kaybolduklarını biliyordum.

Gördüğüm o sahnenin gerçekliğine dair inancım, ruhumda öylesine mutlak bir yer edinmişti ki, o hayalle tetiklenen hafızam, kısa bir süre içinde aynı döneme ait diğer birçok ayrıntıyı saklandıkları yerden çıkardı. İçlerinde en önde geleni şuydu: Ben onu evde oturuyor diye kıskanırken, kardeşim de beni okula gittiğim için kıskanıyordu. Bu durumun farkına vardığımdan emindim, fakat içine daldığım düşün gerçekliğini çürütmeye

yetmedi. Sonraları ise, her türlü gerçeklik ihtimalini bir çırpıda ortadan kaldıracaktı: Kardeşimin beni kıskandığı doğruydu fakat o sahne içinde gerçek bağlamından uzaklaşmış, başka bir noktaya kaymıştı.

Gördüğüm ikinci sahne de, ilkinden hayli öncesine ait olmakla birlikte, beni bir kez daha çocukluk günlerime geri götürdü: Villamızın odalarından birindeydim, ancak bulunduğum oda, tüm odaların gerçek boyutlarına kıyasla çok daha geniş olduğundan, tam olarak hangisinde olduğumu tespit edemiyordum. İşin garibi, kendimi o odanın içinde hapsolmuş halde görürken, yalnızca etrafıma bakmak suretiyle asla kavrayamayacağım bir ayrıntının bilincindeydim: İçinde bulunduğum oda, o anda annem ile Catina'nın oturmakta oldukları odadan uzaktaydı. Ve bir diğerinin daha: Henüz okula başlamamıştım.

Oda bembeyazdı, hatta ömrüm boyunca öylesine beyaz ve aydınlık bir oda görmediğimi söyleyebilirdim. Güneş ışıkları, duvarlardan geçerek içeriye mi doluyordu ne? Güneş çoktan yükselmiş olmalıydı fakat hâlâ yatağımdan kalkmamış olan ben, içindeki sütlü kahvenin tamamını bitirdiğim fincanın dibinde kalan şekeri kaşıkla sıyırmakla meşguldüm. Bir noktada kaşık da şekeri sıyırmakta yetersiz kalınca, dilimi devreye sokmayı denedim. Fakat girişimim istediğim sonucu vermedi. Bunun üzerine teslim bayrağını çekerek, bir elimde fincan, diğerinde kaşık ile doğruldum ve her zamanki gibi benden daha yavaş olduğundan, hemen yanımdaki yatağında burnunu fincana sokmuş halde hâlâ sütlü kahvesini yudumlamakta olan kardeşimi izlemeye koyuldum. Sonunda bitirip de başını kaldırdığında, gözüne giren güneş ışıklarından yüzünü buruşturdu; benim yüzümse (kim bilir neden) gölgede kalmıştı. Kardeşimin zaten solgun olan yüzü, çenesinin hafif öne çıkık oluşu nedeniyle daha da çirkin görünüyordu. Bana dönerek:

"Kaşığını ödünç alabilir miyim?" diye sordu.

Catina'nın ona da bir kaşık vermeyi unuttuğunu ancak o anda fark ettim. Hiç tereddütsüz yanıtladım:

"Tabii ki! Karşılığında bana biraz şeker vereceksin ama."

Kaşığımı, ne kadar değerli olduğunu göstermek istercesine havaya kaldırdım. Tam o sırada Catina'nın sesi odanın içinde yankılandı:

"Kendinden utanmalısın! Tefeci seni!"

O anda hissettiğim korku ve utançla, gerisin geriye başlangıç noktama, yani bugüne döndüm. Aslında orada kalıp Catina ile tartışmak isterdim; fakat o, kardeşim ve o andaki küçücük, masum ve tefeci halimle ben, hep birlikte kapkaranlık bir uçuruma yuvarlanarak ortadan kaybolduk.

Catina'nın sözlerinden doğan utancı, bin bir güçlükle canlandırmayı başardığım o sahneyi yerle bir edecek kadar güçlü bir şekilde hissedişime hayıflandım. Hâlbuki kaşığı kardeşime uysal bir tavırla ve her şeyden önemlisi herhangi bir karşılık beklemeden vermiş ve muhtemelen yaptığım ilk kötülük olan o davranışım üzerine tartışmamış olsaydım nasıl da iyi ederdim! Catina, gördükleri üzerine bana verilecek cezaya karar vermesi için belki de annemi duruma dâhil edecekti, ben de böylece sonunda onunla yeniden karşılaşacaktım.

Neyse ki birkaç gün sonra onu yeniden görmeyi başardım –ya da en azından böyle olduğuna inandım diyelim. Bunun da bir yanılsama olduğunu hemen anlamam gerekirdi çünkü annem, aynen yatağımın başucunda duran resminde olduğu gibi görünüyordu. Yalnız yine de itiraf etmeliyim ki, karşımda beliren o sahnede hayli gerçekçi tavırlarla hareket etmişti.

Etrafımı, her yeri güneş kaplamış, göz kamaştıran bir ışık her yanı sarmıştı! Gençliğimle özdeşleştirdiğim o yerden öylesine parlak bir ışık yayılıyordu ki, gerçekliğinden şüphe duymak hayli güçtü doğrusu. Mutfağın yanındaki ufak oturma odasındaydık, ikindi saatleriydi. Babam eve dönmüş, masanın üzerine yaydığı birtakım çamaşırlara silinmez mürekkeple harfler yazmakla meşgul olan annemin hemen yanına, kanepesine oturmuştu. Ben, masanın altında bilye oynamakla meşguldüm. Anneme giderek daha fazla yaklaşmaktaydım. Muhtemelen için için benimle oynamasını arzuluyordum. Sonunda annemle babamın arasında doğrulmaya karar verip de, destek almak için

masanın kenarından sarkan çamaşırlara var gücümle asılınca, olan oldu. Başımdan aşağıya boşalan mürekkep şişesi yüzümü, kıyafetlerimi ve annemin eteğini baştan aşağıya boyadığı gibi, babamın çoraplarını da hafifçe lekeledi. Babam, oturduğu yerden bana okkalı bir tekme savurmak için bir bacağını kaldırdı ve...

Neyse ki uzak diyarlardaki bu yolculuğumdan tam zamanında geri dönmüş, kendimi yeniden yetişkinliğimin, yaşlılığımın güvenli kollarına atıvermiştim. Yalnız söylemeden edemeyeceğim: Beni bekleyen cezadan bir anlığına hayli korkmuş olsam da, orada kalıp annemin beni korumak adına araya girişine ne –böyle yaptığından emindim– şahit olamadığıma çok ama çok üzüldüm. Fakat giderek uzayı andıran zaman tünellerinin içinde kaçışmaya başlayan o görüntüleri durdurmayı kim başarabilir ki? O görüntülerin gerçekliğine inandığım sürece böyle düşünüyordum işte! Şimdi ise ne yazık ki içimde zerre kadar inanç kalmadı (Ah! Nasıl da üzülüyorum buna!) ve gözümün önünde beliren görüntülerin aslında hiçbir yere kaçışmadıklarını, yalnızca benim gözlerimin önündeki sis perdesinin kalkmasıyla birlikte, bakışlarımı içinde hayaletlere yer olmayan gerçek dünyaya yeniden odaklamayı başardığımı biliyorum.

Bir diğer gün beliren ve doktorun iyileştiğim sonucuna varacak kadar önem atfettiği bazı görüntülerden bahsederek devam etmek istiyorum.

Yarı uyur halde kendimi koyverdiğim bir anda, bir kâbus kadar boğucu ve hareketsiz bir rüya gördüm. Yeniden çocukluğuma döndüğüm bu rüyada, tek amacım çocukken ne rüyalar gördüğümü çözmekti. Karşımdaki bebek, hiç ses çıkarmadan, ufacık vücudunu saran tarifsiz bir keyifle olduğu yerde yatıyordu. Tüm varlığı boyunca dilediği bir şeye, en derin arzusuna sonunda kavuşmuş gibiydi. Aslında orada öylece tek başına, terk edilmiş halde duruyordu! Fakat tıpkı düşlerde olduğu gibi, en uzaktaki şeyleri bile görmeyi ve hissetmeyi başarıyor olmalıydı. Çocuk, villamın odalarından birinde yattığı yerden damın üzerinde hayli sağlam temeller üzerine oturtulmuş bir

kafes görüyordu (ki bunun nasıl mümkün olduğunu ancak Tanrı bilir); herhangi bir kapısı olmayan kafes, buna rağmen göz kamaştıracak kadar aydınlık ve mis kokulu, tertemiz bir havayla doluydu. Çocuk, sadece kendisinin o kafese ulaşabileceğini, bunu yapmak için de yerinden dahi kımıldamasına gerek olmadığını, çünkü ayaklarına kafesin tıpış tıpış geleceğini biliyordu. Kafesin içinde yalnızca bir koltuk vardı; o koltukta siyahlara bürünmüş, dolgun fakat son derece ahenkli hatlara sahip, sarışın, kocaman mavi gözlü, bembeyaz elleri olan bir kadın oturmaktaydı; ufacık ayaklarında, eteğinin altından ancak hafif parıltıları seçilebilen rugan ayakkabılar vardı. Siyah elbisesi ve rugan ayakkabılarıyla âdeta bütünleşmiş gibi göründüğünü söylemeliyim. Âdeta tek parça olmuşlardı! Ve çocuk, o kadına sahip olmayı düşlüyor, bunu da hayli garip bir şekilde ifade ediyordu: Başından ve ayaklarından ufak parçalar koparıp yiyebileceğinden emindi.

Şimdi düşünüyordum da, yazdıklarımı büyük bir dikkatle okuduğunu iddia eden doktorun Carla'ya sahip olmadan önce gördüğüm düşü nasıl olup da hatırlamadığına şaşırıyorum doğrusu. Üzerinden birkaç gün geçtikten sonra geriye dönüp kafa yorduğumda, aslında aynı düşü çocuksu bir bağlamda, çocuksu ayrıntılarla yeniden gördüğümü fark ettim.

Gelgelelim anlattıklarımla ilgili tüm ayrıntıları elindeki deftere özenle not eden doktor, başını kaldırıp yüzüme boş boş bakarak:

"Anneniz dolgun vücutlu ve sarışın mıydı?" diye sordu.

Beni hayli hazırlıksız yakalayan bu soruya, anneannemin de aynı özellikleri taşıdığını onaylayarak yanıt verdim. Doktor ise iyileştiğimi, tamamen iyileştiğimi söyleyip duruyordu. Duyduğu sevince ortak olabilmek adına ağzımı kocaman açarak gülmeye başladım; ardından ise kendimi bir sonraki evreye, yani araştırma, soruşturma, tefekkürden bağımsız; gerçek, istikrarlı ve kararlı bir yeni baştan eğitim evresine hazırladım.

O günden itibaren psikanaliz seanslarımızın benim için gerçek bir işkenceye dönüşmelerine rağmen, hareket halindeyken

durmak, sabit haldeyken ise hareket etmeye başlamak bana oldum olası hayli zor geldiğinden olsa gerek, tedaviye ara vermeden devam ettim. Abarttığını düşündüğüm bazı anlarda, bu tavrımın doğurabileceği riskleri göze alarak itiraz etme cüretinde bulunuyordum. İddia ettiğinin aksine, ağzımdan çıkan her sözün, aklımdan geçen her kelimenin bir suç unsuru içerdiği hiç de doğru değildi. Bu çıkışım üzerine gözlerini kocaman açarak azarlıyordu beni. Ona göre, aslında iyileştiğim halde, bunu kabullenmek istemiyordum! Bu tavrımın ancak körlük olarak tanımlanabileceğini söylüyordu: Babamın karısını –yani annemi!– ondan çalıp götürmeyi arzuladığımın bilincine vardığım halde, iyileşmiş olduğumu nasıl olur da kabul etmezdim? Bende eşine az rastlanır bir dikbaşlılık gözlemliyordu: Gelgelelim, yeni baştan eğitim evresinin sonuna gelip de, tüm bunları (yani babamı öldürmek ve annemle öpüşmek arzusunu) en saygın ailelerde bile sıklıkla meydana gelen ve vicdan azabı duymayı hiç de gerektirmeyen son derece masum şeyler olarak görmeye başlayacağım noktada, iyileşme yolunda büyük bir adım daha atacağımın da altını çiziyordu. Nihayetinde kaybedecek neyim vardı ki? Bir seferinde, sonunda kurtulmayı başardığı yüksek ateş olmadan yaşamaya alışmakta zorlanan bir hastaya benzetti beni. O halde karar verdim: Bu yeniliğe alışmayı bekleyecektim.

Kendimi henüz ona tam anlamıyla teslim etmediğimi hissettiğinden, yeni baştan eğitim evresine sıklıkla ara vererek, tedaviye geri dönüyordu. Bir süre boyunca düş kapısını zorlasa da, zihnimde öncekiler gibi gerçek sahneleri bir daha asla canlandıramadım. Sonunda beklemekten sıkılıp, kendim bir yenisini uyduruverdim. Numara yapmanın bu kadar zor olacağını önceden tahmin edebilseydim, bu işe hiç girişmezdim. Yarı uykulu bir halde düş görürmüşçesine kekeleyerek konuşmak, kan ter içinde kalıp renginizin atmasını sağlamak, onca çaba gösterirken asla kızarmamak ve kendinizi asla ele vermemek hiç de kolay olmadı: Güya kafesin içindeki kadının yanına geri dönmüş ve onu, duvarın içinde mucizevi bir şekilde beliren bir delikten bana bir ayağını uzatmaya ikna etmiştim ki o ayacığı keyifle

emip kemirebileyim. "Sol ayağını uzat, sol!" diye mırıldanarak yarattığım sahneye, onu daha öncekilere benzetebilecek ilginç bir detay da eklemiş oldum. Üstelik bu şekilde, doktorun bende bulmak istediği hastalığı mükemmel bir şekilde kavradığımı da açıkça göstermiş oluyordum. Öyle ya, Oedipus çocukluğunda aynen böyle yapıyordu: Annesinin sol ayağını emiyor, sağ ayağını ise babasına bırakıyordu. Elimden geldiğince gerçekçi bir hayal göreceğim diye (çelişkiye bakın!) işi öylesine abartmıştım ki, sonunda o ayağın tadını âdeta ağzımın içinde hissettim. Nasıl olup da kusmadığımı bilemiyorum doğrusu.

Gençlik yıllarıma ait o tatlı sahnelerin tekrar gözümün önünde belirmelerini ben de en az doktor kadar arzuluyordum; gerçek olup olmamaları ise önemli değildi, sıkıntıdan onları bizzat uydurma ihtiyacı hissetmemiş olmam beni tatmin etmeye yetiyor da artıyordu. Doktorun yanında bir daha belirmediklerini görüp, anılarımı ondan uzaktayken canlandırmayı denemeye koyuldum. Gerçi bu işi yalnız başıma yürüttüğüm takdirde, gördüklerimi unutma riskiyle de karşı karşıyaydım, fakat nasıl olsa artık işin tedavi kısmını atlatmıştık! Yine bahar güllerini kışın ortasında açtırmanın peşindeydim. Bunu daha önce becerebildiğime göre, neden bir kez daha mümkün olmasındı ki?

Tek başıma kalmaktan hayli sıkılmaya başlamıştım ki, kısa bir süre sonra hayatıma görüntülerin yerine geçebilecek bir şey girdi. O anda mütevazılık etmeyip, önemli bir bilimsel keşifte bulunduğuma inandım. Hatta fizyolojik renklere dair o güne dek üretilmiş tüm teorileri tamamlamak üzere çağrılacağımı dahi düşündüm. Bu görevi benden önce üstlenmiş olan Goethe ve Schopenhauer,[1] yardımcı renkleri ustaca kullanarak hangi noktalara varılabileceğini hayal bile etmemişlerdi.

Tüm bunlar olurken, vaktimi çalışma odamdaki kanepenin üzerinde, yüzümü pencereye dönmüş dışarıya bakarak ve yalnızca ufak bir parçasını görebildiğim denizi ve ufku izleyerek

[1] Johann Wolfgang von Goethe'nin (1749-1832), orijinal adı *Zur Farbenlehre* olan *Renk teorisi* (1810 ve Arthur Schopenhauer'in (1788-1860) orijinal adı *Über das Sehen und die Farben* olan *Bakmak ve Renkler Üzerine* (1816) adlı eserlerine gönderme yapılmaktadır.

geçirdiğimi belirtmeliyim. Dağınık bulutlarla kaplı gökyüzünü farklı renklere boyayan bir günbatımı esnasında, ufukta ince bir şerit halinde beliren harikulade saflıktaki huzur dolu yeşil rengi, uzun bir süre gözlerimi hiç ayırmadan seyretmeye koyuldum. O anda gökyüzüne, yavaş yavaş solup dağılmakta olan bir kızıllık da hâkimdi. Kamaşan gözlerimi bir süre sonra kapattım; zihnim, ilgim ve hislerim ise o yeşil renge öylesine odaklı kalmış olmalılardı ki, retinamda onun yardımcı rengi olan ve az öncesine kadar gökyüzünde izlediğim solgun kırmızıyla hiçbir benzerlik taşımayan parlak bir kırmızı beliriverdi. Bizzat yarattığım o rengi âdeta okşamaya başladım. Asıl büyük sürprizle ise, gözlerimi yeniden açtığımda karşılaştım: O parlak kırmızı, gökyüzünü âdeta işgal etmiş, hatta gözlerim uzunca bir süre boyunca bir kez daha yakalayamadığı o harikulade zümrüt yeşilini dahi örtmüştü. Anlayacağınız, doğayı istediğim şekilde renklendirmenin yolunu keşfetmiştim ben! Doğal olarak aynı deneyi birçok kez yineledim. İşin daha güzeli, renklerin değişmekle kalmayıp hareket de etmeye başlamalarıydı! Gökyüzü, gözlerimi yeniden açtığımda retinamda yarattığım rengi hemen kabul etmiyordu. O kısacık duraksama ânı esnasında, parlak kırmızıya aslında bizzat hayat verdiği halde, daha sonra onun tarafından yok edilmeye mahkûm olan zümrüt yeşilini tüm ihtişamıyla bir kez daha karşımda buluveriyordum. Âdeta yeryüzünün derinliklerinde doğup yavaş yavaş yükselen o parlak kırmızı ise, büyük bir hızla yayılıyor ve önüne çıkan her şeyi giderek büyüyen beklenmedik bir yangın misali kendisine katıyordu.

Gözlemlerimin kesinliğinden emin olmamın ardından, benim için dayanılmaz sıkıcı bir hâl alan seanslarımızı biraz olsun ilginç kılabilmesi umuduyla vakit kaybetmeden onları doktorla paylaştım. Beklentilerimi boşa çıkaran doktor, vücudumdaki nikotin fazlası nedeniyle retinamın normalin üzerinde bir hassasiyet göstermesinin gayet normal olduğunu söyleyerek lafı kestirip attı. Neredeyse kendime hâkim olamayıp, o halde günlerce üzerinde durduğumuz ve gençlik yıllarıma dair önemli

olayları zihnimde yeniden canlandırışıma atfettiğimiz o sahnelerin de aynı zıkkım tarafından tetiklenmiş olabileceklerini söyleyecektim. Fakat böyle yapmam halinde, henüz iyileşmemiş olduğuma kanaat getirip, beni tedaviye en baştan başlamaya ikna etmeye çalışabilirdi.

Hâlbuki o uyuz herif, bu kadar zehirlenmiş olduğuma daima inanıyor falan da değildi. Ve beni "sigara hastalığı" olarak adlandırdığı tiryakiliğimden kurtarmayı denediği yeni baştan eğitim evresi sırasında, bu durum açıkça ortaya çıktı. Aynen şöyle söylemişti: Tiryakiliğimin aslında bana hiçbir zarar verdiği yoktu ve zararsız olduğuna benim de ikna olduğum noktada, gerçekten de öyle olmaya başlayacaktı. Ve sözlerine şöyle devam ediyordu: Babamla aramdaki ilişkiyi en ince ayrıntısına kadar çözümleyip gün ışığına çıkararak yetişkin vicdanımın ellerine teslim etmiş olduğumuza göre, tiryakiliğimin altında da babamla giriştiğim yarışın yattığını ve böylesi bir yarışa girişmiş olduğum için beni cezalandırmak isteyen vicdanımın, tütüne zehirimsi özellikler atfetmiş olduğunu anlamalıydım.

O gün doktorun muayenehanesinden, baca gibi tüttürerek ayrıldım. Ortada fazla abartılacak bir durum yoktu, nihayetinde yalnızca bir deneme yapacaktım ve kendimi kolayca ikna ettim. Tüm gün boyunca aralıksız sigara içtim. Sonuç olarak ise gece boyunca gözümü kırpmadım. Kronik bronşitim yeniden baş göstermişti ve tükürük kabında biriken kanıtları görmezden gelip de, bundan şüphe duymama imkân yoktu.

Ertesi gün doktorun karşısına oturduğumda, yaptığım denemeyi anlatarak sigara içmenin artık zerre kadar umurumda olmadığını söyledim. Bana gülümseyerek bakarken, göğsünün gururla kabardığını tahmin edebiliyordum. Yeni baştan eğitimime sakin tavırlarla, kaldığı yerden devam etti! Üzerine ayak bastığı her toprak parçasının yeşerdiğini görmesinden kaynaklanan güven ve kararlılıkla yoluna devam etmekteydi. Açık konuşmam gerekirse, yeni baştan eğitim sürecime dair çok az şey hatırlıyorum. O seanslara, hak etmediğim bir mahkûmiyete boyun eğmişçesine katlanıyordum ve doktorun odasından her

çıkışımda, tıpkı sudan çıkan bir köpek gibi silkiniyor, böylece en azından sırılsıklam değil de, yalnızca hafif nemli kalmayı garantiliyordum.

Gelgelelim, Doktor Coprosich'in beni hayli derinden yaralayan o sözleri sarf etmekte haklı olduğunu söyleyişinin beni nasıl de öfkelendirdiğini gayet iyi hatırlıyorum. O halde babamın ölüm döşeğinde yüzüme yapıştırdığı o tokadı da mı hak etmiştim yani? Bunu da teyit edip etmediğini hatırlamıyorum. Babamın yerine koyduğum ihtiyar Malfenti'ye karşı da büyük bir nefret beslediğimi iddia ettiğinden ise adım gibi eminim. Birçok kişinin sevgilerini paylaşabilecekleri bir kişi olmadan yaşayabileceklerine inanmadıklarını, benim dengemin ise, nefret edeceğim kimseyi bulamadığımda alt üst olduğunu söylüyordu. Ona kalırsa, Malfenti'nin kızlarından hangisiyle evlendiğimin tam da bu yüzden hiçbir önemi yoktu, çünkü asıl hedefim, Malfenti'nin ta kendisini nefretimin önüne katılıp sürüklenebileceği bir noktaya yerleştirmekti. Bunu garantiledikten sonra ise, artık sahibi olduğum o evi yerle bir etmek için elimden geleni ardıma koymamıştım: Karımı aldatmakla kalmamış, Ada'yı ve hatta Alberta'yı baştan çıkarmak için de her şeyi yapmış, fakat başarılı olamamıştım. Doğal olarak bu sözlerin hiçbirini inkâr etmeyi düşünmesem de, açıkçası bana bunları söyleyen doktorun yüzünde beliren Amerika'yı keşfeden Kristof Kolomb misali tatminkâr ifadeyi hayli gülünç buldum. Gelgelelim, hayli güzel ve çekici iki genç kadınla yatmak istediğimi duyup da, kendi kendine, "Acaba neden onlarla yatmak istiyor?" diye soran tek kişinin de doktorum olduğuna inandığımı söylemeden edemeyeceğim.

Guido'yla ilişkime dair yapabileceğine inandığı yorumlara tahammül etmekte ise daha bile zorlandım. Henüz yeni tanıştığımız dönemde Guido'ya karşı derin bir antipati beslediğimi, bizzat kendi ağzımla anlattıklarımdan öğrenmişti. Yalnız işi hayli ileriye götürerek, bu antipatiden tüm ilişkimiz boyunca asla sıyrılamadığımı, kocasının cenazesinde bulunmayışımı onu sevmeyişime bağlayan Ada'nın da haklı olduğunu iddia etti. O

sırada derin bir ilan-ı aşkta bulunduğum Ada'nın mal varlığını kurtarmak adına büyük bir mücadeleye girişmiş olduğumu ise ne o hatırladı, ne de ben hatırlatmaya yeltendim.

Doktor, Guido hakkında bazı araştırmalar da yapmış olmalıydı. Ada'nın kendisine eş olarak seçtiği adamın, benim tarif ettiğim adamla örtüşmediğini iddia ediyordu. Psikanaliz seanslarını gerçekleştirdiğimiz binanın hemen yakınlarında, *Guido Speier & C.* adlı şirkete ait bir kereste deposu bulunduğunu keşfetmişti. Kendisine bundan neden hiç bahsetmemiştim?

Ona bundan bahsetmiş olsaydım, zaten büyük güçlükle bir araya toparladığım hikâyemde bir diğer engelle daha karşılaşmış olacaktım. Dışarıda bıraktığım bu ayrıntı, İtalyanca olarak anlattığım hayat hikâyemin hem tam, hem de içten olamayacağı yolunda açık bir kanıt teşkil ediyor. Bir kereste deposunda; birbirinden tamamen farklı kalitede ve biz Triesteliler'in yerel lehçemizden, Hırvatçadan, Almancadan ve hatta Fransızcadan bile (örneğin Fransızca *sapin* ile karıştırılmaması gereken *zapin*[1] gibi) gelen kelimelerle adlandırdığımız birçok mal bulunur. Adam gibi bir sözlüğü nereden bulacaktım ki hepsini yazabileyim? Üstelik *Guido Speier & C.* denen o şirket, zararları katlamaktan başka bir işe de yaramadı. O şirkette bahsedilmeye değer herhangi bir ticari operasyon yürütülmemişti ki! Ancak depoya hırsız girip de yabancı isimli kerestelerin hepsi çalınmasıyla ufak bir hareket gözlenmişti orada, o kadar. Koca kerestelerin nasıl uçup gittiklerine bakılırsa; bu keresteler, ruh seansları için konuşan masa yapmaya hayli uygun olsalardı gerek.

Doktora, Guido ile ilgili bilgi toplamak istiyorsa, bunu ilk olarak Augusta, Carmen ya da herkesin tanıdığı ünlü bir tüccar olan Luciano ile görüşerek yapmasını teklif ettim. Bildiğim kadarıyla hiçbiriyle görüşmedi; aklıma tek gelen mantıklı açıklama, bunu yapmaktan kaçınmasının altında, onlardan elde

[1] Kırmızı ladin ağacı ve ondan elde edilen keresteyi ifade etmekte kullanılan *zapin* sözcüğü, Trieste lehçesine Fransızcadan girmiştir (*sapin*). Aradaki telaffuz farkından bahseden Zeno ise, bu kelimenin "şantiye vinci" anlamına gelen bir diğer Fransızca sözcük ile (*sapine*) karıştırılmaması gerektiğinin altını çizmektedir.

edeceği kesin bilgiler sayesinde tamamen kendisinin uydurduğu bir dizi suçlama ve şüphe ile inşa ettiği teorilerinin yalanlanacağı korkusunun yattığı yolundadır. Acaba benden neden böylesine nefret ediyordu? Kendi teorilerinden hareketle, o da hayatı boyunca annesini arzuladığı ve elde edemediğinden dolayı, hırsını tüm bunlarla hiç ilgili olmayan birinden çıkarmaya çalışan histerik bir adam olsa gerek.

Sonunda, cebimden para vererek gittiğim o doktorla mücadele etmekten bitkin düştüm. Zihnimde tetiklediği o düşlerin bana hiç de iyi gelmediklerine inanıyorum; ayrıca istediğim kadar sigara içmeme izin verişi de halimi iyice berbat etti doğrusu. Aklıma parlak bir fikir geldi: Doktor Paoli ile görüşmeye gittim.

En son görüşmemizin üzerinden uzun yıllar geçmişti. Saçları biraz beyazlamış, fakat o atlı şövalyelerinkini andıran fiziğinden hiçbir şey kaybetmemişti; geçen yıllar ne omuzlarını bükmüş, ne de kilo aldırmışlardı ona. Etrafındaki her şeye okşarcasına bakmaya devam ediyordu. O gün, neden bu izlenime kapıldığımı sonunda anlamayı başardım. Etrafındaki güzel ya da çirkin her şeye bakmaktan büyük bir keyif alıyor olmalıydı ve bunu yaparken, onları gerçekten de okşarken içini saran memnuniyetin aynını hissediyordu.

Onunla görüşmeyi istememin nedeni, psikanalize devam edip etmemem gerektiği konusunda ne düşündüğünü öğrenmekti. Gelgelelim onu karşımda bulup da, o soğuk ve sorgulayıcı bakışlarını üzerimde hissetmemle, tüm cesaretimin kırılması bir oldu. Bu yaşta bir şarlatanın eline düşüp de, beni parmağının ucunda oynatmasına izin verdiğimi anlatarak, kendimi gözünde hayli gülünç bir konuma getirecektim. Diğer yandan, çekincelerim nedeniyle sessiz kaldığıma da üzülüyordum; fakat Paoli'nin bana psikanalizi yasaklaması halinde işimin hayli kolaylaşmış olacağını bilmem rağmen, yine de orada oturup o kocaman gözlerinin beni uzun uzun okşamalarına izin vermeye ikna edemiyordum kendimi.

Sonunda ona, uykusuz gecelerimden, kronik bronşitimden, yanağımda beliren iri sivilcelerden, bacaklarıma saplanan kes-

kin ağrılardan ve yaşadığım bazı garip hafıza zorluklarından bahsettim.

Paoli, hemen oracıkta idrarımı inceledi. Önündeki karışımın siyah renge bürünmesiyle, yüzüne düşünceli bir ifade yerleşti. Sonunda psikolojik çözümlemelerle vakit kaybetmek yerine, gerçek verileri analiz eden biriyle karşılaşmıştım işte! Uygulamalı kimya derslerinde yaptığım gerçek analizleri gülümseyerek hatırladım ve duygulandım: Ben, bir deney tüpü ve bir ayıraç, hepsi bu kadardı! Analiz ettiğim şey her neyse, ayıraç onu hiç beklemediği bir anda uyanmaya mecbur edene kadar her şeyden habersiz, sakin sakin uyumaya devam ederdi. Deney tüpüne girdiği noktada direnç göstermesi mümkün olmazdı, bunu denese dahi en ufak bir sıcaklık artışı tüm gücünü kırmaya fazlasıyla yeter ve denemesi sonuçsuz kalırdı. Deney tüpünün içinde, Doktor S.'nin gönlünü yapacağım diye çocukluğuma dair Sophokles'in teşhislerini doğrulayan yeni ayrıntılar icat etmeye girişmem söz konusu dahi olamazdı. Burada yalnızca gerçeklerle, çıplak gerçeklerle karşı karşıyaydık. Analiz edilmesi gereken şey her neyse, deney tüpünün içine hapsolmuş halde daima aynı kalıyor ve sabırla ayıracını bekliyordu. Ve buluşma ânı gelip çattığında, birbirlerine daima aynı sözleri söylüyorlardı. Psikanalizde ise aksine, ne aynı görüntüler canlanır, ne de aynı sözler tekrar edilir. Aksi takdirde, onu başka bir şekilde adlandırmamız gerekir, örneğin "psişik macera". Ki tam da böyledir aslında: Psikanalize başlayan kişi, kendisini uçsuz bucaksız bir ormanın içinde bulur ve karşısına acımasız bir haydutun mu, yoksa yakın bir dostunun mu çıkacağını asla bilemez. Ve macera sonlandığında dahi henüz keşfedememiştir bunu. Psikanalizin bu bağlamda spiritizmi andırdığını söylemek mümkündür.

Ne var ki Paoli, gördüklerinin şekerle bir ilgisi olmadığını düşünüyordu. Benimle bir sonraki gün, önündeki sıvının polarizasyon değerlerini kontrol etmiş olarak yeniden görüşmek istediğini söyledi.

Ben ise oradan büyük bir zafer kazanmışçasına, diyabet yüklü bir halde ayrıldım. Bir anlığına, Doktor S.'nin muayenehanesine uğrayıp, bu hastalığa yol açan faktörleri ortadan kaldırabilmek adına ne gibi bir analiz yöntemi uygulayacağını sormak aklımdan geçti. Fakat o sinir bozucu adamdan öylesine yaka silkmiştim ki, alay edip küçük düşürmek için dahi görmek istemiyordum onu.

Diyabetin hayatıma büyük bir huzur getirdiğini itiraf etmeliyim. Doktor Paoli ile görüşmemden bahsettiğim Augusta'nın gözleri hemen yaşlarla doldu:

"Bütün hayatın boyunca hastalık lafını ağzından eksik etmedin durdun ya, sonunda bir hastalığa yakalanacaktın elbet!" dedi ve hemen ardından beni teselli etmeye girişti.

Ben ise hastalığımı seviyordum. Hastalık hastası olmak yerine gerçek bir hastalıktan mustarip olmayı tercih ettiğini her fırsatta tekrarlayan zavallı Copler'i gülümseyerek hatırladım. Artık hemfikir olduğumuzu söyleyebilirdim. Gerçek hastalık, hayli basit bir şeydi: Ne yapacaksa yapmasına izin vermek yeterliydi. Nitekim bir tıp kitabında pek sevgili hastalığımın bir tanımını okumuş ve hastalığın çeşitli evrelerinde nasıl bir yaşam biçimine ("yaşam" biçimden bahsediyordu kitap, ölüm biçiminden değil!) sahip olunması gerektiğini öğrenmiştim. Elveda kararlar, elveda sözler: Kendi kendime hiçbir karar almayacak, hiçbir söz vermeyecektim artık, tamamen özgürdüm! Bundan sonra yalnızca bana belirtilen yolu izleyecek ve kişisel hiçbir müdahalede bulunmayacaktım.

Hastalığımın bana daima –ya da 'neredeyse daima' diyelim– çok tatlı, çok yumuşak davranacağını da keşfettim. Bolca yiyip içecek, şişlikler hariç kayda değer herhangi bir sıkıntı veya acı duymayacaktım. Ve sonunda komaya girerek, bu dünyadan huzur içinde ayrılacaktım.

Kısa bir süre sonra beni telefonla arayan Paoli, idrarımda şekere rastlamadığını söyledi. Ertesi gün yeniden muayenehanesine gittiğimde ise, sabit bir diyet uygulamamı tavsiye etti –gelgelelim ancak birkaç gün sabredebildim buna; elime

tutuşturduğu reçeteye ise, içmemi öngördüğü karışımın nasıl hazırlanacağını, o okunaksız el yazısıyla yazıverdi–, sonraki bir ay boyunca ise bu karışımın hayli yararını gördüğümü kabul etmeliyim doğrusu.

"Diyabet sizi çok korkutmadı ya?" diye sordu gülümseyerek.

Bunun söz konusu bile olmadığını söyledim, fakat diyabetin beni terk etmesiyle kendimi hayli yalnız hissettiğimi gizledim. Ne de olsa buna inanmayacaktı.

O günlerde Doktor Beard'ın[1] nevrasteni hastalığıyla ilgili bir kitabı elime geçti. Tavsiyelerine uymaya karar verdim ve reçetelerini bizzat temize çektiğim ilaçları her sekiz günde bir değiştirmek suretiyle eksiksiz olarak aldım. Tedavi, ilk birkaç ay boyunca olumlu sonuçlar vermiş gibiydi. Copler bile, ilaçların avuntusuna kendisini böylesine kaptırmamış olmalıydı. Bir süre sonra bu inancım da yok oldu, fakat en azından bir yöntem daha denemiş ve psikanalize geri dönüşümü elimden geldiğince ileriye atmıştım.

Bir gün tesadüf eseri Doktor S. ile karşılaştım. Tedaviyi bırakmaya mı karar verdiğimi bilmek istedi. Fakat sesinde ve tavırlarında, seanslarımız sırasında asla sergilemediği bir nezaket vardı. Beni geri kazanmak istediği ortadaydı. O dönemde aceleyle çözümlenmesi gereken işlerle boğuştuğumu, üstüne üstlük bazı aile sorunlarının da beni hayli uğraştırıp endişelendirdiklerini söyleyerek, başım rahatlar rahatlamaz tedaviye geri döneceğimi vaat ettim. Anılarımı yazdığım defteri bana geri vermesi için yalvarmak istesem de, buna cüret etmedim; aksi takdirde niyetimin tedaviye bir daha asla geri dönmemek olduğunu açık etmiş olacaktım. Yeni bir girişimde bulunmak için, tedaviye ihtiyacım kalmadığını görüp de teslim olacağı bir başka ânı beklemeye karar verdim.

Vedalaşmamız esnasında, tedaviye geri dönmemi istediğini belli eden şu sözleri sarf etti:

---

[1] *Seksüel Nevrasteni* (1869) adlı kitabın yazarı olan Amerikalı doktor George Miller Beard (1839-1883), bu hastalığı tanımlayan ilk kişi olmuştur.

"Ruhunuzu dikkatle incelerseniz, âdeta dilsizleşmiş olduğunu göreceksiniz. Nispeten hayli kısa bir sürede, sizi aradığınız sağlıklı hayata nasıl da yaklaştırmış olduğumu fark ettiğinizde, hiç tereddütsüz geri döneceğinizden eminim."

Ben ise, işin aslının çok farklı olduğu kanısındayım: Ruhumu inceleye inceleye, sonunda kendi ellerimle yeni hastalıklar yerleştirdim oraya.

Tedavisinin olumsuz etkilerinden kurtulmaya kararlıyım. Düşler ve anılardan mutlak surette uzak duruyorum. Başımı omuzlarımın üzerinde eskisi kadar güvenle taşıyamayışım, onların suçu. Bir türlü dikkatimi toplayamıyor, konsantre olmakta büyük güçlük çekiyorum. Karşımdakilerle konuşmaya başlıyorum ve bir şey söylediğim sırada, istem dışı olarak az önce söylediğim veya yaptığım bir başka şeyi, ya da aynen babamın ölmeden önce büyük bir önem atfettiğini söylediği halde hatırlamayı başaramadığı o düşünceleri kadar önemli olduğunu hissettiğim bir düşüncemi hatırlamaya çalışıyorum.

Sonumun akıl hastanesi olmasını istemiyorsam, bu saçmalıklara bir son versem daha iyi olacak.

15 Mayıs 1915

Lucinico'daki[1] villamızda iki günlük kısa bir tatil yaptık. Yakalandığı gripten yeni kurtulan oğlum Alfio, kendisini toparlayabilmek için kız kardeşiyle birlikte iki hafta boyunca orada kalacak. Biz ise Hamsin Yortusu için geri geleceğiz.

Sonunda o tatlı alışkanlıklarıma geri dönmeyi ve sigarayı bırakmayı başardım. O ahmak doktorun bana bıraktığı özgürlük alanını tamamen ortadan kaldırdığımdan beri, kendimi çok daha iyi hissettiğimi söylemeliyim. Ayın tam ortasına geldiğimiz bu günde ise, devamlı ve yerinde kararlar vermek isteyen birinin, zaman zaman takvimimizin çıkardığı zorluklarla na-

[1] Trieste'nin merkezi olduğu Friuli-Venezia Giulia özerk bölgesinin bir diğer önemli şehri olan Gorizia'nın sınırları dâhilinde yer alan ve bağcılıkla geçinen ufak kasaba.

sıl mücadele etmesi gerektiği bir kez daha kanıtlanmış oluyor. Hiçbir ay, bir diğeriyle aynı değil ki! İnsan, kararını daha da sağlamlaştırmak için, bir sonraki ay boyunca da günleri aynı şekilde saymak istiyor; gelgelelim temmuz-ağustos ve aralık-ocak çiftlerini saymazsak, hiçbir ayın gün sayısı ile bir sonrakininki birbirini tutmuyor. Tam bir zaman karmaşası anlayacağınız!

Düşüncelerime daha iyi konsantre olabilmek adına, tatilimizin ikinci gününde tüm öğleden sonrayı İsonzo Nehri'nin[1] kıyısında tek başıma geçirdim. Düşünmek isteyen biri için, akan suya bakmaktan daha iyi bir yöntem olamaz doğrusu. Siz olduğunuz yerde kımıldamadan dururken, rengi ve görüntüsü sürekli değişerek önünüzden akıp giden suyu izleyerek düşüncelerinize dalmak, tahmin edildiğinden çok daha kolaydır.

Tuhaf bir gündü. Ben en ufak bir hava değişikliği hissetmezken, bulutlar ise hiç durmadan şekil değiştiriyorlardı: Yükseklerde şiddetli bir rüzgâr hâkim olmalıydı. Sürekli hareket eden bulutların arasından yer yer kendilerine ufak bir geçiş yolu bulan güneş ışınları, bazen bir tepeyi bazense bir dağın tepesini aydınlatıyor ve her yeri kaplayan gölgeye inat, o tatlı mayıs yeşilliğini ön plana çıkarıyorlardı. Ilık bir esinti yüzümü okşuyordu; bulutların gökyüzündeki kesintisiz dansı, her yönüyle baharı çağrıştırmaktaydı. Şüphem kalmamıştı: Hava da aynen benim gibi iyileşme yolundaydı!

Kendimle gerçekten de baş başa kalabildim; açgözlü hayatımın nadiren bahşettiği ve sonunda kendimi yalnızca bir kurban olarak görmeyi bırakıp, mutlak bir tarafsızlıkla düşünebildiğim anlardan birini yaşadım. Güneşin yer yer de olsa harikulade bir şekilde aydınlattığı o yemyeşil doğanın ortasında, hem hayatıma hem de hastalığıma gülümsemeyi başardım. Her ikisinin de merkezinde kadınlar vardı. Belki de yalnızca birkaç ufak ayrıntıyla, narin ayakları, kemerleri, ağızlarıyla günlerimi anlamlı kılmışlar, doldurmuşlardı. Ve gerek hayatımı gerekse hastalığımı tüm şeffaflığıyla karşımda bulduğum o anda, tüm kalbimle

[1] Slovenya'nın batısı ile İtalya'nın kuzeydoğusunda akan ve Türkçede daha çok Slovence ismiyle Soča olarak anılan nehir.

sevdim ve anladım onları! Kendilerini sağlıklı olarak adlandıran ve birkaç özel an hariç karılarını daima döven ya da dövmeyi arzulayan adamlarınkine kıyasla, çok daha güzel bir hayat yaşadığımı biliyordum. Onların aksine, hayatımın her anında sevmiş, sevilmiştim. Doğrudan karımı düşünmediğim zamanlarda dahi, başka kadınları düşündüğümden kendimi affettirmek isteyerek, dolaylı olarak düşünmüş oluyordum onu. Diğer erkekler, hayal kırıklığına kapılıp hayata dair derin bir çaresizliğe düşerek kadınlarını terk ediyorlardı. Ben ise bir kadını arzulamadan tek bir gün dahi geçirmedim ve batırdığım her geminin ardından yeni bir düş canlandı içimde; daha mükemmel bir uzvun, bir sesin, bir tavrın peşinden durup dinlenmeden koştum.

Tam o anda, keskin(!) gözlem yeteneğiyle övünüp duran Doktor S.'ye; Ada'nın Trieste'den ayrılışından sonra karımı bir daha asla aldatmadığım yolundaki yalanımı da aynen diğerleri gibi yutturmuş olduğumu hatırladım. Fırsatı kaçırmamış, haliyle bu yalan üzerine de birçok teori üretmişti. Fakat beklenmedik bir şekilde, orada, ırmağın kıyısında otururken, birkaç günden bu yana ve belki de tedaviyi bırakışımdan beri günlerimi herhangi bir kadın eşliğinde geçirme ihtiyacı hissetmemiş olduğumu, açıkçası biraz da korkarak hatırladım. Yoksa Doktor S.'nin iddia ettiği gibi iyileşmiş olabilir miydim? Bu ihtiyar halimde, bir süredir hiçbir kadının yüzüme bakmadığını kabul etmeliyim. Ve benim de onlara bakmayı bıraktığım noktada, aramızdaki her türlü bağ tamamen kopmuş demektir.

Benzer bir şüphe Trieste'deyken aklıma düşmüş olsaydı, hemen icabına bakabilirdim de, ama burada olmam işleri hayli zorlaştırıyordu.

Kasanova ile aynı dönemlerde yaşamış maceraperest çapkın Da Ponte'nin[1] anılarını içeren bir kitap elime geçti birkaç gün önce. Onun Lucinico'ya mutlaka uğramış olduğundan emindim; bir an için, bizzat baştan çıkardığı ve vücut hatları tel kafeslerle kabartılan eteklerinin ardında gizlenen, yüzleri pudralı kadın-

[1] Venedikli opera yazarı ve şair Lorenzo de Ponte'nin (1749-1838), 1823-27 yılları arasında yazdığı *Memorie* (Anılarım) adlı eseri, üç cilt halinde yayımlanmıştır.

lardan biriyle tesadüfen karşılaştığımı düşledim. Aman tanrım! Üzerlerine geçirdikleri onca kıyafet ve aksesuara rağmen, kendilerini erkeklere nasıl olup da bu kadar sıklıkla ve kolayca sunabiliyorlardı?

Bir an için tedavimi unutuverip, tel kafesli etekleri ne kadar çekici bulduğum üzerine düşünmeye başladım. Gelgelelim inadım sayesinde aklıma soktuğum bu tamamen yapay ve zorlama arzu, içimi rahatlatmaya yetmedi.

Aradığım deneyimi ise kısa bir süre sonra yaşadım; yüreğime su serpti serpmesine ama bedelini de hayli ağır ödemek zorunda kaldım. Bu deneyimi yaşayabilmek adına, hayatım boyunca sahip olduğum en saf ve temiz ilişkiyi kirletip berbat etmiş oldum.

Bir gün, villamın hemen yanında yer alan çiftliğin sahibinin, yaşı hayli ilerlemiş kızı Teresina'ya rastladım. Babası iki yıl önce dul kalmış ve diğer tüm çocukları ise aradıkları anneyi, sabahın ilk ışıklarından akşam saatlerine kadar çalışan ve biraz uyuyup dinlendikten sonra, ertesi sabah hiç ara vermeden aynı ritimle çalışmaya devam eden o iri kıyım kızcağızda bulmuşlardı. O gün, normalde küçük erkek kardeşinin sorumluluğunda olan bir eşeğin semerinden tutmuş, taze ot yüklü arabanın yanından yavaş adımlarla ilerlediğini gördüm; cılız ve ufak tefek hayvanın, hafif eğimli arazide bir de genç kızın yükünü taşıyamayacağı ortadaydı.

Henüz bir yıl öncesine kadar gözüme ufak bir çocuk gibi görünen Teresina'ya yalnızca hafif bir sempati duymuş, babacan tavırlarla gülümsemekle yetinmiştim. Hatta bir önceki gün karşılaştığımızda da, esmer yüzünü daha ciddileşmiş, omuzlarını genişlemiş ve yorgun sırtını gelişmeye başlayan göğüslerini saklayabilmek için hafifçe bükülmüş bulmuş olsam da, olağanüstü çalışkanlığı ve kardeşlerine karşı gösterdiği canhıraş anaçlığı hariç hiçbir özelliğini sevemeyeceğim ufak bir kız çocuğu olarak görmeye devam etmiştim onu. Eğer işin içinde, hastalığımın hangi evrede olduğunu hemen kontrol etmemi zo-

runlu kılan şu lanet olası tedavi olmasa, o seferinde de böylesine masum bir varlığı hiç kirletmeden Lucinico'dan ayrılabilirdim.

Teresina'nın üzerinde tel kafesli bir etek yoktu. Hafif tombul ve güleç yüzü, pudra nedir bilmiyordu bile. Dizden aşağısı ve ayakları çıplaktı. Sevimli yüzü, ayakları ve eteğinin altından görünen bacağı, arzumu alevlendirmeye yetmedi. Teresina'nın yüzü ile açıktaki diğer uzuvları aynı renktelerdi; âdeta havaya aitlermiş gibi bir halleri vardı; bu yüzden örtülmemelerinde, kendilerini havaya teslim etmelerinde hiçbir sakınca olamazdı. Kim bilir belki de bu yüzden tahrik etmemişlerdi beni. Fakat ne olursa olsun bir kadına karşı böylesine kayıtsız kalışım beni korkuttu. Ne yani, tedavinin üzerine şimdi bir de tel kafese mi ihtiyacım vardı?

İşe, genç kızı selamlama bahanesiyle biraz dinlenmesine vesile olduğum eşeği okşayarak başladım. Ardından dikkatimi yeniden Teresina'ya odaklayarak, eline on kuron sıkıştırıverdim. İlk hamlemi yapmıştım işte! Geçtiğimiz yıl, ona ve kardeşlerine duyduğum babacan sevginin bir ifadesi olarak, her birine ancak birkaç kuruş vermiştim. Babacan sevginin bambaşka bir şey olduğu ise bilinen bir gerçektir. Teresina, bu cömert hediyem karşısında şaşkınlığını gizleyemedi. Eteğini özenle kaldırarak, o pek değerli kâğıt parçasını bilmem neresindeki gizli cebine yerleştirdi. Bunu yaparken birazını daha görme fırsatını yakaladığım bacağı, aynen diğer uzuvları gibi fazla esmer ve iffetli geldi bana.

Yeniden eşeğe dönerek, başına bir öpücük kondurdum. Şefkatimi karşılıksız bırakmadı. Başını ileriye doğru uzatarak, baştan sona saygıyla dinlediğim o aşk çığlığını koyverdi. Ne aşılmaz mesafeler kateder, nasıl da anlamlıdır bir yükselip bir alçalan, defalarca yinelenen ve sonunda umutsuz bir ağlayışla son bulan o ilk çığlık! Gelgelelim bu kadar yakınında olunca, bırakın duygulanmayı, ancak kulak zarımı patlatmaya yaradı.

Teresina'nın gülmeye başladığını görerek cesaretlendim. Ani bir hareketle ona doğru döndüm ve ön kolunu sımsıkı kavradım, ardından elimi yukarıya, dar omuzlarına doğru kaydırır-

ken içimde uyanan hislere odaklandım. Tanrı'ya şükürler olsun henüz iyileşmemiştim! Tedaviyi tam zamanında bıraktığımı bir kez daha teyit etmiş oldum.

Fakat Teresina elindeki sopayı eşeğin sırtına var gücüyle indirdiği gibi, benden ayrılıp yoluna devam etmeye koyuldu.

Bir köylü kızı tarafından reddedilmiş olmama rağmen keyfimin hiç kaçmayışına kahkahalarla gülerek:

"Evli misin yoksa? Değilsen, elini çabuk tutsan iyi edersin. Yoksa senin gibi bir kıza yazık olacak!" dedim.

Uzaklaşmaya devam ederek:

"Evlenecek olsam bile, sizden daha genç bir koca bulacağımdan emin olabilirsiniz!" dedi.

Bu sözler de keyfimi kaçırmaya yetmedi. Teresina'ya ufak bir ders vermek istedim ve Boccaccio'nun[1] şu sözlerini hatırladım: "Bolognalı Alberto Usta, onu kendisine âşık olduğundan dolayı utandırmak isteyen bir kadını dürüstlükle utandırdı." Gelgelelim Alberto Usta'nın yürüttüğü mantık, onu istediği sonuca vardırmakta yetersiz kalmıştı, çünkü Madonna Margherita de' Ghisolieri, ona "Sağduyu sahibi ve yiğit bir adam olduğunuzdan, aşkınız benim için değerlidir ve bu yüzden *iffetim hariç* size ait olan her şeyden istediğiniz şekilde keyif almak hakkınızdır," diyerek yanıt vermişti.

Bundan daha iyisini yapmalıydım:

Artık hayli uzaklaşmış olan genç kıza sesimi duyurabilmek için avazım çıktığı kadar bağırarak, "Sıra ne zaman ihtiyarlara gelecek peki Teresina?" diye sordum.

Yoluna devam ederek, "Kendim de ihtiyarladığım zaman," diye bağırırken, keyif dolu kahkahalar attığını duyabiliyordum.

"Ama o zaman ihtiyarlar da seni istemezler ki. Beni dinlesen iyi edersin! Onları çok iyi tanırım ben!"

İçimde kabaran cinsel arzumun tetiklediği nüktedanlığımdan büyük bir memnuniyet duyarak bağırıyordum.

---

[1] Tırnak içinde belirtilen ifadeler, İtalyan yazar ve şair Giovanni Boccaccio'nun (1313-1375) *Decameron* adlı ünlü eserinden alınmıştır.

Tam o anda, gökyüzünün bir noktasında dağılmaya başlayan bulutlar, güneş ışınlarının aralarından narince süzülüp benden neredeyse kırk metre uzakta ve on metre yüksekteki Teresa'nın üzerine vurmasına izin verdiler.

O esmer ve ufak tefek kızcağız, bir anda ışıl ışıl parlamaya başlamıştı!

Beni ise aydınlatmamıştı güneş! İnsan yaşlanınca, istediği kadar nüktedan olsun, daima gölgede kalmaya mahkûm oluyor işte.

26 Haziran 1915

Savaş, nihayetinde beni de gelip buldu! Kendimi bir anda, hikâyelerini tarihin başka dönemlerine aitlermiş gibi dinlediğim ve hakkında hiçbir şekilde endişelenmemem gerektiğini düşündüğüm savaşın tam ortasında bulup da ne yapacağımı şaşırdığımda, eninde sonunda olayların akışına bizzat dâhil olmamın kaçınılmaz olacağını daha önce nasıl fark edemediğimi düşünüp hayret ettim. Zemin katı alevler içinde kalan bir binada soğukkanlılığım ve huzurumdan hiç ama hiç ödün vermeden oturmaya devam etmiş, alevlerin er ya da geç bütün binayı sararak beni de yutacaklarını ise öngörememiştim.

Beni tuttuğu gibi, bir paçavra misali silkeleyip savuran savaş, tek bir vuruşta hem ailemi hem de şirketimin müdürünü alıp götürünce, beni yapayalnız, işlerimi ise öksüz bıraktı. Ne olup bittiğini anlayamadan bambaşka bir adam olup çıktım; hatta daha kesin konuşmam gerekirse, o günden sonra geçen her yirmi dört günüm farklılaştı; yaşantım tamamen değişti. Dünden beri ise biraz daha sakinleşmeyi başardım, çünkü sonunda, yaklaşık bir aylık bir bekleyişten sonra ailemden haber alabildim. Onları bir daha asla göremeyeceğimi düşünürken, neyse ki sağ salim Torino'da olduklarını öğrendim.

Tüm günü yazıhanemde geçirmek zorundayım. Aslında burada yapacak hiçbir şeyim yok, fakat İtalyan vatandaşı olan

Olivi, ailesiyle birlikte şehri terk etmek zorunda kalıp, en iyi çalışanlarım da can havliyle farklı yerlere dağılınca, şirketin bizzat başında durmam kaçınılmaz oldu. Akşamları eve giderken, ceplerimi deponun koca anahtarlarıyla dolduruyorum. Bugün kendimi çok daha rahatlamış hissettiğimden, vaktin daha hızlı geçmesine yardımcı olacağı düşüncesiyle not defterimi de yanımda getirdim. Nitekim kendimi yazmaya verip öyle harikulade bir çeyrek saat geçirdim ki, dünyada insanın bu tip meşguliyetlere adayabileceği huzur ve sessizlik dolu anların da olabileceğini böylece anlamış oldum.

Hatta bu noktada birileri çıkıp da, beni geçmiş hayatımın yalnız bir saatini dahi yeniden yaşamama imkân sağlayacak o yarı bilinçli halime geri döndürmeye davet etse, hiç de fena olmaz doğrusu. Nasıl da gülerim yüzüne! Böylesi bir ânı terk edip de, zerre kadar önemsiz şeylerin peşine takılmam mümkün olabilir mi? Gerek sağlığım, gerekse hastalığımdan ancak şimdi gerçekten de uzaklaşmışım gibi geliyor. Derbeder şehrimin sokaklarında gezerken, savaşa gitmek zorunda olmadığım ve her gün karnımı doyurabildiğim için kendimi şanslı hissediyorum. Ve etrafımdakilere kıyasla öylesine mutluyum ki –özellikle de bizimkilerden haber aldığımdan beri–, her yönüyle mükemmel bir mutluluğun peşinde koşacağım diye halimden şikâyet ederek, tanrıların öfkesini üzerime çekmek istemiyorum doğrusu.

Savaşla ilk karşılaşmam şiddetli ve sarsıcı bir şekilde gerçekleşti, fakat geri dönüp bakınca olanların bana biraz da gülünç gelmelerine engel olamıyorum.

Augusta ve ben, Hamsin Yortusu'nu çocuklarımızla birlikte geçirmek üzere Lucinico'ya geri dönmüştük. 23 Mayıs sabahı erkenden kalktım. Hem Karlsbad[1] tuzu almak, hem de sabah kahvemi içmeden önce şöyle güzel bir yürüyüş yapmak istiyordum. Lucinico'da geçirdiğim ve bana ilaç gibi gelen o günlerde anladım ki; kalbimiz, aç olduğumuzda vücudumuza büyük bir zindelik ve rahatlık hissi yayıyor ve bu sayede onarılmaya

[1] Çek Cumhuriyeti'nin Bohemya bölgesinde bulunan ve şifalı kaplıcalarıyla bilinen Karlovy Vary şehrinin Almancadaki adı Karlsbad'dır.

ihtiyaç duyan her şeyle daha etkin bir biçimde uğraşabiliyor. Teorimin tam da o gün doğrulanması gerekiyormuş demek ki, nihayetinde bana çok yararı dokunan büyük bir açlıkla yüzleşmek zorunda kaldım.

Çıkmakta olduğumu gören Augusta, bembeyaz başını yastıktan kaldırarak, kızıma ona gül alacağıma söz verdiğimi hatırlattı. Bahçemizdeki tek gül solup gittiğinden, bir şeyler yapmam şarttı. Büyüyüp güzel bir genç kadına dönüşen kızım, tıpkı Ada'ya benziyordu. Zamanın nasıl geçtiğinin farkına dahi varmayan ben, bir anda sert bir eğitmen olmaktan çıkmış, kızım bile olsa giderek öne çıkan kadınsılığına saygı gösteren centilmen bir beyefendiye dönüşüvermiştim. Kadınlığının gücünü bu şekilde fark eden kızım, hem beni hem de Augusta'yı hayli eğlendiren tavırlarla durumdan istifade etmekte gecikmedi. Gül istediğini söylediğine göre, bir şekilde bulunmaları gerekliydi.

İki saat kadar yürümeye karar verdim. Gökyüzünde harika bir güneş parlıyordu ve eve dönene dek hiç ara vermeden yürümeye niyetli olduğumdan, ne ceketimi ne de şapkamı yanıma almıştım. Neyse ki gülleri satın almak için paraya ihtiyacım olacağını hatırladım da, cüzdanımı ceketin cebinde bırakıp çıkmadım.

İlkin evin yakınındaki çiftliğe, Teresina'nın babasına uğrayarak, dönüşte uğrayıp almak üzere güllerinden bazılarını kesip güzel bir demet hazırlamasını rica etmeyi düşündüm. Yıkık dökük bir duvarla çevrili köhne avluya girdiğimde, içeride kimseyi bulamadım. Bağırarak Teresina'ya seslendim. O zamanlar altı yaşlarında olduğunu tahmin ettiğim en küçük kardeşi evden çıktı. Eline birkaç sent sıkıştırmam üzerine, tüm ailenin çalışmak üzere erkenden Isonzo Nehri'nin karşı yakasının yolunu tuttuğunu söyledi: Bir patates tarlasının toprağını işleyip sıkıştıracaklardı.

Bu durum canımı hiç sıkmadı. Çiftlik arazisini gayet iyi tanıyor, istediğim yere ulaşmak için de yaklaşık bir saate ihtiyacım olduğunu biliyordum. Kendi kendime iki saat yürümeye söz verdiğime göre, yürüyüşüme belirli bir amaç atfetmek fikri ho-

şuma gitmişti. Böylece tembelliğime yenilip geri dönme riskini de ortadan kaldırmış oluyordum. Katetmeye koyulduğum tarlalar yola göre hayli yüksekte olduklarından, aşağıya baktığımda yalnızca yolun kenarları ile yol boyunca çiçek açmış birkaç ağacın tepesini görebiliyordum. Keyfim gerçekten de yerindeydi: Şapkasız ve gömleğimin kollarını sıvamış halde, kendimi nasıl da hafif hissediyordum! O temiz ve saf kır havasını içime çekiyor, yürürken bir yandan da Niemeyer'in[1] akciğer jimnastiğini yapıyordum: Bir Alman arkadaşımdan öğrendiğim bu egzersiz, özellikle de hareketsiz bir yaşantı sürenler için hayli yararlıydı.

Tarlaya adımımı atar atmaz, gözüm yolun hemen kenarında çalışmaya dalmış olan Teresina'ya takıldı. Ona doğru yaklaşırken, babası ile yaşlarının on - on dört arasında olabileceğini tahmin ettiğim iki erkek kardeşinin de az ileride olduklarını fark ettim. Yaşlılar, biraz yoruldular mı kendilerini bitmiş tükenmiş hissederler de, biraz heyecanlandılar mı, göz açıp kapayıncaya kadar tembellikle geçen gençlik yıllarındakinden de zinde oluverirler. Gülerek Teresina'nın yanına sokuldum:

"Hâlâ vaktin var, Teresina, bilesin de. Yalnız gecikmesen iyi edersin."

Yüzündeki ifadeden sözlerimi anlamadığı belliydi; açıklamakla da hiç vakit kaybetmedim. Buna gerek yoktu. Aramızda geçenleri hatırlamadığına göre, ilişkimiz aynen önceki haline geri dönebilirdi. Ne de olsa deneyimi bir kez daha yinelemiş ve bir kez daha olumlu sonuç elde etmiştim. Onu yalnız gözlerimle değil, yönelttiğim bu sözlerle de okşamıştım âdeta.

Teresina'nın babasıyla güller konusunda anlaşmam hiç de zor olmadı. İstediğim kadarını kesmeme izin vermesi bir yana, fiyat konusunda da benimle herhangi bir tartışmaya girmeyeceğini söyledi. O, işlerine kaldığı yerden devam etmeyi istiyor, ben ise bir an önce dönüş yoluna koyulmak için can atıyordum. Gelge-

[1] Ünlü Alman doktor August Hermann Niemeyer (1754-1828), dönemin öğretmenleri için bir eğitim rehberi işlevi gören ve orijinal adı *Grundsätze der Erziehung und des Unterrichts* olan eserinde, Zeno'nun bahsettiği tekniği tarif etmektedir.

lelim işi bu kadar aceleye getirdiğine pişman olsa gerek, arkamdan koşarak geldi. Yanıma vardığında, oldukça kısık bir sesle:

"Haberler sizin de kulağınıza geldi mi? Savaş patlak verdi diyorlar," dedi.

"Tabii ki! Böyle olduğunu herkes biliyor! Üstelik yaklaşık bir yıldan beri," diye karşılık verdim.

"Bahsettiğim o değil," dedi sabırsızlıkla. "Hani şu şeyle savaş var ya..." derken, eliyle az ilerimizdeki İtalyan sınırına işaret etti. "Hiçbir haber almadınız mı yani?" diye sorarken, vereceğim yanıtı heyecanla beklediği belliydi.

"Endişelenecek bir durum yok," dedim, kendimden hayli emin bir tavırla, "ben bir şey bilmiyorsam, ortada bilinecek hiçbir şey yok demektir. Buraya gelmeden önce Trieste'deydim ve en son duyduğuma göre savaş tehlikesini tamamen atlatmış olmamız gerekiyor. Roma'daki savaş yanlısı hükümeti çoktan yerinden ettiklerini de biliyorum, başımızda artık Giolitti[1] var."

Sözlerimin onu rahatlattığı ortadaydı:

"O halde hayli leziz görünen bu patatesleri kendimiz için toplıyoruz desenize! Etrafımız boşboğazlarla dolup taştı yahu!" dedi. Alnından damlamakta olan teri, gömleğinin koluyla sildi.

Verdiğim haberlerle keyfinin nasıl yerine geldiğini görüp, onu daha da keyiflendirmek istedim. Mutlu insanları oldum olası çok sevmişimdir. İşte bu yüzden, sık sık hatırlamamayı tercih ettiğim bir dizi laf sarf ettim. Savaş söylendiği gibi patlak verse de, orduların orada vuruşmayacaklarının altını çizdim. Koskoca deniz dururken başka yere sıra gelmezdi, o da yetmezse Avrupa'nın dört bir yanı savaş meydanlarıyla kaplıydı, doğrusu seçmekte zorlanıyordu insan! Örneğin Flandre bölgesi ve Fransa'nın çeşitli yerleri ne güne duruyorlardı? Ayrıca duyduğuma göre – kimden duyduğumu ise hatırlamıyordum– bugüne bugün dünyanın patatese duyduğu ihtiyaç öylesine artmıştı ki, savaş meydanlarından bile ekilip toplanabiliyorlardı artık.

[1] Ünlü politikacı Giovanni Giolitti (1842-1928), İtalya Başbakanlığı görevini tam beş kez üstlenmiştir.

Göz ucuyla Teresina'yı izlemeyi hiç bırakmadan, konuştukça konuştum: Ufak tefek ve çelimsiz kızcağız, toprağı bellemeye başlamadan önce eliyle yoklamak üzere çömelmiş duruyordu.

Köylü adam, sözlerimle tamamen teskin olmuş bir halde işinin başına döndü. Ben ise içimdeki sükûnetin bir kısmını ona aktarmış olduğumdan, kendimi az öncesine göre daha huzursuz hissediyordum. Lucinico, gerçekten de sınıra hayli yakın bir konumdaydı. Bu konuyu Augusta ile konuşmaya karar verdim. Belki de Trieste'ye geri dönsek ya da ne bileyim, başka bir yerlere gidip oradan biraz uzaklaşsak hiç de fena olmazdı. Hükümetin başına Giolitti'nin[1] geçişinin yüreklere su serptiği doğruydu, fakat koltuğa oturduktan sonra olaylara aynı bakış açısıyla yaklaşıp yaklaşmayacağından emin olmamızın herhangi bir yolu da yoktu.

Tesadüf eseri, yolda Lucinico istikametinde ilerleyen bir manga askerle karşılaşmamla, zaten gergin olan sinirlerim iyice bozdu. Hiç de genç sayılamayacak askerlerin, giyimleri ve teçhizatları ise oldukça kötüydü. Her birinin omuzundan aşağıya doğru, Trieste'de "Durlindana" olarak adlandırdığımız o uzun süngü sarkıyordu: Belli ki saklandıkları köhne depolardan 1915 yılının yazında Avusturya'da kullanılmak üzere çıkarmışlardı onları.

Bir an önce eve varabilme telaşıyla, bir süre tedirgince peşleri sıra yürüdüm. Sonunda ise yaydıkları o leş gibi kokudan öylesine rahatsız oldum ki, adımlarımı yavaşlatmak zorunda kaldım. Böylesine huzursuz ve aceleci davranmam anlamsızdı doğrusu. Bir köylünün tedirginliğine şahit olup, kendimi tedirgin hissetmem de bir o kadar saçmaydı. Artık villamı uzaktan da olsa seçebiliyordum, üstelik görünürde askerlerden eser de yoktu. Adımlarımı bir kez daha hızlandırdım, beni bekleyen sütlü kahvemi yudumlamak için sabırsızlanıyordum.

---

[1] Giolitti'nin dördüncü görev aralığı 1911-14 yılları arasında olduğundan, İtalya'nın savaşa girmesinden hemen önce yeniden hükümetin başına geçtiği yolunda bir ifade kullanan Zeno, yalan söylemektedir.

Maceram, işte bu noktada başladı. Tam yolu dönmüştüm ki arkamdan "*Zurück!*"[1] diye bağırarak ateş pozisyonuna geçen bir nöbetçi tarafından durduruldum. Benimle Almanca konuştuğundan, aynı şekilde karşılık vermek istesem de, onun Almanca başka hiçbir kelime bilmediğini fark ettim; bildiği tek kelimeyi ise giderek daha da tehditkârlaşan bir havayla ardı ardına yineliyordu.

Zurück yürümem gerektiğini söyleyip duruyordu; kendisini daha iyi ifade edebilmek adına ateş açmasından korktuğumdan, sürekli dönüp arkamı kontrol ederek geri geri yürüdüm. İçime sinen o korku, asker gözden kaybolduktan sonra dahi peşimi bırakmadı.

Gelgelelim, bir an önce villama ulaşma umudumu henüz kaybetmemiştim. Sağımda kalan tepeyi aşmam halinde, ardından dolaşmak suretiyle tehditkâr nöbetçiyi atlatabileceğimi düşündüm.

Normalde hayli yüksek olan otlar, aynı yoldan benden önce geçen birçok kişinin ayakları altında ezilmiş olduklarından, tahmin ettiğimden daha kolay bir tırmanış oldu. Onlar da tıpkı benim gibi yol değiştirmek zorunda bırakılmış olmalılardı. Her adımda güvenim biraz daha yerine geldi; Lucinico'ya vardığımda soluğu bekçi kulübesinde alarak, maruz kaldığım bu davranıştan ötürü şikâyette bulunmaya karar verdim. Kasaba sakinlerine böyle davranılmasına göz yumulması halinde, yakında Lucinico'ya kimsenin ayak basmayacağı aşikârdı!

Tepenin zirvesinde kötü bir sürprizle karşılaştım: Hayvan leşi gibi kokan asker mangası, tam da orada mola vermişti. Birçokları, gayet iyi tanıdığım bir köylü ailesine ait olan ve şimdi içi tamamen boşaltılmış bir köy evinin gölgesinde dinleniyor; üçü yüzlerini geldiğim yöne değil, başka bir tarafa dönmüş nöbet tutuyorlar; diğerleri ise bir subayın etrafında daire şeklinde oturmuş, elindeki topografik haritayı işaret ederek verdiği talimatları dikkatle dinliyorlardı.

---

[1] (Alm.) Geri.

Askerleri usulüne göre selamlamamı mümkün kılacak bir şapkam bile yoktu. Ardı ardına birçok kez önlerinde eğildim ve yüzümde kocaman bir gülümsemeyle, beni görür görmez askerleriyle konuşmayı bırakıp bana bakmaya başlayan subaya doğru ilerledim. Etrafında dizilmiş olan o beş ahmak da dikkatlerini tamamen bana vermişlerdi. Girintili çıkıntılı o zemin üzerinde ilerlemek zaten kolay olmadığı gibi, tüm o bakışları üzerimde hissetmem ise durumu daha da zorlaştırmaktaydı.

Subay, bağırarak:

"*Was will der dumme Kerl hier*?"[1] dedi.

Kışkırtıcı herhangi bir tavır sergilemediğim halde böylesi bir hakaretle karşılaşmak beni hayli şaşırttı; alındığımı erkekçe fakat içinde bulunduğum hassas durumun gerektirdiği ihtiyatı da elden bırakmadan göstermek istediğimden, yolumu değiştirerek Lucinico'ya giden yamaca doğru yöneldim. Arkamdan bir kez daha bağıran subay, bir adım daha atmam halinde askerlerine ateş emri vereceğini söyledi. Hemen o nazik salon adamı havama geri büründüm ve o gür bugündür –hatta bu satırları yazarken dahi– tavırlarımdan asla eksik olmadı bu nezaket. Oturup da öylesine garip bir adama laf anlatmak zorunda kalmam, bana tarifsiz bir işkence gibi gelse de, onun en azından Almancayı hatasız bir şekilde konuşması işimi kolaylaştırıyordu. Üstelik hiç de azımsanacak bir avantaj değildi bu: Her hatırıma gelişinde onunla tatlı tatlı konuşmamı daha da kolaylaştırıyordu. Tüm o kaba sabalığı yetmezmiş gibi, bir de Almanca bilmediğini düşünün! İşte esas o zaman çaresizliklerden çaresizlik beğenmek zorunda kalırdım.

Ben ise ne yazık ki bu dili yeterince akışkan bir şekilde konuşamıyordum, aksi takdirde o asık suratlı beyefendiyi güldürmem hiç de zor olmazdı. Tüm içtenliğimle, Lucinico'da beni bekleyen sütlü kahvemle aramda, yalnızca onun yönetimindeki asker mangasının bulunduğunu söyledim.

[1] (Alm.) "Bu salak da ne istiyor?"

Sözlerime güldü; yemin ederim ki güldü! Bir yandan gülerken diğer yandan da sövüp saymaktan geri kalmadı ve konuşmamı bitirmeme izin verecek kadar da sabretmedi. Lucinico'da beni bekleyen sütlü kahvemi bir başkasının içeceğini söyledi; sütlü kahvemin yanında beni bekleyen bir de karım olduğunu duyması üzerine ise:

"*Auch Ihre Frau wird von anderen gegessen werden*,"[1] diye bağırdı.

Bu noktada keyfi iyice yerine gelmişe benziyordu, en azından benden çok daha keyifli olduğu şüphesizdi. Etrafını saran beş ahmağın kahkahalarıyla daha da vurgulanan o sözlerin hakaret olarak algılanabileceğini fark edip buna üzülmüş olsa gerek ki bir anda ciddileşti ve sözlerini bir dost tavsiyesi olarak kabul etmemi isteyerek, önümüzdeki birkaç gün boyunca Lucinico'yu görebilme ihtimalini aklımdan çıkarmam gerektiğini, bunu yalnızca sormamın bile durumu hayli kötüleştirmeye yeteceğini söyledi.

"*Haben Sie verstanden?*"[2] diye sordu.

Sözlerini anlamıştım anlamasına, fakat yalnızca yarım kilometre ötemde beni bekleyen sütlü kahvemden vazgeçmem gerektiği fikrine alışmak, hiç de iddia ettiği kadar kolay değildi. Bu nedenle oradan ayrılmakta tereddüt ediyordum; o yamaçtan gerisin geriye inmemi izleyen birkaç gün boyunca villama ayak basamayacağım aşikârdı. Ve biraz zaman kazanabilmek adına, subaya dönerek uysal tavırlarla:

"O halde en azından şapkam ve ceketimi almak amacıyla Lucinico'ya dönebilmem için kiminle görüşmem gerektiğini söyler misiniz?" diye sordum.

Subayın, haritası ve askerleriyle yeniden baş başa kalabilmek için can attığını fark etmem gerekirdi, fakat sorumun böylesine bir öfkeyi tetikleyebileceğini de beklemiyordum doğrusu.

Kulak zarımı patlatacak kadar yüksek bir sesle bağırarak, bana bu soruyu sormaktan kaçınmam gerektiğini söylediğini

[1] (Alm.) "O halde karınız da başkalarınca afiyetle yenecek."

[2] (Alm.) "Anladınız mı?"

hatırlattı. Ardından ise şeytan nereye götürürse oraya gitmemi emretti (*wo der Teufel Sie tragen will*).[1] O anda kendimi hayli yorgun hissettiğimden, açıkçası birilerinin beni bir yerlere götürmesi fikri kulağıma hiç de fena gelmemesine rağmen, tereddüt etmeye devam ediyordum. Bu sırada bağırdıkça öfkesi daha da kabaran subay, hayli tehditkâr bir tavırla etrafını saran beş adamdan birine seslendi ve İtalyanca *signor caporale*[2] diye hitap ettiği askere, bana tepeden aşağıya inene kadar eşlik etmesini, Gorizia'ya[3] giden yolda ben gözden kayboluncaya kadar beklemesini ve itaatsizlik göstermem halinde gözünü kırpmadan bana ateş etmesini emretti.

Bunun üzerine tepeden aşağıya istekle, güle oynaya indim; hatta kesinlikle alaycı olmayan bir tavırla:

"*Danke schön*," demeyi dahi ihmal etmedim.

Onbaşı, İtalyancayı hayli iyi konuşan bir Slav'dı. Subayın karşısında acımasız görünmesi gerektiğini zannetmiş olsa gerek ki, önüne düşüp tepeden aşağıya inmeye başlamam için bağırarak:

"*Marsch!*"[4] dedi. Diğerlerinden biraz uzaklaştığımızda ise, yumuşak ve sıcak bir tavır sergilemeye başladı. Savaşa dair herhangi bir şey bilip bilmediğimi, İtalya'nın yakında savaşa gireceğinin doğru olup olmadığını sordu. Sorularına yanıt beklerken, gergin yüzündeki kaygıyı gizleyemiyordu.

Demek ki onlar dahi savaş var mı yok mu bilmiyorlardı! Onu elimden geldiğince mutlu etmeye çalıştım ve Teresina'nın babasına yutturduğum haberlerin aynılarını onunla da paylaştım. Bu yaptığımdan nasıl vicdan azabı duyduğumu Tanrı bilir. Öyle ya, sonrasında patlak veren o dehşet tufanında, muhtemelen teskin ettiğim herkes hayatını kaybetti. Ölümün katılaştırdığı yüzlerinde kim bilir nasıl da büyük bir şaşkınlık ifadesi vardı. Benimki, iflah olmaz bir iyimserlikti. Nasıl olup da subayın

---

[1] (Alm.) "Şeytan alsın götürsün sizi."

[2] (İt.) Sayın onbaşı.

[3] Trieste'nin merkezi olduğu Friuli-Venezia Giulia özerk bölgesinin bir diğer önemli şehri.

[4] (Alm.) "Yürü!"

sözlerinde, daha doğrusu sözlerinin yankısında savaşın ayak seslerini duyamamıştım?

Onbaşı da tıpkı Teresina'nın babası gibi sözlerime hayli keyiflendi ve karşılığında, Lucinico'ya varmayı denememem yolundaki tavsiyesini yineledi. Verdiğim haberlere dayanarak, evime ulaşmamı engelleyen emirlerin, bir sonraki günden itibaren geçersiz olacakları görüşündeydi. Yine de ısrarcı olmam halinde, Trieste'deki *Platzkommando*'ya[1] giderek özel bir izin almayı da deneyebileceğimi söyledi.

"Trieste'ye mi?" diye sordum korkuyla. "Henüz sabah kahvemi bile içmemişken, üstelik de şapkasız ve ceketsiz halde Trieste'ye kadar mı gideceğim yani?"

Onbaşının bildiğine göre, sohbet etmekte olduğumuz o anlarda toplanmakta olan kalabalık bir piyade kordonu, yeni ve aşılmaz bir sınır oluşturarak İtalya'ya geçişi engellemekle meşguldü. Üstünlük taslayan bir gülümsemeyle, ona kalırsa verdiği bu bilgi ışığında Lucinico'ya varmak için en kısa yolun ister istemez Trieste'den geçtiğini belirtti.

Tekrar tekrar yinelenen bu tavsiye karşısında teslim bayrağını çekmek zorunda kaldım. Gorizia'ya doğru yürümeye başlarken, oradan kalkan gece yarısı trenine binerek Trieste'ye ulaşmak vardı aklımda. Gerginliğime rağmen, kendimi oldukça iyi hissediyordum. Yalnızca birkaç sigara içmiş ve ağzıma tek bir lokma koymamıştım. Kendimi böylesine hafif hissetmeye uzun süredir özlem duyduğumu fark ettim. Yürümeye devam etmek zorunda oluşuma hiç de sıkılmıyordum. Bacaklarım hafiften ağrımaya başlamış olsalar da, derin soluklarla içime çektiğim bu özgürlük havası sayesinde, Gorizia'ya kadar dayanabileceğimi düşünüyordum. Nitekim, adımlarımı hızlandırıp bacak kaslarımı biraz ısındırmamla birlikte, yorgunluğumu neredeyse tamamen unuttum. Ve kendimi her yönüyle sağlıklı hissettiğim o anda, adımlarımın ritmini tutarak, ilk defa böylesine hız kazanmış olmanın keyfiyle eski iyimserliğime geri dönmekte

[1] (Alm.) "Üs Komutanlığı".

gecikmedim. Taraflar bir oradan bir buradan tehditler savurmaya devam etseler de, işi savaşa girmeye kadar götürmeyeceklerinden emindim. Ve bu nedenle Gorizia'ya vardığımda, bir otel odası tutup geceyi orada geçirdikten sonra Lucinico'ya dönüp de bekçiye tüm bu olanlardan dolayı eseflerimi sunmak için ertesi günü bekleyip beklememek arasında bir anlığına kararsız kaldım.

Bunu düşüneduraym, Augusta'ya telefon etmek için hemen bir postaneye koştum. Fakat villamda kimse telefona çıkmadı.

Seyrek sakallı memur, ufak tefek ve kaskatı vücuduyla hem gülünç hem de inatçı bir adama benziyordu – ki sonraları hakkında tek hatırladığım da bu oldu–, karşı taraftan kimsenin kaldırmadığı ahizeye sövüp saydığımı duyup yanıma yaklaşarak:

"Sizinki dördüncüsü, bugün Lucinico'ya yapılan diğer üç aramada da yanıt alamadık," dedi.

Ona doğru döndüğümde, gözlerinde zayıf da olsa bir kötülük ışığının parladığını fark ettim (hâlbuki yine yanılıyordum! ve bunu da hâlâ hatırlarım!); kötülükle parlayan gözleri, sözlerine ne kadar şaşırdığımı ve öfkelendiğimi anlayabilmek için ısrarla benimkileri aradı. Durumu kavramam yaklaşık on dakikamı aldı. Acı gerçek tüm çıplaklığıyla karşımdaydı. Lucinico, ya tam ateş hattı üzerindeydi ya da böyle olması an meselesiydi. O anlam yüklü bakışların ne söylemek istediklerini tamamen anladığımda, içmeyi sabahtan beri ertelediğim sütlü kahveme kavuşmak üzere yakındaki bir kafeye doğru ilerlemekteydim. Hemen rota değiştirerek, tren istasyonunun yolunu tuttum. Ailem mümkün olduğunca yakın olmak istiyordum ve bu amaçla –onbaşı dostumun verdiği talimatlar doğrultusunda– vakit kaybetmeden Trieste'ye gitmeye karar verdim.

Savaş, tam da yaptığım bu kısa yolculuk sırasında patladı.

Trieste'ye elimden geldiğince çabuk varabilmek adına, Gorizia tren istasyonuna ulaştığımda vaktim de olmasına rağmen, saatlerdir özlemini çektiğim sütlü kahvemi dahi içmedim. İlk gelen trene bindim ve sonunda kendimle bir başıma kaldığımda, sevdiklerimden nasıl da tuhaf bir şekilde ayrı kaldığımı düşünmeye

başladım. Tren, Monfalcone'yi[1] geçene kadar sorunsuz ilerledi. Savaş, henüz oraya kadar uzanmamış gibi görünüyordu. Lucinico'da da durumun buradakinden farklı olmaması gerektiğini düşünerek, kendimi biraz olsun yatıştırdım. Muhtemelen o an itibarıyla Augusta ve çocuklarım, İtalya'nın iç kesimlerine doğru yola çıkmışlardı bile. Bu düşüncelerin verdiği huzur, açlığın verdiği o derin ve şaşırtıcı rahatlıkla birleşince, fazla geçmeden uzun bir uykuya daldım.

Büyük bir ihtimalle beni uyandıran da açlığım oldu. Tren, Trieste Saksonyası dediğimiz bölgenin tam ortasında durmuştu. Çok yakınımızda olduğunu tahmin etsem de, havadaki hafif sis perdesi, denizi görmemi engelliyordu. Mayıs ayında Carso'nun[2] tadına doyum olmaz fakat bunu ancak, başka bölgelerdeki son derece cıvıl cıvıl ve hayat dolu ilkbahar günleriyle aklı çelinmemiş olanlar anlayabilir. Burada her bir köşeden fırlayan taşların etrafı, kısa bir süre sonra arazinin tüm o güzelliğinin kendisinden sorulacağını bildiğinden mütevazı olmaya hiç de gerek duymayan ılımlı, tatlı bir yeşille çevrilmiştir.

Başka herhangi bir durumda, böylesine aç olup da karnımı doyuramayışım fena halde tepemi attırırdı doğrusu. O gün ise, şahidi olduğum tarihi olayın ihtişamı, beni bu duruma boyun eğmeye itiyor, hatta bunu zorunlu kılıyordu. Birçok sigara ikram ettiğim kondüktör, karşılığında bana bir ekmek parçası dahi veremedi. O sabahki deneyimlerimden kimseye bahsetmedim. Trieste'ye varmayı bekleyip, yakın bir tanıdığımla konuşmanın daha iyi olacağını düşündüm. Sınıra doğru kulak kabartmama rağmen, herhangi bir çarpışma sesi gelmiyor gibiydi. Aynı yerde durmaya devam ederek, bacaları tüte tüte fırtına gibi İtalya'ya doğru ilerleyen belki sekiz, belki dokuz trenin yanımızdan geçip gitmesine izin verdik. "Kangrenli yara" (Avusturyalılar, İtalya sınırını bir süre sonra böyle adlandıracaklardı) açılmış ve iltihabını besleyecek bir şeyler aramaya koyulmuştu bile. Zaval-

[1] Gorizia şehrinin Adriyatik Denizi kıyısında yer alan kasabalarından biri.

[2] Gorizia şehrinde yer alan mağaralarıyla ünlü dağlık alan.

lı adamlar ise kahkahalar atıp şarkılar söyleyerek, güle oynaya ona doğru koşuyorlardı. Tüm trenlerden aynı mutluluk sarhoşu çığlıklar yükselmekteydi.

Trieste'ye vardığımda, gece şehrin üzerine çoktan kalın bir perde gibi inmişti.

Etrafımı saran karanlık, birçok farklı yerden yükselen alevlerle aydınlanıyordu; beni üzerimde bir gömlekle evime doğru giderken gören bir arkadaşım:

"Yağmadan sen de payını aldın mı yoksa?" diye bağırdı.

Sonunda ağzıma birkaç lokma koymayı başardım ve hiç vakit kaybetmeden gidip yattım.

Karşı konulmaz bir yorgunluk, beni var gücüyle yatağa doğru itelemekteydi. Bu bitkinliğimin kaynağı, zihnimi aralıksız meşgul eden umut ve kuşkuların neden olduğu gerginlik olmalıydı. Aslında kendimi oldukça iyi hissetmeye devam ediyordum; uykuya dalmadan hemen önce – ki psikanaliz sayesinde tam da bu anda zihnimde bazı görüntüler canlandırıp onları sımsıkı kavramaya alışmıştım– günümü çocuksu ve iyimser bir düşünceyle sonlandırdığımı hatırlıyorum: Sınırda henüz kimse ölmemişti; bu da barışın sağlanabileceği anlamına geliyordu.

Şimdi ise ailemin sağ salim olduğunu öğrendiğime göre, yaşantım gözüme hiç de fena gelmiyor doğrusu. İşimin başımdan aşkın olduğu söylenemez ama elim kolum bağlı oturuyor da sayılmam. Ne bir şey almam gerekiyor, ne de satmam. Barış yeniden sağlandığında, ticaret işlerimin de nasıl olsa yoluna gireceğini biliyorum. Ailesiyle birlikte İsviçre'ye giden Olivi, oradan dahi işlerime yetişip bazı tavsiyelerde bulunmayı ihmal etmedi. Tavsiyelerinin her şeyin bir anda değiştiği bu ortamda nasıl da anlamsız kaçtıklarını, nasıl da kulak tırmaladıklarını bir bilse! Ben ise, en azından şimdilik hiçbir şey yapmayı düşünmüyorum.

24 Mart 1916

Geçen yılın mayıs ayından beri bu deftere elimi sürmemiştim. Doktor S., İsviçre'den gönderdiği ve az önce elime geçen mektubunda, görüşmediğimiz zaman zarfında yazdıklarımı kendisine göndermem için âdeta diz çökmüş yalvarıyor.

Bu talebi her ne kadar tuhaf bulsam da, kendisi ve uyguladığı tedavi yöntemleriyle ilgili ne düşündüğümü açıkça anlamasını sağlayacak olan bu notları da ona göndermekte herhangi bir sakınca görmüyorum. Tüm itiraflarımı zaten elinde bulundurduğuna göre, sonrasında yazdığım birkaç sayfayı da, onu biraz olsun doğru yola getireceklerini umarak seve seve eklemekte olduğum bu kapanış sözlerimle birlikte buyursun alsın. İşlerim hayli yoğun olduğundan, açıkçası fazla vaktim yok. Gelgelelim Sayın Doktor S.'ye ağzının payını vermek de istiyorum. Bu konu üzerine öyle derinlemesine kafa yordum ki, artık ne söyleyeceğimi gayet iyi biliyorum.

Kendisi benden hastalık ve zaaflarımla ilgili yeni itiraflar duyacağını zannededursun, sapasağlam olan ben ise aksine ilerleyen yaşımın elverdiği mükemmellikteki sağlığımı tarif edeceğim ona. İyileştim artık! Psikanalize devam etmek istememek bir yana, buna ihtiyaç da duymuyorum. Ve yıllar sonra kavuştuğum sağlığımın temelinde, yalnızca savaşta sayısız insan hayatını kaybederken hâlâ hayatta olmamdan dolayı kendimi ayrıcalıklı hissedişimin olmadığının da altını çizerim.

Kıyaslamadan doğan bir sağlık hissi değil; mutlak, kesin, tam bir sağlık benimkisi. Sağlığımın, sağlıklı olduğum inancından başka bir şey olamayacağını ve kendimi ikna etmek yerine tedavi etmeye girişmenin, ancak hipnagojik durumda[1] düş gören birinin yapabileceği cinsten büyük bir saçmalık olduğunu uzun zamandır biliyordum. Bazı ağrılarım olduğunu elbette yadsıyamayacağım, fakat vücudumu saran sağlığımın içinde hiçbir

[1] Hipnogojik duyular, uykuya dalmadan ya da uykudan uyanmadan hemen önce yaşanan, rüya benzeri ve akılda kalıcı dokunsal, işitsel ve görsel deneyimler bütünüdür. Bu deneyimleri yaşayan kişi, hipnogojik durumda bulunmaktadır.

önem taşımıyor, âdeta eriyip gidiyorlar. Bazen şurama burama yakı sürmem gerekiyor olabilir, ama vücudumun geri kalan her noktasında âdeta bir savaş var: Sürekli hareket etmek, çarpışmak zorundalar; kendilerini asla kangrenliler gibi oldukları yerde çürümeye bırakamazlar. Istırabı ve aşkı, yani hayatın ta kendisini, insanın canını yakıyor diye hastalık yerine koymamız düşünülemez bile.

Kendimi sağlıklı olduğuma ikna edebilmek adına, kaderimi değiştirerek vücudumun mücadele ve zafer ateşiyle ısınmasına imkân verecek şartları hazırlamak zorunda kaldığımı kabul ediyorum. Beni asıl tedavi eden ise işim oldu; Doktor S'nin bunu bilmesini istiyorum.

Geçen yılın ağustos ayı başlarına dek, dünyanın altüst oluşunu şaşkın ve aciz bakışlarla izlemekle yetindim. O andan itibaren ise *satın almaya* başladım. Bu fiilin altını özellikle çiziyorum, çünkü savaş öncesi döneme kıyasla çok daha büyük bir anlam ifade ediyor. O dönemlerde, bir tüccarın belirli bir malı satın aldığı anlamına; benim kullandığım şekliyle ise, o anda pazarda mevcut olan ve bana sunulan herhangi bir malı satın aldığım anlamına geliyordu. Tüm güçlü insanlar gibi, aklımdan yalnızca bir fikir geçmekteydi ve hayatımı ona adamak suretiyle kendi şansımı yarattım. Olivi o anda Trieste'de değildi, aksi takdirde böyle bir risk almama asla izin vermez, yürüttüğüm bu ticari operasyonları başkalarına tavsiye ederdi. Benim için ise ortada korkulası herhangi bir risk yoktu. Alacağım sonuçtan her yönüyle emindim. Savaş yıllarında yapılması âdet olduğu üzere, ilkin tüm mal varlığımı altına çevirmiştim, fakat o dönemde altın alıp satmak hiç de kolay değildi. Hareketli ve değişken oluşu nedeniyle o zamanlar "likit aktif" olarak görülen altın, aslında piyasadaki herhangi bir maldan farklı değildi ve ben de onu, karşıma çıktığı her yerde kaçırmadan toplamaya başladım. Ara ara sattığım da olmuyor değil tabii, fakat aldığımdan daima daha azını satarım. Satın almaya doğru bir zamanda başladığımdan olsa gerek, az sayıdaki satışlarımdan öyle yüklü

meblağlar elde ettim ki, hacmi çok daha yüksek olan alımlarım için gerekli parayı daima sorunsuzca cebimden çıkardım.

İlk satın aldığım malın, başta birçoklarına büyük bir saçmalık, hatta bir hata gibi geldiğini ve aslında yeni fikrimi uygulamaya koymaktaki kararlılığımı nasıl da açıkça gözler önüne serdiğini bugün dahi göğsüm kabararak hatırlarım: Mütevazı bir parti tütsü almıştım. Satıcı, bana piyasada giderek seyrekleşen reçinenin yerine bu tütsüyü kullanabileceğimi söylemiş olsa da, derin bir kimya bilgisine sahip olan ben, reçineden *toto genere*[1] farklı olan tütsünün, asla onun yerini tutamayacağından kesinlikle emindim. Benim düşüncem ise, dünyada giderek daha büyük bir kıtlığın baş göstermesi sonucu, insanların tütsüyü reçine yerine kullanmayı kabul etmek zorunda kalacakları yönündeydi. Ve işi bağladım! Birkaç gün içinde, malın yalnızca bir kısmını satmak suretiyle, alım masraflarını tamamen çıkarmayı başardım. O paraları cebime indirirken bir anda güç ve sağlıkla dolan göğüs kafesim, âdeta patlayacak gibi oldu.

Doktor, notlarımın bu son sayfalarını de alıp okuduktan sonra, öncekilerin hepsini bana geri göndermeli. Onları tüm bu bilgilerin ışığında seve seve yeniden yazmaya hazırım; öyle ya, bu son dönemde yaşadıklarımı henüz bilmeden, hayatımı nasıl anlamış ve doğru bir şekilde aktarmış olabilirim ki? Kim bilir, belki de tüm o yılları beni yalnızca bugünlere hazırlasınlar diye yaşamışımdır!

Elbette saf adamın biri de değilim; doktoru da hayatın ta kendisini bir hastalık belirtisi olarak görüşünden ötürü affediyorum. Nitekim nöbetler, ayrılıklar, parçalanmalarla sürüp giden, günlük iyileşme ve kötüleşmeler gösterebilen hayatlarımızın, hastalıklarımıza az da olsa benzediğini inkâr etmeyeceğim. Diğer tüm hastalıklardan tek farkı ise, daima ölümcül olmasıdır. Ve aynı zamanda tedavisiz. Hayatı tedavi etmek, vücudumuzdaki delikleri yara zannedip de kapatmaya çalışmaya benzer: Tedavi başarıyla sonlandığı anda, boğularak ölmemiz kaçınılmazdır.

[1] (Lat.) Tamamıyla, her yönüyle.

Günümüzde adına hayat dediğimiz şey ise kaynağından, köklerinden yozlaşmış durumda. Ağaçların ve hayvanların yerini alan insanoğlu, havayı kirleterek tüm özgürlük alanlarını sınırladı. Üstelik belki bundan da kötüsü kapımızda. Bu dur durak bilmeyen hüzünlü hayvan, başka diğer kaynakların da kendisine ve amaçlarına hizmet etmesini sağlayabilir. Soluduğumuz havada, bu kaçınılmaz tehdidin kokusu var. Ve o, beraberinde büyük bir bolluk da getirecek: nüfus bolluğu. Yeryüzünün her bir metrekaresi, insanoğlu tarafından işgal edilecek. Toprak ve hava artık yetmediğinde, yardımımıza kim koşacak peki? Düşüncesi bile boğuyor insanı!

Gelgelelim, iş bu kadarla da kalmayacak.

Sağlıklı olabilmek yolundaki tüm çabalarımızın, aslında boşuna olduğunu kabul etmeliyiz. Sağlığın gerçek sahipleri, gelişim dendiğinde yalnızca kendi vücutlarındaki gelişimi bilen ve yaşayan hayvanlardır. Hayatta kalmak için göç etmekten başka bir şansı olmadığını anlayan kırlangıç, kanatlarını hareket ettiren kaslarını öylesine geliştirir ve güçlendirir ki, vücudunun en önemli, en hayati parçasına dönüşüverir onlar. Toprağın altında yaşayan köstebeğin tüm vücudu, bu ihtiyacına göre şekillenmiştir. At büyüdükçe, ayakları da değişime uğrar. Bazı hayvanların geçirdikleri değişimi ise henüz bilmiyor olmamıza rağmen, şüphesiz onlar da gelişmişler ve bu durum, sağlıklarına herhangi bir zarar vermemiştir.

Dünyaya gözlük camlarının ardından bakan insanoğlu ise, kendi bedeninin dışında birçok karmaşık alet icat etmekle uğraşır ve mucitlerin sağlıklı ve asil olduklarını kabul etsek dahi, aynı özellikleri bu aletleri kullananlarda ne yazık ki göremeyiz. Alınan, satılan, çalınan şeylerdir bu aletler ve böylece insanoğlu, gün geçtikçe daha kurnaz ve daha zayıf bir varlığa dönüşür. Hatta kurnazlığının, zayıflığı ile doğru orantılı olarak arttığını söylemek mümkündür. İcat edilen ilk aletler, kollarımızın birer uzantısını andırıp, ancak doğrudan kol gücüyle hareket ettirilebiliyorlardı; ne var ki artık hiçbir icadın uzuvlarımızla en ufak bir bağlantısı kalmadı. Ve hastalığı yaratanlar, yeryüzünün

yaratıcısı olan doğa kanunlarını yürürlükten kaldıran bu aletlerdir işte. Daha güçlü olanın kazanmasına dayalı kanunların yok olmasıyla birlikte, sağlığın kaynağı olan doğal seçilim esasına uygun yaşamamız da imkânsızlaştı. Psikanaliz halt etmiş! En çok sayıda aleti elinde bulunduranın kazanmasına dayalı kanunların geçerli olduğu bu dünyada, hem hastalıkların hem de hastaların sayılarının katlanarak artması kaçınılmaz olmuş durumda.

Belli mi olur, belki de bizzat bu aletlerin yol açacağı görülmedik bir felaket sayesinde yeniden sağlığımıza kavuşacağız. Zehirli gazlar amaca hizmet etmekte yetersiz kalmaya başladığında, tıpkı diğerlerine benzeyen bir insan, dünyanın herhangi bir yerindeki gözlerden uzak bir odada, diğer tüm patlayıcıların yanında masum birer oyuncak gibi kalacağı, eşine rastlanmamış bir patlayıcı icat edecek. Ve yine tıpkı diğerlerine benzeyen fakat hepsinden birazcık daha hasta bir başka insan, bu patlayıcıyı çalacak ve yeryüzünün merkezine, mahvedici etkisinin en üst seviyede olacağını hesapladığı o noktaya götürecek. Ardından, hiç kimsenin duyamayacağı devasa bir patlama meydana gelecek; tıpkı başlangıçta olduğu gibi bir gaz ve toz bulutuna dönüşecek olan Dünya, sonunda asalaklar ve hastalıklardan arınan evrende, bir yerden diğerine amaçsızca, başıboş gezmeye başlayacak.

SON

ITALO

SVEVO

Zeno'nun Bilinci

Joyce ve Kafka'nın açtığı yoldan yürüyen Svevo'nun büyüleyici ve kendine özgü romanı **Zeno'nun Bilinci**, okurları yerinde duramayan ve sürekli kendini aldatan bir zihnin içine sokuyor. Psikiyatrının ısrarı üzerine kaleme aldığı itiraflarında, Zeno Cosini hem işadamı hem de nevrotik kişiliğinin tüm detaylarını gözler önüne seriyor. Bir yanlışlıklar komedisi, ağırdan almanın verdiği hazlara muzip bir tanıklık ve insan doğasının son derece açık bir biçimde masaya yatırılışı olan **Zeno'nun Bilinci** 20. yüzyıl İtalyan Edebiyatı'nın en önemli romanlarından biri olmaya devam ediyor.

Türkçesi: Nazlı Birgen

Zeplin

9 786057 775849